ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
1
MARDI
1er JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ստացական : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.547 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.547

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ • BONNE ANNEE

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Կապոյտ Առաւօտներու Հաւատքով

Օրերը որ գացին, օրերը որ կուգան, դուռ կը բանան խորհրդածութիւններու, որոնք չեն կրնար մեզ մղել անոյշ լաւատեսութեամբ լեցուն երազանքներու:

Ազգային թէ միջազգային դեպքի վրայ, տարին, որ անցաւ յուսադրիչ ոչինչ բերաւ, ո՛չ Հայուն, ոչ իսկ մանաւանդ մարդուն:

Մկրտուած՝ Մանուկի միջազգային տարի, 1979ը տեսաւ թշուառութիւնը մանուկին, որ հոս ու հոն քաշքշուած, կարօտ մնաց պուտ մը ջուրի, պատառ մը չոր հացի ու մօր մը ժպիտին:

Դարերու երկայնքին, ձենկիս Խանէն Պոքասա, ոչինչ փոխուեցաւ քանի քաղաքակրթութեան հսկայ յառաջդիմութիւնը չյաջողեցաւ իրագործել չատ պարզ բաները՝ խաղաղ կեանք պայծառ արեւներու ներքեւ, ընկերակեղեքումներու ու ահաւասարութեանց, ազատութիւն մարքի ու խղճի:

Փետրուարի առաջին առաւօտը, երեք հայ երիտասարդներ պնդակահարուեցան Մոսկուա, մայրեր լացին ու հեռաւոր պողոտաներու վրայ ուրիշ երիտասարդներ իրենց անզօր ընդվզումը պոռացին բայց օրերն անցան ու Դեկտեմբերի վերջին առաւօտներէն մէկը, Սթալինի հարիւրամեակը ոգեկոչուեցաւ Մոսկուա, մինչ մեր սրտերուն խորը դեռ կ'երդէին Զապէլ Եսայեանի Սիլիհտարի Պարտէզները ու Թիֆլիզի իր « ազատութեան » մէջ, Պարաճանով ազատ չէր նոյն նոր գոյներ ստեղծելու:

Ամէն կողմ բիրտ ուժը քիչ մը աւելի ամօթակած, ահաբեկչութիւնը դարձաւ բոլոր դատերու օրուան լեզուն, բայց դատերը մնացին անլոյծ մինչ միջազգային ատեանները Նիւ Եորքէն Լա Հէյ, չմաշած յարատեւութեամբ բանտաձեւեր կը քուէարկուէին, քալ գիտնալով, որ անոնք դատապարտուած են մեռեալ տառ մնալու:

Ու դեռ տարւոյն վերջին օրերուն, գրեթէ վերջին ժամերուն, մինչ մե՛ծն Ամերիկան կը մնար պատանդը Ղոմի այաթոլային, Խորհ. Միութիւն 30 հազար զինուորով, Աֆղանիստան կը մտնէր, հաստատելով նոր վարչակարգ մը, քիչ մը աւելի հզու – հնազանդ կրեմլինի:

Օրերը, որ անցան, պարզեցին մռայլ պատկերը քարիւղի դերի արեւմտեան աշխարհի մը, որ սարսափով կ'ապրէր իր հոգայլ կեանքին սպառնացող վտանգին:

Apocalypse tomorrov?

Եւ սակայն ո՛չ: Հակառակ բոլոր յուսալքիչ իրականութեանց, նոր օրերու սեմին, հարկ է դեռ հաւատալ: Հաւատալ՝ վաղուան նոր ու տաք արեւներուն, լուսաւոր երկինքներուն, դաշտերու վայրի ծաղիկներուն եւ մարդո՛ւն: Մարդուն վանդի եթէ ան երբեմն կոչուեցաւ Բեբիա կամ Փինոչէ, կոչուեցաւ նաեւ Փաստէօր եւ Ֆլէմինկ, երբեմն՝ Թալաթ կամ Հիթլէր, բայց նաեւ՝ Ժօրէս կամ Լեւի – սիուս, երբեմն Աստիզաս կամ Սուլթան Համիտ բայց նաեւ Նանսէն կամ Թերեզա: Ու այս է որ Թոյլ կուտայ, այսօր, նոր օրերու սեմին, դեռ չյուսահատիլ ու ապրիլ՝ կապոյտ առաւօտներու հաւատքով:

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԱՐԴԱՐԱՑՆԻ ԻՐ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

Մինչ Խորհ. Միութիւնը տուն տեղ կ'ըլլար Քապուլ, Արեւմուտքը եւ Չինաստան կը բողոքէին ու կը պահանջէին որ խորհրդային զօրքը քաշուի: Նախ քան Մոսկուայի արտայայտուիլը, Իսլամաբատ եւ Ունիքա տարբեր ձեւով կը խօսէին այդ մասին: Մինչ Ֆրանսական Համաձայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը 24 ժամ յապաղումով, կը « կարծէր » վիանալ թէ խորհրդային զօրքը մասնակցած էր Քապուլի բախումներուն, նախորդ օրն իսկ իտալական Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը չէր ծածկեր իր մտահոգութիւնը ի տես խորհրդային միջամտութեան: Հարկ էր սպասել մինչեւ Երկուշաբթի որպէսզի Մոսկուա « բացատրուի », արդարեւ Պրաւդայի մէջ, Պետրով, որ հաւաքական ստորագրութիւնն է կեղծ. կոմիտէին, կը յայտնէր թէ Աֆղանիստանի կը սպառնար արտաքին աշխարհակալութիւնը՝ Ամերիկացի, մինչեւ իսկ Եգիպտացի: Ուրեմն, ժողովրդավարութիւնը վտանգուած էր եւ ամէն մարդ պիտի, որ ուր որ ժողովրդավարութիւնը կը վտանգուի, Մոսկուա անմիջապէս կը հասնի: Հասաւ Փեշտա, հասաւ Փրակա, այսօր ալ՝ Քապուլ: Մոսկուա, կը խոստանայ նոյնիսկ քաշուիլ անմիջապէս որ իր ներկայութիւնը « ժողովրդավարութիւնը պաշտպանելու համար » այլեւս անհրաժեշտ չըլլայ: Եւ որովհետեւ ծանօթ է, որ Խորհ. Միութիւնը քաշուած է բոլոր երկիրներէն (արեւելեան Եւրոպան վը – կա՛յ) ուր ժողովրդավարութիւնը « փըրկած էր », ոչ ոք մտահոգ ըլլալու պատճառ ունի..., ոչ իսկ Իրան, որ այս առթիւ ամբաստանեց Խորհ. Միութիւնը «որ կը գործէ ինչպէս Միացեալ Նահանգները Վիէթնամի մէջ »:

×

ԻՐԱՆ

ՎԱՂՀԱՑՄ ԹԵՀՐԱՆ Կ'ԵՐԹԱՑ

Ուշիմկերպն չարաթ մը յետաձգեց այն պիմումը զոր պիտի ընէր Ապահովութեան Խորհուրդին, անտեսական սեղմումներու միջոցներ ձեռք առնելու Իրանի դէմ եւ մինչ այդ որոշուեցաւ ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը՝ Քուռթ Վալտհայմը ղրկել Թեհրան: Մթնոլորտը չատ ծանր է սակայն եւ Իրանի մէջ հազիւ 7000 օտարական մնացած է (հարիւր հազարի վրայ): Ծրանական կառավարութիւնը թելադրեց իր այն քաղաքացիներուն, որոնք Ֆրանսա եկած են տօնական օրերու առթիւ, առ այժմ չվերադառնալ Թեհրան: Ըստ տեղւոյն վրայ դիտուղ թղթակիցներուն, խուճապ ստեղծուած է եւ մնացած օտարականներն ալ կ'աճապարեն մեկնիլ: Ասոր պատճառը այն է որ Ապահովութեան Խորհուրդի Քննամական քուէարկութեան պարագային, կառավարութիւնները կը վախան, որ Թեհրան վրէժ լուծէ այդ կառավարութեանց հպատակներէն:

Շատ յայտնի չէ որ ի՞նչ պիտի կարենայ ընել Վալտհայմ: Տեղւոյն վրայ ոչ Խոմէյնի, ոչ ալ ուսանողները տրամադիր կը թուին լեզու դնելու: Եթէ այսթոլան կը յայտարարէ թէ « Իրանի եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ չէ որ պատերազմ կ'ուզենք այլ՝ իսլամի եւ անհաւատներուն », ուսանողները չատ հաւանաբար մարքսիստ յեղափոխութիւն մըն է որ կը նախընտրեն:

Այս սպասողական վիճակն է որ կը տեւէ, մինչ Թայմ Մակազին « տարւոյն մարդը » ընտրած է յանձին՝ Խոմէյնիի:

×

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁ ԵՇԻԼՔՕՑԻ ՕԴԱԿԱՑԱՆԸ ՏԻՐ Կ'ԸԼԼԱՑ ՀԱՑԿ. ԴԱՂՏՆԻ ԲԱՆԱԿԸ

Երկուշաբթի առաւօտ, փարիզեան 1 – 2 թերթեր միայն քանի մը տողով արձագանգ կը հանդիսանային կրկնակ եղեռնափորձի մը, որ կատարուած է Պոլսոյ Եշիլքօյի օդակայանը: Քոթիտիէն տը Փարի կը գրէ թէ առաջին պայթումը տեղի ունեցած էթրբիշ էրլայնզի պարապ հանրակառքի մը մէջ, կիրակի կէսօրէ ետք, հինգ վայրկեան յետոյ, ուրիշ ռումբ մը կը ցնցէր Թրանզիթի սրահը միայն նիւթական մեծ վնասներ պատճառելով: Երկու եղեռնափորձերուն, կը գրէ թերթը, տէր եղած է « Հայաստանի Ազատագրութեան Գաղտնի Բանակը » որ չեշտեր է նաեւ թէ « այս եղեռնափորձերը մեռեալներ եւ վիրաւորներ պատճառած են թուրք ֆաշիստներուն մէջ »: Շատ կարճ ձեւով, լուրը կուտար նաեւ Լիպերասիոն, յայտնելով նաեւ թէ եղեռնափորձերուն տէր եղած էր, Պէյրութի մէջ, Հայ Գաղտնի Բանակը « իր ՅՐԴ տարեդարձին առթիւ »: Ըստ ոստիկանութեան ոչ մէկ զոհ կայ:

Յառաջի խմբագրատան աղջեւ

Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 18ին, Ռիւ ս'Օթըվիլի մէջ, « Յառաջ »ի խմբագրատան ճիշդ կողքին, ուր կը տարուին Շաթըլէ – կառ տիւ Նոռ մեթրոյի (Էռ. Ը. Էռ.) դիծի երկարաձգման աշխատանքները, հսկայ սիլօ մը (սիլիքաթ տը սոտիոմով լեցուն) 50մ. բարձրութեան վրայ պայթեցաւ ու ինկաւ, ահաւոր աղմուկ, խուճապ եւ « աշխարհի վերջի » տպաւորութիւն մը ստեղծելով: Նախքան իյնալը վնասեց նաեւ բեռնաթարմ մեքենային: Առանց չափազանցութեան, պարզապէս դիպուածներու արդիւնք էր կամ նախանամութիւն, որ աղէտը մեծ չեղաւ եւ միայն 8–10 անցորդներ թեթեւօրէն վիրաւորուեցան: Բեռնաթարմ մեքենային վերի մասը (փլէշ) սակայն ինկաւ միայն Ուրբաթ առաւօտ ժամը 10·45ին քանդելով 82–84 Ռիւ ս'Օթըվիլի երկու չէնքեերուն տանիքները: Բնակիչները տեղահանուեցան մերձաւոր պանդոկները մինչ փողոցը փակուած կը մնար մինչեւ երկուշաբթի, քանի մը տասնեակ ոստիկաններու հսկողութեան եւ հրչէջներու մնայուն ներկայութեան տակ:

Ֆրանս – Սուար Ուրբաթ իրիկուն իր առաջին եւ Յրդ էջը կը նուիրէր այս աղէտին (վերջին հրատարակութիւն) եւ փարիզեան մամուլն ալ, ընդհանրապէս Ուրբաթ եւ Շաբաթ կ'անդրադառնար պատահածին, տպաւորիչ նկարներով:

Այս առթիւ, խորին չնորհակալութիւններ կը յայտնենք մեր ընթերցողներուն եւ բարեկամներուն, որոնք ի լուր այս դէպքին, բազմաթիւ հեռաձայններով իրենց մտահոգութիւնը յայտնեցին մեզի:

Թեհրանի Առաջնորդարանի Բռնագրաւման Մանրամասնութիւնները

—o—

ԽՄԲ.— Դեկտ. 28ի մեր թիւով, բանի մը տողով արձագանգ հանդիսացած էինք (խաղելով «Ալիֆ»էն) Թեհրանի Առաջնորդարանը պատահած անախորժ դէպքին: Ստորեւ կը հրատարակենք, մեր ստացած Հաղորդագրութիւնը Առաջնորդարանէն, որ կը պարզէ եղելութիւնը: Յետագային կուտանք դէպքին յաջորդող բողոքի արձայտութեանց եւ ցոյցին մանրամասնութիւնները:

—×—

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թեհրան, 20 Դեկտ. 1979
Թիւ 226–2501

Ներկայիս յայտնում ենք ՁԷ՝ Երկուշաբթի օրը, Դեկտ. 17ին, երեկոյեան ժամը 5ին, Առաջնորդարան սկսեցին ժամանել տարեց մարդիկ, կանայք եւ պատանիները, ինչպէս նաեւ երիտասարդ եւ երիտասարդուհիները, յայտնելով որ լրտենց իմաց տրուած է որ Թեմական Խորհուրդը փող պիտի յատկացնի տներ կառուցելու համար: Ժամանողները տեղ գրաւեցին Առաջնորդարանի սրահում: Այդ ընթացքում անպատասխանատու տարրեր սկսեցին խօսել ժողովրդին. ներկաների թիւը երկու հարիւրի սահմաններում էր:

Ցայտնենք նաեւ, որ Թեմական Խորհուրդի հերթական նիստերը դումարւում են Երկուշաբթի օրեր, երեկոյեան ժամը 7ին:

Հետզհետէ սկսեցին ժամանել Թեմական Խորհրդի անդամները:

Ժամը 7·30ին, մի քանի երիտասարդներ Սրբազան Հօր դրասենեակը գալով, յայտնեցին, որ սրահում հաւաքուած ժողովուրդը հարցեր ունի եւ Թեմական Խորհրդին ներկայացուցիչներից բացատրութիւններ է ուզում:

Թեմական Խորհրդի կազմը, սրահ ներկայանալով սիրով ընդառաջեց այնտեղ հաւաքուած ժողովրդի հարցերին. ներկաների մեծ մասը պարզամտութեամբ Առաջնորդարան էր եկել անսալով անպատասխանատու տարրերի գրաւոր այն յայտարարութեան՝ որ, փող է տրւում տուն կառուցելու համար:

Սրբազան Հայրը որ ինք եւս սրահ էր եկել Թեմական Խորհուրդի հետ, հետաքրքրուելու համար այնտեղ հաւաքուած ժողովրդի հարցերով մի քիչ անց, թողնում է սրահը եւ քաշւում առանձնասենեակը:

Ժամը 9ին, պատեհապաշտ եւ անպատասխանատու տարրերը սկսում են իրադործել իրենց մութ ծրագիրը եւ յայտարարում են որ Թեմական Խորհրդի անդամները կալանքի տակ են առնուած, եւ վերցւում են որպէս պատանդ եւ սկսում են կոմիտէները կազմել.— ուսելիքի, վերափականատայի եւ դատավարութեան: Այս ընթացքում Սրբազան Հայրը ցանկանում է սրահից ներս մտնել, բայց թոյլ չեն տալիս, յայտնելով որ իր սենեակում մնայ:

Ներսում սկսում են վիրաւորական ար–

(Շար.ը կարդալ 4րդ էջ)

ԱՄԱՆՈՐի առթիւ, «Յառաջ» վաղը լոյս չի տեսներ (Յունուար 2ի թիւ): Մեր յաջորդ թիւը՝ Հինգշաբթի, Յունուար 3:

Ուսումնասիրություն

ՆԱՅՒՐԻ

ՆԱՄԱԿԱՆԻ ՋԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆԻ ԿԱՄ ՁԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ՕՐԱԳԻՐ

«ՏԱՂԱՆԴԱԽՈՐ ՎԻՊԱՍԱՆԻ ԻՐ ՁԻՐԵՐԸ ԱՐԳԵԼՔ ԶԵԻՆ ՈՐ ԿԱՊՈՒԱԾ ՄՆԱՐ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ, ՏԵՍՆԷՐ ԵՒ ՄԱՆԱՒԱՆԴ ԸՆԴՈՒՆԷՐ ԻՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ»

Գրեց՝ ԳԵՂԱՄ ՖԷՆԷՐՃԵԱՆ

Բ.

Երբ 1921ին կը հասնի Փարիզ ուր կը մնայ դրեթէ մինչ իր Հայաստան հաստատուիլը 1933ին, վերջին տասը – երեք տարիներուն ընթացքին վկան եղած էր դէպքերու որոնց նմանը չէր տես – նուած իր ժողովուրդին պատմութեան մէջ: Այդ դէպքերը իր վրայէն սահած անցած չէին, խոցելով միայն իր զգա – ցումները: Մարազանած էին իր միտքը: Մորհրդածութեան եւ քննութեան ընդան մը սկսաւ իրեն համար: « Ժամանակ ու – նիմ մտածելու », կը ըսէր Պոլսէն նոյն տարին դեռ Փարիզ չհասած, կ'աւելցը – նէր. « սովորութիւն ալ ունիմ մտածե – լու »: Սովորութիւն որ չատ ընդհանրա – ցած չէ մեր մէջ:

*Տաղանդաւոր վիպասանի իր ձիրքերը արդելք չէին որ կապուած մնար իրակա – նութեան, տեսնէր եւ մանաւանդ ընդու – նէր իրողութիւնները: Դարձեալ հազուա – դէպ առաքինութիւն: Պատրանքներ չէ՞ր ունեցած, միամիտ ոգեւորութիւններէ չէ՞ր տարուած իր կարգին: Ո՞վ կրնայ հակառակը ըսել: Այսպէս 1908ին կը գրէ իր ամուսնին. « Այս մէկոյին ապերախտ – ները ինչ որ ուզեն կ'ըսեն. գոնէ վստա – հաբար կրնան վերջին չախչախիչ հար – ուածը տալ Թուրքիային »: Բայց 1920– 1921ին արդէն հեռացած էր հին արհեստներէն որոնց վրայ տունն մը քա – լած էր ուրիշներու հետ: Գործնական միտք, չատ ժամանակ չկորնցուց քաղե – լու համար դէպքերուն դասը: 1921ին, երբ Փարիզ գնաց, հայ ժողովուրդին հա – մար ստեղծուած էր նոր կացութիւն մը, անյեղլի եւ անվերադարձ: Մնացեալը կ'ը – րեն համար երազ էր եւ ինքնախաբու – թիւն: Ինք չէ որ անունդ պիտի տար կամ որս պիտի գառնար կուսակցական գի – ցաբանութեան: Նոյն տարին կը գրէր իր աղջկան որ Պոլիս էր, ակնարկելով Հա – յաստանի Հանրապետութեան Պոլսոյ ներ – կայացուցիչներուն. « Երբ տեսնես այդ պարոնները, ըսէ անոնց որ, հիմնուելով դառն փորձառութեան վրայ, ես առաւել եւս համոզուեցայ որ մեր ժողովուրդին փրկութիւնը միայն Խորհրդահայաստանէն կրնայ գալ, ինչ ձեւով ալ որ ներկայանայ ան »: Եւ կ'աւելցնէր. « Նոյնպէս կը խնդրեմ որ ինծի ղրկես ձակատամարտի այն թի – ւերը որոնց մէջ հրատարակուած են վեր – ջին երկու յօդուածներս: Ըստ իրենց սո – վորական վարմունքին, այդ պարոնները ոչ նամակ կ'ուղարկեն ոչ ալ թերթ: Շատ ուրախ պիտի ըլլամ այն օրը ուր վեր – ջապէս պիտի ազատիմ իմ պարտաւորու – թիւններէս »: Չէր կրնար մէկ օրէն միւսը խղել ժամանակի ընթացքին հիւսուած կապերը: Յաջորդ տարին կը գրէր Ամե – րիկայի Հայոց յառաջդիմական կազմա – կերպութեան. « Երկար ժամանակ եւ բո – լորովին մինակս մտածելը ու վերլուծելը եմ կացութիւնը: Բոլոր զէմ եղած առարկու – թիւնները լսեր եւ հաշուի եմ առեր »: Իսկ երբ յայտնի եղաւ Լօզանի ժողովին արդիւնքը, Զապէլ Եսայեան գրեց Լեւոն Բաշալեանի. « Ուրեմն վերջացաւ եւ լաւ է որ վերջացաւ: Ես շատոնց է որ իմ յոյ – սերս տեղափոխեր էի տարբեր հորիզոնի վրայ. այդ մասին ձեզի խօսեր եմ ար – դէն... »:

*Այնուհետեւ, տասնըերկու տարի, Փա – րիզի մէջ զինքը կը պահենք զարձեալ լըծ – ուած անխոնջ գործունէութեան: Կ'աշխա – տակցի Թերթերու, կը հրատարակէ գիր – քեր, քանի մը ամիս կ'այցելէ Հայաս – տան, կ'երթայ քանի մը անգամ Պելժիա բանախօսելու, կը ծրագրէ երթալ Անգ – լիա եւ Ամերիկա, կ'երազէ հրատարակ – չականի մը հիմնարկութեան, կը ձեռ – նարկէ, ուրիշներու հետ, «Պետական Հա – մալսարանի Բարեկամներու Ընկերակցու – թեան » մը ստեղծման, առանց արդիւնքի եւ, առաւելապէս, կը գրաւուի յառաջ – դիմական երեւան թերթին հրատարակու – թեամբ, որու խմբագրութեան մաս կը կազմէ: Այնտեղ իր դիրքը չատ հանդըս – տաւէտ չէր: Երեւան եւ այն տեսիլները լոյս տեսած նման թերթեր մեր այսօր – ուան յառաջդիմական թերթերուն պէս կրօնա–բարոյական օրկաններ չէին: Մար – տունակ էին եւ պայքարի ծարաւի: Իրենց եռանդը սահման չունէր: Իրենց նեաերը, ներսը եւ դուրսը արձակուած, ստոյգ եւ ապահով նչանառութեան մը փորձերը չէին: Ներսը՝ գժտութիւնները անպակաս էին, մրցակցութիւնները սուր եւ ան – խնայ: Հանրածանօթ դրող Զապէլ Եսայեանը, արդէն յւսնամեայ, հանրային կեանքի մեծ փորձառութեան տիրացած, աւելի հասուն եւ աւելի տեղեակ քան իր շրջապատը, այնտեղ դատապարտուած էր դառնալու յաճախ անոսի բայց երբեմն անողոք խաղերու առարկան: 1928ին, խո – սելով երեւան թերթին մասին, կը գրէ Աննա Բուդաղեանին. « Խմբագրատուն տող մը դրկեցի, ըսելով որ հիւանդ եմ եւ ինձ դրկեն ինչ որ կարող են, միեւնոյն այսօր որեւէ պատասխան չեմ ստացած: կարող էք երեւակայել թէ ի՞նչ մարդոց հետ է գործս »:

Այդ շրջանին, Փարիզէն դրած իր նա – մակներուն մէջ կը զգանք դառնութիւնը նիւթական անյայթելի անհանգստութեան մը որու մասին դաղափար չեն կրնար ունե – նալ այսօր մեր հասարակութեան զանա – զան խաւերը:

Այս նամակները, թիւով 175, « գործի նամակներ » են: Կը պարունակեն տեւա – կան չարժումի մէջ գտնուող կնոջ մը ծրա – գիրները, հրահանգները, որոշումները, յոյսերը, դրամական կարգադրութիւննե – րը, մանր – մունր գումարներու վրայ, աւելորդ է ըսել: Քիչ են անշուշտ երե – սուն տարիներու ժրաջան կեանքի մը հա – մար: Մերթիններէն ամէնուն պարապան է ատիկա: Մեր մտաւորականներուն նըշ – խարները դատապարտուած էին գոհ ըլ – լալու իրենց անդասական կեանքին յոր – ձանքներուն: Անցեալ տարի կը ծանուցա – նէին հրատարակութիւնը ժորժ Սանտի նամակներուն տասնըմէկերորդ հատորին, որ վերջինը պիտի չըլլայ: Այս տեսակ երազները մեզի թոյլատրուած չէ փայ – փայել:

Այդ կողմէն, Զապէլ Եսայեան մեայն ձգեց պատկառելի ժառանգութիւն մը, ոչ այն – քան իր գրած նամակներով, որոնք ցըր – ուած են ազգին անդին, որքան իր ստա – ցածներով որոնք վաթսուն տարի հա – ւաքուած էին իր փարիզեան մենաբանե – րուն մէջ:

Քիչ են բայց ամրողջութիւնը չեն: Հա – տորը կազմողը, Արփիկ Աւետեան, նե – րածական գրութեան մը մէջ կ'ըսէ թէ « մեր ձեռքի տակ եղած ոչ բոլոր նամակ – ներն են տեղ գտել սոյն հատորում »:

Այսինքն ընտրութեամբ հրատարակուած են:

Ինչ որ ալ ըլլայ, այս նամակները երե – ան կը հանեն գլխաւոր հանգրուանները ուրկէ անցած է Զ. Եսայեան, անոնց մէջ կը գտնենք իր մտածման յաջորդական փուլերը եւ արձագանգն ու անդրադար – ձումը մեր հասաքական կեանքը ցնցող դէպքերուն: Ինչպէս որ է, հատորը կ'ըն – ծայէ մէկոյ մը հետաքրքիր ընթերցողին, եթէ ոչ ուսումնասիրողին եւ կենսագրի – բին, ճանչնալու Զապէլ Եսայեանի կեան – քին կարեւոր դրուագներէն չատերը:

Այս նամակները ոչ միայն եղածներուն ամրողջութիւնը չեն, այլ եւ երբեմն կըր – ճատուած են: Հատորը կազմողը կ'ըսէ. « Առանձին նամակներից դուրս թողնուած հատուածները զուտ անձնական բնոյթի են »: Անձնական բնոյթի հատուածներուն վերականգնումը, որ կարեւոր է երբ հա – ցը մեծ դրողի մը կը վերաբերի, ապա – գայի խնդիր է: Բայց մեզի կը թուի թէ բոլոր կրճատումները անձնական պարա – գաներու չեն վերաբերիր: Այսպէս, այս հրատարակութեան խմբագիրը, Ս. Ա – զումանեան, հատորին սկիզբը Զապէլ Ե – սայեան վերնագրով յառաջաբանի մը մէջ կը գրէ. « Դեռ եւս 1918 թ. Մայիսին Զապէլը Թեհրանից գրում է Զօպանեա – նին, որ ինքը լաւ « վերաբերմունք ունի բոլշեւիկների մասին »: « Բնական է, — չարունակում է նա, — որ վերջինների ճամբով պիտի երթայինք: Ինչ որ ալ ըլ – լայ ուս են վերջապէս եւ հնարաւորու – թիւն ընծայեցին մեզ Թուրքերու գպրելի տիրապետութենէն ազատուել նոյն ինքը Կովկասի մէջ »: Ճիշդ է որ դիրքին մէջ կայ նամակ մը 1918 Մայիսին Թեհրանէն գրուած եւ Զօպանեանին ուղղուած, բայց այնտեղ չենք գտներ այս հատուածը: Հաւանական չէ որ նոյն օրերուն Զ. Ե – սայեան Զօպանեանին գրած ըլլայ ուրիշ նամակ մըն ալ որ դուրս ձգուած ըլլայ հատորէն, մանաւանդ երբ հրատարակ – ուածին մէջ կը կարդանք թէ ինչ միջոցի դիմեր է ան իր նամակը Փարիզ հասցնե – լու համար: Աւելի հաւանական է որ նա – մակը կրճատուած ըլլայ:

(Շար. –2)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
«ԾԱՌԱՋ»Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՈՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Գնացքի էր սպասում երկաթուղին, լը – ռում էին էջմիածնի պղնձէ զանգերը, խորհում էր կաւէ մի կոտր պատը խա – զողի պատաւ որթի մօտ, լոյսը ծփում էր Երեւան քաղաքի վրայ Արարատեան հովտով մէկ:

Մեծամօր բլրի մօտ մթի տակ տնքում էին փորձնական տնտեսութեան գոմէշ – ները, ջուրը փայլում էր ածուների մէջ:

Արարատի ձիւներից ներքեւ քանդուած մատուռի մօտ հովուակրակի հետ մար – մրում էր ոչխարաչան ոռնոցը երկու միլ – իոն մեռելների ուրուականների մէջ, նիրհող հողի վրայ՝ ամուռուռ...

Հանգստանում էին չոգեքարշը, անա – ւարտ քարի մօտ՝ մուրճը, մեռնում էին հին չէուկները հին իջեւանատան պատաւ մօրթի մօտ Անի կանաչ ճանապարհին, խամրում էր երեկուայ լրագիրը ուրախ լուրով՝ թէ Երկրի դերընակեցման վը – տանգը չի սպառնում մեր մեծ Միութեա – նը: Մոր գիշերուայ մէջ լուռ մտածում էին դրքերը, լքուած իշխանատունը Անիի հին ճանապարհի վրայ, անաւարտ քարը տատեր, ողկոյզ ու խաչ էր խոկում. պա – ռաւում էր երէքունելի բերդի կաւը, թան – դարանում դանդաղ փուչանում էր տէզը, եւ անհատատալի էր, թէ այս երկրում երբեւէ տէզ են կոփել եւ տէզ են բռնել,– եւ ճաղատ մատենագիրը կարճ պինդ մատներով սրորում էր մեծ գլուխն ու վախենում էր մօտենալ լավաշի չափ լու – սաւոր դրասեղանին,– գալիս է հոտը... գալիս է հոտը... գալիս է հոտը...

Գալիս է հոտը... Փալանած եղան
Ծերին առջեւից, Բուք կեղակներով,
Գամփռը ետեւից, Առեւանգել են
Ուղտը մի թեւից, Հունդ ու հորովել...
Թուխպը մի թեւից, Առեւանգել են,
Ամէն, ամէն ինչ՝ Տրորել են էզ
Խառնելով իրար՝ Քոչուոր ցեղերը
Անկոծւում է Դարեր շարունակ:
Բլուրներն ի վար
Սեւ հեղեղի պէս... Դարե՞ր շարունակ
Այդպէս է եղել, Գալիս է հոտը:

Կըռ կըռ կռկռան կռունկները հա թը – ռան, կռունկների թեւի տակ Եղու զա – րուն մեր դռան: Տղմուռ գետի ափին իր ընկերների հետ հերոսի մահով զոհ – ուեց քաջ հրամանատար Վարդան Մա – միկոնեանը: Հրազդան գետը բխում է Սեւանայ լճից: Սեւանայ լիճը գտնուում է Գեղամայ լեռներում: Երկու անգամ երկու՝ չորս, երկու անգամ երեք՝ վեց, երկու անգամ չորս՝ ութ, երկու անգամ հինգ՝ տասը, երկու անգամ վեց՝ տասներկու: Հէքեաթների թիւերը սու–տեն.. – այդպէս գերազանցիկ, ցուցամատս թա – նաքոտ, չորս հատ գասագիրք պայուսա – կիս մէջ, մեծ գլուխս նեղ ուսերիս ճօ – ճելով իբր թէ գնում եմ դպրոց. մա – յիսեան առաւօտը զնգում է իմ մաքուր թոքերի մէջ, պիոներական վզկապի գոյ – ները ծեծում են ուսերս... Երազի չարունակութիւնը գիտեմ եւ չեմ ուզում տեսնել. քնի մէջ ժպտալով չուռ եմ գա – լիս եւ ոչ այն է յիշում ոչ այն էտեսնում չարունակութիւնը. եւ քնի մէջ ժըպ – տալով թէ արտասուելով ես սկըսում եմ ինձ, դպրոցի ճամբան, ճանապարհի չան քոթոթին, որ մի օր էլ չուն էր գարձել, ու վրայ պրծաս...

*Ո՞ւր ես գնում այդպէս արագ,
Այ դու կայտառ սիբուն գետակ,
կանգ առ խաղաւիթ էս ծառի տակ...
Չէ, փոքրիկս, գնամ պիտի...*

Ցետոյ Թռած եկաւ արեգակի չեզքը, բախուեց, սայթաքեց Արարատի սա – ռայցների վրայ եւ ձորն ընկաւ ու փըչ – րուեց, եւ Արարատեան հովիտը լցուեց կապոյտ վաղորդայնով: Մի պահ սպա – սեց ու հազար գործարանի ուժով պայ – թեց Երեւան միլիոնանոց քաղաքը: Ջըր – հեղեղը ցամաքել էր՝ Գեղամայ լեռնե – րում թողնելով մի բուռ ջուր:

Եւ քնի մէջ ես զգում եմ մայրական պայութեան հովանին ու, սրճի բուրմուն – քի հետ, լսում ընկերներիս ծիծաղը:

– Քնեցիր, մեծացար, մեծ տղայ զար – ձար:

– Գնում ենք Մեծամօր, վեր կաց:

– Ասում էք Արարատնաը ժամանակին նուաճել էք, հա՞:

– Նուաճած կը լինենք:

– Ո՞ւր չքացաք յետոյ, չէ՞ք յիշում:

– Ճիշտ ենք. ղպտաերի բանակն ա – ռանք, եկանք Ջարգուխուրզ առինք Հա – յերիզ:

– Եկել էիք ձեր տուն, բա չէի՞ք կա – րօտել:

– Կարօտել էինք, լաց եղանք ու լաց լի – նելով Ջարդեցինք:

– Ցետո՞յ, անունն ի՞նչ դրիք:

– Անունը դրինք բիւզանդական հայ վասիլ երկրորդ հայասպան:

(Շար.– 4)

ԲՐԻՖ ՓՈՒՖՓԻՆԵ ԿՂԶՎՈՒՄ Է ՀՈԳՆԵՐԸ

ԳՐԱԾ ԱՐՏԱՍՈՒՆ

Էդգար Պոեթիկեն

— Ես, պատասխանեց Ռոդերիկը, ես եմ ձեր ամենամեծ թշնամին, ես եմ ձեր մահը, ես եմ ձեր դահիճը, ես եմ ձեր ոճրագործը, ես եմ ձեր ամենավատ ոճրագործը, ես եմ ձեր ամենավատ ոճրագործը, ես եմ ձեր ամենավատ

(Շար. Ա. Էջէն)

տայայտութիւններ ունենալ Թեմական Խորհրդի հասցէին:

Ժամը 11ին, բազմահազար Հայեր երբ լսում են Առաջնորդարանի բռնագրաւուած անմիջապէս հաւաքւում են Առաջնորդարանի բակը, սրահ են բարձրանում, պարզամիտ ժողովրդին հեռացնում են ու կալանքի տակ են առնում պատեհապաշտ տարրերին:

Առաջնորդարանի բակում եւ սրահում հաւաքուած ժողովուրդը պահանջում է տեղւոյն վրայ պատժել պատեհապաշտ տարրերի ղեկավարներին:

Թեմական Խորհուրդի ատենապետ՝ Դր. Վ. Նահապետեանը դատապարտելով հանդերձ պատահածը, յորդորում է ժողովրդին, որ պահի իր պաղարիւնութիւնը եւ ծայրայեղ միջոցների չդիմի. բայց ժողովուրդը, անդրդուելի է մնում իր պահանջքի մէջ:

Ժամը 2ին, Սրբազան Հայրը սրտի դողով հաւաքուած բազմութեան իր խօսքն է ուղղում, թելադրում է որ ներողամիտ դանուեն կատարուած արարքի համար, ներեն բոլորին, յորդորում է համերաշխութեան եւ միասնականութեան ոգին պահել: Ցարդեն մխիթարիչ եւ յատկապէս այս օրերին լծուեն դրական ու չինիչ գործերի շուրջ:

Այնուհետեւ բակ է իջնում Սրբազան Հայրը եւ այնտեղ հաւաքուած բազմահազար Հայերին ուղղած իր խօսքի մէջ թելադրում է խոհեմութեամբ եւ իմաստութեամբ գործել. անդրադառնում է երկրի հիմնական օրէնքում տեղ գտած հայ համայնքին վերաբերող յօդուածներին: Դատապարտում է եղած արարքը եւ չեշտում է՝ զգացողական մտածումից ազատելի արամաբանական մօտեցում ունենալ, որպէսզի ճեղքը չյառաջանայ ժողովուրդին մէջ: Այս դատապարտելի արարքը եզրակացնում է Սրբազան Հայրը թող առաջինը եւ վերջինը լինի:

Ժողովուրդը չարունակում է իր բողոքի արտայայտութիւնները եւ պահանջում է որ պատեհապաշտ տարրերը խոստանան, որ այլեւս պիտի չխռովեն Թեհրանի հայ կեանքը, նրանք քիչ թուով պատեհապաշտներ եւ մութ տարրեր են. իրենց թիկունքին ժողովուրդ չունեն, թող նեղոցութիւն խնդրեն եւ այս անգամ Սրբազան Հօր խօսքի վրայ մենք կը ներենք պոռում է ժողովուրդը:

Ժամը 3ին, հնաւոր է լինում պատեհապաշտ տարրերին ազատել եւ ապահով կերպով Առաջնորդարանից դուրս հանել:

Ասիճանաբար հեռանում է նաեւ հաւաքուած բազմութիւնը:

Ներկայիս Ազգային Առաջնորդարանն ու Թեմական Խորհուրդը իր գոհունակութիւնն ու շնորհակալութիւնն է յայտնում Թեհրանի Հայոց ժողովրդին, որ ցուցաբերեց Սրբազան Հօր, ազգային հաստատութիւնների եւ Ազգ. մարմինների նկատմամբ իր արժանավայել եւ արի կեցուածքը:

ԴԻՒԱՆ ԱԶԳ. ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ
ԹԵՀՐԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻՆ
(կնիք)

ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ
ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

87, Rue Tronchet — 69006 Lyon

Կիրակի, Յունուար 6, Տօն Յայտնութեան եւ Մկրտութեան Քրիստոսի, առաւօտեան ժամը 11ին հանդիսաւոր պատարագ Սէն Սիբի Ս. Գրիգոր Նարեկացի մատրան մէջ:

ՏՕՆԱԾԱՌ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է տօնածառի հանդէս մը Կիրակի, Յունուար 6, կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուի Վալանսի եւ շրջանի Հայութիւնը քաջալերելու Դաւիթեան դպրոցի աշակերտները:

Imprimé sur les Presses
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935
du Journal « Haratch »

LA CAPPADOCE
spécial !

27 janvier soirée tzigane

avec

LES IVANOVITCH

du 7 au 31 janvier

la chanteuse noire américaine

NIVO

Réservations : 375-05-30 — 67 bis, Quai Blanqui — Alfortville 94

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԾՆՆԴԵԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

—o—

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ, Յունուար 5, Ձրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան *Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:*

Սկիզբ երեկոյեան ժամերգութեանց՝ ժամը 4ին: Ձրագալոյցի պատարագ ժամը 5·30ին: Կը պատարագէ

ԳԻՒՏ ԵՊՍ. ՆԱՒՈՒՇԵԱՆ

Կիրակի, Յուն. 6, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան *Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:*

Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8·30ին, բազմաձայն պատարագ ժամը 10ին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կաթ. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի

Պատարագի աւարտին ջրօրհնէք կը կատարուի:

×

ԻՍԻԻ Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Շաբաթ, Ձրագալոյց Ս. Ծննդեան, *սկիզբ երեկոյեան ժամերգութեան ժամը 16·30ին, պատարագ 17·30ին:*

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 9ին, պատարագ 10ին: Պատարագի աւարտին կը կատարուի ջրօրհնէք:

Երկուշաբթի, Մեռելոց. պատարագ ժամը 10ին որու աւարտին հոգեհանգիստ:

Երեցողութիւնները կը կատարուին եկեղեցւոյ Անի երդչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Պր. Հրանդ Ածէմեանի:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ
ՎԱՐԱԳԱՑ Ս. ԽԱՉ

Շաբաթ, Ձրագալոյց Ծննդեան *Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Սկիզբ ժամերգութեան 17ին, պատարագ 17·45ին:*

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 9·30ին, պատարագ 10·45ին: Յաւարտ պատարագի Ջրօրհնէք: Երեցողութիւնք՝ եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ քառաձայն, առաջնորդութեամբ Պր. Վահրամ Տէվէճեանի:

×

Ս. ՑԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Շաբաթ, Ձրագալոյց Ս. Ծննդեան, *երեկոյեան ժամերգութիւն ժամը 4ին, պատարագ 5ին:*

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, ժամերգութիւն 8·30ին, պատարագ 10ին: Ջրօրհնէք 11·45ին:

Ծննդեան տօնի առթիւ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ԴԱՒԻԹ ԵՊՍ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Երեցողութիւնը կը կատարէ Կոմիտաս երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պր. Մ. Օֆլազի:

×

ՇԱՎԻԼ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաբաթ, Ձրագալոյց ժամը 4ին:

Կիրակի, Ծննդեան պատարագ եւ ջրօրհնէք:

×

ՆԻՍԻ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ, Յունուար 5, Ձրագալոյց Ս. Ծննդեան. *ժամերգութիւն ժամը 16ին, պատարագ 17ին:*

Ընթերցուածները պիտի կարդան հայ դպրոցի աշակերտները:

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան: ժամերգութիւն ժամը 9·30ին, պատարագ 10·10ին, ջրօրհնէք ժամը 11·40ին:

Երկուշաբթի, Յունուար 7, Յիշատակ Մեռելոց, պատարագ 10ին, հանդիսաւոր հոգեհանգիստ համայն ննջեցելոց ազգիս Հայոց ժամը 11·40ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԻ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ, 16ին սկիզբ ժամերգութեան, *16·30ին ընթերցուածներու ընթերցում դպրոցի աշակերտներու կողմէ, 17·30ին պատարագ, կը մատուցանէ*

ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ. ՊԵՔՃԵԱՆ

Կիրակի, ժամը 8ին սկիզբ ժամերգութեան, 9·30ին պատարագ, 11ին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս եւ Ծայր. Պատրիարք Վազգէն Ա. Հայրապետի կոնդակի ընթերցում, ուղղուած համայն իր հաւատացեալ հօտին եւ ի մասնաւորի Մարսէյլի Հայութեան: 11·45ին ջրօրհնէք:

Ծննդեան հանդիսաւոր պատարագը կը մատուցանէ

ՑԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Իսկ երեցողութիւնը կը կատարէ Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբը իր ամբողջական կազմով եւ ղեկավարութեամբ Պր. Խաչիկ Երզմպեանի:

×

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ

Շաբաթ, Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ եւ Էքս – ան – Փրովանսի միօրեայ զոյգ դպրոցներու Ամանորի դպրոցական հանդէս ժամը ժամը 14·30ին, նախագահութեամբ Յակոբ Եպս ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ:

Ձրագալոյց՝ կը պատարագէ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ

ԳՐԻԳՈՐԻՍ ՔՀՆԱ. ՔԼՃԻՇԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 17·15ին, պատարագ ժամը 18ին:

Կիրակի, Ծննդ., կը պատարագէ եկեղեցւոյ հովիւ Գրիգորիս Քհնյ. Քէշիշեան: Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30ին, պատարագ 9·45ին, Ջրօրհնէք ժամը 12·30ին: Ջրօրհնէքի կնքահայրութիւն փափաքողներ թող հաճին կապ հաստատել եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւին հետ: Հեռ. 51·28·06:

Երեկոյեան Ծննդ. Էքս ան Փրովանսի մէջ: Պատարագ կը մատուցանէ

ՑԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագ ժամը 17ին Ջրօրհնէք 19ին:

×

ՍԷՆ ԼՈՒԻ — Ս. ԳԷՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ, Ձրագալոյց՝ պրքերու ընթերցում եւ պատարագ: *Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 17ին:*

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, ժամերգութիւն ժամը 9ին, պատարագ 10ին, պատարագի աւարտին՝ Ջրօրհնէք:

Յանձնար. — Ըստ աւանդութեան, Յունուար 5էն 6ի գիշերը, եկեղեցւոյ դպրաց դասը պիտի շրջագայի հայամիտ թաղերը, տուն–տուն աւետելով Քրիստոսի ծնունդը:

ԼԻՈՆ.— Տիկին Քնար Թերզեան սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանէ դառնա – կսկիծ եւ անսպասելի մահը իր սիրասուն թոռանը՝

ՄԻՇԷԼ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

որ զոհը եղաւ դաւադիր գնդակի մը Դեկտեմբեր 8ին, Լոս – Անճելըսի (Ամերիկա) մէջ (դրամաշորթներու կողմէ) իր 27 տարու ծաղիկ հասակին, երբ ուսանող էր տակաւին:

Մարմինը փոխադրուեցաւ Փարիզ եւ թաղուեցաւ իր ընտանեկան դամբանը՝ Փէռ Լաշէզ:

Այս քանի մը տողերը ի պիտութիւն ազգականներուն, բարեկամներուն եւ ծանօթներուն համար:

Տիկին Քնար Թերզեան (մեծ մայրը) (Լիոն), Տէր եւ Տիկ. Խաչատուրեան ծնողքը (Լիոն), Տէր եւ Տիկ. Պօղիկ, քոյրը եւ զաւակը (Փարիզ), Պր. Ռոպէր Խաչատուրեան, եղբայրը (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Յ. Փափազեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկ. Մոնթէլիոն (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Ն. Թիւթիւնճեան եւ զաւակը (Լիոն), Տէր եւ Տիկ. Տօրիեա եւ զաւակները (Փարիզ):

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Արմենուհի Բալուեան 100 Ֆր. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին իր ամուսնոյն՝ Հրանդ Բալուեանի մահուան 12րդ տարելիցին եւ նորոդ հանդուցեալ Անայիս Ընտրիկեանի յիշատակին:

Nouveau Disco
NORAIR
33 Tours
En vente :
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Restaurant NORAIR :
24, rue Rodier — 75009 PARIS

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կապ. Խաչի միօրեայ վարժարանի տոնածառը Յունուար 6, Կիրակի ժամը 15ին տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Յայտագիրը պատրաստուած աշակերտ եւ աշակերտուհիներու կողմէ՝ երգ, պար, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն, Մայտա Կարապետեանի ղեկավարութեամբ: Ինչպէս նաեւ Կաղանդ պապային գալուստը վերջաւորութեան:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Յունուար 5, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ազգ. Տան սրահը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Յունուար 6, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Գասպար Իփէկեան սրահը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներէն կը խնդրուի անպայման ներկայ ըլլալ:

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԷՍԻՆ

Կիրակի, Դեկտ. 30, առաւօտեան պատարագ Ամանորի առթիւ Տէսինի Հայոց եկեղեցին:

Շաբաթ, Յունուար 5, Ձրագալոյց կէսօրէ ետք ժամը 4·30ին:

Կիրակի, Յունուար 6, առաւօտեան Ս. Ծննդի պատարագ եւ Ջրօրհնէք:

×

Ս. ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԱՏՈՒԻՐ
ՍԷՆ ՌԱՖԱՑԼ

Տարօն Ծ. Վրդ. Ձէրէճեան, Ծննդեան տօնին առթիւ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Սէն Ռաֆայէլի Հայոց Ս. Ցովհաննէս մատրան մէջ, Ուրբաթ, Յունուար 4 ժամը 17ին:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
3
JEUDI
3 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Առտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.548
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.548

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԵԾԵՐԸ ՅՈՒԵՏԵՍ ԵՆ

Ամաւորի Առթիւ Ֆրանսայի Նախագահին Միւնէտ Պապը Սեւ Ապագայ Մը Կը Գծեն

Նախ Ֆրանսայի Նախագահն էր որ Ամանորեան իր մաղթանքները ներկայացնելով Ֆրանսացիին, չծածկեց թէ պատերազմի վտանգ կայ: Շեշտեց՝ « Պատերազմի վտանգը գոյութիւն ունի: Ժամանակաշրջան մը կ'ապրինք, ուր աշխարհի հաւասարակշռութիւնը քանի մը մարդոց պաղարիւնութեան կարողութեան նէն կախում ունի: Կը յուսամ, որ զեկավարներու իմաստութիւնը կը յաղթանակէ »: Տեղւոյն վրայ ալ, այսինքն Ֆրանսայի մէջ, տնտեսական տագնապը ծանր կը զգնէ եւ հակառակ այս բոլոր մութ պատկերներուն, կ'աւելցնէ թէ Ֆրանսա աւելի զօրաւոր է այսօր, աւելի լաւ պինուած է:

Շատ աւելի յուսահատական պատկեր մը գծեց Պապը, ամանորեան իր քարոզին մէջ: Հիմնուելով տեղեկագրի մը վրայ, զոր իրեն յանձնած էին քանի մը վիտնականներ, Պապը թուեց թէ ի՛նչ կ'ըլլայ հիւլէական պատերազմի մը հետեւանքը՝ « ուղղակի կամ անուղղակի մահ 50էն 200 միլիոն մարդոց պայթումներու պատճառով: Աղէտալի նուազում ուտեստեղէնի չոզարձակումներու հետեւանքով: Հիւլէական պայթումի զոհ քաղաքի մը մէջ, բոլոր սպասարկութեանց քանդումը եւ սարսափը արդելք կը դառնան օգնութեան որեւէ միջոցի եւ ահաւոր կացութիւն մը կը ստեղծեն: Ու Ցովհ. – Պօղոս Բ. աւելցուցած է՝ «պարզ է որ կարելի չէ չարունակել այս ճամբով» ու կոչ ըրած է մարդոց որ խելքի գան:

———×———

ԹԵՒԱՆԵՆ ՔԱՊՈՒԼ

Խրախուսիչ Ոչինչ Կայ

Վալտհայմ կաղանդի օրը հասաւ Թեհրան, եւ համբերութեամբ սպասեց որ իրմով զբաղող ըլլայ: Սառ ընդունելութիւն մը, հակառակ անոր որ ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը չատ խոհեմ էր եւ բոլոր յայտարարութիւններուն մէջ, ակնարկութիւն իսկ չէր ըներ պատանդներուն: Թեհրանի թերթերն ալ Վալտհայմի նկարը կը հրատարակէին երբ Աչրաֆի (Շահին քոյրը) ձեռքը կը համբուրէ: Զօրեքշաբթի առտու հասած լուրերու համաձայն, Արտաքին նախարարը ի վերջոյ ընդունած էր գինքը: Նախ քան Վալտհայմի Թեհրան հասնիլը, ուրիշ դէպք մը կը պատահէր, որ բաւական տարօրինակ պիտի ըլլար եթէ իր վախճանին հանդիսը: Արդարեւ, Երեքշաբթի առտու իսլամ եւ ազգան երեքէն չորս հազար ցուցարարներ յարձակած են խորհրդային դեսպանատան վրայ, բողոքելով խորհրդային միջամտութեան դէմ Աֆղանիստան: Բայց « Յեղափոխութեան Պահապանները » զինեալ ուժով ետ մղած են անոնք որ կ'ուզէին ներս մտնել եւ դեսպանատունը գրաւել: Անոնք կը պոռային՝ « Աֆղանիստանը Խորհ. Միութեան Վիէթնամն է »: Բայց ցուցարարները կը յայտնէին խորհրդային դրօշակը վար առնել եւ այրել, բուռն ծափահարութեանց առիթ տալով: Տեղը կը բարձրացնէին ուրիշ դրօշակ մը ուր գրուած էր «Ալլահ ամէնէն մեծն է»:

Առնուազն հետաքրքրական է Գարթըրի յայտարարութիւնը Խորհ. Միութեան գինեալ միջամտութեան առթիւ: Արդա – րեւ Միացեալ Նահանգներու նախագահը նոր – նոր անդրադարձած է խորհրդային քաղաքականութեան եւ խորապէս կարծիքը փոխեր է « վասնզի Բրեժնեւ հեռաձայնով պատասխաներ է իրեն թէ Խորհ. Միութիւնը միջամտած է Աֆղանիստանի կառավարութեան հրաւէրով, եւ Գարթըր կ'ըսէ թէ « Բրեժնեւի ըսածը բացայայտ կերպով սուտ էր »···: Երանի՛, աշխարհի այս հզօրագոյն Պետութեան նախագահին, որ Աֆղանիստանի դէպքին պէտք ունեցեր է Խորհ. Միութեան մասին կարծիք ունենալու համար: Երեւի փեշատ եւ փրակա ալ « հրաւէրով » զացած էր խորհրդային զօրքը, այս անգամ ալ Քապուլէն է որ « մեզի ալ հրամմեցէք »ի հրաւէր մը ստացեր է···:

Բայց եւ այնպէս, հակառակ շատ տակաւին միջոցներու դիմադրութիւնը կը կազմակերպուի Աֆղանիստանի մէջ եւ արդէն իսկ բախումներ պատահած են Քապուլ ռուս զինուորներուն եւ տապալած նախագահին կողմնակիցներու միջեւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ քաղաքական մեծագոյն դէմքերէն մէկը՝ Փիէթրօ Նէննի մեռաւ 88 տարեկանին: Վերջին 70 տարիներու ամէնէն յատկանշական դէմքերէն մէկն էր իտալական Ընկերվարութեան, զոր վարած է 24 տարի: Երեք անգամ փոխ-վարչապետ եղած է եւ քանիցս Արտաքին նախարար: Իր հաւատոյ հանգանակն էր՝ « ոչ Խորհրդարանի, ոչ ալ կառավարութեան մարդ եմ եւ բնաւ՝ Պետութեան: Բանուորական դասու չարքային մըն եմ եւ մէկ յոյս ունիմ, այն՝ որ մեռած օրս, բանուորները կարենան ըսել՝ մեզմէ մէկը մեռաւ »:

Քէպէքի զաւառի Շափէ գիւղը նոր տարուան դիշերը, քէֆօղ մը հրոյ ճարակ դարձած է, ցայգօնքին մասնակցողներէն մէկուն անխոհեմութեան պատճառով: 44 մեռեալ կայ եւ աւելի քան 50 վիրաւոր:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ նոր տարին նոր գիներ բերաւ, այսինքն յաւելումներ ամէն տեսակի, հացէն մինչեւ տուգանքները:

44 ՏԱՐԻ « դնել – վերցնել » եռաք է որ Մարի – Անժէլ Մեյէ եւ Ռընէ Քահանեը որոշած են « կանոնաւորել » իրենց յարաբերութիւնը, այլ խօսքով ամուսնալ: Լաւ է ուշ քան երբեք պիտի ըսէր իմաստունը, քանի հարաբ՝ 98 տարեկան է, փեսան ալ՝ 78···:

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՀԱՓՈՐՁԷՆ ԵՏՔ

ԻՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Հ. ԴԱՇՏՆՉԻ « ՀԱՅԿ. ՄԱՀԱՓՈՐՁԵՐ» ԽՈՐԱԳՐՈՒԱԾ ՅՕԴՈՒԱԾԸ

Դեկտ. 27ի Սուն Հավատիսի մէջ, Հալիւտ Գագընչ յօդուած մը ստորագրած է, ուր ինչե՞ր, ինչե՞ր կ'ըսէ, բաներ որոնք մեկնաբանութեան իսկ չեն կարօտիր··· Ընթերցողը կը դատէ:

Թուրք դիւանագէտ մը եւս վեհին փըռուեցաւ արիւնլուայ:

Իրերայաջորդ այս սպանութիւնները նոր վէրք մը կը բանան մեր սրտին ճիշդ մէջտեղը:

Այս նիւթին չուրջ, սիրելի ընթերցողներ, եթէ ուզենք կրնանք չահագործումի դասական գրականութեան մը դիմել, եւ ծամծմել անգամ մը եւս բոլոր այն խօսքերը որոնք զանգուածին զգացումները ալ աւելի կը գրգռեն:

Բայց եթէ արտօնէք, ես այդպէս պիտի չընեմ:

Ես պիտի խօսիմ Թուրք – հայ այն յարաբերութեան մասին, որուն խորութեանը իջնելէ կը խուսափին առհասարակ, ես պիտի խօսիմ Թուրքիոյ մէջ ապրող քրիստոնեայ Թուրքերէն, Հայերէն:

Նախ եւ առաջ սա ըսեմ թէ, բացի այն պարագայէն, երբ ոճրագործ մը ղէնքի ձեռքին պիտի ձերբակալուի, նոյնիսկ եթէ հարիւր հայկական կազմակերպութիւն ոճիրին տէր կանգնիլ ուզեն հեռաձայնով, ես պիտի չհաւատամ որ այդ գործերուն չատը Հայոց ձեռքէն կ'ելլէ:

Շիտակը եթէ կ'ուզէք, ես չեմ կրնար հասկնալ թէ ինչո՞ւ ամէն ինչ Հայոց կըռնակը բեռցուի, երբ անդին, մանաւանդ արաբ կիպրոսի խաղաղութեան արշալոյսէն ետք կազմուած են յոյն վրիժառու – թեան կազմակերպութիւնները, եւ տակաւին քրտական ծագումով զանազան կազմակերպութիւններ գործունէութիւն կը տանին մանաւանդ Շուէյտ եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, նոյնիսկ երբ մեր երկրին մէջ իսկ անիշխանութիւնը հասած է ծայրայեղ համեմատութիւններու:

Ինչո՞ւ այսպէս կը մտածես պիտի հարցընէք ինծի: Պատասխանեմ: Մինչ բոլոր ձախակողմեան կազմակերպութիւնները, ինչպէս նաեւ Ցոյները դիւրութեամբ կրնան իրենց զօրավիզ կանգնելու պատրաստ ուժեր գտնել, այնպէս կը թուի թէ Հայերը զուրկ են այսպիսի առաւելութենէ մը:

Հայաստան, այսօր միայն թուղթի վրայ գոյութիւն ունեցող 16 խորհրդային Հանրապետութիւններէն մէկն է եւ քաղաքական ոչ մէկ ազդեցութիւն ունի:

Գալով Ամերիկայի, Ֆրանսայի եւ Լիբանանի Հայերուն, անոնք ալ բացի հետաքրքիր եւ մամուլի քանի մը չրջանակներէ, մեծաթիւ բարեկամներ չունին եւ այս տեսակէտով անբաղդատելի են Ցոյներուն հետ:

Աւելին ըլլալով կայ այն կէտը, թէ երեւակայական Հայաստանի գաղափար մը չահեկան նիւթ մը ըլլալ չի թուիր մտաքաղաքային դիւանագիտական աշխարհի համար: Որովհետեւ, բոլորովին հակառակն ըլլալով Քիւրտերուն, Հայերը թէ՛ թիւի տեսակէտով, եւ թէ բնակավայրի տեսակէտով, կարեւոր տեղ մը չեն գրաւեր Թուրքիոյ մէջ:

Այս Հայերը, որոնք տակաւին քանի մը հարիւր հազարէն աւելի չէին, եւ եղբայրաբար կ'ապրէին Թուրքերու հետ, այսօր իրենք իրենց պատուաւոր կեանք մը կ'ապրին, առանց լրիւ հասկցած ըլլալու որ ո՞ւրկէ եկած էին անցեալին մէջ զի-

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Աղաչեաւիր

ԱՌԵՒԱՆԳԵԼՈՒ ՓՈՐՁ ՄԸ ԿԸ ՁԱԽՈՂԻ

Զորեքշաբթի առտու, ժամը 10ին Փկրանս – էնթէռ կը հաղորդէր թէ նոյն առաւօտը փորձ մը եղած էր առեւանգելու Լրանհայ ծերակուտական՝ Աղայեանը բայց փորձը ձախողած էր եւ երկու հոգի ալ ձերբակալուած, որոնք յայտներ են թէ դրամական հարց է:

րենք թուանաւորող գաւաղրութեան հունտերը:

Մանկութենէս ի վեր հայ ընկերներ ունեցայ: Սազ նուագող, օղի խմող, ալա թուրքա երաժշտութիւն մոխիկ ընող ձեղիմեզի պէս մարդիկ էին ատոնք:

Երբ ճամբան Խորհրդային Միութիւն ինկաւ, Թրքական սուրճը Հայերուն ձեռքէն է որ խմեցի, Հայոց կոզմէ եփուած իշգէմպէ ապուրն է որ խմեցի, Իզմիրի Սուլթանիյէ անուն առանց կուտի խաղողը դարձեալ Հայերու կոզմէ է որ հրամցուեցաւ ինծի:

Ցօդուածագիրը վերի մտածումները արտայայտելէ վերջ, ցաւ կը զգայ որ այսօր չատ բաներ մոռցուած են Հայոց մասին, մինչեւ իսկ այն՝ թէ Հայոց եկեղեցին հիմնուած է Փաթիհի կողմէ, թէ ինչպէս ատենին Հաւատարիմ Հայ մայնք կը կոչուէր Հայ Ժողովուրդը, ապա կ'աւելցնէ թէ հիմա Պետութեան ուսերուն վրայ կարեւոր պարտականութիւն մըն է այս հարցը լուսաբանել, երեւան հանել թէ Հայկական Հարց մը գոյութիւն չունի, թէ ինչպէս ամէն ինչ օտար ուժերու դաւաղրութենէն տարբեր բան մը չէ:

Այս առթիւ յօդուածագիրը կը յիշէ թէ օրինակի համար կայ արժէքաւոր Հայ մը, Լեւոն Փանոս Տապաղեան, Սան Հաւատիս Թերթի մէջ յօդուածներ ստորագրող Հայ մը, որ գրեթէ համայնապատարան մըն է այս մարդին մէջ: Ան ունի բազմաթիւ արժէքաւոր գործեր, որոնք քաղաքերութեան մը կը սպասեն հրատարակուելու եւ օտար լեզուներու թարգմանուելու համար:

Ցետոյ յօդուածը կ'եզրափակէ հետեւեալ կերպով.—

Աշխարհակալութեան աւելցուքներէն Մէօսիօ Անդրաճիկները պատմութեան մէջ մնացին: Հիմա Թուրքիոյ մէջ Թուրքիոյ Պետութեան հաւատացող եւ Թուրք Պետութենէն ալ մխիթարն վստահութիւն սպասող Լեւոն Պէյեր կան:

ՓՐԿԵԼ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ

Վերոյիշեալ խորագրին տակ, Ցունուար 2ին Ֆիկարօ (եւ Onnn քանի երկու թերթերուն մէկ կարեւոր մասը՝ նոյն էջերն են) յօդուած մը հրատարակած է, զոր ստորագրած են երեք երեսփոխաններ: Կոչ կ'ընեն Ռումանիոյ իշխանութեանց որ փրկեն Թրանսիլվանիոյ եւ Մոլտավիոյ հայկական եկեղեցիները, որոնք բաւական վնասուած են, մանաւանդ ողողումներու եւ երկրաշարժի հետեւանքով: Ալֆան Տէրի, Քլայն եւ Մեամէն, երեք երեսփոխանները են, որոնք մաս կը կազմէին, անցեալ ամառուան Ռումանիա կատարուած ուխտագնացութեան:

Ազատ Հայաստան

ՆԱՄԱԿԱՆԻ ՋԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆԻ ԿԱՄ ՁԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ՕՐԱԳԻՐ

« ԱՑՍՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ՈՒՆԻՆՔ ՇԱՏ ՄԸ «ԳԷՏ»ԵՐ, ՈՒՆԻՆՔ ԱԲՈՎԵՆԱԳԷՏ, ՈՒՆԻՆՔ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԱԳԷՏ, Ի ՍԱՀԱԿԵԱՆԱԳԷՏ, ՁԱՐԵՆՑԱԳԷՏ ԵՒ ԴԵՒ ՈՒՐԻՇՆԵՐ: ԲԱՑԻ ՍՓԻՒՌԱԳԷՏԻ ՄԸ ՊԱԿԱՍԸ ՄԵԾԱՊԷՍ ԶԳԱԼԻ ԴԱՐՁԱԾ Է»

Գրեց՝ ԳԵՂԱՄ ՖԻՆՂԻՃԵԱՆ

(Գ. և վերջին Մաս)

Ե. Զարենց Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանը տարիներէ ի վեր մեծ եւ կարեւոր աշխատանք կը տանի, հաւաքելով աշխարհի մէջ ցրուած այս Թանկագին բեկորները եւ, երբեմն, հրատարակելով անոնցմէ մասեր:

Սակայն դժբախտութիւն է որ ներկայ հրատարակութիւնը այսքան մեծ ձախողութիւն մը ըլլայ: Քիչ անգամ մեզի տրուած էր, աւելի ճիշդը դեռ չէր ըսըուած կարդալ գիրք մը որ խմբագրուած ըլլայ այսքան անհոգութեամբ, այսքան անուշադրութեամբ, այսքան թափթփածութեամբ, եւ այսքան անձեռնհասութեամբ, այսինքն տգիտութեամբ: Նամակները տպուած են խառնածին լեզուով մը, որ ոչ արեւմահայերէն է, ոչ արեւելահայերէն, եւ ոչ ալ հայերէն, որ կ'աղճատէ, կը խաթարէ, կ'եղծանէ Զ. Եսայեանի բնական լեզուն: Սխալ ընթերցումները կը վխտան. հատանակահատութիւնը կ'ըլլայ յատակնութիւն, յարատեւութիւնը՝ հարեւանութիւն, փիլիսոփայութիւնը, այսինքն եղիպտոսի բուրգերը, կ'ըլլան բերամիտներ, 5 – 6 անգամ Դաշնակցութիւնը՝ (Հ. Ց. Դ.) դպրակցութիւն, ծովուն բացերը կ'ըլլան ծովուն բոցերը եւ ձիւնի դէզերը կ'ըլլան ձիւնի տեղերը: Տպագրուած են, չենք կրնար ըսել բառեր, այլ գիրերու այլանդակ համախմբումներ, ինչպէս կ'ուստանայ որ պիտի ըլլայ կը սպառնայ, կը լինեն, որ պիտի ըլլայ կիներ, եւ ուրիշներ որոնց իմաստը չկրցանք գուշակել, ինչպէս պուտպուղին, տեսեւուն, տիվ, եւայլն: Բայց ճիշդ գաղափար մը ունենալու համար այս աւերներուն ծաւալին վրայ՝ այս օրինակները պէտք է բազմապատկել հարիւրով:

Սխալ ընթերցումներէն վար չեն մնար ոչ-ընթերցումները: Այսինքն կազմողը, Արփիկ Աւետիսեան, նամակները հրատարակած է, թերեւս ընդօրինակած է, թերեւս փորձերը « սրբագրած » է, թերեւս կէտադրութիւնը բարելաւած է, ինչպէս կ'ըսէ, բայց չէ կարդացած: Այլապէս առաջքը առնուած պիտի ըլլար բազմաթիւ սխալներու, տեղի, անունի, թուականի եւ կարծիքի:

Երկու նամակները, գիրքին սկիզբը, թուագրուած են երկու ամսուան հեռաւորութեամբ. բաւական է կարգալ զանոնք տեսնելու համար որ մէկը գրուած է միւսին յաջորդ օրը: 12 Յունուար 1908ին թուագրուած նամակը անհասկնալի կը մնայ այս թուականին տակ: Կը վերագրերի Երլոզվի մէջ Համիտի համբաւաւոր ճաշին, ուր հրաւիրուած էր երեսփոխանական կազմը: Բացայայտ է որ նամակը գրուած պէտք է ըլլայ նոյն տարւոյ Յունիս 10էն եառ: Նամակ մը կը խօսի նահատակուած կարնեցի երիտասարդի մը մասին որ խմբագիր եղած էր Յառաջին եւ որու մայրը ծայրայեղ թշուառութեան մատնուած էր Թիֆլիզի մէջ: Կասկած չկայ որ խօսքը կարնոյ Յառաջ թերթին մասին է: Արդէն քանի մը օր եառ Զ. Եսայեան դարձեալ կ'անդրադառնայ նոյն խնդրին եւ կը գրէ. « Գալուստի մայրն է որ եղած է ուսուցիչ եւ խմբագիր երգրումի « Յառաջ » թերթին »: Օգուտ չունի: Կազմողը մեզի կը ներկայացնէ Յառաջը ըսելով. « Յառաջ – հասարակական, քաղաքական լրագիր: Լոյս է տեսել Բաքւում 1917ին »:

*Կազմողը բան չունի թերթերուն հետ: Թերթի մը մասին չի կրնար խօսիլ առանց սխալ մը ընելու: Մինչեւ այսօր եւ 70–80 տարիէ ի վեր հրատարակուող թերթեր, ինչպէս ժամանակ, Հայրենիք, ցոյց կուտայ իրր գաղրած տասնամեակներէ ի վեր: Վահան Նաւասարդեանը խմբագիր կը գարձնէ Յուսաբերին 1912ին: Ուրիշ թերթերու հրատարակութեան կուտայ եռեւակայական թուականներ: Կը կարծէ որ 1911ին Զ. Եսայեան կ'աշխատակցէր Բանուորին, Նիւ Եորք, որ հիմնուած է մօտ քսան տարի եառ: Սաֆրաստեանի Մասիսը կը տանի Լոնտոնէն Նիւ Եորք: Եւ կը կարդանք որ Պօղոս Արեւելքը « 1908 թ. ունէր դաշնակցական կազմնորոշում: Թերեւս Զապէլ Եսայեանի « Արեւելք »ից հեռանալու հիմնական պատճառը այդ էր »: Ե՞րբ Արեւտեղքը դարձաւ նակցական թերթ եղած է: Նոյնիսկ եթէ եղած ըլլար ինչո՞ւ Զ. Եսայեանը պիտի հեռանար անկէ, քանի որ ինքն ալ այն ատեն դաշնակցական էր, ինչպէս քանի քանի անգամներ կ'ըսեն իր նամակները: Առանցմէ մէկուն մէջ կը կարդանք նոյնիսկ. « կազմակերպութեան մէջ մտնելէս ի վեր... », եւ նամակին մնացեալ տողերը կ'ըսեն թէ ո՞րն է այդ կազմակերպութիւնը: Գիրքը կազմողը չի կարդար կամ չուզեր կարդալ զանոնք: Շատ հաւանի որ Զ. Եսայեան հնչակեան եղած ըլլայ. նոյն այդ տողերուն համար կը դնէ ծանօթագրութիւն մը որ կ'ըսէ. « Զապէլ Եսայեանը այս շրջանում խանդավառուեց հայ ազգայնական կուսակցութեան՝ Հնչակեան կուսակցութեան գործունէութեամբ... »: Ո՞ւր գտած է արդեօք այս տեղեկութիւնը:

« Ծանօթագրութիւնները » գիրքի ամէնէն ողբալի մասը կը կազմեն: Ընթերցողը մեծ մասամբ կրնայ վերականգնել նամակներուն անթիւ սխալները: Ծանօթագրութիւն ըսուածները մեզի կը տանին անծանօթ աշխարհ մը, բոլորովին ան – ծանօթ Հայութեան մը դիրկը: Դէշը այն է որ նոյնիսկ եթէ տգէտ անգին կան ճիշդ տուեալներ Եսայեանի հրատարակութիւններուն, գրած յօդուածներուն տեղին, թուականին մասին, կամ քիչ ծանօթ անձերու ինքնութեան մասին, ընթերցողը չի կրնար վստահիլ անոնց, կարգացած ըլլալով մնացեալ զառանցական բացատրութիւնները:

Լ. Բաշալեան իր Լը Ֆուայէ թերթին մէջ 1929ին գրախօսական մը կը հրատարակէ Զ. Եսայեանի վերջին գիրքին վրայ: Զ. Եսայեան նամակով մը շնորհակալութիւն կը յայտնէ ըսելով. « Կ'ըմբռնեմ շատ լաւ որ դժուարութիւններ կային ճիշդ այս գիրքին առիթով բարեկամական արտայայտութիւն ունենալ Ֆուայէի մէջ: Բայց դուք բոլոր դժուարութիւններուն գովքն կ'անցնիք ոչ միայն ճարտարութեամբ, այլեւ մեծհոգութեամբ... »: Նամականին կազմողը կատարեալ եւ անայլայլ վստահութեամբ կը տեղեկացնէ մեզի. « Խօսքը Զապէլ Եսայեանի « Մելիհա Նուրի Հանըմ » պատմուածքի մասին է »: Այդպէս չէ, խօսքը Պրոմէթէոս Ազատագրեալի մասին է: Բաշալեան իր յօդուածին մէջ կ'ըսէ. « Իր նոր գիրքը, Պրոմէթէոս Ազատագրեալ.. » եւայլն: Նոյնիսկ բոլորովին անտեղեակ մէկը՝ քիչ մը խելք գործածելով պիտի կռահէ թէ եթէ « դժուարութիւններ կային », խօսքը քաղաքական բնոյթ ունեցող գիրքի մը մասին ըլլալու է:

Սխալները բաւական չէին, աւելորդաբանութիւնները եւ չատախօսութիւնները կու գան պակասը լրացնել. « Այս նամակը Եսայեանի՝ դէպի Պոլիս կատարած ճամբորդական տպաւորութիւնները կը բառումն է»: Չխօսինք նախադասութեան տղորմելի չարաշրութեան վրայ: Ըսենք միայն որ գրողի մը նամակները կարդալու փափաք ունեցող մէկը քիչ չատ մը չակուած մարդ է որ մինակը կրնայ հասկընալ թէ ինչի մասին կը խօսի այս կամ այն նամակը:

Առանց վրայ պէտք է աւելցնել ծանօթագրութիւնները որոնք բան մը չեն ըսեր բայց կը ծառայեն հատորը ուռեցնելու: Քիւչիւք Սայիտ փաշայի անուան դիմաց կը կարդանք. « Օսմանեան պետութեան պաշտօնեայ »: Այո, այդպէս բան մը ըլլալու է, անունին նայելով օսմանեան պետութեան պաշտօնեայ մը պէտք է եղած ըլլայ: Եւ յետոյ ի՞նչ: Ինչո՞վ լուսաբանուեցաւ ընթերցողը: Քիւչիւք Սայիտ փաշա ինն անգամ սատրազամ եղած էր, որուն երկու անգամը Սահմանադրութենէն առաջ: Ազատական կը համարուէր: Պոլսոյ մէջ կ'ըսէին թէ հակառակ եղած էր համիտեան չարագործութեան եւ անոնց առիթով քանիցս ընդդիմացած էր սուլթանին: Այդ էր պատճառը որու համար Զ. Եսայեան ուզած էր այցելել այս փաշային: Չենք սպասեր եւ չենք պահանջեր որ հատորը կազմողը գիտնայ այս ամէնը, բայց աւելի լրջութիւն չէ՞ լուսաբանութիւնները անցնիլ քան թէ տալ ծանօթագրութիւն մը որ ոչինչ կը ծանօթացնէ: Անգին, Հերեանի անուան դիմաց կը կարդանք. « Անյայտ »: Խեղճ Ռուբէն Հերեան: Անթիւ որբերու ազատարարը, « մէկ ասկի՝ մէկ որբ» կարգախօսին հայրը, կը հռչակուի « անյայտ »:

Եսայեանը չրջապատող աշխարհը ուրիշ մոլորակ մըն է ծանօթագրութիւններու հեղինակին համար: Այնտեղ չարժող անձերը մտացածին եւ անիրական էակներ են, մէկը միւսին հետ փոխանակելի, մէկուն անունը միւսին փոխանակելի, ցնորական պարի մը մէջ: Մաղաքիա Օրմանեան կ'ըլլայ Եղիշէ Դուրեան, Սահակ Խապայեան կաթողիկոսը կ'ըլլայ « Մուշեղ վարդապետ », եւ երկու էջ անդին կը գտնայ Մատթէոս Իզմիրլեան, Օահան Պէրպէրեան կ'ըլլայ Շահան Շահնուր, եւ Մալքոմ կ'ըլլայ որդի Պօղոս Նուպարի: Եւ որպէսզի աշխարհագրութիւնը անմահ չմնայ անուններու այս վաչկէն՝ կը կարդանք որ Ֆիլիպէ եւ Էտիրնէ նոյն քաղաքն են:

Շարքը կարելի է երկարել: Ամէնէն յայտնի անուններէն չիշենք Սուրէն Պարթեւեանինն ալ. « Խօսքը Սուրէն Պարթեւեանի մասին է, որը գրական չրջաններին յայտնի էր Սիսակ ծածկանունով»: Հակառակն է: Ամէն մարդ պիտէ որ « Սուրէն Պարթեւեան» ծածկանունն էր Սիսակ Պարտիզպանեանի: Իսկ Տիգրան Կամսարականի անունը կը գտնուէր, ըստ այս ծանօթագրութիւններուն, Սով. Հայաստանի կառավարութենէն կարելի թուշկառուներու ցանկի մը մէջ զոր պատրաստած էր Զ. Եսայեան: Ամենեւին Զապէլ Եսայեանի միտքէն չէ անցած Տիգրան Կամսարականը, որ միլիոնատէր մըն էր, կ'ապրէր Փարիզի ամէնէն չքեղ թաղերէն մէկուն մէջ, սպասաւորներով չրջապատուած:

Այսօր Հայաստանի մէջ ունինք չատ

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Պատերազմ չկայ. եղեռնը եղել է յիսուն տարի առաջ. մթնոլորտը բարի է. որդու վրայ խաղաղ թեւածում է մարդկային սիրոյ հրեշտակը. բարի գիշեր – բուշ յետոյ՝ բարի ցերեկ – մայրական գոյութիւնն աննկատ, որպէս յուշիկ ոգի, ինքն իրեն է պահում տան մի անկիւնում՝ որդուն մինչեւ երեկոյ յանձնե – լով ընկերներին ու Աբարատեան հովին:

Հրաղդանի կամուրջն անցել էր, Վա – զաբշապատի ճանապարհի տակ գանգուր ծիրանուտի միջով հեռանում էր Խաչատուր Աբովեանը՝ դէպի լեռան Մասիս: Մի մայր Քանաքեռի արեւտուական այգիներից ձեն էր տալիս. Խաչեր, Խաչե՛ր: Ուսերից մէկը կախ, միւսը բարձր՝ ծիրանուտով հեռանում էր Զարենցը: Քուրդն Աբաջածից ոչխար էր իջեցնում քաղաքի չուկայ, ցօղը ցնդում էր դեղձի վրայից, բահը թափահարելով տնտեսութեան գեկավարի մեքենան հեռուի ճանապարհին կանգնեցրեց այգիների դիշերային ջրերը: Դուրսի կաւէ աւերակներում ջղային քնից յետոյ ընկերուհուն,– Յաս – միլիկ,– կանչեց ծղօտէ գլխարկով, այրուած, պինդ, կրքոտ ու խելացի աղջիկը՝ համալսարանի հնէաբանութեան բաժնի ուսանողուհին: Շարժիչները հանգցրած վայրէջքի եկաւ գերհզօր օդանաւը, գնաց, մի թեւով չեղակի հասաց տապանի առասպելը Աբարատի գագաթին, պտոյտ տուեց ու Դուրսի վրայով, Արտաշատի վրայով, էջմիածնի զմբէթներին քաւելով գնաց գտնելու բետոնի կարծր երիզը այս ցնորական երկրի վրայ:

– Ուշադրութիւն, ուշադրութիւն. երեւանի արեւմտեան օդանաւակայան ժամանեց հայկական առանձին օդանաւախմբի 2345 ուղերթի ՍՍՍՌ – 68 լինքնաթիռը: Խնդրւում է, մինչեւ պտուտակների լրիւ դադար, չմօտենալ լինքնաթիռին: Վնի – մանիյէ, վնիմանիյէ. նա պասադկու պրբիքըլյ... Խնդրւում է չմտնել վայրէջքի հրապարակ: Վայրէջքի հրապարակ մրտնողները պատժւում են օրէնքի ամենայն.. Խնդրում եմ, մի մտէք վայրէջքի հրապարակ, արտասահմանից հիւրեր կը լինեն, ամօթ է... Այ տխպեր Ջան, էդ ո՞ւր ես պնում, քեզ որ մի բան պատահի, ինձ վրայ են խօսելու, չէ...

Ջրուրն ընդառաջ գնաց տնտեսութեան գեկավարին, ետ եկան, տարաւ ցոյց տուեց պատաւ որթերի արանքը, գետինը:

– Էս է: Գտել եմ: Այսինքն՝ ես չեմ գտել, Ջուրը բացեց:

Կարասի մէջ գետ վնդում էր օդանաւի ծանր ազմուկը: Հողը դղրդում էր, գետինը երգում էր եկեղեցու պէս. ծեր որթերի արանքով՝ պատները բարակ վիզները նեղ կարմիր կարասների չարք էր: Նրանց նախշազարդ վզերին գիտահեզօտական մի հիմնարկի չափ մանրամասն գրած էր, թէ նրանք Մինուսի որդի Արգիշտիի (Արգշտի էլ անո՞ւն լինի)... Արգիշտիի կարասներն են, « պարունակել են խաղողի գի... գի...», գի՛... գիտահեզօտական մի նոր հիմնարկ: Դէ « գինի», էլի, գինին, կարասն ի՞նչ պիտի պարունակէր՝ գինի: « Ի վառս...», եւ չատ պարզ, մաքուր հայերէն գրած էր, թէ այդ այգին Թանգարան ու Թանգարանի հրապարակ է դառնալու, տնտեսութեան այդ գեկավարը՝ Թանգարանի վարիչ եւ այդ Ջրուրը դառնալու է Արգիշտիի կնոջ արծաթէ հայելու պահակ:

– Թո՛... – կարասների մօտ նասեց տնտեսութեան գեկավարը: – Արա, ես քեզ ծառ Ջրելու եմ գրկե՞լ թէ կարաս պտնելու: Լսիր,– ասաց տնտեսութեան գեկավարը, – արի քեզ մի տասը տարով ուղարկենք Մեքսիկա, էնտեղից համ խաղողի նոր տեսակ կը բերես, համ աշխարհ կը տեսնես, համ էլ բերանդ արա – նրա մօտ չես բացի՝ թէ այդում՝ Թանգարան ես գտել...

Ախպեր, Վաղարշապատի վանքը կար, չէ՞: Վանքը այդի էի. ով էդքանը հասկանում է՝ տալի: Վանքի տակը փորեցին՝ հասան նախաքրիստոնէական մեհեանին: Մեհեանի տակ էլ թող փորեն՝ իջնեն նախահեթանոսական քրիստոնէութիւն: Դրա տակն էլ թող փորեն՝ հասնեն դարձեալ մեհեանի: Իրենց ինչ է եղել, բահ ու գլուխ էլ ունեն, պիտական էլ են: Բա իմ խաղողի վազը ես ո՞նց տանեմ անկեմ մեհեանի տակի խորանի տակ:

– Գիշերը ես Ջրուր եմ եղել,– ասաց տնտեսութեան գեկավարը,– իսկ դու եղել ես քո տանը քնած: Կարասները երազում ես տեսել, երազդ էլ լաւ վեհ չէ: Հիմա բահդ թող ու գնա:

(Շար. - 5)

մը « պէտ »եր, ունինք Աբովեանպէտ, ունինք Թումանեանպէտ, Իսահակեան – նպէտ, Զարենցպէտ, եւ դեռ ուրիշներ: Բայց Սփիւռքպէտի մը պակասը մեծապէս զգալի դարձած է:

Անուշադրութիւնը եւ թափթփածութիւնը տարածուած են նաեւ տպագրական աշխատանքին վրայ: Պօղոս Նուպարի ուղղուած նամակ մը թարգմանուած է եւ տպուած է երկու անգամ: Այնպէս որ նամակներուն բուն թիւն է 174: Մոռնանք պարզ վրիպակները, անհամար, որոնք սակայն նամակներուն մէջ անհամակընալի կը դարձնեն երբեմն հետաքրքրական տողեր: Բայց կան նաեւ ամբողջ ծանրութագրութիւնները որոնք իրարու խառնուած են եւ դարձած են անվմաստ բառակոյտեր: Այսպէս, անոնք որ կը վերաբերին Լեւոն Թիւթիւնճեանի եւ Սարգիս Թիւթիւնճեանի, Երուանդ եւ Գրիգոր Ալաթօնի, Զ. Եսայեանի եւ, հատնաբար, Վիլհէն Իսահակեանի: Գալափար մը տալու համար յիշենք միայն այս վերջին խառնակութիւնը. «Զապէլ Եսայեանը առն էր վերադարձել Փարիզի հիւանդասոցից· որոեղ սովորում էր Վենետիկի Մուրատ Թաժայէլեան վարժարանում»:

Ասքը չընենք ամէն տեսակ «հրատարակութեան խմբագիրը»ներու, «տեխնիկական խմբագիրը»ներու, եւ մանաւանդ «վերատեսուղ սրբագրիչ»ներու, քանի որ շատոնց պիտենք թէ անոնց պաշտօնը կը սկսի եւ կը վերջանայ իրենց անունը դիրքերուն վերջին էջին վրայ գնելով:

Հատորը կազմողը ըրած է ինչ որ կըրնար ընել: Սակայն, ինչպէ՞ս պաշտօնական եւ պատասխանատու հաստատութիւններ կրնան նման գործեր յանձնել անվարժ ձեռքերու: Եւ չե՞ն կարդար ըստացուած արդիւնքը:

Գիրքին եաեւը կը կարդանք ազդ մը որ կ'ըսէ· «Հրատարակութեան է (են) ներկայացրել Եղիշէ Զարենցի անուան Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանի դիմաւորհուրդը եւ Համալսարանի Սովետահայ գրականութեան ամբիոնին, այս հատորով կը տեսնենք որ լաւ ձեռքերու մէջ է:

Իսկ գիրքին խմբագիրը, գրականագէտ Ս. Աբգումանեան, իր յառաջաբանին մէջ պարարիւնութեամբ կը գրէ·

« Մեծ գովեստի են արժանի Ա. Աւետիսեանի կատարած ծանօթագրութիւնները, որոնք պարզում են Եսայեանի անձնաւորութեան եւ ստեղծագործութեան հետ կապուած բազում իրողութիւնները»:

Այն առեն չզարմանանք եթէ դեռ լոյս տեսնեն նման չատ հրատարակութիւններ, գիւխորհուրդներու եւ գրական ամպիոններու բարձր հովանաւորութեան տակ:

Գ. Ֆ.

«Նայիրի», Պէյրութ, 30 Նոյ· 1979

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ԲԱԺԱԿԻ ՊԱՀԸ

Կեդրոնականցիները Դեկտ· 9ին հաւաքուած Գուրսէլ փողոցի Մշակոյթի կեդրոնին մէջ, Դեկտեմբերեան անմոռանալի Բ. Կիրակիով մը եւս ճոխացուցին կեդրոնականի վառապանծ պատմութիւնը:

Բնականաբար, կեդրոնականցիներու նուիրական օրը բացառիկ վայր մը կը առանար այս տարի, ներկայութեամբը Սիլվա Կապուտիկեանի որ հազիւ վերադարձած Ֆրանսայի հիւանդը եւ արեւմուտքը կատարած իր ճամբորդութենէն, պարտականութիւն էր սեպած բաժակ բարձրացնել կեդրոնականցիներու հետ:

Միութեան նախագահը Պ. Ճէզվէճեան, կ'աւետէր բաժակի պահը եւ ներկանե – րուն ուղղուած չնորհակալական խօսքերէն վերջ, կը խնդրէր պահ մը մէկդի դնել զուարթ տրամադրութիւնները եւ վայրկեան մը լռութեամբ յարգել յիշատակը կեդրոնականի հիմնադիրներուն, կրթական վարիչներուն եւ մշակներուն, ինչպէս նաեւ սաներուն որոնք առ յաւէտ բաժնուած են այս աշխարհէն:

Այս յուզիչ պահէն վերջ նախագահը կ'առաջարկէր բաժակները պարպել կեդրոնականին եւ կեդրոնականցիներուն կեանցը եւ հանդիսութեան ղեկավարութիւնը կը յանձնէր Միութեան քարտուղար Վ. Նաւասարդեանի:

Նախապէս պատրաստուած ակաղեմական բաժնի մը տպաւորութիւնը կը ձգէին « Աշխարհ »ի խմբագիր Ա. Ալիքսանեանի, հայագիտութեան Փրոֆ. Ֆ. Ֆէյտիի, Իսահակեան նախկին անօրէնուհի Տոքթ. Հ. Գալուստեանի եւ գրող Յակոբ Գրիգորի սրտառուխ ելոյթները, առանց բացառութեան նուիրուած կեդրոնականին եւ հայրենի բանաստեղծուհիին:

Կեդրոնականը եւ անոր արժանաւոր սաները պանծացնելու կարգը եկած էր օրուան հիւրին որ մանաւանդ լսելէ յետոյ խմբովին, յոտնկայս տպաւորիչ եւ ներշնչակօրէն երգուած « Ով Մեծաքանչ դու լեզու »ն, իրեն յատուկ տաղանդով կը շաղախուէր կեդրոնականի ոգիով եւ իր հայրենի շունչով, իր յօրինած Մաշտոցեան զրահներով, խորապէս կը տպաւորէր ներկաները:

Մինչ բաժակները կը բարձրանային հայրենիքին, Ս. Կապուտիկեանի եւ ուրիշներու կենացը, հայաբոյր այս մթնոլորտը կը հրահրէին եւ վառ կը պահէին իրենց երգերով եւ արտասանութիւններով Ռ. Նաւասարդեան, Վ. Պաստմաճեան, Ա. Մուրատեան, Ս. Սաղաթէլեան, Ս. Իյնէճեան եւ Վ. Մանկասարեան:

ՍԱՐԴ

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ԳԱՀԻՐԷի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր տաճարին օծման 50ամեակի ձեռնարկներու չարքին, Դեկտ· 2ին, տեղի ունեցած է հանդիսութիւն մը: Պատարագած եւ քարոզած է թեմին առաջնորդը՝ Զաւէն Արք· Զինչինեան: Ճաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է եկեղեցաշէն Գրիգոր Եղիայեանի, առաջնորդներու, քահանաներու եւ դպիրներու յիշատակին: Ապա եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ գանուող բարերար Գրիգոր Եղիայեանի կիսանդրիին առջեւ զոհաբանական աղօթք կատարուած է: Ասոք առած է Նուպարեան վարժարանի անօրէն Արամ Մովսէսեան: Հուսկ, առաջնորդարանի դահլիճին մէջ տեղի ունեցած է հիւրասիրութիւն, որու ընթացքին խօսք առած են Զաւէն Արք· եւ Կայծ Կոկանեան: Ուղերձ մըն ալ կարդացած է վարժարանին աշակերտներէն Ժորժ Սիմոնեան:

ՀԵԼԻՈՊՈԼՍՈՑ « Ցուսաբեր » ակումբին մէջ, Դեկտ· 2ին, տեղի ունեցած է դասախօսական երեկոյթ մը, որու ընթացքին նկարիչ Բիւզանդ Կոճամանեան խօսած է հայկական նկարչութեան մասին:

ՈՒԱԹԲԱՈՒՆԻ Ս· Սուրփանոս եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Նոյ· 25ին, տեղի ունեցած է Զմշկածագի Հայր· Միութեան ճաշը, որուն առընթեր նաեւ 43րդ ընդհանուր ժողովը: Առաւօտուն պատարագի աւարտին հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է չմշկածագի նոյեցեալներու յիշատակին: Ճաշէն եառք ժողովը զբաղած է օրակարգի հարցերով: Կարդացուած է կեդր· Վարչութեան միամեայ գործունէութեան տեղեկագիրը, որմէ կը պարզուի որ Միութիւնը այս տարի եւս նիւթապէս օժանդակած է զանազան կազմակերպութեանց եւ հաստատութիւններու, պահած է սաներ:

ԿԼԷՆՏԷԼԻ (Լոս Անճէլըս) «Հովիւը Հայ Սքաուլ »ի սրահին մէջ, Դեկտ· 9ին, նշուած է Քրիստափոր Միքայէլեանի ծննդեան 120ամեակը: Հանդիսութիւնը վարած է Վահէ Եազուպեան: Կազմակերպիչ մարմիններու կողմէ անդրէրէն ուղերձ մը կարդացած է Թամար Մանճիկեան, չեշտելով թէ Քրիստափոր իր կեանքի գործով ցոյց տուաւ, որ զաղափարական արժէքները բարձր էին նիւթական բոլոր չահերէն: Հայերէն ուղերձ մը կարդացած է Անդրանիկ Շամլեան: Օրուան բանախօսը՝ ընկ· Տիգրան Ոսկունի, անդրադառնալով Հ· Ց· Դաշնակցութեան եւ անոր հիմնադիրներէն Քրիստափորի ոգիին, չեշտած է որ Քրիստափոր իր աշխարհահայեացքով ուխտեալ պաշտպան է աշխատաւոր զանգուածներու, կեղեքուածներու եւ զրկուածներու: Հանդէսի վերջաւորութեան Վահէ Եազուպեան ներկայացուցած է կազմակերպիչ Ուխտերու՝ « Մուսա Տաղ » եւ « Նիկոլ Դուման », անցեալն ու ներկան:

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԷՍԻ « Ամպաստաւոր » պանդոկին մէջ տեղի ունեցած է փիրայր Փալամուտեանի (Փարիզէն) նկարչական ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են մօտ 40 գործեր, առաւելաբար տեսարանները Փարիզէն, Ցունաստանէն եւ Միացեալ Նահանգներէն: Ցուցահանդէսը մեծ յաջողութիւն արձանագրած է:

ԱԹԷՆՔԻ « Հայ Տուն »ի մէջ, Դեկտ· 8ին, նշուած է Հ· Ց· Դ· Օրը, կազմակերպութեամբ Հ· Կ· Ռաչի եւ օրուան յանձնախումբին: Բացման խօսքը արտասանած է ընկ· Վ· Թէրզեան: Ընկ· Շահան Փարաճեան բանախօսութեամբ մը անդրադարձած է Դաշնակցութեան սքսբատրծութիւններուն: Ապա հանդիսութիւնը չարունակուած է խրախճանական մթնոլորտի մէջ:

ԱՔՐՈՒԹի « Հայ Տուն »ի մէջ, Դեկտ· 8ին, նշուած է Հ· Ց· Դ· Օրը, կազմակերպութեամբ Հ· Կ· Ռաչի եւ օրուան յանձնախումբին: Բացման խօսքը արտասանած է ընկ· Վ· Թէրզեան: Ընկ· Շահան Փարաճեան բանախօսութեամբ մը անդրադարձած է Դաշնակցութեան սքսբատրծութիւններուն: Ապա հանդիսութիւնը չարունակուած է խրախճանական մթնոլորտի մէջ:

ՊԼՅՐՈՒԹի Պ· Եու· Սի· քոլէժի « Գ· Կիւլպէնկեան» ամփիթեատրոնին մէջ, Դեկտ· 18ին, դասախօսութիւն մը տուած է Գարեգին Բ· Աթոռակից Կաթողիկոս: Ներկայ եղած են քոլէժի, Ամերիկեան համալսարանի, Աստուածաբանական ճեմարանի, Հայկազեան քոլէժի հայ թէ օտար դասախօսներ եւ ուսանողներ: Բացման իր խօսքով քոլէժին անօրէնը՝ Ալպերթ Պեալը, ներկայացուցած է Հայրապետը իբրեւ հոգեւոր պետ, եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի փոխնախագահ, գիրքերու հեղինակ եւ դասախօս: Գարեգին Բ· խօսած է (անգլերէն) « Տառապանք » նիւթին չուրջ, մեկնելով լիբանանեան վերջին տարիներու փորձառութիւնէն:

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏի « Գերմանիկ » սրահին մէջ, Դեկտ· 16ին, նշուած է Հ· Ց· Դաշնակցութեան 89րդ տարեդարձը: Առաջին բանախօսը ընկ· Վաչէ Տարագճեան անդրադարձած է Հ· Ց· Դ·ի 89 տարիներու կեանքի զանազան ցայտուն հանգրուաններուն: Երկրորդ խօսողը եղած է ընկ· Վարանդ Փափազեան, որ ներկայացուցած է Դաշնակցութեան համազգային դերը: Փակման խօսքը արտասանած է ընկ· Ս· Զէյթլեան, չեշտելով որ « Դաշնակցութեան ենթահողն ու յենարանը ժողովուրդն է, առանց որուն Դաշնակցութիւնը ոչինչ է, մինչդեռ ամէն բան է ժողովուրդին հետ »:

ՊԼԱՅՈՂԼՈՒԻ (Պոլիս) Ս· Երրորդութիւն եկեղեցւոյ մէջ, Դեկտ· 15ին, կատարուած է Եդուարդ Սիմքէչեանի յուղարկաւորութիւնը: Յանուն Շնորհք Պատրիարքի, դամբանական խօսած է Շահան Եպիսկ· Սվաճեան վեր առնելով ողբացեալին արժէքը իբրեւ մշակ հայ գիրքի ու գրականութեան: Եկեղեցւոյ գաւիթին մէջ խօսած է «Ս· Փրկիչ» ամսագրի խմբագիրը՝ կարապետ Մուրատեան: Շիշլիի պերզմանատան մէջ, ուր հողին յանձնուած է ողբացեալին մարմինը, դամբանական մը խօսած է Տոքթ· Տանտին Ագապ:

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Վ Է Պ)

= ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

Թ·

Երբ ծառան դուռը բացաւ Ճաշառաքին մէջ ոչ ոք ուշադրութիւն ըրաւ իր մուտքին· պլուխին հասած կիներ մոլիկ կ'ընէին Սօնիա Մալիէնոքին· աննշմարելի սարսուռներ դէմքերու վրայէ կ'անցնէին եւ ճակատները խոնաւցած էին· այրերէն ոմանք ոտքի վրայ, չունչերնին բռնած Սօնիայի մէկ վանկը չէին կորսընցներ եւ ընդհանուր կերպով ամէնքն ալ այնպէս մը զբաւուած էին անոր ձայնին որ երբեմն որոշակի կը տեսնուէր չարունակական ուշադրութեան, զարմացումի եւ սարսափի արտայայտութիւնը: Սատարօֆ ինքը բան մը չհասկցաւ պատմուածքէն որ վերջնալու վրայ էր արդէն՝ երբ աչքերը հանդիպեցան անոր յեղյեղուկ աչքերուն, անորոշ գոյնով եւ նայուածքով, տարտամօրէն տխուր, եւ որ այս վայրկեանիս փոխ առած էին իր սքանչելի մազերուն պղնձագոյն ցոլքերը· գլուխը թեթեւ մը հակած էր կարծես այդ հարուստ մազերուն բեռին տակ որուն ոսկեզօծ ոլորները գլխուն վրայ կը զմբեթանային, դէմքը ալ աւելի ճերմկցնելով:

Երբ պատմութիւնը վերջացաւ պահ մը ամէնքը իրարու նայեցան անհանգիստ եւ վրդոված· քիչ մը ետքը սակայն ընդհանուր խանդավառութիւնը դէմքերը պայծառացուց եւ նոյնիսկ ինքը Սօնիա կը չաղակրատէր Բրացին հետ որ ան – չուշա չահագրգռուած՝ իրմով զինքը չէր ուզեր թողուլ· Սատարօֆ հազիւ թէ յաջողեցաւ Տիկին Զանազքիի մօտ երթալ եւ ձեռքը համբուրել· խօսակցութիւնը կը թափառէր մէկ նիւթէն միւսը· սամավարին չոզին ցից կը բարձրանար, յետոյ կը տարածուէր սեղանին վրայ թէյի բուրմունքը բաշխելով ամէնուն· ծաղիկները ապրին անդին յամրաբար կը թոռմէին, Սատարօֆ կը լսէր քովէն սիրուն կին մը որ ահաբեկած ինքն իր վրայ ամփոփուելով կ'ըսէր·

– Ա՛խ աս Սօնիային պատմութիւնները· կարծես թէ մղձաւանջներ են:

Բոլոր օրական յոգնութիւնը, չուրջը մրմնջուած բառերը, թէյին բուրմունքը Սատարօֆին թեթեւ գլխու ցաւ մը պատճառեցին եւ աջզուտած մտքով սկսաւ չաղակրատել Նատիային հետ անորոշ եւ ջնջին բաներու վրայ մինչեւ որ ցաւը ղին ճնշում մը զգաց ներսը· Տիկին Զանազքի իրեն կը հարցնէր·

– Է՛, ձեր բարեկամները ինչպէ՞ս են:

– Տիկի՛ն ինծի տաժանելի բան մը կը յիշեցնէք· իմ բարեկամս, Անուշէն ծանր հիւանդ է եւ ստիպուեցանք զինքը Բիթիէ հիւանդանոցը փոխադրել:

– Ի՞նչ կ'ըսէք, կինը եւ պզտիկը ո՞ւր են:

– Պզտիկը Մաթէրնիթէի մէջ պատըսպարուած է առ այժմ Պարոն Բրացի չընորհիւ եւ մայրը, Տիկին, ամբողջ օրը կ'անցընէ մէկ հիւանդանոցէն միւսը, սրբահներուն մէջ սպասելով:

– Ա՛հ ճշդիւ, ընտանիքներ կան որ կարծես դժբախտութեան դատապարտուած են:

Տիկին Նատիա կարեկցութեան այնպիսի արտաճմլիկ արտայայտութիւն մը առաւ որ իր անմիջապէս քովը գտնուողները հարցուցին·

– Դժբախտ լո՞ւր մը, Տիկին, ի՞նչ ունիք::

– Անձնական բան մը չէ թէեւ բայց այնպիսի եզական դժբախտութիւն մըն է, ճակատագրական զրեթէ՝ որ կը ծանրանայ Պարոն Սատարօֆի բարեկամ ընտանիքի մը վրայ:

Ամէնուն ուշադրութիւնը հոն դարձաւ, մինակ Սօնիա դեռ կը խօսէր Բրացի հետ այլեւս ցած ձայնով, մտերմօրէն, աչքերը անոր աչքերու եւ երբեմն ձեռքը կը գնէր անոր ձեռքին կարծես ըսածը հաստատելու համար: Աղին խօսքը կեդրոնացաւ հիւանդանոցներու վրայ որուն հետեւանքով տարէց կինը մը սկսաւ վիճաբանիլ բժշկութեան ուսանողի մը հետ աշխարհական հիւանդապահուհիներու եւ Գթութեան Քոյրերու վրայ· տարէց կինը ջերմապէս կը պաշտպանէր Քոյրերը մինչ ուսանողը իր փորձառութեանց կրթնած վստահ եւ անփոյթ եղանակով մը հատաստարապէս կը պարսաւէր երկու դասակարգները:

(36 – Շար·)

ՏՕՆԱԾԱՌ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Ցունուար 6, կիրակի ժամը 15·30էն սկսեալ՝ հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

կաթ. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի եւ Առաջնորդ Փարիզի

Աշակերտութեան կողմէ երգ, պար եւ արտասանութիւն

ՃՈՒ ԹԷՑԱՍԵՂԱՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Վիէն.— Տէր եւ Տիկին Աբրահամեան իրենց մօր՝ Սուլթան Պօղոսեանի *մահուան տասներորդ տարելիցին առթիւ 100 ֆր. կը նուիրեն «Ցառաջ»ին: Նաեւ Պ. Աբրահամեան իր կնոջ ապաքինման ուրախ առթիւ 100 ֆր. կը նուիրէ Լիոնի Ս. Ցակոբ եկեղեցին (ստանալ «Ցառաջ»էն):*

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Ցունուար 13, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Լիոնի Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պռալօ, կազմա – կերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին. փոք – րիկներու կողմէ երգեր, արտասանու – թիւններ, գեղչկական պարեր, հաճելի անակնկալներ:

Կաղանդ պապան զանազան նուէրներ եւ համադամ ուտելիքներ կը բաժնէ ներկայ բոլոր մանուկներուն:

×

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կապ. Խաչի միօրեայ վարժարանի տոնածառը Ցունուար 6, կիրակի ժամը 15ին տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Ցայ – տագիրը պատրաստուած աշակերտ եւ աշակերտուհիներու կողմէ՝ երգ, պար, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն, Մայոտ Կարապետեանի ղեկավարու – թեամբ: Ինչպէս նաեւ կաղանդ պապային գալուստը վերջաւորութեան:

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐ ԵՆ

Alimentation Générale

Produits D'Orient

ARARAT

118 BIS, RUE ETIENNE DOLET
94140 ALFORTVILLE
TEL. 376. 27. 62 - 376.51.28

LIVRAISONS A DOMICILE

ԸՆՏԻՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ - ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

CELIGNY

POUR LES FETES DE FIN D'ANNEE

OFFREZ

LE BEAU FOULARD

'ALPHABET ARMENIEN'

EN VENTE AU PRIX DE Frs. 75,00 *CHEZ*

M. S. DER BALIAN, 221, rue Saint-Honoré, Paris 1er
Librairie PALOUYAN, 9, rue de Trévise, Paris 9e
Maison de la Culture Arménienne, 9, rue de Madrid, Alfortville

Par correspondance :
Contre-remboursement Celigny *s.a.r.l.* B.P. 9, 94130 Nogent-sur-Marne

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԻՒԼԻՊ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Մշակոյթի Տան վարչութեան նախա – ձեռնութեամբ եւ Ալֆորվիլի Սուրբ Մեսրոպ կրթարանի մասնակցութեամբ Հայկ. Ծնունդի առթիւ՝ մանուկներու համար կը կազմակերպուի մասնաւոր հանդիսութիւն մը Ալֆորվիլի Հայ Մշա – կոյթի Տունը, Շաբաթ, Ցունուար 5, ժամը հինգ 3ին:

Կը ներկայացուի խամաճիկներու միջո – ցաւ « Աւարայրի պատերազմը եւ Վարդան Մամիկոնեան »:

Ներկայացումէն անմիջապէս յետոյ, նախընթրիք ժամը 17·30ին, բոլոր մա – նուկները կ'առաջնորդուին Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, ուր պիտի պատարագէ Հ. Ներսէհ Բապուճեան:

ՏՕՆԱԾԱՌՈ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե – ղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կազմակեր – պած է տօնածառի հանդէս մը կիրակի, Ցունուար 6, կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին Սալ ոէ Ֆէթի մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուի Վալանսի եւ չըր – ջանի Հայութիւնը քաջալերելու Դաւիթ – եան դպրոցի աշակերտները:

U. G. A. B.

Sous le haut patronage de
Mgr SEROPE MANOUKIAN
Délégué pour l'Europe du Catholicossat de tous les Arméniens
et la présidence de
M. NAPOLEON BULLUKIAN
Président du Comité Régional de France de l'U. G. A. B.
La section des Dames de l'U.G.A.B. de Paris organise un DINER TRADITIONNEL à l'occasion du

Noël Arménien

le Samedi 5 Janvier à 20 h. au Centre Culturel Alex Manoogian, 118 rue de Courcelles, Paris 17ème
PARTIE ARTISTIQUE
AMBIANCE ARMENIENNE
Pour la réservation des places s'adresser à :
U.G.A.B 11 Square Alboni, Paris 16

Tél. : 520.03.18

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue du Perche — Paris (3e)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

Կիրակի, Ցունուար 6, Ցայտնութիւն եւ Մկրտութիւն Քրիստոսի: *Ժամը 11ին, Հայրապետական պատարագ եւ կարգ մկրտութեան Քրիստոսի զոր կը կատարէ*

ԳՐԻԳՈՐ ԵՊՍ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆ

(Առաջնորդ կաթողիկէ Հայոց Ֆրանսայի)

×

Սէն Լուի — Ս. Գէորգ եկեղեցի յայտնութեան, ժամերգութիւն ժամը 9ին, պատարագ 10ին, պատարագի տարին՝ Ջրօրհնէք:

Ծանօթ.— Ըստ սովորութեան, Ցուն – ուար 5էն 6ի գիշերը, եկեղեցւոյ դպրաց դասը պիտի շրջագայի հայամիտի թա – ղերը, տուն-տուն աւետելով Քրիստոսի Ծնունդը:

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԻՄԻՆ

Կիրակի, Ցունուար 6, առաւօտեան Ս. Ծնունդի պատարագ եւ Ջրօրհնէք:

×

ՊՕՄՈՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաբաթ, Ճրագալոյց Ծննդեան: Խա – ոերգութիւն ժամը 16ին, պատարագ 17ին Կիրակի, ժամերգութիւն ժամը 9ին, պատարագ 10ին, քարոզ 11ին, Ջրօրհնէք 11·30ին:

Ցունուար 7, Երկուշաբթի Մեռելոց, ժամերգութիւն ժամը 9ին, պատարագ 10ին, հոգեհանգիստ 11·30ին:

Կէսօրէ վերջ գերեզմանօրհնէք ժամը 14էն սկսեալ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ՄԱԿԱՐ ԲՀՆՑ. ՆԱՃԱՐԵԱՆ

×

ՆԻՍԻ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան: Ժամերգութիւն ժամը 9·30ին, պատարագ 10·10ին, Ջրօրհնէք ժամը 11·40ին:

Երկուշաբթի, Ցունուար 7, Ցիշատակ Մեռելոց, պատարագ 10ին, հանդիսաւոր հոգեհանգիստ համայն ննջեցելոց ազգիս Հայոց ժամը 11·40ին:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ
ՎԱՐԱԳԱՑ Ս. ԽԱՉ

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 9·30ին, պատարագ 10·45ին: Ցաւարտ պատարագի Ջրօրհնէք: Երգեցողութիւնք՝ եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ քառաձայն, առաջնորդութեամբ Պր. Վահրամ Տէվէճեանի:

×

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

ԾՆՆԴԵԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

—o—

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՒՂԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Կիրակի, Ցուն. 6, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8·30ին, բազմաձայն պատարագ ժամը 10ին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

կաթ. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի

Պատարագի աւարտին Ջրօրհնէք կը կատարուի:

Երկուշաբթի, Ցունուար 7 Բ. օր Ծնըն – դեան: Ցիշատակ է մեռելոց: Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի: Պատարագի աւարտին հոգեհանգիստ կը կատարուի վասն համօրէն ննջեցելոց:

×

ԻՍԻԻ Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 9ին, պատարագ 10ին: Պատարագի աւարտին կը կատարուի Ջրօրհնէք:

Երկուշաբթի, Մեռելոց. պատարագ ժամը 10ին որու աւարտին հոգեհանգիստ:

Երգեցողութիւնները կը կատարուին եկեղեցւոյ Անի երգչախումբին կողմէ, ղե – կավարութեամբ Պր. Հրանդ Ազէմեանի:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ
ՎԱՐԱԳԱՑ Ս. ԽԱՉ

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 9·30ին, պատարագ 10·45ին: Ցաւարտ պատարագի Ջրօրհնէք: Երգեցողութիւնք՝ եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ քառաձայն, առաջնորդութեամբ Պր. Վահրամ Տէվէճեանի:

×

Ս. ՑԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, ժամերգութիւն 8·30ին, պատարագ 10ին: Ջրօրհնէք 11·45ին:

Ծննդեան տօնի առթիւ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ԴԱՒԻԹ ԵՊՍ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Երգեցողութիւնը կը կատարէ Կոմիտաս երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պր. Մ. Օֆլազի:

×

ՇԱՎԻԼ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաբաթ, Ճրագալոյց ժամը 4ին:

Կիրակի, Ծննդեան պատարագ եւ Ջրօրհնէք:

×

ԼԱՐՍԷՅԼԻ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, ժամը 8ին սկիզբ ժամերգու – թեան, 9·30ին պատարագ, 11ին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս եւ Ծայր. Պատրիարք Վազգէն Ա. Հայրապետի կոնդակի ըն – թերցում, ուղղուած համայն իր հաւա – տացեալ հօտին եւ ի մասնաւորի Մար – սէյլի Հայութեան: 11·45ին Ջրօրհնէք:

Ծննդեան հանդիսաւոր պատարագը կը մատուցանէ

ՑԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Իսկ երգեցողութիւնը կը կատարէ Սա – հակ – Մեսրոպ երգչախումբը իր ամբող – ջական կազմով եւ ղեկավարութեամբ Պր. Խաչիկ Ելմպաղեանի:

×

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ

Կիրակի, Ծնունդ, կը պատարագէ եւ կեղեցւոյ հովիւ Գրիգորիս Քհնյ. Քէ – չիչեան: Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30ին, պատարագ 9·45ին, Ջրօրհնէք ժամը 12·30ին: Ջրօրհնէքի կնքահայ – րութիւն փափաքողները թող հաճին կապ հաստատել եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւին հետ: Հեռ. 51·28·06:

Երեկոյեան Ծնունդ Լքա ան Փրովանսի մէջ: Պատարագ կը մատուցանէ

ՑԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագ ժամը 17ին Ջրօրհնէք 19ին:

ՏՕՆԱԾԱՌ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե – ղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կազմակեր – պած է տօնածառի հանդէս մը կիրակի, Ցունուար 6, կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին Սալ ոէ Ֆէթի մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուի Վալանսի եւ չըր – ջանի Հայութիւնը քաջալերելու Դաւիթ – եան դպրոցի աշակերտները:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաչանի մաս – նաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ըն – կերուհիները, երեքշաբթի, Ցունուար 8, ժամը 21ին Տիկին Փափազեանի բնակա – րանը: Կարեւոր օրակարգ՝ պատգամա – որական ժողովի պատրաստութիւն:

×

Լիոն.— Կապ. Խաչի Լիոնի մասնա – ճիւղի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Ցունուար 5, կէսօրէ վերջ ժա – մը 3ին, Ազգ. Տան սրահը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

×

ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Ցունուար 6, կիրա – կի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Գասպար Ի – փէկեան սրահը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներէն կը խնդրուի ան – պայման ներկայ ըլլալ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնոր – հակալութեամբ ստացած է 200 ֆր. Պ. Ա. Բազումեանէ իր հօրը յիշատակին (նաեւ 200 եւ ոչ՝ 2000 Տիկին Ա. Հախ – նազարեանէ):

Imprimé sur les Presses
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935
du Journal « Haratch »

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
4
VENDREDI
4 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ներսասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.549 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.549

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Բանակին Խնամ Ազդարարութիւնը

Բոլոր թղթակիցները, որոնք Թուրքիա կը դանուին չեն ծածկեր թէ քաղաքական գիակաան պատերազմի ընդհանուր պատկեր մըն է, որ կը պարզուի եւ պաշարման վիճակը, որ նոր երկարաձգուեցաւ ոչ մէկ օգուտ ունի: Այս մթնոլորտին մէջ է, որ Հանրապետութեան նախագահը ազդարարութիւն մը ստացած է, իբրեւ « կաղանդի նուէր » Ցունուար 1ին: Ուղղուած սահմանադրական մարմիններուն, բանակի հրամանատարութիւնը, այդ նամակով կը զգուշացնէ քաղաքական կուսակցութիւնները, անիշխանութեան մը ստեղծիչ զարգացման դէմ: Զինուորական կանները կը չեչտեն նամակին մէջ. — « Տրուած ըլլալով կացութիւնը, որու մէջ կը գտնուի մեր երկիրը, որպէսզի երաշխաւորուին Պետութեան վերապրումը, ազգային միասնականութիւնը, ժողովուրդին ինչքերն ու ապահովութիւնը, անխուսափելի հրամայական մը կը թուի որ սահմանադրական մարմինները եւ ի մասնաւորի քաղաքական կուսակցութիւնները, որոնք կը ներշնչուին ազգային եւ գեմալական տեսութենէ մը, միասնաբար փնտռեն, խորհրդարանական ժողովրդավար վարչակարգի մը ծիրին մէջ, միջոցներն ու դարմանները ընդդէմ՝ անիշխանութեան, սաբոտաժին եւ անջատողականութեան »: Ու այս նամակին կը կցեն բուն ազդարարութիւնը, ուր կը քննադատուին ժողովները եւ ընդհանրապէս երկիրը վարելու եղանակները: կը յիշուի Մարաշին տարեդարձին դէպքերը ու կը ճաղկուին, անոնք որոնք էնթեռնասիոնալ կ'երեւէին:

Պարզ է որ երկիրը շատ խառնակ պատկեր մը կը պարզէ: Ամբողջ տարւոյն ընթացքին մօտ 3000 մեռեալ կար եւ սպանութեանց օրական միջինը 3էն 8ի անցած է: Ծայրայեղ ա՛լ կամ ծայրայեղ ձախ, ահաբեկիչը « տարւոյն մարդ »ը կը նկատուի Թուրքիոյ մէջ: Ատալէթի պարագլուխը, որ երկիրը վարելու ծանր պարտականութիւնն ունի, քաղաքական անիշխանութենէն զատ, ունի շատ մը այլ « հոգեր » ալ ինչպէս զինքի առուծախը, թմրեցուցիչի մաքսանենգութիւնը: Մնաց որ այս 2 հարցերն ալ իրարմէ բոլորովին անկախ չեն նկատուիր ոստիկանութեանց կողմէ, ըլլայ Թրքական թէ եւրոպական:

× Տեղւոյն վրայ սպանութիւնները չեն դադրիր եւ Դեկտ. 25ին ալ սպանուեցան Թունճելիի դատախազը եւ Զանգայայի Հարկքեթական նախագահը: Տիարպաքըրի մէջ, Քանգարանը կողոպտուած է եւ 40 կտոր հնութիւն գաղցուած, որոնց նիւթական արժէքը 30 միլիոն Թրք. ոսկի կը գնահատուի:

×

Վերջապէս, յիշենք նաեւ թէ իսրայէլեան օդանաւային ընկերութեան՝ էլ-Ալի անօրէնը սպանուած է երբ կառքը կը մտնէր Եշիլքոյի օդակայանը:

ԻՆՉԵՐ ԿԸՍԷ ԳԱՊԱԳԼԸ

Այս բոլորին կողքին Թուրքերը ունին նաեւ « հայկ. հոգեր » եւ մամուլը կը չարունակէ զբաղիլ Հայերով, Փարիզի մահափորձին թէ Հռոմի վերջին եղեռնա-փորձերուն առթիւ: Հայերուն « ծանօթ » լրագրող մը՝ Ահմէտ Գապագլը, թէր-ճիւմանի մէջ յօդուած մը տարաբաղձած է, որու խորագիրն է՝ « Թշնամին մէջտեղն է, հապա դուք ո՞ւր էք » եւ ուր կը գրէ.-

« Երէկուան թերթերուն հաղորդած լուրերը սանկ աչքէ մը անցուցի: Ոչ մէկ բան՝ սիրտ բացող, իսկ նեղացուցիչներն անոնք ալ որոնք տնտեսական են, զանց առի անցայ եւ կանգ առի միւսներուն վրայ:

« Ատոնք անիշխանութիւն, մահափորձ, դաւաճանութիւն եւ յանդգնութիւն ըլլալով քանի մը տեսակի դէպքեր էին, որոնք թերթին գրեթէ երեք չորրորդ մասը կը լեցնէին:

« 1· Երկու զինուորներ, որոնք պահակ կը պարտէին, էօրնէքթէփէի չուկային մէջ դաւադրաբար զարնուելով նահատակուեցան:

« 2· Փարիզի Թուրք դեսպանատան Զբօսաշրջ. խորհրդականը Երզմազ Զոլփան հայ անիշխանականներու մահափորձին զոհ գնաց եւ չարագործները բնականաբար չձերբակալուեցան: Նոյն օրը, Թերքական Օդանաւային Ընկերութեան գրասենեակին ալ ռումբ մը պայթեցաւ Ամբերթամի մէջ:

« 3· Ամէնքի մէջ 175 Թուրք գործաւորներ պանդոկները չընդունուեցան, իրենց հեռաձայնելու արտօնութիւն իսկ չտրուեցաւ:

« 4· ՏԻՄԻԲի կապուած Մատէն-իշ անուն սենեակն, որու ընդհանուր ժողովը « Միջազգայնական » կոչուած համայնավար քայլերդով մը բացուած էր, դարձեալ միասնաբար երգուած « Միջազգայնական » ով փակուեցաւ: Մարզկային վաստակի անամօթ չհատգործիչները, Իսթանպուլի ու Եւրոպայի ամէնէն չքեղ վաճառատուներէն գնուած հագուստներով վայելչօրէն չքուած, իրենք իրենց իրբեւ թէ « բանուորական ներկայացուցիչ »ի հովեր ու հանգամանք տուած, Սթալինի կապիկներուն նման ձախ բռունցքները բարձրացուցած, լուսանկարուեցան թերթերու թղթակիցներուն համար, պետութեան եւ բանակին դէմ այդ բռունցքները սեղմած:

« 5· Բազմաթիւ բարձրադոյն վարժարաններու եւ լիսէներու մէջ, Անկախութեան քայլերգ երգելու չարտօնուելով, ուսանողները մղուած են ոստիկանութեան եւ բանակին դէմ ցցուելու, անոնց հետ կռուի բռնուելու: Մեր զաւակները դէպի աղէտ մը առաջնորդելու ձգտող այդ դաւաճանական արարքները կը պատրաստուին ԹԻՕՊ-ՏԻՐ կոչուած կազմակերպութեան կողմէ:

« Ահաւասիկ այլազան հինգ դէպքերէ բաղկացած լուրերու փունջ մը, որու կը հանդիպինք յաճախակիօրէն մեր թերթերուն մէջ, ամէն օր գրեթէ:

« Ըստ երեւոյթին, այս հինգ լուրերը, որ ոչ մէկ աղերս եւ առընչութիւն ունին իրարու հետ, իրականութեան մէջ ընդելուզուած են, իրար ազուցուած եւ դաւաճանութեան նոյն ակերէն սնած:

« Նախ, արտասահմանի մէջ թէ Թուրքիա, բոլոր ոճիրները գործել կուտան համայնավարները, որոնք դլխաւոր թշնամիներն են Թուրք ազգին եւ մեր Պետութեան:

« Համայնավարները, Թուրք Պետութիւնը կործանելու համար չատ լաւ գիտեն թէ առաջին պայմանն է քանդել մեր ազգային միասնականութիւնը: Ծրագրած են ազգային միասնականութիւնը եւ Պետութիւնը քանդել յանդուգն քաղաքականութեամբ եւ գէնքի մաքսանենգութեամբ, որոնք գլխաւոր անուցիչներն են անիշխանութեան:

« Անիշխանութիւնը, Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ Հայերը եւ Ցոյները կը գործածէ: Քրիստոնեայ աշխարհին, Թուրքերու հանդէպ ունեցած պատմական ոխն ու առելութիւնը հրահրելով, իբրեւ թէ Հայկական Բռնագաղթը եւ Կիպրոսականը աղէտը պատրուակելով, վարագոյրին ետեւէն իրենք գիրենք իրաւացի ցոյց տալու ջանալով:

« Նոյն համայնավարութիւնը, երկրին մէջ ալ կ'օգտագործէ մանաւանդ ազգայնական զգացումէ պարպուած, կըրքոտ, վաստակներու չհատգործիչ, արիւնոտ դրամագլուխի տէր սենեակները, ընկերակցութիւնները, ցեղային եւ դաւանական տարբերութիւնները դարձեալ դուրսէն ներածուած հայ, ցոյն, սիւրզի, ասորի հրոսակները: Ծախուած կարդ մը « կոռորակային կուսակցութիւններու» թերթերը եւ անոնց աշխատակիցները կ'օգտագործէ նաեւ, խել մը անմիտ դիւանակալներ, քաղաքագէտներ, միամիտ ուսանողներ եւ գործաւորներ ալ կ'օգտագործէ այս առթիւ, գործիքին իրբեւ գործիք օգտուելով անոնցմէ ալ:

« Պետութիւն եղէք, Ապահովութեան արդարութիւն, Արտաքին Գործոց նախարարութիւն եղէք եւ այս գաւաճանութիւնները չախչախեցէք պարոններ: Ընդհանրապէս բացէ ի բաց իր կարմիր դրօշը պարզած կեցած է ձեր դէմ ահա: Իսկ դուք ո՞ւր էք հապա, ինչի՞ կը սպասէք »:

—×—

ՖՐԱՆՍԱ

ՖԵԼԻՔՍ ԱՂԱՅԵԱՆԻ
ՁԱԽՈՂԱԾ ԱՌԵՒԱՆԳՈՒՄԸ

—o—

ՄԻԱՅՆ ԴՐԱՄԻ՞ ՀԱՐՑ ԹԷ՝
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ...

Ձորեքշաբթի իրիկուան Ֆրանս-Սուաոէն սկսելով, Ֆելիքս Ազայեանի առեւանգման հարցը կը սկսէր զբաղեցնել թերթերու էջերը եւ Հինդշաբթի առաւոտ, լայն սիւնակներ կը նուիրուէին նախկին ծերակուտականին եւ իր « չքեղ աքսորին » Ավընիւ Մոնթէյնեը: կը ճըշդուի որ դէպքը պատահած է կաղանդին օրը, երեքշաբթի երբ Ֆելիքս Ազայեան, որ կնոջմէն զատ կ'ապրի Ավընիւ Մոն-թէյնեը, հեռաձայնի զանգ մը կը ստանայ բժիշկէ մը, որ կը յայտնէ թէ կինը ծանր հիւանդ է, պէտք է անմիջապէս մօտը երթայ՝ Ռիւ Ֆրանսուա Ա. Ազայեան կ'երթայ բայց երբ կը հասնի կը տեսնէ արդէն թէ ոստիկանութիւն կայ եւ ժողովուրդ հաւաքուած է: կը յայտնուի որ կասկածամիտ վարձակալ մը չէր հաւնած չէնքին փառֆիւնկը գտնուող հինգ մարդոց երթալ – գալուն եւ ոստիկանութիւնը կանչած: կը պարզուէր որ ատոնք կը պատրաստուէին Ազայեանը առեւանգելու: Երկուքը կը ձերբակալուէին (մէկ Պարսիկ, մէկ Ֆրանսացի) եւ ձեռք կը ձգուէր բուն կազմակերպիչը՝ Գավէյ Շէյյանի: Այս վերջինը կ'ըսէ թէ առնելիք ունէր Ազայեանի տղայէն եւ ուզած է փրկապինի ձեւով առնել բայց Աչրաֆի աղջիկը (որու եղբայրը սպաննուեցաւ վերջերս) առեւանգումին ետին՝ Ցոմէյնի կայ ըսած է: Ծանօթ է որ Ազայեան, « Իրանի հայ համայնքին 25 տարիներու

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱԽՕՍԻԿ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ. 20-27)

ԿՈՓԱՄԱՐՏԻԿ
ԻՍՐԱՑԵԼ ՅԱԿՈԲՔՕՎԵԱՆ
ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄՈՑԵԱՆ

Թոքիօ տեղի ունեցած կոփամարտի աշխարհի երիտասարդական ախոյեանութեան մրցումներուն երեւանցի Իսրայէլ Յակոբքէօվեան ոսկէ մետալ չհատած է: 19ամեայ կոփամարտիկի մասին մասնագէտները եւ մամուլը սկսած են խօսիլ միայն այս ամառ, երբ ան 63,5 քիլօ ծանրութեան դասակարգին նուաճած է Ցորհ. Միութեան ժողովուրդներու սպարտա-կիադի եւ Ցորհ. Միութեան ախոյեանի ոսկէ մետալը: Թոքիոյի մէջ պրոնզէ մետալի արժանացած է ուրիշ հայ կոփամարտիկ մը եւս՝ Սուրէն Օհանեան, որ հանդէս կուգար 54 քիլօ ծանրութեան դասակարգին մէջ: Ի մօտոյ տեղի կ'ունենան Ցորհրդային Միութեան եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ կոփամարտի մրցումները, ինչպէս նաեւ Ցորհրդային Միութեան ախոյենութիւնը. այս վերջնոյն չաղթականը կը մասնակցի Մոսկուայի մէջ տեղի ունենալիք ոլիմպիական խաղերուն: Մասնագէտներու կարծիքով Հայաստանի ներկայացուցիչ – ներէն այդ պատիւին արժանանալու մեծ հնարաւորութիւններ ունին Սուրէն Օհանեան, Սամսոն Ցաչատրեան (երկուքն ալ կիրովականէն), Իսրայէլ Յակոբկէօվ-եան, Ալբերը Նիկոլեան եւ Ցորէն Ինջէյեան (Երեւանէն):

պետը » կը գրէ փարիզեան մամուլը, մտերիմն էր Շահին: Ինք կ'ըսէ չատ-չատ հարուստ չէ բայց եթէ տղան պարտք ուներ, կը վճարէր եւ կը խորհի թէ ուրիշ պատճառ մը կայ...:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆի մէջ կռիւները չեն դադրած եւ կ'ըսուի թէ 3000 մեռեալ կայ խորհրդային զօրքին մտնելէն ի վեր: Դիմադրութիւնը կը կազմակերպուի, բայց կռիւները « Դաւիթ եւ Գողիաթ » բնոյթ մը ունին: Արեւմտեան կարգ մը երկիրներ իրենց դեսպանները կը կանչեն խորհրդակցութեան:

ԹԵՀՐԱՆի մէջ Հինգշաբթի առտու Վալտհայմ դեռ « սպասման սրահն » էր: Պարզ է որ Ցոմէյնի կ'ուզէ նուաստացնել ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը մինչ Ղոթպզատեհ, կ'արդարացնէ Վալտհայմի մեկուսացումը, ըսելով թէ մահափորձի մը դաւը երեւան հանած էին...:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԺԻՍԿԱՐ նամակ մը ղրկած է Մլթերանի, հատ մըն ալ Մառչէի յայտնելով թէ կրնան Արտաքին նախարարութեան դիմել, որուան ըլլալով կացութեան ծանրութիւնը, օգտուելու համար հոն եղած տուեալներէն: Ընկեր – վարական պարագլուխը անմիջապէս պատասխանած է յայտնելով թէ Ժոսփէնը նչանակած է այդ պաշտօնին համար: Տրամադիր է նաեւ խորհրդակցելու Նախագահին հետ երբ պէտք ըլլայ: Մառչէ Քուպայէն վերադարձին միայն պիտի պատասխանէ:

ԱՄԻՆ ՏԱՏԱՑԻ վարչակարգը 800 հազար որբ ըրած է, ըստ եկեղեցիներու Միջադրիկեան Ժողովին:

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԱՏՍ

ՀԱՄԱՌՕՏ ՁԵՌՆԱՐԿ ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

(Հեղինակ՝
ԳԱՐԵԳԻՆ Բ. ԱԹՈՌԱԿԻՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ)

Ա.

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսու – թեան տպարանէն լոյս տեսած է Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոսի « Համառօտ ձեռնարկ հովուական աստուածաբանութեան » խորագրով աշխատութիւնը: Հեղինակը 176 էջերու մէջ կուտայ այն եղանակները ու միջոցները, որոնց– մով քրիստոնէական հաւատքը կրնայ ազդու կերպով փոխանցուիլ հաւատացեալ ժողովուրդին:

Ներածութիւն բաժնին մէջ Գարեգին Բ. տալէ եռք աստուածաբանութիւն բա– ւին նշանակութիւնը՝ կ'անդրադառնայ անոր զարգացման իրերու զիտութիւն եւ կը ներկայացնէ անոր ներքին բաժանում– ները:

Գիրքը ունի երկու զլխաւոր զլուխներ եւ յաւելուածի բաժին մը:

Առաջին զլուխին մէջ կը ներկայացուի Հովիւին անձը: Նկատի ունենալով որ հայ եկեղեցականը հոգեւոր առաքելութեան կողքին ազգային դերակատարութեան մը պարտաւորութիւնն ալ ունի, Գարեգին Բ. կը նշէ հայ ժողովուրդի ազգապահպա – նումի եւ ազգակերտումի հրամայական կարիքը, մանաւանդ սփիւռքեան կեանքի պայմաններուն տակ, չէշտելով որ այդ կարիքը Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ պաշ– օնեային առջեւ կը բանայ անելիքներու նոր շարք մը: « Տոհմային աւանդութիւն– ները պահելու, հայ կրթութեան զործին ուժ տալու, ազգազգայնացման առնող արդի կեանքի այլազան ազդակներու եւ աչեկոծութիւններու դէմ խոհեմաբար եւ ազդու կերպով պայքարելու կենսական սոխակողութիւնները Հայաստաեայց Առա– քելական Եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւին զործունէութեան անմիջական ծիրին մէջ կ'իյնան »:

Գիրքին հեղինակը անդրադառնալէ եռք հայկական կեանքի ներքին զժուարու – թիւններուն, կնճռոտ հարցերուն, խմբ – բակցական, կուսակցական, զասակար – գային եւ այլ նման նկատումներու եւ մտայնութիւններու, որոնք ուղղակի կամ անուղղակի ազդեցութիւն կ'ունենան հայ հոգեւորականին զործունէութեան վրայ, կը չեշտէ քահանայորդ զարու կեանքի հետ ի հետ ընթացքը, նիւթին, հաճոյքին, մե– քենականութեան, հանգստաւէտ ապրելա– կերպի պայմանները, կրօնքին հանդէպ յառաջ եկած սառն վերաբերումը, ան – տարբերութիւնը, երբեմն նոյնիսկ ժըխ– տումի մտայնութիւնը: Ա յս բոլոր զժ– ուարութիւններուն եւ խոչընդոտներուն կարենալ դէմ դնելու իրրեւ միակ մի – ջոց Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողի – կոս կը զտնէ հայ հոգեւորականին հաւա– պազօրեայ պատրաստութիւնը: Ա յս պատ– րաստութիւնը տեղի կ'ունենայ երեք մի– ջոցներով՝ աղօթք, խոկում եւ սերտո – զութիւն: Հոգեւոր հովիւին ինքնազար – զացման ամէնէն զլխաւոր միջոցը սեր – տողութիւնն է կամ այլ խօսքով՝ ընթեր– ցումը: Եկեղեցւոյ պաշտօնեան ուսու – ցանելէ առաջ եւ լաւ ուսուցանելու հա– մար՝ պէտք է ինք ուսանի: Դժբախտա – բար ներկայիս հազուագիւտ զարձած է հոգեւորականներու մօտ ինքնազարգաց – ման, հաւապազօրեայ պատրաստութեան աշխատանքը:

×

Իրրեւ ընթերցման եւ սերտողութեան ուսումնասիրական նիւթ զիրքին հեղինա– կը կ'առաջադրէ Աստուածաշունչը, եկե– ղեցական հայրերու զործերը, կրօնական մատուցը, օտար հեղինակներու երկեր եւայլն: Եկեղեցականը ընթերցանութեան առընթեր նոթագրութիւններ, նիւթերու եւ տեղեկութիւններու, մտածումներու, զաղափարներու, իրողութիւններու մա – սին դասաւորումներ կատարելով է, որ կրնայ ինքնապատրաստութիւնը զարձը – նել տոկուն եւ արդիւնաւէտ, օրէ օր ա– ռաւել եւս ճոխացնելով իր հոգեկան աշ– խարհը եւ մտաւորական պաշարը: Ա յլա– պէս, կ'ըսէ Գարեգին Բ., հոգեւորականը « մեքենականութեան ինքնակրկնութեան կը յանգի, ինչ որ տափակութեան, ան– հրապոյր եւ ազ ու համեմէ զուրկ, գու– նատ ծառայութեան մը վիճակին կը մատ– նէ անոր այնքան փափուկ ու զժուարին բայց եւ այնպէս այնքան կենսական եւ նուիրական զործը »:

ՀՐԱՆԴ ԱՃԵՄԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԹԵՀՐԱՆԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ ԲՈՆԱԳՐԱՒՈՒՄՆ ՈՒ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ա.

ԽՄԲ.– Դեկտ. 28ի մեր թիւով տուած էինք լուրը Թեհրանի Ազգային առաջ – նորդարանը պատահած անախորժ դէպ – քերուն, իսկ Յունուար 1ի թիւով հրա – տարակեցինք Առաջնորդարանէն ստաց – ուած պաշտօնական հաղորդագրութիւնը յիշեալ դէպքերու մասին: Ստորեւ կու տանք դէպքերուն եւ անոնց տեղի տուած քողոքի ցոյցերուն մանրամասնութիւն – ները, հաղելով Թեհրանի մեր պաշտօնա– կից «Ալիք»ի Դեկտ. 18 – 25 թիւերէն:

Մօտ մը Հայեր, թռուցիկներով հր– աւէր ուղղած են ժողովուրդին, Դեկտ. 17ին հաւաքուելու Առաջնորդարան՝ Թե– մական Խորհուրդէն զրամ ստանալու եւ չէնք կառուցանելու համար:

Ժամը 16·30ին մօտ հարիւր հոգի հան– րակառքով եկած են Առաջնորդարան եւ ուղղակի բարձրացած դէպի սրահ: Կէս ժամ եռք հասած է երկրորդ խումբ մը, իրեն հետ ցուցատախտակներ՝ Հայերէն եւ պարսկերէն զրուած: Շուրջ 200 հոգի տասը վայրկեան, եկեղեցւոյ բակին մէջ պոռացած են եւ կարզախօսքներ արտա– սանած: Ցուցատախտակներուն վրայ զրուած էր՝ պարսկերէն՝

– «Հայոց Առաջնորդարանի հաւաքած զրամները Հայ չքաւորներուն պէտք է վերադարձնել»:

– «Թաղային Խորհուրդները մեր իրա– ւունքի պաշտպանն են, քնակարան ունե– ցողը մեր իրաւունքն է»:

– «Մահ իմպերիալիզմին եւ կախեալ զրամատէրերին»:

– «Իրաւունքը չեն տար, կը խլեն»:

Իսկ Հայերէն ցուցատախտակներու վր– այ զրուած են՝

– «Թաղական Խորհուրդ ենք ուզում, Թեմականին չենք ուզում»:

– «Թեմական, մեզ հաշիւ պիտի տաս»:

Այնուհետեւ, երբ երկու հարիւր հոգի հաւաքուած են Առաջնորդարանի սրահը, քանի մը երիտասարդներ առաջարկած են Թեմական Խորհուրդի ներկայացուցիչնե– րուն սրահ զալ եւ բացատրութիւններ տալ իրենց հարցումներուն (երկուշաբա– թի օրերը Թեմական Խորհուրդի ժողով– ները կը գումարուին): Երիտասարդները սպառնացած են, որ հակառակ պարա – գային «որոշ միջոցառումներուն կը դի – մեն»: Առաջնորդը՝ Արտակ Արք. եւ Թե– մական Խորհուրդի լրիւ կազմը անցած են սրահ, ուր հաւաքուած բազմութեան խօսնակը ըսած է. «Դուք որ ձեզ ժողո– վրդի ներկայացուցիչներն էք համարում, ձեզ ներկայացրէք»: Անդամները երբ ըս– կսած են իրենք զիրենք ներկայացնել, ներկաները հեզնական արտայայտու – թիւններ ունեցած են:

Ուղղուած հարցումները ոչ մէկ կապ ունեցած են Թեմական Խորհուրդի վար– չական զործունէութեան հետ: Օրինակ, հարց տրուած է, թէ՝ «Ինչքա՞ն զրամ ունի Թեմական Խորհուրդը եւ ո՞ր զրա– մատուներում են զտնւում իր զրամնե– րը», եւ պահանջած են որ այդ զրամնե– րը իրենց տրամադրուին հոզ զնելու հա– մար: Կին մը զիտել տուած է թէ իր ա– մուսինը արկած ունեցած է եւ Թեմական Խորհուրդը ոչինչ ըրած է իրեն համար: Ուրիշ մը ըսած է թէ ինք զործէ արձակ– ուելով կիսատ հատուցում ստացած է եւ Թեմականը չէ օգնած իրեն: Պահանջած են հաշուեմատեանները յանձնել քննու – թեան համար:

Այս եւ այլ հարցումներու ընթացքին Թեմական Խորհուրդի անդամները սոխա– ուած եղած են ոտքի մնալ եւ նստելու ի– րաւունք չեն ունեցած: Երբ անոնցմէ մէ– կը փորձած է խօսիլ կամ պատասխանել հարցումի մը, ներկաները խանգարած են զոչելով՝ «Գոզ, աւազակ, սուտքական, զաւաճան, իմպերիալիզմի ծառայ, Սի· Այ· էյի անդամ» եւայլն:

Արտակ Արք· տեսնելով որ անկապ խօս– քեր կ'արտասանուին եւ ամբոխային ար– համարհութիւն կայ, ժամը 21ին կը վո– զու սրահը ու կը քաշուի իր սենեակը: Ժամը 22ին զօրաւոր ձայն մը լսելով դուրս կ'ելլէ սենեակէն եւ կը տեսնէ որ սրահին զուռը զոց է: Իրեն կ'ըսուի որ վերադառնայ իր սենեակը: Առաջնորդին երթալէն եռք Թեմականի անդամները նկատելով որ իրենց առիթ չի արուիր խօսելու, կը յայտարարեն որ այլեւս տարցումներուն պատասխան պիտի չտան եւ կը փորձեն թողուլ սրահը· սակայն ներկաները կ'արգիլեն ըսելով՝ ոչ ոք ի– րաւունք ունի ձգելու սրահը: Ապա կարճ խորհրդակցութենէ մը եռք կ'ըսեն թէ Թեմական Խորհուրդի անդամները կը պահուին իրրեւ պատանդ, աւելցնելով որ իրենք չեն ճանչնար Թեմականը:

Երբ Թեմականի անդամները պատանդ յայտարարուած են, 12 – 14 տարեկան խումբ մը պատանիներ ուզած եեն զրու– թիւն մը կարդալ, բայց բազմութեան զե– կավարներէն մէկը (Սուրէն Համբարձ – եան) թոյլ չէ տուած եւ ըսած է՝ «Մենք հօ պիտենք, որանք էլ կարիք չկայ խմա– նան»:

Ժամը 22·30ին սկսած են հեռանալ խումբին տարէցները, կանայք եւ երա – խաները: Մնացած են 30 – 40 հոգի, ո– րոնք իրարու հետ խորհրդակցելէ եռք զանազան կոմիտէներ կազմած են՝ ուսու– ւիքի, պրոպականդայի, քօզագերծման եւ պահակութեան: Սուրէն Համբարձեան անվերջ չրջած է եւ երբեմն ոմանց խօս– քը կարելով արգիլած է խօսիլ: Երբ ներ– կաներէն մէկը առաջարկած է «Թեմակա– նին ժամանակ տալ հաշիւները ներկայաց– նելու եւ այդ ընթացքում մատնադէտները վրդի ներկայացուցիչներն էք համարում, ձեզ ներկայացրէք»: Անդամները երբ ըս– կսած են իրենք զիրենք ներկայացնել, ներկաները հեզնական արտայայտու – թիւններ ունեցած են:

Ուղղուած հարցումները ոչ մէկ կապ ունեցած են Թեմական Խորհուրդի վար– չական զործունէութեան հետ: Օրինակ, հարց տրուած է, թէ՝ «Ինչքա՞ն զրամ ունի Թեմական Խորհուրդը եւ ո՞ր զրա– մատուներում են զտնւում իր զրամնե– րը», եւ պահանջած են որ այդ զրամնե– րը իրենց տրամադրուին հոզ զնելու հա– մար: Կին մը զիտել տուած է թէ իր ա– մուսինը արկած ունեցած է եւ Թեմական Խորհուրդը ոչինչ ըրած է իրեն համար: Ուրիշ մը ըսած է թէ ինք զործէ արձակ– ուելով կիսատ հատուցում ստացած է եւ Թեմականը չէ օգնած իրեն: Պահանջած են հաշուեմատեանները յանձնել քննու – թեան համար:

Այս եւ այլ հարցումներու ընթացքին Թեմական Խորհուրդի անդամները սոխա– ուած եղած են ոտքի մնալ եւ նստելու ի– րաւունք չեն ունեցած: Երբ անոնցմէ մէ– կը փորձած է խօսիլ կամ պատասխանել հարցումի մը, ներկաները խանգարած են զոչելով՝ «Գոզ, աւազակ, սուտքական, զաւաճան, իմպերիալիզմի ծառայ, Սի· Այ· էյի անդամ» եւայլն:

Արտակ Արք· տեսնելով որ անկապ խօս– քեր կ'արտասանուին եւ ամբոխային ար– համարհութիւն կայ, ժամը 21ին կը վո– զու սրահը ու կը քաշուի իր սենեակը: Ժամը 22ին զօրաւոր ձայն մը լսելով դուրս կ'ելլէ սենեակէն եւ կը տեսնէ որ սրահին զուռը զոց է: Իրեն կ'ըսուի որ վերադառնայ իր սենեակը: Առաջնորդին երթալէն եռք Թեմականի անդամները նկատելով որ իրենց առիթ չի արուիր խօսելու, կը յայտարարեն որ այլեւս տարցումներուն պատասխան պիտի չտան եւ կը փորձեն թողուլ սրահը· սակայն ներկաները կ'արգիլեն ըսելով՝ ոչ ոք ի– րաւունք ունի ձգելու սրահը: Ապա կարճ խորհրդակցութենէ մը եռք կ'ըսեն թէ Թեմական Խորհուրդի անդամները կը պահուին իրրեւ պատանդ, աւելցնելով որ իրենք չեն ճանչնար Թեմականը:

Երբ Թեմականի անդամները պատանդ յայտարարուած են, 12 – 14 տարեկան խումբ մը պատանիներ ուզած եեն զրու– թիւն մը կարդալ, բայց բազմութեան զե– կավարներէն մէկը (Սուրէն Համբարձ – եան) թոյլ չէ տուած եւ ըսած է՝ «Մենք հօ պիտենք, որանք էլ կարիք չկայ խմա– նան»:

Ժամը 22·30ին սկսած են հեռանալ խումբին տարէցները, կանայք եւ երա – խաները: Մնացած են 30 – 40 հոգի, ո– րոնք իրարու հետ խորհրդակցելէ եռք զանազան կոմիտէներ կազմած են՝ ուսու– ւիքի, պրոպականդայի, քօզագերծման եւ պահակութեան: Սուրէն Համբարձեան անվերջ չրջած է եւ երբեմն ոմանց խօս– քը կարելով արգիլած է խօսիլ: Երբ ներ– կաներէն մէկը առաջարկած է «Թեմակա– նին ժամանակ տալ հաշիւները ներկայաց– նելու եւ այդ ընթացքում մատնադէտները

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Արմաւիր զիւղի զպրոցական տղաներն ահա պիտի հնձէին բանեցնէին, լոլիկ հա– ւաքէին, ջրանցք քաշէին... պեղելով կա– ւից զտնում են օրական մի ուլունք, չը– նարական մի կտոր ափսէ, երբեմն՝ կո– պիտ մի արծաթադրամ, կաւէ մի սալ՝ օրը երկու ռուբլի յիսուն կոպէկ փոզով եւ զպրոցում Հայոց Պատմութիւնից ըս– տանում են անբաւարար: Հիմա կաւէ ա– ւերակներում նստռտել են եւ ալարկոտ թախիծով ամաչում են նայել ուսնոզու– հու բրոնզապոյն ոտքերին եւ սիրահար– ւում են լաց լինելու չափ: Ինչի համար են այս պեղումները, ինչո՞ւ ամուսնա– նում են քան տարեկանից յետոյ, ին– չո՞ւ տասը տարեկան աղջիկը մարդու չի տիրեցնում, իսկ մեծ աղջիկները տիրեց– նում են, հաց ուտելիս ինչո՞ւ դասա – խօսի եւ միւս տղաների ծամելը տղեղ է, իսկ աղջկայ ծամելը՝ տխուր ու զեղե – ցիկ: Այդպէս կողակ, Թուխ ուսերը լայն, տարաւոը քշտած, կրունկները պինդ՝ նը– րանցից մէկին ահա ոստնեց ու չոր զե– տինը կրնկահարեց արագացող վազքով զէպի Վաղարշապատ վերջին Արշակունի Վռամշապուհ արքայի մօտ թէ վարզա – պետը... զապետը զրերը բերում էէ...

Ա Բ Գ Դ Ե Զ Է Ը Թ
Ժ Ի Լ Խ Ծ Կ Հ Ձ Ղ
Ճ Մ Յ Ն Շ Ո Չ Պ Ջ
Ռ Ս Վ Տ Ր Ց Ւ Փ Ք

– Ապա, ապա,– ապասեց Վռամշա – պուհը:

– Էս է: – Մնացածը: – Լրի՛ւ է: – Լը– րի՞ւ: – Էս է: – Է՛, ուրեմն չկարողա– ցար: – Կարողացայ: Եղածն էս է: – Էս ի՞նչ է: – Ա, Աբարատ:

– Է՛, չեզաւ, չեզաւ: Աբարատը բա էապէ՞ս կը լինի: Հապա զրիր Աբարատ:

– ԱՐԱՐԱՏ:

– Է՛, – խռովեց Վռամշապուհը, – մարդ ասածու, ասածու տարին քիչ ենք սպասում՝ վարզապետը պիր է զտնում, պիր է զտնում, զտածդ ո՞ւր է: Հապա զրիր ծիրան:

– ԾԻՐԱՆ:

– Ով պիտի, զուցէ էդ է: Սա ո՞վ է:

– Ձ–ն է, չէ՞ս ճանաչում:

– Նման է, ինքն է: – Վռամշապուհ փառ – փառ ծիծաղեց փ տատի վրայ:– Էս փ չի՞:

– ԵՒ ՍԿՍԱՆ ՍՈՐՍՈՐԵԼ ԳՆԱԼ Ի ԲԱ– ՆԱԿԻՆ ՀԱՅՑՈՑ, ԹՈՂԻՆ ՋԻՒՐԵԱՆՑ ԱՐ– ՔԱՅՆ ԱՐՇԱԿ...

– Ի՞նչ զրեցիր:

– Նախարարները լքեցին իրենց Արշակ արքային եւ երես զարձրին մեր Հայ ժո– ղովրդից:

– Հիմա լրի՞ւ է,– ասաց Վռամշապու– հը:

– Լրիւ: Ամբողջը:

– Ապա մի զրիր քո անունը:

– ՄԵՍՐՈՊ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՄԱՇՏՈՑ:

– Լաւ զիր է,– տխրեց Վռամշապուհը,– պեղեցիկ, էապէս ինքն իր համար: Ոչ ոքի ոչինչ չի հրամայում: Մեզանից ուրիշի ոչ մի պարտաղրանք չի տանում: Ինքն իր համար կայ ներամփոփ, խոհուն եւ իր խորին եզրայանգումն ինքն իր մէջ մեռ– ցնող: Սա Հայոց զիրն է եւ միայն Հայոց զիրն է: Մեր մասին ու մեզ համար ճիշդ զիր է:

Տզաների նոյն խումբը՝ մէջքները մերկ, տաբատները քշտած ծնկներից վեր, Մե– ծամօրի ջրերով լուռ չարժւում էր զէպի ակունք. երկու սափորով նրանց ուղեկցում էր եղրայրիկների խումբը· ապա տղանե– րը մի պահ թպրտում էին ջրի մէջ եւ ապ ձուկ էին նետում: Ուռի չիւերին սեւամէջք ձկներ էին հագցրած: Գետի ջրերի մէջ տղաների խումբը կանգնեց ու լուռ նայեց, մանուկների խումբը նոյնպէս նայեց ու թարթեց աչքերը, —

Մաշտոց վարդապետի զպրոցական ճա– նապարհը հատելով, տատասանօքներով չղթայակապ բոբիկ ոտների ամէն քայլը, էս լո՛յս աշխարհի դէմ աչքերը ածխա– կոթով բրած, ձեռնաշղթաների ծանրու– թիւնից կուզ՝ Աստապատականի ձիաւո՛ր տատրակ Վարազ – Շապուհի առջեւ զէ– պի Ներսէհ Սահակի ողորմածութիւնն ու զայրոյթն էր զնում Հայոց արքայ – Հայո՛ց արքայ – Տիրան Թագաւորը:

(Շար.– 6)

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՊԱԳԸՐԳԻՒՂԻ մէջ (Պոլիս), Դեկտ. 16ին, նշուած է Ծնունդ Ս. Աստուածածնին եկեղեցւոյ տօնը: Պատարագած է Ա. բամ Աբգ. Աթէչեան: Քարոզած է Շնորհք Պատրիարք: Ցաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է ողբացեալ բարերարներու եւ եկեղեցւոյ սպասարկողներու յիշատակին: Այնու հետեւ եկեղեցւոյ սրահին մէջ սարքուած է սիրոյ սեղան, նախագահութեամբ Պատրիարքին: Սեղանը վարած է դպրապետը՝ կարօ Աւագեան: Թաղական Խորհուրդին քարտուղարը՝ Խորէն Մանուէեան, կարդացած է տարեկան տեղեկագիրը, որմէ պարզուած է որ Խորհուրդը պիտակէլի մեծ դժուարութիւններ ունի: Շնորհք Պատրիարքի դնահատական եւ

ներկայացնել այդ հաշիւները քննելու համար», Ս. Համբարձեան սաստած է գինք չթողլով որ չարունակէ: Սկիզբը թէեւ չատ չէ խօսած, բայց յետոյ օրուան «հերոս»ը դարձած է ան եւ կարդացած է պատգամաւորական ժողովի անդամներ – րուն անունները, իւրաքանչիւրին մականուն մը տալով: Ան նաեւ առաջնորդական բարեմաղթուին վրայ:

Պատանդ վերցնելէ ետք Սուրէն Համբարձեան յայտարարած է թէ ոչ ոք իրաւունք ունի խօսելու Թեմականի անդամներուն հետ: Անոնք հսկած են հեռաձայներու վրայ եւ երբ Թեմականի անդամները փորձած են իրենց ընտանիքներուն հեռաձայնել յայտնելու համար որ գիշերը հաւանաբար տուն պիտի չգան, գժուարութեամբ արտօնուած են, իսկ արտօնուելու պարագային ալ մէկը կեցած է խօսողին քով եւ մտիկ ըրած խօսակցութիւնը:

Թեմականի անդամներէն տօքթ. Սարուխանեան Կ'ըսէ. «Երբ ես ցանկութիւն յայտնեցի տունը հեռաձայնել, ինձմէկց ուզեցին որ հեռախօսի համարը տամ որ իրենք բանան: Ես մերժեցի ատելով կամ ինչը կը հեռախօսեմ կամ էլ ոչ, որովհետեւ ձեր ձայնը լսելով ընտանիքս կը մտահոգուի: Ցետոյ Թոյլ տուեցին ինքս կապ հաստատեմ եւ կարգադրեցին որ միայն ասեմ «գործ ունեմ, կ'ուշանամ», ոչ աւել»: Տօքթ. Նահապետեան կ'ըսէ. «Երբ զուգարան էինք ուզում գնալ, երկու հոգի պահակ էին հետներս ուզարկում»:

Թեհրանի Հայոց Առաջնորդարանին մէջ կատարուած անախորժ այս դէպքերուն մանրամասնութիւնները տուած էինք «Ցառաջ»ի Ցունուար 1ի թիւով, Առաջնորդարանի հաղորդագրութեան հրատարակութեամբ. յայնորդիւ կու տանք Դեկտեմբեր 18ին կատարուած բողոքի ցոյցին մանրամասնութիւնները եւ այդ առթիւ հակազդեցութիւնները:

(Շար. 1)

քաջալերական խօսքերէն ետք ներկաները ըրած են կարեւոր նուէրներ ի նպաստ եկեղեցւոյ եւ Տատեան Վարժարանին:

ՊՈՒԻՆՈՍ ԱՑՐԻՍԻ «Քոլիէջօ» թատերասրահին մէջ, Դեկտ. 9ին, տեղի ունեցած է Խրիմեան Կրթ. Հիմնարկութեան ՀՕՄ – Տիարպէքիրեան մանկապարտէզի, Սէֆէրեան նախակրթարանի եւ Ճամպազեան երկրորդական վարժարանի ամավերջի հանդիսութիւնը: Ցայտագրին մասնակցած են վարժարանին պարագլխուհին, ղեկավարութեամբ Պետիկ Այվազեանի եւ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Մարիօ Մայնարիչի: Վարչութեան եւ անօբէնութեան կողմէ խօսք առնելով Ռուբէն Մոզեան չնորհակալութիւն յայտնած է Հիմնարկութեան կողքին աշխատող բոլոր յանձնախումբերուն, բարեբարներուն, որոնք նիւթապէս եւ բարոյապէս զօրավիգ կը կենան հաստատութեան, որ 1980ին կը բոլորէ իր գործունէութեան յիսնամեակը:

ԳՈՐՏՈՂԱՑԻ (Արժանթին) ձայնասփիւռի «Հայկական յայտագիր»ը բոլորած է իր 28ամեակը: Արդարեւ, Արմենիա մշակութային ընկերակցութեան նախաձեռնութեամբ եւ Արմենիա երիտասարդաց միութեան աջակցութեամբ՝ 1951 Հոկտեմբեր 15ին էր, որ կարգ մը երիտասարդներու չնորհիւ հիմը կը դրուէր «Հայկական ժամ»ի 30 վայրկեանոց ձայնասփիւռումներուն: Այդ ձայնասփիւռումները նախ կատարուած են Լ. Վ. 2 ձայնասփիւռի կայանէն, իսկ 1960էն ի վեր՝ պետական կայանէն, ամէն Շաբաթ:

ՊՈՒԻՆՈՍ ԱՑՐԻՍԻ «Կոմիտաս» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Մաքրու Հի Էօմէկեքեանի, Դեկտ. 8ին, ՀՕՄի «Պոտուրեան» հանդատեան տան մէջ համերգ մը տուած է հայ ծերունիներու համար:

ՈՒՐՈՒԿՈՒՅԻ ձայն – հեռատեսիլի խօսնակ Աստուր Վանէսքէհեան նախագահ ընտրուած է Ուրուկուէյի Լրագրողներու Ընկերակցութեան: Հայ լրագրողը այդ պաշտօնին հասած է շնորհիւ իր չուրջ ստեղծած համակրանքի, ոչ միայն իր պաշտօնակիցներու, այլեւ պետական շրջանակներու մօտ:

ՖՐԻՋՆՈՑԻ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Նոյ. 25ին տեղի ունեցած է եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան տարեկան ձեռնարկը: Խօսք առած է Գուրգէն Քհնյ. Եարալեան եւ անդրադարձած հայ եկեղեցւոյ պատմական դերին՝ Հայութեան գոյատեւման պայքարի ընթացքին: Բանախօսած է Գոնկրէսի անդամ Զարլս Փաչայեան՝ Լիբանանի Հայութեան կացութեան եւ Պարսկաստանի Հայութեան համար ստեղծուած քաղաքական նոր կացութեան չուրջ: Ապա խօսք առած են եկեղեցւոյ օժանդակ մարմիններու ներկայացուցիչները եւ գնահատած Հոգաբարձութեան ճիգերը: Եղած են ի նպաստ եկեղեցւոյ նուէրներ:

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆԻՆ ԴԱՍԱ – ԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ ԵՒ ՆԱՖԹԻ ՑԱՑՏՆԱԲԵՐՄԱՆ ՀԵՏԱԶՕՏՈՒ – ԹԻՒՆՆԵՐ

Հայաստանի Ակադեմիայի երկրաբանութեան հիմնարկին մէջ դասախօսութիւն մը տուած է Լոս Անճելըսի համալսարանի երկրաբանութեան ամպիոնի վարիչ փրոֆ. Գէորգ Զիլինկիրեան: Ամերիկահայ գիտնականը անդրադարձած է կարգ մը հետաքրքրական հարցերու, որոնք ուշադրութեան արժանացած են Հայաստանի երկրաբանական եւ աշխարհագրական դիտութիւններու մասնագէտներուն: Փրոֆ. Զիլինկիրեան մասնաւորաբար չեշտած է, թէ հրաբխային ապարներու մէջ՝ կրաքարերէն ներս տեղի ունեցող կարգ մը երեւոյթներ կը ստեղծեն պարապ տարածութիւններ, ուր կրնան թափանցել նաֆթին ու կազը: Նման կրաքարերով հարուստ է Հայաստան: Դասախօսութեան առընթեր ցուցադրուած են լուսապատկերներ:

Գէորգ Զիլինկիրեան ծանօթ անուն մըն է գիտական աշխարհի մէջ: Ան մասնակցած է աշխարհի զանազան երկիրներու մէջ դումարուած բազմաթիւ միջազգային ժողովներու եւ համագումարներու: Իր գրած 170 գիտական յօդուածներու եւ 25 տուփար հատորներու մէջ արծարծած է երկրաբանութեան, յատկապէս նաֆթի եւ կազի արդիւնահանման տեսական եւ գործնական հարցերը: Լաւ տիրապետելով ռուսերէն լեզուին փրոֆէսէօրը անգլերէնի թարգմանած է խորհրդային մասնագէտներու հարիւրաւոր գիտական յօդուածներ: Իր կարգին, ռուսերէնի թարգմանուած են ամերիկահայ գիտնականին կարգ մը աշխատութիւնները: Փրոֆ. Գէորգ Զիլինկիրեանի Հայաստան կատարած այս այցելութեան առթիւ, երկրաբանութեան հիմնարկին տնօրէնը՝ Աշոտ Ալանեան, ըսած է, թէ Հայաստանի երկրաբանութեան հիմնարկին հրաւէրով փրոֆ. Գէորգ Զիլինկիրեան առաջին անգամն է որ կը գտնուի Հայաստան: Գիտական այս կապը օգտակար կ'ըլլայ Հայաստանի մէջ նաֆթի յայտնաբերման ուղղութեամբ միասին աշխատանքներ տանելու համար: Փրոֆէսէօրին հետ Հայաստանի գիտնականները քննած են նաեւ ընդերքի չերմութեան օգտագործման կարելիութիւնները ժողովրդական տնտեսութեան մէջ:

Էահևևև

Նոր Տարուան առթիւ «ԾԱՌԱՋ» կը հուիրեւ

Պ. Սահակ Սապայեան նոր տարուան առթիւ մէկ տարեկան «Ծառաջ» կը նուիրէ իր մօրը՝ Տիկին Գոհարիկ Սապայեանի (Ալֆորվիլ)։

«ԾԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱԽԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ Սահակ Թիրեաքեան 40 ֆրանք կը նուիրէ։

×

ՍԱԼԷՆ ՏԸ ԺԻՐՈՑԷՆ Ցովհ. Պուլանեան 40 ֆրանք կը նուիրէ։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Կապ. Ֆաչէի Լիոնի մասնա – ճիւղի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Յունուար 5, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ազգ. Տան սրահը։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԳՈՐԳԻ ՎԱՀԱՒՈՍՏԱՆ

ԱՐՄԻՆ

ուր պիտի գտնէք արեւելեան յատագոյն գորգերը, մատչելի գիներով

ARMINE

les plus beaux Tapis d'Orient

importation directe, prix, choix, qualité

acheter un tapis chez Armine.
est un placement sur et agréable

ARMINE

ANTIQUITÉS - TAPIS

73, RUE LA FAYETTE, 75009 PARIS
tél. 878 80 13 métro Cadet

LA CAPPADOCE

spécial !

27 janvier soirée tzigane

avec

LES IVANOVITCH

du 7 au 31 janvier

la chanteuse noire américaine

NIVO

Réservations : 375-05-30 — 67 bis, Quai Blanqui — Alfortville 94

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Նոր տարի է եւ Սուրբ Ծնունդ։ Արդ, լաւագոյն եւ ազգօգուտ նուէրն է՝ հայ դիրք, ձայնապնակ (պիւք) եւ ձայներիզներ (քասէթ) նուիրել ձեր հարազատներուն։ Հասցէ.—

9, Rue de Trévise, 75009 Paris
Métro : Cadet ou Montmartre
Tél. 523-24-97

Գրատունը ճոխ է բազմատեսակ դրքերով։ Արտասահմանեան եւ թէ Հայաստանեան հրատարակութիւններ, ամսագրեր, օրացոյցներ, քարտէսներ, բացիկներ եւայլն։

Մեզ մօտ կեդրոնացած են հայկ ամէն տեսակի ձայնապնակներ։ Օրինակ.— Կ. Աւետիկեանի «Սիփան–Կոմիտաս» երգչախումբի ալպոմը։ Ա. Պարթեւեանի լինչպէս նաեւ Կոմիտաս եւ Եկմալեան պատարագը։ Ունինք Սայաթ – Նովայի, դուան Սեդրակի, Լ. Գաթրճեանի, Լիզ Սարեանի, Ա. Հարմանտեանի, Օննիկի, Մ. Եորկանցի երեք ձայնապնակները.— չորրորդը — (պիւքօ)։ Նոր ստացանք ամէնուն ծանօթ՝ Նորայրի 2րդ ձայնապնակը (պիւքօ)։ Կան նաեւ ազգ. եւ յեղափոխական եւ « Ցարդար » Վիքէն եւ Ցարութի ձայնապնակները։ Ունինք հայկ. փոփ–միւզիք «Զարթօնք»։

Գրատունը հարուստ է նաեւ Հայաստանեան լաւագոյն երգիչներու ժողովրդական եւ դասական ձայնապնակներով եւ Ա. Տիգրանեանի «Անոյշ» օփերան։

Նոր ստացանք, Լոս Անճելըսբէն « Արքա » հաստատութեան ձայնապնակները, ուր կան՝ Փօլ Պաղտասարեանի, Ցարութի, Մաքսիմի, Րաֆֆիի, Գառնիկի, Մանուէլի, Ա. Վալեանի եւ ուրիշ զանազան երգիչներու ձայնապնակներն ու ձայներիզները (քասէթ)։

Ունինք նաեւ ֆրանսերէն լեզուով Հայոց մասին պրուած ամէն տեսակի գրքեր։

Գրատունը պատրաստ է ապսպրանքներ ընդունիլ ամէն վայրերէ։

Առաքման ծախքը գնողին վրայ է։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Վիէննի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Յունուար 6, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Գասպար Իփէկեան սրահը։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներէն կը խնդրուի անպայման ներկայ ըլլալ։

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Պանէֆօ – Քաշանի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Երեքշաբթի, Յունուար 8, ժամը 21ին Տիկին Փափազեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ՝ պատգամաւորական ժողովի պատրաստութիւն։

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Երեքշաբթի, Յունուար 8, ժամը 21ին Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տունը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յունուար 13, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Լիոնի Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պաւալօ, կազմակերպութեամբ Կապոյտ Ֆաչէի Լիոնի մասնաճիւղին։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին. փոքրիկներու կողմէ երգեր, արտասանութիւններ, գեղջկական պարեր, հաճելի անակնկալներ։

Կաղանդ պապան զանազան նուէրներ եւ համադամ ուտելիքներ կը բաժնէ ներկայ բոլոր մանուկներուն։

×

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կապ. Ֆաչէի միօրեայ վարժարանի տօնածառը Յունուար 6, կիրակի ժամը 15ին տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ։ Ցայտաղիրը պատրաստուած աշակերտ եւ աշակերտուհիներու կողմէ՝ երգ, պար, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն, Մայոտ Կարապետեանի ղեկավարութեամբ։ Ինչպէս նաեւ կաղանդ պապային գալուստը վերջաւորութեան։

ԿԵՍԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՏՕՆ ԵՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Նախագահութեամբ Օննիկ Պայրամեանի

Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 16ին Հ. Բ. Ը. Մ. «Ալեք Մանուկեան» մեծ սրահին մէջ՝

118, rue de Courcelles, Paris 17e

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ՝ Աճառիտ Սվաճեանի, Վիրժինիա Բաթիի, Կապրիէլ Սարաֆեանի

Բացման երգ՝ Մխիթար Էլմայեան

Լուսաբաճակով ցուցադրութիւն հին եւ նոր կեսարիոյ տեսարաններով, Տոքթ. Ժորժ Մոստիչեանի կողմէ։

Մաս մը Ֆիլմ Նոր Կեսարիոյ ուխտագնացութեան։

Պաղ պիւֆէ եւ օշարակ

Ծախքերու մասնակցութիւն

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝ 887·99·06

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ համակիրները։

ՏՕՆԱԾԱՌ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Յունուար 6, կիրակի ժամը 15·30էն սկսեալ՝ հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կաթ. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի եւ Առաջնորդ Փարիզի

Աշակերտութեան կողմէ երգ, պար եւ արտասանութիւն

ՃՈՒՆ ԹԼԳԱՍԵՂԱՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Հայկական Ծնունդ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Մշակոյթի Տան վարչութեան նախաձեռնութեամբ եւ Ալֆորվիլի Սուրբ Մեսրոպ կրթարանի մասնակցութեամբ Հայկ. Ծնունդի առթիւ՝ մանուկներու համար կը կազմակերպուի մասնաւոր հանդիսութիւն մը Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տունը, Շաբաթ, Յունուար 5, ժամը ճիշդ 3ին։

Կը ներկայացուի խամաճիկներու միջոցաւ « Ալաբայրի պատերազմը եւ վարդան Մամիկոնեան »։

Ներկայացումէն անմիջապէս յետոյ, նախընթրիք ժամը 17·30ին, բոլոր մանուկները կ'առաջնորդուին Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, ուր պիտի պատարագէ Հ. Ներսէհ Բալուճեան։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴ

Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տունը, Շաբաթ, Յունուար 5, ժամը 3ին։

Ներկայացումներ, Ալֆորվիլի Մանուկներու Խումբ

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
5
SAMEDI
5 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՇԱՒԱՐԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՀԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատ : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.550 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.550

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԻՐԱՐԱՆՑՈՒՄ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄ

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ

ԳԱՐԹԸՐ ՑԵՏԱՋԳԵԼ ԿՈՒՏԱՑ
ՍՈԼՔ 2Ի ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՄԸ

Գարթըր առաջին հակազդեցութիւն մը ունեցաւ Ա֊Ֆղանիստանի հարցին ամերիկեան յետադէմ տալով Սոլք 2 համաձայնագրերուն վաւերացումը Ծերակոյտին կողմէ : Վիճաբանութիւնը պիտի սկսէր Յունուար 22ին : Կը կարծուի սակայն թէ եզածը խորհրդանշական բնոյթ ունի, քանի որ հաւանական իսկ չէր նկատուեր, որ Սոլք 2ը ստանայ ձայներու երկու երրորդի մեծամասնութիւնը, որ անհրաժեշտ է վաւերացումին համար :

Խորհրդային հակազդեցութիւնը չի զարմացներ, քանի կ'ամբաստանէ « յեղափոխական շրջանակները » եւ Գարթըր, որ զինաթափ կը դիմեն : Նախապէս արդէն, կրեմլինը բուռն քաղաք մը բարձրացուցած էր Միացեալ Նահանգներու դէմ, որուն՝ ասընդունելի միջամտութիւն մը կը կատարեն Ա֊Ֆղանիստանի ներքին հարցերուն մէջ : Մոսկուա կրկին կ'արդարացնէ բայնէ իր « զբաւումը » (որ որեւէ կապ չունի ուրիշ Պետութեան մը ներքին հարցերուն միջամտութեան հետ...) յայտնելով թէ նախկին ղեկավարը Ամին, Ս.Խ.Ի. Ա.ի գործակալ մըն էր. Արդէն խորհրդային մամուլն ալ, որ « կրցած է » Քաղաքակիցները զրկել Քաղաքէ (մինչ ուրիշներու մուտքը արդիլուած է) արձագանգ կը հանդիսանայ աւելաբար լրջութիւնը աֆղան խօսակիցներուն արտայայտութիւններուն, որոնք ուրիշ բան չեն ընէ ոչ « խորին չնորհակալութիւններ », խորհրդային բարեկամներ »...:

× Իբրեւ բաղաք խորհրդային ներխուժման դէմ Ա֊Ֆղանիստան, Պոլսոյ խորհրդ. հիւպատոսարանին վրայ յարձակում մը կատարուած է ուսանողներու կողմէ : Պահակները կրակ բացած են սպաննելով մէկ ուսանող, երկու ուրիշներ ալ վիրաւորուած են : Նման յոյսեր եղած են նաեւ Կալկաթա եւ Սուտան :

—×—

ԹԷՀՐԱՆ

ՎԱՂՏՀԱՅՄ ՁԵՌԲԵՐԸ ՊԱՐԱՊ
« ՏՈՒՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ »

Հազուադէպօրէն պաշտօնական միջազային հանդամանք ունեցող անձնաւորութիւն մը այսքան նախատինքի առարկայ եղած է որքան Վալտհայմ : Նուաստեցնելէ եռք հզօր Ամերիկան աւելի քան ութ շաբաթ է, Պարսիկները ծայր աստիճան նուաստացումի բերին Մ.Ն.Կի ընդհ. քարտուղարը, որ համբերութեամբ մարսեց ամէն ինչ, նոյնիսկ քանի օդանաւ առնելը Ուրբաթ առաւօտ, Նիւ Եորք վերադառնալու համար, պարապ ձեռքերով : Այո – մէկ֊երկու ժամանակացոյցը չատ « ծանրաբեռնուած » ըլլալով մերժեց ընդունիլ Վահհայմը, որ չկրցաւ իսկ տեսնել պատանդները : Աւոր փոխարէն այցելեց Սաւաքի զոհ հաշմանդամներուն եւ կրցաւ տեսնել Շահին զաղտնի ոստիկանութեան չարչարանքներուն բոլոր տեսակներուն հետեւանքները : Ի վերջոյ խոստացած է աւաջարկել Մ.Ազգ, որ քննութիւն չատարի մարդկային իրաւանց հարցերու չուրջ նախկին վարչապետին օրով :

Վալտհայմ նաեւ թռանուլ աւաջնոր֊դուած է Թեհրանի հարաւը գտնուող Պենհէնի Զահրա գերեզմանատունը, առանց նախապէս պիտանալու : Հիւրաբերող֊ները նախապէս չեն իսկ ըսած թէ ո՞ր կը տանին զինքը : Հոն բուռն ցոյցեր եղած են երբ թռանէն իջնելով Վալտհայմ կարճ կը մնայէր չիբիմներուն այցելելու համար : Ի վերջոյ այցելութիւնը « կարճ կապած » ու վերադարձած է :

× Յիշենք որ նախորդ օրը, Զորեքշաբթի, հայ ուսանողներ բուռն ցոյց մը ըրած էին Թրքական դեսպանատան առջեւ, պռոալով « Երբեք պիտի չմոռնանք ցեղասպանութիւնը : Ազատ Հայաստան կ'ուզենք » : Փիկարօի թղթակիցը այս առթիւ կ'աւելցնէր. « Թեհրանի մէջ ամէն ոք դեսպանատան մը հետ հաշիւ կը մաքրէ » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՒՄԻ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ զինուերը չատ զգալի յաւելումներ կրեցին, միշտ նոյն « մեղաւորին » քարիւղի պատճառով : Խանութը, հասարակ թէ զեր 19 սանթիմ յաւելում կը կրէ լիթրին վրայ, այլ խօսքով կը հասնի 3,06ի եւ 3,27ի : Նոյնը՝ կազ օյլի համար եւ տունի ֆիւէլի : Ելեկտրական֊նութիւնը 10,8 առ հարիւր եւ կազն ալ՝ 11,8 առ հարիւր : Ասոր իրրեւ հատուցում կառավարութիւնը որոշեց բացառիկ նը֊պաստ մը տալ բազմանդամ ընտանիքներու եւ նպաստներէ զուրկ տարեցներուն :

ՈՍԿԻՆ այնքան բարձր սակերու հասած էր Հինդշաբթի, որ կարգ մը սակարաններ փակած են : Փարիզի սակարանը Նափոլէոնը 1130 ֆրանքի հասած էր, այլ խօսքով մէկ օրուան մէջ 73 առ հարիւր յաւելում կ'արձանագրէր : «Մենթի գործ» կ'ըսեն մասնագէտները ի տես այս խուճապին : Բայց փոքր ինայողները չեն կրցած ծախել...:

ԿԻՐԱԿՈՐԵԱՑ ՖՐԱՆՍ – ՍՈՒԱՌԸ լոյս պիտի չտեսնէ այլեւս Հերոսանի չորս որոշումով : Արդարեւ, մամուլի « Նափոլէոն »ը տեսնելով որ կիրակնօրեայ Ֆիկարօն 7500 տպաքանակը չանցներ, մինչ Ֆրանս – Սուար 39 հազարի չուրջ էր, կ'որոշէր Ֆիկարօի մէջ պաշտօնեայի սեղմում ընել եւ մարզական ու ձիարշաւի էջերը առնել Ֆրանս – Սուարէն (ինչպէս արդէն բազմաթիւ եւ օրէ օր աւելցող նոյն էջերը ունին Ֆիկարօ եւ Օրան) : Երբ Ֆրանս – Սուարի պաշտօնէութիւնը կը բողոքէր, բանաձեւ մը կը քուէարկէր ու վախճաք կը յայտնէր Հերոսանը տեսնելու, այս վերջինը կը պատասխանէ « բանաձեւ չեմ կրնար իմ քովս, կը փակեմ » : Սկսած էր լոյս տեսնել Հոկտ. 14ին :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ Հինդշաբթի օր եօթը մեռեալ կար կրկին ահարեկումներու հետեւանքով : Պոլսոյ մօտ սպաննուած է ազգայնական կուսակցութեան (ծայրայեղ աջ) տեղական կոմիտէին հերթապահը : Երկու ուրիշներ ալ ծայրայեղ աջ սպաննուած են : Զորս հոգի ալ մեռած են բախումներու ընթացքին երկրին արեւելեան կողմը : Միւս կողմէ մարքս – լենինիստ դինեալ խումբ մը տէր եղած է էլ֊Ազիզ անօրէնին մահափորձին :

ԹԻԹՕ հիւանդանոց փոխադրուած է, արեան շրջադայութեան անկանոնութեան պատճառով : 87 տարեկան է :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԾՆՆԴԵԱՆ ՔԱՐՈԶԸ

(Էջմիածին, 6 Յունուար 1980)

Ցանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն :

Սիրեցեալ հաւատացեալ ժողովուրդ Մեր որ ի Հայաստան եւ որ ի սփիւռս աշխարհի,

Ողորմութեամբ բարւոյն Աստծոյ, բոլորս յուսացեալ սրտերով վերսին ողջունում ենք արշալոյսը նոր մի տարուայ, 1980 Փրկչական թուականի :

Մենք ողջունում ենք Նոր Տարին, մեծ աւետիսով Քրիստոսի Սուրբ ծննդեան, հոգեկան մխիթարութեամբ որ դուք բարեպաշտ զաւակներդ մեր Առաքելական Մայր Եկեղեցու, այս տարի եւս դիմաւորելու էք սոյն բարի լուրը, անոնցմով հաւատքով թէ Հայրը մեր երկնաւոր իր միածին Որդին է առաքել երկիր՝ բերելու աշխարհին պատգամը փրկարար՝ «յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն» :

Այո, Աստուած այնքան սիրեց աշխարհը եւ մարդկանց, որ իր Որդին առաքեց երկիր, որպէսզի նա բոլորին ցոյց տայ ճանապարհը հոգիների փրկութեան, ցոյց տայ ճանապարհը երկնքի արքայութեան :

Իսկ մեծ առաքեալը պատգամում է՝ « ոչ է արքայութիւն Աստուծոյ կերակուր եւ ըմպելի, այլ արդարութիւն եւ խընդութիւն եւ խաղաղութիւն ի Հոգին սուրբ » (Հռոմ. ԺԴ. 17) :

Ահա այսպէս, այս պիտակցութեամբ է որ բոլորս պէտք է դիմաւորենք աւետիսը Աստուածորդու հրաշալի ծննդեան, եւ նոյն այս պիտակցութեամբ է որ պէտք է պատրաստենք վարել մեր կեանքը երկրի վրայ, մեր սրտերը միշտ լեցուն՝ արդարութեան, խաղաղութեան, խնդութեան եւ սիրոյ զգացումներով դէպի բոլոր մարդիկ անխտիր, լինեն նրանք մեզ մօտիկ կամ մեզանից հեռու, լինեն նրանք մեզ հարազատ կամ անծանօթ, լինեն նրանք մեզ նման կամ տարբեր քան մենք :

« Քանզի ամենեքին որդիք Աստուծոյ էք հաւատովք ի Քրիստոս» (Գալ. Գ. 26) : Արդ, այս սուրբ պահին, երբ մանուկ Քրիստոսի ծննդեան հրաշալի տեսիլքը լուսաւորում է ձեր միտքն ու սիրտերը հազէք ձեր վրայ՝ զութ, ողորմութիւն, քաղցրութիւն, խոնարհութիւն, հեզութիւն, համբերատարութիւն, հանդուրժելով միմեանց, ներելով միմեանց եթէ մէկը միւսի դէմ զանգատուի, ինչպէս Աստուած Քրիստոսով ներեց մեզ, նոյն ձեւով արէք եւ դուք : Եւ այս բոլորի վրայ թող տարածուի սէրը որ կապն է կատարելութեան : Եւ ձեր սրտերում թող հաստատուի Քրիստոսի խաղաղութիւնը, որին կոչուած էք բոլորդ իրրեւ մէկ մարմին » (Կողոս. Գ. 12–15) :

Սիրելիք Մեր, ուղղեցէք ձեր հայեացքները դէպի հորիզոնները մեր երկրագնդի, ու պիտի տեսնէք զրեթէ ամենուրեք խռովայոյզ վիճակներ, տագնապալի արիւնահեղ ընդհարումներ : Նաեւ սպառազինութեանց խելամոլը մրցավազք, որ սպառնում է համայն մարդկութեանը աւերհակործան մի նոր պատերազմով :

Ահա թէ ինչու մեր օրերին, հետզհետէ աւելի ու աւելի այժմէական եւ հրամայական է դառնում կենսագործումը երկնային պատգամի՝ « յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն » :

Խաղաղ ու համերաշխ համակեցութիւնը ժողովուրդների, պէտք է նկատել « ամէն բանից վեր » եւ պերազոյն պայմանը մարդկութեան ոչ միայն երջանկութեան, այլ պարզապէս նրա գոյատեւման :

Այս իրազրութեան մէջ, արդար կը լինի որ մտահոգուենք առաւելապէս փոքր ժողովուրդները, որոնք մի հարուածով իսկ կարող են ամբողջապէս բնաջնջուել, հետք իսկ չթողնելով երենց եռեւում :

Մենք, Հայերս, իրրեւ եկեղեցի ու ժողովուրդ, մեր համբանքով ու աշխար֊հագրական դիրքով, կարող է պատահել որ Աստուած մի արասցէ, նման ճակատագիրը ունենանք : Մենք Հայերս այո, որ ահաւոր փորձառութիւնը ունեցանք 1915ի ցեղասպանութեան ոգեբղութեան : Այս պիտակցութեամբ է որ Մենք իրրեւ Հայրապետ Հայոց պիտի աղօթենք ու պիտի քարոզենք ու պիտի գործենք՝ վասն խաղաղութեան ամենայն աշխարհի, վասն սիրոյ միութեան եւ միակամ համագոր֊ծակցութեան մեր ժողովրդի բոլոր զաւակների, որ ի Հայրենիս եւ որ յարտասահման :

Հայ ժողովուրդը եւ նրա մայր եկեղեցին, անվարան իրենց բախտը կապել են խաղաղութեան ուժերի յաղթանակի հետ, զինաթափման ու միջազգային համերաշխ գործակցութեան զաղափարների կենսագործմամբ :

Թող լինի խաղաղութիւն աշխարհին համար : Թող լինի խաղաղութիւն մեր մայր երկրի սահմանների վրայ :

Նաեւ խաղաղութիւն եւ անսասան միանութիւն մեր ժողովրդի ազգային – եկեղեցական կեանքում, վերածնուած մայր հայրենիքի անվտանգութեան հրամայականի պիտակցութեամբ :

Այս թող խաղաղութիւն լինի աշխարհում, որպէսզի « մեր քաջ որդւոց սուրբ արիւնով » մահուան անդունդից փրկուած ու վերածնուած մեր մայր երկիրը, շարունակի այս արեւի տակ ապրել, աճել ու էլ աւելի ծաղկել եղբայր ազգութիւնների մեծ ընտանիքում : Աճել ու ծաղկել, իր արդար վաստակով, իր ազգային հանճարով, իր ապագայի նկատմամբ վառ ու պայծառ տեսիլքներով :

Հինաւուրց մեր մայր հողը կենսատու, նախնեաց մեր լոյս հաւատքը փրկարար, թող լինեն բոլոր Հայերի համար ան֊խորտակ վէմ ու ապաւէն :

Քրիստոսատես Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնից, սուրբզբրական Արարատեան Հայոց աշխարհից, բերում ենք ձեզ բոլորիդ հոգեներոյզ աւետիսը Քրիստոսի Սուրբ ծննդեան, Մեր սրտից բխած ամենաբարի մաղթանքներով եւ օրհնութիւններով հայրապետական :

« Քրիստոս ծնաւ եւ յայտնեցաւ » :
« Փառք ի բարձունս Աստուծոյ » : Ամէն :

ՎԱՂԸ՝

« ՅԱՒԱՋ ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ »

Ինչպէս ամէն ամառուան առաջին կիրակին, վաղը լոյս կը տեսնէ Միտք եւ Արուեստ նոր (35րդ) թիւը, որու իրենց աշխատակցութիւնը բերած են.—

ՊԵՏՐՈՍ ԹԵՐԶԵԱՆ՝
Մօտեցումի այլ « փորձ մը » Սփիւռքահայ արուեստի եւ մշակոյթի նկատմամբ :

J. P. MAHE
La Revue des Etudes Arméniennes

ԳՐ. ՊՂԼՏԵԱՆ
Գրիգոր Նարեկացի — Մատեան Ողբերգութեան — Տաղեր
(Թարգ. վ. Գեւորգեան)

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԱՏՈՑ

ՀԱՄԱՌՕՏ ՁԵՌՆԱՐԿ ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

(Հեղինակ՝
ԳԱՐԵԳԻՆ Բ. ԱԹՈՌԱԿԻՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ)

(Բ. և վերջ)

Գիրքին երկրորդ գլուխին մէջ հեղինակը կը խօսի Հովիւին գործին մասին, այսինքն հանապազօրեայ պատրաստուելթիւնը գործադրելու արուեստին մասին: Հովուեր հովիւին առաքելութիւնը կ'ընդգրկէ երեք ուղիներ՝ հովուական – վարչական, ծխակառավարութիւն – խորհրդակատարութիւն եւ քարոզչական – դաս – տիրապետական: Այս երեքը, սակայն, կապուած են իրարու եւ ընդհանուր գործի ընթացքին մէջ յաճախ լծորդ են եւ լրացուցիչ, հետեւաբար՝ իրարմէ անբաժան:

Հովուական – վարչական առաքելութեան ընթացքին մէջ կ'իյնայ համային իւրաքանչիւր անդամին ծանօթութիւնը: Եկեղեցւոյ պաշտօնեան, կ'ըսէ Գարեգին Բ., կանոնաւոր ձեւով պէտք է այցելէ իր ծուխի անդամներուն, որովհետեւ «Այցելութիւնը ինքնին դրական եւ ինքնաբուխ արտայայտութիւնն է այն սիրոյն եւ հոգածութեան, որոնք մղիչ ուժն են իր առաքելութեան: Հոգեւոր հովիւին խօսքը ժողովուրդին հոգիին կը հասնի եւ կը ներգործէ, երբ կը բխի իր սիրոյ սրտէն եւ հոգածութեան նախանձախնդրութենէն»: Այսուհանդերձ, Հայրապետը կ'աւելցնէ, թէ այդ այցելութիւնները պէտք չէ տեղի ունենան իրենց ժամանց եւ պէտք չէ շփոթուին սոսկ ընկերային հաճելի մթնոլորտով միայն յատկանշուած յարաբերութեան մշակութին հետ: Հետեւաբար, պէտք է ընտրել պիտանի յարմարագոյն ժամանակը, այցելութիւնը առհասարակ պէտք չէ երկար տեւէ եւ կատարուի բարեկամութեան զգացումի յատուկ հարազատութեան մթնոլորտի մը մէջ, պէտք է խօսակցութեան նիւթ դարձնել օգտակար հարցեր, հետու կենալ պատուէրներ տալու, թելադրանքներ ընելու չար եւ չատ յաճախ ձեւական, անկենդան ձեւերէն, խուսափիլ բամբասանքներու փորձութենէն: Հոգեւոր հովիւը կանոնաւոր այցելութիւն պէտք է տայ նաեւ հիւանդներու, հիւանդանոցներու, ծերանոցներու, կուրանոցներու, որբանոցներու, բանտերու եւ «իւրաքանչիւր յատուկ պարագաներու լոյսին տակ, ան պէտք է իր առողջարար, հոգեկանօրէն չինիչ ու կրթիչ խօսքերը ունենայ անոնց»:

Անդրադառնալով եկեղեցականին վարչական – կազմակերպական պարտաւորութիւններուն, Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոս կ'ընդգծէ, թէ «ներկայ ժամանակներուն, երբ մարդկային ընկերութեան մէջ լայն տեղ գրաւած է կազմակերպութիւններու, համայնական միութիւններու մէջ գործելու ուղղութիւնը, եկեղեցին չի կրնար անհատական նախաձեռնութեամբ եւ պարագայական ձեւով յառաջ տանիլ իր առաքելութիւնը» եւ կ'աւելցնէ՝ «Մեր եկեղեցին աշխարհի բոլոր եկեղեցիներուն մէջ, և շատ այլ յատկանշական կամ առանձնայատուկ նկարագրի գիծերուն, աշխարհական տարրին մասնակցութիւնը եկեղեցական կեանքին մէջ ունի, իր լայնագոյն սահմանին մէջ, որպէս բարեցուցիչ տարրերէն մէկը իր ինքնութեան: Եկեղեցին եկեղեցականին սեփականութիւնը չէ: Եկեղեցին, իր սահմանումով իսկ ժողովուրդն է, հաւատացեալներուն միութիւնը, համայնքը»: Հետեւաբար, Թաղական Խորհուրդը կամ Եկեղեցական Հոգաբարձութիւնը ըլլալով եկեղեցւոյ ընդհանուր կեանքին ու գործունէութեան վարիչ մարմինը, հոգեւոր հովիւը՝ իրրեւ նախագահ եւ զեկավար այդ մարմնին, կը հետեւի համայնքի կազմակերպական կեանքին, աշխատելով միշտ մարմինին հետ միասին եւ համաձայնութեամբ: Եկեղեցականը պէտք է կանոնաւոր յարաբերութիւն ունենայ նաեւ համայնքին մէջ գոյութիւն ունեցող կազմակերպութիւններու, հաստատութիւններու, բարեսիրական, կրթական, մշակութային, մարզական, երիտասարդական, հայրենակցական միութիւններու հետ:

Խօսելով քարոզչութեան մասին հեղինակը կը հետեւի, որ հայ ազգային կեանքին հետ առընչուող դէմքեր, ազգումներ, դրուագներ, ինչպէս նաեւ առօրեայ կեանքին մէջ ի յայտ եկող երեւոյթներ պէտք է նիւթ դառնան քարոզին, որպէսզի չմոռնայ այն ապաւորութիւնը որ եկեղեցականը միշտ անցեալէն կ'առնէ իր նիւթը եւ երբեք չանդրադառնայ հաւատացեալները յուզող կամ զբաղեցնող այժմէական հարցերու եւ երեւոյթներու: Այս մասնաւորումներու կողքին, սակայն, Հայրապետը կը ճշդէ, որ «քարոզչութեան նիւթին մէջ տեղ գրաւելու կոչուած այս ազգային տարրը պէտք է ըմբռնուի եւ գործադրուի իր հարազատ շրջագիծին եւ տարողութեան մէջ, այն է՝ իր կրօնական մթնոլորտին եւ ոգիին մէջ»:

Գիրքին յատկանշական էջերէն է քարոզչութեան եզանակին եւ արուեստին նուիրուած բաժինը, ուր հեղինակին դիտելը հատու է. «Որպէսզի քարոզը ըլլայ այն ինչ որ է իր հարազատ բնութեամբ եւ բուն նպատակով, անհրաժեշտ է ամենայնուրջ պատրաստութեամբ մօտենալ անոր: Քարոզի պատրաստութիւնը, հետեւաբար, քարոզչութեան ամէնէն կարեւոր նախաքայլն է: Լուրջ պատրաստութիւնը յաջող քարոզչութեան նախապայման է»: Եւ Հայրապետը, հակառակ անոր որ ծանօթ է քարոզչութեան իր բնատուր չնորհքով, կը չեշտէ որ «չի բաւեր ունենալ հրապարակախօսութեան բնատուր չնորհք. չի բաւեր ապաւինիլ աստուածատուր ձիրքին եւ մանաւանդ խօսքի ճարտարութեան: Այս բոլորը էական են, բայց բաւարար չեն»: Հետեւաբար, կ'եզրակացնէ Գարեգին Բ., «Ի սպառ պէտք է մաքէն վանել մտածումը յանպատրաստից քարոզչութեան: Աւելի կամ ծուլութեան արդիւնք է, կամ չափազանցեալ յանձնապաստանութիւն: Ամէն պարագայի, առիկա յարգանքի պակաս է քարոզչութեան նկատմամբ եւ ունկնդիրներուն հանդէպ հաւատարմութիւն: Որովհետեւ, ելիէ արժէք կուտանք քարոզին եւ կարեւորութիւն կ'ընծայենք հաւատացեալներու հոգեշինութեան նուրբ փափուկ եւ պատասխանատու գործին՝ այդ արժէքը արտայայտենք ամէնէն առաջ մեր պատրաստութեամբը քարոզչութեան համար»:

Յոս, Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոս կ'արծարծէ խիստ կարեւոր հարց մը, որ առիթ կուտայ մեզի ալ կարգ մը խորհրդածութիւններ ընելու: Ցանկացած քաղաքիս քարոզները, ուր կը վխտան անկապ նախադասութիւնները, անհամ կրկնութիւնները կը մատնեն արհամարհանք մը ոչ միայն ունկնդիրներու նկատմամբ, այլեւ յարգանքի պակաս մը, քարոզչին կոչմէ, իր անձին հանդէպ իսկ: Թէ հոգեւորական առաքելքը յաճախ աւելի հանգամանաւէտ արհեստի մը ընթացքին է քան կոչումի հետեւանք, զարմանք չէ, բայց արիեստն ալ հարկ է խղճմտանքով կատարել եւ չպատանիլ այն յոռի մօտայնութեան՝ որ ինչ որ ալ ըսէ հոգեւոր հովիւը, ժողովուրդին կը մնայ դնահատել ու ամէն ըսել:

Գիրքին Յաւելուած բաժնին մէջ հեղինակը ներկայացուցած է վկայութիւններ հեղինակաւոր անձերու կողմէ արուած, զանոնք յանձնելով հոգեւորականներու եւ հոգեւորականութեան համար պատրաստուղ անձերու ուշադրութեան, իրրեւ խորհրդածութեան նիւթ եւ ներշնչման աղբիւր:

Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոսի «Համառօտ ձեռնարկ հովուական աստուածաբանութեան» աշխատութիւնը կարեւոր օղակ մըն է հայկական աստուածաբանական գրականութեան շղթայի, որ վստահաբար մեծ օգտակարութիւն պիտի ունենայ հայ հոգեւորականութեան իրրեւ ամէնօրեայ ներշնչման աղբիւր եւ հիմք իր հովուական առաքելութեան:

ՀՐԱՆԴ ԱՃԵՄԵԱՆ

ԹԵՀՐԱՆԻ ԱՒԱԶՆՈՒՊԱՐԱՆԻ ԲՈՆԱԳՐԱՒՈՒՄՆ ՈՒ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Բ. և վերջ)

Դեկտ. 17ի գիշերը պատահած անախորժ դէպքերուն դէմ բողոքի ցոյց մը տեղի ունեցած է Դեկտ. 18ին՝ Թեհրանի Հայոց Ազգային Առաջնորդարանի բակին մէջ, մասնակցութեամբ շուրջ 10 հազար Հայերու:

Հաւաքոյթին բացումը կատարած է «Սիփան» մարզական միութեան նախագահը՝ Սերոժ Սուքիասեան, անդրադառնալով նախընթաց գիշերուան դէպքին եւ չէշտելով ժողովուրդին ցուցաբերած միասնականութիւնը: Ապարքի մասին դատապարտութեան խօսք արտասանած են «Սասուն» թատրամասի ներկայացուցիչ Ռուբէն Կարապետեան, «Զէյթուն» թատրամասէն Յովսէփ Շահբազեան, «Սարդարապատ» (Հէմմաթիէ) թատրամասին կողմէ Անդրանիկ Պօղոսեան եւ «Ռանասոր» (Պահար) թատրամասի անունով Աբշալոյս Մարգարեան: Կարդացուած են «Սիփան» մարզական միութեան, Հայ Մշակ. Ազգային կազմակերպութեան, «Զէյթուն» թատրամասի ժողովուրդի, «Ռոստոմ» երիտասարդաց միութեան, Հայ Համալսարանականներու Միութեան եւ Ընթացասարանեներու Միութեան դատապարտութեան գիրերը պատահած դէպքին դէմ:

Ապա հրաւիրուած է խօսելու թեմակալ առաջնորդը՝ Արտակ Աբգ. Մանուկեան: Ներկայ բազմութիւնը ինքնաբուխ սկսած է պոչել՝ Ողջոյն մեր առաջնորդին: Արտակ Աբգ. իր խօսքին մէջ ըսած է. «կը զգամ որ բոլորս ալ յուզուած ենք երէկ գիշերը պատահած արարքէն եւ տեսանք թէ ինչպէս ժողովուրդն ու միութիւնները պատապարեցին այդ արարքը: Ամիկա տհաճ երեւոյթ էր բոլորիս համար, յատկապէս այս օրերուն, երբ հայ ժողովուրդը միասնականութեան պէտք ունի եւ մենք մեր ժողովուրդին կոչ ըրած ենք այդ ուղղութեամբ: Մ'իյնայ յայտարարած ենք, որ մեր ժողովուրդը մէկ ամբողջութիւն է՝ Հայաստան – Սփիւռք, եւ մեր եկեղեցիներն ու դպրոցները մեր ժողովուրդի խարխիններն են, որոնք հայ ժողովուրդը պէտք է Հայ պահէն Հայաստանի համար»: Ապա, անդրադառնալէ ետք անցնող ամիսներու ընթացքին Պարսկաստանի մէջ տեղի ունեցած դէպքերուն՝ նոր սահմանադրութիւն, խօսքի արտայայտութեան իրաւունք, եւայլն, Արտակ Աբգ. աւելցուցած է. «Մեր ժողովուրդն ալ իրաւունք ունի խօսելու եւ առողջ քննադատութիւններ ընելու, սակայն քննադատութիւնները պէտք է ըլլան ինչ որ է իր հարազատ բնութեամբ եւ ոչ թէ նպատակով, անհրաժեշտ է ամենայնուրջ պատրաստութեամբ մօտենալ անոր: Քարոզի պատրաստութիւնը, հետեւաբար, քարոզչութեան ամէնէն կարեւոր նախաքայլն է: Լուրջ պատրաստութիւնը յաջող քարոզչութեան նախապայման է»: Եւ Հայրապետը, հակառակ անոր որ ծանօթ է քարոզչութեան իր բնատուր չնորհքով, կը չեշտէ որ «չի բաւեր ունենալ հրապարակախօսութեան բնատուր չնորհք. չի բաւեր ապաւինիլ աստուածատուր ձիրքին եւ մանաւանդ խօսքի ճարտարութեան: Այս բոլորը էական են, բայց բաւարար չեն»: Հետեւաբար, կ'եզրակացնէ Գարեգին Բ., «Ի սպառ պէտք է մաքէն վանել մտածումը յանպատրաստից քարոզչութեան: Աւելի կամ ծուլութեան արդիւնք է, կամ չափազանցեալ յանձնապաստանութիւն: Ամէն պարագայի, առիկա յարգանքի պակաս է քարոզչութեան նկատմամբ եւ ունկնդիրներուն հանդէպ հաւատարմութիւն: Որովհետեւ, ելիէ արժէք կուտանք քարոզին եւ կարեւորութիւն կ'ընծայենք հաւատացեալներու հոգեշինութեան նուրբ փափուկ եւ պատասխանատու գործին՝ այդ արժէքը արտայայտենք ամէնէն առաջ մեր պատրաստութեամբը քարոզչութեան համար»:

Յոս, Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոս կ'արծարծէ խիստ կարեւոր հարց մը, որ առիթ կուտայ մեզի ալ կարգ մը խորհրդածութիւններ ընելու: Ցանկացած քաղաքիս քարոզները, ուր կը վխտան անկապ նախադասութիւնները, անհամ կրկնութիւնները կը մատնեն արհամարհանք մը ոչ միայն ունկնդիրներու նկատմամբ, այլեւ յարգանքի պակաս մը, քարոզչին կոչմէ, իր անձին հանդէպ իսկ: Թէ հոգեւորական առաքելքը յաճախ աւելի հանգամանաւէտ արհեստի մը ընթացքին է քան կոչումի հետեւանք, զարմանք չէ, բայց արիեստն ալ հարկ է խղճմտանքով կատարել եւ չպատանիլ այն յոռի մօտայնութեան՝ որ ինչ որ ալ ըսէ հոգեւոր հովիւը, ժողովուրդին կը մնայ դնահատել ու ամէն ըսել:

Գիրքին Յաւելուած բաժնին մէջ հեղինակը ներկայացուցած է վկայութիւններ հեղինակաւոր անձերու կողմէ արուած, զանոնք յանձնելով հոգեւորականներու եւ հոգեւորականութեան համար պատրաստուղ անձերու ուշադրութեան, իրրեւ խորհրդածութեան նիւթ եւ ներշնչման աղբիւր:

Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոսի «Համառօտ ձեռնարկ հովուական աստուածաբանութեան» աշխատութիւնը կարեւոր օղակ մըն է հայկական աստուածաբանական գրականութեան շղթայի, որ վստահաբար մեծ օգտակարութիւն պիտի ունենայ հայ հոգեւորականութեան իրրեւ ամէնօրեայ ներշնչման աղբիւր եւ հիմք իր հովուական առաքելութեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Քանի որ «այն ժամանակ Տիրան Թագաւորը մի ձի ունէր, ձին մուզ – չագանակի ու պուտպուտուրիկ էր», որ ուզեց ունենալ պարսից Ատրպատականի բդեշխ Վարազ – Շապուհը, բայց Հայոց Տիրանը որոնեց եւ գտաւ նոյն տեսքի ու նոյն նշանի պուտպուտուրիկ մի ուրիշ ձի եւ հրովարտակով բդեշխին ընծայեց՝ որպէս թէ այդ էր նրա ցանկացածը: Այո: Ինքը, ճշմարիտ, հենց այդ նժոյգն էր ուզել, եւ Վարազ – Շապուհը չատ ուրախացաւ, եւ շնորհակալ էր մեծապէս, եւ Տիրանի համար որս, խնջոյք ու պատիւ սարքեց, հիացաւ նրա նետի սլացքով եւ չքմայ զարկեց նրա ձեռուտին, կրակով բրեց նրա աչքերն ու քշեց դէպի Ներսեհ Սաանի կարմիր կօշկիները: Բակարիայից Պաղեստին եւ Եմէնից Կոլք երկրների առաջին տէրը Տիրանին եւ Վաղարշա – պատ նետեց,– Դէ գնա մտածի՛ր աշխարհի բանը, ի խրատ արարատեան Աբշակ ու ապազայ կառավարիչների, յանուն իր Սասան որդիների ու ծոռների տերական գործը:

«Նրա՛ զերեվարութեան ու կուրացման մասին վկայութիւնները, մեծ մասամբ, վիպական – առեղծական պատմուածքներ են եւ չեն կարող հաւատալի ու պատմական համարուել»,– բայց այդ պատմուածքները չեն ասում թէ՝ Պարսից Ներսեհը պուտպուտուրիկ մի ձի ունէր, որի վրայ բոլորը զարմանում էին, եւ այդ ձին ուզեցաւ ունենալ Հայոց Տիրանը, Ներսեհ Սասանը չուզեցաւ տալ եւ վախեցաւ չտալ, այլ գտաւ դրա նման մի ուրիշ ձի..., եւ ապա Հայոց Տիրանը քմծիծաղ տուաւ ու խլեց Ժլատ Սասանի ձին էլ, աչքերի լոյսն էլ, թագն էլ, երկիրն էլ...

Ցետոյ, երեխաների ու կանանց ձայները մթի մէջ մարել էին, երեւի բարձրացել էին Ապարանի հովանոցները՝ չոգերին այնտեղ անցընելու, փշատեղու բոյրը փակում էր ռունգները, երեւի դեռ կային ու երկընքներում մի տեղ լողում էին Մեծ Մասրի սառոյցները,– եւ կայր Տիրանը ականջ էր պահել Աբարատեան հովի լռութեանը: Դժբախտութիւններից, անվերջ դժբախտութիւններից խելքները չազած այս Հայերը որդու դէմ դա՞ւ չընջացին, և՛լք փնտռեցին որդուց թաքուն, թէ՞ հեռուում սովորական բաներ էին զրուցում գահից ու երկրի գործերից հեռու մշակ մարդիկ: Մի կարճ ծղրտոց եկաւ – որեւէ մերկ թիկունք զաշո՛ւն խրուեց,– եւ չունչը պահից զարանակալ լռութիւնը: Ո՛չ, պատանիներն էին, լողքի ցոլ էին ափ նետել:

Ի՞նչ էր հարկաւոր՝ որպէսզի չքնեղ այնպէս, ինչպէս եղաւ: Նախճավանի խորշակ է փչում. կը խփի – կը խարկի արա ու արօտ, խորշակի հետեւից սեւ ամպերով կը գայ մորեխը: Իսկ եթէ ճիշտը Սասանի Ներսեհն է, քանի որ կայ անդրկասպեան մեծ վտանգը եւ դրա դէմ այրկասպեան մեր ընդհանուր տանը մեծամո՞ւն է պէտք: Իսկ եթէ միասնականութիւնը վերջնայ մեր խօսքի եւ իրաւունքի եւ կարմիր կօշկի եւ պուտպուտուրիկ ձիու կորստով եւ դատարկ անձի պահպանմա՞մբ: Իմ նժոյգը հեծնի Վարազ – Շապուհը, քանի որ ձին լաւ ձի է, ես վատն եմ ու անարժան իմ տանն այդպիսի նժոյգ քաշելու: Որպէսզի՛... որպէսզի չքնեղը այնպէս, ինչպէս որ եղաւ, հարկաւոր էր ահա թէ ինչ. հարկաւոր էր որ գնէն ուսէր այդ պուտպուտուրիկ ձիուն: Եթէ անդրկասպեան սարսափը պիտի պայ ու կամուրջ մեր... մեր ինչի՞ վրայ. թագաւոր լինելու մեր իրաւունքի վրայ. եթէ մենք հիմա թագաւոր ենք՝ ինչո՞վ ենք թագաւոր: Թող գան ու սրբելով անցնեն մինչեւ Բիւզանդիան ու Աթէնք ու Հռոմ. եթէ մենք չենք լինելու մենք՝ այդ չգոյութիւնը թող պայ որպէս թոյն ոսկէ բաժակի մէջ կամ ջրու պոչից կապելու ձեւով, մեզ համար մէկ է:

– Աբշա՛կ...

Երանի նրանց, ովքեր արել են մի բան ու մեռել. երանի նրանց, ովքեր մեռել են ոչինչ էլ չարած. երանի նրանց, ովքեր մեռած են արդէն ոսքի վրայ: Եթէ պատահի, որ Աբշակը պուտպուտուրիկ մի ձի ունենայ, այդ ձին խլել ուզենայ Աբերպատականի սատրապը՝ թող Աբշակը նուիրի: Ձիու եղածն ի՞նչ է՝ թող տայ, կորցնի աչքից: Եւ վերջապէս Աբշակը սեփական գլուխ ունի իր ուսերին, թող դատի այնպէս, ինչպէս կամենում է ինքը: Փորձով՝ հովիւները գայլերի դէմ կրակ են վառում և տալիս հովուացու իրենց որդիներին: Այս գործուար կեանքում համրերը թէ ովքեր որտեղ են գտան պահել, ովքեր որտեղ են ժանիքաւորում, Հայոց թագաւոր լինելու ծանր գործի համար փորձ հաւաքիր, յղկիր եւ որպէս ազամանդ ոսկիդ մէջ՝ պարզիր որդուդ,– Աւ, Աբշակ: – Դէ կոյր – կոյր, կոյր – կոյր ապրիր հազար տարի եւ խարխափելով ճանապարհը անապատի պէս ոսկ տակից փախչող այս երկիրը, կարո՞ղ ես:

(Շար. – 7)

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

—o—

Ռուսական « Լիտերատուրնայա գազետա »ի թղթակիցը՝ արձակագիր Զորի Բալայեան, յատուկ հանդիպումի մը ընթացքին կարգ մը հարցումներ ուղղած է Դէորգ Հայրեանի, որ տնօրէնն է Հայաստանի « Սովետական գրող » հրատարակչութեան:

Այս վերջինը առաջին առթիւ ընդգծած է, թէ հրատարակչութեան հիմնական նպատակը մնացած է միշտ գործօն մասնակցութիւն մը բերել հայրենի գրական նուաճեան ձեւաւորումին եւ զարգացումին:

Բանաձեւի ընթերցումէն ետք ժողովուրդը գոյացած սկսած է քալել դէպի « Արմէն » միութեան կեդրոնատեղին, որ կը գտնուի « Արաքս » պղպոցին մէջ: Ճամբուն վրայ գոչելով « Դէպի Արմէն միութիւն մաքրագործելու » լոզունգը: Տեղ հասնելով բազմութիւնը տեսած է թէ « յեղափոխութեան պահապանները »ը դիրք բռնած են, միութեան խնդրանքով, այն ամբաստանութեամբ թէ որոշ անհատներ պիտի գան կոտրելու պղպոցին ապրանքները: Սակայն միութեան անդամները ի տես խուռներամ ժողովուրդին, բացած են պղպոցին դռները: Ապա, բազմութիւնը անցած է Մաճիխիէ թաղամաս՝ « Արարատ » պղպոցէն դուրս վռնտելու համար պատեհապաշտ տարրերը: Դպրոցէն ներս մուտք գործելու ընթացքին բախումներ տեղի ունեցած են երկու կողմերու միջեւ, որոնց հետեւանքով վիրաւորուած են երեք հոգի (դահեկի հարուածներով), որոնք մաս կը կազմէին ժողովուրդին:

×

Դեկտ. 17ի դէպքը դատապարտած են նաեւ Նոր Ջուղայի Հայոց Առաջնորդարանը իր բոլոր մարմիններով, Թաւրիզի Առաջնորդարանը եւ բոլոր շրջաններու կազմակերպութիւնները:

×

Պարսկական մամուլը եւս անդրադարձած է յիշեալ դէպքին եւ բողոքի ցոյցին ու բանաձեւին:

×

«Ալիք» իր վերջին թիւերուն առաջին էջին վրայ կը հրատարակէ կարգախօսք մը՝ « Մահ համաշխարհային իմպերիալիզմի գլխաւոր՝ Ամերիկային եւ իր գործակալներին »:

Ռուսահայ գրող Ալեքսանդր Ծատուրեանի մահուան 40-ամեակին առիթով « Լիտերատուրնայա գազետա »ի թղթակիցը՝ արձակագիր Զորի Բալայեան, յատուկ հանդիպումի մը ընթացքին կարգ մը հարցումներ ուղղած է Դէորգ Հայրեանի, որ տնօրէնն է Հայաստանի « Սովետական գրող » հրատարակչութեան:

Այս վերջինը առաջին առթիւ ընդգծած է, թէ հրատարակչութեան հիմնական նպատակը մնացած է միշտ գործօն մասնակցութիւն մը բերել հայրենի գրական նուաճեան ձեւաւորումին եւ զարգացումին:

Բանաձեւի ընթերցումէն ետք ժողովուրդը գոյացած սկսած է քալել դէպի « Արմէն » միութեան կեդրոնատեղին, որ կը գտնուի « Արաքս » պղպոցին մէջ: Ճամբուն վրայ գոչելով « Դէպի Արմէն միութիւն մաքրագործելու » լոզունգը: Տեղ հասնելով բազմութիւնը տեսած է թէ « յեղափոխութեան պահապանները »ը դիրք բռնած են, միութեան խնդրանքով, այն ամբաստանութեամբ թէ որոշ անհատներ պիտի գան կոտրելու պղպոցին ապրանքները: Սակայն միութեան անդամները ի տես խուռներամ ժողովուրդին, բացած են պղպոցին դռները: Ապա, բազմութիւնը անցած է Մաճիխիէ թաղամաս՝ « Արարատ » պղպոցէն դուրս վռնտելու համար պատեհապաշտ տարրերը: Դպրոցէն ներս մուտք գործելու ընթացքին բախումներ տեղի ունեցած են երկու կողմերու միջեւ, որոնց հետեւանքով վիրաւորուած են երեք հոգի (դահեկի հարուածներով), որոնք մաս կը կազմէին ժողովուրդին:

×

Դեկտ. 17ի դէպքը դատապարտած են նաեւ Նոր Ջուղայի Հայոց Առաջնորդարանը իր բոլոր մարմիններով, Թաւրիզի Առաջնորդարանը եւ բոլոր շրջաններու կազմակերպութիւնները:

×

Պարսկական մամուլը եւս անդրադարձած է յիշեալ դէպքին եւ բողոքի ցոյցին ու բանաձեւին:

×

«Ալիք» իր վերջին թիւերուն առաջին էջին վրայ կը հրատարակէ կարգախօսք մը՝ « Մահ համաշխարհային իմպերիալիզմի գլխաւոր՝ Ամերիկային եւ իր գործակալներին »:

Հրատարակչականը յատուկ շրջադիծ մը մէջ լծուած է հայ հին եւ նոր գրականութեան աշխատութիւններու թարգմանութեան աշխատանքին: Հայերէնէ ռուսերէն, որպէսզի ռուս ընթերցողին ներկայացուին մեր գրական ստեղծագործութիւնները: Այս մասնաւորումէն հետ թղթակիցը ուզած է գիտնալ թարգմանական աշխատանքներուն հիմունքները, մասնաւորաբար յառաջիկայի ծրագիրները:

Դժբախտաբար, պատասխանած է տնօրէնը, յատուկ հիմունքներ եւ ծրագիրներ չեն գործադրուած, ընդհակառակն « իշխել է տարերայնութիւնը» : Ցաճախ թարգմանուած եւ հրատարակուած են ոչ թէ հայ գրականութեան՝ անցեալ թէ ներկայ, լաւագոյն ստեղծագործութիւնները, այլ պարզապէս « պատահական գործեր »: Ասոնց բախտը, ինչպէս գիտել տուած է ան, ճշդուած է ոչ թէ տուեալ ստեղծագործութեան արժանիքներուն հիման վրայ, այլ հեղինակին հրատարակչութեան վրայ ունեցած ազդեցութեամբ կամ այլ կարգի կապերով:

Աւելին, խմբագրութեան վրայ բաւական ճնշում բանեցուցած են այն ռուսագիր հեղինակները, որոնք յաճախ մերժումի հանդիպած են կեդրոնի հրատարակչականներուն կողմէ, այսինքն չեն յաջողած լոյս ընծայել իրենց գիրքերը Մոսկուայի մէջ:

Ջ. Բալայեանի հարցումներէն մէկն ալ չօշափած է օտար լեզուներէ հայերէնի թարգմանուող աշխատութիւններուն եւ կիրարկութեան դրուած եղանակներուն հարցը:

Առաւել լաւ հիմերու վրայ հաստատուած է այս աշխատանքը: Ո՛չ միայն երկար ճամբայ կտրած է, այլեւ հարուստ աւանդութիւններ ձեռք ձգած է: Եւ, վերջապէս, փորձառու թարգմանողներ հրապարակ եկած են. ասոնց նպատակը եղած է՝ թարգմանել բնագիրին մակարդակով: Սակայն այս պարագային եւս « երբեմն անիծեալ տարերայնութիւնը զգալի վնաս է հասցրել »: Ծրագիրներուն մէջ յաճախ նկատի առնուած են ոչ թէ տուեալ ըստեղծագործութեան արժանիքները, այլ պարզապէս թարգմանական աշխատանքին ներկայացուցած դիւրութիւնը: « Հէնց այստեղ էլ ակտիվանում են թարգմանական արուեստի հետ ուղղակի կապ չունեցող, առանձին դէպքերում նոյնիսկ պատահական մարդիկ: Այլ խօսքով՝ թարգմանութիւնը ոմանց համար դառնում է եկամտի միակ աղբիւր, որը վիրաւորական է ե՛ւ այդ գործի իսկական վարպետների, ե՛ւ հրատարակչութեան մակնիշի համար »:

Հրատարակչականը աշխատած է միշտ ընդառաջ երթալ հայ ընթերցողին բազձանքին, այն է ծանօթանալ նաեւ օտար ժամանակակից գրականութեան լաւագոյն նմոյշներուն:

Տնօրէնին հաստատումով նախընտրութիւնը պէտք է տալ զուտ բնագիրէն կատարուած թարգմանութեան: Այսինքն՝ պէտք է խուսափիլ կրկնակ թարգմանութենէն: Ցամենայն դէպս նախապատուութիւնը պէտք է տալ որակին: « Ես մի թարգմանչի էի ճանաչում, որը բոլոր խաչմերուկներում աղաղակում էր, թէ ինքը լաւ փրանսերէն գիտէ, բայց երբ ստուգել էին, պարզուել էր, որ նա իր թարգմանութիւնները կատարում է ոչ թէ փրանսերէնից, այլ··· արեւմտահայերէնից »:

Գ. Հայրեան աւելցուցած է, թէ ցայսօր իրենց ձգտում է եղած ամէն կերպով աւելցնել բնագիրներէն կատարուող թարգմանութիւններուն ծաւալը: Բնական չատ են օտար լեզուներ գիտցողները եւ, հետեւաբար, պէտք է օգտուիլ այս իրողութենէն:

Ջ. Բալայեան հարցումի տարածին տակ իրողութեան մը մատնանշումը կատարած է: Բայց լաւ է, որ արձանագրենք իր իսկ խօսքերը.— « Լիտերատուրնայա գազետան երբեմն ճամակներ է ստանում, որոնց հեղինակները, նկատի ունենալով, որ մեզ մօտ ռուսերէնը դարձել է մեր երկրորդ մայրենի լեզուն, առաջարկում են ռուսական գրողներին կարդալ միայն ռուսերէն, այսինքն՝ չթարգմանել »:

Անշուշտ, պատասխանած է Գ. Հայրեան, գեղանկարչութեան մէջ բնագիրը պատճէնէն լաւ է, բայց գրականութեան մէջ, ինչպէս ըսուեցաւ քիչ առաջ, վճիռ արձակողը որակն է, անոր վարպետութիւնը: Ընդունելէ ետք, թէ լաւ թարգմանութեան մէջ իսկ հնչերանգներ կըրնան կորսուիլ, ընդգծած է, թէ ասիկա երբեք չի նշանակեր, որ պէտք է կղպանքի տակ դնել թարգմանական գործը: Շեչտած է.— « Թարգմանութիւնը պէտք է ապրի, բանի ապրում է ազգը, իսկ ազգն առանց լեզուի չի լինում, մանաւանդ, աւելցուցած է ան, սոցիալիստական ազգերի ազատ ու անկաշկանդ զարգացման, նրանց փոխհարստացման, փոխըմբռնման ու մերձեցման դարաշրջանում »:

Եւ, վերջապէս, այլ իրողութիւն մըն ալ ակնյայտնի է: Դեռ կան մարդիկ որ չեն կրնան կարդալ եւ հասկնալ Պուշկինի մը բանաստեղծութիւնը կամ Տոլստոյի մը արձակը: « Ուրեմն հայ ընթերցողին ինչո՞ւ զրկել թէ՛ բնագրով, թէ՛ թարգմանութեամբ ռուս դասական ու ժամանակակից գրողներին կարդալու հանոյքից »:

ՔԱՂՀԱՆ

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Վ Է Պ)

= ԶԱՊԵԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

Թ.

Սօնիա մէկէն պատասխանեց.

– Ես չեմ հասկնար ատիկա իրաւ որ. վերջապէս յանցանքը հիւանդինն է եթէ քաղաքութիւնը չունի ինքզինքը պաշտպանելու:

Բրայ Սօնիային դարձաւ.

– Տիկին, երբ դուք ալ երթաք Բէն – հանի հիւանդանոցը ուր ամէն մէկ ժամը օսկիով պիտի վճարէք, պիտի տեսնէք դարձեալ թէ հակառակ ամէն բանի պէ – տի տառապիք:

– Այո՛, առաձնութենէն՝ բայց ոչ ապահովաբար հիւանդապահուհիներէն:

Շատերը զարմացան եւ Սատարօֆ հարցուց Նատիային:

– Հիւա՞նդ է Տիկին Մալիէնաքին:

– Ա՛հ, այո՛, բարեկամս, ահռելի հիւանդութիւն մը, կարծեմ վիրաբուժական գործողութիւն մը անհրաժեշտ է:

– Ի՞նչ կ'ըսէք, երբեք միտքս պիտի չանցնէր ատիկա:

– Բայց կը բաւէ իրեն նայիլ, այդ տըժդունութիւնը ,այդ տենդոտ աչքերը···

Նոյն միջոցին ուշադրութիւնին դը – րաւուեցաւ անդին. Սօնիա հաստատ եւ ջղուտ ձայնով մը կ'ըսէր.

– Գաղափար մը, Պարոն Բրայ, ինչպէ՞ս մինչեւ հիմա չխորհեցայ· չէ՛, պիտի չերթամ Բէնհանի հիւանդանոցը առանձին սրահ մը մէջ ձանձրոյթէ մեռնելու: Ես Մաթէրնիթէ պիտի գամ, քանի որ կ'ըսէք թէ կանանց հիւանդութիւններ ալ կը խընամեն հոն:

Եւ առանց սպասելու Բրայի պատասխանին Տիկին Նատիային դարձաւ.

– Այնպէս չէ՞, սիրելի Տիկին, շատ շահեկան եւ տարօրինակ բան մը ըլլալու է· երթալ հոն աղքատ կիներու քովը պառկիլ մեծնոյն սրահին մէջ, ա·· ասիսթանս փիւպլիէթի սաւաններու մէջ··· չըլլա՞ր Պարոն Բրայ:

– Անշուշտ Տիկին, բայց ձեզի նախապէս կ'ըսեմ թէ կը զղջաք:

– ինչո՞ւ համար· այնքան հազուագիւտ բան մըն է մեզի պէս կանանց համար գոնէ անգամ մը ճշմարիտ ժողովուրդին մէջ մտնել, անոնց ցաւերը լսել, անոնց հետ մէկտեղ տառապիլ:

Տղայական զուարթութիւն մը աչքերը կը փայլեցնէր եւ ձեռքերը կը շիփէր արագ շարժումներով:

– Ըսէք Պարոն Բրայ, chloroformի հոտ կայ սրահին մէջ, ըսէ՛ք ինծի, ո՞ր սրահը պիտի ընդունիք:

– Հաւանականաբար Լէվրէ սրահը:

– Եւ գիտէ՞ք ես հոն պիտի ներկայանամ ոեւէ կնոջ մը պէս· ոեւէ անտէր եւ աղքատ կնոջ մը պէս···

Սատարօֆ զարմացմամբ իրեն կը նայէր:

Ո՞ւր պէտք է գիմեմ առաջին անգամ:

– Ուր որ կ'երթան ամէնքը, Տիկին, սպասման սրահը:

– Ուրեմն որոշուած բան մըն է այլեւս, Մաթէրնիթէ պիտի երթամ:

Տիկին Նատիա յուսահատական հառաչ մը ածակեց եւ դէպի Սատարօֆը դարձաւ զանգատելով.

– Ինչ տարօրինակ եւ անուղղայ կին մը· չէք կրնար երեւակայել, կարելի՞ է այսքան վատառողջ ճաշակներ ունենալ· ապահով եմ որ Մաթէրնիթէ երթալ կ'ուզէ, աւելի մօտէն, աչքովը տեսնելու համար վէրքերը, ցաւերը, եւ գիշերը օրօրուելու համար հեծելու եւ ոգալու ձայներէն· ապահովաբար հրէշ մըն է, կը բաւէ իրեն պատմութիւնները լսել, էտկար Փօի պատմութիւններ որոնք սարսափէն չունչդ կտրել կու տան:

Սատարօֆ զարմացմամբ մտիկ կ'ընէր մինչ Նատիա գոհ՝ իր գտած բացատրութիւններէն՝ կը կրկնէր·

– կատարեալապէս, բարեկամս, էտկար Փօի պատմութիւններ· եւ իրաւ որ տարբեր կերպով չէր կրնար ըլլալ, քանի որ իր գլխաւոր հաճոյքն է հիւանդանոցները այցելել եւ իր մասը դնել ամէնէն դարշելի վէրքերու վրայ:

(38 – Շար·)

Պ. Յարութիւն Զիլուքճեան, Տէր եւ Տիկին Սրամ Սարգսեան եւ զաւակները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ազիզ բարեկամին եւ քրոջ՝

ՄԻՇԸԼԻՆ ԶԻՊՈՒԿՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 2ին, 46 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յունուար 4ին, ընտանեկան մտերիմ շրջանակի մէջ:

Կը խնդրուի ներկայս ընդունիլ իբրեւ մահազդ:

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Փօղ եւ Քաթրին Աւետիսեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց զաւկին՝

ԱՍՏՂԻԿԻ

ծնունդը: Իրենց Թոռնիկին ծնունդին այս ուրախ առթիւ Տէր եւ Տիկին Ժորժ Պատոլեան 100 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

Odyssée d'un Enfant Arménien

par Khoren Margossian
Ed. La Pensée Universelle
Prix 26 F. 50
En vente dans toutes les librairies
Ainsi qu'à la Librairie Samuelian,
51, rue M. le Prince, 75006 Paris
H. Palouyan, 9 rue de Trévise
75009 Pris.

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Նոր տարի է եւ Սուրբ Ծնունդ: Արդ, լաւագոյն եւ ազգօգուտ նուէրն է՝ հայ գիրք, ձայնապնակ (տիսք) եւ ձայներիզներ (քասէթ) նուիրել ձեր հարազատներուն: Հասցէ՝—

9, Rue de Trévise, 75009 Paris
Métro : Cadet ou Montmartre
Tél. 523-24-97

Գրատունը ճոխ է բազմատեսակ գրքերով: Արտասահմանեան եւ թէ Հայաստանեան հրատարակութիւններ, ամսագրեր, օրացոյցեր, քարտէսներ, բացիկներ եւայլն:

Մեզ մօտ կեդրոնացած են հայկ ամէն տեսակի ձայնապնակները: Օրինակ՝— Կ. Ափրիկեանի «Սխիան-Կոմիտաս» երգչախումբի ալպոմը: Ա. Պարթեւեանի ինչպէս նաեւ Կոմիտաս եւ Եկմալեան պատարագը: Ունինք Սայաթ-Նովայի, Գուսան Սեդրակի, Լ. Գաֆրճեանի, Լիզ Սարեանի, Ա. Հարմանտեանի, Օննիկի, Մ. Եորկանցի երեք ձայնապնակները.— Չորրորդը — (տիսք): Նոր ստացանք ամէնուն ծանօթ՝ Նորայրի 2րդ ձայնապնակը (տիսք): Կան նաեւ ազգ. եւ յեղափոխական եւ. «Յարդար» Վիպէն եւ Յարութի ձայնապնակները: Ունինք հայկ. փոփ-միւզիք «Զարթօնք»:

Գրատունը հարուստ է նաեւ Հայաստանեան լաւագոյն երգիչներու ժողովրդական եւ դասական ձայնապնակներով եւ Ա. Տիգրանեանի «Անոյշ» օփերան:

Նոր ստացանք, Լոս Անճելըսէն «Արքա» հաստատութեան ձայնապնակները, ուր կան՝ Փօղ Պաղտասարեանի, Յարութի, Մաքսիմի, Բաֆֆիի, Գառնիկի, Մանուէլի, Ա. Վալեանի եւ ուրիշ զանազան երգիչներու ձայնապնակներն ու ձայներիզները (քասէթ):

Ունինք նաեւ Ֆրանսերէն լեզուով Հայոց մասին գրուած ամէն տեսակի գրքեր:

Գրատունը պատրաստ է ապսպրանքները ընդունիլ ամէն վայրերէ:

Առաքման ծախքը գնողին վրայ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱՔ

Մարսէյլի Հայ Աւետարանչականներու նախաձեռնութեամբ «Վարդանանք»ի տօնական հաւաքոյթը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 2ին, Կիրակի օր ժամը 16ին, Հայ Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ:

×

Գարնանային պարահանդէսը, կազմակերպուած՝ երէց Աւետարանչականներու «Կայծ» խումբին կողմէ: Մարտ 22ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 22էն մինչեւ լոյս, Ալհամպրա սրահին մէջ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՄԱՐՍԻԼԻ.— Տէր եւ Տիկին Թ. Պապանեան 250 Ֆր. կը նուիրեն իրենց սիրելի «Յառաջ»ին, իրենց մօր մահուան քսանամեակին առթիւ:

×

Յովհ. Տէր-Մինասեան իր ծնողաց յիշատակին 100 Ֆր. կը նուիրէ Կապ. Ժաէի կայանին, 50 Ֆր. Կարմիր Խաչին (ըստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 Ֆր. Յառաջին:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՐ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը իր Փարիզեան ութ մասնաճիւղերով, կը տօնէ Մանուկներու Օրը Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 14·30ին, Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէչիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահը, 26 Ռիւ Թրուայոն, Սեւր:

Երգ, արտասանութիւն եւ պար, մանուկներու կողմէ եւ անակնկալներ:

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները իրենց զաւակներով:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յունուար 13, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Լիոնի Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ, կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին. փոքրիկներու կողմէ երգեր, արտասանութիւններ, գեղջկական պարեր, հաճելի անակնկալներ:

Կաղանդ պապան զանազան նուէրներ եւ համադամ ուտելիքներ կը բաժնէ ներկայ բոլոր մանուկներուն:

ՏՕՆԱԾԱՌ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ
ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Յունուար 6, Կիրակի ժամը 15·30էն սկսեալ՝ հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԻ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կաթ. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի եւ Առաջնորդ Փարիզի

Ականերութեան կողմէ երգ, պար եւ արտասանութիւն
ՃՈՒՆ ԹԻՑԱՍԵՂԱՆ
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ժողովը Շաբաթ, Յունուար 12, ժամը 4ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ պատգամաւորական ժողովի պատգամաւորի ընտրութիւն, Մշակոյթի Տունը, 17 Ռիւ Պլէօ:

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Երեքշաբթի, Յունուար 8, ժամը 21ին Տիկին Փափազեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ՝ պատգամաւորական ժողովի պատրաստութիւն:

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Երեքշաբթի, Յունուար 8, ժամը 21ին Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տունը: Կարեւոր օրակարգ:

Նախագահութեամբ Օննիկ Պայրամեանի
Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 16ին Հ. Բ. Ը. Մ. «Ալեք Մանուկեան» մեծ սրահին մէջ՝
118, rue de Courcelles, Paris 17e
Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ՝ Անահիտ Սվաճեանի, Վիրժինիա Բաթիի, Կապրիէլ Սարաֆեանի
Բացման երգ՝ Միհրան Էլմայեան
Լուսաթաղիով ցուցադրութիւն հին եւ նոր կեսարիոյ տեսարաններով, Տոքթ. Ժորժ Մոստիչեանի կողմէ:
Մաս մը ֆիլմ Նոր Կեսարիոյ ուխտագնացութեան:
Պաղ պիւֆէ եւ օշարակ
Ծախքերու մասնակցութիւն
Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝
887·99·06
Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ համակիրները:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՐ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը իր Փարիզեան ութ մասնաճիւղերով, կը տօնէ Մանուկներու Օրը Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 14·30ին, Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէչիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահը, 26 Ռիւ Թրուայոն, Սեւր:

Երգ, արտասանութիւն եւ պար, մանուկներու կողմէ եւ անակնկալներ:

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները իրենց զաւակներով:

ouvert depuis le jeudi 30 novembre

PARIS-PARIS

CABARET GREC
Direction HOVANESSIAN

30, AVENUE GEORGE V TEL. 720 27 33 720 28 60

ambiance grecque

UN NOUVEAU CABARET DE GRANDE CLASSE

YORGANTZ

NOUVEAU !
MAXI 45 t. INTERNATIONAL
est paru

DISCOTCHARI
REGGAE

Cappadoce Productions 3750530

MARANE - ՄԱՌԱՆ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Ճախ եւ ընտիր տեսակներ
ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Կ'արժէ այցելել

MARANE épicerie orientale
1 bis, rue de l'Arbalète, 75005 Paris tél. 535 - 85 - 26
métro Censier-Daubenton, sur la rue Mouffetard

ՆՈՐ ՏԱՐԻՈՅ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ՃԱՇ – ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, Յունուար 12, Շաբաթ երեկոյ ժամը 19էն սկսեալ, Փարիզի Մշակոյթի Տան մէջ՝ 17 Ռիւ Պլէօ:

ՀԱՄԱՆՈՐԻ ՏՕՆ
ԵՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

ԿԵՍԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՅՑ
ԾՆՆԴԵԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Երկուշաբթի, Յունուար 7 ի. օր Ծնընդեան: Յիշատակ է մեռելոց: Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի: Պատարագի աւարտին հոգեհանգիստ կը կատարուի

×

ԻՍԻԻ Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Երկուշաբթի, Մեռելոց. պատարագ ժամը 10ին որու աւարտին հոգեհանգիստ:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. ՊՕՂՈՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ, Ճրագալոյց: Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 4·30ին, պատարագ ժամը 5·30ին:

Կիրակի, Ծնունդ: Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8·30ին, պատարագ ժամը 10·30ին: Յաւարտ պատարագի ջրօրհնէք:

×

ՎԱԼԱՆՍ — Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաբաթ, երեկոյեան ժամը 18ին Ճրագալոյց:

Կիրակի, առաւօտեան ժամը 9ին ժամերգութիւն, ժամը 10ին, պատարագ եւ քարոզ, իսկ ժամը 11·45ին ջրօրհնէք:

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
6
DIMANCHE
6 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ներսասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վերջամեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.551 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.551

ՄՕՏԵՑՈՒՄԻ ԱՅԼ "ՓՈՐՁ ՄԸ" ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ

Գրեց՝ ՊԵՏՐՈՍ ԹԵՐԶԵԱՆ

Սփիւռքահայութեան ամենասուր տագնապներէն մին մշակութային արտադրութեան եւ արուեստի տագնապն է: Այս տագնապը մտահոգիչ է միաժամանակ որպէս արտայայտութիւն ընդհանուր լրբաւիճակի մը եւ աւետում գալիքի մը, որուն ախտանիշանները արդէն իսկ կ'երեւին:

Արտայայտութիւն են աւետում՝ որովհետեւ արուեստ ու մշակոյթ թէ՛ պատուն են ստեղծել ընկերութեան մը ու դրութեան մը եւ թէ՛ իրենց կարգին ուղղակիօրէն կը մասնակցին այդ ընկերութեան եւ դրութեան զարգացումին, յաջջումին: Այս առաջարկութեան երկու մասերը իրարմէ անբաժանելի են: Կը կազմեն ամբողջութիւն մը: Կարելի չէ

մեքենական արտմաբանութեամբ մը ըսել, թէ «ամէն մշակոյթ գաղափարա – խօսական դեռնի վրայ արտայայտութիւնն է ստեղծել ընկերութեան մը տըն – տեսութեան եւ փորձառութեան» ու այսքանով գոհանալ: Նման մօտեցումի մը կիրարկումը ծանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ քաղաքական դեռնի վրայ ինչպիսին է, օրինակ, ասպւինական ըմբռնումը արուեստի ու մշակոյթի: Մարքս ու Լենին կը չեչտեն ընդհակառակն «դերա – կառոյցի յարաբերական ինքնօրէնութիւն – նը» ենթակառոյցի նկատմամբ եւ վեր կ'առնեն արուեստի «ներգործական դերը» ընկերութենէն ներս: Արուեստը թէ՛ արդիւնք կամ արտայայտութիւն եւ թէ՛ ներգործական ազդակ: Տիալեքտիկական մօտեցում մը չի կրնար անտեսել մին կամ միւսը այս երկուքէն, որոնք իրարմէ անբաժանելի են:

Ռ. Կարօեի մօտ եւս այս գաղափարին որոշ զարգացումը կարելի է գտնել: Կարօեի կը չեչտէ թէ՛ արուեստը իրականութիւն մը ըմբռնելով չի գոհանար այլ ինք իր կարգին կը ստեղծէ նոր իրականութիւն մը: «Մեծ արուեստը ա՛յն է, որ իրականութիւնը կը փոխարինէ կա – րելիով» կ'ըսէ Կարօեի, «որ անտեսանելի կը դաձնէ տեսանելին»: Ու կը յիշեց – նէ Լենինի կեցուածքը, որ հակառակ անոր, որ ինք անձնապէս չէր սիրեր Մայաքովսքիի բանաստեղծութիւնը կամ Մա – լեվիչի նկարչութիւնը, կը պնդէր որ բոլոր հնարաւորութիւնները ընծայուին ասոնց եւ այլ արուեստագէտներու՝ ծաղկեցնելու համար իրենց գործը անկաշկանդ ու լիովին ստանձնելու համար «քննադատական պաչտօնը թէ՛ ժխտումի թէ՛ կանխումի»:

Ա. Կրամչիի մօտ է սակայն, հաւանաբար, որ արուեստի եւ մշակութային արտադրութեան տիալեքթիկական հաստակացողութիւնը, ցարդ իր ամէնէն ամբողջական ձեւով կարելի է գտնել: «Մըտաւորականները մաս կը կազմեն պատմական պլոքի մը, անոնք միացումի ազդակ մըն են ենթակառոյցի եւ վերակառոյցի միջեւ: Ցեղափոխական տագնապները կը փշրեն այս պլոքը: Ու յեղափոխութիւնները կը ծնին այդ փշրումէն», կը գրէ Կրամչի, որ քայլ մը եւս առաջ առնելով կ'ըսէ. «Վերակառոյցի դեռնի վրայ տարուած պայքարը կրնայ կանխել քաղաքական եւ գինուորական պայքարը»:

Զարմանալիօրէն (բայց ինչո՞ւ զար – մանալ) Վան Կոկի եւս այս գաղափարները ներկայ են, այլ ձեւերով ըսուած: Իր եղբօր՝ Թէօյլ զրկած նամակներէն մէկուն մէջ Վան Կոկ կ'ըսէ թէ «արուեստը մարդուն եւ բնութեան գումարումն է». բնութիւնը՝ որպէս իրականութիւն, ճշմարտութեան նախանիւթ, ոսկեղէն «իմաստը, նկարագիրը» արուեստագէտը լինքն է որ «ի լոյս կը բերէ, կ'արտադրէ»:

×

Սփիւռքահայ մշակութային արտադրութեան եւ արուեստի տագնապ մը գոյութիւն ունի: Այդ տագնապը անշուշտ պատահականութեան մը արդիւնք չէ: Անոր արմատները փնտռելու է նոյնինքն Սփիւռքահայութեան պատմութեան եւ ներկայ վիճակին մէջ:

Գաղթը առանցքը կը կազմէ Սփիւռքահայ ներկայ պատմութեան: Գաղթը՝ որպէս Սփիւռքի ծննդակէտ եւ ապրելու եղանակ: Սփիւռքահայութեան դասակարգային կազմաւորումը եւ զարգացումը գաղթի փորձառութեան եւ գաղափարախօսութեան դրոշմը կը կրեն: Այսպէս՝ գաղթը Սփիւռքահայ քաղքենիութեան պարտադրած է անտեսութիւն մը հիմնուած չարժուն դրամագլուխի գերակայութեան վրայ: Դրամագլուխ մը, որ կարելի ըլլայ լ'պահանջել հարկին դիւրաւ փոխադրել հոն՝ ուր գաղթը կը տանի: Այսկէ՝ կարեւորութիւնը այն տեղին, որ առեւտրական եւ ազատ ասպարէզներու քաղքենիութիւնը կը գրաւէ Սփիւռքահայ քաղքենիութեան մէջ: Քաղքենիութիւն մը, որ ինչպէս կը տեսնուի էապէս fոմpրպատոր քաղքենիութիւն մըն է: Անոր վիճակուած է սակայն ղեկավար դեր ըՍփիւռքի մէջ: Այս հակադրութիւնը՝ այսինքն սփիւռքեան «ազգային» ղեկավարութեան մը ենթարկումը fոմpրպատոր քաղքենիութեան մը, հաւանաբար ամենակարեւոր տուեալներէն մէկն է, որ հարկ է նկատի առնել սփիւռքեան որեւէ հարցի մը վերլուծումին մէջ:

×

Fոմpրպատոր քաղքենիութիւններու մօտ դիմաւոր յատկանիշներէն մին ինքնուրոյն նկարագրի բացակայութիւնն է: Գետնատունի նման, անոնք կը յարմարին կեանքի պայմաններու այլազան փոփոխութիւններուն՝ տեղափոխութեան դիմելով լ'պահանջել հարկին: Ինքնուրոյն ոչինչ ունենալով, անոնք ոչինչ ունին տալիք: Մշակութային արտադրութեան եւ արուեստի մարզերէն ներս, անոնք դատապարտուած են կա՛մ կրկնելու անցեալէն եկածը կամ ալ կապկելու դուրսը տեսնուածը: Այսպէս, fոմpրպատոր քաղքենիութեան մը մշակոյթն ու արուեստը ոչ միայն ստեղծագործական ընոյթ չունին, այլ նաեւ կը խաղան հակաստեղծական դեր:

Մեքսիքական արուեստը, օրինակի համար, որ այսօր ծանօթ է իր չեչտուած ինքնուրոյնութեամբ եւ հարստութեամբ (մանաւանդ որմանկարներու մարդն ներս), 19րդ դարու վերջերը եւ 20րդ

(Շար.ը կարդալ Բ. էջ)

LA REVUE DES ÉTUDES ARMÉNIENNES(*)

par J.-P. MAHÉ

Le 3 Octobre 1978 s'est éteint Haïg Berberian, historien et philologue, spécialiste de l'Arménie antique et médiévale, secrétaire de la Revue des Etudes Arméniennes, dont la publication, dirigée de 1920 à 1933 par A. Meillet et F. Macler, reprit à son initiative en 1964, grâce aux subventions de la Fondation Calouste Gulbenkian. Les 12 volumes de cette nouvelle série de la Revue des Etudes Arméniennes, qui parurent entre 1964 et 1977, firent plus que mériter l'estime et l'intérêt du monde savant : ils remplirent pleinement l'objectif que s'était fixé Haïg Berberian, d'exposer, à l'usage des spécialistes d'Europe et d'Amérique, aussi bien qu'à celui d'un public plus étendu, ce que peuvent apporter les études arméniennes à des disciplines scientifiques telles que la linguistique, l'histoire de l'art, la patristique, l'histoire byzantine et médiévale ou la connaissance des peuples de l'Orient.

L'Arménie a presque toujours été entourée de voisins ou d'ennemis plus puissants qu'elle ; mais bien peu de ces autres peuples peuvent s'enorgueillir d'une littérature aussi riche et aussi ancienne que la sienne. Encore faut-il que ces trésors rencontrent en Occident toute l'attention dont ils sont dignes : telle est donc la signification d'une revue arménologique entièrement rédigée en langues européennes, en français pour l'essentiel, éventuellement en anglais ou en allemand pour quelques articles dus à des collaborateurs étrangers.

Le dévouement d'Haïg Berberian avait été si généreux et si total, il avait assumé avec tant de zèle et de compétence toutes les tâches matérielles et scientifiques, que son décès aurait risqué de mettre fin à la publication si l'on n'avait établi d'urgence une nouvelle organisation. Sous la présidence de Monsieur Georges Dumézil, de l'Académie Française, le Comité de rédaction se constitua en « Association de la Revue de Etudes Arméniennes» et me chargea d'assurer, comme secrétaire la publication du tome XIII, dont la Fondation Calouste Gulbenkian voulut bien continuer de subventionner l'impression, comme elle n'avait jamais cessé de le faire depuis 1964. L'ancien conseil scientifique de la Revue fut élargi grâce à la participation de plusieurs spécialistes, résidant en France ou à l'étranger : les Professeurs Dagron, Dédéyan, Dowsett, Garsoïan, Kouymjian, ainsi que du Révérend Père Akelian. En outre il fut convenu que le Professeur Kouymjian publierait, sous forme de Volume Hors Série de La Revue des Etudes Arméniennes un recueil d'articles à la mémoire de Haïg Berberian.

La parution récente du Tome XIII est le premier résultat de cette nouvelle organisation. Le volume réunit des collaborateurs de diverses nationalités et témoigne ainsi de la faveur dont jouissent actuellement les études arméniennes à travers le monde. Constitué de 488 p + XXI planches, il comporte six grandes parties : 1. — Travaux et mémoires, 2. — pages anciennes, 3. — notes et discussions, 4. — bulletin critique et billbliographique, 5. — Tables et index des tomes I à X de La Revue des Etudes Arméniennes, 6. — publications reçues.

Les articles sont regroupés par centres d'intérêt : linguistique et philologie, histoire et littérature anciennes, histoire de l' art,période moderne (jusqu'au début du 19e siècle). Les contributions de MM. Greppin (Détroit), Strohmeyer (Détroit), De Lamberterie (Paris), Lindeman (Oslo), concernent l'étymologie de la langue arménienne et ses rapports avec d'autres langues anciennes, comme le grec ou le hittite. M. Minassian (Genève) publie le début de l'adaptation française du Dictionnaire d'Adjarian par A. Meillet et L. Mariès.

R. H. Hewsen (Glassboro) présente deux articles d'histoire ancienne : l'un sur la Géographie attribuée à Moïse de Khorène et le problème des divisions territoriales de l'ancienne Arménie, l'autre sur la chronologie des Arsacides chrétiens et des premiers catholicos d'Arménie. Il s'appuie principalement pour cette étude sur l'Histoire de Pavstos Buzand. Deux autres articles sont consacrés à David de Sassoun. Tandis que

●▸

E. R. Anderson (Cleveland) décèle dans l'épopée arméniene des structures narratives et mythiques caractéristiques du folklore universel, J. Amsler (Paris) compare le texte aux Nibelungen et suggère que l'auteur allemand a pu avoir connaissance du récit arménien, par exemple lorsque Barberousse se porta au devant des troupes arméniennes de Cilicie. B. Outtier (Solesmes) édite l'ancienne traduction arménienne d'un texte d'Ephrem le Syrien sur les ruses de Satan : on peut y voir une variante amusante du scénario, classique au Moyen-Age de l'ermite tenté par le diable. Le Professeur X. A. Mouchéghian (Erévan), adjoint au directeur du Musée d'Histoire de l'Arménie, s'appuie sur la découverte, en URRS et dans d'autres pays européens, de divers trésors de monnaies arabes frappées dans la ville arménienne de Dvin, pour retracer les voies du rayonnement commercial international de l'Arménie aux 8ème-10ème siècles.

Dans le domaine des arts, M. Hasratian (Erévan), de l'Institut d'Art de l'Académie des Sciences, décrit l'église de la Sainte Mère de Dieu à Sarakap, et le Docteur J. M. Thierry (Etampes) décrit Saint-Jean de Biourakan. Deux brefs articles de O. Meinardus (Bonn) concernent l'influence de l'art occidental sur des peintures arméniennes représentant le Jugement Dernier et le Christ au Pressoir à Jérusalem et à Nor Djura. Ces peintures nous amènent à l'époque moderne, à quoi se rapportent également la contribution de Ya. Dachkevytch (Lvov) sur Siméon de Pologne et celle de R. Pankhurst (Londres) sur les relations arméno-éthiopiennes.

La première thèse de Hübschmann, depuis longtemps introuvable, et réimprimée dans ce volume XIII de la Revue des Etudes Arméniennes, comporte une traduction commentée de la Chronique de Sébéos sur les invasions en Arménie.

Parmi les discussions d'ouvrages, développées en forme d'articles, on signalera les notices de M. Canard sur l'histoire de Tarôn (édition Aïvazian) et sur la thèse du Professeur A. Ter-Ghévondian, *l'Arménie et le Califat arabe*. Pour ma part, j'ai rendu compte des différents travaux bibliographiques de H. S. Anassian, en les confrontant aux informations que j'avais pu recueillir au Maténadaran ainsi qu'aux ouvrages récemment parus sur les Pères grecs. Les données arméniennes permettent de compléter sur des points importants l'information des spécialistes européens.

Le bulletin bibliographique comporte des notices sur des ouvrages arménologiques parus récemment en Arménie même et à l'étranger. Les tables des tomes I à X permettront aux lecteurs d'apprécier et d'utiliser plus aisément la somme quasiment encyclopédique des matières publiées par la Revue des Etudes Arméniennes, grâce aux soins éclairés de Haïg Berberian depuis 1964.

Appréciée à l'étranger, et commandée par un grand nombre de bibliothèques publiques et d'institutions universitaires d'Amérique, d'Allemagne, de Hollande des Pays de l'Est, de Suisse et d'Angleterre, la Revue des Etudes Arméniennes reste assez peu connue en France en dehors des cercles spécialisés. Elle constitue néanmoins, potentiellement, une chance d'expansion culturelle pour la communauté arménienne de ce pays. Tout d'abord, parce qu'elle offre un moyen d'instruction scientifique sur l'Arménie, sans concession à l'amateurisme ou à la vulgarisation. Cette austérité lui a parfois été reprochée. Elle est pourtant un gage de qualité, de sérieux et surtout de respect pour l'objet des études arméniennes, qui méritent pleinement d'être envisagées avec toute la rigueur et toute l'exigence en usage dans les autres disciplines. De plus, la Revue des Etudes Arméniennes ouvre des perspectives encourageantes de diffusion aux jeunes chercheurs qui souhaiteraient contribuer à ces études et voir leurs travaux publiés : bénéficiant des conseils de leurs aînés, ils peuvent ainsi participer eux-mêmes d'une façon active aux efforts de ceux qui désirent connaître et faire connaître l'Arménie de toujours, celle qui possède un trésor culturel qui ne lui sera pas ôté. Puissent-ils être nombreux à venir nous apporter leur aide, la persévérance de leurs efforts et leur enthousiasme.

J.-P. MAHE

(*) *Revue des Etudes Arméniennes, tome XIII*, 488 *p.* + *XXI planches*. *Prix T.T.C.* 160 *F.* (*France*), 200 *F.* (*autres pays*).

Pour commander, adressez-vous à votre libraire habituel ou directement au siège de l'Association : Association de la Revue des Etudes Arméniennes,

7, rue Marx Dormoy, 75018 *Paris* ;
C.C.P. 23 704 05 *H PARIS*

ՄՕՏԵՑՈՒՄԻ ԱՅԼ "ՓՈՐՁ ՄԸ" ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ

(Շար. Ա. էջէն)

դարու սկիզբը որպէս պէսպէսոր մտահոգութիւն ունէր կապկումը եւրոպական արուեստի, ճիշդ այն չրջանին երբ Մեքսիքա կը դառնար fոմբրատոր քաղաքներու մը իշխանութեան տակ : Լիբանանեան մշակութային արտադրութիւնները եւս, մինչեւ 1970ական թուականները, սկիզբները, իրենց չախչախիչ մեծամասնութեան մէջ ուրիշ բան չէին եթէ ոչ արեւմտեանի ձգտող ձախլիկ փորձեր : Այս երկու երկիրներէն ներս, ընկերային – քաղաքական պայմաններու եղափոխութիւնը եւ ասոր համընթաց ժողովրդային – թիւնը եւ ասոր համընթաց ժողովրդային – յին զօրաւոր հոսանքներու զարգացումը իրենց հետ բերին ահագին ծաղկում արուեստի բոլոր բնագաւառներէն ներս :

Այսպէս նաեւ, fոմբրատոր քաղքենիութեան մը տիրապետութեան տակ գտնուող հայկական Սփիւռքի մէջ, արուեստ ու մշակոյթ մեծաւ մասամբ կը չարունակեն կա՛մ անցեալի կրկնութեամբ ապրիլ կա՛մ ալ օտարը կապկել : Ինչ որ Հերման Վահրամեան «Մեռելապաշտութիւն» կը կոչէ կամ ինչ որ Կոստան Զարեան «սորպոնացած մտայնութիւն» կ'անուանէ, ինչպէս վերջերս կը յիշեցնէր Լուսվիկ Բազիլը, ուրիշ բան չեն եթէ ոչ անցեալի կրկնութիւնը եւ օտարի կապկումը Սփիւռքի մէջ : Սփիւռքի արուեստը Սփիւռքեան արուեստ չէ այլ կռնակ դարձուցած է սփիւռքեան տպնդապներուն եւ հակասութիւններուն : Այլ խօսքով, երբ նման արուեստ մը ոչ իսկ կը զբաղի իր իրականութեան ըմբռնմամբ, ալ ինչպէս ակնկալել անկէ ստեղծագործական դեր, ինչպէ՞ս սպասել, որ ան «իրականութիւնը փոխարինէ կարելիով» :

Ահա նաեւ թէ ինչու հայապահպանում լսուածը, որ Սփիւռքահայ fոմբրատոր քաղքենիութեան զազափարախօսութեան պլխաւոր հիմերէն մին կը կազմէ, Սփիւռքահայ արուեստն ու մշակոյթը կը խրէ օր ըստ օրէ աւելի խոր ճմեռնաքունի մը մէջ :

Սփիւռքի մէջ, արուեստի գործի մը կամ մշակութային արտադրութեան մը ԿԱՊԸ սփիւռքեան հակասութիւններու եւ տպնդապներու հետ, առաջին չափանիշն է այդ գործին կամ արտադրութեան արժէքին : Այդ կապն է որ կը վերահաստատէ «միացումը ենթակառոյցի եւ վերակառոյցի» :

×

Ակռէ կը հետեւցուի, բնականաբար, որ ամէն փորձ սփիւռքեան արուեստ ու մշակոյթ ստեղծելու, պէտք է մեկնի ըստ սփիւռքեան հակասութիւններէն ու տպնդապներէն եւ ձգտի սփիւռքեան ենթակառոյցի եւ վերակառոյցի միացումին : Որքան ալ «բնական», այս հետեւցումը միշտ չէ որ կատարուած է ու կը կատարուի : Այսպէս, օրինակի համար, հոգեվերլուծական մօտեցումը, բոլորովին զանց առնելով ենթակառուցային տուեալներն ու ազդակները, ինքն իր վրայ դալարուող մտային մարզանք մըն է լոկ, որ տեղ չի հասցներ ո՛չ այդ մօտեցումը կիրարկողը, ո՛չ ալ ընթերցողը, եթէ համբերութիւնը ունի մինչեւ վերջ հետեւելու իրեն հրամցուածին : Նոյնքան ապարդիւն են ճիգերը այն «ստեղծագործութիւններուն», որոնց առանցքը վերացապաշտ անհատ մը կը դառնուի, տեղէ եւ ժամանակէ դուրս, օդին մէջ կախուած բան մը, «զգացումներու» եւ «ապրումներու» դրամատլուխի մը չահագործումով ազքատացող բառակոյտ :

Տեղ եւ ժամանակ, աւելին՝ տեղի եւ ժամանակի կերպարը, առանց տեղին եւ ժամանակին դիմացող արուեստի եւ մշակոյթի որեւէ գործ կարելի չէ երեւակայել (բառախաղ մի վնտռէք հոս), ըստ սփիւռքի մէջ արտակարգ կարեւորութիւն կը ստանան : Կարելի է թերեւս ըսել, որ Սփիւռքի պլխաւոր հարցերէն մէկը տեղի եւ ժամանակի ամբողջական ապրումի ու ստանձնումի հարցն է : Ու fոմբրատոր քաղքենիութեան պլխաւոր մտահոգութիւններէն մին փախուստն է տեղէն ու ժամանակէն :

Միւս վտանգը, որ կը սպառնայ այն արուեստագէտներուն ու մտաւորականները որոնք սփիւռքեան մտահոգութիւնները կը հետապնդեն, ժողովուրդէն կըտրուելու վտանգն է : Այս վտանգին ենթարկուելու հնարաւորութիւնները չեչտաւորուած են անշուշտ Սփիւռքի պայմաններուն բերումով : Ու ճիշդ այդ պատճառաւ՝ ժողովուրդէն չկարուելու ճիգը, տեսական ներկայութիւն մը պէտք է ըլլայ այդ արուեստագէտներուն ու մտաւորականներուն մօտ : Եթէ օրինակը երկիմաստ ըլլալու դատապարտուած չըլլար, պիտի ըսէի թէ սիգիփեան վըճռականութեամբ պէտք է հետապնդել ժողովուրդէն չկարուելու հարցը :

Ժողովուրդէն չկարուելու առաջնակարգ պայմանը, անշուշտ, ժողովուրդի հարցերու արծարծումն է : Սփիւռքեան հաստատութիւններն ու տպնդապները մտային վերացապաշտ յղացումներ չեն, այլ ժողովուրդի մը կոմկ ապրուած չօշափելի իրականութիւններ : Ինչպէ՞ս կարելի է ուրեմն այդ հակասութիւններն ու տպնդապները ապրիլ ու հասկնալ առանց ապրելու ու հասկնալու ժողովուրդը :

×

Քէմալ Թահէրլին չրկած իր նամակներէն մէկուն մէջ Նազիմ Հիքմէթի կը գրէր. «Այս վերջին տարիներու ընթացքին եղրակացութեան մը հասայ. մեր կողմի մարդիկը պէտք է կարենան մեզ կարդալ, մենք՝ իրենց դրողները, իրենց կեանքի իւրաքանչիւր հանդրուանին, պատասխանը գտնել – արուեստի տեսակէտէն – իրենց իւրաքանչիւր հարցին, երբ կը սիրեն, օրինակ, եւ երբ պահանջը կը զգան սիրոյ բանաստեղծութիւններ կարդալու, երբ կը կռուին, եւ պայքարի բանաստեղծութիւն կ'ուզեն կարդալ, երբ պարտուած են, եւ պահանջը կը զգան յոյսի բանաստեղծութիւններ կարդալու, երբ յաղթական են, ու կ'ուզեն ցնծութեան քերթուածներ կարդալ (...) :

Ի՞նչ կրնայ կարդալ այսօր Սփիւռքահայը երբ պահանջը զգայ... Հայերէն կարդալու :

1940ական թուականներու թուրք քաղքենիութեան ուղղելով իր խօսքը, Հիքմէթ կ'ըսէր. «Եթէ լաւ գրողներ չունիք դուք, անոր պատճառը այն է որ ձեր գաղափարախօսութիւնը այնքան նեխած է, որ ոչ մէկ բովանդակութիւն չի կրնար ընծայել, արժէքաւոր արուեստագէտին» : Ահա թէ ուր հասած է նաեւ մեր fոմբրատոր քաղքենիութեան գաղափարախօսութիւնը :

Սփիւռքահայ արուեստն ու մշակոյթը իր ներկայ մահամերձ վիճակէն ազատելու միակ միջոցը վերագտածն է դէպի ժողովուրդը, ի՛ր տեղը եւ ի՛ր ժամանակը ապրող ժողովուրդը : Վերագտած ժողովուրդի՝ թէ՛ որպէս ներշնչման պղիւրը, թէ՛ որպէս ընթերցող ու հանդիսատես թէ՛ մանաւանդ, որպէս վերջին վճիռը արձակող դատաւոր : Ամէնէն աւելի՝ որպէս վերամիացում ենթակառոյցի եւ վերակառոյցի «պազմօնեաներուն», ինչպէս պիտի ըսէր Կրամչի :

×

Հիքմէթի վերեւ յիշուած առաջարկութիւնը կարեւոր ըլլալով հանդերձ, պէտք չէ զայն հասկնալ որպէս բացարձակ չափանիշ մը. ոչ իսկ ամենայայտը կարելի չափանիշներէն : Եթէ, օրինակի համար, այս առաջարկութիւնը կարդանք սկսելով իր վերջաւորութենէն, ճիշդ պիտի ըլլա՞ր մտածել, թէ սփիւռքեան կամ, աւելին, սփիւռքեան ժողովրդային արուեստի գործեր են անպայման, այն գործերը, որ այսօր ժողովրդային խաւերու մէջ կը կարդացուին կամ կ'ունկնդրուին, եւլն., Սփիւռքի մէջ : Անշուշտ ոչ : Այդպիսին կարելի չէ նկատել, օրինակ, Բաֆֆիի մը գործերը կամ Պարոյր Սեւակի բանաստեղծութիւնը կամ Կոմիտասի երաժըշտութիւնը : Անշուշտ կան նաեւ գործեր ինչպիսին է, օրինակի համար, Շահնուրի «ՆԱՀԱՆՋԸ», որոնք այս սահմանումին կը համապատասխանեն : Կան նաեւ Պըլտեանի «Տեղագրութեան» նման գործեր, որոնք գերազանցօրէն սփիւռքեան են, առանց սակայն որ կարդացուին Սփիւռքահայ ժողովրդային խաւերու մէջ : Հեղինակին նպատակն ալ այդ չէ

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ

Մատեան Ողբերգութեան - Տաղեր

Թարգմանութիւն՝ Վազգէն Գեւորգեան

«Սովետական Գրող» Հրատարակչութիւն,
ԵՐԵՒԱՆ, 1979, 656 էջ:

0·0· ԱՀԱ ՆԱՐԵԿԻ եւ ՏԱՂԵՐու նոր թարգմանութիւն մը:

Շքեղ հրատարակութիւն, առաձեռն ալեսարանի մը չափով: Կողքին Նարեկացիի մէկ մանրանկարչական դէմ – մանկարը: Ամէն բան, ամէն գլուխ կը բացուի «ոսկեզրուագ» խորանով մը, նը– ման անոնց որոնց կը հանդիպինք ձեռա – գիրներու մուտքին: Գրքին ձեւաւորումը ուշագրաւ երեւոյթ է, թէեւ ոսկիի, ոս– կեդոյնի այս վառնումը գրքի յղացման բոլորովին ապայժմէական ըմբռնում մը կը մատնէ: Իսկական հակադրութիւնը թարգմանութիւնը ուղղող ծրագրին, որ կը միտի այժմէական, «բոլոր ժամա – նակներուն», գրեթէ տիեզերական, «ու– նիվերսալ» Նարեկացի մը յայտնաբերե – լու: Ամէն պարագայի ճիղ չէ խնայուած հատորը զարձնելու բացառիկ գեղօր մը, գրեթէ կանոնական հրատարակութիւն մը, որ իր 25000 տպաքանակով Նարե – կացիի թարգմանութեանց պատմութեան մէջ թուական կազմելու սահմանուած է (1):

Պիտի չխօսիմ այս թարգմանութեան յատկանիշներուն, յայտոդութեան կամ ձա– խողութեան մասին: Զեմ ձեռնարկեր թարգմանութիւնը բնագրին հետ բաղդա– տելու գործին, որ կրնար զիս չատ հե – ռուները տանիլ. անկարող ալ եմ հաս – կրնալու նման ձեռնարկներու – վրաբա– րէն արդի աշխարհաբար վերածումներու – նպատակը: Ըսեմ սակայն անմիջապէս որ Վ. Գեւորգեանի աշխատանքը, թարգ– մանելու եղանակը, չատ աւելի նուրբ է եւ զգոյշ, չատ աւելի «բանաստեղծական» է իրրեւ արդիւնք, քան աշխարհաբարի նախորդ վերածումները, որոնք յաճախ կը տառապին «միայն իմաստ թարգմա– նելու» հիւանդութենէն, մոռնալով գրու– թեան պայմանները եւ տարականոն բար– դութիւնը Նարեկացիի թեքնիքի: Անչուշտ Վ. Գեւորգեան գիտէ որ Մատեան Ող – բերգութեան (2) գրքի թարգմանութիւն մը վտանգներով լեցուն գործ մըն է, երբ կը ձգտի թէ՛ ճշգրիտ ըլլալ թէ՛ «բանաս– տեղծական»: Ջեմ կարծեր որ բանաս – տեղծականը հակադիր եզրն է ճշգրտու– թեան, ինքնին, բայց թարգմանութեան պարագային ճշգրտութիւնը եւ բանաս – տեղծականութիւնը գրեթէ անմիջարկելի բեւեռներ են:

01·– Կարելի է վիճելի գտնել թարգ – մանիչի որոշ ընտրութիւններուն մասին: Օրինակ առաջին Բանի մէջ անհարկի փո– փոխութիւններ կան. այսպէս՝ «Այլ հո – տոտեսցիս, հայեսցիս, գթած, քան ի պատարագն բոլորապտուղ» տողը կը դառնայ.

Սակայն կը նայես նրան, ով գթած,
Ու կը հոտոտես աւելի սիրով,
Քան պատարագն այն բոլորաձուէր,
Որ մատուցւում էր ծիսով թանձրաբարդ»

Բոլորապտուղին բոլորաձուէրի վերա – ծումը կը ջնջէ նախորդող տողերուն մէջ եղած յղումը՝ «զպտուղ ըղձից ճենճերոյ սասանեալ մտացս»ին: Անչուշտ բոլորա–

Գրեց՝ Գ. ՊՕԼՏԵԱՆ

պըտուղին ջնջումը անմեղ չէ, որովհետեւ բոլորապտուղը կ'ըսէ պատարագին, Քը– րիստոսի զոհագործումին իմաստը: Բո – լորապտուղը ողջակիզումն է, որուն պը– տուղը մարդկութեան մեղքերուն քաւումն է: Իսկ անընդունելիի սահմանը կը հաս– նի մատուցւում էր անցեալը մատուցեալ ծխոյն բարդութեան տողին համար: Այս ձեւով պատարագի մատուցումը կը դառ– նայ անցեալի սովորոյթ: Թէ՛ պատմական Թէ՛ մանաւանդ գրութենական տուեալ – ներով անցեալի վերածումը կ'ենթադրէ սխալ ընթերցում, որուն միտումը հաս– կանալի է, երբ նկատի առնենք բոլո – վին աշխարհականացած ՆԱՐԵԿ մը ունե– նալու տրամադրութիւնը Սովետահայ «նարեկագիտութեան» մէջ: Աշխարհա – կանացում որ կը սկսի կրօնական, աս – տուածաբանական, դաւանաբանական յը– ղումները կարգալով տառացի եւ ջնջելով ՆԱՐԵԿի գլխաւոր, եթէ ոչ միակ միջ – դրութենական յարաբերութիւնը: Ընթեր– ցողը կը հասկնայ թէ ինչո՞ւ հատորէն ներս չեն մտած ԼԴ Բանի գ·դ·ե·զ·է· մասերը, ԼԴ·ի պ·դ·ե· մասերը, ԻԶ·ի դ· մասը, եւ ամբողջ Չե Բանը, առանց իմօսելու ՂԲ եւ ՂԴ Բաներու մասին: Մոմ աշխարհականացումը կ'անցնի այսպէս անդամահատումէն (3):

Թարգմանական աշխատանքի հարցի քննութեամբ չեմ ուզեր զբաղիլ այստեղ, այլ զայն հիմնող քանի մը սկզբունքնե– րով, որոնք կը գտնուին ՅԵՏԱԴԱՐՁ ԱԿ– ՆԱՐԿ խորագիրը կրող եւ հատորի վեր– ջաւորութեան դրուած գրութեան մէջ:

1·0·– Ինչպէ՞ս չանդրադառնալ այդ ԱԿ– ՆԱՐԿը բացող երեք ու կէս էջերուն ուր սա տեսակի «նարեկեան ներշնչումով» գրուած ընդլայնումներ կան.

«Եւրոպական վերածնութեան հսկա – ներին աւելի քան երեք հարիւրամեակ կանխելով՝ աշխարհիկ խանդավառու – թեամբ, ռաֆայելեան ամենանուրբ ու ճաճանչազեղ գոյն ու թոյրերով, մո – ցարտեան հոգենուագ, յուզաթրթիռ ու կենսախինդ մաժոռով, ի դէմս աստուա– ծամօր, նա երգից իդեալական կատար– եալ, բայց եւ իրական, կենդանի կնոջ գեղեցկութիւնն ու շնորհները այնքան ո– գեշունչ, որ ամենակենսամերժ ասեկոսի (ճշնողի) սիրտն անգամ կարող է խըտ– պըտել, համակել հեշտասարսուռ զմայ – լանքով» (էջ 598–599): Կը կարծէինք որ «վարդամատն արշալոյսի» օրերը անցած են չատոնց: Ըստ երեւոյթին՝ ոչ: Աւե– լին՝ նմանողական մտածողութիւն մը ի– րարու կը մօտեցնէ Ռաֆայէլն ու Մո – ցարտը, այդ բոլորով ստեղծելու համար «աշխարհիկ խանդավառութեամբ» գրող Նարեկացի մը: Արդ՝ Տաղերուն հեղինա– կը վերածել վերածնութեան նախակա – րապետի մը ինքնին նոր չէ: Առ նուազն կը սկսի Աբեղեանի դասագրքային մեկ– նաբանութենէն, կը չարունակուի Մ·Մը– կըբեանի «Գր· Նարեկացի» մենագրու – թեամբ (4), դառնալով «ֆէոդալիզմի դէմ ուղղուած գլուղացիական – աշխատաւո – րական պայքարի արտայայտութիւն» (5), յանգելու համար «մարդու», «լաւի», գե– ղեցիկի, բարոյական մեծութեան ջատա– գովի պաշտօնին, կարծէք ՄՈ–ը նախա– պէս կապիկներունը նկատուած ըլլար: «Գռեհիկ սոցիոլոգիական» մտածողու – թիւն բայց նաեւ գռեհիկ իդէալիզմ, ա– ռանց իրար նեղելու, կը քալեն միասին դէպի «ժողովրդական յաղթանակի» դիր– քերը:

ՄԱՏԵԱՆի կրօնական, աստուածարա – նական, ճշնողական եզրերը, խաոու – թիւնը, խարազանումը, այս աշխարհի տէրերուն դէմ արհամարհանքը գժուար որ մտնեն ապակրօնականացեալ ընկերու– թեան մը գաղափարաբանութեան մէջ: Նարեկացիի գործը կարելի է ընդունիլ այդ գաղափարաբանութենէն ներս միայն անոր վերածումովը «բանաստեղծու – թեան», մարդկային սրտի եւ հոգիի ար– տայայտութեան: Ինչ որ տեղի կ'ունենայ այստեղ:

1·1·– Վ. Գեւորգեան աւանդութիւն մը կը չարունակէ անխուսափելիօրէն, երբ կը փորձէ ՄԱՏԵԱՆը ապակրօնականաց– նել Տաղեր–ու տուեալներով: Արդա – րեւ աշխարհականացման բոլոր փորձերը կը մեկնին Նարեկացիի վերագրուած 16–20 տաղերէն, հասնելու համար ՄԱՏԵԱՆին: Հեղինակի նոյնութիւնը գրաւական առ – նելով՝ մեկնաբանները արտօնուած կը նկատեն իրենք իրենց մէկուն չատկա – նիչներով միւսը բացատրել, եւ այս ձե– ւով կը փակեն – կը ծածկեն վիհը որ կայ Տաղեր–ուն եւ ՄԱՏԵԱՆին միջեւ:

Նման վերագրում ուրիշ բան չէ եթէ ոչ մեկնաբանական մեթոդ զեղծում, գառածում, որով 16 տաղի մակերեսային ընթերցում կ'ընդարձակուի աւելի քան 600 էջնոց գրքի մը վրայ: Արդ՝ ՏԱՂԵՐը, հակառակ իրենց վերագրուած «վերածը– նութեան ոգիին» (աս ալ արեւմտեան քա– թէկորի մը, ստորոգութիւն մը, բայց նաեւ արժեչափ մը, տեղափոխուած այլ տեղ, առանց զգուշութեան, որովհետեւ ներչայօրէն տիեզերական նկատուած, հակադրուող Միջնադարու երեւակայա – կան մութին եւ խաոութեան) տաղերը, կ'ըսէի, զաղտնիմաստ գրութիւններ են, այլաբանութիւններ որոնք կը պահպանեն, մարդուս մահչեզի ու սիրելի կը դարձնեն խորհուրդներ ու ճշմարտութիւններ: Գաղտնիմաստ գրութիւնները եւ այլա – բանութիւնները Միջնադարուն չատ դոր– ծածուղ գրեթակերպ են ու կը կենան քովը «խրթնաբան դպրոցին»: Նարեկա– ցիի բոլոր մեկնաբանները կ'ընդունին ա– նոր գործին մէջ գոյութիւնը խրթնա – բանութեան, որուն նմոյշներէն մէկն է ՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ տաղը, սկսող սպսէս·

«Լին լիւն անկին եղանի եղակ եղելի անեղկին անեբբկին յաւիտեանս» կամ ԾՆՆԴԵԱՆը՝

«Լիւն աչոյ աչոյ ձեռին, աչոյն իւր աչ ընդ աչմէ հօր, հօր ընդ աչմէ լու– սոյն վառաց» (6):

Մեր մէջ խրթնաբանութիւնը անշո՛ւշտ դատապարտուած է ի սկզբանէ, իբրեւ կեղծ, արուեստակեալ արտադրութիւն, առանց անոր սկզբունքներու կամ նպա – տակներու քննութեան: Այսպէս՝ Աբեղ – եան ԾՆՆԴԵԱՆ տաղի մէկբերած տողիս մասին անճաշակութեան վճիռը արձակելէ վերջ կ'ըսէ· «ուզում է ասել էին աչոյ ձեռն ընդ աչմէ հօր լուսոյն վառաց» (7): Եւ այս գրելով ապացոյցը կու տայ գը– րական երկի նուազադոյն ղլացողութեան բացակայութեանը, կարծէք կրկնութիւն– ներու վերացումը անվնաս ձգէր գրու – թիւնը: Բերթողաց արուեստը, որ հի – ները կը հակադրէին զեղչկանաց անար– ուեստից–ին, կը դատապարտուի յանուն կեանքի, ապրումի, յուզումի ֆեթիշա – ցումին:

1·2·– Նարեկացիի վերագրուած տաղե– րուն մեծ մասը այլաբանական է եւ խրթնաբան: Իսկ տաղը «գրական սեռ» մըն է, ծագումով հաւանաբար «ժողո – վըրդական», որ կը չատկանչուի տաղա– չափական եւ փոխաբերական – փոխան– ուանական եղրերով: Տաղերու պատկե – րակերտութիւնը եւ ռիթմային կազմածը անպատանելի են ՄԱՏԵԱՆին մէջ, որուն մասերը ԲԱՆ կը կոչուին: Տաղը, Բանը եւ Գանձը լեզուի տոանձնումի տարբեր եղանակներ են: Տաղը բառ մըն է, ո– րուն չեմ հանդիպած ՄՈ–ին մէջ, մինչ– դեռ ԲԱՆը կը կազմէ ՄՈ–ի մեւսորը: Ինչպէս ենթախորագրերը կ'ըսեն ու կը կրկնեն, անիկա խօսք մըն է «ընդ Աս – տուծոյ»: ՄՈ–ի խօսողը կ'ըսէ գրքի մուտքին՝

«Ընկալ զսակաւամասնեայ բանիցս յօդ– ուած»(Ա՛,ա) ,ինչ որ ՄՈ–ը կը վերածէ կը մտածէ իրրեւ փոքրիկ մասերով յօդուած, զօդուած ,կազմուած գլրք մը,ճիշդ այն– պէս ինչպէս խօսքի մաս մը ունի իր որոշ անկախութիւնը եւ կոչուած է «հատուած բանի» (Իէ, բ):

Բանը ամբողջ ՄԱՏԵԱՆին մէջ կը գըտ– նուի երկախօսական կառոյցի մը մէջ, որովհետեւ Աստծոյ ուղղուող խօսք մըն է: Այս երկախօսութիւնը տրամախօսու– թիւն մըն է ներչայօրէն, ինչ որ հո – մանիշն իսկ է աղօթքին: Բայց արդեօք Ողբերգութիւն բառը, որով խօսողը կը չատկանչէ մատեանը, չի՞ կրեր իր մէջ – ողբասացութենէն անդին – հատորին էապէս տրամախօսական եզրը, որը կը հիմնէ թատրոնը: Ջեմ ըսեր, որ Նարե – կացիի համար եւ իր ժամանակին ողբեր– գութիւնը իրրեւ թատերական արուեստ գոյութիւն ունէր, որուն չղուէր գրողը· այլ կ'ընդգծեմ որ Աստծոյ հետ խօսողը անխուսափելիօրէն կը մտնէ տրամախօ – սականի ծիրին մէջ եւ դուրս կ'ելլէ լեզուի մենախօսական ըմբռնումէն, Տաղերէն: Տրամախօսականը խօսքին կառոյցն է, բայց ո՛չ գործին կառուցումը, որ տիա– լոկ եւ անձնաւորութիւններ կ'ենթադրէ:

Բանը չի չղուիր տաղաչափական ըս– տանձնումի, տուեալ չափի մը հանդեր – ձանքին: Աւելիա բացայայտ է ՄՈ–ի չան– գաւորուած հազուագիւտ Բաներէն մէ – կուն ԻԶ–ի մուտքին, ուր Նարեկացի կու տայ չանգաւորման կանոնը եւ կ'անցնի իւ– րագործումին (ըսեմ միջնակեալ որ հա– կառակ երեւութական կրկնութիւններուն, խառնակութեան, սանձարձակութեան, Նարեկացի գիտէ, ուեւէ գրողէ աւելի, թէ ի՞նչ կ'ընէ եւ ինչպէ՞ս կարելի է գե– րակշռել լեզուին):

«Եւ արդ ստուգապէս է իրաւաբար, ընդ որս որք ըստ ձայնիւ կողկողանացն եւ զբանիցն չարմարութիւն հանդերձեն, ի նոյն գիր բերեալ զաւարտմունս տան– ցըն» (ԻԶ, ա), որ Գուշակեան կը թարգ– մանէ·

«Ու հիմակ, անոնց հետ որոնք կող– կողանքի ձայներուն համեմատ կը կազ– մեն իրենց խօսքերուն յօրինուածքը, եւ նոյն գրով կը վերջաւորեն տուները···»

Այս զբանիցն չարմարութիւն հանդեր – ձենը կը խօսի խօսքին վրայ չաւելումէ

●►

արդէն: Վահէ Օշականի գործերը քայլ մը եւս չառաջ կ'երթան երբ ժողովուրդը կ'առնեն որպէս նիւթ ու երբեմն եւս կ'ուղղուին անոր ուշադրութիւնը ու կը փնտռեն անոր ուշադրութիւնը:

Այս տրամաբանութիւնը մեզ կը դնէ երկու հարցերու առջեւ. մին արուեստի ինքնօրէնութեան հարցն է; միւսը անոր պատմականութեանը:

Ինքնօրէնութեան գաղափարը Հ. Մար– քիւզի մօտ նոր եզրերու հասցուած է: Ներկայ է բոլոր ընկերութիւններէն ներս, նոյնիսկ ամենամբողջատիրականները: Իսկ Սփիւռքի մէջ արուեստի ինքնօրէնու – թիւնը իր ամենաբարձր եզրերուն կրնայ հասնիլ, անշուշտ: Բայց ճիշդ ասոր հա– մար է, որ հարց կը ծագի, քանի Սփիւռ– քի մէջ արտադրուող արուեստի եւ մշա– կոյթի գործերը իրենց չախչախիչ մեծա– ծամասնութեամբ ոչ միայն ինքնօրէն չեն այլ կրկնութիւններ և ընդօրինակութիւն– ներ են: Արուեստի ինքնօրէնութիւն է, որ անոր կու տայ հնարաւորութիւնը «ստեղծելու նոր իրականութիւն մը» ինչ– պէս կը հաստատեն Մարքիւզ, Կոլման, Կարօտի եւ ուրիշներ: Հարցը անշուշտ ենթակառուցային իրականութեան մը մասին չէ, այլ գիտակցային իրականու– թիւն մը, որուն ներգործական ուժը նոյնքան զօրաւոր կրնայ ըլլալ, որքան նիւթական ազդակներունը, կ'ըսէ Մարքս:

Ու ճիշդ այս նոր իրականութիւնը չը– կարենալ ստեղծելու համար է, որ Սփիւռ– քի արուեստն ու մշակոյթը ոչ միայն ինք– նօրէն չեն այլեւ stérile են: Մէկ խօսքով ձախող կրկնութիւններ եւ ընդօրինակու– թիւններ են: «Երազը անհրաժեշտ է մար– դուն. երազ մը որ իրականութիւն կը դառնայ որպէս զարգացող պատմու – թիւն», կ'ըսէ Հիքմէթ: Սփիւռքի արուես– տըն ու մշակոյթը անկարող են երազի անհրաժեշտ այս բաժինը տալու Սփիւռ– քին, ո՛չ որպէս ազատագրում նոյնինքն արուեստի մէջ սփիւռքեան հակասութիւն– ներէն, ոչ որպէս Հայկական Հարցի յե– ղափոխական ներկայութիւն, որպէս ժրիւ– տումը Սփիւռքի:

Երկրորդ կէտը, մշակոյթի պատմակա– նութիւնը, Լենինի մօտ է, որ ամենալաւ ձեւով տրուած է: Լենին կ'ըսէ, թէ ար– ուեստ ու մշակոյթ անբաժանօրէն մաս կը կազմեն «ժողովուրդի մը պատմական վիտակցութեան զումարումին», եւ որ – պէս ա՛յդ ներկայ են անոր մօտ ժամա – նակէն անդին: Աւսր համար ալ ան ընդ– դիմացաւ Տոսթոեվսկի մը կամ Թոլսթոյի մը գործերուն «դատապարտումին», զա– նոնք նկատելով որպէս ամբողջական մա– սեր ժողովուրդի մը պատմական մշակու– թային հարստութեան, ՈՐՈՇ հանդրուանի մը: Բաֆֆի եւ Կոմիտաս եւս ներկայ են եւ պէտք է մնան այսօր եւս, որպէս մեր ժողովուրդի մշակութային պատմութեան անբաժանելի պատկանելիութիւնները: Բայց ո՞ւր է այս պատմական գիտակցու– թեան զարգացումին մէջ Սփիւռքի ներ– գրումը: Հարցը ճիշդ հոս է: Սփիւռքը մեր պատմութենէն դուրս կը մնայ որպէս մշակութային նոր հանգրուան: Աւսր պատասխանատուութիւնը ամբողջու – թեամբ կ'իյնայ Սփիւռքահայ մտաւորա – կանութեան ուսերուն վրայ:

×

Պ. Պրեխտ տեղ մը կը կ'ըսէ· «Քաղ – քենի փիլիսոփաները տարբերութիւն կը դնեն գործի մարդուն եւ խօսքի մար – դուն միջեւ: Մտածող մարդը կը մերժէ այս զանազանութիւնը»:

Ու Սփիւռքի մէջ մտածելը գժուար ար– հեստ է· «ճշմարտապէս եւ ոչ կարծեօք»:

ՊԵՏՐՈՍ ԹԵՐԶԵԱՆ

մը, հանդերձումէ մը, Գուշակեանի բառով յօրինուածք, որ Վ. Գեւորգեան, փէշ մը արագ եւ իսկապէս յետահայեաց կերպով կը վերածէ. «Ոմանք ողբալի եւ կողաճայն / Բանաստեղծութիւն եղա – Նակելիս / Տունն աւարտում են միեւնոյն դրով» (էջ 151)։ Բնագիրը հոս չի խօսիր բանաստեղծութենէ։ Անոր կ'ակնարկէ միայն յանգաւորումի փորձէն վերջ, իէ Բանի մուտքին, իբրեւ «ողբաճայնից բանաստեղծութեանց»։ Նարեկացիի տո – ղերուն մէջ տեղի կ'ունենայ անցքը դէպի բանաստեղծութիւն. իսկ Բանը, առանց յանգի հանդերձանքին, առանց տողի աւարտին, բանաստեղծութիւն չէ, նոյնիսկ եթէ այլ տեղ կը խօսուի տեղծարա – նութեան մասին կամ չափաբերեալ, ո – րոնք կը յղուին ռիթմային կազմածին։ ՆԱՐԵԿԻՆ մէջ իե, իզ, իէ Բաները իւ – րայատուկ տեղ կը զբաւեն եւ այդ չարքի սկիզբն է որ գրողը կը խօսի «խօս – քին եղանակը փոխելու» մասին – փոխ – եալ զեղանակ բանիս –, որուն կը հետեւի նչանաւոր դարձած հոգիի նաւաբեկման այլաբանութիւնը (իե, բ) եւ կը մտնէ յանգաւորման առաջին փորձը (իե, գ)։

Բանը չատ աւելի լայն ըմբռնում մըն է հետեւաբար քան բանաստեղծութիւնը, քան տաղը. լայն՝ այն իմաստով որ իր մէջ կը կրէ մեկնաբանութիւն, մէջբերում Ս. Գրքերէն, աստուածաբանու – թիւն, վերլուծում բայց նաեւ անչուշտ «բանաստեղծութիւն»։ ՆԱՐԵԿԻ իւրա – յատկութիւնը կը կայանայ խառնուրդի մը տարօրինակ կուտակումով, որուն կ'ակնարկէ Ցիչատակարանը, երբ կ'ըսէ. «ստացեալ հիմնեցի, կառուցի, կարգեցի, կուտեցի, արձանացուցի, դիպի, բար – դեցի, կացուցի, ցուցի, հաստատելով ի հրաշակերտութիւն միագոյ իրի զբաղ – մաստեղնեան դրուագս դրութեան այսմ ոսփերի արգասաւորի, եւ Գրիգոր կրօ – նաւոր քահանայ...»։ Բազմաստեղն գը – րութիւն, յաւելումներով աճող, ինքզինք գերիչխան կերպով կրկնող, եւ միշտ տարբեր, ի գործ դրած իր միջոցներով։ Բազմաստեղն եւ «միագոյ»։

1·3֊ Վ. Գեւորգեան կ'ընդունի որ Նա – րեկացի «իր դարի զաւակն է ու ջերմե – ռանդ հաւատացեալ... Այդ հաւատը, սակայն, առաձնապէս չի խանգարել որ – պէսզի նրա ստեղծագործութիւնը, իր կը – ծնական սիւժէով ու միտիկական ընոյ – թով հանդերձ, ըստ էութեան համակուած լինի համամարդկային, ընդհանրապէս մարդ էակին ընորոշ այնպիսի յաւերժա – կան տրամադրութիւններով, զգացմունք – ներով, ապրումներով ու խոհերով... Իսկ թէ ինչպէս են այս երկու, թւում է թէ, անյարիր իրողութիւնները առընչուել, համադրուել միեւնոյն երկում, դա ար – դէն հեղինակի ու նրա ստեղծագործու – թեան ընդհանուր բնութագրով պայմա – նաւորուած հարց է...» (էջ 610)։ Ըն – թերցողը կրնայ հարց տալ իր կարգին թէ ինչո՞ւ հաւատքը կը հակադրուի մարդ էակին եւ ասոր յաւերժական տրամա – դրութիւններուն. կարծէք հաւատքը են – թա – արարածներուն յատուկ վիճակ մը ըլլար։ Ի հարկէ այս տեսակի «Նարե – կագիտութեան» համար կրօնքը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ ինդելսի վերլուծումը։ Հաւատքը վաղանցուկ երեւոյթ է, յա – ւիտենականը մարդն է։ Ահա մարդուն եւ հաւատքին միջեւ դրուած հակադրութիւն մը, մասնող՝ «տխալեքտիքայի» պակաս մը, զոր «Նարեկագէտները» պիտի փոր – ձեն զանցել յառաջ քշելով «բանաստեղ – ծութիւն» յղանցքը, որ ինչպէս պիտէք յաւիտենականին իրացեալ կաղապարն է։

2·0֊ Վ. Գեւորգեանի թարգմանութիւ – նը տողատուած, «բանաստեղծականա – ցած» թարգմանութիւն մըն է։ (Տակա – ւին նոյն վա՛խը՝ որ «արձակը» չի կրնար բանաստեղծական ըլլալ)։ Առաջինը չէ։ Տողատելու սովորութիւնը կը սկսի ար – դէն Գ. Եպիսկոպոսի հրատարակու – թեամբ, որ կը տաղաչափէ ոչ միայն իր թարգմանութիւնը այլեւ բնագիրը։ Գ. Եպիսկոպոս այս մասին ոչինչ կ'ըսէ. կը յիշատակէ գայն միայն։ Հատորի աւար – տին կը գտնենք, այլազան էջերու կարգին Ց. Օշականի մէկ վերլուծումը, որուն երկրորդ նոթը կ'ըսէ.

«Տողատումը միայն փոխած եմ, հե – տեւելու համար իմաստի եւ կշռոյթի թե – լադրանքներուն։ Այսպէս տողաւորուած, Աղօթ-ամատեանը կ'ըլլայ չատ աւելի դիւ – րահասկնալի քան իր աշխարհաբարը։ Մեր իմաստները տեսն եւ միջոց կը գտնեն միտքին մէջ տեղաւորուելու։ Տողէն տող անցքի վրայ կարճ ընդհատը այս կերպով բարիք մըն կ'ըլլայ թափանցման դէմ – ուար ճիգին համար։ Գ. Եպիսկոպոս Աշչատասիրեան կատարած է ամբողջ ՆԱ – ՐԵԿԻՆ վրայ այս փորձը, յաջողապէս»(8)։

Ո՛չ մէկ առարկութիւն ընթերցումը դիւրացնելու մտահոգութեան մասին։ Պայմանաւ որ ըսուի։ Սակայն կը բաւէ բաղդատել Օշականի մէջբերած հատուա – ծի տողատումը եւ Գ. Եպիսկոպոսի նոյն հատուածի տողատումը նկատելու համար որ տողատման երկու փորձերը իրարմէ տարբեր են հիմնովին։ Նոյն նախադա – սութիւնն է, բայց ենթակայ՝ «իմաստի եւ կշռոյթի տարբեր թելադրանքներու»։ Օ – շականի մօտ՝ տողերը կարճ են, տողան – ցումները առատ. Գ. Եպիսկոպոսին մօտ տողերը կ'երկարին։ Արդ՝ ազատ, անչանգ ոտանաւորը, որուն չեման կը զործածուի հոս, տողատողներուն համար կը թուի ըլլալ արձակին մէկ տարբեր բաշխումը ճերմակին վրայ։ Տողի միութիւնը, որ ոտանաւորի մը հիմնական տարբերէն մէ – կըն է, եթէ ոչ միակը, գոյութիւն չունի իբրեւ այդ, այստեղ։ Ի վերջոյ, ի՞նչ են սա իմաստի եւ կշռոյթի թելադրանքնե – րը, որոնք կը կարաւեն տողերը ըստ կամս, եթէ ո՛չ բոլորովին ենթակայական ըմբռնումներ, հետեւող ընթերցումի չը – բացայայտուած կազմածներու։

Բնագրի տողատումին այլ փորձ կը գտնենք ՄԱՏԵԱՆի ոուսերէն թարգմա – նութեան կից (9)։ Հոս ալ ուրիչ տողատ – ման պատկեր։ Ի հարկէ նմանութիւններ կան Գ. Եպիսկոպոսին աշխատանքին հետ, բայց նաեւ տարբերութիւններ, ան – տեղի հատումներ օրինակ յանգաւոր – ուած իե, գ հատուածի տողերուն մէջ։ Տողատման տարբերութիւնները ոչ դիւ – րահասկնալի են, ոչ ալ «դիւրահասկնալի» կը դարձնեն բնագիրը, որուն, այս ձե – ւով, կու տան մեկնաբանութիւն մը։ Ո – րովհետեւ տողերու դասաւորումը, որոշ բառերու անջատումը եւ կէտադրական նշանների վերացումը կամ յայտնու – թիւնը կը ստեղծեն բնագրի նոր պատ – կեր եւ ընթերցումի այլ կարելիութիւն։ Որքան տողատող այնքան բնագիր։ Եւ ՆԱՐԵԿԻ «բնագրարանութիւնը» կը մնայ ենթակայ կամայականութեան։ Ամէն պարագայի՝ տողատումի ոչ մէկ տեսա – բանական հիմնաւորում գոյութիւն ունի տակաւին։

2·1֊ Վ. Գեւորգեանի տողատուած թարգմանութիւնը Ա.ը չէ ուրեմն իր տե – սակին մէջ։ Կը հետեւի Աբեղեանի եւ Մ. Մկրեանի հատատուումներուն որոնց հա – մար ՄՈ–ը ազատ ոտանաւորի ձեւով դըր – ուած է։ Մկրեան բացարձակ է. «ոչ մէկ վէճ չի կարող լինել Նարեկի չափածոյ լինելու մասին, մի բան, որն սպառիչ կերպով ապացուցել է Մ. Աբեղեանը»(10)։ Նման հատատումէ ապաւորուած ընթեր – ցողը կը դիմէ Աբեղեանին (11) յուս – լով որ կը գտնէ «սպառիչ» ապացու – ցումը։ Աբեղեան որոշ դիտողութիւններ կ'ընէ հնգավանկի գործածութեան մա – սին, կը չեշտէ որ որոշ հատուածներ ոտանաւոր ըլլալու են, բայց կը նկատէ որ «կան, սակայն, հատուածներ, որոնց մէջ Նարեկեան խօսքը վերածւում է չա – րահիւսական փոքր անդամների, որոնց իւրաքանչիւրը կազմում է մի առանձին տեսակի ոտանաւոր։ Այսպիսի կտորներն իսկապէս ազատ ռիթմական կամ զեղար – ուեստական պրոզա են»։ Նախ՝ ոչ մէկ սպառիչ ապացուցում, այլ նկարագրա – կանի մօտ դիտողութիւններ։ Ապա հե – տաքրքրական կռահում մը, ըստ որուն կան ռիթմական կամ զեղարուեստական «պրոզա» հատուածներ։ Ի հարկէ անու – նը փոխելով չէր որ արձակը – պրոզա – կը դառնայ ոտանաւոր, մի առանձին տեսակի ոտանաւոր»։

Ուրիչ տեղ կը վերադառնամ Աբեղեա – նի տեսաբանական կեցուածքին այս հար – ցի առընչութեամբ։ Ձչդեմ նորէն որ Գե – ւորգեան հնգավանկի իր տեսութիւնը կ'առնէ Աբեղեանէն։ Այսպէս նախ՝

«ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՄԱՏԵԱՆը գրուած է հիմնականում հին հայկական բանաս – տեղծութեան յատուկ անչանգ ոտանաւո – րով» (12)։

Ապա՝

«Ճայտնի է որ Նարեկացու պոեմի չա – փական էլեմոտիվը հայերէնին այնքան բնորոշ հնգավանկ չափ – անապեստն է, հիմնականում երկանդամ ու եռանդամ տողերով (թէեւ բնագիրը տողատուած չէ)։ Սակայն միշտ չէ որ բանաստեղ – ծը հետեւում է այս չափին, իսկ հետե – ւելիս էլ՝ սակաւ չեն նրա կողմից թոյլ տուած խախտումները։ Բայց այդ խախ – տումներից նրա երկի բանաստեղծակա – նութիւնը առանձնապէս չի տուժում, քա – նի որ նա այդ կատարում է ստեղծա – գործական յախուռն տարերքի մէջ, բա – նաստեղծութիւնը ապահովելով ներքին խոր զգացողութեամբ արտայայտուած ինտոնացիայով...»։

Հետաքրքրական է տեսնել, որ բնագ – րի տողատուած չըլլալը գրուած է մի – այն փակագիծի մէջ, կարծէք երկրորդա – կան կարեւորութիւն ունենար։ Միւս կող – մէ թարգմանիչը սկիզբէն ՄՈ–ի չափը կը մտանաւորէ իբրեւ «հնգավանկ չափ – անապեստ» (այս կէտ – պիտական բա – ռապաշարը հաղիւ նմանողական արժէք ունի, տրուած ըլլալով որ չափը եւ ա – նապեստը իմաստ մը ունին յունական հին տաղաչափութեան մէջ կամ զերմանակա – նին։ Չափը հայերէնի մէջ երկվանկ ան – դամն է, անապեստը եռավանկը), տե – ղաւորելով ատիկա «չայանի է»ի կաղա – պարին մէջ, կարծէք հանրայայտ ճըշ – մարտութիւն մը ըլլար, մանաւանդ տե – սաբանականօրէն հիմնուած։ Ամէն պա – րագայի տողի հիմնական միաւորը կը դառնայ հնգավանկը։ Ասոր «չայտնաբե – րումը» անմիջապէս կը ծածկէ բանաս – տեղծական տողի միութեան հարցը։ Ի՞նչ է հիմը տողի միութեան։ Ի՞նչ սկզբուն – քի վրայ յենելով այս կամ այն մասը խօս – քին կ'առանձնացուի ու կը վերածուի տո – ղի։ Այսինքն՝ ի՞նչ է տողատումին օրէն – քը, երբ բնագիրը տողատուած չէ եւ ա – մէն հրատարակիչ իր տողատումը կ'առա – ջարկէ։

2·2֊ Այս հարցերուն՝ ոչ մէկ պատաս – խան։ Անգամ մը որ որոշադրուած է հիմ – նական միաւորը, անչուշտ, տողի միու – թեան առաջին պայմանը կ'ըլլայ հըն – դավանկը։ Այս չափը կարելի է կոչել «նը – ւազագոյն երկարութեամբ տող»։ Թարգ – մանիչը կ'ընդունի որ գրողը խախտում – ներ «թոյլ կու տայ»։ Խախտումներ ո – րոնց թիւը երբեմն իսկապէս չատ է։ Արդ՝ զարմանալի չէ՞ որ նախադիր չափէ հե – ռացումները նկատուին «խախտումներ» եւ բացատրուին «ստեղծագործական յա – խուռն տարերքով», հոգեբանական բա – ցատրութիւն մը՝ որ ոչինչ կը բացատրէ, քանի որ կը մոռնայ բնագրի բարդու – թիւնը։

2·3֊ Տողատողներուն մտքէն չանցնիլը կարծէք որ բանաստեղծական տողը կամ ոտանաւորը – ազատ կամ կանոնաւոր – կառուցում մըն է, կառոյց մը ենթադ – րող, որ կը կտրի անմիջապէս որ տո – ղատումը փոխուի։ Որեւէ արձակ դրու – թիւն կարելի է տողատել, բայց որեւէ արձակ տողատումով ոտանաւոր չըլլար։ Նոյնիսկ հնգավանկը բաւարար չէ տողը փրկելու համար, եթէ չկայ կառոյցը։ Կանոնաւոր ոտանաւորին մէջ կրկնու – թիւնը կը կազմէ տողատումին առանցքը եւ ան է որ կը հիմնէ յանգը։ Այս ի – մաստով Նարեկացիի յանգաւոր հատ – ուածները ենթակայ են կրկնութեան ըս – կզբունքին։ Իսկ անյա՞նգ մասերը, ո – րոնք կը կազմեն ՄԱՏԵԱՆին մեծագոյն մասը։

2·4֊ Վ. Գեւորգեան կ'որոշէ թարգ – մանել հնգավանկով, առանց խախտումի, ինչ որ յաւելեալ եւ անտեղի պարտադ – րանքներ կը ստեղծէ։ Եւ կը ստիպուի տողաչափի պէս պակտոյ վանկերը լեցնել որեւէ բանով – որոշիչ յօդեր, ածականներ, ը–ի տղումներ կամ յաւելումներ, եւն. ,վանդներ որոնցմէ կը ձգտի խուսափիլ ազատ–անչանգ ոտանա – ւորը։ Այս ձեւով բնագրի տարօրինակ գու – դադրումները կը ջնջուին. չատ երկար բա – ռեր, 6 – 7 վանկնոց որոնց կը յաջորդեն մէկ, երկու վանկնոց բառեր, կը մտնեն կաղապարին մէջ։ Եւ կը սկսի միօրինա – կութիւնը, հոն ուր կրկնութեանց իսկ մէջ, չկայ միօրինակութիւն։ Արդ՝ ինչ որ կը զանազանէ կանոնաւոր ոտանաւո – րը ազատէն հիմնականօրէն միօրինակու – թենէն խուսափումն է։ Կանոնաւոր ոտա – նաւորի եւ յանգաւորման դլխաւոր պայ – մանն է արդէն այդ միօրինակութիւնը, մինչ ազատ ոտանաւորը այլազան չափե – րու զործածութեամբ կը միտի ստեղծել յարատեւ ուժական տողեր։ Որքին մէջ, ինչ ալ ըլլայ արդիւնքը, կանոնաւոր ո – տանաւորը եւ ազատը կը պատկանին եր – կու տարբեր համակարդերու։

Միօրինակութեան վտանդին՝ Թարգ – մանիչը կը պատասխանէ դրելով՝ «լիո – վին զուրկ է հիմքերից. մի չափով են դրուած համաչխարհային դրականութեան այնպիսի անմահ դլուխ դործոցներ ինչ – պիսիք են...» (14)։ Ճիշդ է անչուշտ որ Իլիականը կամ Աստուածային Կատա – կերդութիւնը դրուած են նոյն չափով, բայց անոնց դրողը Թարգմանիչ մը չէ, որ դործերը կը վերապրէ այլ լեզուի մէջ։ Մնաց որ ոչ մէկ Թարգմանիչ բը – նագրի մը «խախտումները» կրնայ ծած – կել անոր պարտադրելով իր համակար – դը։

Նարեկացին անծանօթ չէ յանգաւոր – ման համակարդը։ Տաղերուն մէջ կայ նաեւ տողի միութեան սկզբունքը, առանց յանգի։ Հակառակ այս բոլորին ՄԱՏԵԱՆի կարեւոր մէկ մասի ճակատագիրը անորոշ է։ Մօտէն ընթերցում մը ուրիչ հատ – ուածներու, մանաւանդ անոնց որոնց մէջ կրկնողական կառոյցներ կան, ի յայտ կը բերէ անյանգ ոտանաւորներ, որոնցմէ նմոյշներ կու տամ ուրիչ առիթով, բացայայտելով ա – նոնց տողատումին տեսաբանական հիմ – քը։ Առ այժմ կարելի է ըսել որ ՆԱՐԵԿի տողատուած հրատարակութեանց տեսա – բանական հիմնաւորում չէ եղած տակա – ւին։ Ինչ ալ ըլլայ անոնց Թարգմանական արժանիքները, անոնք կը տառապին կա – մայական ըլլալու անդարմանելի «մեղ – քէն»։

Գ. ՊԸԼՏԵԱՆ

1֊ Պատերազմէն ի վեր ՄԱՏԵԱՆ ՈՂ – ԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆը դարձած է թարգմա – նութեան առաջնակարգ առարկայ մը։ Գ. Եպիս. Տրապիզոնի մեծածաւալ հր – ատարակութենէն վերջ (Պուէնոս Այրէս, 1948, բնագիր եւ արեւմտահայերէն՝ չա – փածոյ) ետեւ ետեւի կը յայտնուին նոյն գործի արեւելահայերէնը (Մ. Խերան – եան, Երեւան, 1960), Հայր Ի. Քէշիշեա – նի ֆրանսերէն ամբողջական թարգմա – նութիւնը (1961, Փարիզ) եւ վեր – ջապէս ռուսերէն մասնակի թարգմանու – թիւնը (Նաումա Գրեպնեվա, Երեւան, 1977), առանց մոռնալու Լ. Ա. Մարսելի (1953), Մ. Քիւրտեանի (անգլերէն) եւ նոյն Վ. Գեւորգեանի ծաղկամաղները (1970)։ Վստահաբար ուրիշ հրատարա – կութիւններ ալ կան որ չեմ տեսած։ Հա – կառակ այս բոլորին քնագիրը կարդալու համար պէտք է դիմել վենետիկեան կամ երուսաղէմեան վրիպակներով լեցուն եւ գրեթէ գործնական նպատակներով է – դած հրատարակութիւններուն, մատչելի բայց դժուարընթեռնլի։ Այլ խօսքով՝ Նարեկի արդիական, «գիտական» հրա – տարակութիւն չունինք։ Ընթերցողը, ե – թէ կայ, ստիպուած է դիմելու բանի մը դար առաջ եղած գործերու (Նալեան Պատրիարքինը 1745ին կամ Գ. Աւետի – եանի 1801ին...)։

2֊ Ասկէ անդին ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒ – ԹԵԱՆ յղումներուն համար ընդունի ուն – նալ ՄՈ կրճատումը։

3֊ Բոլորովին անհասկնալի ՅԻՇԱՏԱ – ԿԱՐԱՆին բացակայումը հատորէն, գրքին համար այնքան անհրաժեշտ։ Բայց այդ մասին ո՛չ մէկ ակնարկութիւն հատորին մէջ։

4֊ Երեւան, 1955։

5֊ Խերանեանի ներածութիւն, էջ 7։

6֊ ՏԱՂԵՐ, Երեւան, 1957, յաջորդա – բար էջ 76 եւ 42։

7֊ Հայոց Հին Գրականութեան Պատ – մութիւն, Ա. Հատոր, էջ 586, Բ. Տը – պագրութիւն, Պէյրութ։

8֊ ԱՂՕԹԱՄԱՏԵԱՆ, Պուէնոս Այրէս, 1948, էջ 294։

9֊ Բնագիրները պատրաստած են Ար – շալոյս Կորգինեան եւ Պօղոս Խաչատրեան։

10֊ Գր. Նարեկացի, Երեւան, 1955, էջ 232։

11֊ Հայոց Հին Գրականութեան Պատ – մութիւն, Ա. Հատոր, մասնաւորաբար էջ 589։ Տեսնել նաեւ Հայոց Լեզուի Տա – դաչափութիւն – Մետրիկա, պարբ. 80 եւ հետ.։

12֊ Էջ 637։

13֊ Էջ 634 – 635։

14֊ Էջ 636։

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris Commission paritaire : N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
8
MARDI
8 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.552 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.552

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆ

ՈՒԱՇԻՆԿԹՐԷՆ ԵՒ ՓԵՋԻՆ ՄԻԱՍԻՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԴԷՄ

Նախագահ Ժիմքարի յայտարարութիւնը երբ կ'ընդունէը մամուլին ամանոր – եան չնորհաւորութիւնները, այնքան ապշեցուցած էր բոլորը, որ քիչ եաք արդէն, էլիզէ կը ճշդէր թէ « պաշտօնական բնոյթ չունի » : Արդարեւ, ոչ ոք կրնար հասկնալ թէ ի՞նչպէս Ֆրանսայի Նախագահը կրնար ըսել թէ « Խորհ. Միութեան միջամտութիւնը անպայման նախածրագրուած չէր, ոչ իսկ կանխամտածուած : Թերեւս վճռուեցաւ Աղֆանիստանի ներքին կացութեան պատճառով » : Ընդհանուր քոլէ մըն էր որ կը պայթէր մամուլէն եւ ձայն – հեռատեսիլէն ինչ որ անհրաժեշտ կը դարձնէր ելիզէի ճշդումը : Ֆիլիփ Թէսոն չատ խիստ խմբագրական մը կը դրէր այս առթիւ Քոթիտիէի մէջ, մինչ Պեռնար Շափիւի « յանպատրաստից » ին կը խորագրէր իր հեգնական տումարը, Մոնտ մէջ, չեչտելով. « Ուրեմն կարելի է ըսել որ Խորհրդայինները յանպատրաստից զործի բնածին տաղանդն ունին, որ թոյլ կուտայ քանի մը օրուան մէջ ցամաք հանել բանակ մը ուրիշ երկրի մը մէջ եւ զեկավարները փոխել մէկ վայրկեանէն » :

Ցատկանշական է նաեւ որ մինչ Սպանիոյ եւ Իտալիոյ Համայնավար կուսակցութիւնները բացէ ի բաց դատապարտեցին խորհրդային միջամտութիւնը եւ նոյնիսկ Ռումանիա քննադատեց ու կեդրոնական կոմիտէի պաշտօնաթերթին խմբագրականին մէջ չեչտուեցաւ նոյնիսկ՝ « վերջ պէտք է դնել ուժի եւ ահաբեկութեան քաղաքականութիւնը », Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութիւնը բացէ ի բաց չարդարացնելով հանդերձ բաւական ունի « բացատրութիւններ » դանելու եւ յայտնելու թէ բնական է որ երբ ժողովուրդ մը կը պայքարի յանուն ընկերվարութեան եւ յառաջդիմութեան, « օգնութեան կանչէ » մեծ Պեռութիւն մը... : Էլըն Ժեթայն կը նկատէ որ Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութիւնը չի կրնար ազատ ըլլալ Մոսկուայի նկատմամբ եւ թէ եւրոհամայնավարութիւնը գոյութիւն չունի այլեւս : Այս առընչութեամբ, Քոթիտիէն որ մասնագէտ է ինքնատիպ խորապիրներու, երկուշաբթի առտու բառախաղով ալ, կը խորագրէր՝ « Եւրօմառչէն, Համայնավարութեան նոր ցեղ մը » (Ծանօթ է Եօռոմառչէ չուկաներու ծանուցումը) : Աբդարեւ Մառչէ, որ համայնավար պատուիրակութեան մը գլուխը Մոսկուա մեկնեցաւ, հազիւ վերադարձած էր Հռոմէն, ուր « մոռցած » էր Աֆղանիստանի մասին խօսելու Պեռլինկուէռի հետ :

Միջազգային ճակատին վրայ, 43 երկիրներ, որոնց մէջ Չինաստան, Ապահովութեան Խորհուրդին դիմած են, որպէսզի ծեծուի խորհրդային միջամտութեան հարցը մինչ Ուաշինկթըն անտեսական « պատիժներու » կը դիմէր, նախ եւ առաջ արմատքի : Գալով Կրեմլինի, անդամ մը եւս բուռն բողոք մը բարձրացուցած է « ամերիկեան միջամտութեան դէմ Աֆղանիստանի ներքին հարցերուն » :

Միւս կողմէ, Միացեալ Նահանգներու Պաշտպանութեան նախարարն ալ յայտարարած է Փեքինի մէջ, որ Ամերիկա եւ Չինաստան կրնան միասին գործել պահպանելու համար իրենց փոխադարձ շահերը եթէ վտանգուին :

ԻՐԱՆ

ԱՅԱԹՈԼԱՆԵՐՈՒ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ՉԷ ԴԱԴՐԱԾ

45 ՄԵՌԱԾ 48 ԺԱՄՈՒԱՆ ՄԷՋ

Շաբաթավերջը արիւնալի եղած է Իրանի մէջ, ուր կարգ մը քաղաքներ քաղաքացիական պատերազմի պատկեր կը պարզէին : Կռիւները տեղի ունեցած են գլխաւորապէս Խոմէյնիի եւ Մաասարիի կողմնակիցներու միջեւ : Թաւրիզի մէջ, ցուցարարներ մինչեւ իսկ պատռած ու այրած են Խոմէյնիի նկարներ, ինչ որ աննախընթաց դէպք մըն է յեղափոխութենէն ի վեր : Ներքին այս բախումներէն դատ, աֆղան ուսանողներն ալ դրաւած են, քանի մը ժամ, իրենց աֆղան դեսպանատունը եւ իրենց երկրին դրօշը վար առած, տեղը դրած են խալամական դրօշակ մը, ուր գրուած էր « Աֆղանիստանը Ռուսիոյ գերեզմանը պիտի ըլլայ » :

Շաբաթավերջին դէպքեր տեղի ունեցած են գլխաւորապէս Ղոմ, Թաւրիզ, Քիւրտիստան եւ Պարսից ծոցի մէկ կարեւոր նաւահանգիստը՝ Պանտար Լանկէ, ուր կայ մեռելներու ամէնէն մեծ թիւը :

Ամէն բան սկսած է Ուրբաթ գիշեր այաթոլլա Մաասարիի մէկ ձայնագրուած ելոյթով, ուր չափաւոր կրօնապետը կը յայտնէր թէ Ղոմի իր ընակարանին մէջ բանտարկուած է եւ այլեւս կարելիութիւն չունի ազատօրէն արտայայտուելու : Ըստ թղթակիցներու սակայն, Մաասարի կրցած է իր շուրջ չատ զօրաւոր կազմակերպութիւն մը ստեղծել 3էն 4 միլիոն անդամներով, բաղկացած վարչակարգի դժգոհներէն :

Դեռ կայ նաեւ ուսանողներու դիմումը որ մինչեւ երկուշաբթի առտու հետեւանք չէր տուած : Առնք կը պահանջէն, որ իրենց յանձնուի ամերիկացի գործակալը, որ Սրտաբին նախարարութիւնը կը պահուի : Ղոթպզատեհ դիմումը փոխանցած է Խոմէյնիի :

Շաբաթավերջի բախումներուն ամէնէն արիւնալիները պատահած են Չիիներու եւ սիւննիներու միջեւ Պանտար Լենկէ, ուր 43 մեռեալ եւ 160 վիրաւոր կար :

—×—

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՊԱՅԳԱՐ ԱՀԱԲԵԿՋՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

—o—

ՈՒԱՇԻՆԿԹՐԷՆ ԱԻԵԼԻ ՔԱՆ ԵՐԲԵՔ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ԵՏԻՆ

« Արեւմուտքի վերջին բերդը » այսպէս կը ներկայացուէր, կիրակի իրիկուն հեռատեսիլի Ա. կայանէն Թուրքիան եւ կը հետեւէր « չահեկան » մեկնաբանութիւն մը, ուր երկրին անտեսական տագնապը կը վերագրուէր անխուսափելի քաղբիւզին, յանգելու համար « վազուան Թուրքիան » ներկայացնող մանուկներու « յուզիչ » տեսարանի մը :

Ծանօթ է, որ Ծունուար 9ին կը լրանար Թուրքեւամերիկեան առաժամեայ համաձայնագիրը պինուորական կայաններու վերաբերեալ, ուրեմն Անգարա ժամանած են ամերիկացի բարձրաստիճան պաշտօնեաներ նոր համաձայնութեանց համար : Պարզ է որ Ուաշինկթըն տրամադիր է առաւելագոյնն ընելու եւ արագօրէն :

Տեղւոյն վրայ խռովութիւնները չեն դադրիր եւ Ազգ. Ժողովը խիստ միջոցներ քուէարկած է ահաբեկչութեան դէմ, օժանդակութեամբ ընդդիմադիր կուսակցութեան՝ Հալքի : Արդարեւ, էճեվիթ « օգտակար զրոյցի » անհրաժեշտութեան համար միացաւ Տէմիրէլի : Ասիկա պատճառ չէ որ ձախ կուսակցութիւնները միաձայնութեամբ այն կարծիքն ունենան թէ զինուորականներու ազդարարիչ նամակը խոտոր կը հատնամասի դեմոկրատ աւանդութիւններուն հետ :

Շատ յստակ չէ թէ ինչո՞ւ բանակը յանկարծ այս ազդարարութիւնը ըրած է նախագահ Քորութիւրքի եւ կան ալ, որ ինչպէս Առեւտրական Սենեակի ապզեցիկ նախագահը կը քննադատեն նախագահը նամակը հրապարակած ըլլալուն համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ բնակչութիւնը 1979 Ծունուար 1ին հասած էր 53 միլիոն 370 հազար անձի բայց 20 տարեկանէն վար եւ պղտներու տոկոսը երթալով կը պակսի, մինչ 75 տարեկանէն վեր եղողներու թիւը կը բարձրանայ : Ամուսնութիւններու թիւը կը նուազի, ամուսնալուծումներու թիւը կը նուազի, ամուսնալուծումներու թիւը կը բարձրանայ (15 առ հարիւր) : Մահերու պատճառներու մէջ, քանսեռ թեԹեւօրէն կը յառաջդիմէ, մինչ սրտի եւ ուղեղի — անօթային հիւանդութիւնները կը նուազին : Ֆրանսա բնակող օտարականներու թիւը չորսկուկէս միլիոնի չուրջ է :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ընտրութեանց առաջին արդիւնքները ցոյց կուտան որ Ինտիրա կանոնի կուսակցութիւնը զգալի յառաջդիմութիւն մը կ'արձանագրէ :

Ալպէնի ՔԱՄԻԻի մահուան քառամեակին ճիշդ 24 ժամ եաք իր մահկանացուն կնքեց մեծ գրագէտին այրին, որ 20 տարի է չուքի մէջ կ'ապրէր :

«ԱՐԱՐԱՏ» ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԻ

Երեւանի « Արարատ » ոտնագնդակի խումբը, որ շրջապտոյտ մը կը կատարէր Միացեալ Նահանգները, Դեկտեմբերի սկիզբները, (տե՛ս «Ցառաջ» Դեկտ. 19ի թիւ), վերադարձած է Հայաստան : «Արարատ» երեք հանդիպում ունեցած է Լոս Անճելըսի մէջ : Առաջինը (Դեկտ. 10ին) տեղւոյն ազգային խումբին դէմ, որու յաղթած է 0ի դէմ մէկ կէտով, երկրորդը՝ (Դեկտ. 11ին) Մեքսիքոյի ազգային խումբին դէմ, որ վերջ գտած է հաւասար արդիւնքով (1–1) : « Արարատ » իր վերջին խաղը ունեցած է Հ. Մ. Ը. Մ. Լոս Անճելըսի Ա. խումբին դէմ : Մարզական օրինակելի ոգիով կատարուած խաղը վերջ գտած է «Արարատ»ի յաղթանակով (7 – 0) :

« Սովետական Հայաստան » օրաթերթը, Դեկտ. 28ի իր թիւին մէջ, հետեւեալ ձեւով կուտայ « Արարատ »ի երեւան վերադարձի լուրը.

« ԱՄՆում ելոյթներ ունենալուց յետոյ երեւան վերադարձաւ « Արարատ » փուտբոլի թիմը : Երեւանցիները միջազգային երեք հանդիպում ունեցան Լոս Անճելըս քաղաքում : Նրանք 1 – 0 հաշուով յաղթեցին այդ քաղաքի հաւաքականին, 1–1 արդիւնքով աւարտեցին Մեքսիկայի հաւաքականի հետ անցկացրած խաղը եւ 7–0 հաշուով առաւելութեան հասան Կալիֆորնիայի նահանգի Փուասդոլային « աստղերից » կազմուած հաւաքականի նկատմամբ » :

"LE POINT,, Մամախոռձերը եւ Շաղ Ազնաւուր

Լը Փուէն չաբաթաթերթը իր նախաընթերջին թիւին մէջ (380, Դեկտ. 31էն Ցունուար 6) չահեկան զրութիւն մը լոյս ընծայած է, որու կ'ընկերանան երկու նկարներ, մէկը՝ Ազնաւուր, միւսը՝ հայ որբերու տեղահանութիւն : Խորագրուած՝ Լա մամմա տ'Ազնաւուր, ժան Նոլի տեսակցութիւն մը ստորագրած է աչքահարհարչակ երգիչին հետ, որու ընթացքին Ազնաւուր չարդարացնելով հանդերձ մահափորձերը Թուրք դիւանագէտներու դէմ, չի դատապարտեր եւ աւելին՝ լաւագոյնս կը ջանայ բացատրել : Մեկնելով Շան գ'Ելիզէի մահափորձէն, լրագրողը յայտնելէ եաք թէ հայկ. կազմակերպութիւններ կը զարնեն Թուրքերը, որոնք « մեղաւոր » են միայն իրենց երկրին ներկայացուցիչն ըլլալուն, կ'աւելցնէ՝ լ՞ինչ կ'ուզեն Հայերը.— « Ազատ Հայաստան » մը եւ մանաւանդ վճարել տալ Թուրքերուն « ցեղասպանութիւնը » : Ապա, կը գրէ « այդ ջարդը, Շաւլ Ազնաւուր Ցրանսացի եւ Հայ չէ մոռցած ու խօսքը կուտայ ենթակային.— « Համամիտ չեմ արիւնահոսութիւններուն : Բայց չեմ կրնար դատապարտել հայ երիտասարդները, որոնք իրենք զիրենք տուած են բիրտ ուժին : Մինչ երիտասարդութիւնը սովորութիւն ունի իր ուժերը սպառելու առանց պատճառի, իմ ցեղիս երիտասարդութիւնը կը պայքարի 65 տարուան հնութիւն ունեցող իտէալի մը համար : Հայ երիտասարդները կը պահանջեն, որ պատմութիւնը պաշտօնապէս ճանչնայ ցեղասպանութիւնը, զործուած մեր նախնեաց դէմ, 1915ին եւ (*) Ապաթիւրքի օրով : Այն ատեն երկուքուկէս միլիոնանոց ժողովուրդ մըն էին : Շուրջ մէկուկէս միլիոնը չարդուեցաւ : Արդ, հակառակ բոլոր կոչերուն միջազգային ատեաններուն, ազգերը մերժեցին հետաքրքրուիլ այս սպանդով : Եւ համբերութիւնը հատած, երիտասարդները որոշեցին գործի անցնիլ » :

Լրագրողը կը նկարագրէ Ազնաւուրի ապարանքը Լեմանի ափին ու Ազնաւուրը որ գրագարանէն կը հանէ ցեղասպանութեան վերաբերող հատորներ : Ու երգիչը կը չարունակէ կիրքով.— « Ոչ մէկ Հայ պիտի կարենայ երբեք խաղաղ ապրիլ ցորչափ մարդկութիւնը չարձանագրէ որ Հայաստանը ընաջնջուեցաւ : Երբ Գեր – մանացիք Հրեաները սպաննեցին, Իսրայէլ հատուցում ստացաւ : Հայերը, կ'ուզեն միայն, որ իրենց նահատակները պատմութեան մէջ տեղ գտնեն : Ոչ մէկ Հայ պիտի կարենայ երբեք մոռնալ սարսափահար եւ ապշած այդ զանգուածները, որոնք կրցան վերապրիլ կոտորածէն եւ որոնք կորանցուցին այն միակ բանը, զոր Աստուած կը չնորհէ՝ թշուառներուն — մայր հողը :

Ժան Նոլի, ապա կ'անցնի Ազնաւուրի Մամմային որ հազուագիւտ վերապրող – ներէն է ու երգիչը կը պատմէ իր ծնողքին ողիսականը եւ կ'եզրակացնէ. — « Պէտք է սակայն լուծումի մը յանգիլ, վասնզի հայկ. ահաբեկչութիւնը նոր կը ծնի : Պէտք է որ աշխարհը ընդունի մեր գոյութիւնն ու տառապանքը : Այն ատեն միայն մեր երկրին կիները կը դադրին հատատալէ, երբ երկրաշարժերը կը ցնցեն Թուրքիան, որ մեր մեռելներն են որ կը չարժին հողին տակ » :

(*) Այս ԵԻը չկայ թերթին մէջ, ինչ որ Ապաթիւրքի վարչակարգի թուականը սխալմամբ 1915ի կը տանի :

ՅՕՍՈՂԶՈՒ

ՂՎՎՓՎՍՂՈՒՆՈՒՅԿ ՂՈՉՂՈՏՈՈՑՈՒՅՂ

ԱՍՏ ՏԱՐԿՅՉ ՀԱՅՈՑ ՀԱՐԱՎԱՏԱՑ ՀԱՄԱՐ

ՅՈՒՆՈՍ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ

Ա.

Ֆեյք՝ նշգախ ֆՒՕՀՔՅՈՒՆ

Ա

Ֆ. Ա. Ա. — ՆՐԾԽՐ

ՍՈՒՐԵՆ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՇԱՔԱԶԻԶ

ՅՀՅԳՀՎՓՈՒՅՂ ՔՑՈՒՍԿՈՒՈՒՅՐՈՒՅ ՂՂԵՐ

(Շար. 1)

Ա

Ա. Ա. Ա. — Ա. Ա. Ա.

Ա. Ա. Ա. — Ա. Ա. Ա.

Ա. Ա. Ա. — Ա. Ա. Ա.

ՋԵՐ ՂԱՒՈՅՈ ՂՈՄՍՈՊԱՆ

(ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ)

= ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ԿԱԼՈՒՑ =

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Ա.

Շատ կէս առաւօտեան նեղաբերան դեղերու մէկ–տասնվեցնոցի Տիկին Ջաւոնեանի տունը կեդրոնացած էր. հետաքրքիր էր տարբեր փաղանգներ. հարուստ ու աղքատ, ամուսնացած ու ամուսնացած, ծերունի ու երիտասարդ կիներ իրարու հետ խառնուած էին ընտանեկան մեծ սենեակին մէջ, որ ամէն կողմէ դուռերով բացուելով կը հաղորդակցէր ուրիշ սենեակներու հետ։ Ամէն մարդ կը խօսէր, կը ծիծաղէր, կը ժպտէր, կը ձեռքերը կը շարժէր, կը գոռար, կը ծափ կը զարնէր, կը ոտքերը կը տրորէր, կը գոչէր, կը հեկեկար, կը հառաչէր, կը ծամածռուէր, կը գլուխը կը բռնէր, կը ծունկերը կը ծեծէր, կը ձեռքերը կը պարզէր, կը ոտքերը կը ցնցէր, կը մատները կը ծռէր, կը ուսերը կը թօթուէր, կը ճակատը կը կնքէր, կը ծունկի կու գար, կը ոտքի կը ցատկէր, կը ծիծաղէր, կը ծիծաղէր, կը ծիծաղէր։

Ամէն մարդ կը խօս

ՀԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

1980 ԱՊՐԻԼ 4 – 10
կազմակերպութեամբ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻՆ

Խումբը, որ պաշտօնական տեսակցութիւններ պիտի ունենայ, առաջ – նորզուած է Վալանսի Երեսփոխանքաղաքապետէն եւ 7 խորհրդատուներէ :

Գինը 3400 ֆր· է, բոլոր ծախքերով եւ Վալանս – Մարսէյլ – Վալանս երթեւեկով :

Այս համբորդութեան մասնակցիլ փափաքողները կը դիմեն Յունուար 15էն առաջ, Վալանսի Քաղաքապետարանը :

participez au voyage en ARMENIE

Organisé par la Municipalité de Valence, du Vendredi 4 au Jeudi 10 Avril

Le groupe, conduit par le Député-Maire de Valence accompagné de plusieurs conseillers municipaux, aura des entrevues officielles, notamment avec S. S. VASKEN 1er

Prix du voyage : 3400 F., tous frais compris, dont l'aller-retour en car à Marignane.

Les personnes intéressées doivent s'inscrire avant le 15 Janvier, à l'Hôtel de Ville de Valence.

Tél. : 43-93-00 Poste 26

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ԿՐՃՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ· Խաչի Կրճնոպլի մասնաճիւղին, մանուկներու օրը կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ Յունուար 13, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին Սէն Մարթէն տ'Էռի Սալ տէ Ֆէթին մէջ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին դպրոցի աշակերտութեան կողմէ :

Հայկ· Կաղանդ պապան իբրեն հետ բերած նուէրներով կ'ուրախացնէ սրահին մէջ գտնուող բոլոր մանուկները :

Միջնարարին ճոխ պուֆէ, խաչուհի – ներու կողմէ պատրաստուած :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յունուար 13, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Լիոնի Ազգ· Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ, կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին· փոք – րիկներու կողմէ երգեր, արտասանու – թիւններ, գեղջկական պարեր, հաճելի անակնկալներ :

Կաղանդ պապան զանազան նուէրներ եւ համադամ ուտելիքներ կը բաժնէ ներկայ բոլոր մանուկներուն :

ՆՈՐ ՏԱՐԻՈՅ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ՁԱՇ – ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ· Մ· Ը· Մ·ի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, Յունուար 12, Շաբաթ երեկոյ ժամը 19էն սկսեալ, Փարիզի Մշակոյթի Տան մէջ՝ 17 Ռիւ Պէօ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ժողովը Շաբաթ, Յունուար 12, ժամը 4ին սովորական հաւաքատեղին : *Կարեւոր օրակարգ պատգամաւորական ժողովի պատգամաւորի ընտրութիւն, Մշակոյթի Տունը*, 17 Ռիւ Պէօ :

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Երեքշաբթի, Յունուար 8, ժամը 21ին Տիկին Փափազեանի բնակարանը : Կարեւոր օրակարգ՝ պատգամաւորական ժողովի պատրաստութիւն :

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը Երեքշաբթի, Յունուար 8, ժամը 21ին Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տունը : Կարեւոր օրակարգ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱԻԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՐՍԼԻՑԼԻՆ Տիկին Վ· Հայցաղործեան 100 ֆր· կը նուիրէ Ամանորի առթիւ :

×

ՄԱՐՍԼԻՑԼԻՆ Պ· Յակոբ Քէօսէեան 50 ֆրանէք կը նուիրէ «Յառաջ»ին :

×

ՓԱՐԻԶԻՆ ոմն, Ամանորի առթիւ 50 ֆր· կը նուիրէ :

OFFRE D'EMPLOI

Maison de Confection (Gare de l'Est) recherche mécaniciens (iennes) qualifiés pour robes, jupes etc. pour travail en atelier.

Tél. : 239-37-10

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Խաեան Սան եւ Համակիրներու Բարեկամական Միութիւնը իր բացառիկ ասոնաձառէն վերջ, նոր տարւոյ առթիւ, հետեւեալ կրթական յատկացումները կ'ընէ· Ալֆորվիլի Ս· Մեսրոպ կրթարանին 2500 ֆ·, Հայ Ուսանող· Օգն· Միութեան 2500 : (Տառնալ «Յառաջ»էն) :

ARMENIE 80

Nous vous proposons deux voyages importants.

— Pâques à Echmiadzine (du 4 au 12 avril)

— Commémoration du 24 Avril et manifestations du 1er Mai (du 21 avril au 6 mai)

La plupart de nos groupes seront logés à l'hôtel Olympique COSMOS à Moscou

Renseignements et inscriptions :

A PARIS

saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

A LYON

sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Սուրէն Փափազեան 100 ֆր· կը նուիրեն «Յառաջ»ին իրենց հօր՝ Մկրտիչ Փափազեանի յիշատակին :

LA CAPPADOCE

spécial !

27 janvier soirée tzigane

avec

LES IVANOVITCH

du 7 au 31 janvier

la chanteuse noire américaine

NIVO

Réservations : 375-05-30 — 67 bis, Quai Blanqui — Alfortville 94

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Շրջ· Վարչութիւնը իր փարիզեան ութ մասնաճիւղերով, կը տօնէ Մանուկներու Օրը Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 14·30ին, Սեւրի Ս· Մուրատեան վարժարանի Մ· Պէշիկթաշլեան – Գ· Մ· Ալէմշահ Թատերասրահը, 26 Ռիւ Թրուայոն, Սեւր :

Երգ, արտասանութիւն եւ պար, մանուկներու կողմէ եւ անակնկալներ :

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները իրենց զաւակներով :

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ԿԵՍԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒ ԱՄԱՆՈՐԻ ՏՕՆ ԵՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

—o—

Նախագահութեամբ Օննիկ Պայրամեանի Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 16ին Հ· Բ· Ը· Մ· «Ալեք Մանուկեան» մեծ սրահին մէջ՝

118, rue de Courcelles, Paris 17e

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ՝ Անահիտ Սվաճեանի, Վիրժինիա Բաթիի, Կապրիէլ Սարաֆեանի

Բացման երգ՝ Միհրան Էլմայեան

Լուսարձակով ցուցադրութիւն հին եւ նոր կեսարիոյ տեսարաններով, Տոքթ· Ժորժ Մոստիչեանի կողմէ :

Մաս մը ֆիլմ Նոր Կեսարիոյ ուխտագնացութեան :

Պաղ պուֆէ եւ օշարակ

Ծախքերու մասնակցութիւն

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝

887·99·06

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ համակիրները :

ԳՈՐԳԻ ՎԱՃԱՌԱՑՈՒՆ

ԱՐՄԻՆ

ուր պիտի գտնէք արեւելեան լաւագոյն գորգերը, մատչելի գիներով

ARMINE

les plus beaux Tapis d'Orient

importation directe, prix, choix, qualité

acheter un tapis chez Armine. est un placement sur et agréable

ARMINE

ANTIQUITÉS - TAPIS

73, RUE LA FAYETTE, 75009 PARIS
tél. 878 80 13 métro Cadet

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՏ

երգչախումբի համերգը

ուսիրուած ԿՈՄԻՏԱՍԻ 110ամեակին

Շաբաթ, Փետր· 16 ժամը 20·45ին

Eglise St. Louis en l'Ile
19, rue St. Louis en l'Ile, Paris 4e

մասնակցութեամբ

Օր·ՍՈՆԻԱ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ (մեծծօ)

եւ Պր· ՌՕԲԵՆ ՄԱՍԻՍԻ (պարիթոն)

դեկավարութեամբ

Կ· ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Մանրամասնութիւնները յետագային

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մուրատ Ռափայէլեան նախկին Աչակերտաց Միութեան ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՄԸ, Շաբաթ Մարտ 1 :

×

Մարսէյլի Հայ Աւետարանչներու նախաձեռնութեամբ « Վարդանանք »ի տօնակատարութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 2ին, Կիրակի օր ժամը 16ին, Հայ Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ :

×

Գարնանային պարահանդէսը, կազմակերպուած՝ երէց Աւետարանչներու « Կայծ » խումբին կողմէ : Մարտ 22ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 22էն մինչեւ լոյս, Ալհամպրա սրահին մէջ :

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
9
MERCREDI
9 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատ : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.553 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.553

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳՐԳՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹՈՒՐՔ ԼՐԱԳՐՈՂՈՒՀԻՒ ՄԸ
ԲԱՐԲԱՋԱՆՔՆԵՐԸ
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ա. ՊԵՅԼԷՐԵԱՆ
(Պատմ. Գիտ. Տոքթէօր)

Ծանօթ է թէ « Հայաստանի Ազատագրման Կազմակերպութիւն » (ՀԱԿ), « Հայկական Նոր Դիմադրական Կոմիտէն » եւ « Հայկական Յեղափոխական Արդարադատութեան Բանակ » (ՀՅԱԲԱ) միջոցէ մը ի վեր յանուն արդարութեան եւ ճանաչման մուրք պայքար մը կը մղեն թուրք Պետութեան դէմ... Անոնք չվարանեցան յաջորդաբար սպանելու Թուրքիոյ դիւանագէտներն ու ներկայացուցիչները : Առաջին դէպքը տեղի ունեցաւ 1973ի Հոկտեմբերին Վիէննայի մէջ, իսկ վերջինը անցեալ Դեկտեմբեր ամսոյ 22ին Շան գ'Էլիզէի պողոտային վրայ ուր թուրք Թուրիզմի գրասենեակին խորհրդականը (1) Ելմազ Զոլֆան (31 տարու) երեք փամփուշտով, բազմաթիւ անցորդներու ներկայութեան, տեղն ի տեղոյ սպանուեցաւ : Արդարութեան ճանաչման ծարաւի հայկական (՛՛՛) այս գաղտնի կազմակերպութիւնները նոյնիսկ յանդգնեցան Պապին Թուրքիա այցելութեան նախօրեակին սպառնալիքներ ը - նել (2) ու զանազան խափանարարական եւ ահաբեկչական գործունէութիւններ ալ ցոյց տալ : Այս առթիւ, հայկական (՛) գաղտնի կազմակերպութիւնները ուժա - ճակով կամ բոմբէյլ մոլոթովով կարեւոր վնասներ պատճառեցին ոչ թէ միայն քրէական օդանաւային սպասարկութեան փարիզի կեդրոնին, այլ նաեւ կարգ մը օտար ընկերութիւններ եւս (Էո–Ֆրանս, Ալիթալիա, Քա· Էլ· Էմ· եւ Լուֆթհանզա) թիրախ հանդիսացան ահաբեկչական ա - բարբներու (3) : Աւելի հետաքրքրականը, հայկական (՛) գաղտնի կազմակերպութիւնները նոյնիսկ Թուրքիոյ մէջ ալ ԿՐ ԳՈՐԾԵՆ... միշտ ըստ Ա· Ֆ· Բ·ի : Կը թուի թէ իրենց տան պէս կը մտնեն - կ'ելլեն Թուրքիա, ազատ եւ համարձակ, օր մը Անգարայի, օր մը Պոլսոյ օդակայանը օդը հանելու, օր մը Ղալաթիոյ կամուրջը ֆանդել կը փորձեն, եւ միշտ ըստ Ա· Ֆ· Բ·ի քնաւ ալ չեն ձերբակալուիր :

Այս ահռսպելական կազմակերպութիւններուն *կամ աւելի ճիշդ կազմակերպութեան գոյութեան*, գործունէութեան միջոցներուն, նպատակին ու այս բարդ խնդրին ներքին ծալքերուն մասին ուրիշ առիթով առանձին պիտի անդրադառնանք եւ բազմաթիւ փաստերու լոյսին տակ մեր կարծիքն ու համոզումը պիտի յայտնենք :

Այսքան ծանրակշիռ հանգամանք կրող դէպքերու հանդէպ բնականաբար թուրք մամուլը չէր կրնար լուռ մնալ, նամա - նաւանդ երբ նկատի առնենք թէ միմիայն Գերմանիոյ մէջ աշխատող թուրք գործաւորներու թիւը ըստ պաշտօնական աղբիւրներու մէկ միլիոնէն աւելի է (4) : Հետեւաբար հետաքրքրական է գիտնալ թէ ի՞նչպէս արեւմտեան Եւրոպա գըտնուող հոծ թուրք գործաւոր դասակարգին կը ներկայացուի Ֆրանսահայութիւնը իր զանազան կազմակերպութիւննե - րով :

Ուրեմն թարգմանաբար կը ներկայացնենք Ֆրանքֆուրթի *Միլլիյէթի* (1979 Դեկտ· 29) մէջ լոյս տեսած այս յօդ - ուածը ջանալով *լրիւ* հաւատարիմ մնալ բնագրին : Յօդուածը ստորագրուած է Նիլիւֆէր Եալչըն անունով Թրխունիի մը կողմէ : Բոլոր ծանօթագրութիւնները մեր կողմէ կատարուած են :

×

« ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ ՀԱԿԱԹՈՒՐՔ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹԻՒՆՆԵՐ »

Ըստ վիճակագրութեան, ներկայիս Ֆրանսա ապրող 180·000ի մօտ Հայոց մեծամասնութիւնը Փարիզ, Մարսէյլ եւ Լիոնի նման քաղաքներու մէջ կը բնակի : Իբր Ֆրանսայի հայրենակից այս երկրին ամէն կարգուսարքին եւ կեանքին մաս - նակցելով հանդերձ, Հայերը « մինչեւ պատմական նոյ նահապետին բարձրա - ցած նաւուն սահմանը երկարող (5) մեծ երկրի մը բարբարոս Թուրքերու կողմէ բնաջնջումէն յետոյ, կը հաւատան որ իրենց երկրորդ հայրենիք ընտրած Ֆրանսան իրենց այդ պայքարին մէջ անպայ - ման պէտք է զօրավիգ կանգնի » :

Կը տեսնուի թէ 60 տարիէ տարիներ յետոյ Անատոլուէն գաղթող Հայերը, մանաւանդ 1915ի տարագրութեան 50ամեակէն ի վեր իրենց զարկ տուած չարժումներով — ոճիրներն ալ նկատի առնելով — ամէն տեսակ միջոցներու դիմելու պատրաստ են :

Ըստ տեղեկութեանց, այս նիւթին չուրջ Ֆրանսայի մէջ հայ ազգայնական գործունէութեան ղէմաւոր կեդրոնները երեք են :

1· Կեդրոնը Փարիզի Ժան Կուժոն փողոցը գտնուող հայ եկեղեցիի կրօնական վարչութիւնը (6) :

2· Հայ պատմաբաններու եւ ղրօղներու հաւաքավայր՝ Մշակոյթի Կեդրոնը : Առնչ 1964էն ի վեր Ռըվիւ տէ գ'Էթիւտ Արմենիէն անունով հանդէս մը կը հրատարակէն որ Գալուստ Կիւլպէնկեանէն նիւթական օժանդակութիւն կը տեսնէ : Այս կազմակերպութեան կեդրոնը Փարիզ կը գտնուի (7) :

3· Յովհաննէս Տէտէեան անունով Հայ մը կողմէ ղեկավարուող « Թրքահայոստանի Ազատագրման Կազմակերպութիւնը » : Տէտէեան, Ֆրանսայի նախկին վարչապետներէն Տըպրէյի անձնական քարտուղարն է եւ այս պատճառաւ ալ հայ կազմակերպութեան կեդրոնը Տըպրէյի քարտուղարութենէն ուղղութիւն կը առնայ (8) :

Այս կազմակերպութիւններուն դիմա - ւոր օժանդակներէն մին Փարիզի մահմետական մզկիթի խալամ դրականութեան, պատմութեան եւ փիլիսոփայութեան բաժնի մէջ աշխատող « Քիւրտ Հանրապետականներու Միութիւնը », իսկ միւսն ալ « Կիպրոսի Հանրապետութեան Միութիւնն » է :

Առնցմէ զատ, հաստատուած է որ 1976 Յունուար 28ին ԱՅՈ անունով հայկական նոր կազմակերպութիւն մըն ալ հիմնուած է որ իր հակաթուրք գործունէութեան մէջ կիպրոսի յոյն հասարակութեան հետ կը գործակցի (9) :

×

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ — ԹԵՐԹԵՐ

Ա· ընդհանուր պատերազմին Օսման - եան կայսրութենէն գաղթող Հայերը, Ֆրանսայի մէջ իրենց կուսակցութիւններուն գործունէութիւնն ալ կը շարունակեն : Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը, Հնչակեան կուսակցութիւնը եւ Ռամկավար կուսակցութեան անդամները իրենց մամուլը ունին : Առնցմէ զատ, հայկական միութիւններու ֆրանսերէն լոյս տեսնող թերթը Արմենիա, բնիկ Մարսէյն Հայ մը եղող Հրանտ Սամուէլեանին լոյս ընծայած Յառաջը, Նոր Սերունդի պաշտօնաթերթը՝ Հայաստան, Ֆրանսայի համայնավարներու օժանդակութեամբ եւ մասնակցութեամբ լոյս տեսնող Թրէ տ'Իւնիոն թերթը, ոչ թէ միայն Ֆրանսայի այլ ամբողջ աշխարհի մէջ տեղի ունեցող հայկական չար - ժումներուն մասին ամէն օր լուրեր կը հաղորդեն (10) :

Առնցմէ զատ եթէ հայկական ահա - բեկչութեան թեւ թիկունք հանդիսացող Հայ Պայքարն ալ կարդաք, ակներեւօրէն կը տեսնէք թէ Թուրք դիւանագէտներուն յարձակող ազդիւրներէն չատ հեռու չէք մնար : Կէս հայերէն, կէս ֆրանսերէն լոյս տեսնող Հայ Պայքար թերթին 1976 Յունուարի թիւ 8ին մէջ հետեւեալ լուրը տրուած է·

« Նոր Հայ Դիմադրական կազմակերպութեան Պրիւսէլի եւ Լոնտոնի մէջ կատարած զոյգ յարձակումները » : Այս լուրին գով, այդ թուականներուն Պրիւսէլի եւ Լոնտոնի մէջ Թուրք ներկայացուցիչներուն դէմ կատարուած ռումբով յարձակումներուն մասին գրող Թուրք լրագրողներուն կարօտները չրջանակի մէջ տրուած են : Մարքսիստ ուղղութիւն ունեցող այդ թերթին 4րդ էջը ամբողջովին այս լուրին յատկացուած է : Ռումբերու դէպքերէն անմիջապէս յետոյ, թերթին խմբագրութեան մին Պրիւսէլէն, իսկ միւսը Լոնտոնէն երկու նամակ եկած է : Այս նամակներուն բովանդակութիւնը հրատարակուած է ուր կը յիշուի նաեւ թէ նոր հայկական կազմակերպութիւն մը եղելութիւններուն տէր կը կանգնի : Այս ահաբեկչական մարմնին նախորդ յարձակումներուն մասին տեղեկութիւն տուող Հայ Պայքարի լրագրողը կը նշէ· « Կազմակերպութիւնը կը հաւատայ թէ Թուրքիա մնացած մեր հողերը եւ մեր իրաւունքները միայն զէնքի միջոցաւ եւ յարատեւ ժողովրդական չարժումով մը կարելի է վերստանալ : Այս ընթացքը կ'ապացուցանէ որ կազմակերպութիւնը յեղափոխական ձգտում ունի : Այս պարագային մէջ, այլեւս ժամանակը եկած է որ հայ հասարակութիւնը այս յառաջդիմական կազմակերպութեան հետ միանայ եւ գործէ » :

(Շար· – 1)

---

(1) Ո՛չ թէ տնօրէնը ինչպէս կարգ մը ֆրանսերէն թերթեր գրեցին :

(2) Տե՛ս « Յառաջ », 1979 Նոյ· 29, թիւ 14524 :

(3) Տե՛ս « Յառաջ », 1979 Նոյ· 22, թիւ 14519 :

(4) Ըստ Արեւելեան Գերմանիոյ պաշտօնական վիճակագրութեան, 1977 Սեպտեմբերին թուրք գործաւորներու թիւը 1·065·000ի կը հասնի :

(5) Անշուշտ Արարատ լերան կ'ակնարկէ :

(6) Սա մեզի համար յայտնութիւն մը եղաւ : Հաւանաբար Մէթր Բարսեղեանի *Լը Մոնտ* մէջ լոյս տեսած յօդուածին առթիւ այսպէս եզրակացուցած է Թըր - քուհին, տե՛ս *Լը Մոնտ*, 1979 Մայիս 26, թիւ 10·674 :

(7) Սա եւս նորութիւն մըն է : Աստ - ւած լուսաւորէ հոգին· եթէ *Ռըվիւի* խմբագրապետ Հայկ Պէրպէրեան (1887–1978) ողջ ըլլար վստահաբար ափ ի բերան պիտի մնար :

(8) Մեզ անծանօթ է այս լուրը :

(9) Ծանօթ է թէ *ԱՅՈ* պարբերաթերթը աւելի քան երկու տարիէ ի վեր լոյս չի տեսներ :

(10) Լրագրողուհին թրքերէն ասացուածքով «ամէն օր չարշաֆի պէս տեղեկութիւններ կը հաղորդեն» գրած է :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՆ

ՄԵԾ ՅՈՅՑԵՐ ԹԱԽՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՕՏԱՐ ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐԸ ԱՐՏԱՔՍՈՒԵՑԱՆ

Առաւօտները չեն զարթած Իրանի մէջ եւ երկուշաբթի օր, կրկին հակայ ցոյցեր եղած են Թաւրիզ, ուրկէ արտաքսուած են օտար լրագրողները, մէջն ըլլալով Ֆրանս – Էնթէռի թղթակիցը : Միւս կողմէ հաղորդուեցաւ թէ Խոմէյնի յղոնած է եւ չուրջ 15 օր բացարձակ հանպատի պիտի ընէ : Շաբաթավերջի արեւնալի միջադէպերու հաշուեկշիռն ալ կը տարբերի ըստ աղբիւրներու : Փարս մամուլի գործակալութիւնը 40 մեռեալ եւ 160 վիրաւորի մասին կը խօսի մինչ այլ աղբիւրներ կ'ըսեն թէ 56 մեռեալ կայ :

Քաղաքական այս կռիւներէն զատ, կը շարունակուին նաեւ պատրաստները ըստ իսլամական օրէնքին : Կին մը, որ ամբաստանուած էր ամուսնութենէ դուրս յարաբերութիւններու համար երկու անգամ զնդակահարուած է : Առաջինէն հաք երը վճիռը գործադրողները անգրագէտ ձած են թէ չէ մեռած, հրահանգ ստացած են « վերջացնելու » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Խորհուրդին մէջ, ինչպէս կ'ակնկալուէր, Խորհ· Մխութիւնը վեթոյի իր իրաւունքը գործածած է երբ Աֆղանիստանի օտար գործերուն հեռացումը պահանջող բանաձեւը քուէի դրուած է : Շահեկան էր թէեւ նկատել թէ ի՛նչ նրբամիտ դիւանագիտութեամբ օրակարգի վրայ դրուած հարցը ցաւ կը յայտնէր « Աֆղանիստան կատարուած վերջին զինեալ միջամտութեան » առթիւ, առանց ճշդելու՝ խորհրդային (ինչպէս ՄԱԿի մարդկային իրաւանց յանձնախումբի տեղեկագրին նշանաւոր 30րդ յօդուածը կ'ակնարկէր Հայերու ցեղասպանութեան, առանց ճշդելու թէ ո՞վ էր ընողը եւ սակայն այդ իսկ չատ տեսնուեցաւ...) : Այնուհանդերձ եւ հակառակ հարիւր հազար զինուորներուն զոհ հասցուցած է (ըստ արեւմտեան աղբիւրներու) կը թուի թէ Խորհ· Միութիւն լուրջ դժուարութիւններ ունի եւ պիտի ունենայ Աֆղանիստանի մէջ, ուր դիմադրութիւնը բաւական զօրաւոր է : Այս տպաւորութիւնը կը բացատրէ նաեւ Քրանական կառավարութեան դիրքը, որ ընդհանրապէս կը քննադատուի (քանի որ Արտաքին նախարարը յայտնեց թէ Ֆրանսա փոխադարձ միջոցներու պիտի չդիմէ), բայց կ'արդարացուի նաեւ հիմնուելով այն տեսակէտին վրայ, թէ ըստ Ֆրանսայի Խորհ· Միութիւն զինուորական ուժերը չրջանակի մէջ ձախողութիւններ պիտի կրէ եւ երթալով պիտի մխրճուի փորձանքի մը մէջ, նման՝ Վիէթնամի Միացեալ Նահանգներուն համար :

ԻՆՏԻՐԱ ԿԱՆՏիի ընտրական յաղթանակը չատ աւելի փայլուն է քան ինչ որ կ'ակնկալուէր : Այլեւս ապահով է, որ կրկին կառավարութեան գլուխ պիտի գայ :

ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ճիսոյ Հասոյ Ճիսոյեան — Ալիք, վէպ, թարգմ. ֆրանս., Ա. հրատ., Երևան, «Սովետական գրող», 1967, 304 էջ, 1 ռ. 20 կ. տպ. 10 000։

Ճիսոյ Հասոյ Ճիսոյեան ծնած է 1930 թուականին Ֆրանսայի Մարսէյլ քաղաքին մէջ։ Ան հայ է։ Իր հայրը Պոլսէն գաղթած է Ֆրանսա։ Ճիսոյ Հասոյ Ճիսոյեան ուսանած է Մարսէյլի համալսարանին մէջ, ապա՝ Փարիզի։ Ան ունի մի քանի վէպեր, որոնք թարգմանուած են ռուսերէն։ Ներկայիս ան կ՚ապրի Փարիզ։

Ճիսոյ Հասոյ Ճիսոյեան — Ալիք, վէպ, թարգմ. ֆրանս., Ա. հրատ., Երևան, «Սովետական գրող», 1967, 304 էջ, 1 ռ. 20 կ. տպ. 10 000։

Ճիսոյ Հասոյ Ճիսոյեան ծնած է 1930 թուականին Ֆրանսայի Մարսէյլ քաղաքին մէջ։ Ան հայ է։ Իր հայրը Պոլսէն գաղթած է Ֆրանսա։ Ճիսոյ Հասոյ Ճիսոյեան ուսանած է Մարսէյլի համալսարանին մէջ, ապա՝ Փարիզի։ Ան ունի մի քանի վէպեր, որոնք թարգմանուած են ռուսերէն։ Ներկայիս ան կ՚ապրի Փարիզ։

— Ինչո՞ւ համար ես ինձ հարցնում։ — Ես պատասխանեցի։ — Դու ինձ ավելի լավ գիտես, քան ես ինքս ինձ։

Նա ինձ նայեց ուշադիր, ապա ասաց.

— Ես կարծում եմ, որ դու ինձ ավելի լավ գիտես, քան ես ինքս ինձ։

Ես ժպտացի։

— Ուրեմն ինչո՞ւ ես հարցնում։

— Ես ուզում եմ իմանալ, թե դու ինչ ես մտածում։

— Ես կարծում եմ, որ

ԱՄԱՍՏԱՆ ՂԱՀԱՐԻ ՄԵՋ

(ՎԻՊ)

= ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲՈՒՅՍԵՏԱՆ =

ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ

Ա.

Ամայի տասնաբերդ բլուրի ստորոտին, Մրիտն Խիլվի ետևում, երբ Իլխանի տունը դեռ նոր էր կառուցվում, ձեռնարկ էին կազմակերպել՝ ամառանոցի համար ջրհոր փորելու։ Ջրհորի փոքրամասնությունը հետ էին հանել, և ամենքը հավաքվել էին ջրհորի շուրջը։ Ոմանք ծխում էին, ոմանք խոսում էին ցածրաձայն, ոմանք էլ ուշադրությամբ նայում էին ներքև, ուր ջրհորի հատակում երկու հոգի էին աշխատում։

Ներքևում աշխատողներից մեկը Ղազարոս Ղազարյանն էր, մյուսը՝ Ավետիս Ավետիսյանը։ Ղազարոսը ջրհորի հատակում ջրի մեջ կանգնած՝ ավազ էր լցնում դույլի մեջ, իսկ Ավետիսը վերևում պարանի ծայրին կապում էր դույլը, որ Ղազարոսը ներքևից ուղարկում էր։

Ղազարոսը ավազ լցնելիս՝ ուշադրություն չէր դարձնում վերևում կատարվող խոսակցությանը, իսկ Ավետիսը, դույլը քաշելիս, ամեն անգամ ներքև էր նայում և ուշադրությամբ լսում էր ամենքի խոսակցությունը։

Ջրհորի վերևում կանգնածներից մեկը Ղազարոսի հայրն էր՝ Ղազար Ղազարյանը։ Նա ծխում էր և ուշադրությամբ լսում էր ամենքի խոսակցությունը։

Ղազարոսի հայրը ծերունի էր, ուստա Ղազար էին կոչում նրան։ Ուստա Ղազարը ոչ միայն ինքն էր ամենքից ավելի ուշադրությամբ լսում ամենքի խոսակցությունը, այլև ամենքի խոսակցությունը ուշադրությամբ լսելու համար էր ինքն ինձ ներքև չէր նետում։

Ուստա Ղազարը ծերունի էր, բայց ոչ այնքան ծեր, որ ինքն ինձ ներքև չնետի։ Նա ընդամենը հիսունհինգ տարեկան էր։ Ուստա Ղազարը ամենքից ավելի ուշադրությամբ լսում էր ամենքի խոսակցությունը, որովհետև

ԱՐՏԵՄԻՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ
եւ
ԱՐՏԱՇԵՍ ՓՈՒՇՈՒՃԵԱՆ
Ամուսնացած
Հալէպ, 1980, Յունուար 3

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Հերմինէ Մերանկիւլեան, Տէր եւ Տիկին Ֆրէյվիս եւ զաւակները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խորին չնորհակալութիւններ կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ, դրաւոր յաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԵՂԻՇԷ ՄԵՐԱՆԿԻՒԼԵԱՆԻ

դառնակսկիծ մահուան առթիւ։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Սրբուհի Տէրտէրեան (Վիլէօրպան – Լիոն) 100 Ֆր. կը նուիրէ «Ծառաչ»ի իր ամուսնոյն Ալեխիս Տէրտէրեանի մահուան 21րդ տարելիցին ի յիշատակ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Արարատ Կղերունիի *մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Գալուստ Մանուկեան 50 Ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչին, 50 Ֆ. Կարմիր Խաչին (ստանալ «Ծառաչ»էն), եւ 50 Ֆր. «Ծառաչ»ին։*

OFFRE D'EMPLOI

Maison de Confection (Gare de l'Est) recherche mécaniciens (iennes) qualifiés pour robes, jupes etc. pour travail en atelier.

Tél. : 239-37-10

ՓԱՐԻԶ
Ս. ԾՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Կիրակի, Յունուար 13, Ը. օր Ծնըն-դեան։ Տօն ամուսնակոչութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։ Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի։ Պատարագի աւարտին՝ Առաջնորդարանին տնօրինէքը կը կատարուի։

Այսօր, եկեղեցւոյս անուան տօնին առիթով, մասնաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի Ս. Ծովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ եկեղեցաշէն բարերար՝

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ *համար։*

PARIS-PARIS

CABARET GREC

Direction HOVANESSIAN

30, AVENUE GEORGE V TEL. 720 27 33 720 28 60

ambiance grecque

UN NOUVEAU CABARET DE GRANDE CLASSE

ԿՐԸՆՈՊԼԸ։ — Պ. Ղեւոնդ Թորոսեան եւ զաւակները՝ Ասողիկ, Հայկուհի, Տէր եւ Տիկին Հանց-Հանըճ Պոման (Ճիւրիխ), Տէր եւ Տիկ. Պուտէլ, եւ թոռները՝ Անիկ եւ Ֆիլիփ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր եւ մեծ մօր՝

ԼԻՒՍԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 3ին յետ երկարատեւ հիւանդութեան։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Երեքշաբթի Յունուար 8ին հիւանդանոցի եկեղեցին։

ՅԱՒԱՋ։ — Մեր ցաւակցութիւնները Պ. Ղեւոնդ Թորոսեանի եւ զաւակներուն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Գրիգոր Կուրպէթեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Յունուար 13, Փարիզի Ս. Ծովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ ԿՈՒՐՊԷԹԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ։

Նոյնպէս Կուրպէթեան, Պարտիզպանեան եւ Պօյաճեան ընտանիքներու ննջեցեալին։

Ի դիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

Այս տխուր առթիւ Պ. Կուրպէթեան եւ զաւակները կը նուիրեն 500 Ֆր. Կապ. Խաչի Պանէօ – Քաշանի մանուածուղին եւ 200 Ֆր. «Ծառաչ»ին։ (Ստանալ «Ծառաչ»էն)։

×

Նոյն տխուր առթիւ Տիկին Պարպարօ 300 Ֆր. կը նուիրէ Դպրոցասէրին Տիկին Տիրուհի Կուրպէթեանի յիշատակին,

(Ստանալ «Ծառաչ»էն)։

ESCAPADE SUR L'ARARAT

Premier 33T instrumental

de

Bernard Dededjian

en vente : région parisienne
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Rest. ANOUCH :
12, rue Cadet — Paris (9e)
LYON : Bahadourian
20, Rue Villeroy

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԻԱՓՈՂԻԹԻՎՆԵՐ

Հարստացնելու համար հայկական մուծիքներու եւ անհատական « Տիափոդարանները » հայկ. « քոլէքսիոն »ներով հրապարակի վրայ են՝

Ա.) Պատմական Հայաստանի
Բ.) Ներկայ Հայաստանի
Գ.) 1915ի Ջարդերու եղեռնավայրերու
Դ.) Լիբանահայ ողբերգութեան
Ե.) Տեսարժան վայրերու, — հայկական վանքեր, եկեղեցիներ, բերդեր, քաղաքներ — գունաւոր եւ օրիժինալ սիւիօներ։

Ունենալու համար դիմեցէք հետեւեալ հասցէին՝

ՏԱՐՕՆ Ծ. ՎՐԴ. ՃԷՐԻՃԵԱՆ
183, Պուլվ. տը լա Մատէլէն, 06000 Նիս
Հեռաձայն՝ (16-93) 87.54.09

Մանրամասնութիւնները տեղեկանալ հեռաձայնով։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ
ԵՐԳԱՀԱՒՄԲԻ ՓՈՐՁԵՐ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը ներկայիս կը հաղորդէ թէ ամէն Չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ պատարագի բազմաձայն երգեցողութեան փորձեր կը կատարուին։ Ամէն անոնք որ կը փափաքին մաս կազմել երգչախումբին, կրնան գալ եւ արձանագրուիլ։

Կապ. Խաչի Սէն – Ժեռմի մանուածուղին տարեկան ճաշը Յունուար 27ին։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը իր փարիզեան ութ մասնաճիւղերով, կը տօնէ Մանուկներու Օրը Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 14.30ին, Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէչիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ Թատերասրահը, 26 Ռիւ Թրուայոն, Սեւր։

Երգ, արտասանութիւն եւ պար, մանուկներու կողմէ եւ անակնկալներ։

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները իրենց զաւակներով։

Ա.ԼՖՈՐՎԻԼԻՆ օթոբասը կը մեկնի ժամը 13.30ին Փլաս Քարնոյէն։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաճեռնութեամբ Կապ. Խաչի Կրըննոպլի մասնաճիւղին, մանուկներու օրը կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ Յունուար 13, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին Սէն Մարթէն տ'Էռի Սալ տէ Ֆէթին մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին դպրոցի աշակերտութեան կողմէ։

Հայկ. կաղանդ պապան իրեն հետ բերած նուէրներով կ'ուրախացնէ սրահին մէջ գտնուող բոլոր մանուկները։

Միջնարարին ճոխ պիւֆէ, խաչուհի – ներու կողմէ պատրաստուած։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յունուար 13, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Լիոնի Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ, կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին. փոքրիկներու կողմէ երգեր, արտասանութիւններ, գեղջկական պարեր, հաճելի անակնկալներ։

Կաղանդ պապան զանազան նուէրներ եւ համադամ ուտելիքներ կը բաժնէ ներկայ բոլոր մանուկներուն։

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հետեւելով Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի Հայոց Առաջնորդ Սեբուհ Արք. Մանուկեանի, Ֆրանսահայ մամուլի եւ ապրանուէր հայրենակիցներու օրինակին, Լիոնի հոգեւոր հովիւ Դաւիթ Եպիսկ. Սահակեանի եւ չորհանիս գերապատ. մարմնին, Ազգային Միութեան նախագահ Պր. Սեպուհ Սարեանի հովանաւորութեամբ պիտի կատարուի Պէյրութի « Արարատ » օրթոթերթի վերակազմումին ի նպաստ հանդանակութիւն մը, Լիոնի եւ չորհանիներու գրամական նուէրները կեդրոնացնել Ազգային Միութեան դրասենեակը.—

Union Nationale Arménienne
(Eglise Arménienne)
295, Rue Boileau, 69003 Lyon

Տէսնելի մէջ պիտի կազմուի, սեղանի եկեղեցւոյ վարչութեան ատենադպիրը Պր. Մեսրոպ Պայընտրեանի դիւանաւորութեամբ Հանդանակիչ Ցանձնախումբ մը, եւ արդիւնքը պիտի կեդրոնացուի չորհանիս գերապատ. մարմնին՝ Ազգ. Միութեան մօտ, յանձնուելու համար Փարիզի մէջ կապմուած Մասնաւոր Մարմնին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղին ընդհ. անդամական ժողովը այս Չորեքշաբթի, Յունուար 9, ժամը 20.30ին Անիէռի Ռոպեռ Լավերնիը կեդրոնը, Ռիւ Ռոպեռ Լավերնիը։ Կարեւոր օրակարգ։

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ժողովը Շաբաթ, Յունուար 12, ժամը 4ին սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ պատգամաւորական ժողովի պատգամաւորի ընտրութիւն, Մշակոյթի Տունը, 17 Ռիւ Պլէօ։

ՆՈՐ ՏԱՐԻՈՅ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ՁԱՇ – ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, Յունուար 12, Շաբաթ երեկոյ ժամը 19ին սկսեալ, Փարիզի Մշակոյթի Տան մէջ՝ 17 Ռիւ Պլէօ։

Nouveau Disco
NORAIR

33 Tours

En vente :
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Restaurant NORAIR :
24, rue Rodier — 75009 PARIS

ԿԵՍԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՏՕՆ
ԵՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Նախագահութեամբ Օննիկ Պայրամեանի

Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 16ին Հ. Բ. Ը. Մ. «Ալեք Մանուկեան» մեծ սրահին մէջ՝

118, rue de Courcelles, Paris 17e

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ՝ Անահիտ Սվաճեանի, Վիրժինիա Բաթիի, Կապրիէլ Սարաֆեանի

Բացման երգ՝ Միհրան Էլմայեան

Լուսաթաղով ցուցադրութիւն հին եւ նոր կեսարիոյ տեսարաններով, Տոքթ. Ժորժ Մոստիչեանի կողմէ։

Մաս մը ֆիլմ Նոր կեսարիոյ ուխտագնացութեան։

Նախընթրիք եւ օշարակ

Ծախքերու մասնակցութիւն

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝

887.99.06

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ համակիրները։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Ընդհանրական Ժողովը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները վարժարանին հաւիւրամեակին առթիւ.—

Տիկ. Ա. Փաստըրմաճեան 500 Ֆր., Տէր եւ Տիկ. Ն. Սերոբեան 350, Տէր եւ Տիկ. Պ. Բամպուքճեան 100, Պերճ Գլըճեանի մահուան առթիւ Տիկ. Պ. Կիւմիւշեան 100, Տիկ. Ս. Մեսրճեան 200, Նոր տարուան առթիւ։ «Հ. Գարակէօզեան Հոմ»ի նախկին Սանուց Միութիւն 400, Հմայեակ Աչճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի։ Տիկ. Զ. Մեճպահքեան 500 Ֆ., հաւիւրամեակին առթիւ։

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
10
JEUDI
10 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.554 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.554

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆ

Ամուսնալ՝ միջամտութիւն չէ եղեր, այլ՝ Հիմնադրական Գործակցութիւն...

—o—

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԶՕՐԲԸ ԿԸ ՏԵՂԱԽՈՐՈՒԻ ԵՒ ԿԸ ՏԱՐԱԾՈՒԻ

Ֆրանսա, որ « խոհեմ » յայտարարութիւններով կը թուէր թէ կը խնայէ Խորհ. Միութեան, (այնքան որ Իմանիթէ « կը գնահատէր ժիւքար ա'խթէնի խոհեմութիւնը » այդ առընչութեամբ), բացէ ի բաց դատապարտեց խորհրդային միջամտութիւնը, զայն անընդունելի որակելով, ՄԱԿի իր մնայուն պատուիրակին բերնով : Ի՞նչ պիտի կարենայ ընել սակայն ՄԱԿը, որու անզօրութիւնը այլեւս փաստուելու պէտք չունի : Արդարեւ Խորհ. Միութիւնը վեթոյի իր իրաւունքը գործածելով Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ, այս վերջինը կրնայ Ազգաժողովին դիմել բայց ձեւակերպութիւնները բաւական բարդ են : Կարենալ դիմելու համար հարկ է օգտագործել « միացած խաղաղութեան համար » բանաձեւը, որ Քորէայի պատերազմէն մնացած է : 1950ին Խորհ. Միութիւնը չէր կրցած օգտագործել վեթոյի իր իրաւունքը ընդդիմանալու համար ամերիկեան (ՄԱԿի պիտակին տակ) զօրքի առաքման Հարաւային Քորէա, սա պարզ պատճառով որ պոյքոթի ենթարկած էր Ապահովութեան Խորհուրդը որ կը մերժէր ընդունիլ ... Չինաստանի վարչակարգը : Ցետագային վերագրաւեցին իրենց տեղը եւ անկէ ի վեր 113 անգամ գործածած են վեթօն (Ամերիկա՝ 21, Մեծն Բրիտանիա՝ 15, Ֆրանսա՝ 11, Չինաստան անդամակցութենէն ի վեր, 1971ին, 2) : Ուրեմն երբ Ապահովութեան Խորհուրդը անկարողութեան կը մատնուի մեծի մը վեթոյին հետեւանքով, Ուխտը կը նախատեսէ այդ ելքը իբրեւ պատճառաբանութիւն առնելով թէ « խաղաղութիւնը սպառնալիքի տակ է » :

Տեղւոյն վրայ կացութիւնը « հանդարտ » կը թուի, հատնաբար « չնորհիւ » խորհրդային զինուորական օժանդակութեան : « Քապուլ Նիու Թայմզ »ի (կառավարական թերթ) խմբագրապետը ըսած է արեւմտեան թղթակիցներուն. « Մի' խօսիք խորհրդային միջամտութեան մը մասին, այլ նախընտրաբար, վասնզի ճշմարտութիւն է, զինուորական գործակցութեան ափղան կառավարութեան հետ : Խորհրդային զօրքերը մի – ջամտութեան դեր չեն խաղացած այլ՝ ազատագրումի եւ այդ ըրած են օրինաւոր հիմերու վրայ ափղան կառավարութեան խնդրանքով » :

Դժբախտութիւնն այն է որ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐը լաւ չեն ըմբռներ, ոչ ալ՝ զգար զրաման եւ ազատագրման տարբերութեան նրբութիւնը, ոչ Հունգարները հասկցան, ոչ ալ՝ Չեխերը եւ դեռ շատեր, ինչպէս այսօր Ափղանները : Թղթակիցները կը վկայեն թէ հակառակ հրդային տարամաքրութիւնը այնքան զօրաւոր է, մանաւանդ երիտասարդութեան մէջ, որ վերածուած է հակա-օտար տրամադրութեան եւ այնքան կը չափազանցուին բոլոր օտարները, որ ամանք ինչպէս Ամերիկացիք ինքնութեան չքանչան մը ունին կուրծքին վրայ որպէսզի ... Ռուսի տեղ չառնուին : « Ամբողջ երկիրը բանակ մէջ է » կ'ըսէ Ափղան մը լրագրողի մը մինչ կը թուի թէ դիմադրութիւնը կը ծաւալի եւ պաշտօնատարները, « քաղքենի »ները լեռ կը բարձրանան ըմբոստներու կողքին կռուելու համար :

Ի՞նչ կ'ընեն սակայն անոնք որոնք կը բողոքեն դուրսը : Չին – ամերիկեան սերտակցութիւնը կ'ամրապնդուի եւ Ուա – չինկթըն ալ ցորենը չի ծախեր Խորհ. Միութեան :

Մոսկուայի մէջ ալ ջերմութեամբ եւ փառաւոր ժպիտով մըն է (երեւի՝ երախտագիտութիւն արտայայտող), որ Բրեժնեւ ընդունած է Մառչէն եւ խորհրդային հեռատեսիլն ալ լայն տեղ չնորհած է այս ժամանակին :

—×—

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՈՃԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ԴԱԴԱՐԻՐ

Պուրճ Համուտի կամուրջին մօտերը, Յունուար 2ին գտնուած է Գրիզոր Սահակեանի դիակը, որուն վրայ տեսնուած են փամփուշտի հետքեր : 30ամեայ հայ երիտասարդին դէմ կատարուած ոճիրին դրդապատճառները անծանօթ են ցայժմ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ԱԿԱԴԵՄԻԱՆԵՐԸ սկսած են կիներ ընդունիլ եւ Գիտութեանց Ակադեմիան, որ առանին մերժած էր Մառի Քիւրիին եւ աղջիկն ալ՝ Տիկին Իռէն Ժոլիո-Քիւրիին, ընդունեցաւ Տիկին Շոքէ-Պրիւհան, 57 տարեկան, դասախօս Քիւրիի համալսարանը, բնագէտ : Աւելի ուշ ալ 40 անդամները պիտի « ընտրեն » (չատոնց որոշուած է արդէն...) Մարկրիթ Եուրսը – նաբը, որ վերապատւ իր Ֆրանսահպատակութիւնը չատեղծելու համար...:

ՍԱՄՍՈՆի չրջանն է այս անգամ, որ երկու թիւրք ուսուցիչ սպաննուած են եւ երկու ուրիշներ ալ վիրաւորուած, առնչի օր : Արեւմտեան Պերլինի մէջ ալ թուրք ուսուցիչ մը սպաննուած է : Զախ, անդամ թուրք աշխատաւորներու Դեմոկրատ Ընկերութեան, ենթական թուրքիկները կը բաժնէր մզկիթի մը դուռը երբ ծայրայեղ-աջ Միլլի Սելամէթի անդամները զինուած հետապնդած են ուսուցիչը եւ սպաննած : Գերմանական ոստիկանութիւնը չատ զօրացուցած է հսկողութիւնը եւ աւելի խիստ է թուրքերուն հանդէպ :

ՄԻԼԱՆՈՅԻ մէջ երեք ոստիկան սպանուած են « կարմիր Ջոկատ »ներուն կողմէ : 24 ժամ առաջ ալ Սիկիլիոյ մէջ կը սպաննուէր տեղւոյն Դեմօ-Քրիսթիանիի նախագահը՝ Մաթթարելլա : Մթնոլորտը աւելի քան երբեք լարուած է :

ԻՆՏԻՐԱ. ԿԱՆՏԻ չատ հանպիսա մեծամասնութիւն մը ձեռք ձգած էր արդէն, վերջնական արդիւնքները չհայտնուած իսկ : 415 աթոռէ (ընդհանուր թիւը 544 է) վրայ իր կուսակցութիւնը չահած էր 305 աթոռ ինչ որ բացարձակ մեծամասնութիւն մը կ'ապահովէ Խորհրդարանին մէջ : Տիկին կանտի 62 տարեկան է :

ԹԱՀԻՐԻի մէջ մեռած է էմիլ Կոկէն, 80 տարեկանին, որ մեծ նկարիչին ապօրինի զաւակը կը նկատուէր :

ՊԵԿԻՆ – ՍՍՏԱԹ հանդիպումը Աստանի մէջ, որ Երկուշաբթի սկսած էր նախատեսուածէն աւելի երկար կը տեւէր : Յայտարարած են թէ իրենց տեսակէտները չատ մօտ են ինչ կը վերաբերի Իրանի եւ Ափղանիստանի : Սատաթ բաժակ պարեւ Ափղանիստանի : Սատաթ բաժակ պարեւ Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի ժողովուրդներու « բարեկամութեան » :

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳՐԳՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹՈՒՐՔ ԼՐԱԳՐՈՂԻ ՄԸ
ԲԱՐԲԱՆՋԱՆՔՆԵՐԸ
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ա. ՊԵՅԼԷՐԵԱՆ
(Պատմ. Դիտ. Տոքթէօր)

Բ.

ՓԻԻՐՏԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՐԱՒՆԵՐՈՒՆ
ՉԵՌՔ ԿԸ ԿԱՐԿԱՌԵՆ (1)

Հաստատուած է որ, մանաւորաբար Քիւրտերու ազատագրման համար Հայերը վերջին երեք տարիներու ընթացքին Թուրքիոյ Քիւրտերուն մօտ մեծ փրոփագանդ ձեռնարկած են :

« Հայաստան » պարբերաթերթի 1977 տարւոյ Յունուար Փետրուար թիւին մէջ Արալապանեան (2) անուն Հայ մը Թուրքիոյ Քիւրտերուն պատմութեան մասին երկար յօդուած մը տորագրած է : Այստեղ կը յիշուի թէ 1915էն յետոյ եւ ներքին կռիւներու ժամանակ Հայոց դէմ յարձակում գործողներու մէջ Քիւրտեր ալ կը գտնուէին : Բայց յօդուածագիրը կը չանայ գտնել արդարացնել ու անմիջապէս յետոյ, ստօրէն կարեւ կը թուէ թէ Քիւրտերը եւս Թուրքերու հալածանքին ենթակայ են, Հայոց նման կ'աքսորուին, կամ խմբովին ոճիրներու զոհ կ'երթան : Քիւրտերու հետ գործակցութիւնը մշակութային անուան տակ տեղի կ'ունենայ եւ երբ ցոյցերը սկսին քիւրտ հատաքականութիւններէ աջակցութիւն կ'ուզուի : Այս ձեռք կարկառումի տարբին չուրջ ուրիչ օրինակ մը տանք : Տարի 1976, Մարտ 21 : Փարիզի իսլամ մզկիթին դրականութեան, պատմութեան եւ փիլիսոփայութեան սէմինարի սրահին մէջ բանախօսութիւն մը տեղի կ'ունենայ : Նիւթն է : Արեւելեան Անատոլուի ժողովուրդները եւ իրենց յարաբերութիւնները Թուրքերու հետ :

Բանախօսութեան կազմակերպիչն է Փարիզի իսլամ մզկիթին գլխաւոր իմամ Սիհանպա Պուպագըր : Համալսարանի մէջ մահմետական կրօնի դասախօս եղող այս Ալժերացին միաժամանակ Ֆրանսայի նախկին երեսփոխան մըն է :

Բանախօսն է Ցովհաննէս Ահօրանեան : Բանախօսութեան վայրն է նոյն տեղը, այսինքն մզկիթին գրականութեան, պատմութեան եւ փիլիսոփայութեան սէմինարի սրահը : Հոս միմիայն մահմետական ազգերու եւ ժողովուրդներու մասին վիճաբանութիւններ տեղի կ'ունենան : Բայց հիմա նիւթը տարբեր է. Թուրքիա :

Ո՞վ է բանախօսը : Ցովհաննէս Էֆէնտի՝ Հայոց ազատագրման պայքարի պարագլուխներէն նչանաւոր Պօղոս Նուպար փաչայի թոռը : Ինք ներկայիս սովետական հպատակ է եւ Սովետ. Հայաստանի մայրաքաղաք Երեւանի մէջ կը բնակի ու Խորհ. Միութեան Տեղեկատուութեան Գրասենեակի ներկայացուցիչն է : Բայց երբ հրաւիրուած է այդ կարեւոր բանախօսութեան համար, անմիջապէս Փարիզ եկած է : Երկուքուկէս ժամ տեւող բանախօսութեան միայն առաջին տասը վայրկեանը հայկական արուեստին եւ Անիի փլատակներուն մասին խօսելէ յետոյ հայ պիտուն յարած է. « Հայաստան 9րդ – 11րդ դարերու ընթացքին զանազան արշաւանքներու ենթարկայ ըլլալով արուեստի կոթողները քանդուած են » : Ցետոյ 1915ի հայկական եղեռնին մասին անդրադարձած է : Ակնկ յետոյ յայտնի է արդէն : Բանախօսին համաձայն փոխուող թիւերը, իր վառ երեւակայութենէն կախում ունեցող պատմութիւններ :

Հայ պիտուն ասոնք մի առ մի պատմած է եւ բանախօսութիւնը չատ հետաքրքրական վերջաբանով մը վերջացուցած է.—

« Մահմետականութիւնը Քրիստոսն ալ, Մարիամ Աստուածածինն ալ սուրբ կ'ընդունի : Այս նիւթին չուրջ Հայոց եւ Արաբներուն միջեւ գրեթէ ոչ մէկ տարբերութիւն կայ : Կարեւորը այն է որ մեր արաբ, քիւրտ եւ հայ եղբայրները, յանուն քաղաքակրթութեան ու մարդկութեան, այս հարցին չուրջ միանան » :

Որքան ալ որ Ֆրանսական իշխանութիւնները մերժեն, չատ յստակ է թէ իրենց քաղաքագէտները, թէ քաղաքական եւ թէ զգացական տեսանկիւնէ, Հայոց գործունէութիւնները կը քաջալերեն :

1976 տարւոյ Ապրիլ 24ի ոգեկոչման հանդիսութեան Մարսէյլի մէջ գլխաւոր բանախօսը, նախորդ Արտաքին Գործոց նախարար Ժոպէրն է որ Թուրքերը հայկական ցեղասպանութեան պատասխանատու նկատեց :

Սա պահուս առջեւս հրաւէրի նամակ մը կայ : Ֆրանսական Ազգային Ժողովի պաշտօնական թուղթին վրայ գրուած հրաւէրին հեղինակը Փարիզի երեսփոխաններէն Ժորժ Մէմմէնն է : 1978 Յունուար 10ի նամակին համաձայն, մեծ յարդ երեսփոխանը, 1978 Յունուար 27ին ժամը 19·45ին Ազգային Ժողովի ճաչարանին մէջ հետաքրքրական հատաքոյթ մը կազմակերպած է : Նիւթն է « Արեւելեան Միջերկրական, Հայկական Հարցը եւ յոյն Կիպրոսի հարցը » : Հրապարակային այս հատաքոյթը պիտի ներկայացնէ Կիպրոսի Յոյներուն Փարիզի մեծ դեսպան Փոլիս Մոտինոս : Խօսողներէն մին՝ Կիպրոս – Ֆրանսա Բարեկամական Միութեան անդամ, Աալանեան, իսկ միսը՝ նախագահի օգնականներէն Մազարաքիս : Օրուան հատաքոյթը կը վարէ, նոյն Միութեան ընդհ. նախագահ Սթէֆանէսքօ : Ով որ 55 Ֆրանք կը վճարէ, այս հատաքոյթին կրնայ ներկայ ըլլալ :

Փարիզի 16րդ թաղամասէն եկող այս երեսփոխանին եւ Հայոց միջեւ սա յարաբերութիւնը կայ եղեր : Իր ընտրական շրջանին մէջ 450 Հայերու քուէ կայ եղեր եւ այդ պատճառաւ Հայոց կ'օգնէ եղեր : Լա՛ւ, բայց մեծայարդ քաղաքագէտ, Կիպրոսի Յոյներուն եւս քուէն կա՞յ : Ոչ, բնականաբար : Միայն հայ կազմակերպութիւնները այնպէս ներդաշնակ կը գործեն որ Ֆրանսացի քաղաքագէտ մը կարող չէ մէկուն թէ–թիկունք կանգնել եւ միսը անտեսել : Եւ այս հատաքոյթները մերթ ընդ մերթ Ֆրանսական ռատիոկայանի մէկ պաշտօնավարող Հայոց միջոցաւ Ֆրանսական հանրային կարծիքին կը հրամցուին :

(Մնացեալը Յաջորդով)

(1) Յօդուածագիրը չէնկէլ աթմա գրած է :

(2) Պէտք է ըլլայ՝ Արա Պապաճեան :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՎԱՂԸ

ՀՈՂԱՏԱՐԱԾՔԻ ՀԱՐՑԸ

Հայկական Սովետական Հեղափոխության վաղը ընդառաջ ես ուզում եմ ինձ համար պարզել մի հարց, որ ինձ համար շատ կարևոր է։ Ես ուզում եմ պարզել, թե ինչ է նշանակում հողատարածքը մարդու համար։ Ես ուզում եմ պարզել, թե ինչ է նշանակում հողատարածքը մարդու համար։ Ես ուզում եմ պարզել, թե ինչ է նշանակում հողատարածքը մարդու համար։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ

(ԱՆԿ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՊԱԼԱՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ

Տէր եւ Տիկին Նշան Սամուէլեան եւ զաւակները, Օր. Անահիտ Նիկողոսեան խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ մեծ հօր՝

ՅԱԿՈԲ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 8ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Յունուար 11ին, ժամը 13·45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի (ժամը 15·30ին) Պուա – Քոլոմպի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ալֆորվիլ.— Այրի Տիկին Նունիկ Ուստուլիկեան, այրի Տիկին Ալիս Շախճ եւ զաւակները՝ Էրիք եւ Ստեփան, Օր. Սեզա Ուստուլիկեան եւ ընտանեկան պարագաները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան նորոգ հանգուցեալ՝

ՓԱՆՈՍ ՈՒՍՏՈՒԼԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի, Յունուար 13, Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին:

Ի դիտումն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Պ. Գրիգոր Կուրպէթեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի կիրակի, Յունուար 13, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ ԿՈՒՐՊԷԹԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Նոյնպէս Կուրպէթեան, Պարտիզպան – եան եւ Պօյաճեան ընտանիքներու ննջեցեալ յիշատակին:

Ի դիտումն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

ԿԵՍԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՏՕՆ ԵՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Նախագահութեամբ Օննիկ Պայրամեանի

Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 16ին Հ. Բ. Ը. Մ. «Ալեք Մանուկեան» մեծ սրահին մէջ՝

118, rue de Courcelles, Paris 17e

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, *մասնակցութեամբ՝* Անահիտ Սվաճեանի, Վիրժինիա Բաթիի, Կապրիէլ Սարաֆեանի

Բացման երգ՝ Միհրան Էլմայեան

Լուսարձակով ցուցադրութիւն հին եւ նոր կեսարիոյ տեսարաններով, Տոքթ. Ժորժ Մոստիչեանի կողմէ:

Մաս մը ֆիլմ Նոր կեսարիոյ ուխտագնացութեան:

Նախընթրիք եւ օշարակ

Ծախերու մասնակցութիւն

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝

887·99·06

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ համակիրները:

Imprimé sur les Presses
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935
du Journal « Haratch »

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ» կը հրատարակի

Տէր եւ Տիկին Նորայր Երամեան մէկ տարեկան « Յառաջ » կը նուիրեն իրենց մօր՝ Տիկին Քէյիհեանի:

×

Տէր եւ Տիկին Աւետիսեան մէկ տարեկան « Յառաջ » կը նուիրեն իրենց ծնողքին՝ Տէր եւ Տիկին Աւետիսեանի:

ՀԱՅԵՐԷՆԸ ԱՌԱՆՑ ՈՒՍՈՒՑԻՉԻ

pour apprendre
reviser,
conserver
la langue
Arménienne

Dans le cadre de ses activités, la Bibliothèque publique d'information du Centre Georges Pompidou vous propose une nouvelle production :

L'ARMENIEN SANS MAITRE

une méthode d'auto-enseigement en trois niveaux, comprenant : un manuel et douze cassettes.

Vous pouvez bénéficier d'un prix préférentiel pour un tirage limité à 100 exemplaires.

Pour toute information relative à l'utilisation et au programme pédagogique de cette méthode de langue, vous pouvez vous adresser :

BPI, Médiathèque de langues
Tél : 277-12-33, poste 44-92

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ժողովը Շաբաթ, Յունուար 12, ժամը 4ին սովորական հաւաքատեղին: *Կարեւոր օրակարգ պատգամաւորական ժողովի պատգամաւորի ընտրութիւն, Մշակոյթի Տունը, 17 Ռիւ Պլէօ:*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Խաչի Պանկէօ – Քաշանի մաս – նաճիւղին մշակութային ձեռնարկը մասնակցութեամբ Անի երգչախումբին եւ Ալֆորվիլի թատերախումբին Փետր. 3ին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՓԱՐԻԶ.— Ոմն, ի գնահատութիւն «Յառաջ Մխոք եւ Արուեստ»ի՝ 1000 Ֆր. կը նուիրէ:

×

ՊՐՈՆ.— Պ. Զարեհ Բեհլիվանեան 60 Ֆր. կը նուիրէ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Լիոնէն, այրի Տիկ. Յուլիանէ Միհրլեեան, Ծննդեան առթիւ իր մօր՝ Տիկին Աղաւնի Փափագեանի եւ իր ծնողաց յիշատակին 300 Ֆր. կը նուիրէ Լիոնի Կապ, Խաչի մասնաճիւղին, նաեւ իր ողբացեալ քեռայրին՝ Մուշեղ Կարապետեանի, սիրած «Յառաջ»ին 200 Ֆր. (ստանալ «Յառաջ»էն):

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը իր Փարիզեան ութ մասնաճիւղերով, կը ստնէ Մանուկներու Օրը կիրակի, Յունուար 13, ժամը 14·30ին, Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահը, 26 Ռիւ Թրուայոն, Սեւր:

Երգ, արտասանութիւն եւ պար, մանուկներու կողմէ եւ անակնկալներ:

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները իրենց զաւակներով:

Ա.ԼՖՈՐՎԻԼԷՆ օթոբաոը կը մեկնի ժամը 13·30ին Փլաս Քարնոյէն:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յունուար 13, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Լիոնի Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ, կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին. վոքալիկներու կողմէ երգեր, արտասանութիւններ, պեղծկական պարեր, հաճելի անակնկալներ:

Կաղանդ պապան զանազան նուէրներ եւ համադամ ուտելիքներ կը բաժնէ ներկայ բոլոր մանուկներուն:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին, մանուկներու օրը կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ Յունուար 13, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին Սէն Մարթէն տ'Էոի Սալ տէ Ֆէթին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին պղրոցի աշակերտութեան կողմէ:

Հայկ. կաղանդ պապան իրեն հետ բերած նուէրներով կ'ուրախացնէ սրահին մէջ գտնուող բոլոր մանուկները:

Միջնարարին ճոխ պիւֆէ, խաչուհի – ներու կողմէ պատրաստուած:

ՉԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

1980 ԱՊՐԻԼ 4 – 10
կազմակերպութեամբ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻՆ

Նպատակը, որ պաշտօնական տեսակցութիւններ պիտի ունենայ, առաջնորդուած է Վալանսի Երեսփոխան-Քաղաքապետէն եւ 7 խորհրդատուներէ:

Գինը 3400 Ֆր. է, բոլոր ծախքերով եւ Վալանս – Մարսէյլ – Վալանս երթեւեկով:

Այս ճամբորդութեան մասնակցել փափաքողները կը դիմեն Յունուար 15էն առաջ, Վալանսի Քաղաքապետարանը:

participez au voyage
en ARMENIE

Organisé par la Municipalité de Valence, du Vendredi 4 au Jeudi 10 Avril

Le groupe, conduit par le Député-Maire de Valence accompagné de plusieurs conseillers municipaux, aura des entrevues officielles, notamment avec S. S. VASKEN 1er

Prix du voyage : 3400 F., tous frais compris, dont l'aller-retour en car à Marignane.

Les personnes intéressées doivent s'inscrire avant le 15 Janvier, à l'Hôtel de Ville de Valence.

Tél. : 43-93-00 Poste 26

ՆՈՐ ՏԱՐԻՈՅ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ՁԱՇ – ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, Յունուար 12, Շաբաթ երեկոյ ժամը 19էն սկսեալ, Փարիզի Մշակոյթի Տան մէջ՝ 17 Ռիւ Պլէօ:

Odyssée
d'un Enfant
Arménien

par Khoren Margossian
Ed. La Pensée Universelle
Prix 26 F. 50
En vente dans toutes les librairies
Ainsi qu'à la Librairie Samuelian,
51, rue M. le Prince, 75006 Paris
H. Palouyan, 9 rue de Trévise
75009 Pris.

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Կիրակի, Յունուար 13, Ը. օր Ծնընդեան: Տօն աւուրանակոչութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի: Պատարագի աւարտին՝ Առաջնորդարանին տնօրինէքը կը կատարուի:

Այսօր, եկեղեցւոյս անուան տօնին առթիւ, մասնաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ եկեղեցաչէն քարերուն՝ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ համար:

restaurant
EREVAN
ՀԱՅԱՏԱՌՆ
ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ *ՁԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԸ*
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ *ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ու ՋԻ – ՔԼՕՃԹԷ*
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ *ՍՈՒՇ - ՊԼՕՐԷԿ*

ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ Խ Ա Շ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՁԱՇ ԿԸ ՀԱՑԹԱՑԹՈՒԻ ՆԱԵԻ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՑ:

MARANE - ՄԱՌԱՆ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

ՃԱԽ եւ ընտիր տեսակներ
ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Կ'արժէ այցելել

MARANE épicerie orientale
1 bis, rue de l'Arbalète, 75005 Paris tél. 535 - 85 - 26
métro Censier-Daubenton, sur la rue Mouffetard

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
11
VENDREDI
11 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.555 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.555

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԱՐԱ

Պաշտպանութեան թուրքեւամերիկեան Սարս Գործակցութիւն

ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐԸ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԵՑԱՒ

Ամերիկացի եւ թուրք բանագնացները « յաջող » ելքի յանգած են, ինչպէս կը գրէր ինքնագնեշընըլ Հերըլտ Թրիպիւն Հինգշաբթի առաւօտ, իբրեւ աղբիւր տալով Թուրքիոյ Արտաքին նախարարութեան բանները :

Առ այժմ համաձայնագիրը ստորագրուած է երկու երկիրներու ներկայացուցիչներուն կողմէ եւ իր վերջնական ընոյթը կը ստանայ կառավարութիւններու վաւերացումով քանի մը օրէն : Համաձայնագրին բովանդակութիւնը անմիջապէս հրապարակուած չէր բայց այն ապատրութիւնը կայ, որ Անգարա յաջողած է իր ուզածը ձեռք ձգել, ինչպէս 500 միլիոն տոլարի զինամթերք տարեկան (հինգ տարուան վրայ) եւ նոյնքան ալ տնտեսական օժանդակութիւն : Լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, այդ օգնութիւնը կրնայ այս տարի մէկ միլիառ տոլարի հասնիլ, Իրանի եւ Աֆղանիստանի « չնորհիւ » : Մինչ այդ Քերքական կառավարութիւնը 45 օրուան երկարաձգման առժամեայ կարգադրութիւն մը ըրաւ ամերիկեան զինուորական կայաններուն համար :

Այն հաստատ համոզումը կայ թէ նոր համաձայնագիրը այդ կայաններուն համար չատ աւելի երկար ժամանակի վրայ կարգադրութիւններ կը նախատեսէ :

———×———

ԻՐԱՆ

ՆՈՐ ՁՈՀԵՐ ԹԱՒՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շէի սուզի ոգեկոչման առթիւ, Զորեքշաբթի կրկին ծանր բախումներ տեղի ունեցան եւ ըստ առաջին հաշուեկշիռի մը արդէն տասը մեռեալ եւ հարիւր վիրաւոր կայ, ասոնց կարգին, Ֆրանսացի թղթակից մը որ սրունքէն վիրաւորուած է : Կռիւները տեղի ունեցած են Խոմէյնիի եւ Շարիաթմատարիի կողմնակիցներուն միջեւ : Բախումները չատ սուր ընոյթ առած են : Այաթոլլաները Ղոմի իրենց մենաստաններէն հանդարտութեան կոչեր ըրած են :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐՍԻԿԱՑԻ մէջ մթնոլորտը աւելի քան երբեք լարուած էր Հինգշաբթի առտու արիւնալի դէպքեր պատահած ըլլալով գիշերը : Մանաւանդ է որ « ինքնաւար »ներ Պասթելիքայի գիւղէն, ուր ոստիկանական ուժեր միջամտած էին, յաջողած էին անցնիլ Այաչիօ եւ զրաւել Ֆէսք պանդոկը, ականայ պատնէշի վերածե – լով յաճախորդները տասնէն քսան հոգի : Այս ինքնաւարները նախապէս պատանդ կը պահէին երեք հոգի, զորս կ'ամբաստանեն իբրեւ « պառպուզ », այլ խօսքով

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ
(Արմէնփրէս, Դեկտ. 21 – Յունուար 7)

ԱՐՈՎԵԱՆ ՔԱՂԱՔԻ ՆՈՐ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հայ ճարտարապետները աւարտած են Արովեան քաղաքի կեդրոնի գլխաւոր յատակագիծը : « Հայպետնախագիծ » հիմնարկի մասնագէտները ամէն բան նախատեսած են քաղաքին բնակչութեան ժամանցի, մշակութային կարիքներու գոհացման համար : Պիտի կառուցուին մշակոյթի, մարզանքի եւ պիոներներու նոր պալատներ, հանրախանութ, արդիական պանդոկ, Թղթատարի կեդրոն, վարչական չէնքեր :

×

Յ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հայաստանի Ժողովրդական Արուեստի Թանգարանին մէջ բացուած է նկարիչ Յովհաննէս Համբարձումեանի ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած աւելի քան 90 աշխատանքները կ'արտացոլացնեն հայկական գիւղի կեանքը իր աւանդութիւններով, տօներով եւ առօրեայ զբաղումներով :

×

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵԻԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի « Արամ Խաչատրեան » սրահին մէջ տեղի ունեցած են երկու երեքհինգ համերգներ, որոնց ընթացքին Արա Պարթեւեան (Փարիզէն) ղեկավարած է իր գործերէն կազմուած համերգները, արժանանալով ջերմ գնահատանքի : Հայաստանի պետական սենֆոնիք նուագախումբը, ակադեմական երգչախումբը եւ մենակատարները մեկնաբանած են Ա. Պարթեւեանի գործերը, որոնց կարգին նաեւ « Օրաթորիօ »ն : Երաժշտագէտ Յեղինէ Բրուտեան խօսած է Պարթեւեանի գործերուն մասին : Շնորհակալութեան խօսք արտասանած է Փարիզի հայ երաժիշտը՝ իրեն հանդէպ ցոյց տրուած ջերմ ընդունելութեան համար :

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳՐԳՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹՈՒՐՔ ԼՐԱԳՐՈՂ ՈՒՀԻԻ ՄԸ
ԲԱՐԲԱՆՋԱՆՔՆԵՐԸ
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ա. ՊԷՅԼԷՐԵԱՆ
(Պատմ. Գիտ. Տոքթէօր)

(Գ. եւ վերջին Մաս)

ՊԷՏՔ Է ՈՐ ԹՈՒՐՔԻԱ ՈՐՈՇՈՒՄ ՄԸ ՏԱՑ

Արեւմտեան երկիրներու մամլոյ եւ խօսքի ազատութիւնը հայ, յոյն եւ քիւրտ տարրերուն առիթ կուտայ որպէսզի բացայայտ կերպով ուրիշ երկրի մը դէմ գործունէութիւն ցոյց տան : Եւ նոյնիսկ Հայերը յարձակում եւ ռմբիրներ գործողներու դէմ խստիւ կը բողոքեն ու զանոնք կը դատապարտեն : Այս իմաստին մէջ յատակ է թէ կարգ մը քաղաքագէտներէ ալ աջակցութիւն կը ստանան :

Ուրեմն աւելի չատ թուրք սպանութեան առաջքը առնելու համար, թուրք կառավարութեան չի մնար ուրիշ միջոց եթէ ոչ միջոցներ ձեռք առնել այդ երկիրներու հետ իր յարաբերութիւններուն մէջ : Անկասկած, ասոնց համար տեսակ-տեսակ միջոցներ կան եւ « Իհգագը հազ » (արդարութեան իրաւունքը) փորձուելիք ամենավերջին միջոցն է (1) :

Թուրքիա իր ներքին վէճերուն պատճառ որքան տկարանայ, արտաքին թշնամիներու հետ դլուխ ելլելու իր կարողութիւնն ալ այնքան կը դժուարանայ : Միմիայն Միջին Արեւելքի մէջ վերջերս զարգացող դէպքերու հանդէպ Թուրքիոյ բռնելիք « ուշիմ եւ հեռատես » քաղաքականութեան մը չնորհիւ չատ բան կըրնայ փոխուիլ » :

×

Ինչպէս կը տեսնուի այս երկար յօդուածով, Թուրք լրագրուհին ոչ թէ միայն դէպքերը այլ դէմքերը եւս վառ երեւակայութենէ մը մղուած, չրջուած կը ներկայացնէ Թուրք հանրային կարծիքին, յատկապէս Գերմանիա ապրող Թուրք դործաւոր դասակարգին : Երբ այսօր ցեղասպանութեան 65ամեակի նախօրեակին կը գտնուինք, սպասելի էր արդէն Թուրք մամուլին այս ելոյթը : Վստահաբար նոր բաներ հրատարակութիւններ ալ լոյս պիտի տեսնեն եւ կամ հիներ ալ պիտի արտատպուին (2) ու բաշխուին ձրի զանազան գրադարաններու ու անհատներու, ինչպէս նախորդ տարիները, 1915ի եղեռնի մասին Թուրք եւ մանաւանդ հայ եւ օտար հանրային կարծիքը լուսաբանելու... մտահոգութեամբ :

Ընթերցողը կը տեսնէ թէ Թուրք լրագրողուհին ամբողջովին Հայոց վրայ կը բեռցնէ Թուրք գիւանագէտներու սպանութեան ոճիրը : Մենք անճնապէս բազմաթիւ պատճառներ ունինք չհաւատալու այս իրողութեան եւ ինչպէս այս յօդուածի մեր նախաբանին մէջ ալ գրեցինք ուրիշ առիթով ալ պիտի անդրադառնանք այս հարցին չուրջ եւ երկարօրէն : Միայն թէ կ'ուզենք հոս կարճօրէն յիշեցնել թէ այլ տեղեր պէտք է փնտռել այդ ոճրագործներուն իմքնութիւնը երեւան հանելու համար : Միայն թէ ինչպէս ուրիշ առիթով ալ արդէն անդրադարձած ենք, այս եղելութիւններու յաճախակի կրկնութիւնները կրնան քաջալերել կարգ մը ծայրայեղ եւ անհեռատես ազգայնական զգացումներէ տարուող հայ երիտասարդներ բռնի ուժի մղելու : Արդիւնքը այն կ'ըլլայ որ իսկական չարագործնեբուն լարած ծուղակին մէջ կ'իյնան եւ իրենց չերած ոճիրներն ու դէպքերն ալ իրենց վրայ կը բեռցուին երբ օր մը ձերբակալուին, որուն այնքան յատակ կերպով ցանկացող են արդէն Փարիզի կարգ մը հայասէր ֆրանսերէն օրաթերթեր :

Միայն որոշ է թէ այս « ոճիրները » առաջել եւս մեր ժամանակի օտար հանրային կարծիքին ուշադրութեան յանձնեցին հայկական ցեղասպանութեան անպատիժ արարքը եւ աւելի ծանօթացուցին եղեռնի ընոյթը քան թէ մեր ամէն տարի կատարած Ապրիլ 24ի սգահանդէսները (3) :

(1) Որքան որ հասկցանք, կը թելադրէ ուժով պարտադրել « արդարութեան իրաւունքը » : Այսինքն ոճրագործները օտար երկիրներու մէջ գտնել ու զանոնք պատժել Թուրքիոյ կ'իյնայ եթէ այդ երկիրները չեն կրնար կամ չեն փափաքիր զանոնք գտնել ու պատժել :

(2) Անցեալ տարի երկու հատ լոյս տեսան այս գրքոյկներէն, առջի տարի եւս երկու հատ, տե՛ս Ցառաջ, 1979 Ապրիլ 27, թիւ 14369 եւ Ցառաջ 1979 Ապրիլ 28 – 29, թիւ 14370 :

(3) Կ'արժէ կարդալ Փարիզի ամէնէն կարեւոր օրաթերթերին չափաւոր եւ տրամաբանական խմբագրականը, տե՛ս Լը Մոնտ, 1979 Դեկտ. 25, թիւ 10856 եւ «Ցառաջ» Դեկտ. 27 :

ՁԵՌՈՒՄ.— Այս յօդուածին Ա. մասին (« Ցառաջ » Յունուար 9) 4րդ ծանօթութիւնը պէտք է ըլլայ՝ Արեւմտեան Գերմանիոյ (եւ ոչ անշուշտ՝ Արեւելեան, ինչպէս մեր ընթերցողները ճշդած պէտք է ըլլան իմքնաբերաբար) :

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՏԱՍՆԱՄՅԱԿ

ՊԵՏԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՒԿ ԹՈՂԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ

«ՅՈՒՆՈՍ»

ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ԺԱՄԱԳՐՔԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԱԾ Է 1969 ԹՎԱԿԱՆԻՑ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈԼԵԿՏԻՎ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԿԱՐԻՔ ՉԿԱ

ՀԱՍՑԵ՝ ԵՐԵՎԱՆ, ՊԱՐՈՆ ՍԵՎԱԿԻ ՓՈՂՈՑ, 19

ՀԵՌԱԽՈՍԱՀԱՄԱՐ՝ 52-42-42

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՏԱՍՆԱՄՅԱԿ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՏՊԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՎԱԾ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՕՐԳԱՆ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՏԱՍՆԱՄՅԱԿԻՆ ՎԵՐԱՀՂՎՈՒՄ Է ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՏԱՍՆԱՄՅԱԿԻՆ ՎԵՐԱՀՂՎՈՒՄ Է

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՏԱՍՆԱՄՅԱԿԻՆ ՎԵՐԱՀՂՎՈՒՄ Է

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՏԱՍՆԱՄՅԱԿԻՆ ՎԵՐԱՀՂՎՈՒՄ Է

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ, Դեկտ. 9ին մեռած է ընկ. Յովհաննէս Մուրատեան, որ ծանօթ դէմք մըն էր գաղութին մէջ ծառայութեան իր ոգիով եւ Հ. Ց. Դ.ի շարքերուն մէջ տարած անոակարկ իր աշխատանքներով: Անդամ էր Հ. Մ. Ը. Մ.ի: Թաղումը կատարուած է Դեկտ. 10ին: Գերեզմանատան մէջ դամբանական խօսած է իր վաղեմի ուսուցիչը՝ Յով – հաննէս Երէցեան:

×

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ « Գերմանիկ » սրահին մէջ, Դեկտ. 30ին, տեղի ունեցած է ոճնածառի հանդէս, կազմակերպու – թեամբ Լիբանանի Թեմի Կրօնական Դաստիարակութեան Մարմնուրդին: Ներկայ եղած են մօտ 1500 աշակերտներ: Նախագահած է առաջնորդական տեղապահ Ա – րամ Վրդ. Քէշիշեան: Շնորհաւորութեան խօսք արտասանած է Աբրահամ Գալէնտէրեան: Գեղարուեստական յայտագրի պատրաստութենէն եաք Արամ Վրդ. մաղ – թանքներ ըրած է Լիբանանի խաղաղութեան եւ արդարութեան հաստատման համար: Ապա ժամանած են երկու կա – պոյտներ, որոնք խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծած եւ նուէրներ բաշխած են ամբողջ աշակերտութեան:

×

ՄՈՆՐԻԱԼԻ « Պոնավանթիւր » կեդրոնի սրահին մէջ տեղի ունեցած է Գիրքերու Բ. Միջազգային Ցուցահանդէսը, որուն մասնակցած են 21 երկիրներու 300 հրատարակչական տուները: Համազգայինն ալ ցուցադրած է հայերէն, Ֆրանսերէն եւ անգլերէն հրատարակուած գիրքեր՝ գրական, պատմական, քաղաքական, ընկերային եւ ուսումնասիրական նիւթերու շուրջ:

ցոմին, թէ՝ երբ Պապը դատապարտած է ամերիկեան դեսպանատան մէջ պատանդ առնող ուսանողներու արարքը, ի՞նչ է հայ եկեղեցւոյ պաշտօնական դիրքորոշումը այդ մասին, Արտակ Աբգ. ըսած է.– « Պապը մեր եկեղեցու մէջ հոմապատասխանում է մեր Կաթողիկոսին եւ մեր եկեղեցու խօսքը Կաթողիկոսինն է: Եւ քանի որ մենք փոքր եկեղեցի ենք, եւ պարփակուած ենք հայ համայնքով միայն, յաճախ կաթողիկոսները նման հարցերով չեն զբաղւում. քանի որ հարցը կապ ունի Իրանում եղած եկեղեցու եւ Իրանի մեր ժողովուրդին, երբ որեւէ մէկ երկրի ժողովրդի նկատմամբ ճնշում կայ, այդ ժողովուրդը ինքն իրեն պաշտպանելու համար ամէն միջոցի կը դիմի »:

×

Պարսկական մամուլի թղթակիցները լայնօրէն անդրադարձած են մամլոյ ասուլիսին:

ԼՈՆՏՈՆԻ Հայ Տունի սրահներուն մէջ տեղի ունեցած է ամերիկահայ նկարիչ Լեւոն Ժամկոչեանի ցուցահանդէսը, կազմակերպութեամբ Հ. Բ. Ը. Մ.ի տեղական մասնաճիւղին: Ծօսք առնելով կարպիս Եսայեան ներկայացուցած է Լեւոն Ժամկոչեանի արուեստին յատկանիշները:

×

Ցուցահանդէսի օրերուն, Լեւոն Ժամկոչեան Հայ Տունի մէջ դասախօսութիւն մը տուած է « Արուեստի գործ մը ինչպէս վերլուծել, դատել եւ գնահատել » նիւթին շուրջ:

×

Հայ Տունի մէջ, Դեկտ. 9ին, դասախօսութիւն մը տուած է Փրոֆ. Եդուարդ Զուպարեան, Երեւանի համալսարանի բնագիտութեան դասախօս: Կարպիս Եսայեան ներկայացուցած է դասախօսը եւ անդրադարձած Երեւանի համալսարանի արժէքին: Փրոֆ. Զուպարեան խօսած է Երեւանի համալսարանի 60ամեայ գոյացումին, յառաջդիմութեան եւ նուաճումներուն մասին, ինչպէս նաեւ անոր վայելած համամիութենական վարկին եւ դիտա – հետազօտական մարզին մէջ ունեցած առանձնաշնորհումին: Հաւաքոյթին ուարտին Հ. Բ. Ը. Մ.ի Լոնտոնի մասնաճիւղին կողմէ Տիկ. Անահիտ Կորկոտեան երեք հաշուիչ մեքենաներ նուիրած է Երեւանի համալսարանի բնագիտական բաժնին:

×

ԿԻՏԻԿՓԱՇԱՅԻ (Պոլիս) Ս. Յովհաննէս եկեղեցւոյ մէջ, Դեկտ. 23ին պատարագած եւ քարոզած է Շահան Եպիսկ. Սըվաճեան: Յաւարտ պատարագի հոգեհանդստեան պաշտօն կատարուած է եւ մատաղի ու ղինեի օրհնութիւն: Կրօնական արարողութիւններէն եաք եկեղեցւոյ յարակից սրահին մէջ տեղի ունեցած է աշխարհիկ հանդիսութիւն մը, նախագահութեամբ Շորհք Պատրիարքի: Բացումը կատարած է Մխիթար Ա. Սրկ. Կիւլեան: Հանդէսը վարած է Յակոբ Սվաճլեան: Թաղական Մարմնուրդին կողմէ առենապետը՝ Հրաչ Թուլումճու, կարդացած է տեղեկագիրը, որմէ պարզուած է որ Մարմնուրդը ունի մէկ միլիոնի բաց մը: Մտեղծուած խանդավառ մթնոլորտին մէջ եղած են սրտաբուխ նուէրներ, որոնց մասնակցած է Շնորհք Պատրիարք 50 հազար ոսկիով: Պատրիարքին փակման խօսքով վերջ դրած է հանդիսութիւնը:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը հայկական ձեռնարկներու իւ նպաստ 1979 տարեշրջանին կատարած է հետեւեալ յատկացումները ու օժանդակութիւնները.

1. Մեսրոպեան վարժարանին, Լոս Անճելըս, Քալիֆորնիա, վարժարանի շէնքին ընդարձակման համար 26.000 տոլար,

2. Հայ Գաղութային Կեդրոնին, Սան Ֆրանսիսքօ, կառուցուելիք Մշակութային կեդրոնին մէջ հանդիսասրահի բեմի շինութեան ծախքը 10.000 տոլար:

3. Մխիթարեան Միաբանութեան, Վիէննա, հրդեհի պարագային ապահովի սարքաւորման գեղեցում 7400 տոլար:

4. « Սուրբ Փրկիչ » Ազգ. Հիւանդանոցին, Իսթանպուլ, թժշկական արդիական սարքաւորումներ եւ գործիքներ 40.000 տոլար:

5. Ռոզ եւ Ալեքս Փիլիպոս վարժարանին, Լոս Անճելըս, Քալիֆորնիա, վարժարանի շէնքին ընդարձակման համար 30.000 տոլար:

6. Միացեալ Ազգերու Գաղթականաց Բարձր Կոմիսէրութեան, Ժնեւի մէջ հայ տարեցներու բժշկական խնամք մատակարարող ծրագրի մը ի նպաստ՝ 5.000 տոլար:

7. Հայոց Պատրիարքութեան, Երուսաղէմ, Պատրիարքարանի տպարանին համար արդիական սարքաւորումներ՝ 24.240 տոլար:

8. Համալսարանական կրթաթոշակներ, գոյութիւն ունեցող վարկին վրայ կատարուած նոր յաւելում՝ 1979 – 1980 տարեշրջանին տրամադրուելիք կրթաթոշակներու հաշուոյն՝ 400.000 տոլար:

9. Հ. Բ. Ը. Միութեան, Պաղտատ, Միութեան նորակառոյց կեդրոնի թատերասրահին եւ դասախօսութեան սրահին յատուկ լոյսի եւ էլեկտրականութեան սարքաւորումներ՝ 10.000 տոլար:

10. Գալփայեան Որբանոցին, Իսթանպուլ, որբանոցի Սկիւտարի փլատակ շէնքին վերակառուցման ի նպաստ 25.000 տոլար:

11. Հայկական դպրեվանքերու, 1980 – 1981 եւ 1981 – 82 ուսումնական տարեշրջաններուն հայկ. դպրեվանքերու մէջ որոշ թիւով ուսանողներու արամադրուելիք կրթաթոշակ՝ 42.000 տոլար:

12. Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքու – թեան, Իսթանպուլ, բացառիկ յատկացում Սկիւտարի Ս. Խաչ դպրեվանքին ի նպաստ, հաւասարապէս բաժնուած 1979–80 եւ 1980–81 տարիներուն վրայ՝ 30.000 տոլար:

13. Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ վարչու – թեան, Մոնրէալ, նոր կառուցուելիք մը – շակութային եւ կրթական կեդրոնին մէջ դասարանի մը շինութեան ծախքը՝ 20.000 տոլար:

14. Սփիւռքի հայկական վարժարաններուն, վարժարաններու կահաւորման համար արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող վարկին վրայ կատարուած յաւելում՝ 35.000 տոլար:

15. Սփիւռքի հայկական ամբողջօրեայ վարժարաններուն, իւրաքանչիւր հաստատութեան մէջ որոշ թիւով ուսանող – ներու տարեկան կրթաթոշակը հոգալու համար հաստատուած վարկին հաշուոյն կատարուած նոր յատկացում՝ ծրագրին շարունակութիւնը ապահովելու համար նաեւ 1980–81 ուսումնական տարեշրջանին՝ 475.000 տոլար:

16. Թէֆէեան Մշակութային Միութեան, Լոս Անճելըս, Քալիֆորնիա, նոր վարժարանի շէնքի մը ընդհանուր ծրագրին մէջ Մանկապարտէզի բաժնին կառուցման ծախքը՝ 70.000 տոլար:

17. Համալսարանական կրթաթոշակներ, գոյութիւն ունեցող վարկին վրայ կատարուած յաւելուածական նոր յատկացում 1979–80 ուսումնական տարեշրջանին համար՝ 50.000 տոլար:

18. Հայկ. Մշակութային եւ Մարմնամարզական Ակումբներու, ակումբի շէնքի նորոգութեան եւ կահաւորման համար գոյութիւն ունեցող վարկին վրայ կատարուած յաւելում՝ 25.000 տոլար:

19. Հին ձեռագիրներու մանրակրկիտ ուսում: Կարեւոր հայկ. հին ձեռագիրներու մանրանկարահանման ծրագրին յատուկ վարկին հաշուոյն եղած նոր յատկացում՝ 10.500 տոլար:

20. Հայաստանի գիտական եւ ակադեմական հաստատութիւններուն: Արտահամանէն գիտական եւ արդիական սարքաւորումներու եւ գրանցան հրատարակութիւններու ձեռք բերման համար՝ 300.000 տոլար:

21. Հ. Բ. Ը. Միութեան, Պէյրութ: Միութեան Անթիլիասի նոր գրամատան համար բժշկական գործիքներ՝ 5000 տոլար:

22. Հրատարակչական: Հրատարակչական նոր ծրագիրներու իրագործման համար կատարուած նոր յատկացում՝ 59.860 տոլար:

Գումար 1.700.000 տոլար:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ՝ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ ՅԱՐԴ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ՅԱՏԿԱՑՈՒՄՆԵՐՈՒ

Գումար՝ մինչեւ 1978 Դեկտ. 31 կատարուած յատկացումներու 26.531.283,82 տոլար

Գումար՝ 1 Յունուար 1979էն մինչեւ 1979 Դեկտ. 31 կատարուած յատկացումներու՝ 1.700.000,00 տոլար

Ընդհ. գումար՝ Հիմնարկութեան կողմէ մինչեւ 1979 Դեկտ. 31 կատարուած յատկացումներու 28.231.283,82 տոլար

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Լիզպոն, 31 Դեկտ, 1979

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Վ Է Պ)

= ՋԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

ԺԱ.

Անմիջապէս՝ Սատաթօֆ ֆօնսիւլթա – սիոնի սրահին մէջ տկարութիւն մը զգաց եւ ծունկերը կթոտեցան. հականեխականներու ուժգին եւ թափանցող հոտը աչքերը մթնցուց եւ միեւնոյն ատեն յուզմունքով մտիկ ըրաւ Թեթեւ, հազիւ լսելի հեծմունք մը: Ասիկա երկվայրկեան մը տեւեց եւ Բրաց ժամանակ իսկ չունեցաւ նշմարելու Սատաթօֆի դունաթափ դէմքը եւ սեւ ծիրով մը շրջանկուած աչքերը եւ արագ արագ սկսաւ զայն տեւ – պեկացնել իրողութեան:

– Այս կինը մեր գայեակներէն մէկուն, Տիկին Մոնթենեգրի տունը գրկուած էր. օտարական է եւ յայտնի է թէ հոն գործարութիւններու հանդիպած է բայց խնդիրը է պիտնալ թէ ի՛նչ կարգէ էին այդ գործարութիւնները:

– Ու եթէ պիտնաք ալ, Պարոն Բրաց, ինչ օգուտ այելա, քանի որ արդէն այդ կինը հիւանդ է:

Ձեռքերը տաբատին գրպանին մէջ Բրաց պահ մը անշարժ մնաց եւ յետոյ աւելցուց.

– Վերջապէս իրաւունք ունիք, բայց կ'ուզէի դիտնալ թէ այդ գայեակին տուն նմանօրինակ դէպքեր յաճախ կը պատահի՞ն...և յետոյ հիւանդները առհասարակ այնքան ոգէտ են որ կարելի չէ որոշ եւ ճշդիւ բան մը իմանալ:

Սատաթօֆ չպատասխանեց եւ Բրաց կարծես մտովի եղած հարցումի մը պատասխանելով շարունակեց.

– Իրաւ է որ ցաւը այնքա՜ն երկչոտ եւ վատ կը զարձնէ հիւանդները:

Հծծիւններ եւ օտար լեզուով արտասանուած բառեր դիրենք իրականութեան դարձուցին և երկուքը մէկանց հիւանդին քով եկան: Ասիկա երիտասարդ կին մըն էր երկայն սեւ աչքերով եւ տափակ քունքերով. չափազանց սեւ մազեր՝ ողորկ եւ խիտ՝ ճակատին վրայէն կը բաժնուէին երկուքի. առանձին գայն դիտողի մը համար գեղեցիկ չէր եւ վայրենի բան մը ունէր դրեթէ, մանաւանդ երկայն եւ դէպի քունքերը ճեղքուած աչքերը կ'աւեցնէին ատիկա որոնք կարծես բնաւ չէին բացուեր բոլորովին եւ սեւ թիթերուն խիստ չողիւնը հազիւ թէ կը մեղմանար իրարու մօտիկցած թարթիչներուն մէջէն անցնելով: Բայց այդ միջոցին՝ յուսահատութիւնը եւ ցաւը անանկ արտայայտութիւն մը կու տային իր դէմքին որ անօրինակ եւ դառն գեղեցկութիւն մը կը ստանար: Իր շատ ժպտուն դէմքին վրայ չրթունքները միայն անդադար կարմրութիւն մը ունէին երբեմն այն աստիճան ուժգին որ արիւնոտ վէրքի մը տպաւորութիւնը կ'ընէին:

– Շատ կը տանջուիս կոր այնպէս չէ՞ Տիկին:

— Օ՛հ այո՛:

Բառերը սեղմուած ակռաներուն մէջէն կը սուլէին եւ երկու ձեռքերը կուրծքերուն կը տանէր պանտուժներով սեղմուած կուրծքեր, որոնք կը ցցուէին հազուստին տակէն, ուսած՝ մինչեւ բազուկներուն տակը:

— Սարսուռներ, սարսուռնե՛ր:

Բրաց դէպի անոր հակեցաւ:

– Հիմակ, Տիկին, ձեզի պիտի խնամենք, շատ ցաւ պատճառող բան մըն է ձեր ունեցածը բայց վտանգաւոր չէ, ապահով եղէք:

Կինը օդին մէջ տարտամ շարժում մը ըրաւ:

– Ինչ փո՞յթ Պարոն. չուտով ըրէք ինչ որ պիտի ընէք. ամէն բանի պատրաստ եմ եթէ ապահով ըլլամ որ կաթս պիտի չկորսնցնեմ:

Զոր եւ կարուկ բան մը ունէր ձայնին մէջ եւ Բրաց զգալի կերպով յուզուած՝ դէմքը զարձուց. անհամբեր Մարթին կը սպասէին եւ վայրկեանները կ'անցնէին կարծես զժուարութեամբ: Այլեւս Սատաթօֆ բան մը չէր ըսեր եւ պիշ պիշ կը նայէր ուրիշ անկողնի մը վրայ երկնցած կնոջ մը որ գայեակին կը սպասէր իր կարգին: Բրաց հիւանդը զբաղեցնելու համար հարցումներ կ'ընէր որոնց կը պատասխանէր գժուարութեամբ եւ շատ անգամ ընդհատուելով, հարկ եղած բառերը չգտնելուն համար:

(42 – Շար.)

Պ. Երուանդ Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Փափազեան, Պ. Ալեքսանդր Պօղոսեան, Օր. Վերոնիք Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Հրաչ Պօղոսեան եւ զաւակները՝ Պետրոս եւ Երուանդ յաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԵՐՈՒԱՆԴ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ
(ծնեալ Սիմա Հայկազեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 8ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Յունուար 11, ժամը 10·30ին, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, 6 Ավընիւ Պուրկէն ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Բլամարի գերեզմանատունը (ժամը 11·45ին)։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վիէն.— Տիկին Անժէլ Գալիկեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իր ամուսնոյն՝

ՊԱՂՏԻԿ ԳԱԼԻԿԵԱՆԻ

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ, տեղւոյն Սէն–Փօլ մատրան մէջ, այս Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 10ին, ինչպէս նաեւ իր ընտանիքին համայն ննջեցեալոց (Վիէն եւ Սոֆիա) յիշատակին։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

×

Պ. Գրիգոր Կուրպէթեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Յունուար 13, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ ԿՈՒՐՊԷԹԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ։

Նոյնպէս Կուրպէթեան, Պարտիզպանեան եւ Փորիահեան ընտանիքներու ննջեցեալոց յիշատակին։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

ESCAPADE
SUR L'ARARAT
Premier 33T instrumental
de
Bernard Dededjian
en vente : région parisienne
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Rest. ANOUCH :
12, rue Cadet — Paris (9e)
LYON : Bahadourian
20, Rue Villeroy

ՓԱՐԻԶ
Ս. ԾՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ
Ի ՆՊԱՍՏ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ
ՆՈՐՈՅՈՒԹԵԱՆ
Գ. ՅԱՆՆԿ

Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Մխիթէվէլեան 10·000 ֆր., Պր. Մխէրան Էդնայեան 10·000, Տէր եւ Տիկ. Համազասպ Մոմճեան 2500, Տէր եւ Տիկ. Էմիլ Ասլանեան 2000, Պր. Արմենակ Աճէմեան 1000, Տէր եւ Տիկ. Ստեփան Տամլամեան 1000, Տիկ. Մուրատեան (Գալիֆորնիա) 800, Պր. Գասպար Մանիսեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկ. Գեղամ Թորոսեան 500ական, Տէր եւ Տիկ. Մկրտիչ Չէլվէեան 1000, Տէր եւ Տիկ. Աբրահամ Մելոնեան 300, Տիկ. Երանուհի Գրալեան 250, Տէր եւ Տիկ. Արա եւ Էմմա Տումանեան (Ինտիանա), Տիկ. Հերմին Պօղոսեան 200ական, Պ. Յակոբ Եայլաեան 150; Պ. Սերովբէ եւ Արա Սերոբեան եղբարք, ոմն (Տիկ. Լ. Թ. Գ.), Տիկ. Անահիտ Գուրյումճեան, Տիկ. Փնարիկ Արզունեան, Տիկ. Վարդենի Գումրուկեան 2րդ անգամ), Տէր եւ Տիկ. Ժաք Մուրատեան, Տէր եւ Տիկ. Սերովբէ Գալֆայեան, Տիկին Մարսէլ Պուրճիկ 100ական Տիկ. Ա. Տէրտէրեան 60, Տէր եւ Տիկ. Արամ Պետրոսեան 50, Տէր եւ Տիկ. Ա. Պարտիզպանեան 40։ Գումար 31·350 ֆրք.

Նախորդ երկու ցանկերու գումարները՝ 13·650 ընդհ. գումար 145·000 ֆր.։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՓԱՐԻԶ.— Տէր եւ Տիկին Հայկ Պահչէճեան 240 ֆր. կը նուիրեն Ամանորի առթիւ։

×

Տիկին Աղաւնի Թորոսեան 140 ֆր. կը նուիրէ։

YORGANTZ
NOUVEAU !
MAXI 45 t. INTERNATIONAL
est paru
DISCOTCHARI
REGGAE
Cappadoce Productions 3750530

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Խաչէ Պանեէօ – Քաշանի մաս – նահիւղին մշակութային ձեռնարկը մասնակցութեամբ Անի երգչախումբին եւ Ալֆորվիլի թատերախումբին Փետր. 3ին։

ԳՈՐԳԻ ՎԱՀԱՆԱՏՈՒՆ
ԱՐՄԻՆ
ուր պիտի գտնէք արեւելեան յատագոյն գորգերը, մատչելի գիներով
ARMINE
les plus beaux Tapis d'Orient
importation directe, prix, choix, qualité
acheter un tapis chez Armine.
est un placement sur et agréable
ARMINE
ANTIQUITÉS - TAPIS
73, RUE LA FAYETTE, 75009 PARIS
tél. 878 80 13 métro Cadet

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչէ Մարտիկեան քաղաքի մանաճիւղը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկ. Ճավուշեանի եւ զաւակներուն, Տէր և Տիկ. Թաստապալեանի և զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ն. Գալվաճեանի ինչպէս նաեւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց հօր, մեծ հօր, եղբօր եւ ազգականին՝ Յարութիւն Աբգարեանի մահուան առթիւ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Փարիզի մանաճիւղի ժողովը Շաբաթ, Յունուար 12, ժամը 4ին սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ պատգամաւորական ժողովի պատգամաւորի ընտրութիւն, Մշակոյթի Տունը, 17 Ռիւ Պլէօ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Առնուվիլի վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հիմնական նորոգութեան համար եղած նուիրատուութեանց
Գ. ՅԱՆՆԿ
Նախկին դումար 25·900
Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Պաղըրճեան 5000, Տիկ. Ազաւնի Պամամճեան 1500, Տէր եւ Տիկ. Ժիրայր Նիկողոսեան, Գեղամ Զօրեան 1000ական, Տէր եւ Տիկ. Հայր Բագեեան, Տէր եւ Տիկ. Բէօտ Ճամճեան, Տիկ. Վերժին Նազարէթեան, Տէր եւ Տիկ. Վարուժան Սանոյեան 500ական, Տէր եւ Տիկ. Օննիկ Թուֆանեան, Տէր եւ Տիկ. Արա Դանիէլեան, Տէր եւ Տիկ. Ֆրեեերիք Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկ. Հայկ Հիճազօղլու, Պր. Յակոբ Գարապօղոսեան 200ական, Տիկ. Ալիս Տիլանեան 150, Տիկ. Ազատուհի Տիլանեան, Տէր եւ Տիկ. Բենիամին Մովսէսեան, Տիկին Հերիքնազ Ստեփանեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տիլանեան, Տէր եւ Տիկ. Սամուէլ Տէր–Ազարեան, Պր. Շմաւոն Գոնեալեան, Պր. Ժորժ Քուրունիս, Օր. Մաւիլն Եաղմուրեան, Տիկ. Սիրան Սալաքեան, Տիկ. Նիկողոսեան 100ական։

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Յակոբ Քիւրէեեանի մահուան առթիւ Տիկ. Պայծառ Քիւրէճեան եւ զաւակները 400 ֆր., Պր. Նշան Քիւրէճեան եւ զաւակները (Կրընոպլ) 300, Տէր եւ Տիկ. Ժանօ Ծովհաննէսեան, Տիկ. Եղիսաբէթ Գէորգեան, Պր. Գէորգ Գէորգեան, Պր. Ծովսէփ Օհանեան, Օր. Թագուհի Գուրյումճեան, Տէր եւ Տիկ. Հայկազ Զուքուրեան 50ական, Պր. Ասատուր Պաղտասարեան 40, Միքիքեան եւ Քիւրէղեան ընտանիքներ 30, Լեւոն Շուշանեան, Նարգուհի Պապուչեան, Սերոբ Գինոսեան, Գուրգէն Զուքուրեան, Խաչատուր Ասատուրեան 20ական, Պաւլէ Մակարեան, Յարութիւն Ալեքսանեան, Մարօ Հորոյեան, Գէորգ Խըտըրլեան 10ական, Այս առթիւ նոյնպէս եղած է 50ական ֆր. նուէր «Արարատ» թերթին Մկրտիչ Թարայեանի եւ Ծովսէփ Օհանեանի կողմէ։ Արամ Ժամկոչեանի հոգեհանգստեան առթիւ՝ Տիկ. Մարի Ժամկոչեան եւ զաւակները 250 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Մարտիրոսեան եւ Յակոբ Գորգաճեան 50ական։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը իր փարիզեան ութ մանաճիւղերով, կը տօնէ Մանուկներու Օրը Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 14·30ին, Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահը, 26 Ռիւ Թրուայոն, Սեւր։

Երգ, արտասանութիւն եւ պար, մանուկներու կողմէ եւ անակնկալներ։

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները իրենց զաւակներով։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ օթոքառը կը մեկնի ժամը 13·30ին Փլաս Քարնոյէն։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յունուար 13, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Լիոնի Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պաւալօ, կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մանաճիւղին։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին. փոքրիկներու կողմէ երգեր, արտասանութիւններ, գեղջկական պարեր, հաճելի անակնկալներ։

Կազանդ պապան զանազան նուէրներ եւ համադամ ուտելիքներ կը բաժնէ ներկայ բոլոր մանուկներուն։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Կրընոպլի մանաճիւղին, մանուկներու օրը կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ Յունուար 13, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին Սէն Մարթէն տ'Էռի Սալ տէ Ֆէթին մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին պէրճոյլ աշակերտութեան կողմէ։

Հայկ. կազանդ պապան իրեն հետ բերած նուէրներով կ'ուրախացնէ սրահին մէջ գտնուող բոլոր մանուկները։

Միջնարարին ճոխ պիւֆէ, խաչուհի – ներու կողմէ պատրաստուած։

ՆՈՐ ՏԱՐԻՈՅ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ՃԱՇ – ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, Յունուար 12, Շաբաթ երեկոյ ժամը 19էն սկսեալ, փարիզի Մշակոյթի Տան մէջ՝ 17 Ռիւ Պլէօ։

UGAB - JEUNES
Organise le Samedi 12 Janvier à partir de 22 heures
SOIREE DISCO
à minuit
TIRAGE DES ROIS
Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles, Paris 17e
(Tél. : 227-12-26)
Tenue correcte exigée

ԿԵՍԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒ
ԱՄԱՆՈՐԻ ՏՕՆ ԵՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻԻՆ

Նախագահութեամբ Օննիկ Պայրամեանի Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 16ին Հ. Բ. Ը. Մ. «Ալեք Մանուկեան» մեծ սրահին մէջ՝

118, rue de Courcelles, Paris 17e

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ՝ Անահիտ Սվաճեանի, Վիրժինիա Բաթիի, Կապրիէլ Սարաֆեանի

Բացման երգ՝ Միհրան Էլմայեան

Լուսարձակով ցուցադրութիւն հին եւ նոր կեսարիոյ տեսարաններով, Տոքթ. Ժորժ Մոստիչեանի կողմէ։

Մաս մը ֆիլմ Նոր Կեսարիոյ ուխտագնացութեան։

Նախընթրիք եւ օշարակ

Ծախքերու մասնակցութիւն

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝

887·99·06

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ համակիրները։

ՇԱՎԻՒ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է 300 ֆր. այրլ Տիկին Նուարդ Տօնէլեանէ եւ զաւակներէն (Պարոն) Լրենց սիրելի զաւկին եւ եղբօր՝ Սարգիս Տօնէլեանի մահուան Բ. տարելիցին ի յիշատակ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայ ուսանողաց Օգն. Միութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Տիկ. Մ. Մարտիկեանէ եւ Պր. Միսաք Երանեանէ 100ական ֆր, Խաեան Բարեկամական ուսանդական տօնածառին առթիւ, նաեւ 1979–80 տարեշրջանին համար հետեւեալ նուէրները.— Տիկ. Գոհար Ժոֆրուա (Լիոն) 300 ֆր,, Տիկ. Գէորգեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Ժ. Տամլամեան, Պր. Յակոբ Թէրզեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկ. Պ. Քիւրճճեան 100ական ֆր. Պր. Ֆ. Շիրվանեան (Քանատա) 30 տոլար։

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
12-13
SAMEDI-DIMANCHE
12-13 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ստացասիմաց : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Թղթատար : Տար. 260 Ֆ. - Վերջամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.556 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.556

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԹԱՏՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆ
(Ամմէնփրէս, Դեկտ. 21 – Յունուար 7)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈ

ՀՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԱՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉԻՆ ՅՈՒՇԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

«ԱՄՄԷՆՓՐԷՍ»Ի ԹՂԹԱԿԻՑԸ ՄԱՐՋԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄՐՑՈՒՄԻ ԴԱՓՆԵԿԻՐ

ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ՓԻՆԿ – ՓՈՆԿԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած են վինկ–վոնկի համամիութենական մրցումներ, նուիրուած Խորհ. Միութեան ազգային Յարութիւն Յակոբեանի յիշատակին: Յաղթական հանդիսացած է Էլմիրա Անտոնեան (կանանց մէջ) անհատական, զոյգ (իր քրոջ՝ Նարինէ Անտոնեանի հետ) եւ խառն զոյգ (Եդուարդ Զաքարեանի հետ) խաղերուն մէջ: Այբերու կարգին առաջին տեղը զբաւած է լվովցի Անատոլի Սարոկատով, որ յաղթական հանդիսացած է նաեւ զոյգ (Բաղրատ Բուռնազեանի հետ) խաղերուն մէջ:

×

ԱՐԺԱՆԹԻՆԱՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉԻՆ ՅՈՒՇԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի Լրագրողներու Տան մէջ տեղի ունեցած է արժանթինահայ նկարիչ Սարգիս Աչճեանի ցուցահանդէսը: Բացման օրը ողջոյնի խօսք արտասանած են Յակոբ Յակոբեան, Շահէն Խաչատրեան եւ այլ նկարիչներ:

×

«ԱՄՄԷՆՓՐԷՍ»Ի ԹՂԹԱԿԻՑԸ ՄԱՐՋԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄՐՑՈՒՄԻ ԴԱՓՆԵԿԻՐ

Խորհ. Միութեան ժողովուրդներու Շրջապատակիդային մամուլի եւ ձայն – հեռատեսիլի միջոցով արձագանգ տուող լրագրողներու միջեւ տեղի ունեցող մըրցումին արդիւնքները հրապարակուած են: Մրցումին մասնակցած են 44 հրատարակութիւններ եւ լրագրողներ: Պարգեւատրուողներու կարգին կը գտնուի նաեւ «Ամմէնփրէս»ի թղթակից Ալեքսա Խաչատրեան:

ԽՄԲ.— Թուրք մամուլը թերթօններ կը նուիրէ այս միջոցին Հայերուն, ուր մեծ դեր կը խաղայ երեւակայութիւնը, ինչպէս տեսանք *Միլլիէթի* յօդուածին առթիւ (« Յառաջ » Յունուար 9, 10 11): Դեռ ուրիշ շատ յօդուածներ կան, որոնց արձագանգ կը հանդիսանանք յաջորդաբար: Այս անգամ ձեռք փուլաքն է որ « հաստատումներ » կ'ընէ Զոլփանի սպանութեան առթիւ, *Կիւնայտընի* Դեկտ. 30ի թիւին մէջ: Մարդը շատ դառնացած է, ոչ այնքան Հայերէն, որքան Փարիզի իր թուրք հայրենակիցներէն: Ահա թէ ի՛նչ շահեկան վկայութիւններ կը բերէ « սրտաճմլիկ » ներածականէ մըետք, ոչ միայն թուրք ուսանողներու այլեւ « թուրք Պետութիւնը ներկայացնող » պաշտօնական անձնաւորութեան մասին, որ ըսած կ'ըլլայ՝ « Մենք ալ մէկ միլիոն Հայ ջարդեր ենք, ճանը՛մ... »: Հաւատա՞լ:

×

« Թուրքիոյ արժէքաւոր զաւակներէն մին եւս արցունքներու մէջ հողին յանձնեցինք: Մեծ է մեր կրած կորուստը, ցաւը՝ անսահման: Հայ չարքաշիններու կողմէ Փարիզի մէջ վաստաբար սպան – նուեցաւ մեր Ջբօսաշրջական Տնօրէնը ելլմազ Զոլփան, որ տիպար հայրենասէր մըն էր՝ սիրտը հայրենիքի եւ ազգի սիրով լեցուն: Պատուաբեր կերպով եւ հեղինակաւորապէս կը ներկայացնէր մեր երկիրը, օժտուած ու փառ–փայլուն պաշտօնեայ մըն էր: Այլեւս չատ դժուար է անոր նման պաշտօնեաներ պատրաստել, այդ մակարդակին հասցնել: Եւ արդէն այդ պատճառաւ է որ կ'ըսեմ թէ մեծ է մեր կրած կորուստը եւ զգացած ցաւը՝ անսահման:

Իբրեւ մարդ, չատ ազնիւ յատկութիւններով օժտուած մէկն էր լուսահոգին: Մարդկութեան հանդէպ ահաւոր սէր մը կը կրէր ան իր սրտին մէջ: Ո՛վ որ ալ ըլլար ենթական, ան միշտ դիտէր անկեղծ սիրով մը կրծքին սեղմել իր դէմքը: Ո՛չ զանոնք լրենց գանկային կապ–մուածքին համաձայն կ'արժեւորէր եւ ոչ ալ որեւէ ձեւով խորութիւն կը դնէր մարդոց մէջեւ, այլ՝ հաւասարապէս եղբայր կը նկատէր բոլորն ալ, իբրեւ այդ կ'ընդունէր զանոնք: Ամէն առիթով ալ ցոյց տուած էր իր այդ զգացումները, որոնք անչեզ եւ անհրաժարելի գաղա – փարներն էին: Թէ՛ երկրին մէջ եւ թէ արտասահման, իր մօտը գտնուողներուն բոլորը կենդանի վկաներն են անոր այս ընկերասիրութեան եւ մարդասիրութեան:

Մինչեւ այսօր չեմ կրնար հաւատալ, որ մրջինն անգամ անհանգիստ ընելէ զգուշացող այս մեծ ու պատուական մարդը ի՛նչպէս կ'ըլլար որ դաւադան դնդակով մը սպաննուելով զետին կը փուէր Փարիզի ամէնէն բանուկ պողոտաներէն մէկուն վրայ, օր ցերեկով: Ո՞վ ինչ ուզեց իրմէ: Ելլմազ Զոլփան, մարդոց համար միայն բարիք կը կամեցար, այս կորիճ գործաշրջական ներկայացուցիչին սրտին մէջ միայն ազնուութիւն կար: Այսպիսի մէկը սպաննեցին ու ի՞նչ հակցան, ատկէ ո՞վ ինչ չհասկցաւ: Եթէ թուրք ազգին ազնուականութիւնը չըլլար, ատոր վրէժը ահաւոր կ'ըլլար: Եւ ահա իրականութեան մէջ այն ատեն էր միայն, որ ամբողջ աշխարհ ականատես կ'ըլլար հայկական ցեղասպանութեան: Սակայն ատիկա Թրքութեան չի վայելեր բնաւ: Եւ այդ պատճառաւ է, որ մեր երկրին մէջ ապրող Հայերը մեզմէ տարբեր վերաբերում մը չեն տեսներ, մեր հաւաքական ամբողջութեան մաս կը կազմեն: Այդ պատճառաւ է որ փոքրամասնութիւններու հանդէպ դարձով թով լեցուն են մեր սրտերը բոլոր:

×

ՓԱՐԻԶԻ ԹՈՒՐՔ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ

Շատ մեծ ցաւ զգացի Ելլմազ Զոլփանի սպանութեան լուրը առնելով: Ձիս կործանեց ուղղակի մահը այդ պատուական ու տիպար մարդուն: Սակայն, սիրելի ընթերցողներս, մեզ ազդովին յուզելիք աւելի ցաւալի դէպքեր ու զարգացումներ ալ պատահեր են Փարիզի մէջ: Երբ իմացայ զանոնք, պահ մը ականջներուս իսկ չհրցայ հաւատալ:— « Անկարելի է, այդպէս բան չի կրնար ըլլալ » գոչեցի, եւ սակայն՝ պատահեր էր, դժբախտաբար:

Ողբացեալին կինը՝ Իւլքիւ Զոլփան, գործուած ոճրին դէմ բողոքելու համար՝ իր ամուսնին սպաննուած տեղը ուզեր է սեւ ծաղկեպսակ մը դնել եւ յարգանքի արտայայտութիւն մը ունենալ անոր հանդէպ: Այդ նպատակաւ ալ դիմեր է Փարիզի Թուրք Ուսանողական Միութեան:

— Եկէք այս ծաղկեպսակը միասին զետեղենք, ըսեր է: Ստորնաբար գործուած այս ահաբեկումին դէմ ամբողջ աշխարհի առջեւ մեր նզովքի արտայայտութիւնը միանաբար ցոյց տանք: Այս սեւ օրին՝ իբրեւ Թուրք առանձին չկրնայինք զիրար, իրարու մօտենանք:

Ցարգանքի արժանի այս փափաքին առջեւ, գիտէ՞ք թէ ինչ պատասխաններ են Փարիզի մեր ուսանողները:

— Գահրամանմարաշի դէպքերուն ո՞ւր էիք, ինչո՞ւ չմասնակցեցաք նզովքի հանդիսութեան: Մենք չենք կրնար զօրավիդ կանգնիլ մարդոց, որոնք այդպիսի օրերուն մեզ առանձին ձգեցին:

Փարիզի մէջ ուսանող Թուրք աշակերտները, այո, Պետութեան տվիզովը արտասահմանի մէջ կարգացող այդ մեր ազգակիցները ըսեր են այդ խօսքերը: Իւլքիւ Զոլփան, որ ամուսնին մահովը փըճացած ու կքած էր արդէն, այդ պատասխանին ի լուր՝ ա՛լ աւելի փուլ եկեր է երիտասարդ կինը, սպառեր, հատեր, փճացեր:

×

ՀԻՄԱ ԱԼ ՄԵՐ ՊԱՇՏՕՆԱՆ ՏԵՍԷՔ

Մեր նահատակին դեռատի ազջիկը Այթաճ, բարեբախտաբար օգնութեան հասեր է մօրը եւ ըսեր.

— Մի՛ յուզուիր սիրելի մայրիկս, ես իմ դասընկերներս կը բերեմ, բոլորս միասին կ'երթանք ու ծաղկեպսակը կը զետեղենք:

Ըսածին պէս ալ ըրեր է Այթաճ, իր Ֆրանսացի ընկերները բերել է հօրը նահատակուած վայրը եւ բոլորը յարգանքի արտայայտութիւնը ունեցեր են հոն, մեծ երկիւղածութեամբ: Եւ այդ սեւ ծաղկեպսակին հետ լուռ կեցեր են ոչ թէ Փարիզի մէջ կարգացող Թուրք ուսանողները, այլ՝ դեռատի խումբ մը Ֆրանսացի ուսանողուհիներ:

Բայց կեցէք, տակաւին այդքանով ալ չվերջացաւ խնդիրը: Ձեզի ուրիշ պատմելիքներ ալ ունիմ: Փարիզի Թուրք ուսանողները անտարբեր մնացեր են դէպքին հանդէպ, բայց տեսնենք Ֆրանսական մայրաքաղաքին մէջ պաշտօնավարող Թուրք պետական պաշտօնատարները ի՞նչ ըրեր են արդեօք այդ առթիւ: Անոնցմէ միայն մէկուն, եւ թէ իր Թրքութիւնը մոռցող մէկուն խօսքերը պիտի հաղորդեմ ձեզի: Ահա թէ ի՛նչ պատասխաններ է Իւլքիւ Զոլփանի՝ այն պաշտօնական անձնաւորութիւնը, որ Թուրք Պետութիւնը կը ներկայացնէ Փարիզի մէջ.

— Դուք այս ծաղկեպսակ զետեղելուձեր փափաքին մէջ իրաւացի՛ էք թէ ոչ՝ չեմ գիտեր, բայց մենք ալ մէկ միլիոն Հա՛յ ջարդեր ենք, ճա՛նըմ...:

Ահաւոր ըսողը Թուրք մըն է, այո՛, Թուրք մը: Ձենք գիտեր, թէ տակաւին մեր թշնամին ինչո՞ւ ելեր մեզմէ դուրս կը փնտռենք: Թշնամին մեր մէ՛ջն է այլեւս, մե՛ր մէջը: Ես սորվեցայ, թէ ո՞վ է այս խօսքերը ըսող պաշտօնեան: Կը մաղթեմ որ Պետութիւնը կառավարողներն ալ սորվին եւ անմիջապէս իր արժանի եղած դասը տան անոր:

Ելլմազ Զոլփանին համար Աստուծոյ ողորմութիւնը կը հայցեմ, իր վշտահար կնոջ ու զաւակներուն ալ՝ համբերութիւն: Իսկ ձեզի՝ Թրքութիւնը արատաւորող ծախուած զաւանանիներու դէմ անցաւոր հանդուրժողութիւն սիրելի ընթերցողներ: Անցաւոր կ'ըսեմ, որովհետեւ այլեւս շատը գնաց, քիչը մնաց այս դաւանանութեան »:

ՀՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ խզեց մշակութային իր յարաբերութիւնները Միացեալ Նահանգներուն հետ ի պատասխան Դարբիզի ձեռք առած միջոցներուն Մոսկուայի դէմ Ա.Ֆղանիստանի հարցին առթիւ: Նախ եւ առաջ ընդհց Կրասնոյարսկի պարախումբին շրջապտոյտը ամերիկեան 54 քաղաքներ:

ԻՆՏԻՐԱ ԿԱՆՏԻ գործի անցած է եւ կառավարութիւնը կը կազմէ: Ընդունելով հանդերձ թէ « Խորհ. Միութիւնը նախապատուութիւն վայելող բարեկամ երկիր մըն է », կը պատճառաբանէ թէ ատիկա հետեւանք է Միացեալ Նահանգներու օդնութեան մերժումին, երբ Հնդկաստան դիմում ըրած էր որ, օրինակ, պողպատի գործատուներ հաստատուին: Այն ատեն դիմումը փոխանցուած էր Մոսկուայի, որ չէր մերժած: Բայց եւ այնպէս կ'ըսէ Տիկին Կանտի, Հնդկաստան հաւասարակշռութիւն կ'ուզէ պահել իր գնումներուն մէջ, մանաւանդ պաշտպանութեան մարզին մէջ:

ԹԱՒՐԻԶի մէջ մթնոլորտը միշտ լարուած կը մնայ: Միւս կողմէ դեսպանատան պատանդները պահող ուսանողներէն պատուիրակութիւն մը Ղոմ գացած է Խոմէյնիի հետ տեսնուելու համար: Փարիզի մէջ ալ « Ֆրանսական Ուսումներու Միջազգային Ընթերթիթիւն » որոշեց պարսիկ ոչ մէկ ուսանող ընդունիլ ցորչափ ամերիկեան դեսպանատան պատանդները ազատ արձակուած չեն: Հիմնադիրներէն մէկը կ'ըսէ թէ այս որոշումը պարտադիր զարձած էր այն ապատակէն ետք, որ տրուեցաւ Վալտհայմի: Այս հաստատութիւնը հիմնուած է 1950ին եւ ցայսօր 64 հազար ուսանող ընդունած է 78 տարբեր ազգութիւն ունեցող (մէջն ըլլալով Ղոթպըզատեան... »:

ԱՓԻՈՆի (Թուրքիա) մօտ հանրակառք մը եւ կառախումբ մը բախում ունեցած են առջի օր, տասը մեռեալ եւ 22 վիրաւոր կայ:

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՏԱՀԱՐԵԱՆԻ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԱԿԱՆ

ԳՎԱՐԴԻԱՆ ՊԱՏՄՎԱԾՔՆԵՐԻՑ ՄԵԿԸ

ՀՐԱՇԱՑ ՊԱՏՄՎԱԾՔՆԵՐԻՑ

ՊԵՏՔՍՈՒՐ

— Մանկասուն՝ ասաց ձիապետին խոսքը:

Դա սարսափելի էր: Հյուսե՛ք լեռան լե- ռան տակ: Ծառայ լեռան էր: Վշտոտ էր, ան- գութ էր: Մեղսակից էր, էնը՝ ֆեհլուների ոտքերից չէր: Ինչո՞ւ էր նայում ոտքերին: Ինչո՞ւ չէր նայում աչքերին: Ինչո՞ւ էր ամեն ինչ էնքան հեռվից գալիս: Ինչո՞ւ էր ամեն ինչ էնքան ուշ հասնում: Ինչո՞ւ էր ամեն ինչ էնքան ծանր: Ինչո՞ւ էր ամեն ինչ էնքան անհույս: Ինչո՞ւ էր ամեն ինչ էնքան անհեթեթ:

— Ես ուզում եմ, որ դու ինձ ասես, թե ինչ- պես ես հասկանում ազատությունը, — ասաց Ան- դրեասը, —

ԱՍՏՂԱՅԻՆ ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ

ՀԱՅՈՑ ՂԱՒԱՐԻ ԱՐՇԱԼՈՒՅՍ

(Վ Ե Պ)

= ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՈՒՆԿԻՆ =

ՀԱՏՈՒԿ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

«ՊԱՏԱՆԵԿԱՑ ՀԱՅՈՑ ՂԱՒԱՐԻ ԱՐՇԱԼՈՒՅՍ» ՎԵՊԸ

ԳՆՈՒՄԸ ՄԷԿ ԼԻՐԱՅ

Տիպագրութիւն Ս. Ղազարու Հայոց Մատենադարանի

Տիկին Մանուկեան ֆասխս ցաւով կը ծանուցանէ իր մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՆՆԻԿ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Քանխս, Յունուար մէկին։

Ռոման — Այրի Տիկին Ասբինէ Մխ– նասեան, Տէր եւ Տիկին Խտուար եւ Ֆրանսուազ Մինասեան, Տէր եւ Տիկին Ռեմոն եւ Քաթրին Մինասեան, Տէր եւ Տիկին Միշէլ եւ Ժընըվիեվ Սանճեան (Վիլֆրանշ), Քարոլ, Օարէ, Փիէր, Ժաք, Նիքոլա, Սոֆի, այրի Տիկին Էլիզ Քիլիճեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Նուարդ Թորոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Սանճեան, Տէր եւ Տի– կին Պարէտա Համպուճեան, Տէր եւ Տի– կին Թիսօ, այրի Տիկին Մամուրեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Երանուհի Վար– ժապետեան եւ զաւակները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, քրոջ զաւկին, խնամիին եւ ազգականին՝

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ իր բնակարանը, 67 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ, Յունուար 12, ժամը 10ին, Ռոանի Ֆրանսական եկեղեցին, հայկա– կան ծէսով։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉ

Մարսէյլ ֆաքսիի

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Բարեկենդանի առթիւ, Շաբաթ Փետր. 23ին, Ալհամպրայի սրահը, Պուլվար Շալ

Ցետագային մանրամասնութիւններ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE

12 - 14, Rue St. Bazile

DEBAT PUBLIC

Thème : *La connaissance de la langue est-elle indispensable pour défendre la Cause Arménienne ?*

Vendredi 18 Janvier à 21 heures

Participent :

Dr. GEORGES KEPENEGHIAN et ARA KRIKORIAN

Débat dirigé par

ARAM CHEGHIKIAN

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Նիւթ՝ Լեզուն անհրաժե՞շտ է Հայ Դատ պաշտպանելու համար։

Մուտքը ազատ է —

Entré libre

JACQUES CHELELEKIAN

vous propose

du 29 mars au 8 avril

RAMEAUX et PAQUES

à CORFOU avec circuit vers DELPHES

prix : 3 620 F.F.

prix établi ie 1. 1. 80 - TOUT COMPRIS

renseignements et inscriptions

Jacques CHELELEKIAN

VOYAGES WASTEELS
87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

Org. Lic. A 568

VOYAGES ARMÉNIE 80

calendrier à votre disposition sur demande

Org. Lic. A 97

ՆՈՒԷՐ

Մալաքոֆէն Տէր եւ Տիկին Տէր–Սա – հակեան նոր տարուան եւ Ծնունդի առ– թիւ 50 Ֆր. կը նուիրեն Կարմիր Խաչին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 Ֆր. «Յա– ռաջ»ին։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Յակոբ Նիկողոսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Տէր եւ Տիկին Զա– քեհ Առաքելեան 150 Ֆր. եւ Տէր եւ Տի– կին Ալպէր Կարապետեան 150 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

Odyssée d'un Enfant Arménien

par Khoren Margossian
Ed. La Pensée Universelle
Prix 26 F. 50
En vente dans toutes les librairies
Ainsi qu'à la Librairie Samuelian,
51, rue M. le Prince, 75006 Paris
H. Palouyan, 9 rue de Trévise
75009 Pris.

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմուած Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը իր փարիզեան ութ մասնաճիւղերով, կը տօնէ Մանուկներու Օրը Կիրակի, Յունուար 13, ժամը 14·30ին, Սեւրի Ս. Մու– րատեան վարժարանի Մ. Պէչիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմչահ թատերասրահը, 26 Ռիւ Թրուայոն, Սեւր։

Երգ, արտասանութիւն եւ պար, մանուկներու կողմէ եւ անակնկալներ։

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները իրենց զաւակներով։

Ալճորվիլիէն օթոքառը կը մեկնի ժամը 13·30ին փլաս Քարնոյէն։

U. G. A. B.

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e

Consert Exceptionnel

Dimanche 20 Janvier à 15 h. précises par l'Ensemble Instrumental de Romans, sous la direction de
ALEXANDRE SIRANOSSIAN
soliste :
ASDGHIG DEDEYAN (soprano)
Au programme :
Symphonie de Haroutiounian
Concerto pour trompette et orchestre à cordes de Telemann, soliste Henri-Paul Beaujard.
Danses et chants populaires de Komitas
Symphonie de Mirzoyan
Participation aux frais — Réservation à l'UGAB, Tél. 520-03-18

UGAB - JEUNES

Organise le Samedi 12 Janvier à partir de 22 heures

SOIREE DISCO

à minuit

TIRAGE DES ROIS

Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles, Paris 17e
(Tél. : 227-12-26)
Tenue correcte exigée

Nouveau Disco
NORAIR

33 Tours

En vente :
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Restaurant NORAIR :
24, rue Rodier — 75009 PARIS

OFFRE D'EMPLOI

Maison de Confection (Gare de l'Est) recherche mécaniciens (iennes) qualifiés pour robes, jupes etc. pour travail en atelier.

99, Rue du Fbg. St. Martin
fond de la cour à droite
75010 Paris
Tél. : 239-37-10

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

MARANE - ՄԱՌԱՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Ճոխ եւ ըմպիր տեսակներ

ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

կ'արժէ այցելել

MARANE épicerie orientale

1 bis, rue de l'Arbalète, 75005 Paris tél. 535 - 85 - 26
métro Censier-Daubenton, sur la rue Mouffetard

LA CAPPADOCE

spécial !

27 janvier soirée tzigane

avec

LES IVANOVITCH

du 7 au 31 janvier

la chanteuse noire américaine

NIVO

Réservations : 375-05-30 — 67 bis, Quai Blanqui — Alfortville 94

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
15
MARDI
15 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԿԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.557 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.557

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Մառչէի ելոյթեւ ետ Ընկերվարականներու ժողովը կամ Ո՞ւր Կ'ուրթայ Զախը

Մառչէի զգայացունց ելոյթը, Ուրբաթ օր, ուղղակի Մոսկուայէն մինչեւ երկուշաբթի կը գրաւէր թերթերը փարիզէն գաւառ եւ առիթ կուտար Իւմանիթէի, որ երկուշաբթի առաու խորագրէ « Համամայնավար հիսթերիա ղեթայազերծում »:

Դէպքը ծանօթ է, Մառչէ Մոսկուայէն պատասխանելով Ֆրանսական Հեռատեսիլի Ա. կայանի լրագրողներուն, ջատին ելոյթով մը 100էն 100 կը պաշտպաներ խորհրդային միջամտութիւնը Աֆղանիստան: Տեղւոյն վրայ հակախորհրդային ղիմադրութիւնը կը զօրանայ: Ըստ կարգ մը աղբիւրներու առաջին օրերն իսկ կրնային ընթացքին Մոսկուա հազար զոհ տուած է եւ հաւանական կը նկատուի որ Աֆղանիստանը Վորկ. Միութեան Վիէթնամը ըլայ: Քապուլի մէջ, քաղաքական բանտարկեալներու ազատ արձակումը առիթ տուած է բախումներու տրուած ըլլալով որ փոքր թիւ մը մխայն կ'արձակուէր ինչ որ « Անկեղծ սովետները» լոզունգներու դուռ բացած է:

ԻՐԱՆի մէջ միչտ նոյն լարուած կացութիւնն է: 11 հակախոմէյնիստ գնդակահարուած է մինչ Թաւրիզի մուտքը կ'արգիլուէր բոլոր օտար լրագրողներուն:

ԹԻԹՕ գործողութիւն եղած է սրունքէն թրոմպոզի մը հետեւանքով: Կ'ըսուի թէ գործողութիւնը յաջող անցած է բայց հին « մեծերու » վերջինը՝ 87 տարեկան է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ Համայնավար կուսակցութիւնը դիմում կ'ընէ Եւրոպայի Խորհրդարանին, որպէսզի դատապարտուի խորհրդային միջամտութիւնը Աֆղանիստան: Տեղւոյն վրայ հակախորհրդային դիմադրութիւնը կը զօրանայ: Ըստ կարգ մը աղբիւրներու առաջին օրերն իսկ կրնային ընթացքին Մոսկուա հազար զոհ տուած է եւ հաւանական կը նկատուի որ Աֆղանիստանը Վորկ. Միութեան Վիէթնամը ըլայ: Քապուլի մէջ, քաղաքական բանտարկեալներու ազատ արձակումը առիթ տուած է բախումներու տրուած ըլլալով որ փոքր թիւ մը մխայն կ'արձակուէր ինչ որ « Անկեղծ սովետները» լոզունգներու դուռ բացած է:

ԻՐԱՆի մէջ միչտ նոյն լարուած կացութիւնն է: 11 հակախոմէյնիստ գնդակահարուած է մինչ Թաւրիզի մուտքը կ'արգիլուէր բոլոր օտար լրագրողներուն:

ԹԻԹՕ գործողութիւն եղած է սրունքէն թրոմպոզի մը հետեւանքով: Կ'ըսուի թէ գործողութիւնը յաջող անցած է բայց հին « մեծերու » վերջինը՝ 87 տարեկան է:

Փարիզի Եղեռնափորձը

Երկուշաբթի առաու կանուխ «Ցառաջ»ի խմբագրութեան հեռաձայնով, «Հայկական Ցեղասպանութեան Արդարադատութեան Մարտիկները »ու կողմէ, անանուն բանբեր մը տէր կ'ըլլար Կիրակի օրուան Փարիզի եղեռնափորձին Օֆիսներու դէմ: Կը յայտնէր թէ անպէտքէն զեկոյց մը հրապարակուած է այս առթիւ, ըրկուած Ռոյթըրի եւ զանազան թերթերու, ուր կը չեշտուի իրենց պայքարը Ֆաշիզմի եւ ազարհակալութեան դէմ ու կ'եզրակացուի. « Կեցցէ՛ սոցիալ – դեմոկրատ ազատ Հայաստանը »:

Նոյն օրը, փարիզեան քանի մը օրաթերթեր եւ ձայնասփիւռը կը հաղորդէին թէ Կիրակի իրիկուն եղեռնափորձ մը կատարուած է Ռիւ տը լա Փէ, Թրանսփոր Էն Թուրիզմի դէմ, զոհ չկայ բայց վնասուած է նաեւ մերձաւոր պելժիական Սաբենա ընկերութեան գրասենեակը եւ թէ ոչ ոք տէր եղած է եղեռնափորձին:

×

Առանց ծանրանալու այս արարքներուն վրայ, որոնց հայկ. բնոյթը այնքան բացայայտ չէ մեզի համար, ըսենք սակայն թէ զանազան եղեռնափորձերու կամ մահափորձերու « տէր ըլլալու » մրցակցութիւն մըն ալ ծագած է վերջերս, որու հաւանական միտ բանին է չփոթութիւն ստեղծել, մղուած մեզի անծանօթ նպատակներէ: Ամէն պարագայի մէջ, լինի որ յստակ է՝ այն է որ պղտոր բան մը կայ այս ամբողջին մէջ...:

ԵՐԵՒԱՆ ◄► ՓԱՐԻԶ ՀԵԾԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
Հեռատիպ (Դեկտ. 27 – Յունուար 9)

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ ԴԻՐՔԵՐԷՆ ՀԱՏՈՐ ՄԸ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է ԵՐԵՒԱՆ

Եղեռնէն հրաշքով ազատած մեծ գրագէտներու՝ Վահան Թէքէեանի, Երուանդ Օտեանի, Յակոբ Սիրունիի, Կոստան Զարեանի չարքին մաս կը կազմէր նաեւ Յակոբ Քիւֆէճեան, որ 1920էն սկսեալ հանդէս եկաւ Յակոբ Օշական սեռրա – գրուածքեամբ: Ստեղծագործութեան անպատ ուժով լեցուն մեծատաղանդ գրագէտը իր գրական եւ մանկավարժական բազմաբեղուն գործունէութեամբ, զե – ղարուեստական ըմբռնումներու ինքնատիպութեամբ եւ խորաթափանց միտքով իր մահէն երեք տասնամեակ ետքն ալ տակաւին իր հմայքին տակ կը պահէ սփիւռքի գրական ընթացքը: Օշականի գեղարուեստական մտածողութեան ուրոյն համակարգը, անոր անողոք, կրքոտ գրական քննադատութիւնը մեծ ազդեցութիւն գործեցին սփիւռքի գրական կեանքին վրայ:

Արեւմտահայ գրականութեան այդ բացառիկ դէմքին անունն ու գրական մանկավարժական բեղուն վաստակը տակաւին անծանօթ էին Հայաստանի ընթերցող լայն հասարակութեան: « Սովետական գրող » հրատարակչականը 20 հազար տպաքանակով լոյս ընծայած է Յակոբ Օշականի գործերէն հատոր մը, որուն մէջ տեղ գտած են արեւմտահայ գիւղի կեանքին, աշխատաւորի յոյզերուն եւ ապրումներուն նուիրուած պատմուածքներ եւ « Համապատկեր արեւմտահայ գրականութեան» գործէն առանձին հատուածներ (« Մուշեղ », « Ներսէս Շնորհալի », « Պետրոս Դուրեան », « Դանիէլ Վարուժան »): Հատորը կազմած եւ Յ. Օշականի կենսագրութիւնը ներկայացուցած է Ստեփան Կուրտիկեան:

×

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԲԵՄԱԴԻՐ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԽՏՉԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի տռամաթիք թատրոնին մէջ ներկայացուած է Նիլ Սայմընի « Զբօսայդիի մէջ՝ բոպիկ » թատերախաղը, Վարուժան Խտչեանի (Պէյրութէն) բեմադրութեամբ: Ներկայ եղած են Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի նախագահ Վարդգէս Համազասպեան, Հայաստանի ձայն – հեռատեսիլի պետական կոմիտէի նախագահի տեղակալ Շահէ Տատուրեան, թատերագէտ Ալեքսանդր Սրաքամանեան եւ այլ արուեստագէտ մտաւորականներ, որոնք ջերմ գնահատանքով արտայայտուած են սփիւռքի հայ բեմադիրի մասին: Այդ առիթով խօսք առնելով Հայաստանի Սրուեստի Հիմնարկի տնօրէնը՝ Ռուբէն Զարեան, ի մէջ այլոց ըսած է. « Լիբանահայ բեմադիր Վարուժան Խտչեան հանդէս բերեց բեմադրական կարողութիւն թէ ըստ խորքի, թէ ըստ լայնքի, դրամատիկական գործի սուր զգացողութիւն, բնաւորութիւնների յարաբերութիւնների նուրբ ըմբռնում, կատակերգականն ու լուրջը համատեղելու հմուտ կարողութիւն, բարձր ճաշակ եւ չափի զգացում: Շատ ուրախալի է, որ մեր բեմում առաջին անգամ քննութիւն է յանձնում սփիւռքահայ բեմադիրը: Յանկանում եմ, որ սա Խտչեանի միակ աշխատանքը չլինի այստեղ, որ նա եւ սփիւռքի միւս արուեստագէտները առաջիկայում եւս մեր բեմում հանդէս գան ուշագրաւ բեմադրութիւններով »: Շնորհակալութեան խօսք արտասանած է Վարուժան Խտչեան յիշեցնելով նաեւ անունները դերասանների Վիոլետա Գէորգեանի, Գուժ Մանուկեանի, Էմմա Վարդանեանի, Իշխան Ղարիբեանի, Ռուբէն Կարապետեանի, որոնք մեծ դեր ունեցած են թատերախաղի յաջող ներկայացման մէջ:

×

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ «ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ»ՈՒ ՌՈՒՍԵՐԷՆ ՆՈՐ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ

« Սովետական գրող » հրատարակչականը 20 հազար տպաքանակով լոյս ընծայած է Լեւոն Շանթի « Հին աստուածներ » թատերախաղի ռուսերէն նոր թարգմանութիւնը, զոր կատարած է Ալլա Տէր–Յակոբեան: Հատորին ձեւաւորումը իրականացուցած է նկարիչ Հենրիկ Մամեան: Լեւոն Հախվերդեան գրած է վերլուծական մը: Լեւոն Շանթի այս գործը առաջին անգամ հրատարակուած է 1912ին՝ Պոլիս: Տարի մը ետք բեմադրուած է Թիֆլիս եւ Պաքու: « Հին աստուածներ »ու գլխաւոր դերերը մարմնաւորած են անուանի չատ մը դերասաններ՝ Սիրանոյշ, Յովհ. Աբելեան, Յովհ. Զարիֆեան, Վահրամ Փափազեան, Սաթենիկ Ադամեան եւայլն: Կարճ ժամանակ մը առաջ թատերախաղը թարգմանուած է ռուսերէնի եւ ներկայացուած Թիֆլիս, ապա Դոնի Ռոստով: Աստենին մամուլը բարձր գնահատանքով արտայայտուած է Լեւոն Շանթի այս երկին մասին: 1916ին Մաքսիմ Կորգիի խմբագրութեամբ լոյս տեսած « Հայ գրականութեան ծաղկաքաղ » գիրքի յառաջաբանին մէջ Պօղոս Մակինցեան գրած է. « Այս ստեղծագործութեամբ Լեւոն Շանթ դուրս եկաւ համամարդկային արուեստի ուղին »:

×

ՔԱՋԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ՄԱՐՋԱԴԱՇՏԸ

Զանգեզուրի պղինձի արդիւնահանման գործառնութեամբ կառուցուած Քաջարանի 1500 տեղնոց նոր մարզադաշտը սկսած է գործածուիլ: Մարզադաշտին կողքին կը բանի նաեւ զանազան մարզանքներու համար նախատեսուած համադրոյքը: Գործառնութիւնը բարաբախտաբար մէջ բացած է նոր մուր – մանկապարտէզ մը, ուր կը յաճախեն լեռնագործներու 90 երախաներ:

ՀՈՂԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐ

Նկարի Օհանիանի (հորեղբայրս ազգությամբ հայ-ռուսական) փեսան, Անտոնի Նիկոլաևիչ Ռուսանովը, 1895 – 1914 թվականներին Ալայատաղի Ֆիրինը էապես ծանրաբեռնել էր Նեղոսի, Նեռուսայի, Մոզ, Ամրոցի, Կարմրաբլուր, Գառնի, Ցամաքային Ռուսանովների խնամքի ներքո գտնվող Գառնիի հնավայրի պեղումները։ Ես այդ ժամանակ շատ էի, բայց ես էլ էի հասկանում, որ Ռուսանովը ոչ միայն հմուտ հնագետ էր, այլև ունակ մարդ էր։ Նա ինքնուրույն էր սովորել հունարեն, լատիներեն, արաբերեն, պարսկերեն, ասորերեն, եբրայերեն, սանսկրիտ, ինչպես նաև հին եգիպտերեն։ Նա ուներ հարուստ գրադարան, որի մեծ մասը հավաքել էր հենց ինքը։ Ռուսանովը ոչ միայն հնագետ էր, այլև ազգագրագետ, լեզվաբան, պատմաբան, աշխարհագրագետ, ճանապարհորդ, ճարտարապետ, ինժեներ, ջրագետ, ինչպես նաև հրաշալի նկարիչ։ Նա ուներ ինքնուրույն տեսակետներ գրեթե բոլոր հարցերի շուրջ։ Ես ինքս ականատես եղա, թե ինչպես Ռուսանովը, Ռուբինովը, Ռուբենը, Ռուբինը, Ռուբոյանը, Ռուբենյանը, Ռուբինյանը, Ռուբենովը, Ռուբինով

ԱՍՏ ՀԱՆԳՉԻ ՀԱՄԱՐԱԲԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Քաղեց՝ ԱԱԶԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(Ջ. եւ վերջ)

Այսօր, սակայն, Բրիտանական կայսրութեան մայրաքաղաքի դվխաւոր մտահոգութիւններէն մէկը սա է, որ արաբ մեծահարուստները գնած են ամբողջ թաղեր: Անգլիացի նախկին «տէրերը» իրենց նախկին արաբ «ծառաներէն» զրամագլուխ կը մուրան: Մինչդեռ, 1962էն ի վեր Շառլ տը Կօլլ ստեղծած Ֆրանսան, որ Ալժերիան ձգեց, կը նկատուի Արաբներուն բարեկամ եւ արաբ Պետութիւններուն զէնք ծախելու պատրաստ Պետութիւն մը: Այլ խօսքով, հին կայսրութիւնները չկան, եւ ուրեմն չի զգացուիր անոնց «միացուցիչ» ճնշումը, որ կը տիպէր Արաբներուն միանալ, գոնէ զաղափարաբանական ճակատի վրայ: Անշուշտ 1948էն 1973 Իսրայէլ կը խաղար աչխարհակալութեան դերը, սակայն 1973ի մանաւանդ յաջող պատերազմը եւ քարիւղի գիներու բարձրացումը մասամբ նուազեցուց նոյնիսկ Իսրայէլի ուղեցած ազդեցութիւնը, իբր չարժակ համարաբանութեան:

Դ) 1918էն մինչեւ 1945 չարժուն, թափառական ընտրանի մը կար արաբ երկիրներու մէջ, որ համարաբանութեան ոգին ու գաղափարութիւնը կը կրէր իրեն հետ, երկրէ երկիր: Այս ընտրանին մասամբ Հաչէմական ընոյթ ունէր, կապուած էր Մէքքէի մէջ, ու կարճ կամ երկար տաեն ապրած Անդրյորդանի, Սուրիոյ եւ Պաղտատի, ապա ճնչուած՝ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի աչխարհակալապաչտ ուժով:

1922ին «տեղական» բնոյթ ունեցող Սաուտական չարժումը յաղթեց համաբարական բնոյթ ունեցող Հաչէմական չարժումին, նոյնի՛նքն Մէքքէի մէջ: Շարիֆ Հուսայն, Ֆայսալի հայրը, համաբարական վարկ կը վայելէր. անապատի կատաղի ռազմիկները տապալեցին անոր վարչակարգերը եւ հաստատեցին Սաուտի ընտանիքի Պետութիւնը, որուն մտահոգութիւնները եղան եւ կը մնան տեղական: Այսօր, անոնց հարուստ Պետութիւնը կը «ներածէ» ճարտարագէտներ, ուսուցիչներ ու ծանր աչխատանք կատարելու պատրաստ աչխատաւորներ, արաբ եւ իսլամ աչխարհներէն, սակայն հակառակ «միջազգային» բնոյթ ունեցող այս ներածումին, իր մտահոգութիւնները կը մնան շրջանային, տեղական, պետութենական եւ ոչ համարաբական: Հին, չարժուն թափառական ընտրանին, որ կը բազկանար Հաչէմական պաշտօնեաներէ եւ ազգայնապաչտ ուսուցիչներէ, այսօր կը տարբաղադրուի: Առաջին խմբակը ծերացաւ, երկրորդը կամ տեղացնականութեան ենթարկուեցաւ եւ կամ, երբ կը փորձէ վառ պահել համարաբականութեան ոգին, կ'ենթարկուի ճնշումի, գրեթէ ամենուրեք:

Ե) Սաուտի «մօտեցումը» Իսրայէլի փաստն է իրականութեան մը, որուն մասին ոչ ոք կ'ուզէր խօսիլ, մինչեւ 1977: Արաբները համակերպած են, կամ գոնէ Արաբ Պետութիւններու ծանր մեծամասնութիւնը ընդունած է որ Իսրայէլ այլեւս գոյավիճակ մըն է, զոր կարելի չէ բոլորովին փոխել: Երբ թշնամին տապալելու, ճզմելու հարցին տեղ անոր սահմանները ճշդելու հարցը մէջտեղ կ'ելլէ, համարաբականութիւնը կը գիջի պետութենական մօտեցումին:

Զ) 1956էն 1967, Նասըրի «լաւ» օրերուն, համարաբական չարժումը առաջնորդ – համայիչ դէմքերու չարժում մըն էր: Նասըր կրնար ձայնափոխուած ճառով մը յոյցեր ստեղծել Պէյրութէն՝ Ամման, Դամասկոսէն՝ Պաղտատ: Զկայ Նասըր. ո՛չ Քատտաֆի, ոչ ալ ուրիշ պետական դէմք գրաւեց իր տեղը, թէեւ պէտք է ըսել որ ոեւէ ոք չի կրնար, իր առաքինութիւններուն չնորհիւ, փոխել պատմութեան հոլովոյթը, եթէ ուրիշ ազդակներ չկան:

Արդէն Նասըր մինակը չզնաց: Գացին անհետացան Նեհրու, Սուքարնօ, Նքրումա, — երազողներ ու ճառախօսներ, որոնք Պետութիւնը կ'ուզէին օգտագործել իբր ծառայ ու միջոց, աւելի համապարփակ, համա-ընկերական կամ համա-մչակութային երազներու իրագործման համար: Այս բոլոր առաջնորդներու երկիրներուն մէջ աչխարհակալութեան եւ դաղութակալութեան տեղատուութիւնը վերջացած է, ազգ մը կամ Պետութիւն մը հաստատուած է, եւ ուրեմն տնտեսական առօրեան պետական մտահոգութիւններու մէջ առաջնահերթն է:

×

Ինչպէ՞ս տեսնել ապագան:

«Արաբ Պետութիւնները «միացնող» ազդակներ կը մնան անցեալէն, եւ անկարեւոր չեն,– լեզու, պատմութիւն, իսլամ կրօնք կամ գոնէ իսլամ դէր–պետութեան մը յիչատակը, արաբ ոսկեդար, Օսմանեան տիրապետութեան յիչատակը, անկախութեան համար մղուած պայքարներու յիչատակը, մանաւանդ Պաղեստինի հիմնած համաչխարհային քաղաքական եւ տնտեսական դրօչին տակ միանալու հնարաւորութիւնը: Բայց այս ընդհանուր, անցեալի ժառանգին դէմ կայ բաժնող, զանազանող տեղայնացումը՝ որ արդիւնքն է տեղական բնոյթ ունեցող մտահոգութիւններ:

Եգիպտոսի պայքարը, ամէն բանէ առաջ տնտեսական բնոյթ ունի: Մինչ Լիպիան, Քուէյթի կամ «քարիւղերկրացի» ոեւէ Արաբի մը համար մօտաւոր ապագան զարգացում եւ յառաջդիմութիւն կ'ենթադրէ, եգիպտացի երիտասարդը կ'ապրի ճնշիչ խճողումի մը մէջ, ան – գործազրկութեան մղձաւանջով: Ան չի կրնար Պաղեստինի ազատագրման մասին մտածել: Եւ ուրեմն Սաուտի դվխաւոր մըտահոգութիւնը չի կրնար Իսրայէլը մըտնալ, այլ՝ սպառնացող ներքին պայթումը, որ տնտեսական պատճառներ պիտի ունենայ:

Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Իրաքի մէջ ալ անշուշտ գոյութիւն ունին տնտեսական ազդակներ, սակայն կարելի է ըսել որ Լիբանանեան պայթումի եւ միւս ակընկալելի պայթումներու գլխաւոր պատճառը տնտեսականը չէ, այլ քաղաքականը: Իրաքանչիւր երկրի մէջ ալերտող հին վարչակարգը լէժիթիմիթէ չունէր կամ չունի,– Լիբանանի Շամունը եւ ձէմայէլը, Սուրիոյ Ալ–Ասատը եւ Ալաուիները, Իրաքի այսպէս կոչուած Պաասիթ, Սիւննի ընտրանին նախ փոքրամասնութիւն մըն է որ ինքզինքը պարտադրած է մեծամասնութեան, եւ երկրորդ՝ չի բաժներ հպատակներու աչխարհայեացքն ու աչխարհմատութիւնը: Կը մնայ անխուսափելի պայթումներու չըրջան:

Պաղեստինցի «ազգ» մը կայ, որ արդէն ընդունած է որ իր պայքարը պետութիւն մը ունենալու պայքար է այլեւս, ոչ Իսրայէլը քանչնչելու պայքար: Սաուտի Արաբիան եւ միւս արաբ պետութիւնները կը քաջալերեն այս հակումը, քանի որ իրենց պետութիւնները կը զօրանան, եթէ նախապէս համարաբական բնոյթ ունեցող չարժումը կարելի ըլլայ պարփակել՝ նեղ եւ հաւանաբար տնտեսական օգնութեան պէտք ունեցող պետութեան մը սահմաններուն մէջ:

«Քարիւղաչխարհը» ստիպուած է պահել իր «պահպանողական» կոչուող պետութենական մօտեցումը: Կերտել աւելի հաստատ հիմքերու վրայ հիմնուած պետութիւն մը, կաշառել եւ ամէն կերպով սիրաչահիլ թէ՛ հպատակ բնակչութիւնը, թէ՛ շրջապատի արաբ բնակչութիւններն ու երկիրները, առանց տեղի տալու պետական իրաւասութեան հարցին մէջ,– ասոնք են «քարիւղաչխարհի», մանաւանդ Սաուտի Արաբիոյ մտահոգութիւնները: Եւ այս ընդհանուր գոյավիճակին մէջ չի կրնար յարատեւել համարաբական չարժումը, իբրեւ մեծ քաղաքական ուժ:

ԳՈՂՈՏԻՆ ԳՈՂՈՏԸ

Սելանիկի «Մալաքեան – Գասպարեան» սրահին մէջ, Դեկտ. 19ին, նչուած է Հ. Ը. Դաչնակցութեան 89րդ տարեդարձը: Բացման խօսքը արտասանած է ընկ. Կարապետ Գալֆայեան: Երիտասարդաց Միութեան «Սողոմոն Թեհլերեան» խումբին կողմէ ընկ. Սեպուհ Գասպարեան ուղերձ մը կարդացած է: Հանդէսը չարունակուած է խրախճանական մթնոլորտի մը մէջ:

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ մէջ, Դեկտ. 22ին, նչուած է Կիպրոսի ձայնասփիւռի հայկական հաղորդումներու 25ամեակը: Այդ առթիւ Պէյրութ գացած են Կիպրոսի ձայն – հեռատեսիլի ընդհ. տնօրէնը՝ Իոսիֆ Հաճիոսիֆ, ձայնասփիւռի եւ պրոսագրչկութեան պատասխանատու անձնաւորութիւններ, երեսփոխան Տոքթ. Անդրանիկ Աչճեան եւ «Հայկական ժամ»ի դվխաւոր խօսնակ Սեպուհ Աբգարեան: Ժամը 16–18 ընդունելութիւն մը տեղի ունեցած է «Աչճեան Ծանուցումի Գրասենեակ»ին մէջ (Նորակերտ), որուն բացումը կատարուած է այս առթիւ: Ներկայ եղած են կազմակերպութեանց, կուսակցութեանց, բարեսիրական եւ մարզական միութիւններու եւ մամուլի ներկայացուցիչներ: Երեկոյեան «Մես – րոպեան» վարժարանի սրահին մէջ այս առթիւ ճաչ մը տեղի ունեցած է 200 հոգիի մասնակցութեամբ: Բացման խօսքը արտասանած է հանդիսութեանց կազմակերպիչը Յովսէփ Աչճեան: Ուղերձ մը կարդացած է (անգլերէն) Գեղանի Էթիեմէզեան, Լիբանանի Ուսուցչական Միութեան կողմէ: Խօսք առած է Կիպրոսի ձայն – հեռատեսիլի ընդհ. տնօրէնը եւ յայտնած որ «Հայկական ժամ»ը, որ ցայժմ չարաթը չորս անգամ կը ձայնասփռուէր, այս տարի կը վերածուի ամէնօրեայի: Խօսք առած են նաեւ երեսփոխան Տոքթ. Ա. Աչճեան, Սեպուհ Աբգարեան, Կարօ Թիւթիւնճեան չեչտելով Կիպրոսի ձայնասփիւռի «Հայկական ժամ»ին դերն ու նչանակութիւնը Միջին Արեւելքի հայկ. գաղութներու կեանքին մէջ, վերջին 25ամեակին:

ԹՈՐՈՆԹՈՑԻ մէջ Մոնրէալի «Պետրոս Ադամեան» թատերախումբը ներկայացուցած է Մ. Քոչարեանի «Հարազատ մարդիկ»ը, նախաձեռնութեամբ Օնթարիո նահանգի Բազմամչակութային նախարարութեան եւ կազմակերպութեամբ տեղւոյն Համազգայինին: Ներկայացուցմէն եւս քաջ Հայ Կեդրոնին մէջ տեղի ունեցած է հիւրասիրութիւն մը:

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Վ Է Պ)

= ՋԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

ԺԱ.

– Ու բոլոր չանքս կեդրոնացուցի չպոռալու, ահ, իրաւ է որ կոկորդս կը սեղմուէր եւ խղդուելու փափաք կը զգայի ու յետոյ ցուրտը, սարսափելի ցուրտը որ կարծես մինչեւ ոսկորներուս մէջը անցած էր. այդ մէկուկէն կամաց կամաց դայեակը անկողինը կը չակէր, թուղթեր, քաուչուներ, անվերջանալիօրէն թուղթեր կը տեղաւորցնէր որպէսզի անկողինը չվնասուի, ու այդ բոլոր մէկուկին, ոտքի վրայ, հպարտութենէս եւ անկարողութենէն կատղած ամէնէն ահռելի բաներուն կը մտածէի:

– Ի՞նչ տղայ, Աստուածս, բոլոր այդ բաներուն տեղ կրնայիք պահանջել, կըրնայիք պոռալ, որ կը մսիք կոր, որ պառկելու պէտք ունիք:

– Այո՛ տղայութիւն էր այդպէս ընելը բայց այդ րոպէին ինքզինքս այնքան տկար եւ անկարող կը զգայի,... յետոյ վերջապէս հազիւ պառկած՝ տղան ծնաւ: Դեռ անդամներս տաքցած չէին անկողինին մէջ եւ դայեակը կէս մը զարմացած իր գործը գլուխ բանալուն, միւս կողմէ ամաչարելու սպիտուած իբրեւ չնորհաւորութիւն երեսիս պոռաց.– «Կրնայիր քիչ մըն ալ լակոտդ ներսդ պահել հէ՞... դեռ սէրվիէթ մը անդամ չունիմ պատրաստ»: Ու տեսայ որ տղուն թեւերէն բռնած ցուրտ ափաբքըմանին մէջէն, բոլորովին մերկ ուրիշ սրահ մը տարաւ. սենեակը այնքան պաղ էր որ տղուն ամբողջ մարմնէն չոգի կը բարձրանար նոր մորթուած նապաստակի մը պէս... ա՛հ...:

Սուր ճիչ մը արձակեց եւ նորէն ձեռքերը կուրծքին տարաւ ու ցաւին սաստկութենէն առորին չրթունքը կը խածնէր բարակ եւ ճերմակ ակռաներով: Ծայրայեղ յուզմունքը լեզուն կը բանար եւ առանց դժուարութեան կը խօսէր, միայն իր օտար չեչտը աւելի զգալի վայրապ բան մը կու տար խօսքերուն մանաւանդ երբ բառերը կորնչնելով կը սկսէր խնդալ, միչտ նոյն չղային խնդուածքովը:

– Աչքերս վարագուրուած էին գրեթէ բայց տեսայ եւ անդրադարձայ դայեակին ըրածին. զաղափարը որ տղան կրնար մեռնիլ, ինծի ուժ տուաւ եւ ուզեցի ելլել անմիջապէս ետեւէն երթալ: Հազիւ թէ գլուխս բարձրացուցի նորէն՝ կապարի պէս ծանր՝ ինկայ բարձին վրայ եւ հասկցայ իրաւամբ թէ որքա՜ն այդ չար կնոջ ձեռքին մէջն էի: Ու սկսայ լալ տղու պէս, բարձր ձայնով, հեծկլտանքներով: Երբ անիկա վերադարձաւ ինքզինքիմէս ելած գոչեցի.

– Բեր, հո՛ս բեր տղաս, իմ քովս, իմ անկողնիս մէջ. բեր որ տաքցնեմ իր խեղճ, պզտիկ մարմինը. ու տեսնելով որ բնաւ մտիկ չըներ կոր ինծի, սկսայ աղաչել.

–Ի՞նչ կ'ըլլայ, անգամ մը միայն, վայրկեան մը բեր տղաս, գոնէ ըսէ աղջի՞կ է, մա՞նչ է...

Մէկէն ինծի զարձաւ զայրացած:

– Վերջացա՞ր. ես խենթի հետ խօսք չունիմ, հանպիսա պառկէ, ապա թէ ոչ պործդ պէշ է:

Ասով ալ չյուսահատեցայ ու նորէն աղաղակեցի.

– Շատ բան մը չէ ուզածս, սիրկին, ի՞նչ կ'ըլլայ, եթէ բառով մը ինծի իմացընէք տղուս ինչ սեռէ ըլլալը:

Սենեակին մէջ պզտիկ բաներով զբաղած՝ ուշադրութիւն անգամ չէր ըներ ըսածիս. այնատեն զայրացած մէկ թափով նստեցայ անկողնիս մէջ եւ մէկ սրունքս արդէն դուրս՝ սպառնացայ.

– Պիտի բերէ՛ք տղաս, ապա թէ ոչ պիտի մեկնիմ անմիջապէս, անմիջապէս:

– Ա՛հ... հանգիստ չես կենար հէ՞ ասիկա մի՛ կարծեր որ գործդ պիտի յառաջացնէ, օտարականի կտոր, պիտի տեսնես դուն:

Բռնի ինծի պառկեցուց. այնքան տկար էի որ զժուար բան մը չէր այդ, եւ երբ վերմակիս տակ մտայ բոլոր մարմնովս, կը ցնցուէի, աչքերս արցունքներէս կուրցած էին եւ կ'այրէին, յամառութեամբ կը մրմնջէի մինչ ականջներուս մէջ բզզիւն մը իմ ձայնս ինծի անլսելի կը դարձընէր:

– Մանկի՛կս, անգամ մը միայն, անգամ մը համբուրեմ:

(44 – Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այբի Տիկին Աբշալոյա Ա. Խանտամեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Յունուար 20, Փարիզի Ս. Յով. Մկրտիչ եկեղեցին իր սիրեցեալ ամուսնոյն՝

ԱՂԱՍԻ ԽԱՆՏԱՄԵԱՆԻ

մահուան Ա. տարելիցին ինչպէս նաեւ ԽԱՆՏԱՄԵԱՆ ընտանիքի համայն ննջեցեալց յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Այբի Տիկին Վարդուհի Ուշագլեան, իր երիտասարդ զաւակին՝ Հրայրի մահուան երրորդ տարելիցին եւ նորոգ հանգուցեալ ամուսնոյն Արտաշէս Ուշագլեանի յիշատակին 250 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

×

Հրայր Ուշագլեանի *մահուան Գ. տարելիցին ի յիշատակ ոմն 200 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:*

YORGANTZ

NOUVEAU !
MAXI 45 t. INTERNATIONAL
est paru

DISCOTCHARI
REGGAE

Cappadoce Productions 3750530

TEXFRA

FOURNITURES TEXTILES

Avenue du Maréchal Leclerc
92360 MEUDON-LA-FORET

Centre Commercial du Moulin
tél· 631 10 44

fils à coudre invisible et de surfilage

sacs plastique pour tricots

*

vous souhaite une heureuse année

*

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12 – 14, Ռիւ Սէն Պազիլ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ-ՏՕՆԱԾԱՌ

Մշակ· Տան միջոցայ դպրոցին, Յունուար 20, Կիրակի, ժամը 15ին:

Գեղարուեստական բաժին աշակերտուհեան կողմէ·— Արտասանութիւն, խմբերգ, հայկ· պար, թատերական ներկայացում:

U. G. A. B.

UNION GENERALE
ARMENIENNE
DE BIENFAISANCE

au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e

Concert Exceptionnel

Dimanche 20 Janvier à 15 h. précises par l'Ensemble Instrumental de Romans, sous la direction de
ALEXANDRE SIRANOSSIAN
soliste :
ASDGHIG DEDEYAN (soprano)

Au programme :
Symphonie de Haroutiounian
Concerto pour trompette et orchestre à cordes de Telemann, soliste Henri-Paul Beaujard.
Danses et chants populaires de Komitas
Symphonie de Mirzoyan

Participation aux frais — Réservation à l'UGAB, Tél. 520-03-18

ARMENIE 80

Nous vous proposons deux voyages importants.

— Pâques à Echmiadzine (du 4 au 12 avril)

— Commémoration du 24 Avril et manifestations du 1er Mai (du 21 avril au 6 mai)

La plupart de nos groupes seront logés à l'hôtel Olympique COSMOS à Moscou

Renseignements et inscriptions :

A PARIS
saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

A LYON
sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14, Rue St. Bazile

DEBAT PUBLIC

Thème : *La connaissance de la langue est-elle indispensable pour défendre la Cause Arménienne ?*
Vendredi 18 Janvier à 21 heures
Participent :
Dr. GEORGES KEPENEGHIAN et ARA KRIKORIAN
Débat dirigé par
ARAM CHEGHIKIAN
ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ
Նիւթ՝ Լեզուն անհրաժե՞շտ է Հայ Դատ պաշտպանելու համար:
Մուտքը ազատ է —
Entré libre

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Խաեան – Բարեկամական Մխիթեան Բաժակի օրը *Փետր·10, Ալէք Մանուկեան սրահը:*

×

Կապ· Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մաս – նաճիւղին մշակութային ձեռնարկը մասնակցութեամբ Անի երգչախումբին եւ Ալֆորվիլի թատերախումբին Փետր· 3ին:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Առնուվիլի վարագայ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ հիմնական նորոգութեան համար հեղած նուիրատուութեանց

Գ· ՑԱՆԿ

Տէր եւ Տիկ· Յարութիւն Տէր-Նիկո – ղոսեան, Տէր եւ Տիկ· Ժիրայր Մանուկեան, Տէր եւ Տիկ· Արմենակ Թօրունեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Եազուպեան, Տիկ· Եսթեր Սիքարճեան, Տիկ· Մարի Փիլաւեան, Տիկ· Մարի Խաչատուրեան, Տիկ· Սիրուն Յակոբեան, Տէր եւ Տիկ· Պետրոս Շահինեան, Տէր եւ Տիկ· Կարապետ Սարաֆեան, Տէր եւ Տիկ· Օննիկ Երկանեան, Տէր եւ Տիկ· Յարութիւն Երկանեան, ոմն, Պր· Յարութիւն Տիրան – եան, Տէր եւ Տիկ· Յարութիւն Յովա – կիմեան, Տէր եւ Տիկ· Մովսէսեան, Տէր եւ Տիկ· Տիգրան Պասիմ, Տէր եւ Տիկ· Յարութիւն Պէքարեան, Տէր եւ Տիկ· Եդուարդ Մարգարեան, Տէր եւ Տիկ· Էրոլ Մամճեան, Տէր եւ Տիկ· Սիմոն Ոսկիեան, Տէր եւ Տիկ· Ալէքսան Տէօքիմ, Տէր եւ Տիկ· Արման Գարաճեան, Տէր եւ Տիկ· Գաբրիէլ Մէօնէք 100ական, Տէր եւ Տիկ· Կարապետ Շահպազեան, Տէր եւ Տիկ· Սեդրաք Բօյրազ, Տէր եւ Տիկ· Պետրոս Գայա, Տէր եւ Տիկ· Խաչիկ Սէհիկեան, Տէր եւ Տիկ· Կիրակոսեան 50ական ֆր·:

(Շար·)

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑ�էՔ

Կապոյտ Խաչիի մասնաճիւղի Բարե – կենդանի խրախճանքին, Կիրակի Փետրուար 10, ժամը 13·30ին:

HOTEL ARCADE
2, Rue Cambronne, Paris 15e

Մուտք եւ ճաշագին 100 ֆր·

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Իսիի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է 200 ֆր· Պ· Արշաւիր Բարսեղեանէ, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տունը այցելութեան առթիւ:

×

Մարսէյլի Կապ· Խաչի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Գոհար Նալպանտեանի թաղման առթիւ Տիկ· Իշխանեանէ 100 ֆր·, Տէր եւ Տիկ· Ազատ Դաւիթեանէ 50 ֆր·:

×

Պլ· Օտտոյի Թաղականութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի յիշատակ հանգուցեալ Աբրահամ Սարգիսեանի մահուան քառասունքին առթիւ·— Պր· Հայկազ Սարգիսեան 200 ֆր·, Պր· Արիւտագէս Պետրոսեան եւ Տէր եւ Տիկ· Յարութիւն Աբրահեան 100ական, Մկրտիչեան 100, Տիկին Անթառամ Փափազեան, Տէր եւ Տիկ· Արշակ Միրոյեան, Տէրտէրեան ընտանիք 50ական, Տէր եւ Տիկ· Սիմոն Փափազեան 30, Պր· Տէրոյեան, Տէր եւ Տիկ· Մնարեան 20ական, Պր· Թաղուր Ադամեան 10 եւ դպրոցին 10 ֆր·:

Ի նպաստ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Փառանձեմ Պոլիճեանի *յիշատակին՝ կարապետ Պոլիքեան 100 ֆր·, Զապէլ Յովհաննէսեանի յիշատակին՝ Շալճեան ընտանիք 50: Ազնիւ Մարկոսեանի յիշատակին՝ Տէր եւ Տիկ· Գրիգոր Փիլիկեան 50 ֆր·: Գրիգոր Փանոսեանի յիշատակին՝ Տիկ· Հ· եւ Օր· Մ· Տօթոմեան 100: Արամ Տէրտէրեանի յիշատակին՝ Տիկին Ազնիւ Տէրտէրեան 50: Ուխտ մը առթիւ՝ Տիկ· Անոյշ Գորգոյեան 50: Արաքսի Քիւրքէեանի եւ Ագայիս Ընտրիկեանի յիշատակին՝ Տիկ· Մարի Կարապետեան (Տէսին) 100 ֆր·:*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
GEORGE V
AUTEUIL ET VENDOME
սրահներուն մէջ Փետր· 17ին

×

Կապ· Խաչի Կրթնոպլի մասնաճիւղին տարեկան մեծ պարահանդէսը Փետր· 23ին, Ալբ Օթէլի մէջ:

×

Հայ Արիւներու Միութեան 49րդ տարեկան ցերեկոյթը *Կիրակի, Մարտ 2ին, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30ին Շիմիի սրահին մէջ:*

ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ Բ. ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ԵՐԳԱՀՈՒՄԲԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կիրակի, Յունուար 20ին, Ս· Սահակ-Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենան ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ երգչախումբի հիմնադրութեան Բ· տարեդարձի հանդիսութիւնները եպիսկոպոսական պատարագով, զոր կը մատուցանէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագը կ'երգէ Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբը Եկմալեան եղանակով եւ իր ամբողջական կազմով, ղեկավարութեամբ խմբավար ԽԱՉԻԿ ԵՐԼՄԱԶԵԱՆի:

Պատարագէն եաք եկեղեցւոյ Արծրունի Զրբաշեան սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ սիրոյ սեղան ի պատիւ հիւրերու եւ երգչախումբի անդամներու:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, պատարագ ժամը 9·30:

Յ· Գ·— Ձայնի մասնակցիլ փափաքողները պէտք է նախօրօք ապահովեն իրենց տեղերը Վ· Պոզոսեանէ (91) 90·53·91, կամ եկեղեցւոյ քարտուղարութեան մօտ (91) 77·84·70

ԱԼՖՈՐՎԻԼ
ԵՐԳԱՀՈՒՄԲԻ ՓՈՐՁԵՐ

Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը ներկայիս կը հաղորդէ թէ ամէն Զորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8·30ին, Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս-Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ պատարագի բազմաձայն երգեցողութեան փորձեր կը կատարուին: Ամէն անոնք որ կը փափաքին մաս կազմել երգչախումբին, կրնան գալ եւ արձանագրուիլ:

Imprimé sur les Presses
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935
du Journal « Haratch »

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
16
MERCREDI
16 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.558 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.558

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ◄► ՓԱՐԻԶ ՀԵԾՈՑՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս Յունուար 4–11)

ԻՐԱՆ

ԽՈՄԷՅՆԻ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

106 ԹԵԿՆԱԾՈՒ՝ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ

Խոմէյնի մինչեւ իսկ նախատական կը-տած է խորհրդային օժանդակութեան ա-ռաջարկը, չեչտելով՝ « Հարկ է որ ոճ-րագործ Ամերիկան եւ Խորհ. Միութիւնը գիտնան որ մեր բոլոր ուժերով կը դի-մադրենք մեր երկրին ամբողջականու-թեան դէմ գործուած որեւէ բռնութեան »: Արտաքին նախարարն ալ՝ Ղոթպզատեհ չէ ծածկած որ « Խորհրդային միջամուտ-թիւնը Աֆղանիստան վտանգ մը կը ստեղ-ծէ Պալուչիստանի համար »: Մնաց որ թաս Սէ. Ի. Ա.ի սուտ մը կ'որակէ խոր-հրդային օժանդակութեան այս առա-ջարկը, զոր Մեքսիքոյի մէջ ըրած էր խորհրդային գործավարը:

Թաւրիզէն լուրերը հաստուկենտ կը հասնին քանի օտար թղթակիցներու մուտքը արգիլուած է: Ինչ կը վերաբերի այն 11 « հակախոմէյնիստ »ներուն, ո-րոնք գնդակահարուեցան առջի օր, ըստ Փարս գործակալութեան, անոնք դատա-պարտուած են « խոստովանելէ » եւք որ « դաւաճանած են Իսլամին, Ս. Դու-րանին, Մարզարէին եւ Աստուծոյ դէմ»: Շարաթմատարիի կողմնակիցները սա-կայն կ'ըսեն թէ « վրէժը պիտի լուծեն 11 գնդակահարուածներուն եւ թէ Խոմէյ-նի հիթլէրէն ալ դէշ է... »:

×

Ամերիկացի բոլոր լրագրողները ար-տաքսուեցան երկրէն, եւելին՝ Ցեղափո-խութեան Խորհուրդը որոշեց նաեւ փա-կել էսշիէյթըտ Փրէսի եւ Եունայթըտ Փրէս Ինթեռնէշընըլի գրասենեակները:

×

Նախագահական մերձաւոր ընտրու-թեան համար, թեկնածուներու թիւը հա-սած է 106ի: Իւրաքանչիւր քուէարկող ինք պիտի գրէ ընտրած թեկնածուին ա-նունը, ինչ որ բաւական բարդ հարց մըն է երկրի մը մէջ, ուր այնքան անգրա-գէտ կայ:

× *Ապահովութեան Խորհուրդը տասը ձայնով համաձայն գտնուեցաւ տնտեսա-կան պոյքոթին զոր առաջարկած էր Ուա-շինկթըն, Իրանի դէմ, բայց կար անշուշտ խորհրդային վեթօն: Ամերիկայի ի նը-պաստ քուէարկեցին իրեն հետ՝ Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա, Նորվեկիա, Փոր-թուգալ, Թոնոյզ, Նիժէր, Ճամայիքա, Փիլիպպեանները, Զամպիա: Դէմ քուէ-արկեցին՝ Խորհ. Միութիւն եւ Արեւել-եան Գերմանիա, ձեռնպահ մնացին Պեն-գլատէշ եւ Մեքսիքա, քուէարկութեան չմասնակցեցաւ Չինաստան:*

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՏԱՍԸ ԼԱԻԱԳՈՑՆ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐԸ

Հայաստանի մարզական լրագրողները ընտրած են անցեալ տարուան տասը լա-ւագոյն մարզիկները, որոնց մէջ առաջին տեղը տրուած է ծանրաբարձ Եուրի Վար-դանեանի (Լենինականէն): Երիտասարդ մարզիկը անցեալ տարի 3րդ անգամ ըլ-լալով դարձած է աշխարհի ախոյեան եւ Խորհ. Միութեան ժողովուրդներու սպար-տակիադին մէկ օրուան մէջ հաստատած է համաշխարհային հինգ մրցանիշ: Մինչ առաջին տեղը Վարդանեանին տալուն լրագրողները միաձայն եղած են, դասա-ւորման միւս բաժանումներու առեն ա-նոնք դժուար կացութեան մէջ գտնուած են, նկատի առնելով որ անցեալ տարի Հայաստանի մարզիկները աշխարհի ա-խոյենական մրցումներուն չհաւած են 5 ոսկիէ, 2 արծաթէ եւ 3 պրոնզէ մետալ-ներ, Եւրոպայի ախոյենութեան՝ 9 ոս-կի, մէկ արծաթ, երկու պրոնզ, իսկ Խորհ. Միութեան ժողովուրդներու ըս-պարտակիադին՝ եօթը ոսկիէ, ինը ար-ծաթէ եւ ինը պրոնզէ մետալներ: Դժ-ուար ընտրութենէ մը եւք որոշուած են հետեւեալները.

— Եդուարդ Ազարեան, *մարմնամար-զիկ, որ սպարտակիադին ախոյեան հան-դիսացած է Լենինգրադի Ալեքսանդր Դիտեատինի հետ:*

— Ալբեր Նիկոլեան, *կռիւամարտի եւ-րոպայի ախոյեան, որ արծաթէ մետալ-ներ շահած է խորհրդային ախոյենու-թեան եւ սպարտակիադի ընթացքին. ան Բ. մրցանակակիրն է նաեւ 1979ի աշ-խարհի բաժակի խաղերուն:*

— Վլադիմիր Լէոնտեւ, *առագաստա-նաւորդ. առաջին հանդիսացած է սպարտակիադին, միջազգային եւ համա-միութենական բազմաթիւ մրցումներուն:*

— Խորէն Ինջէեան, *կռիւամարտիկ, որ ախոյեանի ոսկէ մետալներ շահած է խորհրդային ախոյենութեան եւ սպար-տակիադին, դարձած է Եւրոպայի ախո-յենութեան Գ. մրցանակակիրը եւ աշխար-հի բաժակի խաղերուն Բ. մրցանակի դափնեկիրը:*

— Իսրայէլ Յակոբէօխվեան, *կռիւա-մարտիկ, որ անցեալ տարի յաղթական հանդիսացած է այն բոլոր մրցումներուն որոնց մասնակցած է՝ խորհրդային ախո-յենութիւն, սպարտակիադ եւ աշխարհի երիտասարդական ախոյենութիւն:*

— Արշակ Սանոյեան, *ըմբիշ, Եւրո-պայի ախոյեան:*

— Սամսոն Խաչատրեան, *կռիւամար-տիկ, Խորհ. Միութեան եւ սպարտակիա-դի ոսկէ մետալակիրը:*

— Աբթուր Յակոբեան, *մարմնամար-զիկ, աշխարհի ախոյենութեան ոսկէ մետալակիրը, խմբական դասաւորման մէջ:*

— Եակով Կլիվէր, *առագաստանա-ւորդ, Եւրոպայի ախոյեան:*

×

ՃԱՏՐԱԿԻ ԽՈՐՀՐԴԱԾԻՆ 47ՐԴ ԱԽՈՅԵ-ՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԳԱՐԻԿ ԳԱՍՊԱՐՈՎԻ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Մինսկի մէջ տեղի ունեցած ճատրակի խորհրդային 47րդ ախոյենութեան խա-ղերը վերջ գտած են Իֆիմ Գելլէրի յաղ-թանակով: Մոսկուացի ախոյեանը 17 հնարաւորէն չհաւած է 11,5 միաւոր: Ար-թուր Եուսուպով 10,5 միաւորով արժա-նացած է արծաթէ մետալի, իսկ 10ական միաւորով 3րդ եւ 4րդ տեղերը գրաւած են Եուրի Բալաշով եւ մասնակցողներու ամէնէն երիտասարդը՝ 16ամեայ Գարիկ Գասպարով, արժանանալով պրոնզէ մե-տալներու: Հայ մարզիկը (Պաքուէն) ա-ռաջին անգամն էր որ կը մասնակցէր նման մեծ մրցաշարքի մը եւ արդէն դար-ձած է մետալակիրը: Շատ լաւ սկսած է խաղերը, առաջին երեք չրջաններուն ե-րեք յաղթանակ արձանագրած է, ապա տկար խաղարկութիւն մը ցուցաբերելէ ետք դարձեալ կրցած է կեդրոնանալ եւ քանի մը յաջորդական յաղթանակներ տանիլ:

Գարիկ Գասպարով ճատրակի մասնա-գէտները զարմացուցած է երբ տակաւին 10 – 11 տարեկան էր: Տասը տարեկանին մասնակցելով Պաքուի մէջ տեղի ունեցած մրցումներու, ան չհաւած է բաժակը, պարտուելեան մատնելով ճատրակի աշ-խարհին մէջ ծանօթ եւ փորձառու մեծ վարպետները: 1976ին եւ 1977ին նուա-ճած է Խորհ. Միութեան պատանեկան ախոյենութիւնը: 1978ին « մարզանքի վարպետ »ի կոչում ստանալէ ետք, Լատ-վիոյ Դաուգավպիլս քաղաքին մէջ տեղի ունեցած համամիութենական ընտրական մրցաշարքին մասնակցելով առաջին հան-դիսացած է 15ամեայ ախոյեանը, իր ե-րին թողով 63 մասնակցողները՝ որոնք ճատրակի վարպետներ էին: Այդ յաջո-ղութենէն ետք Գասպարով իրաւունք ըս-տացած է հանդէս գալու Թիֆլիսի մէջ տեղի ունենալիք Խորհ. Միութեան բար-ձրագոյն խումբի այրերու ախոյենու-թեան մրցումներուն: Հոն եւս պատանին հիացում պատճառած է բոլորին գրաւե-լով 9րդ տեղը, դէմ դնելով աշխարհի ա-խոյենութեան թեկնածուներուն:

×

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ԴԱՓՆԵԿԻՐ ԽՈՒՄԲԵՐԸ

Հայաստանի Թատերական Ընկերու-թեան եւ Մշակոյթի նախարարութեան կազմակերպած մրցումը՝ տարուան լա-ւագոյն մանկական ներկայացման հա-մար, վերջ գտած է եւ արդիւնքները հրապարակուած: Մանուկի միջազգային տարուան առթիւ կազմակերպուած մըր-ցումին, որուն նպատակն էր հարստա-ցնել թատրոններու խաղացանկը, մաս-նակցած են Հայաստանի զանազան քա-ղաքներու եւ շրջաններու թատերախում-բերը: Տասմաթիք թատրոններու համար սահմանուած Ա. մրցանակ չէ տրուած: Դատական կազմը Բ. մրցանակը չնորհած է Երեւանի Ռուսական տասմաթիք թատրոնին՝ Պ. Փիննի եւ Վ. Լադովոյի « Մաշան եւ Վիսկան ընդդէմ վայրի կի-թառների » թատերախաղին համար: Գ. մրցանակներու արժանացած են Լենինա-կանի Մռավեան, Ղափանի Շիրվանզադէ եւ Կամոյի Լ. Քալանթար թատրոնները՝ հետեւեալ կարգով՝ Ալ. Արբաքման-եանի « Երբ տանն աչքեր չկան », Զօրայր Խալափեանի « Դպրոցական կատակեր-գութիւն » եւ Անտերսընի « Ոսկուց, ա-ղամանդից թանկ » թատերախաղերու համար:

Մանկա – պատանեկան թատրոններու գծով եւս տեղի ունեցած մրցումներուն առաջին հանդիսացած է Երեւանի Ճովհ. Թումանեան խամաճիկի թատրոնը՝ « Ան-յայթ աքլորը » ներկայացման համար: Բ. եւ Գ. մրցանակները տրուած են Երե-ւանի Պատանի Հանդիսատեսի թատրո-նին եւ Լենինականի Տիկնիկային թատ-րոնին:

×

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ ՏՈՒՆ – ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Կարէն Խաչատրեան, որդին Արամ Խա-չատրեանի, Երեւան գտնուղ իր հօր տուն – թանգարանին նուիրած է աւելի քան 300 իրեր: Տուն – թանգարանը հիմ-նուած է Արամ Խաչատրեանի կենդանու-թեան: Անձնական իրերուն մէջ կը գըտ-նուին երաժիշտին ակնոցը, ժամացոյցը, ագդերը, նկարներ, նուագահանդէսներու տեղ հագած զգեստը, կօշիկները, ամա-նոցին մէջ գործածած դաշնակը, եւն.: Մօտ տեղէն տուն – թանգարանը կը սկսի ընդունիլ այցելուներ:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

ՑԱՒԵԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ՏՈՒԵԱԼՆԵՐ

Խորհ. Միութեան վերջին մարդահա-մարը, ինչպէս զանազան առիթներով հաղորդուած էր, տեղի ունեցած էր 1979 Յունուար 17ին: Ի տարբերութիւն նախորդին՝ 1970 Յունուար 15, որուն մանրամասն տուեալները հրապարակուած էին նոյն տարուան Ապրիլին իսկ, այս մէկունը մանակի ձեւով եւ պարբերաբար կը հրապարակուին կեդրոնական Վիճակագրական Վարչութեան կողմէ: Վերջինը լոյս տեսած է համառօտ դիծերով Դեկտեմբեր 28ին (« Սով. Հայաստան » օրաթերթ): Համաձայն վարչութեան՝ « Համամիութենական մարդահամարի նիւթերի մշակումը շարունակւում է »: Ուրեմն պէտք է սպասել:

Նոր տուեալներուն մէկ մասը, ինչպէս բնակչութեան ընդհանուր թիւը, քաղաքաբնակներու եւ գիւղաբնակներու ներկայացուցած տոկոսները եւս, արդէն լոյս տեսած էին նախապէս, անցեալ տարի Ապրիլ 22ին, նախնական տուեալներ ենթախորհրդին առ (տես Յառաջ, Մայիս 12–13):

Իրրեւ վերյիշում արձանագրենք, որ Խորհ. Միութեան բնակչութիւնը՝ մարդահամարին թուականին, ներկայացուցած էր 262·436·000 հոգի: Այլ խօսքով 20·700·000ի կամ 9 տոկոսի յաւելում մը արձանագրելով նախորդին վրայ:

Ներկայ վիճակագրութիւնը անդամ մը եւս կը հաստատէ, թէ բնակչութեան աճին տարեկան հաշուեկշիռը 1959էն 1970ի 1,34 տոկոսէն իջած է 0,92 տոկոսի: Արդարեւ, վիճակագրութիւնը առանց մանրամասնելու նախկին աճին ասոլիճանը, ներկային համար արձանագրած է, թէ «աճը տեղի է ունեցել կայուն տեմպով՝ միջին հաշուով տարեկան 0,92 կոտոսով»:

Միւս կողմէ պէտք է նկատի ունենալ, թէ աճին համեմատութիւնը Խորհ. Միութեան այսպէս նկատուած եւրոպական մասին մէջ, բացի Մոլդավիայէն, ընդհանուր միջինէն նուազ պատկեր մը ցոյց կուտայ: Միայն Լիթուանիան է, որ ընդհանուր միջինին, այսինքն՝ ինը տոկոսին կը հաւասարի: Յատկապէս սլաւ երկիրները՝ Ռուսիա, Ուկրանիա եւ Բելոռուսիա միջինէն երեք տոկոս նուազ աճով ամէնէն ցած աստիճանին վրայ կը գտնուին: Անդին մահմետական դրոշմով Հանրապետութիւններուն աճը չատ բարձր համեմատութիւններու կը հասնի՝ 13էն մինչեւ 31 տոկոս ներկայացնելով:

Հայաստան իր 22 տոկոսով 4րդ տեղը կը գրաւէ խորհրդային Հանրապետութիւններուն մէջ:

Երկրորդ նկատելի կէտն այն է, որ քաղաքաբնակներուն թիւը յաւելում արձանագրած է՝ գիւղական վայրերու հաշուոյն: Այսպէս, քաղաքաբնակներուն թիւը 1970ի 136 միլիոնէն բարձրացած է 164 միլիոնի եւ կազմած է երկրին բնակչութեան 62 տոկոսը: Նախապէս՝ 56: Անդին գիւղական բնակչութեան թիւը պակսած է 6·900·000ի հաշուով, ներկայացնելով 38 տոկոսը երկրին բնակչութեան:

Ներկայ վիճակագրութեան նոր տուեալները կը վերաբերին կրթական մակարդակին, լեզուին, այս մէկը ոչ մանրամասն, ընտանիքներու թիւին եւ տոնոյ կազմին:

Բարձրագոյն եւ միջնակարգ՝ ամբողջական թէ կիսատ կրթութիւն ձեռք ձգած քաղաքացիներուն թիւը 139 միլիոնէն քիչ մը աւելի եղած է՝ նախորդին վրայ աճանագրելով 46 տոկոսի յաւելում: Համաձայն վիճակագրութեան՝ մերձեցումը քաղաքաբնակ եւ գիւղաբնակ մարդոց կրթական մակարդակին՝ զգալի դարձած է: Այսպէս, 1979ին քաղաքները բնակող աշխատողներուն 863ը, հազար հոգիի հաշուով, բարձրագոյն կամ միջնակարգ կրթութիւն ապահոված է: Գիւղերուն մէջ, միւս նոյն համեմատութեամբ այդ թիւը եղած է 693: Նախաւերջին մարդահամարին համեմատութիւններն էին համապատասխան կարգով 748 եւ 499:

ԼԵԶՈՒ.— Տուեալները ցոյց են տալիս, որ երկրի բնակչութեան 93,1 տոկոսը իր մայրենի լեզուն համարում է իր ազգութեան լեզուն, իսկ 6,9 տոկոսը՝ ՍՍՀՄի այլ ժողովուրդների լեզուներ: Բոլոր սվետական ժողովուրդների մերձեցման, նրանց եղբայրական բարեկամութեան ու համագործակցութեան ամրապնդման տեղի ունեցող պրոցեսի մէջ կարեւոր դեր է խաղում Ռուսաց լեզուն: 1970 թուականի մարդահամարի ժամանակ Ռուսաց լեզուն որպէս ազատօրէն տիրապետած երկրորդ լեզու նշել էր ՍՍՀՄի տարբեր ազգութիւնների պատկանող 41·900·000 մարդ: 1979 թուականին նրանց թիւը հասել է 61·300·000ի »: Ուրեմն՝ առաւել մօտ 19,5 միլիոն:

Վերջին մարդահամարին ընտանիքնե-րուն թիւն է եղած 66·300·000: Առանց 29,7 տոկոսը բաղկացած է երկու հոգիէ, 28,9 տոկոսը երեք հոգիէ, 23ը՝ չորս եւ 18,4 տոկոսն ալ հինգ կամ աւելի անդամներէ:

Ընտանիքին միջին չափը, այսինքն՝ նոյն յարկէն ներս ապրողներուն միջինը 3,5 անդամ եղած է: Աւոր համեմատութիւնը 3,3 տոկոս պարզած է քաղաքներուն մէջ, իսկ 3,8 տոկոս գիւղական վայրերուն մէջ:

Ամուսնացած զոյգերուն թիւը 122 միլիոն 600·000 ներկայացուցած է 15 միլիոն 400·000ի յաւելում մը արձանագրելով նախաւերջին մարդահամարին բազդատմամբ,

Յաւելեալ տուեալներուն համար պէտք է սպասել նոր հրապարակումներու:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԴԱՌՆ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հարկ չկայ արքայէն աւելի արքայական ըլլալու, ինչպէս կ'ըսէ Ֆրանսացին եւ ընդունելով հանդերձ ներկայ ժամանակներու պայմանները, կ'ուզենք անմնացորդ հայկական մեր կեանքի պատկերին, մանաւանդ բնչեալ Լիոնի համատարած թմրութիւնը, որ տարուէ տարի աւելի կը ծանրանայ:

Յաճախ կը լսենք կամ կը կարդանք դառնութեամբ լեցուն յօդուածներ, ուր ափսոսանքով կը փառաբանուին երբեմնի հայկական չէնչող օրերը, երբ մարզիկ պիտի կը հրմշակէին ազգային սրեւէ ձեռնարկի առեն: Այն ժամանակները օտարական էինք մեզ հիւրընկալող ժողովուրդներուն համար, բայց մեր տուներուն մէջ տակաւին անաղարտ պահած էինք Հայու մեր ուրոյն ղիմագիծն ու ոգին: Ֆրանսերէն չէին խօսեր մեր ծնողքները եւ հակառակ բազում դժուարութիւններու՝ ամուր կառչած մնացին իրենց արբունիքներուն եւ բարքերուն: Անոնցմէ մեզի ի՞նչ մնաց, ո՞րքանով յարգեցինք հայերէնախօսութեան անոնց պատգամը: Դժուար է ըսել թէ մենք հաւատարիմ մնացինք մեզ յատկանշող աւանդութիւններուն: Աւանդութիւն՝ որ սկսած է մաշիլ ու անհետանալ:

Ճիշդ է որ մենք այսօր ունինք աշխոյժ ու գաղափարական երիտասարդութիւն մը, որ պարտաճանաչ կը շարունակէ ջահակիրը ըլլալ իր հայրերու սրբազան աւանդին՝ արդի պայմաններով եւ ըմբռնումով, սակայն, գժբախտաբար, ան կը գործէ օտարահնչիւն բարբառով, հետեւաբար զուրկ՝ հայկական ինքնատիպ դրոշմէ: Որքան ալ նուիրական, անձնապահ ըլլայ իր առաքելութիւնը, կարեւորը, էականը կը պակսի, այն է՝ հայ լեզուն, գիրը, որով կարելի է յատկապէս նշել մեր ինքնութիւնը:

Չենք կրնար համաձայնիլ այն համոզումին, թէ ակիւռքի մէջ հայութիւնը պիտի շարունակէ գոյատեւել դեռ երկար ու գաղապարուած չէ բնաւ Լեհաստանի կամ այլ երկիրներու պատմական դաղութներու ճակատագրին ենթարկուելու: Ի՞նչպէս կ արելի է երաշխաւորել այս ճշմարտութիւնը, երբ օրէ օր մեր աչքերուն առջեւ կը ցցուի ապազգայացման ուրուականը, որ մնայուն ներ-

կայութիւն մը կը գառնայ հանապազօրեայ մեր կեանքին մէջ:

Այսօր մենք անզօր կը դիտենք անէացման այս ախուր զարգացումը եւ ոչինչ կ'ընենք զայն կասեցնելու համար: Ընդդիմադարաստանդէսներ կը սարքենք, ուր հազարաւոր դէսօրէն քոչարիները կը պարենք մեր ինքնութիւնը յայտնելու համար: Դաշտահանդէսներ կը կազմակերպենք, ուր յորդահոս բաժակներ կը բարձրացնենք հայ ազգին կենացը, առանց մտածելու այդ ազգին գոյատեւումը ապահովելու մասին: Թատերական քանի՛ խումբեր ունինք Ֆրանսայի մէջ, որ կարենան մեզի ներկայացնել հայկական դասական գործեր· քանի՛ երգչախումբեր ունինք, որ պանծացնեն մեր երաժշտութիւնը: Տարուան մէջ մշակութային քանի՛ ձեռնարկներ, դասախօսութիւններ, գրական հանդիպումներ կը կազմակերպուին: Շատ քիչ: Հազուագիւտ պարապաններուն ալ պէտք է պատրաստ օր ցերեկով՝ լապտերով, եւ դանէ դուռ, որպէսզի «կոկիկ» բազմութիւն մը հաւաքուի ազգային սրբարան մը նեղ չրջանակին մէջ:

Այս բոլորը կը պակսի այսօր, որովհետեւ հայ տան տոհմիկ կերպարանքը թառամած է խոպան, չատ քիչ բացառութեամբ:

Մենք խոր հաւատք կ'ընծայէինք նորահաս սերունդին, որուն փոխանցած էինք մեզի յանձնուած չահը: Աւա՛ղ, այսօր այդ սերունդը, տարբեր ըմբռնումով համակուած, կը վարէ հայկական գործերը··· Ֆրանսերէն լեզուով, ինչ որ ներհակ է մեզի պէս հայերէնի քանի մը « խենթ »երու ըմբռնումին: Անոնք կը կարծեն թէ ակար են իրենց մայրենի լեզուին մէջ ու կը նախընտրեն աւելի սահուն կերպով Ֆրանսերէն արտայայտուիլ ժողովներու ընթացքին, ինչպէս նաեւ առենագրութիւնները չարադրելու առեն:

Արդէն ժամանակ մը լ վեր գրեթէ բոլորովին վանած ենք հայ գիրը մեր ծանուցումներուն եւ յայտարարութիւններուն մէջ: Մի՛ծազէլի ըլլալ աւելցուր կը պատճառէ մեզի Ֆրանսերէն գրուած թռուցիկներու բաշխումը եկեղեցւոյ բակը քանի մը մամիկներու, որոնց հետաքրքրութեամբ կը զարձնեն զանոնք իրենց ձեռքերուն մէջ բան մը հասկնալու փափաքով ու կը հեռանան յամրաքայլ թախիծն ի սրտին:

Այս երեւոյթը մտածել կուտայ հայ մարդուն, թէ ինչպէս հայկական միութեան անդամները ամէնէն դոյզն ձիգն իսկ չեն թափեր գէթ իրենց թերթաչ հայերէնը զարգացնելու եւ հայկական միութեան մը անունը արդարացնելու համար: Մեզի զարմանք կը պատճառեն հոյլ մը աշխատասէր երիտասարդներ, մեծ մասամբ համալսարանականներ եւ բարձր արժանիքներու տէր, որոնք քիչ մը ջանք թափելով, վստահաբար, աւելի հեշտութեամբ կրնան զարգացնել ու կատարելագործել իրենց մայրենի լեզուն, քան նախկին սերունդի այն բոլոր պատուա-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Բայց··· լաւը··· Լաւը, բայց, այս աշխարհում, այնուամենայնիւ, չատ նո՞ւմ է թէ քչանում: Մարդկութիւնը, իր գոյութեան ամբողջ ընթացքում առաջին անգամ՝ մի կուչա փորով հաց է ուտում: Արեգակի տակ այս չոգ երկիրը լցուել է առողջ աղջիկներով եւ նրանց ողորկ թեւերին ծաղկապատուաստի առողջ հետքերով քաղաքակարթուիթիւնը դրել է իր յաղթանակի զոյգ կնիքը: Բոլոր աներում հիմա տանտիրուհիները իրենց խառատ ու վարպետ ամուսինների համար մանրամասնօրէն չերտաւորում են մի թխուածք, որ դուրէ էր եկել Նապոլէոն կայսեր նրբացած քիմքին: Ինքնաթիռները, մրզերը, կինոները, նկարները, տաղանդները, կոնեակները, կանխատեսումները արօրելով առաջ անցնող իրականութիւնը, պիտակների ոսկին,– աստուած, մինչեւ երեկ մարդկային կեանքը ինչո՞ւ էր այդպէս սողէսող գալիս սովի ու ժանտախտի տակերով: Վատիկանը բարեյաջող վերապարձ է մտցնում տիեզերաշնացներին: Լաւը չատանում է, վատը քչանում: Ինչու մենք չհասանք այս օրերին:

Համաշխարհային մեծ խառնակութիւնը պարզուել էր, ովկիանոսները հին խաղալ չեչտով ծեծում էին իրենց ափերը, Գերմանիան գոց աչքերով մարսում էր պարտութիւնը, ռուսական սոցիալիզմի պոյտիւթիւնը հանդարտ ներծծւում էր աշխարհի դիտակցութեանը, նոր սահմանների մազութած սիւները խամրում էին ու բուրում անսկիզբ մշտականութեան պատրանք· հաշմանդամները արեւի ու յուշերի երանութեան մէջ զրուցում էին թէ ինչքան զեղեցիկ կերպով եկաւ ռումբը, ինչպէս տարաւ իրենց ոտքը, իրենք ինչպէս··· – Մուտոաֆա Քէմալի մեծ աղջիկը խորքի դահլիճներում մի տեղ Շոպէն էր նուագում, խառատ վարպետները զով էին պահում արձակ սենեակները ,երկու ըմպանակ սուրճը հանդչում էր փոքրիկ սեղանին, Քեմալի աղջիկը կրթուել էր Եւրոպայում, Քէմալը լուռ մոքերի միջից եկաւ, ասաց Մեծ Հարեւանի յարգելի դեսպան Արալովին· «Այո՛··· մենք Հայերի հետ ամարզի վարուեցինք»: Խորքի դահլիճներում Շոպէն էին նուագում, բազկաթոռի մէջ Արալովը լուռ էր, Երկիրն ու Սֆինքսը մի քիչ էլ ծերացան, Քէմալը թարթեց աչքերը եւ ասաց, եւ երեւաց որ մտածում էր նոյն մոքի վրայ· «Այո՛··· բայց մենք ուրիշ ելք չունէինք»: Վէրքն ուրիշի էր, դաւելով տեսքից՝ խոր վէրք էր, բայց եղածն արդէն եղած էր: – Այո··· – ասաց Արալովը:

Այս ժողովրդի եղեռնը ինչու էր լինելու 1915ին՝ երեկ· մոլթելու, վառելու, մոխիրը ծովերին տալու, տեղը բան – ջարանոց անելու ժամանա՞կ չէտաք 1315ին: 815ին, 15ին: Ձեռք, ախոռ, մեկնում եմ՝ հասնում է այդ երկու միլիոն ուխտաւորին, որ Փրկութեան լեռն էին եղնում: Աչխարհում ցանուած տիֆերի ու թաքնուած դարաններից միջով անցնես, անցնես, հասնես ու յօշոտուես քո տան դառնը: Վարպետն իրաւունք չունի քանդելու իր կապած կամուրջը, հայրն իրաւունք չունի մեռցնելու իր ծնած զաւակին, մարդն իրաւունք չունի սպանելու ինքն իրեն, քանի որ իրեն ինքը չի ըստեղծել,– դուք ինչպէ՞ս կարողացաք մեր ճակատին նոր գիր գրել:

– Սարդարապատի ժամանակ մեր հերոսներին այստեղ էր կանգնել, եղեգնուտից մի քիչ դէսը: Հրամանատարը կանգնած էր այստեղ, իմ կանգնած տեղը: Ինքս հրետանաւոր էի, բայց ինձ լաւ չեմ յիշում: Հրամանատարը կանգնած էր այստեղ, իմ կանգնած տեղը: Ջարդ տալուց հինք, էնպէս լաւ ջարդեցինք, որ թուրքի փաչան մեզ գովել էր:

Մեր հրետանին կանգնել էր այս Մեծամօր բլրի տակ, նրան չէին օգնում ոչ հին մաղաղաթները, ոչ հիքսոսները, ոչ էլ երկիրը գնդած գիտնականները, եւ ոռնոցով ապերսում էր դէպի Արարատեան Հանրապետութիւն, հովաթ գոնէ կէսը: Երկու միլիոն մեռելի վրայ խնդալու իրաւունքը ձեզ, երկու միլիոն գարբիններին ու բանատեղծներին ափսոսալու կամ ամենեւին չափսոսալու իրաւունքը ձեզ, երեք միլիոն թափառականի կարօտը ծաղրելն էլ ձեզ, այս մի երկու մարդուս թոյլ տուէք կուչ գալ մեր հին մեծ տան մի անկիւնում, խոստանում ենք լաց չլինել, խոստանում ենք չյիչեցնել··· Ամբողջ օրը մեր հերոսներին քանդուքարափ էր անում մեր Սարդարապատը, ապա տղերքը լծուեցին եւ, եզան պէս առանց ձայնի լաց լինելով, թնդանօթները թիզ առ թիզ քաչեցին Արագածն ի վեր Ապարան, որովհետեւ թշնամին ազնիւ ճակատամարտ, ազնիւ յաղթանակ կամ պարտութիւն չէր ուզում, քանի որ թշնամի չէր, այլ բոբենի, եւ բոբենին մեր ոգեղոյզը չէր ուզում, այլ մեր լէշը: Ցետոյ թշնամին գովել էր թէ այդ Հայերը, ոչինչ, կարծես թէ տղամարդ են, կռւում են, – եւ հիմա մի փափկամորթ մարմին է փաթաթւում վզիս, եւ ես չան մազի համ եմ առնում:

(Շար.– 14)

ՎԱՂԱՄՈՒՏ ՊՈՂՈՍՅԱՆ (ՊՇՔՕԼ)

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ

ԱՄԱՍՏԱՆ ՄԻՋԱԳԱՐԵՅ ՂՈՒԿԱՍՈՎԻ

(ՎԵՊ)

= ՀՈՒՇԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐ =

ԱՌ.

Դարձյալ հանգստյան եղանակ էր, մանավանդ ամառվա ծանր տապերից հետո։ Ամեն ոք ուզում էր դուրս գալ տնից, ման գալ, զբոսնել, ինչպես որ ասում են։ «Քեֆերս չի գալիս, ասում էր Ղուկասը, ուզում եմ գնալ ինչ-որ տեղ, ման գալ, ինչ-որ բան տեսնել»։

Ինքնին հասկանալի է, որ նրա ընկերները ևս ոչ պակաս ձանձրացած էին տնային կյանքից։ Ամեն ոք ուզում էր դուրս գալ տնից, ման գալ, զբոսնել։ Ամենից շատ Ղուկասը։ Նա ամեն առավոտ գալիս էր Ասատուրի մոտ և ասում էր նրան.

— Ես ասում եմ, որ ճանճերից ձանձրացած մարդ չկա, որ ինձնից ավելի ձանձրացած լինի։ Ես ի՞նչ անեմ, որ ձանձրանամ։ Ես ինձ համար ոչ մի տեղ չեմ գտնում։ Ասատուր, ասա ինչ-որ բան, որ ես էլ ուրախանամ։

Ասատուրը ծիծաղում էր նրա վրա և ասում.

— Ես ի՞նչ անեմ, որ դու ուրախանաս։ Ես ինքս էլ ձանձրացած եմ, ինչպես որ դու։ Ես ինքս էլ չգիտեմ, թե ինչ անեմ, որ ուրախանամ։

Ղուկասը ոտքի էր թռչում, ինչ-որ բան էր ուզում ասել, բայց հետո նորից նստում էր տեղը և ասում.

— Ես ինքս էլ չգիտեմ, թե ինչ ասեմ, որ դու ուրախանաս։

Ասատուրը ծիծաղում էր նրա վրա և ասում.

— Ես ի՞նչ անեմ, որ դու ուրախանաս

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Փուշուճեան, իրենց ամուսնութեան առթիւ, 100 Ֆր· կը նուիրեն « Ծառաչ »ի բարգաւաճման, 100 Ֆր· Մարսէյլի Մշակոյթի Տան եւ 100 Ֆր· Սեւրանի կապ· Խաչի հայկ· վարժարանի Ֆոնտին (ստանալ Ցառաջէն)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱՂ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՑ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ· ՄԱՐՄԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ՝

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7ԻՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱՂ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑՔ

կապ· Խաչի Փարիզի մանուճիւղի բարեկենդանի խրախճանքին, կիրակի Փետրուար 10, ժամը 13·30ին:

HOTEL ARCADE
2, Rue Cambronne, Paris 15e
Մուտք եւ ճաշագիր 100 ֆր·

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14, Rue St. Bazile

DEBAT PUBLIC

Thème : *La connaissance de la langue est-elle indispensable pour défendre la Cause Arménienne ?*
Vendredi 18 Janvier à 21 heures
Participent :
Dr. GEORGES KEPENEGHIAN et ARA KRIKORIAN
Débat dirigé par
ARAM CHEGHIKIAN
ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ
Նիւթ՝ Լեզուն անհրաժեշտ է Հայ Դատ պաշտպանելու համար:
Մուտքը ազատ է —
Entré libre

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
12 – 14, ՌԻՒ ՍԷՆ ՊԱԶԻԼ
ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ-ՏՕՆԱԾԱՌ

Մշակ· Տան միօրեայ դպրոցին, Յունուար 20, կիրակի, ժամը 15ին:

Գեղարուեստական բաժին աշակերտութեան կողմէ·— Արտասանութիւն, խմբերգ, հայկ· պար, Թատերական ներկայացում:

UNIVERSITE PARIS III
DAUPHINE
Institut national des langues orientales vivantes

LITTERATURE ARMENIENNE DE LA DIASPORA

Programme des cours 1979-80
Lundi 21 Janvier
Diaspora et Critique (II)
Lundi 4 Février
Première larme, H. Ochagan (III)
Lundi 18 Février
La revue MENK
Histoire et idéologie
Lundi 3 Mars
Ch. Chahnour (I)
La Retraite sans Musique
Lundi 17 Mars
La Retraite sans Musique
Ch. Chahnour (II)
Lundi 31 Mars
Le Bois de Vincennes
N. Sarafian (I)
Lundi 14 Avril
Le Bois de Vincennes
N. Sarafian (II)
Lundi 28 Avril
Un jour comme les autres
Z. Vorpouni (I)
Lundi 12 Mai
Un jour comme les autres
Z. Vorpouni (II)
Les cours ont lieu tous les 15 *jours de* 17 *à* 19 *heures au centre Dauphine, Salle B-*111.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Թեհրանէն Արշաւիր Մարգարեան կը փնտռէ իր հօրեղբօրորդին՝ Մուշեղ Մարգարեան, ծնած՝ 1910ին, Երեւանի մօտ գտնուող Շոլբուլաղ գիւղը, հօր անունը Եղիա, մօրը՝ Աննա, կնոջ անունը Աբիա, զաւակները՝ Ֆելիքս եւ Էլիանորա: Կը փնտռէ նաեւ Պետրոս եւ Ազուան Մելիքեան, ծնած՝ նոյն գիւղը, ծնողքները՝ Անոյշ եւ Խաչատուր, իսկ քոյրը՝ Հռիփսիմէ: Վերոյիշեալ անձերը անհետացած են Բ. Աշխարհամարտին: Տեղեակ եղողներէն կը խնդրուի դրել՝ հետեւեալ հասցէին՝

Արշաւիր Մարգարեան
Մոպարէզան պողոտայ (Ռուզվելթ)
Նահիտ փողոց, թիւ 18
Թեհրան — Իրան

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

կապ· Խաչի Սէն Մօրիսի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է նոր տարուան առթիւ ի նպաստ դպրոցին հետեւեալ նուէրները·— Պր· Ալեքս Մանուկեան (Տէսին) 1000 Ֆր·, ամն 100 Ֆ·:

ԳՈՐԳԻ ՎԱՀԱՐՑԱՏՈՒՆ

ԱՐՄԻՆ

ուր պիտի գտնէք արեւելեան յատկոյն գորգերը, մատչելի գիներով

ARMINE

les plus beaux Tapis d'Orient

importation directe, prix, choix, qualité

acheter un tapis chez Armine. est un placement sur et agréable

ARMINE

ANTIQUITÉS - TAPIS

73, RUE LA FAYETTE, 75009 PARIS
tél. 878 80 13 métro Cadet

Ի նպաստ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ոմն 200 Ֆր·, Վահան Վարդանեանի յիշատակին՝ Վարդանեան ընտ·, Մշակոյթի Տան Տիկնանց Մխիթիւն 200ական, Տէր եւ Տիկ· Զաւէն Միլտոնեան, Շալճեան ընտ·, Մշակոյթի Տան Անիմասիոնի Ցանձ·, Պօղոսեան ընտ· 100ական, Կարապետեան ընտ·, այրի Տիկ· Եկոյեան, Աբէն Տէր-Զաքարեան, Մանուկեան ընտ·, Տէր եւ Տիկ· Վահրամ Ճառայեան, Տէր եւ Տիկ· Կարօ Յովսէփեան 50ական: Աբաճսի Սարգիսեանի յիշատակին՝ Պօղոսեան ընտ· 100, Տէր եւ Տիկ· Գրիգորեան 10 Ֆր·:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Առնուվիլի վարագայ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ հիմնական նորոգութեան համար եղած նուիրատուութեանց
Գ· ՑԱՆԿ

Տէր եւ Տիկ· Արշակ Քիւշիւքեան, Օր· Զուարթ Էօմիւրպէք, Տիկ· Ազնիւ Նիկողոսեան, Պ· Գրիգոր Սարաֆեան, Տիկ· Բարիզ Մարտիրոսեան, Տէր եւ Տիկ· Արմենակ Կէօնճիւլլիւեան, Տէր եւ Տիկ· Գէորգ Պարսամեան, Տէր եւ Տիկ· Պերճ Դանիէլեան, Տէր եւ Տիկ· Յակոբ Սօլաքօղլու, Տէր եւ Տիկ· Յակոբ Պալօղլու, Տէր եւ Տիկ· Սահակ Եուլաֆճը, Տէր եւ Տիկ· Վահէ Յակոբեան, Տէր եւ Տիկ· Մանուկ Մանուկեան, Տէր եւ Տիկ· Յակոբ Պուտաքօղլու, Պ· Արման Զարֆճեան, Տէր եւ Տիկ· Եանկընեան 50ական, Պ· Խոմոն Զալեան, Տիկ· Ժանէթ Թուզլաճեան 40ական, Պ· Յարութիւն Տէմիրճի, Պ· Գրիգոր Մարկարեան, Պ· Նուպար Դանիէլեան, ոմն 30ական, Պ· Եդուարդ Վրթանէսեան, Արմենակ Թօփուզօղլու, Կիրակոս Սօլաքօղլու, Յարութիւն Սօլաքօղլու 20ական Ֆր·:

Ընդհ· գումար 42·280 Ֆ·

LA CAPPADOCE

spécial !

27 janvier soirée tzigane

avec

LES IVANOVITCH

du 7 au 31 janvier

la chanteuse noire américaine

NIVO

Réservations : 375-05-30 — 67 bis, Quai Blanqui — Alfortville 94

ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ Բ. ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ԵՐԳԱՀՈՒՄԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կիրակի, Յունուար 20ին, Ս· Սահակ-Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենան ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ երգչախումբի հիմնադրութեան Բ· տարեդարձի հանդիսութիւնները եպիսկոպոսական պատարագով, զոր կը մատուցանէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագը կ'երգէ Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբը Եկմալեան եղանակով եւ իր ամբողջական կազմով, ղեկավարութեամբ խմբավար ԽԱՉԻԿ ԵԼՄԱՋԵԱՆի:

Պատարագէն ետք եկեղեցւոյ Աբծրունի Չրպաշեան սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ սիրոյ սեղան ի պատիւ հիւրերու եւ երգչախումբի անդամներու:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, պատարագ ժամը 9·30:

Ց· Գ·— Ճաշի մասնակցիլ փափաքողները պէտք է նախօրօք ապահովեն իրենց տեղերը Վ· Պոզաճեանէ (91) 90·53·91, կամ եկեղեցւոյ քարտուղարութեան մօտ՝ (91) 77·84·70

ՀԱՅԵՐԷՆԸ ԱՒԱՆՑ ՈՒՍՈՒՑԻՉԻ

pour apprendre reviser, conserver la langue Arménienne

Dans le cadre de ses activités, la Bibliothèque publique d'information du Centre Georges Pompidou vous propose une nouvelle production :

L'ARMENIEN SANS MAITRE

une méthode d'auto-enseigement en trois niveaux, comprenant : un manuel et douze cassettes.

Vous pouvez bénéficier d'un prix préférentiel pour un tirage limité à 100 exemplaires.

Pour toute information relative à l'utilisation et au programme pédagogique de cette méthode de langue, vous pouvez vous adresser :

BPI, Médiathèque de langues
Tél : 277-12-33, poste 44-92

U. G. A. B.

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e

Concert Exceptionnel

Dimanche 20 Janvier à 15 h. précises
par l'Ensemble Instrumental de Romans, sous la direction de
ALEXANDRE SIRANOSSIAN
soliste :
ASDGHIG DEDEYAN (soprano)
Au programme :
Symphonie de Haroutiounian
Concerto pour trompette et orchestre à cordes de Telemann, soliste Henri-Paul Beaujard.
Danses et chants populaires de Komitas
Symphonie de Mirzoyan
Participation aux frais — Réservation à l'UGAB, Tél. 520-03-18

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱՂ

Խաեան – Բարեկամական Միութեան Բաժակի օրը Փետր·10, Ալեք Մանուկեան սրահը:

×

Կապ· Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մաս – նաճիւղին մշակութային ձեռնարկը մասնակցութեամբ Անի երգչախումբին եւ Ալֆորվիլի Թատերախումբին Փետր· 3ին:

Imprimé sur les Presses
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935
du Journal « Haratch »

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
17
JEUDI
17 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 14.559 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.559

ՕՐՈՒԱՆ ԳԷՊՔԵՐԸ

ՆԻՒ ԵՈՐՔԷՆ ՊՐԻՒՍԷԼ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԻ

Ինչպէս պրած էինք երէկ, Ապաժա – ղովը, Նիւ Եորքի մէջ 18ի դէմ 104 ձայ – նով (եւ 18 ձեռնպահ) դատապարտեց խորհրդային միջամտութիւնը Աֆղանիս – տան եւ յատուկ բանաձեւով մը պահան – ջեց « օտար ուժերու անմիջական, առանց պայմանի եւ ամբողջական քաշուիլը, թոյլ տալու համար աֆղան ժողովուրդին որ ինք վճռէ իր կառավարութեան տեսակը եւ ընտրէ անտեսական, քաղա – քական եւ ընկերային զրուածքը առանց արտաքին ճնշումի կամ պարտադրանքի» : Ձեռնպահներու մէջ յատկանշական կը նկատուի Ռումանիոյ ներկայութիւնը որ Վարշաւայի Ուխտի անդամ մըն է : Ձեռն – պահ մնացած են նաեւ Մոսկուայի « ա – նդնդական » բարեկամները ինչպէս Ալ – ժերիա, Պենին, Կինէա – Պիսաու, Մա – ատկասքար, Նիքարակուա եւ Սուրիա : Դիւանագիտական ճակատի վրայ մեծ պարտութիւն մըն է Խորհ. Միութեան համար : Մոսկուա բուռն հակազդեցու – թիւն մը ունեցաւ անշուշտ այս քուէար – կութեան առթիւ եւ Թաս « բացայայտ միջամտութիւն Միացեալ Ազգերու գեր – իշխան Պետութեան մը՝ (Աֆղանիստան) գործերուն » որակեց Ազգաժողովին որո – շումը :

Նիւ Եորքէն հաք, Պրիւսէլի մէջ էր որ Եւրոպայի Արտաքին Գործոց Նախարարները միաձայնութեամբ կը դատապարտէին խորհրդային ներդրումը եւ կը յայտնէին իրենց խոր մտահոգութիւնը չհշտելով « անընդունելի բնոյթը » Խորհ. Մի – ութեան տուած բացատրութիւններուն ար – դարացնելու համար իր միջամտութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄԻՎ

Թիթոյի վիճակը ծանր է եւ հակառակ անոր որ ինք դէմ է իր ոտքին անդամա – հատման, բժիշկները որոշած են ընել հակառակ իր կամքին, փտախտի պատ – ճառով : Զորեքշաբթի առտու լուրերը մտահոգիչ էին եւ Պելկրատի մէջ ալ յո – ռետեսութիւն կը տիրէր :

ԻՐԱՆ, Զորեքշաբթի օր կը տօնէր Շա – հին մեկնումին առաջին տարեդարձը, մեծ ոգեւորութեան մէջ :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ զօրաքաժին մը համախմբած է պարսկական սահմանա – պլուխը լինչ որ կը մտահոգէ Ափեմուաքը եւ Ծոցի Պետութիւնները թէեւ Թաս հեր – քած է... :

ՓԱՐԻԶի վարձակառքերու (թաքսի) սակերը 15 առ հարիւրի « վայրապ » յա – ւելում մը կ'ընեն մինչ իրենց միայն 10 առ հարիւր արտօնուած էր անմիջականին համար եւ մնացեալ 5ն ալ Ցուլիսին :

ԺԻԼՊԷՐ ՏԱԼԿԱԼԵԱՆ փոխ – նախագահ երկրագուհան դատախարակութեան տեղե – կատուութեան համաշխարհային կեդրո – նին, շահեկան յօդուած մը տորպրած էր երեքշաբթի իրիկուան (Ցունուար 16) Մոնտին մէջ, նիւթ ունենալով « Հասա – րակաց լեզուական քաղաքականութեան մը համար » թեման :

ՄՈԼԴԱՎԻՈՑ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՑՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

Ճարտարապետ Արշաւիր Թորամանեան տարիներ ուսումնասիրած է Մոլդավիա ապրած Հայերու մշակութային կեանքի պատմութիւնը : Իր հետազօտութեան արդիւնքներու մասին փրոֆեսէօրը հետեւեալ տեղեկութիւնները տուած է « Ար – մէնփրէս »ի Թղթակիցին : Մոլդավիան ա – մէնէն շատ հայ բնակչութիւն ունեցող դաշտներէն մէկը եղած է Հարաւ – ա – րեւելեան Եւրոպայի այլ դաշտներու չարքին : Անոր մասին ամէնէն հին յիշա – տակութիւնը ունինք Դնեստրի Բելգորոդ քաղաքի հայկական եկեղեցւոյ 967ի մա – կագրութենէն : Հնագէտներու կարծիքով, այդ քարակերտ փաստը փոխադրուած է Խրիմէն իբրեւ մասունք, մօտաւորապէս ԺԳ. դարու վերջերը, երբ Խրիմի հայ – կական գաղութը հետզհետէ անկումի մէջ եղած է : Մոլդավիոյ հողամասին վրայ Հայերու ներկայութեան մասին աւելի հաստատ տեղեկութիւնները կը պատկա – նին ԺԴ. դարուն (1319), երբ Հայաս – տանի հին մայրաքաղաք Անիի զօրաւոր երկրաշարժէն ետք բազմաթիւ Հայեր հե – ռացան քաղաքէն եւ շրջակայքէն, ապաս – տան գտան Հայրենիքէն հեռու վայրե – րու մէջ :

Հիւրընկալ Մոլդավիոյ հողամասին վը – րայ աշխուժացաւ հայկական կեանքը, շատ մը քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ ստեղծուեցան հայ համայնքներ, որոնք գործօն մասնակցութիւն ունեցան Մոլ – դավիոյ տնտեսական, քաղաքական եւ մշակութային կեանքին մէջ : ԺԴ. դարէն մինչեւ Ի. դարու սկիզբները Հայերը տարբեր ժամանակներուն կառուցանած են բնակավայրեր, արտադրական եւ ա – ռեւտրական ձեռնարկութիւններ, մշա – կութային կեդրոններ, դպրոցներ, ճար – տարապետական յուշարձաններ, եւայլն :

Բելգորոդի հայ բնակչութեան թիւը ԺԴ. դարուն եղած է մօտ հինգ հազար : Քաղաքին հայկական եկեղեցւոյ մէջ, ուր պահպանուած են մարմարէ արձանագրու – ուած տապանաքարեր, նախ քան Հայոց կաթողիկոս ընտրուիլը տարիներ ծառա – յած է Ներսէս Աշտարակեցի :

Հայ եւ մոլդավ ժողովուրդներու բա – րեկամութեան բազմաթիւ վկայութիւն – ներ կան Քիշնեւի մէջ : Քաղաքը Հայե – րուն ծանօթ եղած է ԺԻ. դարուն. այդ մասին յիշատակած է ԺԼ. դարու սկիզբ – ները մոլդավ ծանօթ կառավարիչ եւ պատմաբան Դմիտրի Կանտեմիր : ԺԹ. դարու սկիզբը հոն հաստատուած է Նա – խիջեւանի – Բեսարաբիոյ թեմի առաջին առաջնորդը՝ Գրիգոր Արք. Զաքարեան, որ ծնած էր Դնեստրի Բելգորոդ քա – ղաքը : Քիշնեւի մէջ Հայոց մշակոյթի կարեւոր յուշարձան մըն է Ասուածա – մօր եկեղեցին, որ կառուցուած է ԺԼ. դարուն եւ բազմաթիւ անգամներ վե – րակառուցուած ու վերանորոգուած է : Ճարտ. Ա. Թորամանեան պարզած է, որ այդ չինարարական աշխատանքները կա – տարուած են ԺԼ. դարու վերջերը եւ ԺԹ. դարու սկիզբները ծանօթ ճարտարապետ Մկիքեանդը Բեռնարդացիի (Հայ) նախա – գիծով : Ներկայիս եկեղեցին կը վերա – գիծով : Ներկայիս եկեղեցին կը վերա – կառուցուի քիշնեւցի ճարտարապետ Ա. Համբարձումեանի նախագիծով :

Քաղաքի նախկին հայկական դերեզ – մանատունը կայ փոքր եկեղեցի մը, որ կը յիշեցնէ Հայաստանի խաչաձեւ նման շատ մը յուշարձանները : Կառուցուած է Ի. դարու սկիզբը եւ, իբրեւ տոհմական եկեղեցի, ունի նաեւ դամբարան : Գերեզ – մանատունը կան քանի մը տասնեակ տա – պանաքարեր, որոնցմէ ամէնէն հիները կը պատկանին անցեալ դարու առաջին կէսին : Անոնց մակագրութիւններէ կը պարզուի, որ Մոլդավիա ապրած Հա – յերու մէջ եղած են անձեր՝ որոնք կարե – ւոր դեր խաղացած են քաղաքական եւ տնտեսական կեանքին մէջ :

Օրդխեւ քաղաքին մէջ բաւական լաւ վիճակով կը պահպանուի հայկական մա – տուռը : Նկատի առնելով անոր ճարտա – րապետական բարձր յատկանիշները, Փրոֆ. Ա. Թորամանեան կ'ենթադրէ, որ այդ կառոյցին ալ հեղինակը ճարտ. Ա – լեքսանդր Բեռնարդացին է : Իր նախա – պիծով է, որ Գանչեշտ քաղաքին մէջ (ներկայիս Կոտովսկ) կառուցուած են Հայերուն պատկանած եկեղեցի մը, պա – լատ, որսորդական տուն, եւայլն : Պահ – պանուած է Օրդխեւի շրջանի Իվանչէ պիւղի կեդրոնական մասին մէջ ուրիշ պալատ մը եւս : Մոլդավիոյ հայկական գաղութի կեանքին մէջ կարեւոր տեղ կը գրաւէ նաեւ Դրիգորիոպոլիս քաղաքը, զոր Հայերը հիմնադրած են 1792ին : Զա – նազան ժամանակներուն քաղաքի կառու – ցապատման հետեւանքով հին շինութիւն – ներէն քիչ բան պահպանուած է, փոխա – րէնը գաղութին պատմութիւնը կ'ամ – բողջացնեն այլ կարգի վկայութիւններ, յատկապէս քաղաքի բլուրներէն մէկուն վրայ գտնուող հայկական գերեզմանա – տունը, ուր կան յարդարուած տասնեակ մը մարմարէ տապանաքարեր, որոնց մէկ մասը աւելի հին է քան քաղաքը : Ասիկա կը նշանակէ, թէ ուրիշ վայրերէ եկած Հայերը իրենց հետ բերած են հարազատ – ներու եւ ազգականներու տապանաքա – րերը : Կարդալով մակագրութիւնները, առանց դժուարութեան կարելի է եզրա – կացնել, որ ԺԸ. – ԺԹ. դարերուն Դրի – գորիոպոլիս եւ Մոլդավիոյ այլ վայրեր եկած Հայերը ծագումով եղած են Արե – ւելեան եւ Արեւմտեան Հայաստանէն, փոքր Ասիայէն, մասնաւորաբար Տրա – պիզոնէն, Զմիւռնիայէն եւ այլ քաղաք – ներէ ու գիւղերէ :

×

ՅՈՎՀ. ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻԻ ԿՏԱԻՆԵՐՈՒՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՐԵՒԱՆ

Երեւանի « Մարտիրոս Սարեան » թան – գարանին մէջ կը ցուցադրուին Յովհան – նէս Այվազովսկիի այն կտաւները, որոնց թեման ան ընտրած է կովկասեան, ինչ – պէս նաեւ իր պատերու երկրի միջավայ – րէն : Այդ գործերը բերուած են Մոս – կուայի, Լենինգրադի, Թէոդոսիայի, Թիֆլիսի, Ստաւրոպոլի, Մախաչկալայի, Դոնի Ռոստովի եւ այլ քաղաքներու ցու – ցասրահներէն եւ յատուկ հաւաքածոնե – րէն : Ցուցահանդէսի բացման օրը խօսք առած են Մ. Սարեան թանգարանին տնօ – րէնը՝ Շահէն Պաչատրեան եւ պետական պատկերասրահի տնօրէն Եդուարդ Իսա – րէկեան :

« Սովետական Հայաստան » օրաթերթի Ցունուար 11ի թիւէն կ'իմանանք թէ Հայկական ՍՍՀ Գերագոյն Սովետի նա – խագահութեան Ցունուար 10ի հրամանա – գրով Գուրգէն Աչոտի Առաքելեան Հա – յաստանի « Կուլտուրայի Մինիստր » նը – շանակուած է :

Նոր նախարարը ծնած է Երեւան 1925 – ին : Արձակագիր, լրագրող, չարժանկարի սենարոյի հեղինակ : Աշխատած է Պիոներ կանչ եւ Աւանգարդ թերթերու խմբագրութեան մէջ, եղած է « Երեկոյ – եան Երեւան »ի խմբագիր եւ 1959էն 74 Պրաւդայի Հայաստանի Թղթակից : Հե – ղինակ է բազմաթիւ հատորներու, որոնց մէջ՝ Տափաստանի մարդիկ (1955), Ա – յայտ հերոսը (1960), Հանգարակաս պատկերներ (1968), Գրականութիւն ծնուած պարբերական մամուլում (1971) : եւայլն :

ԹԵՀՐԱՆ

ԵՐՔ « ՆԱՀԱՊԵՏ »Ը ԿԸ ԽԱՒՃԱՐԵ ԹՈՒՐՔԵՐՆ

« Ազիք »ի Ցունուար 12ի թիւէն կ'իմա – նանք, որ նախորդ օրուընէ դադրած է « Նահապետ » Ֆիլմի ցուցադրութիւնը Թեհրանի մէջ : Ի՞նչ է պատահած :—

Թեհրանի մէջ որոշուեր է ցուցադրել « Նահապետ » չարժանկարը՝ « Հայերի Ջարդը » անուան տակ, Ցունուար մէկէն սկսեալ : Բարձրագոյն կրթութեան հիմ – նարկը, որ չարժանկարներու ցուցադրու – թեան արտօնութիւնը կուտայ, թրքական դեսպանատան միջամտութեան հետեւան – քով կը մերժէ այդ արտօնութիւնը, թըր – քական դեսպանատան Ա. քարտուղարը մտահոգութիւն յայտնած ըլլալով որ չարժանկարին ցուցադրութիւնը բախում – ներու առիթ կրնայ տալ Թուրքերու եւ Հայերու միջեւ : Այնատեն, Թեհրանի Հայոց առաջնորդը՝ Արտակ Արք., կը միջամտէ հարցին եւ կ'առաջարկէ Հիմ – նարկին՝ արտօնել ժապաւէնին ցուցադ – րութիւնը իր իսկ անուան տակ, այսինքն « Նահապետ »ը : Արտօնութիւնը ձեռք կը ձգուի եւ Ֆիլմը ցուցադրուիլ կը սկսի Ցունուար 10ին : Սակայն չարժանկարի սրահին տնօրէնը յաջորդ օրն իսկ, ժամը 16ին, կ'ընդհատէ ցուցադրութիւնը ա – րդիւնքով որ չարժանկարը տեսնել փա – փաքողներու թիւը անբաւարար է, այլ խօսքով՝ իրեն համար շահաբեր չէ : Սա – կայն « Ազիք » դիտել կուտայ, թէ մէկու – կէս օրուան ընթացքին շուրջ 2000 հոգի տեսած է չարժանկարը :

Ներկայիս ջանք կը թափուի դարձեալ կարենալ ցուցադրելու համար ժապա – ւէնը :

ՊԵՏՔԱՐ

ՀՈՒՇԱՏԵՏՐԱԿ ՏԱՐԻ

Իր մեր վերջին, նուագելիքը տա-
ղանդավոր բեմադրիչ Հրաչ Բեր-
բերյանի մասին է։ Ես նրան ան-
ձամբ չեմ ճանաչում։ Երբեք չեմ
տեսել նրան բեմում։ Ինձ հայտ-
նի է միայն նրա ստեղծագործա-
կան կենսագրությունը։ Ես գի-
տեմ, որ նա ծնվել է 1900 թվա-
կանին, Ղարաբաղում, ավարտել
է Երևանի պետական թատերա-
կան ինստիտուտի բեմադրական
բաժինը, աշխատել է Ալեքսանդ-
րապոլի, Կիրովականի, Լենին-
գրադի, Սվերդլովսկի, Ռոստովի
և Մոսկվայի թատրոններում։ Ես
գիտեմ նաև, որ նա հեղինակ է
«Ամենայն հայոց բանաստեղծ»
պիեսի, որ նա հեղինակ է «Ար-
տաշես և Սաթենիկ» օպերետի,
որ նա հեղինակ է «Ծաղկեպսակ»
երգչախմբային կոմպոզիցիայի։
Ես գիտեմ, որ նա հեղինակ է
«Ամենայն հայոց բանաստեղծ»
կինոնկարի սցենարի։ Ես գիտեմ
նաև, որ նա հեղինակ է «Ծաղկե-
պսակ» կինոնկարի սցենար

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՓԱՂԱՓԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— Այս յօդուածաշարքին մէջ, լիբանահայ երիտասարդ մը կը վերլուծէ Միջին Արեւելքի եւ ի մասնաւորի՝ Լիբանանի եւ Լիբանահայութեան խաղաքաղաքական կացութիւնը: Յարգելով պրտայայտու – թեան ազատութեան մեր աւանդական սկզբունքը, տեղ կուտանք իր տեսակէտներուն:

×

ՆԵՐԱԾԱԿԱՆ

1975ի Ապրիլ 13ին Փաղանգաւորները կ'արձակէին առաջին փամփուշտը՝ Պա – դեստինեան դիմադրութեան եւ Լիբանանի յառաջդիմական կուսակցութիւնե – րուն դէմ: Իսկութեան մէջ ասիկա ինք – նագլուխ բայլի մը կամ վարկածի մը արդիւնք չէր, այլ հետեւանքն էր Սիոնիզմի եւ իրեն մեղսակից միջազգային աշխարհակալութեան կողմէ նախածրագրուած երկար տարիներու պատրաստութեան, որ այդ քուականնէն սկսեալ երկիրը կը մատնէր խաղաբացիական պատերազմական վիճակին ու կը տանէր դէպի բայբայում:

Մարոնի համայնքը մեծ մասով զոհը եղած է փաղանգաւոր կուսակցութեան որ իր կարգին գործիք մը ըլլալով աշխարհակալութեան ձեռքին մէջ, կը փորձէր անգամ մը եւս արգելք հանդիսանալ Լիբանանի եւ ընդհանուր առմամբ Միջին Արեւելքի պատմա – խաղաբական զարգացումին:

Վերջերս Հայերու դէմ գործուած ոճրային յարձակումները Փաղանգաւորնե – րու կողմէ՝ խնդրոյ առարկայ դարձնելով Հայերու որդեգրած դրական չէզո – հութեան խաղաբականութիւնը՝ կուգան առաւել չափով ապացուցանելու եւ հօղա – զերծելու ծրագրուած խաղաբականու – թեան մը ընդերքը, որ է՝ իրենց գօտիին մէջ գտնուող հայահոծ Պուրճ Համուտը ոչնչացնել արմատապէս, ստեղծելու համար ցեղապաշտ անջատողական Պետու – թիւն մը՝ օրինակ ունենալով Իսրայէլը:

Հետեւաբար, առանց այս յօդուածին սահմաններէն դուրս ելլելու, կ'արժէ պատմական հակիրճ ակնարկ մը ձետել Լիբանանի տնտեսա – խաղաբական զար – գացման վրայ, սկսելով վերջին դարե – րէն, ծանօթանալու համար այս երկրին կարեւոր դերին շրջանին մէջ, կարեւոր՝ մանաւանդ գաղթատիրական Պետութիւն – ներու համար: Լիբանանի այս դերը դուռ պիտի բանար յետագայ խաղաբացիական պատերազմներուն:

×

ԳԱՂՈՒԹԱՐԱՐ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄՐՑԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

16րդ դարուն Եւրոպայի Փոքր Ասիա – յէն ներս թափանցումը պայմանաւորեց կարգ մը վաճառականական համաձայ – նութիւններ՝ Օսմանեան հիւանդ կայս – րութեան հետ, որոնք այդ շրջաններուն մէջ կ'ապահովէին արեւմտեան վաճա – ռականութեան մենաշնորհը եւ եւրոպա – կան Պետութիւններուն կը յանձնէին ի – րենց հետեւորդներու պաշտպանութիւնը՝ հիւպատոսներու միջոցաւ:

18րդ դարուն այս պաշտպանութեան հետ չպայմանաւորուեցաւ միայն իրենց հետեւորդներով՝ այլեւ տարածուեցաւ, եւ իւրաքանչիւր Պետութիւն իրեն վե – րապրեց համայնքի մը պաշտպանութիւ – նը. այսպէս՝ Ֆրանսացիները սատանձնե – ցին Մարոնիները, ցարական Ռուսիան, յոյն Օրթոտոքսները եւ Անգլիան՝ Տիւրզիները: Անկէ ետք այս պաշտպանու – թեան իրաւասութիւնը զինք մը դարձաւ Արեւմուտքի ձեռքը միջամտելու համար Միջին Արեւելքէն ներս, անհրաժեշտ պա – րագաներու:

Տուեալ բաժանումները սակայն եկան խեղաթիւրելու ներքին դասակարգային պայքարները: Արտաքին ուժերը դիւրու – թեամբ զանոնք վերածեցին կրօնական կռիւներու: 1858ի մարոնի դիւզացիու – թեան ըմբոստութիւնը ընդդէմ իր աւա – տապետներուն իր կողքին ունեցաւ տիւր – զի դիւզացիներու օժանդակութիւնը: Սա – կայն 1860 – 1861ին այս դասակարգային պայքարը, արտաքին ուժերու միջամ – տութեամբ կը վերածուէր կրօնական բուռն պատերազմի՝ այս երկու համայնք – ներուն միջեւ: Ասոր տուն տուող իսկա – կան պատճառները ուրիշ բան չէին եթէ ոչ այն մրցակցութիւնը՝ որ գոյութիւն ունէր Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ՝ տի – րանալու համար մեծ պատառին:

Սակայն առաջին համաշխարհային պա – տերազմի աւարտին այս մրցակցութեան կը յաջորդէր համաձայնութիւն մը՝ եր – կու մեծ տէրութիւններուն միջեւ: Ֆը – րանսա իր տիրապետութեան տակ կ'առ – նէր Լիբանանը եւ Սուրիան, որոնք մինչ այդ միասնաբար կը ճանչցուէին որպէս Մեծն Սուրիա: Միայն 1926ին էր որ Մա – րոնիները Ֆրանսացիներու աջակցու – թեամբ յայտնեցան « անկախ » Մեծն Լի – բանան մը ստեղծել՝ Լեռնալիբանանի կցելով կարեւոր հողամասեր: Նման ծրա – գրի մը իրագործումը պիտի ծառայէր նաեւ Ֆրանսական գաղթատիրութեան շահերուն (որոնց կ'անդրադառնանք ա – ւելի ետք):

Մեծն Բրիտանիոյ բաժին կ'ինկային Յորդանանը, Իրաքը եւ Պաղեստինը, ուր Եւրոպայի սիոնիստներուն կը խոստա – նար ստեղծել «Հրէական օճախ» (1) մը, որուն նպատակը պիտի ըլլար Արեւմուտ – քի պաղուխարարութեան շահերը պաշտ – պանող կարեւոր կայան մը դառնալ Մի – ջին Արեւելքէն ներս ապահովելու համար քարիւղի շահագործումը, որ սկսած էր անհրաժեշտ ուժ մը հանդիսանալ մաս – նաւորապէս ճարտարարուեստականացած աշխարհին, ի շահ Արեւմուտքին:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄՐՑԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԵՐԸ

Այս քաղաքական բախտմներու տուն տուող հիմնական դրդապատճառները անտարակոյս կուգան գոյութիւն ունեցող անտեսական շահախնդիր մրցակցութիւն – ներէն: Մանաւանդ որ Եւրոպայի ճար – տարարուեստի զարգացման ընթացքին ծագած սուր տագնապներուն լուծումը կը գտնէին նոր չուկաներու փնտռտուքին մէջ: Միջին Արեւելքը կը համապատաս – խանէր իրենց նպատակներուն:

Նախ քան այս ուժերու խափանումը շրջանէն ներս, Լիբանանի անտեսութիւ – նը գլխաւորաբար կը հիմնուէր հողագոր – ծութեան եւ մանր ձեռային աշխատանք – ներու վրայ. սակայն 19րդ դարու երկ – րորդ կէսին Արեւմուտքի զաղթատէր եր – կիրներու ժան ապրանքներու արտա – ծումը դէպի Միջին Արեւելք կը կասեցնէր տեղւոյն ծլող արտադրողական ընթաց – քը:

1918ին, Լիբանանի վրայ Ֆրանսական « հոգատարութիւնը » կուգար աւելի եւս դանդաղեցնելու այդ ընթացքը, որ միա – ժամանակ կը նպաստէր եւրոպական գը – րամատիրութեան հարստացման: Լիբա – նան առաջաւ տնտեսական միջնորդի դեր մը Միջին Արեւելքի եւ Արեւմուտքի մի – ջեւ (այս ձեւով Միջին Արեւելքի արաբա – կան երկիրները արտածուղ Արեւմուտ – քէն եկած արտադրութիւնները կ'անցը – նէին Լիբանանէն): Ասոր կողքին Լիբա – նանի աշխարհագրական դիրքն ու արա – բական աշխարհի պատկանելիութիւնը առաւել չափով կը հետաքրքրէին գաղ – թատէր Պետութիւնները, (մասնաւորա – բար Ֆրանսան), որոնք չուշացան աւել – ցնելու իրենց դրամագլուխները այս երկ – րէն ներս:

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ « ՔՈՄՓՐԱՏՈՐ ՊՈՒՐԺՈՒԱԶԻԱՅԻ » ԾՆՈՒՆԴԸ

1918էն 1943 երկարող տարիներուն, մինչեւ Լիբանանի անկախութիւնը, մայ – րաքաղաքը Պէյրութ ունեցաւ զարգացու – մի կարեւոր հանդրուան մը: Հակառակ անոր որ երկրին մէջ դեռ հողագործու – թիւնը կը պահէր իր նախնական նկարա – գիրը: Միջնորդի իր դերը լաւ կատարե – լու համար բացուեցան ճամբաներ ու եր – կաթուղիներ, ընդլայնուեցան կարգ մը նաւահանգիստներ: Հետեւաբար տուեալ ենթակառուցային զարգացում մը՝ ծը – նունդ կուտար իրեն համապատասխանող « քոմփրատոր պուրժուազիայի » մը՝ որ գլխաւորաբար կ'ընդգրկէր մարոնի հա – մայնքի եւ Հայերու ունեւոր դասակար – գերը: « Քոմփրատոր պուրժուազիային » ծնունդը բնականաբար կը հակադրուէր աւատապետներու շահերուն, որոնք կու – գային առաւելաբար մահմետական հա – մայնքներէն: Այս վերջիններս ոչ միայն զէմ էին այդ պուրժուազիային, այլեւ՝ կը մերժէին ասոնց պաշտպաններուն (Ֆրանսայի) ներկայութիւնը Լիբանան: Սակայն չնորհիւ երկար պայքարներու, 1943ին Լիբանանցիք ձեռք կը ձգէին երկ – րին անկախութիւնը. Ֆրանսացիներու հովանաւորութեամբ կը վաւերացուէր անդիր օրէնսդրութեամբ Սահմանադրու – թիւն, որ բաւական նմանութիւն ունէր Ֆրանսայի Գ. Հանրապետութեան Սահ – մանադրութեան հետ (Յորհրդարանը կը կազմուէր համայնքներու դրութեամբ):

Այսպէսով Ֆրանսա խորքին մէջ մեծ բան չէր կորնցներ, մանաւանդ որ երկ – րին նախագահութիւնն ու բանակի հրա – մանատարութիւնը կը վիճակուէր Մարո – նիներուն: Իսկ միւս համայնքները իրա – ւունք կ'ունենային մասնակցելու իշխա – նութեան վարչական մեքենային՝ համա – ձայն իրեն թիւին: Պարագան նոյնն էր նաեւ Հայերուն համար, որոնք կը կազ – մէին երկրին բնակչութեան մօտ տասը առ հարիւրը ու իրաւունք կ'ունենային՝ մէկ նախարարական եւ հինգ երեսփոխա – նական աթոռներու (2):

ԱՐՄԻՆ Խ.

(Շար. 1)

---

(1) 1917ին անգլիացի նախարար Պալ – ֆուրի յայտարարութիւնը:

(2) Լիբանահայութեան վիճակուած այս բացառիկ դիրքը պատճառ մըն էր, որ ան առաջատար դեր մը խաղար սփիւռ – քի տարածքին:

ՊՈՒՏ ՄԸ ԾԻԾԱՂ

Վիսոզի ափին, Լեհաստան, հետեւեալ պատմութիւնը կը պատմեն:

Մեծն Աղեքսանդր, Յուլիոս Կեսար եւ Նափոլէոն, երեք ալ մեծ փափաք ունէին Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան տարե – ձի առղանցքին ներկայ ըլլալ: Արտօնու – թիւն առնելէ ետք Ս. Պետրոսէն, երկին – քէն կ'իջնեն եւ պատուոյ ամբիոնը կը տե – ղաւորուին: Վերջաւորութեան խանդա – վառ են.— « Հոյակապ, կ'ըսէ Մեծն Ա – ղեքսանդր, նման զինուորներով մինչեւ Չինաստան գացած կ'ըլլայի:

— Փառաւոր, կ'աւելցնէ Հռոմէացին, նման հրթիռներով, աշխարհի տէրն էի:

— Իսկ ես, կը հառաչէ Նափոլէոն, եթէ Պրուդայի պէս թերթ մը ունեցած ըլլա – յի, ցայսօր չէր իսկ դիտցուեր թէ Ուա – թերլօի ճակատամարտը կորնչուցած էի:

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Վ Է Պ)

= ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

ԺԱ.

Սատանայի օգնութեամբ վիանբմանն – ները քակեցին, հետզհետէ սարսուռը կը չատնար եւ երբեմն բոլոր մարմնովը կը ցնցուէր. կարծը մուալնէ ժապաւէնը օ – դակ օդակ գետին ինկաւ. բնազդական չարժումով մը կինը ձեռքը դրաւ բամ – պակէ խաւին վրայ որ ամբողջ կուրծքը կը ծածկէր. բայց քաջութեամբ ձեռքը քաշեց եւ կուրծքը երեւան եկաւ կար – մըրած եւ փայլուն, հրէշային վէրքի մը պէս տեղ տեղ ցցուած այնպէս որ իրենց բնական կորութիւնը բոլորովին կորսուած էր այլեւս: Կարմրութիւնը մինչեւ ուսերը կը տարածուէր եւ պահունքը կ'արիւնէր նեխուածց պզտիկ կաթիլներ դուրս տալով:

Թեթեւ մատներովը Բրաց քննեց վէր – քերը, մէկէ աւելի ապտակներ զոյացած էին, եւ իր իւրաքանչիւր հարուածին տի – տանդը ազաղակներ կ'արձակէր, սարսափ եւ ցաւի ազաղակներ՝ չատով զարնուած գերադոյն յոյսով մը.

— Ա՛հ չատով, չուսով...

Նորէն իր կարմիր շրթունքը ժպտու – նեցան և աչքերը փակեց թարթիչներուն ներքեւ. նոյն միջոցին իսկ Բրաց նշդրա – կի արագ չարժումով մը ապտէն բացաւ: Սուր ազազակ մը, յետոյ հեծկլտանքներ, կուրծքէն վար առատօրէն նեխուածքը կը հոսէր եւ հակառակ ամէն ջանքերու կ'ապականէր հիւանդին հագուստները. երբ նեխուածքը դադրեցաւ, վէրքին ա – րիւնոտ շրթունքներուն մէջէն ճերմակ եւ մաքուր կաթը սկսաւ հոսիլ, ի զուր, զե – ւինը... դոյլ մը մօտիկցուցին իրեն եւ հիւանդը աթոռին վրայ նստած ծռեցաւ դէպի հոն, աչքերովը հետեւելով մաքուր եւ առատ կաթին որ երկար ատենէ ի վեր զպուած՝ կը ցայտէր դէպի դուրս եւ կը սրսկուէր ամէն տեղ, մինչեւ բժըշ – կին վրայ:

Սատարօֆ տխրութեամբ կը դիտէր լի – քըն ալ ու երկու բժիշկները այնքան տըժ – գոյն էին որքան հիւանդը, որ այս մի – ջոցին կը սարսռար նորէն եւ կզակը կը կափկափէր:

Բրաց Մարթին դարձաւ եւ ձեռքէն առ – նելով տաք թէյը, որուն մէջ շատ քա – նակութեամբ րօմ աւելցուցած էին, հի – անդին տուաւ եւ ետին դառնալով ա – ւելցուց.

— Մա՛րթ, մեզի համար ալ պատրաստէ:

ԺԲ.

— Ըսէ՛ք, Պարոն Բրաց, ո՞ւր կրնամ տեսնել զինքը, ո՞ւր կրնամ գտնել այս ժամուն:

Կրակին ազդեցութեան ներքեւ Սատա – րօֆ թեթեւ մը գինովցած՝ ծայրայե – գութիւններու կը մզուէր. աչքերը կը փայլէին անսովոր կերպով եւ քանի՛ կը խորհէր Լվային որ թերեւս հիմա իրեն կը սպասէր, վազելու, անմիջապէս մեկ – նելու փափաքներ կը զգար:

— Ա՛հաւասիկ, կարծեցի գինքը հոս գտնել, որովհետեւ տունը չէր այս առա – ւօտ, եւ հոս ակամայ ժամանակս կոր – սընցուցի:

Քօնսիլբասիոնի սրահը պարապ էր այն միջոցին եւ երկու երիտասարդները ոտքի վրայ կը խօսակցէին հապճեպով, Բրաց հետզհետէ ստացաւ իր հանդարտ եւ անայլայլ երեւոյթը մինչ Սատարօֆ՝ անգործութեան դատապարտուած՝ հի – ւանդապին փութկոտութիւն մը ունէր չարժումներուն եւ բառերուն մէջ:

Անդին սպասման սրահէն անորոշ աղ – մուկ մը կը հասնէր իրենց երբեմն. Լէօնթինի ձայնը սուր չեչտով մը կը բարձրանար եւ լսելի կ'ըլլար յատակօրէն

— Շո՛ւտ, աճապարեցէ՛ք Տիկիններ...

— Լաւագոյն միջոց, եպրակացուց Բրաց շրջան մը ընել է Քրէշին մէջ. եթէ Տի – կին Լվա Մաթէրնիթէ է անպատճառ, հոն կը գտնենք զինքը... ապա թէ ոչ, բա – րեկամս, պէտք է ուրիչ տեղ մը փնտռել զայն:

(46 – Շար.)

Պ. Զաուիկ Խաչիկեան, Տէր եւ Տիկին Պաթիսթ Խաչիկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Իվ Վըլէն եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Խաչիկեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Խաչիկեան եւ աղջիկները, այրի Տիկին Պետրոս Ասատուածա–տուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Փասքալ Հիւանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թիւէր Հիւանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շապուն Զրաքեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Նարիկ Տիւ–կէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Մուրատեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան համայն պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԱՐՈՒՍԵԱԿ ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ
(ծնեալ Կիւրիւնեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 14ին, 84 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ, Յունուար 18 ժամը 15·45ին Իսիի Ս. Մարիամ Ասատուածածին եկե–ղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը։

Ո՛չ ծաղիկ, ո՛չ ծաղկեպսակ (նախընտրաբար փոխան ծաղիկի նուէրներ բա–րեսիրական ձեռնարկներու)։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հերմինէ Մերանկիւլեան, Տէր եւ Տիկին Ֆրէյվիւա եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարօ Սարեան կը ծանու–ցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Յունուար 20, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ի–րենց ամուսնոյն, մօրեղբօր եւ ազգա–կանին՝

ԵՂԻՇԷ ՄԵՐԱՆԿԻՒԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի պիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Այս առթիւ եղիշէ Մերանկիւլ–եանի մահուան քառասունքին յիշա–տակ, «Յառաջ»ի բարգաւաճման կը նուի–րեն՝ այրի Տիկին Հ. Մերանկիւլեան 100 ֆր., Տրապիզոնի Հայր. Միութեան 100։

—×—

Այրի Տիկին Արշալոյս Ս. Խանտանեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշ–տօն կը կատարուի, կիրակի, Յունուար 20, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իր սիրեցեալ ամուսնոյն՝

ԱՂԱՍԻ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆԻ

մահուան Ա. տարելիցին ինչպէս նաեւ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ ընտանիքի համայն ննջեցե–լոց յիշատակին։

Ի պիտութիւն ողբացեալներուն յիշա–տակը յարգողներուն։

U. G. A. B.

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e

Concert Exceptionnel

Dimanche 20 Janvier à 15 h. précises par l'Ensemble Instrumental de Romans, sous la direction de
ALEXANDRE SIRANOSSIAN
soliste :
ASDGHIG DEDEYAN (soprano)

Au programme :

Symphonie de Haroutiounian
Concerto pour trompette et orchestre à cordes de Telemann, soliste Henri-Paul Beaujard.
Danses et chants populaires de Komitas
Symphonie de Mirzoyan

Participation aux frais — Réservation à l'UGAB, Tél. 520-03-18

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12 – 14, ՌԻԻ ՍԷՆ ՊԱՋԻԼ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ-ՏՕՆԱԾԱՌ

Մշակ· Տան միօրեայ դպրոցին, Յուն–ուար 20, կիրակի, ժամը 15ին։

Գեղարուեստական բաժին աշակերտու–թեան կողմէ·— Արտասանութիւն, խըմ–բերգ, հայկ· պար, թատերական ներկա–յացում։

restaurant

EREVAN

ՀԱՑԱՏՈՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՁԻԹԱՊՈՒՀ, ՄԱՆԹ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ու ՋԻ – ՔԼՕՖԹԷ

ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՍՈՒ - ՊԼՕՐԼԿ

ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ Խ Ա Շ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՁԱՇ ԿԸ ՀԱՑԹԱՑԹՈՒԻ ՆԱԵԻ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՑ։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Կըընդոլէն Տիկին Պ. Մամուրեան կը նուիրէ 100 ֆր. «Յառաջ»ին, իր ամու–նոյն՝ Յակոբ Մամուրեանի մահուան 3րդ տարելիցին առթիւ։

×

Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Նիկողոսեան՝ Շիքակոյէն, փոխան ծաղկեպսակի, ող–բացեալ Արաքսի Քիւլէլեանի մահուան տխուր առթիւ 80 ֆր. կը նուիրեն «Յա–ռաջ»ին։

ՀԱՅԿ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Շրջանէ մը ի վեր, Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը դիմումներ կը ստա–նայ օտարահպատակ ազգակիցներէ, ո–րոնք գործ կը փնտռեն։

Արդ, գործ հայթայթելու ի վիճակի եղող կամ գործատուներու պէտք ունե–ցող հայկական հաստատութիւններէ եւ հայ ընտանիքներէ կը խնդրենք այս նպա–տակով կապ հաստատել Ընկերակցու–թեան գրասենեակին հետ։

Հեռ· 878·02·99 եւ 281·17·80

JACQUES CHELELEKIAN
vous propose

du 29 mars au 8 avril

RAMEAUX et PAQUES

à CORFOU avec circuit vers DELPHES

prix : 3 620 F.F.
prix établi ie 1. 1. 80 - TOUT COMPRIS

renseignements et inscriptions

Jacques CHELELEKIAN

VOYAGES WASTEELS
87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

Org. Lic. A 568

VOYAGES ARMÉNIE 80

calendrier à votre disposition sur demande

Org. Lic. A 97

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայ Ուսանողաց Օգն· Միութիւնը չը–նորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Փոխան ծաղկեպսակի, Օր· Էլմոնէ Ճիվէլէկեան 100 ֆր· ողբ· Սիմա Պօղոսեանի մահուան առթիւ։ Տիկ· Էլիզ Այվազեան 200 ֆր., Պոլիս վախճանած իր սիրելի Ա· Պէրպէրեանի ցաւալի մահուան ի յիշատակ, Տիկ· Մառի Մար–տիկեան 100ական ֆր· Դպրոցասէրի նախկին տնօրէն Պօղոս Գէորգեանի եւ իր սիրելի բարեկամուհի Տիկ· Քնար Թէրզեանի Թոռան՝ Միշէլ Խաչատուր–եանի կսկծալի մահուան առթիւ։ Եւ նաեւ 1979 – 80 տարեշրջանի համար Տիկին Տ· Մէրճնկիւլեանէ 150 ֆր· Տիկ· Վ· Հաճ–եանէ (Տրակինեան) 100 ֆր·։

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

երգչախումբի համերգը

ևուիրուած ԿՈՄԻՏԱՍԻ 110ամեակին

Շաբաթ, փետր· 16 ժամը 20·45ին

Eglise St. Louis en l'Ile
19, rue St. Louis en l'Ile, Paris 4e

մասնակցութեամբ

Օր·ՍՈՆԻԱ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ (*մեծծօ*)
եւ Պր· ՌԸՆԷ ՄԱՍԻՍԻ (*պարիթոն*)

ղեկավարութեամբ

Կ· ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Մանրամասնութիւնները յետագային

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

FOOT-BALL
VOTRE RENDEZ-VOUS
Dimanche 20 Janvier

ALFORTVILLE
STADE MUNICIPAL
Quai Blanqui

Championnat de Paris
Match-aller :
ALFORTVILLE UJA - MONTGERON
à 15 heures
Match Réserve à 13 h. 30
Buvette

CHARLY - PARIS
Diffusion France - Etranger
boutiques style-jeune

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկ· Սիմա Պօղոսեանի մահուան առ–թիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Տէր եւ Տիկ· Գ· Պապըրճեան 500ական ֆր· կը նուի–րեն Դպրոցասէրը եւ Սեւրի Ս· Մուրատ–եան վարժարաններուն։ (Ստանալ «Յա–ռաջէն)։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԻՔ

Կապ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Բարե–կենդանի խրախճանքին, կիրակի Փետ–րուար 10, ժամը 13·30ին։

HOTEL ARCADE
2, Rue Cambronne, Paris 15e
Մուտք եւ ճաշագին 100 ֆր·

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14, Rue St. Bazile

DEBAT PUBLIC

Thème : *La connaissance de la langue est-elle indispensable pour défendre la Cause Arménienne ?*
Vendredi 18 Janvier à 21 heures
Participent :
Dr. GEORGES KEPENEGHIAN et ARA KRIKORIAN
Débat dirigé par
ARAM CHEGHIKIAN
ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ
Նիւթ՝ Լեզուն անհրաժե՞շտ է Հայ Դատ պաշտպանելու համար։
Մուտքը ազատ է —
Entré libre

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը չը–նորհակալութեամբ ստացած է Տիկ· Ա–ւասեանէ 100 ֆր· իր դպրոցին համար։

ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ Բ. ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կիրակի, Յունուար 20ին, Ս· Սահակ–Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի պի–տի ունենան ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ երգչա–խումբի հիմնադրութեան Բ. տարեդարձի հանդիսութիւնները եպիսկոպոսական պատարագով, զոր կը մատուցանէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագը կ'երգէ Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբը Եկմալեան եղանակով եւ իր ամբողջական կազմով, ղեկավարու–թեամբ խմբավար ԽԱՉԻԿ ԵԼԼՄԱՋԵԱՆի։

Պատարագէն ետք եկեղեցւոյ Աբծրուկի Զրպաշեան սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ սիրոյ սեղան ի պատիւ հիւրերու եւ երգ–չախումբի անդամներու։

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, պա–տարագ ժամը 9·30։

Ց· Գ·— Ճաշի մասնակցիլ փափաքող–ները պէտք է նախօրօք ապահովեն իրենց տեղերը վ· Պոզոեեանէ (91) 90·53·91, կամ եկեղեցւոյ քարտուղարութեան մօտ՝ (91) 77·84·70

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
18
VENDREDI
18 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.560 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.560

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ալեկոծման կառավարութիւնը իշխանութեան ղլուխը անցնելէն ի վեր խորհրդարանական առաջին պարտութիւնը կրեց առջի օր երբ Ազգ. ժողովը մերժեց այն օրինագիծը որ կը նախատեսէր խուզարկութիւնները կատարել առանց լիազօրագրի:

ԹԵՀԵՐանէն հասած լուրերը կը հաստատեն թէ նախկին Շահին մեկնումին Ա. տարեդարձը արտակարգ ցոյցերու եւ տոզանգքերու առիթ չէ տուած հակառակ Խոմէյնիի կոչին: Ի վերջոյ անանկացած անտեսութիւն մը եւ խորհրդային զօրքը սահմանին վրայ մանաւանդ ցնծութիւն մը չեն պատճառեր: Մոնտի Թղթակիցն ալ կը հաղորդէ որ ընդհանուր յոռետեսութիւն կը տիրէ եւ ոստիկանութեան բարձր պաշտօնատար մը յայտնած է « անիշխանութիւնը կը մատակարարենք »:

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆի մէջ խորհրդային զօրքերը կը տեղաւորուին եւ կը տարածուին մինչ Արեւմտեան աշխարհը միշտ կը չարունակէ սպառնալիքը պօյքոթի ենթարկելու Ողիմպիական խաղերը: Ուաշինկթըն կ'ուզէ նոյնիսկ թէ Մոսկուա տեղի չունենան անոնք բայց չատ հաւանական չէ որ նման զաղափար մը զաղափարի մը սահմաններըը անցնի: Ամէն պարագայի մէջ, տխուր է նկատել թէ, ոչ միայն հիմա այլ երկար տարիներէ ի վեր Ողիմպիականները կորսցուցած են իրենց մարզական նկարագիրը եւ ոչինչ ու զարձած տնտեսական եւ քաղաքական չահերու մրցակցութիւն մը: Էր երբեմն ուր այս խաղերը զադարի, «ոչ»ի պահ մըն էին կռիւներու եւ պատերազմներու, այսօր պատերազմի մը ուրիշ մէկ ձեւը զարձած են պարզապէս...:

ՔՈՄԷՏԻ ՖՐԱՆՍԷԶը 1980ին կը բոլորէ իր երեքհարիւրամեակը: 1680ին է, Մոլիէռի մահէն եօթը տարի յետոյ, որ Արեւ – Արքան ծնունդ կուտայ Թատրոնին եւ մինչ այդ հոս – հոն թափառող թատերախումբերը կ'ունենան իրենց տունը:

ՕՒՈՈ օրաթերթի, որ այլեւս միայն « չապիկ »ի տարբերութիւն մը ունի Ֆիկառոյի հետ, այսինքն առաջին եւ վերջին էջերը, պաշտօնազրկուած 45 լրագրողները ցոյց մը ըրին Փարիզ այդ առթիւ: Օռռոի շառէքը կը տողանցէր փողոցէ փողոց, « պատմական » կեդրոնավայրէն (Ռիւ տը Ռիչըլիէօ) Ռիւ տիւ Լուվր ուր է հիմա Ֆիկառօի եւ Օռռոի խմբագրութեան դեռ աշխատող խմբակը: Առջեւէն չեփորախումբ մը որ կը նուագէր Մահերգը եւ տէ Փռոֆունտիսը մինչ պատուհաններու վրայ կը կարդացուէր՝ « Օռռո, Լազիւրիք հիմնադիր, Հերման՝ թաղող »:

ՓԱՐԻԶ ժամանեց Օթելօ տէ Քարվալօ, ան որ Փորթուկալի 1974 Ապրիլի յեղափոխութեան զլխաւոր « ուղեղը » կը նկատուէր, Կրամշի հիմնարկի հրաւէրով: Նոր հիմնուած, կը կրէ իտալացի մեծ մտածողին անունը (հիմնադիր Իտալիոյ Համայնավար կուսակցութեան) եւ կը համախմբէ ընկերվարական եւ համայնավար համալսարանականներ: Քարվալօ չի վարանիր իր ինքնաքննադատութիւնը ընելու, միշտ կ'ուզէ Զախի միութիւնը զլուխ հանել եւ չահիլ աշնան ընտրութիւնները: « Երազկոտ եւ միամիտ եղանք, կը խոստովանի, չտեսանք քաղաքագէտներու ծուղակներն ու խաղերը»:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

«Հայկական ահաբեկչութեան եռին կփփրիլուն կայ» կ'ըսէ Տէվլէթալ

«ՀԻՒՐՐԻՑԻԹ»Ալ ՈՒՐԻՇ ԲԱՆԵՐ ԿԸՍԷ

Մոսկուայի մէջ է, որ Կիպրոսի Թուրքական « Պեռուէեան » նախագահը՝ Տէնքթաշ կարգ մը յայտարարութիւնները ըրած է Թուրք զիւանագէտներու մահափորձերուն մասին: Պնդած է որ « արժէքաւոր Թուրք զիւանագէտները սպաննող Հայերուն եռին կիփրիանուին մատն ու ղրամը կայ »:

Տէնքթաշ ըսած է որ ամբողջ աշխարհ կարծես միացած է Թուրքիան բաժան – բաժան ընելու համար եւ հայ ահաբեկիչներուն ալ եռին ուրիշը չկայ եթէ ոչ Կիփրիանուն: Բոլոր այս ոճիրներուն եռին Կիփրիանուի դրամը, մարդիկը ու զէնքերը կան: Մենք զիտենք այս ճշմարտութիւնը: Թուրքիա կը դրուի տապնասներու առջեւ եւ մեր անզիտակից երիտասարդները, ծախուած մարդոց ազդեցութեան տակ մնալով, եւ անոնցմէ առնուած զէնքերով, զիրար կը կոտորեն:

Նոյն աղբիւրները Կիպրոսի Թուրքերուն միջեւ ալ պատակում սերմանել, հոս ալ աջի – ձախի խնդիր ստեղծել սկսած են: Մեր մէջ կան մարդիկ որոնք կը թելադրեն որ Ցոյներուն հետ միանալով սեռոիքաներ հիմնենք, որոնք կը պնդեն որ Ցոյներուն հետ եղբայր ենք, կը պնդեն տակաւին որ Թուրք բանակը զործ չունի Կիպրոսի մէջ »:

Տէնքթաշ իր խօսքերը վերջացուցած է երիտասարդները զգուշութեան հրաւիրելով, քանի որ օտարներու ղրամով չարժող ձեռքերը սկսած են լուսել մեր երիտասարդներուն ուղեղները:

×

Անկէ առաջ ալ Հիւրրիյէթ, ուրիշ « յայտնութիւններ » կ'ընէր աղբիւր ունենալով Փարիզի իր թղթակիցը.—

« Էնթերփոլ ձեռք անցուց ապացոյցներ ցոյց տուող որ վերջին չաբաթներու Թուրք օդային ճամբաներու Հռոմի, Փարիզի, Քոփընհակի, Ցիւրիխի, Պրիւսէլի եւ Լոնտոնի զրասենեակները զետեղուած ռումբերը ոչ թէ « Հայկական Ազատագրման Կազմակերպութեան » այլ այս կազմակերպութեան եռեւ թաքնուած « Կիպրոսի համայնավար յունական կազմակերպութեան » կողմէ զետեղուած են: Միջազգային ոստիկանական կազմակերպութեան բարձր մէկ իրաւասուն յայտնեց որ Եւրոպայի որոշ քաղաքներուն մէջ կիպրացի Ցոյները եւ Հայերը սերտիւ կը զործակցին, Հայերը մեծ ղրամներ կուտան կիպրացի Ցոյներուն Թուրքերուն դէմ յարձակումներ զործելու համար: Հայերը նմանապէս Եւրոպայի քրտական զաղտնի կազմակերպութեանց ալ ղրամներ կուտան Թուրքիոյ դէմ քանդիչ զործունէութիւններ ունենալու համար: Էնթերփոլ 26 վատահամբաւ Հայերու լուսանկարներն ու մատի հետքերը ղրկելով Եւրոպայի մայրաքաղաքները հրահանգ տուաւ զանոնք իսկոյն ձերբակալել: Փընտուող Հայերուն մեծ մասը սուրիական եւ լիբանանեան անցագիր կը կրեն »:

×

ԱՆԿԱԽ ԱՌԱՋ ԹՈՒՐՔԻՈՑ ԴԻՄ ԿԸ ԽՕՍԻ ԵՂԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ...

Ահա թէ ինչէ՛ր կը պատմէ Թէրեւիմաճի Գերմանիոյ Թղթակիցը.—

Վերջերս Գերմանիոյ մէջ բազմանալ սկսած է Թիւը բոլոր այն Թուրք բանուորներուն, որոնք դիմում կը կատարեն զերմանի իշխանութիւններուն եւ այդ երկրին մէջ մնալու արտօնութիւն կը խնդրեն: Միայն թէ ցաւալին այն է որ այս բանուորները, մնալու արտօնութիւն ձեռք բերելու համար կը չարախօսեն իրենց հայրենիքին հասցէին, պնդելով որ Թուրքիոյ մէջ չունին խղճի եւ հաւատքի ազատութիւն, ճնշումներ կը բանեցուին իրենց վրայ եւայլն, եւայլն:

Այս նիւթին չուրջ Պավարիոյ նահանգապետը բացատրութիւններ տուած է եւ ճշդած է որ միայն իր նահանգին մէջ մինչեւ 1979 Յունիս 12·600 Թուրքեր զիմած են մնալու արտօնութիւն խնդրելու համար: Ասոնցմէ 125ին մնալու արտօնութիւն տրուած է մինչեւ որ վերջնական իրենց պնդումներուն մասին կատարուելիք քննութիւնը: 264 հոգիի ալ պնդումները քննութեան արժանի նկատուած են: Մնացեալ մօտ 10·000 բանուորներուն զիմումը անընդունելի նկատուած է եւ անոնք դուրս հանուած են սահմանէն:

Միայն թէ նահանգապետը այն համոզումը ունի որ այս զիմումներուն Թիւը պիտի չնուազի, ընդհակառակն օրէ օր պիտի բազմանայ: Ըսած է թէ կանուխէն Գերմանիա եկած բանուորներուն մեծ մասը լեզու սորված է եւ յարմարած է զերման բնակչութեան կեանքի պայմաններուն: Թուրքերու կողմէ զործուած յանցանքներու Թիւն ալ նուազիլ սկսած է: Միայն թէ կը վախցուի որ ապաստանելու համար նոր Թուրքեր պիտի ժամանեն Գերմանիա, եւ անոնք, լեզու չզիտնալով, նաեւ չկարենալ յարմարելով զերման բընակչութեան կեանքի պայմաններուն, պիտի բռնեն զարտուղի ճամբաներ եւ այս կերպով կրկին պիտի բազմանայ Թուրք բանուորներու կողմէ զործուած յանցանքներուն Թիւը, ինչ որ անհանգստութիւն պիտի պատճառէ թէ հին Թուրք բանուորներուն եւ թէ տեղացի զերման ժողովուրդին:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս Յունուար 4–11)

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԼԻԹՈՒԱՆԱԿԱՆ ԹԵՐԹԻՆ ՄԷՋ

Լիթուանիոյ Համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի, Նախագահութեան եւ Նախարարաց Խորհուրդի պաշտօնաթերթը՝ « Տիեսա », իր հերթական թիւերէն մէկուն մէջ ամբողջ էջ մը նուիրած է Հայաստանի գրականութեան եւ մշակոյթին: Ցօդուած մը ստորագրած է Հայաստանի Գրողներու Միութեան քարտուղար Աւամ Գրիգորեան, (« Ամբա – պնդուում են գրական կապերը »), Ֆելիքս Բախչինեանի հետ հարցազրոյց մը ունեցած է լրագրող Լէոն Բրազիւլիա, « Սովետական Հայաստան » թերթի խմբագիր Լորիս Կրոյեան յօդուածով մը ներկայացուցած է Մատենադարանը: Տպագրուած են նաեւ Պարոյր Սեւակի « Բարեւ », Վահագն Դաւթեանի « Հայաստան » քերթուածներու թարգմանութիւնները, ինչպէս նաեւ Վարդգէս Պետրոսեանի « Իմ վերջին խաղալիքը » պատմուածքը:

×

« ԲԱՌԳԻՐՔ ՀԱՅՈՑ » ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ

Եղէգնաձորի չրջանէն Համբարձում Կարապետեան Երեւանի Մատենադարա – նին նուիրած է 460 էջերէ բաղկացած « Բառգիրք Հայոց » աշխատութիւնը, որ իբրեւ յիշատակ մնացած էր իր պապերէն: Ժէ· դարուն պատկանող երեմիա Մեղրեցի վանահօր խմբագրած այդ բացատրական բառարանով կարելի կ'ըլլայ ուսումնասիրել Հայոց բառագրութեան պատմութիւնը: Ի գնահատութիւն հայագիտութեան հանդէպ ցուցաբերած նպաստին, Մատենադարանը « Մեսրոպ Մաշտոց » մեդալով պարգեւատրած է անանունքոյժ Համբարձում Կարապետեանը:

×

ՄՈՑԱՐԹի « ՏՈՆ ԺՈՒԱՆ »Ը ԵՐԵՒԱՆի ԲԵՄին ՎՐԱՑ ԵՒ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ

Ալ· Սպենդիարեան օփերայի արուեստագէտները առաջին անգամ ըլլալով ներկայացուցած են Մոցարթի « Տոն Ժուան »ը: Օփերային տնօրէնուհին՝ Սիլվա Մաքինեան ըսած է, թէ ներկայիս մեծ ուշադրութիւն կը դարձուի հայկական չորս օփերաներու՝ Ալմաստ, Դաւիթ Բէկ, Անոյշ եւ Արշակ Բ., սթերէոֆոնիք ձայնագրութիւններուն վրայ: Մոցարթի օփերայի մեկնաբանութեան մասնակցած են Հենրիկ Ալավերդեան, Բորիս Գրեկով եւ երիտասարդ արուեստագէտներ: Ներկայիս պատրաստութեան մէջ են Ռավէլի « Տաֆնիս եւ Քլոյէ » բեմապարը, եւ Վ. Աճէմեանի « Կիկոսի մահը » օփերան: Մօտ ատենէն բեմապարի խումբը չրջապտոյտի կ'երթայ Հիւսիսային Ափրիկէ:

×

ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ–ՄԻՆԱՍԵԱՆի ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿը ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Երեւանի Մատենադարանին մէջ տեղի ունեցած է դիտական նստաչրջան մը, նուիրուած բանասէր Երուանդ Տէր–Մինասեանի ծննդեան հարիւրամեակին: Բացումը կատարած է Ակադ· Գէորգ Զահուկեան: Բանասէրին կեանքն ու գործը ներկայացուցած է Ա.Հարոն Գրիգորեան, իսկ Գէորգ Աբգարեան խօսած է բանաստեր – բնագրագէտի մասին: Զեկուցումներ կարդացուած են նաեւ Երուանդ Տէր–Մինասեան բառարանագիրի, հայ – աստրական կապերը ուսումնասիրողի մասին: Ե· Տէր–Մինասեան կարեւոր վաստակ մը ունի հայագիտութեան մէջ: Աւելի քան 75 տարի նուիրուած է հայ մշակոյթին, հայագիտութեան զանազան երես – ները հարստացնելով դիտական արժէքաւոր ուսումնասիրութիւններով:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՄԱՀԱՓՈՐՁԵՐԸ, «ՀԻՒՐՐԻՅԷԹ» ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

(Ր. և վերջ)

Ուրեմն, մեզ շրջապատող այս անիրաւութեան ու վատութեան դիմաց, մեր արտաքին պաշտօնատարներն ու ներկայացուցիչները պիտի նստին ձեռնածալ եւ լուռ պիտի դիտեն եղածները պարզապէս: Բայց անմիջապէս պէտք է աւելցնել, որ երբ մէկ կողմէ մեր արտաքին ներկայացուցիչներուն կ'ուզենք նոր ուժականութիւն մը տալ եւ զանոնք չարժման դնել, միւս կողմէ մեզի կը վիճակի պարտականութիւն մը, զոր պէտք է այլեւս լաւ ըմբռնենք բոլորս ալ:

Այժմ կ'ուզեմ ձեր աչքերուն առջեւ պարզել տեսարան մը, որ կը ներկայանայ հետեւեալ ձեւով.—

Լոնտոնի մեր արտաքին ներկայացուցչութենէն երկու հոգի, անգլիական հանրային կարծիքին վրայ մեծ ազդեցութիւն ունեցող խումբ մը համբաւաւոր դէմքեր կը հրաւիրեն: Հիւրասիրութիւնը անթերի կ'ըլլայ, զրոյցներ՝ հաճելի, դեղեցիկ եւ որակաւոր: Եւ Հայկական Հարցը այդ օտարականներուն կը բացատրուի այս մտերմիկ հարցազրոյցին ընթացքին: Սակայն, ճիշդ այդ խօսակցութեան ամէնէն առաջ մէկ պահուն, հրաւիրեալներէն մէկը կը յիշեցնէ թէ լուրերու հաղորդումի ժամը եկած է եւ փափաք կը յայտնէ, որ հեռատեսիլը բացուի: Եւ երբեւ առաջին լուր՝ ինչ կը հաղորդուի պի՞տի: Խոթանպուլի մէջ չափահաս չորս Ամերիկացիներու ապանութիւնը՝ ահա բեկումի նպատակաւ պարզապէս:

Կը ներէք, բայց մարդ եթէ նոյնիսկ իմաստութեան հրեշտակը եղած ըլլայ, այսպիսի անակնկալի մը առջեւ լեզուն կը բռնուի, բառ մը իսկ չի կրնար արտասանել այլեւս: Եւ Թուրքին խժդուժ ազդ մը չըլլալու խոստովանութիւնը անոր բերնէն առանց կակազելու կորզելու համար ալ, դերմարդկային ուժ պէտք է:

Մեր արտաքին ներկայացուցիչները ո՞ր եւ ի՞նչ բանի վատահելով է որ պիտի կարենան խօսիլ: Մեզի եւ մեր երկրի՞ն: Ի՞նչ ենք մենք եւ ո՞ւր է մեր երկիրը: Զիրար ուտող եւ անիշխանութեան արիւնոտ կաթսային մէջ եռեւեփող դոյութիւններու կռթնած, ոչ Արեւմուտքին առջեւ կրնանք բանալ մեր բերանը եւ ոչ ալ Արեւելքին դէմ՝ մեր դիրկը:

ԻՒԱ, Իրլանտայի անկախութեան համար պայքար կը մղէ եւ այդ նպատակաւ Անգլիոյ տակը վրան կը բերէ: Բայց հիմա Հայերը կը ծանուցանեն, թէ ահա բեկչական այդ կազմակերպութեան հետ գործակցութեան մէջ են ու միասնաբար կ'աշխատին Թուրքիոյ դէմ: Իռան ո՛ւր, Հայաստանը՝ ուր: Եւ սակայն, ահա անոնք անդամ միացումի նպատակ մը եւ ձեւ մը կը գտնեն, իսկ մենք տակաւին չենք կրնար միաբանիլ ու հաւաքական ճակատ յարդարել Թրքութեան հանդէպ նկարագրած այս թշնամական խաղերուն ու դաւերուն դէմ: Եւ Յոյները ու Հայերը, որոնք ամբողջ պատմութեան ընթացքին երբեք չեն կրցած իրարու հետ համաձայնիլ, հիմա կատարեալ գործակցութեան մէջ են ու մենք տակաւին հեռու ենք իրարմէ:

Անպլիացի մը, որ քանի մը անգամ Թուրքիա եկած ու գացած է, Լոնտոնի մէջ հարցուց ինծի եւ մէկ ընկերոջս.

— Թուրքիոյ մէջ քանի՞ Հայ կ'ապրի:

— Մենք, ըսի, մեր մէջ ապրող փոքրամասնութիւնները օտար չենք նկատեր: Միայն զիտենք թէ ինչ է Թուրքիոյ բնակչութեան թիւը, անոնք ալ այդ բնակչութեան մաս կը կազմեն:

Մարդը, քիչ մը մտածելէ վերջ, ինծի՞ թէ ի՛նչ պատասխանեց:

— Աւելի շատ գեղեցիկ հասկացողութիւն մըն է: Եւ սակայն, ամբողջ աշխարհ այդ խօսքերը ոչ թէ ձեր բերնէն, այլ՝ ուղղակի ձեր մէջ ապրող Հայերէն պէտք է որ լսէ, որովհետեւ արտասահմանի Հայերը աւոր ճիշդ հակառակը տարածելու համար ոչ մէկ աւելի կը փախցնեն:

Կարելի՞ էր հակառակը պնդել: Իրաւունք տուինք մարդուն ու լռեցինք: Եւ սակայն, հիմա տեղն ու ժամանակը եկած է կարծենք ձայն բարձրացնելու եւ պոչելու:

— Թուրքիոյ մէջ ապրող մեր հայ հայրենակիցները ինչո՞ւ լուռ ու անխօս կը մնան: Անոնց քնա՞ւ պարտականութիւն չի՞նար արդեօք, երբ իրենց ցեղակիցները խնդրոյ առարկայ դարձնելով, այսպիսի խժդուժ արարքներ ի գործ կը դնեն Թուրքիոյ եւ Թուրքերուն դէմ:

Եկեղեցիներ ունին, կազմակերպութիւններ ունին, անշուշտ նաեւ արտաքին կապեր, յարաբերութիւններ ունին: Բոլոր այդ դոյութիւնները ի՞նչպէս կըրնան անշարժ եւ անտարբեր մնալ, երբ Արեւմտեան մայրաքաղաքներու մայթե-րուն վրայ Թուրքի զաւակներուն անմեղ արիւնն է որ կը հոսի: Անհասկնալի բան մըն է ասիկա ուղղակի: Այսպիսի խղճի մը եւ զուարթի մը համար ոչ մէկ չքմեղանք ընդունելի է:

Զօրավար Տը Կօլ երբ Գանատա կ'այցելէր, Քէպէքի մէջ, որու բնակչութեան իննսան առ հարիւրը Ֆրանսացիներ էին, դոչեց.

— կեցցէ՛ ազատ Քէպէքը:

Բայց մեծ սխալ մը գործած էր իր այդ խօսքերով եւ առոր անդրադարձան այն առեն միայն երբ յաջորդ օր բովանդակ Քէպէքի ժողովուրդը փողոցները լեցուելով բողոքի հսկայ զնացք մը կատարեց տերեւաւոր Գանատական դրօշներ պարզած ու պոռալով մխաբերան.

— Մենք Գանատացի ենք. դուրսը խըմբուող անկախութեան դատ մը չենք ուզեր:

Եւ սակայն, Թուրքիոյ մէջ, երբ դուրսը Թուրքի զաւակներ վատարար կը սպաննուին իրենց ցեղակիցներուն կողմէ, այդ կացութեան առջեւ ոչ իսկ Հայու մը կոկորդէն բողոքի ձայն կը բարձրանայ:

Մ'ի, խե՛ղճ Թրքութիւն, ա՛խ...:

1948

Սիոնիստները իրենց նեցուկ ունենալով դաղթատէր Անգլիան, 1948ին կը ստեղծէին Իսրայէլի Պետութիւնը՝ ընկելով Պաղեստինը: Աւելի պատմական նոր կայութեան մը առջեւ կը դնէր ամբողջ Միջին Արեւելքը: Այս թուականէն սկսեալ այս շրջանը, մէջն ըլլալով Լիբանանը, մտան պայքարի նոր ուղիի մը մէջ: 1952ի Եգիպտոսի յեղափոխութիւնը իր անդրադարձը ունեցաւ ասոր վրայ. նաբասական շարժումը որ կը պարփակէր համարաբական Ընկերվարութեան դաղափարախօսութիւնը՝ կուգար սասարելու չըրջանի յառաջդիմական շարժումներու զօրացման: Բայց հակառակ անոր որ Պէյրութի սակէ եաք աւելի ազդեցիկ դեր պիտի խաղար Հայֆայի նաւահանգստի փակումէն եաք, Լիբանան կը մատնուէր նոր անտեսական տագնապներու: Արդէն նախապէս զոյութիւն ունեցող անտեսական տագնապներուն վրայ նոր կ'աւելնային չուրջ երկու հարիւր հազար Պաղեստինցի դաղթականներ կ'ապաստանէին երկրին ներս, իսկ միւս կողմէ Սուրիոյ անտեսական եւ մաքսային յարաբերութիւններու խզումը Լիբանանի հետ, որպէս հետեւանք սուրիական վարչակարգի յեղաշրջումին, ջուր կը բերէր ջրաղացին: Տնտեսական տագնապներու սասակացումը եւ ասոր համընթաց սեւիկացական եւ յառաջդիմական ուժերու զօրացումը, որոնք զերծ չէին երկու մեծ տէրութիւններու միջեւ ստեղծուած պաղ պատերազմի դրութենէն, դլխաւոր դերը դասպատճառները կը հանդիսանային Լիբանանը բերելու քաղաքացիական պատերազմի սեմին (Յանօթ է, դէթ Սիւրիա-քահայութեան, 1958ի քաղաքացիական պատերազմը, որուն մասնակից եղան նաեւ հայ կուսակցութիւնները): Արդ, ինչպէս նախապէս տեսանք, դասակարգային խորք ունեցող պատերազմին ընթացքին, այս անդամ ալ իշխող դասակարգը օգտուելով համայնական դրութենէն անդամ մը եւս այս քաղաքացիական պատերազմին ալ դիւրութեամբ կուսար կրօնական երանգաւորում՝ հարկ եղած ատեն նոյնիսկ դիմելով Միացեալ Նահանգներու զինուորական միջամտութեան: Այս ձեւով յառաջդիմական ուժերու չէզոքացումը կը դիւրանար եւ «անդորրութիւն» կը վերահաստատուէր երկրին ներս:

1958էն 1966 երկարող տարիներուն սակայն, զրամպլուխի սանձարձակ ազատ գործածութիւնը երկիրը կը մատնէր անտեսական անհատատարակչութեան. 1966ին, ամէնէն մեծ կեդրոնական դրամատան, Պանք-Ինդրայի անանկութիւնը երկիրը կը հասցնէր տեւական եւ հետզհետէ սասակացող տագնապներու անցքին վրայ. սառ որպէս հետեւանք տեղի կ'ունենար դրամպլուխներու փախուստը դէպի Արեւմուտք: 1967ի արաբ – իսրայէլեան պատերազմը նոր հարուած մը կուտար Լիբանանի զբօսաշրջիկութեան, որ մինչ այդ կը ներկայացնէր երկրին ընդհանուր պիւտճէին քսան առ հարիւրը: Սակայն տուեալ ժխտական բոլոր երեւոյթները իրենց դրական անդրադարձը կ'ունենային տեղւոյն յառաջդիմական ուժերուն եւ Պաղեստինեան դիմադրութեան վրայ, որ պաշտօնապէս մուտք կը գործէր Միջին Արեւելքի հարցէն ներս երբ 1965 Յունուարին իր առաջին փամփուշտը կ'արձակէր Իսրայէլի դէմ: Պաղեստինեան յեղափոխութիւնը կը ծնէր արաբական երկիրներուն մէջ զտնուող պաղեստինցի ժողովուրդի ծոցէն՝ դլխաւորաբար Սուրիա, Լիբանան, Յորդանան, Եգիպտոս, Քուէյթ եւայլն:

1969ին տեղի կ'ունենային առաջին բախտումները պաղեստինեան դիմադրութեան եւ լիբանանեան բանակին միջեւ. առաջին անդամ էր որ արաբական պետութիւն մը նման յարձակում կը գործէր: Այս բախտմը չուտով վերջ կը դնէր առանց որեւէ կողմի զինուորական յաղթանակի: Սակայն առ որպէս հետեւանք տեղի կ'ունենար Գահիրէի ժողովը, ուր դաշինքի մը առարաերու-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Արարատի մօտ ահա արեւ ու անձրեւ է թափւում եւ կանաչ – կարմիր է կապել ծիածանը. այդ նշանակում է, որ արեւ – անձրեւից դէնը կայ մի դիւղ, երեխաները, խմբով, չարչարում են մի ուանակի, խմբով՝ բալի մի ծառ են պոկել ու տարել դեռատի ուտելու եւ լողալու, հարիւր հոդով քշփշում են թէ ցամաք ձորում մի կին մոռացել է՝ իր ներքնաշորը եւ ամբողջ դիւղով մէկ ծըղրտում են, թէ Ահմադը ցամաք ձորում Գիւլի շորերը հանե՛լ է, – իսկ աթարի դէզի մօտ դեռնին զամուել է վիզը բարակ մի աղայ, խոշոր աչքերով չոյում է ծիածանը եւ լացը գալիս, որովհետեւ ծիածանը ծնւում է աննկատ եւ մեռնում է անշշուկ: Իսկ իր ճակատին ծիածանի գոլքի դէմ գրած է անջնջելի դըրով, թէ նրա ճանապարհը փակելու են

կախաղանը, խելագարութիւնը եւ ինքնասպանութիւնը, եւ դա անխուսափելի է, քանի որ բանաստեղծի նրա հիւանդութիւնը տոհմական է:

Ինչպէս դեներալները չեն սպանում դեներալներին եւ հեռաւոր ուղերթի վրդովները ողջունում են մխիթանց, մեռնող ծիածանի տակով այդպէս չչնջա քո տոհմի այդ երեխային՝ թող սուրը լինի քո սրտի դողը եւ ընդունելի լինի մատաղի գառան քո վիզը: Եւ խմացած եղիր, որ ամենահզօրը քո աստուածութիւնն է, որովհետեւ խոստովանանքի բառը հնչում է միայն քո աստուածութեան տաճարներում:

«Մեծ ուրախութեամբ ես դարձեալ կը գայի Մորհ. Միութիւն, բայց անելիք չատ ունեմ: Մեր վիպասանները Ֆրանսացի հրատարակիչների համար փնտռուած հեղինակներ են: Պէտք է վերջացնեմ ձեռքիս գործը,– հրաժեշտ տալով ասաց Թուրք առաջադէմ գրողը, – եւ ըստ կըսեմ աշխատանքը վաղուց մտածուած մի գրքի վրայ, որ լինելու է քանանացի Թուականներին իմ ժողովրդի վրա – րած ազգային – ազատագրական պատերազմի մասին»:

Կուշտ քնից յետոյ նա կը նստի գրելու: Արարատից Բոսֆոր ու Պոնտական ազի ջրերից Հարաւային անապատ Թուրքիայի քաղցր–կծու ուժը կը լցուի նրա Թոքե-

րը, եւ հրճուանքի ծղրտոցով նա փուռ կու տայ ոչլոտ այն չորանին, որ մէն մի մահակով փչրեց Հայ – Ցոյն ասպետի ղրահը եւ ծեծելով քշեց նրան ոչխարին հետ՝ իր սերնդի համար ատծուց նախանըշուած հայրենիքից: Նա կ'օրհներգի իր նախնու յաղթանակը արաբների դէմ: Եւ քրդերի դէմ: Եւ Հայերի դէմ: Եւ կ'օրհներգի Ցոյներին՝ պարտուելու համար, եւ առանձին՝ արաբների պարտութիւնը, եւ յաւուկ՝ Հայերի պարտութիւնը, Սըլըրատցող սրտով նա կը պաշտի այն բրոնզը, որ պղնձից չէր զատուել եւ ըրահի փչրուելու չնորհ զարձաւ: Նա կ'երկրպագի Հայերից մաքրուած տարածութիւնների ամայի հզօրութիւնը եւ առնական կորով կը ցանկանայ Թուրք իւրաքանչիւր տղամարդու մէջքի՝ այդ ամայութիւնը լցնելու Թուրք մանչուկներով: Եւ նոր միայն... եւ նոր միայն իր հայրենիքի դիւանագէտներին նա կը յուշի խօսք բացել Հայերին պատճառուած վնասի մասին եւ վեհանձնաբար յանձն առնել վնասի հատուցումը՝ մի երկու կամ մի երկու հազար ռակի, թող վնան ձէնները կտրեն: Միայն թէ... Թուրքիան ո՞ւմ է հատուցելու վնասը՝ դաշնակցականներին, ռամկավարնե՞րն, հնչակեանների՞ն, ընդհանուր բարեգործակա-նի՞ն, Էջմիածնի կաթողիկոսարանի՞ն, Անթիլիասի՞ կաթողիկոսարանին, հա-

մայնավարնե՞րի՞ն, թէ միասորուած ազդերի կազմակերպութեանը: Թող Հայերն իրենց մէջ վճռեն այդ խնդիրը՝ Թուրքիան պատրաստ է վեհանձնաբար հատուցելու իր պատճառած վնասը, որ այնքան էլ ինքը չէր պատճառել, այլ դըժբախտ հանդամանքները, եւ հանդամանքների դժբախտացմանը նպաստել էր իրենց Հայերի վարքը:

Եւ այդ ժամանակ միլիոնատիրոջ որդու եւ հզօր երկրի զաւակի նրա կարդուկանոնաւոր էութեան մէջ խուլ կը տնքայ բանաստեղծի նեարդը՝ խելացի դիւանագիտութեան չերտերի տակ, եւ նա վար կը դնի գրիչը եւ կը նայի ինքը իր ներսը. եւ տխուր կ'ասի ինքն իրեն, բայց չէ՞ որ երբ մենք մորթում էինք նրանց՝ նրանք բաց աչքերով նայում էին մեր աչքերին եւ չէին հաւատում, որ մորթում ենք:

(16 – Շար.)

թեամբ բոլոր արաբական Պետութիւններու, տեղի կ'ունենային կարեւոր նուաճումներ: Պաշտօնապէս կ'ընդուն-ուէր պաղեստինեան 17 դպրոցական – ներու գոյութիւնը եւ անոնց ազատ դործունէութիւնը (*) Լիբանանէն ներս: Այս ձեւի համաձայնութիւն մը ոչ միայն պիտի նպաստէր պաղեստինեան դիմադրութեան ուժեղացման թէ՛ ժողովրդային եւ թէ զինուորական դետնի վրայ՝ այլեւ Լիբանանի յառաջդիմական ուժերուն պիտի ներշնչէր վոխադարձ ապահովութիւն եւ ժողովրդային պաշտպանութիւն:

Սակայն Պաղեստինցիներուն դէմ Յորդանանի յետադիմութեան կողմէ կազմակերպուած ջարդին, (1970 Սեպտեմբերին որուն գոհ կ'երթային աւելի քան 20 հազար Պաղեստինցիներ) հետեւանքով, պաղեստինեան դիմադրութիւնը կը կեդրոնացնէր իր ուժերը Լիբանանի մէջ: Յորդանանի դաւադրութիւնը ծանր փորձառութիւն մը կ'ըլլար դիմադրութեան, իսկ ըրջանի բոլոր յեղափոխական շարժումներուն համար կը պարզուէր թէ յեղափոխութիւն մը իր անունդը հիմնովին կ'առնէ ժողովուրդն. այս ձեւով Լիբանանի յառաջդիմական կուսակցութիւններուն եւ պաղեստինեան դիմադրութեան համագործակցութիւնը կենսական պայման մը կը դառնար. բան մը, որ կը նպաստէր երկու կողմերու չահերուն՝ զօրաւոր կերպով դիմադրելու համար սարքուելիք դաւադրութիւններուն:

×

ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

1973ի արաբ – իսրայելեան սահմանաորուած պատերազմը, հովանաւորուած Միացեալ Նահանգներու կողմէ, իսկոյն մատնեց հեռաւոր նպատակի մը գոյութիւնը: Այստեղ կ'արժէ անդրադառնալ յետ – պատերազմեան քանի մը տուեալներու, պարզացնելու համար վերի հաստատումները.—

Ա.) Արաբներու է նպաստ ընթացող պատերազմէն Եդիպտոսի հրաժարիլը, պատերազմի դաշտին վրայ մինակ ձգելով Սուրիան եւ պաղեստինեան դիմադրութիւնը:

Բ) Խորհրդային դիւանագէտներուն արտաքսումը Եդիպտոսէն, ապա երկու երկիրներու յարաբերութեանց խզումը:

Գ) Հարուածել եւ չեզոքացնել տեղւոյն յառաջդիմական շարժումները եւ կարդ մը յառաջդիմական անձնաւորութիւններ:

Դ) Համաձայնութեան նախաձեռնութիւն տալ Իսրայէլի՝ «լուծելու» համար Միջին Արեւելքի տագնապը:

Այս չորս տուեալները արդէն մեզի ցոյց կուտան նախապահ Սատաթի կողմէ պատերազմէն «յաղթական» դուրս ելլելու վիճակին օգտագործումը եդիպտացի ժողովուրդը մատնելու թմբիրի մը, որպէսզի ազատօրէն լուծարքի ենթարկէ արաբ ժողովուրդին արդար դատը: Առայդ այս բոլորը բաւարար են մեզ համոզելու եւ նշմարել տալու Միջին Արեւելքի վրայ ծրագրուած վտանգը ու անոր համար որ նախ դաշնակիցներն էին. ապա չէին կրնար ձեռնպահ մնալ իրենց իսկ գերեզմանը փորողներուն նկատմամբ: Այսինքն, Լիբանանի մէջ իսկական առումով հայրենասէր Պետութեան մը հաստատումը, սպառնալիք մըն էր ըրջանի իշխող դեկավարութեան գոյատեւման, նոյնիսկ անոնց, որոնք իրենք գիրենք յառաջդիմական իշխանութիւններ կը համարին: Ասոր լաւագոյն ապացոյցը Սուրիոյ խաղացած գերն է Լիբանանին ներս: Իսկ Սաուտական Արաբիա, Մոցի երկիրները եւ Յորդանան զանազան առիթներով չվարանեցան զինուորապէս, անտեսապէս եւ քաղաքականապէս իրենց օժանդակութիւնը բերելու Փաղանգաւորներուն: Ինչ կը վերաբերի Իրաքի եւ Լիբիոյ, որոնք «մերժումի ճակատի» հիմնական Պետութիւններն են, անձնական

ԾՆՈՒՆԴԸ ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան տօնը լաւագոյն առիթ է ոչ միայն Միլանոյէն այլ նաեւ Իտալիոյ տարբեր քաղաքներէն ու ըրջաններէն հայ ժողովուրդի զաւակները ի մի բերելու Ս. Քառասուն Մանկունք Հայց. Եկեղեցւոյ սըրբազան կամարներուն ներքոյ եւ լիովին ըմբռնելու հայ քրիստոնէական ոգեկանութեան դեղեցկութիւնները կրօնա – բոյր մթնոլորտի մը մէջ:

Կիրակի, Յունուար 6ին, եկեղեցին լեցուն էր հաւատացեալներու խուռներամ բազմութեամբ, որ եկած էր Միլանոյէն ու մերձակայ աւաններէն ինչպէս նաեւ Գոմոյէն, Վարէզէէն, Վենետիկէն եւ իտալական Զուիցերիոյ Լուկանօ քաղաքէն ու Լամոնէ պիւղէն: Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէր Իտալիոյ Հայոց հոգեւոր հովիւ Սարգիս Քհնյ. Սարդիսեան: Դպրաց դասի ներդաշնակ երդեցողութիւնը կը դեկավարէր Պ. Հրանդ Բամպակեան, երգէոնի ընկերակցութեամբ Պ. Ժան Անսըրլեանի:

Հոգեւոր հովիւին հրաւէրով պատարագին ներկայ էին Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Արքեպիսկոպոսարանէն Գերպ. Էմմինիօ Պարոլէլլան եւ Միլանոյի Ռումէն Օր. Թոռոքա Եկեղեցւոյ հովիւ Հ. Թրայեան Վալտման:

«Հայր Մեր»էն առաջ պատարագիչ Տէր Հայրը իր քարոզին մէջ ներշնչումով խօսեցաւ Քրիստոսի մարդեղութեան եւ սիրոյ ու խաղաղութեան մշտանորոգ պատգամներուն մասին: Ապա կարդացուեցաւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. Հայրապետի նոր տարուան եւ Ծնունդի օրհնութեան դիրն ու պատգամը ուղղուած հոգեւոր հովիւին, համայնքի վարչական մարմիններուն եւ Իտալիոյ հայ հաւատացեալ ժողովուրդին, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս:

Պատարագի աւարտին աւելի քան 100 հոգի Ս. Հաղորդութիւն առացաւ:

Այս տարի «Ջրօրհնէքի արարողութեան չահերու բերմամբ կողմնակի եւ սահմանափակ մասնակցութիւն ցոյց տուին պատերազմին, սակայն մակերեսային կերպով: Զարդացող դէպքերը բաւարար չափով կը հաստատեն ըսուածները:

ԱՐՄԷՆ Խ.

(Շար. 2)

(*) Զինուորական անկախութիւն պաղեստինեան գաղթականներէն ներս, որոնց վրայ իսրայելեան որևէ յարձակման պիտի պատասխանէր Պաղեստինեան դիմադրութիւնը, այն պատճառաւ որ, Լիբանանի բանակը յանձն չէր առներ պաշտպանելու գաղթականները Իսրայէլի յարձակումներուն դէմ:

ՊՈՒՏ ՄԸ ԾԻԾԱՂ

Մոսկուայի օդակայանը, Շերեմե – տիեվո, ծերունի մը նստած է, բարձրաձայն կ'աղօթէ: Կուսակցութեան անդամ մը կ'անցնի ու հարց կուտայ.

— Ի՞նչ կ'ընես, հայրիկ:

= Կ'աղօթեմ:

— Որո՞ւ համար:

= Բրեժնեւին, կը խոստովանի ծերունը:

— Ծիծաղելի բան, հայրիկ, ծիծաղելի նահապաշարում, քիչ մը խելք գործածէ, երիտասարդութեանդ որո՞ւ համար աղօթեցիր:

— Մեր պապիկին՝ ցարին:

= Էհ, տեսա՞ր, աղօթքներդ բանի մը չծառայեցին, ցարը սպանուեցաւ:

— Ճիշդ ատոր համար է, տղա, կ'ըսէ ծերուկը գլուխը չարժելով, ճիշդ ատոր համար է:

×

Աբեւելեան Պերլին երկաթ ձերբակալուած բանուոր նոյն խցիկին մէջ զրուած են.:

— Խափանարարութեամբ ամբաստանուած եմ, կը բացատրէ առաջինը, որովհետեւ ժամացոյցս ետ կ'երթար եւ հինդ վայրկեան ուշացայ գործատունը:

= Ես, կ'ըսէ երկրորդը, լրտեսութեամբ ամբաստանուած եմ, որովհետեւ ժամացոյցս հինդ վայրկեան առաջ կ'երթար, կանուխ հասայ գործատունը:

Ու երրորդը կը տրտնջայ.— Ձիս ձերբակալեցին, որովհետեւ ժամացոյցս ճիշդ է: Ամբաստանուած եմ, որ արեւմուտք գնած եմ:

ՀԶԼ եւ Լիզիա Մինասեաններու զաւակը՝ փոքրիկն Աբգէ Մինասեան:

Նոյն օրը երեկոյեան ժամը 5ին Հայ Տունի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ հայ դպրոցի նոր տարուան եւ Ծնունդի հանդէսը, կազմակերպութեամբ հոգեւոր հովիւ Սարգիս Քհնյ. Սարգիսեանի եւ դրծօն մասնակցութեամբ աշակերտներու, ծնողաց եւ եկեղեցասէր տիկիններու: Հանդէսի ընթացքին Միլանոյի եւ ըրջակայքի հայ դպրոցի աշակերտ – աշակերտուհիները կատարեցին նոր տարուան եւ Ծնունդի յատուկ արտասանութիւններ, ընթերցումներ ու երգեր, որոնք ներկաներուն կողմէ ընդունուեցան խանդավառ ու ջերմ ծափերով: Հանդէսի վերջաւորութեան չուրջ քառասուն փոքրիկներ կաղանդ պապայէն ստացան իրենց կաղանդէջքները: Զրի վիճակահանութեան դրուեցաւ նաեւ ձայնագրող մեքենայ մը, զոր չահեցաւ Տօքթ. Օննիկ Մանուկեանի 18 թոռնիկներէն՝ Գայեանէ Գազնաթի:

Ինչպէս անցեալ տարի, այս տարի եւս նոր տարուան կաղանդէջքները հոգեւոր հովիւին կարգադրութեամբ հոգացուեցան Հ. Բ. Ը. Միութեան Սիբան Տէլ – սիզեան հիմնադրամէն:

Ներկաները տուն վերադարձան գոհ եւ զուարթ տրամադրութիւններով:

ԹԼԹԱԿԻՑ

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Վ Է Պ)

= ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

ԺԲ.

Սատաթի մանաւոր ձեւով մը նայեցաւ Բրացին. այդ նայուածքին մէջ զարմացում եւ յանդիմանութիւն կար միանդամայն. չատ մը մտածումներ մէկէն կը խուժէին իր յոգնած ուղեղին մէջ. արդեօք սխալա՞ծ էր իր ըրած ենթադրութիւններուն մէջ, բայց այնքան սովորական եւ առօրեայ բան մըն էր գրեթէ բոլորին եւ հիւանդներուն մէջեւ գոյացած սեռակ մը համակրութիւնը, որ բնաւ զարմանալի չէր, այլ գրեթէ տրամաբանական ինչ որ կը կարծէր թէ պահած ըլլար Բրացի եւ Էվայի միջեւ: Բայց այն առենը ինչպէ՞ս բացատրել Բրացի հանդարտ գրեթէ անտարբեր եւ բեւեռը եւ նոյնիսկ բացարձակ անփութութիւնը սեւէ ծառայութիւն մատուցանելու Էվային իր այսօրուայ ճգնաժամին մէջ: Անտէսի վրայ Բրացէն իմացած մանրամասնութիւնները սիրտը բոլորովին սեղմեցին, անիկա անդարմանելի կերպով հիւանդ էր, դատապարտուած մը այլեւս. ու բոլոր այս մտածումները կը հարուածէին գլուխը այնպէս որ երբեմն ջղային չարժումով մը մատներուն մէջ կը սեղմէր ճակատը եւ Բրացին կը դառնար՝ չատ մը բաներ ըսելու, բայց մէկէն լռելու ստիպուած անոր պայծառ ու ջինջ նայուածքին ներքեւ. այլ սա կայն ինքն անհունօրէն տխուր էր, անմեկնելի եւ անսահման տխրութեամբ մը. ու բոլոր իր դիմադծերը կը թուէին – յին կը նուաղէին միտքիք բան մը տալով իր երեւոյթին, այնպէս որ այս պահուս դերազանցապէս առած էր բիւզանդական կրօնական պատկերներու արտայայտութիւնը:

Առանց խօսելու երկուքն ալ անցան պարտէզէն եւ էրէշը պիտի մտնէին երբ հիւանդապահուհի մը չնչասպառ գիրենք կեցուց.

– Պարոն Բրա՛ց, ձեր այս առաւօտեան հիւանդը նուաղեցաւ... ի՞նչ պէտք է ընել...

– Ի՞նչ կ'ըսէք, մանաւոր պատճառ մը կա՞ր:

– Ինա՛ւ, հազիւ թէ տեղաւորուած էր անկողնին մէջ եւ երեւոյթով բոլորովին հանդարտ կը թուէր:

Բրացի վարանեցաւ րոպէ մը՝ դռանը կրթնած. Սատաթի կարծես թէ բառ մը չէր հասկցած խօսակցութենէն եւ պարտէզը կը նայէր անշարժ. Բրացի ձայնը գինքը սթափեցուց:

– Դժբախտաբար ստիպուած եմ ձեզ թողուլ, Պարոն Սատաթի:

– Ա՜հ...

– Ինչպէս լսեցիք արդէն այս առաւօտուան հիւանդը ինծի պէտք ունի... բայց դուք կրնաք էրէշին մէջէն անցնիլ եւ տեղեկանալ թէ Տիկին Էվան եկա՞ծ է արդէն իր պզտիկը տեսնելու:

Առանց պատասխանի սպասելու Բրացի թեթեւ չարժումով մը հեռացաւ հետեւելով միշտ հիւանդապահուհիին եւ արդէն քանի մը քայլ առած էր պարտէզին մէջ երբ ետին զարձաւ եւ պոռաց.

– Յաջողութիւն Պարոն Սատաթի:

Ամէն հոգ եւ տխրութիւն անհետացած էր այլեւս այդ ձայնին մէջ. անիկա նոյնիսկ զուարթ հնչիւն մը ունէր ցուրտ օդին մէջէն որ հեռնութեան մը պէս Սատաթի վերադարձը:

– Այլեւս իր նոր հիւանդովը կը չահագրգռուի, խորհեցաւ միտքէն եւ ասկա ինքնին այնքա՛ն բան մէկէն կը բացատրէր իրեն, որ նոյն պահուն իսկ դէմքը իր սովորական խստութիւնը ստացաւ, այտերուն գովքն ձեւացնելով երկու ափսուած խորչոմներ որ սեւ մօրուքին մէջ կ'անհետանային. միեւնոյն ատեն մտքին մէջ կը պատկերացնէր հիւանդը՝ դէպի քունքերը երկնցած աչքերով եւ չափազանց կարմիր շրթունքներով որոնք կարծես պիտի արիւնէին:

(47 – Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱԽԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԻՎՐԻԷՆ՝ համակիը մը 300 ֆր. կը նուիրէ Ամանորի առթիւ։

×

ԿՐԸՆՈՊԼԷՆ՝ Պ. Մանուկեան 40 ֆր. կը նուիրէ։

×

ՔԱՌԻԷՒԻՆ՝ Ս. Զենոզեան 50 ֆր. կը նուիրէ։

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Ընկ. Յովհաննէս Շահինեանի (Պէյրութ) կսկծալի մահուան առթիւ ընկ. Յարութիւն Շիրվանեան 100 ֆր. կը նուիրէ Հայ Աբիներու Միութեան (ատենալ «Յառաջ»էն) եւ 100 ֆր. «Յառաջ»ին։

ESCAPADE SUR L'ARARAT

Premier 33T instrumental de

Bernard Dededjian

en vente : région parisienne
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Rest. ANOUCH :
12, rue Cadet — Paris (9e)
LYON : Bahadourian
20, Rue Villeroy

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

կապ. Խաչի Փարիզի մանաճիւղի Բարեկենդանի խրախճանքին, Կիրակի Փետրուար 10, ժամը 13·30ին։

HOTEL ARCADE
2, Rue Cambronne, Paris 15e
Մուտք եւ ճաշագին 100 ֆր.

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉ

Մարսէյլ Ֆաքի

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Բարեկենդանի առթիւ, Շաբաթ Փետր. 23ին, Ալհամպրայի սրահը, Գուլվար Շավ

Ցեղապային մանրամասնութիւններ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 5000 ֆր. կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղէն ինչպէս նաեւ 1000 ֆր. ՈՄՆէ Տան ոչնածառի ցերեկոյթին առթիւ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Մարսէյլի Առաջնորդարանին (Դեկտ. 9ի հայկերոյթին)։— Այրի Տիկ. Աւետիս Մելքոնեան, Տէր եւ Տիկ. Ժանօ Յովհաննէսեան 500ական, Տէր և Տիկ. Կարապետ Ճանիկեան 400, Շալճեան ընտ., Տէր եւ Տիկ. Սեպուհ Ճանիկեան, Տէր եւ Տիկ. Հրանդ Ճանիկեան 300ական, Տէր եւ Տիկ. Ժիրայր Մարզարեան 250, Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղականութիւն, Պլ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղ. Թաղակ., Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղ. Թաղակ., Տէր եւ Տիկ. Արթաքի Յակոբեան, քոմիսէր Գր. Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկ. Երուանդ Տօրումեան, Տէր եւ Տիկ. Գէյ Փիրանեան, Զարեհ Պզտիկեան, Սահակ Գաբրիէլեան 200ական, Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Տէրտէրեան, Մուշեղեան ընտ., Պօմոնի Կապ. Խաչ, քաղաքի Կապ. Խաչ, Պլ. Օտտոյի Կապ. Խաչ 150ական, Վասպուրականի Հայր. Միութիւն, Տէր եւ Տիկ. Սահակեան, Տէր եւ Տիկ. Թաղթալեան, Սէն Ժերմէի Կապ. Խաչ, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Էսկիճեան, Տէր եւ Տիկ. Վահրամ Ճառայեան, Տէր եւ Տիկ. Յովհ. Յովսէփեան, Տէր եւ Տիկ. Զաւէն Միքայէլեան, Կարապետ Պօլիկեան, Տէր եւ Տիկ. Շաւարշ Փիրանեան, Տէր եւ Տիկ. Աստուր Քէօսէեան, Յարութիւն Տէրոյեան, Հայկազ Մարտիրոսեան, Տէր եւ Տիկ. Փեհլիվանեան, Տէր եւ Տիկ. Կարօ Յովսէփեան 100ական, Անահիտ Արզումանեան (յետ մահու իր եղբօր կողմէ) 50 ֆր.։

ԳՈՐԳԻ ՎԱՀԱՆԱՑՈՒՆ

ԱՐՄԻՆ

ուր պիտի գտնէք արուեստական յատակոյն գորգերը, մատչելի գիներով

ARMINE

les plus beaux Tapis d'Orient

importation directe, prix, choix, qualité

acheter un tapis chez Armine.
est un placement sur et agréable

ARMINE

ANTIQUITÉS - TAPIS

73, RUE LA FAYETTE, 75009 PARIS
tél. 878 80 13 métro Cadet

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Զաւիկ Խաչիկեան իր կնոջ՝ Արուսեակ Խաչիկեանի յիշատակին կը նուիրէ 300 ֆր. կարմիր Խաչին, 200 ֆր. կապ. Խաչի Իսիի մանաճիւղին, 200 ֆր. Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցիին (ատենալ «Յառաջ»էն) եւ 100 ֆր. «Յառաջ»ին։

×

Այրի Տիկին Արեւալոյս Պօյաճեան եւ զաւակները 150 ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի կայանին (ատենալ «Յառաջ»էն) եւ 50 ֆր. «Յառաջ»ին փոխան Ծաղկեպսակի իրենց քեռայրին Հրանդ Հալաճեանի մահուան առթիւ եւ Յակոբ Յարութիւնեանի յիշատակին։

ՀԱՅԿ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Շրջանէ մը ի վեր, Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը դիմումներ կը ստանայ օտարահպատակ ազգակիցներէ, որոնք գործ կը փնտռեն։

Արդ, գործ հայթայթելու ի վիճակի եղող կամ գործատուներու պէտք ունեցող հայկական հաստատութիւններէ եւ հայ ընտանիքներէ կը խնդրենք այս նպատակով կապ հաստատել Ընկերակցութեան գրասենեակին հետ։

Հեռ. 878·02·99 եւ 281·17·80

LA CAPPADOCE

spécial !

27 janvier soirée tzigane

avec

LES IVANOVITCH

du 7 au 31 janvier

la chanteuse noire américaine

NIVO

Réservations : 375-05-30 — 67 bis, Quai Blanqui — Alfortville 94

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան աւանդական ճաշը եւ Հարենց մըրցանակ, Կիրակի Փետր. 24ին, Սալոն Ժան Կուժոն — Լէ Սանթրոյի մէջ։

Imprimé sur les presses du Journal «Ha ratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՎԻԼՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ կապ. Խաչի Վիլնի մասնաճիւղին, Կիրակի, Յունուար 27, կէսօրէ ետք ժամը 3ին Գ. Խիէկեան սրահը։

Հայերէն երգ, պար, արտասանութիւն դպրոցի աշակերտութեան կողմէ։

Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաժնէ սրահը եղող բոլոր մանուկներուն։

CENTRE CULTUREL
N. FRINGHIAN
6, Ave. Bourgain,
ISSY LES MOULINEAUX
Samedi, 26 Janvier à 20 h. 30

Conférence et Projections

sur la SCULPTURE MEDIEVALE ARMENIENNE
par PATRICK DONABEDIAN

Odyssée d'un Enfant Arménien

par Khoren Margossian
Ed. La Pensée Universelle
Prix 26 F. 50
En vente dans toutes les librairies
Ainsi qu'à la Librairie Samuelian,
51, rue M. le Prince, 75006 Paris
H. Palouyan, 9 rue de Trévise
75009 Pris.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Գարնանային պարահանդէսը, կազմակերպուած՝ երէց Աբեղոյչներու «կայծ» խումբին կողմէ։ Մարտ 22ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 22էն մինչեւ լոյս, Ալհամպրա սրահին մէջ։

×

Մարսէյլի Հայ Աբեղոյչներու նախաձեռնութեամբ «Վարդանանք»ի տօնակատարութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 2ին, Կիրակի օր ժամը 16ին, Հայ Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Ընդհանուր ժողովը շնորհակալութեամբ կը յանձնարարէ հետեւեալ նուէրները։—

Եւրոպայի Հայոց Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեանէ իբր կատարար ողբ. Տիկին Նարգուհի Տէմիրճեանի կտակին 15·000 ֆ., Դպրոցասէր Տիկ. վրժ.ի Մարսէյլի Սան. Միութիւն 10·000 ֆր., Տիկ. Միւթէվէլեան տօնածառի առթիւ 1000, Տիկ. Ս. Եսիքեր-տաշեան Տիկ. Ե. Իշխալացեանի մահուան առթիւ (յատկացումով ստացուած) 200, Ա. Բ. (Լիոն) Ամանորի առթիւ 1500 ֆ.։

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 50 Ֆ.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒՒ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(25 Ֆ.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 50 Ֆ.)

«ՅԱՌԱՋ 50» (1976)

ԾԱՂԿԱՓԱՂ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՑԻՍՆԱՄԵԱՑ ՀԱԻԱՔԱԾՈՆԵՐԻՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՂՔ՝ **ԳԱՌԶՈՒ**

100 Ֆ.

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

Թղթատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ։

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
19-20
SAMEDI-DIMANCHE
19-20 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.561 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.561

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԱԹ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԸ ՀԻՄՆԷ

Մայր Աթոռէն ստացանք Յունուար 2 թուակիր հետեւեալ կոնդակը.—

ՎԱԶԳԷՆ ԾԱՌԱՑ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՄԲՆ ԱՍՏՈՒԾՈՑ ԵՒ ԿԱՄՕՔՆ ԱԶԳԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԾԱՅՐԱ. – ԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՄԱԶԳԱԿԱՆ ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ ԱԹՈՌՈՑ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՍՐԲՈՑ ԷՋՄԻԱԾՆԻ

ՔՐԻՍՏՈՍԱՒԱՆԴԻՐՈՑ ՈՂՋՈՅՆ ԵՒ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ Տ. Տ. ԽՈՐԷՆԱՑ ԱՌԱՋՆՈՑ, ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀԱՅՈՑ ՍՐԲՈՑ ԵՐՈՒՍԱղԷՄԻ Տ. ԵՂԻՇԷԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ, ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀԱՅՈՑ ԿՈՆՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍՈՑ Տ. ՇՐՆՈՐՀԻՒԱՑ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ ՀԱՄՕՐԷՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՑ, ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՑ, ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՑ, ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ ԵՒ ՍՄՐԿԱՒԱԳԱՑ, ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՑ, ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՒ ԾԽԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՑ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԷԻՑ ԵՒ ՍԻՐԵՑԵԱԼ ՀԱՄԱՑՆ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ ՀԱՅՈՑ

Բարին Աստուած մեր հայրերի իր սըրբարար հովանին միշտ տարածեալ է պահում մեր Մայր Եկեղեցու վրայ ի Հայաստան եւ ի Սփիւռս աշխարհի, ի հոգեւոր չինութիւն համայն հայ հաւատացեալ ժողովրդի կեանքի:

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին ի սկզբանէ եղել ու մնացել է մինչեւ մեր օրերը միակ համազգային հարազատ եկեղեցին Ամենայն Հայոց, խարսխուած Ս. Թադէոս և Ս. Բարթողիմէոս առաքեալներին քարոզութեան ու աստուածակալ ոտոյ Ս. Էջմիածնի վէմի վրայ, եկեղեցի, որ դարերի հոլովոյթով հետզհետէ աւելի ու աւելի նոյնացել է մեր հինաւուրց ազգի կեանքի ու հոգեւոր մշակոյթի, նրա ապրումների, երազանքների ու մարտնչումների հետ:

Այսօր էլ նոյն մեր Մայր Եկեղեցին է, որ ամուր կանգնած իր պատմական առաքելութեան բարձունքի վրայ, չարունակում է լուսաւորել ճանապարհը մեր ժողովուրդի ազգային կեանքի, հոգեւոր մխիթարութիւն եւ ներշնչանք բաշխելով նաեւ նոր սերունդների:

Զի «եթէ սկիզբն սուրբ է եւ զան – գուածն, եւ եթէ արմատն՝ ապա եւ ոստիւն» (Հռոմ ԺԱ. 16):

Մենք, իբրեւ առաջին ապաստաւոր մեր սուրբ Եկեղեցու, մեր սեպուհ պարտքն ենք համարում միշտ եւ ամէնքին վերյիշեցնել այս ճշմարտութիւնները եւ հրատէր կարդալ մեր ազգի բոլոր զաւակներին՝ անայլայլ հաւատարիմ մնալ մեր նախնեաց Մայր Եկեղեցուն ու ապրել հոգեպարտ նրա ապահով հովանու ներքոյ:

Այս հրաւէրը փափաքում ենք ուղղել այսօր մանաւանդ կենտրոնական Եւրոպայի երկրներում բնակութիւն հաստատած մեր հաւատացեալ զաւակներին եւ նրանց եկեղեցական համայնքներին, որոնք մեր 10 Մարտ 1971 թուակիր Հմր. 701 Հայրապետական կոնդակով յանձնուեր էին հոգեւոր խնամքին Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակութեան: Այժմ սակայն, ի նկատի ունենալով որ այդ աշխարհագրական երկրամասերում մեր եկեղեցու զաւակների թիւը հետզհետէ աճել է վերջին տարիներին ընթացքում, իրրեւ հետեւանք Մեր ձառայ Արեւելքից դէպի այդ երկիրները գաղթող Հայերի, մենք անհրաժեշտ ենք համարում եւ որոշում Հայաստանեայց Եկեղեցու առաքելութեան մի նոր շրջան կեանքի կոչել 1980 Յունուար ամսից սկսեալ՝ «կենտրոնական Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակութիւն» անուամբ, Աստուածոյ մայրաքաղաք՝ Վիէննան ունենալով որպէս կենտրոն, որը պէտք է իր մէջ ընդգրկի Աւստրիոյ, Արեւմտեան Գերմանիոյ, Արեւելեան Գերմանիոյ եւ Շուէյտիոյ տարբեր քաղաքներին համայն հայ հաւատացեալ ժողովուրդը եւ եկեղեցական համայնքները, դրանք կազմակերպելու ու հովուելու առաքելութեամբ, համաձայն Հայաստանեայց Եկեղեցու կանոնների ու հաստատուած կարգի, վերին իշխանութեան ներքոյ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Ընդհանրական Հայրապետութեան:

Այսպիսով, Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակութեան իրաւասութեան ներքոյ մնում են Ֆրանսիայի հիւսիսային, կենտրոնական եւ հարաւային շրջանների հայ եկեղեցական համայնքներն ու Իտալիոյ, Զուիցերիոյ, Հոլանտիոյ եւ Պելժիայի հայ եկեղեցական համայնքները, բոլորը իրրեւ կենտրոնք ունենալով Փարիզ մայրաքաղաքը, ուր հաստատուած է Հայրապետական մեր պատուիրակը եւ առաջնորդը Փարիզի, իր անմիջանին եւ պաշտօնին յատուկ բոլոր կանոնական լիազօրութիւններով:

Սոյն մեր կոնդակով, կենտրոնական Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակ ենք նշանակում Աւստրիոյ հոգեւոր տեսուչ՝ Հոգշ. Տ. Մեսրոպ Ծ. Վարդապետ Գրիգորեանին, որ իր եկեղեցապիտական պատրաստութեամբ, իր երկարամեայ հովուական ու վարչակազմակերպչական փորձառութեամբ եւ նուիրեալ ծառայութեամբ, վստահ ենք, թէ արժանաւորապէս պիտի ստանձնի կազմակերպումը եւ ղեկավարութիւնը իրեն վստահուած շրջանի հայ եկեղեցական համայնքների, ի հոգեւոր մխիթարութիւն հաւատացեալ ժողովուրդին:

Վերեւ յիշուած չորս երկիրների հայ հաւատացեալ մեր զաւակներին, համայնքային վարչութիւնների եւ հայրենակցական, մշակութային հայկական միութիւններին, սրտագին կոչ ենք ուղղում, որ սիրով ողջունեն Հայրապետական Պատուիրակ Տ. Մեսրոպ Հայր Սուրբին, թէւ – թիկունք կանգնեն նրան եւ օգնեն բոլոր հնարաւոր միջոցներով, որպէսզի նրա առաքելութիւնը լիակատար յաջողութեամբ պսակուի:

Վստահ ենք նաեւ, թէ յիշեալ չորս երկրների պետական ու քաղաքային իշխանութիւնները, եւ մեր քոյր եկեղեցիները, բարի կամեցողութեամբ եւ եղբայրական զգացումներով տոգորուած, պիտի ողջունեն Տ. Մեսրոպ Ծ. Վարդապետ նոր պաշտօնը, օժանդակելով նրա առաքելութեան կենսագործմանը: Սուրբ Էջմիածնից ուղղում ենք մեր կանխայայտ չնորհակալութիւնը եւ Աստուածոյ օրհնութիւնը պետական – քաղաքային բարձր իշխանութիւնների եւ քոյր եկեղեցիների մեր հոգեւոր եղբայրներին:

Թող Տէրը և Փրկիչը մեր, Յիսուս Քրիստոս միշտ պահապան եւ օգնական մնայ կենտրոնական Եւրոպայի համայն հայ ժողովուրդին, Հայոց կրօնական հաստատութիւններին ու հայկական բոլոր կազմակերպութիւններին անխտիր, որոնք կոչուած են եղբայրական համերաշխ համագործակցութեամբ բարձր պահելու Հայոց Մայր Եկեղեցու քրիստոնէական բարոյական ու մշակութային առաքելութիւնը:

« Թագաւոր երկնաւոր, զեկեղեցի հոս անշարժ պահեա եւ զերկրպագուս սո – ւանդ հոս սրբոյ պահեա ի խաղաղութեան »· ամէն:

ՎԱԶԳԷՆ Ա.
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

Տուաւ կոնդակս ի 2 Յունուարի 1980 Փրկչական ամի, եւ ի տումարիս Հայոց ՌՆԻԹ. ի մայրավանս սրբոյ Էջմիածնի ՀՄՐ. 994

ԻՐԱՆ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐԸ ԿԸ ՄԱՐԶՈՒԻՒՆ

—o—

Թեհրանի մեր պաշտօնակիցը « Ալիֆ » Յունուար 14ի իր թիւով հետեւեալ լուրը կը հաղորդէ.—

ՀԱՅԵՐԻ ՉԻՆԱՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆԸ ԱՃՍՕՐ ՍԿՍՈՒԵՑ

« Հայ երիտասարդութեան առաջար – կով եւ յեղափոխութեան պահակազօրի ընդառաջումով, Հայերի զինական ուսուցումը այսօրուանէ սկսուելու է Թեհրանի Սասուն թաղամասի « Նայիրի » զօրոցի սրահում: Դասարանները տեղի են ունենալու 22 հոգիանոց խմբակներով, ուր դասաւանդուելու են զինական դոր – ծողութիւններ նախնական օգնութիւնների եւ մարտական այլ վարժութիւններ:

« Այս խմբակները իրենց աշխատանք – ները չարունակելու են Հայկական Հայ – ցերի Գրասենեակի հսկողութեան տակ:

« Դասարաններին մասնակցել ցանկա – ցողները կարող են դիմել վերոյիշեալ գրասենեակին, հաստատուած Թեհրանի Հայոց Առաջնորդարանում:

« Նշելի է որ Թեհրանի Թեմական Խորհուրդն է երիտասարդութեան պահանջը փոխանցել եւ դիմել Իրանի Յեղափոխութեան Պահակազօրին »:

ՏԽՐՈՒՆԻ.—

ՏԻԿԻՆ ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ

Յաւուր իմացանք, Մոնրէալի « Հորիզոն » շաբաթաթերթի Յունուար 14ի թիւէն, որ Դեկտ. 27ին Քալիֆորնիոյ մէջ, իր մահկանացուն կնքած է ազգային հերոս Սողոմոն Թէհլիրեանի այրին՝ Անահիտ Թէհլիրեան:

Երկու տարի առաջ Տիկին Թէհլիրեան, հակառակ առողջական վատթար վիճակին, ճամբորդութեան ելած էր Եւրոպա եւ Փարիզ կատարած իր շատ կարճ այցելութեան ատեն, այցելած էր «Ցառաջ» եւ Մշակոյթի Տունը, ուր կը փափաքէր տեսնել իր ամուսնոյն անունը կրող սրբահն ու մեծադիր լուսանկարը:

Յուզարկաւորութիւնը կատարուած է Դեկտ. 30ին Սան Ֆրանսիսքօ եւ մարմինը փոխադրուած է Ֆրէզնոյի ազգ. գերեզմանատունը Դեկտ. 31ին:

Մեր ցաւակցութիւնները իր երկու զաւակներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԷՆ ալ (Իրանէն եաք) արտաքսուեցան ամերիկացի լրագրողները մինչ միւսներուն ալ կը թելադրուի շատ ասդին – անդին չպտըտիլ եւ զոհանալ Քոնթինանթալ պանդոկին տեսարժան վայրերով: Այս կարգադրութեան գլխաւոր պատճառը կը նկատուի Քապուլի շատ խառնակ վիճակը: Արդարեւ, կ'ըսուի թէ կռիւներ ծագած են մայրաքաղաքին արուարձանները ուր խորհրդային բանակը մտած է եւ բախումներ ունի ապստան բանակին հետ մինչ որ բոլորովին նոր դիմագիծ մը կուտայ, խորհրդային « եղբայրական օժանդակութեան »: 200 արեւմտեան լրագրողներու, նկարահաններու եւ ձայն – հեռատեսիլի թղթակիցներու 50էն 60ը Ամերիկացի են: Բրեժնեւ նամակով մը ժխտքարի « բացատրութիւններ » տուած է խորհրդային միջամտութեան մասին, բայց կը թուի թէ իր պատասխանին մէջ Ֆրանսայի նախագահը հարցումներ ըրած է, որոնք կը փաստեն թէ շատ համոզուած չէ: Աֆղան կեռիլլաներու շրջանակները կը պնդեն որ վերջին 48 ժամուան ընթացքին, 300 խորհրդային զինուոր մեռցուցած են: Եւրոպայի մէջ ալ Տիկին Թաչըր կոչմանկից է որ Ողիմպիականները Մոսկուայէն այլ քաղաք մը փոխադրուին եւ կը ցաւի որ վճռական մարդու չատ չի հանդիպիր շուրջը... եւ հաւանաբար ըսուի թէ « Եւրոպա մէկ էրիկ մարդ ունի, ան ալ կին է... »:

×

ԹԻԹՕ Սթալինէն եաք, այս անգամ իր բժիշկներուն է որ ո՛չ կ'ըսէ եւ կը մերժէ իր սրունքին անդամահատումը: Ուրբաթ առաւօտ, այլեւս կը հաստատուէր թէ կեանքը օրերու խնդիր է եթէ ոչ ժամերու: Ցետ-Թիթօ շրջանը կը մտահոգէ բոլորը նախ եւ առաջ երկրին ժողովուրդը, որ կը վախնայ թէ ներքին փոքրամասնութիւններու պահանջներէն եւ թէ խորհրդային ախորժակներէ: 1945էն ի վեր է որ Թիթօ կը ղեկավարէ երկիրը եւ կը մնայ այն բացառիկ դէմքը համայնավար աշխարհին, որ կրցած է նիւէք ըսել Ռուսիոյ:

×

ԺՈՐԺ ՄԱՌՇԷ առեւանգուած է, աւելի իր մեղրամսի կիսանդրին, որ բազմած էր Փարիզի Կռեվէն Թանգարանը, ուր «կը դիտէր» լուռ վիճաբանութիւնը զոր կը վարէր էլքապաչ Պառի եւ Միթերանի միջեւ: 20 երիտասարդներ, դէմքերը դիմակով ծածկուած եւ « Համայնավար մարդասպան » պոռալով երեք վայրկեանէն առած – տարած են Մառշէն: Հեռաձայնելով Ա. Լֆ. Փէ.ին ազգայնական չարժում մը տէր եղած է այս գործողութեան, որու նպատակն է եղեր «թանգարանը ազատել իր ամէնէն վատահամբաւ անձէն»: Հաւանական չի թուիր որ փըրկապին ուզեն ետ տալու համար...:

ՀԱՅՐ ԿԻՒՐԵՂ ՎՐԴ. ՓԻՊԱՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. կիւրեղ վ. Փիպարեանի մահուան հառաւուիին առթիւ, մեր յաջորդ թիւը՝ Յունուար 22, նուիրուած է Մխիթարեան վաստակաւոր մշակին յիշատակին:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԸ

1980-ին կատարուելու է Երկուշաբթի օրը

Վարդանանց տօնը, որ անխախտ ձեւով միշտ տեղի էր ունենում Բարեկենդանի երկրորդ շաբաթուայ Հինգշաբթի օրը, այս տարի կատարուելու է նոյն շաբաթուայ Երկուշաբթի օրը, այսինքն Վեհափառաց տօնից մէկ օր առաջ՝ Փետրուար 11ին:

Չնայած այս մասին արդէն մի քանի տող գրել էինք «Րաֆֆի» օրացոյցի մէջ, բայց նկատի ունենալով շատերի հետաքրքրութիւնն ու բազմաթիւ հարցումները, առաջս տալիս ենք աւելի լայն տեղեկութիւններ:

Հայ եկեղեցական տօները, իւրաքանչիւր տարուայ համար կազմւում են ըստ եկեղեցական «Տօնացոյց»ի, առաջնոր դուելով տարուան համապատասխանող տարեգրով (ըստ Ալբերտենի տառերի վերայով եղած դասաւորումի), որը եւս ճշդուած է ըստ գարնան տօնից յետոյ եկող Լուսնի լրումի եւ Զատիկի կիրակիի:

Եկեղեցական տօները սովորաբար բաժանւում են երեք կարգի, որոնք են՝ Տէրունական տօներ, եկեղեցական սուրբերի տօներ եւ ազգային – մշակութային տօներ:

Այս երեք տօների մէջ, օրերի առաջնութիւնը միշտ պատկանում է Տէրունական տօներին, այսինքն՝ Յիսուսին (եւ Աստուածածնին) կապուող տօներին, որոնցից մի քանիսը անշարժ են, այսինքն թուականը որոշ է, իսկ օրը, անորոշ, իսկ մի քանիսը շարժական են, այսինքն՝ օրն է որոշ, իսկ թուականը անորոշ:

Արդ, եթէ այնպէս պատահի, որ Տէրունական թուականը որոշ մի տօն օր, զուգադիպի այլ սուրբի կամ ազգային մի տօնի, ապա այդ տօնն իր տեղը պէտք է զիջի Տէրունական տօնին:

Այսպէս պատահեց նաեւ 1976 թուին, երբ Տեառնընդառաջի տօնը, որի օրը անորոշ, բայց թուականը որոշ է, եւ միշտ տօնւում է Փետրուարի 14ին, զուգադիպեց Ս. Սարգսի տօնին, որի պատճառով էլ այդ տօնը տօնուեց Երկուշաբթի օրը:

Այս տարի եւս, այսինքն 1980 թուին, Վարդանանց տօնը զուգադիպել է Փետրուարի 14ին, որի պատճառով էլ Վարդանանց տօնը՝ փոխարէն Բարեկենդանի վերջին շաբաթուայ Հինգշաբթի օրուան, տօնուելու է նոյն շաբաթուայ Երկուշաբթի օրը, այսինքն՝ Վեհափառաց տօնից մէկ օր առաջ՝ Փետրուարի 11ին:

Այսպէս զուգադիպութիւններ շատ քիչ են պատահում: Վերջին անգամ — հին տոմարով — պատահել է 1941 թուին, որը մենք չենք տօնել, որովհետեւ 1924 թուից սկսեալ, մենք տօները կատարում ենք նոր տոմարով: Դրանից առաջ պատահել է նաեւ 1919 եւ 1857 թուականներին:

Ապագայում եւս, մինչեւ 2000 թուականը, նոյն ձեւով զուգադիպութիւն է լինելու նաեւ 1985 եւ 1996 թուականներին, երբ տարեգիրը լինելու է Զ եւ տօնուելու է Երկուշաբթի օրը:

Զատիկի տօնի առթիւ, որի պատճառով էլ տարուայ տօները միշտ ենթակայ են փոփոխութեան, անցեալում մի յօդուածով, որ տպագրուեց նաեւ Նոր Զուգայի «Տեղեկատու»ի մէջ (1977 Օգոստոս 1, թիւ 16), առաջարկել էինք միջկրօնական մի համաշխարհային ժողով գումարելով այդ տօնը դարձնել մնայուն եւ միշտ տօնել Ապրիլ ամսուայ երկրորդ Կիրակի օրը, որով թէեւ ամսաթիւը դարձեալ փոփոխութեան կ'են թարկուի, բայց դա միայն մէկ շաբաթուայ չափով եւ ոչ թէ 35 օրուայ տարբերութեամբ, որը միշտ անկայուն է եւ ենթակայ մեծ փոփոխութեան:

Ցուսալի է որ ի վերջոյ թէ Ցիսուսի ծննդեան օրը, որ տօնւում է քրիստոնեաների կողմից Դեկտեմբեր 25ին եւ Յունուարի 6ին, իսկ Զատիկը հին եւ նոր տոմարներով կը տօնուեն միասին եւ մէկ որոշեալ թուականով:

Նոր Զուղա — Լ. Գ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՓԱՂԱՓԱՅԻԱԿԱՆ ԳԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

(Գ. և վերջին Մաս)

ՓԱՂԱՆԳԱՒՈՐՆԵՐԸ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴԵՐԸ

Փաղանգաւոր կուսակցութիւնը, որ մարոնի համայնքին մեծամասնութեան համակրանքը կը վայելէր, պատմական զանազան առիթներով ցոյց տուած էր արդիւնաբեր գործունէութիւն մը ի նպաստ աշխարհակալութեան՝ բան մը որ կուզար անշուշտ իր քաղաքական գիծէն եւ գաղափարախօսութենէն: Այսուհետ կ'արժէ անդրադառնալ քանի մը յատկանշական դէպքերու, լաւ ճանչնալու համար այս կուսակցութեան գիմագիծը:

Փիէր Ժեմայէլ, հիմնադիրը կուսակցութեան, անոր գլխավորը մինչեւ այս օրերս, նախապէս ոստնագնդակի կազմի մը խմբապետն էր, որ Գերմանացիներու հրաւէրով 1936ին կը մասնակցէր օլիմպիական խաղերու: Տոզորուած երբեմնի նացիական գաղափարախօսութենէն՝ Լիբանան վերադարձին իսկոյն կը հիմնէր երիտասարդաց միութիւն մը (փարամիլիթէռ): 1952ին այս միութիւնը կը դառնար Փաղանգաւոր կուսակցութիւնը՝ իրը ընդունող երեք նշանաբաններ.— Աստուած, Ընտանիք, Հայրենիք: Նշանաբանները՝ որոնք ոչ մէկ ձեւով կը տարբերին Փաշիստական սկզբունքներէն, աւելին՝ կուսակցական կարեւոր անձնաւորութիւն մը, եւ պէյրութցի հռչակաւոր փաստաբան՝ Ժոզէֆ Մողայզել առիթով մը չէր վարաներ իր կուսակցութեան կառոյցը նմանցնելու Սալանիոյ Փաղանգաւոր Փաշիստական կուսակցութեան: Արդարեւ, տուեալ կառոյցով կուսակցութիւն մը չատ լաւ կը յարմարէր Սէնեիզմի եւ աշխարհակալութեան շահերուն, որոնք տարբիներ չարունակ զօրացուցին՝ յարմար առիթներուն թէ՛ անտեսապէս եւ թէ պինուորապէս օգտագործելու համար:

Եւ այս առիթը կը պատահէր մօտաւորապէս հինգ տարի առաջ: Տակաւին անմիջական ոչ մէկ յոյսի նշոյլ կայ կասեցնելու համար մեր յոռետեսութիւնը, որուն պատճառները կուգան այն իրողութենէն, թէ Լիբանանի հարցը խորքին մէջ կապուած է Միջին Արեւելքի հարցին եւ չի գաղրիր օր ըստ օրէ բարդանալէ, մինչեւ իսկ հասնելով հայ զինուորին պայքարիլ պատրաստ:

Այսօր Լիբանան գտնուող հայ ժողովուրդը կը գտնուի ճակատագրական հանգրուանի մը առջեւ: Անգամ մը եւս մեծ տէրութիւններու խաղին զոհ երթալու սպառնալիքը կը տաղնապեցնէ մեր հայրենակիցներուն սրտերը, մղելով զիրենք հեռուէր եւ ապահով ափեր գաղթելու: Հակառակ երկու տարիներու ընթացքին փաղանգաւորներու և Ազատականներու (*) կողմէ յարատեւ ձեւով գործուած (եւ տակաւին գործունէիք) ոճրային յարձակումները հանդրուանային ձեւով կը սաստկանան եւ կը տանին լուրջ ծրագրի մը դերը՝ մեզի ապացուցանելով հարցին ծանրակշիռ բնոյթը, որուն հետեւէն երեւան կուգան թաքուն ճշմարտութիւններ: Սակայն ի տես այս բոլորին, տակաւին մեր ղեկավարներէն շատեր փաղանգաւորներու եւ Շամունականներու այս յարձակումները կը վերագրեն պատահականութեան եւ կամ ալ անձնական դէպքերու: Մեր ժողովուրդը բաւականին ծանօթ է եւ փորձառու՝ հասկնալու համար թէ քաղաքականութեան մէջ չկան յարատեւ բարեկամներ. հետեւաբար եթէ այն հայկական կուսակցութիւնը, որ տարիներ չարունակ նեցուկ էր Փաղանգաւորներուն՝ նոյնիսկ զինուորապէս, պէտք չէ զարմանալ որ այսօր կարգ մը հայ զեկավարներու այս դաշնակիցները հրացանները ուղղած են մեզի դէմ եւ կը ձգտին չէզոքացնել իրենց զօրութիւնները մէջ գտնուող Լիբանահայութիւնը, պարզապէս անոր համար որ Հայերու ընտրած դրական չէզոքութիւնը արգելք կը հանդիսանայ իրենց անկաշառելի քաղաքականութեան՝ ստեղծելու համար ցեղապաշտ «մաքուր» պետութեան մը՝ նման Իսրայէլի: Այս ձեւով փաղանգաւորներու միջոցաւ աշխարհակալութիւնը իր կամայականութիւնը կը յաւակնէր պարտադրել ընդհանուր վրայ՝ դիւրութեամբ իր հակառակորդին տակ առնելու համար արաբ ժողովուրդներու ազգային հարստութիւնը՝ քարիւղը:

Տակաւին, տակէ աւելին, կարգ մը դէպքեր մեզի մտածել կուտան թէ փաղանգաւորներու վարած հակահայ քաղաքականութիւնը ոչ միայն նպաստաւոր է աշխարհակալներու Միջին Արեւելքի քաղաքականութեան, այլեւ Հայկական Դատը լուծարքի հնարքներուն, ամբողջացնելու համար թուրք իշխանութիւններու կողմէ կիրառուած մեղքը: Տեղին է յիշել, տակէ մօտ երկու տարի առաջ Աւստրիոյ Ուիսի ընդհանուր քարտուղար Ճ. Լընսի գրած պատհանդը այդ Ուիսի անդամ երկիրներու առջեւ, որ է «զսպել բոլոր ազգային փոքրամասնութիւններու՝ մասնաւորապէս Հելլէններու ու Հայերու գործունէութիւնները ընդդէմ թուրք Պետութեան»: Արդէն իսկ անընդմար չմնաց այս որոշումը: Անմիջապէս ի գործ դրուեցան ճնշումի միջոցներ՝ յատկապէս Ապրիլ 24ի առթիւ կատարուած ոտկոչումներու առընչութեամբ; կարգ մը Պետութիւններ, գլխաւորաբար Ֆրանսա եւ Ամերիկա, բրտօրէն արգելք կը հանդիսանային նոյնիսկ խաղաղ ցոյցերուն:

Այս պահանջին գործադրումը ունի կրկնակ պատճառներ եւ կը ցուցաբերէ կարգ մը շահերու զուգադիպութիւններ: Պարսկաստանի վերջին իրադարձութիւնները մէկ կողմէն, եւ ասոր կողքին Աֆղանք – Ուաշինկթըն վոխ յարաբերութիւններու վատթարացումը ցոյց կուտան մեզի, թէ այլեւս Թուրքիան Միացեալ Նահանգներու նժարին մէջ շատ կարեւոր տեղ կը գրաւէ՝ թէկուզ Ա. Մ. Ն.-ի կենսական վերջին պինուորական կայանը ըլլալուն համար չրջանէն ներս: Ահա կրեւոր պատճառ մը՝ որ առաւել չափով կը մղէ Միացեալ Նահանգները գտնուում տալու թուրք իշխանութեանց նպատակներու իրագործման: Միւս կողմ սակայն ՕՊԱՆի, յատկապէս Միացեալ Նահանգներու շահերուն կը համապատասխանէ Լիբանահայերու չէզոքացման քաղաքականութիւնը, կը բաւէ մտածել Թուրքիոյ կողմէ հայկական գրաւեալ հողերու վրայ գտնուած ՕՊԱՆի խրիխներուն, որպէսզի բացատրելի դառնայ այն իրողութիւնը թէ ինչո՞ւ Լիբանանի ամերիկացի հիւպատոսը Լիբանահայութեան գաղթի մասնաւոր դիւրութիւններ կ'ընծայէ՝ վերջնապէս հաստատուելու համար Միացեալ Նահանգներ: Այս մէկը վերջերս մտահոգած էր հայկական շատ մը շրջանակները, մինչեւ իսկ Կիլրոսի ձայնասփիւռի հայկական բաժինը անդրադարձած էր վիճակներու հարցին:

Այսպէսով կը յատկանան հարցերը եւ վար կ'առնուին դիմակները: Բոլորիս ծանօթ Լիբանանի հայահոծ եւ կենսունակ

---

* Ազատականներ՝ Շամունի կուսակցութիւնը:

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Եւ այդ ժամանակ Նեֆզատ Ուստիւն, քարը ձեռքերնին կանգնելու են քո գլխավերեւը եւ լուրջ ժպիտով պահանջելու են. «Նեֆզատ Ուստիւն, բռնաբարիր, թէ չէ քեզ կը բռնաբարենք... եթէ հրեշտակ չես»: Ատուած այդ պահին քեզ ուժ տայ, պահպանելով քո մէջ բանաստեղծին, վախկոտի պէս ծնկաւոր աղերսելու քո կեանքը եւ խանդարուած խմաստունի պէս կրկնելու քո հաւատամքը. «Երբ մենք նրանց մօրթում էինք՝ նրանք բաց աչքերով նայում էին մեր աչքերին եւ չէին հաւատում, որ մօրթում ենք»:

Մեխաւոր կօչիկներ հագած թուրք աղջիկը ամերիկացի մարզիկների հետ մագլցել է Արարատ եւ սառոյցների վրայ պորտապար է տուել: Որ թուրք գեղեց – կուհին ամերիկացի մարզիկների հետ Ա ր ա ր ա տ լ ե ռ ի ն պորտապար է տուել՝ դրանից միայն իմ սիրտն է կանգ առնում – Լեռն իր հա – մար կայ ինքնամփոփ, լուռ, անանդրադարձ: Մեծամօր բլուրը կանգնած է օրթի տակ: Արագիլը վերջին եղեգնուտից գորտ տարաւ դէպի բարդի: Թուխ, կոդակ, ղաբաղած ուսերով տղաների խումբը Մեծամօր գեան ի վեր ձուկ բռնելով բարձրանում է: Ախպերիկների խումբը կանաչների միջից ձկները է գտնում ու հագցնում ուռի ճիպոտին: Լճակի մէջ ուռիների ստուերները մտածում են՝ գառնա՞ն ձկներ թէ մի քիչ էլ քնեն: Հին Ջրաղացը մտածում է՝ փլուի՞ թէ սպասի երբեւէ երգելու ցորենի ու հէքեաթի երգը: Արծաթագոյն օձն առաւ պինդկռունկ տղաների արեւայրուք բոյրն ու պլուին տղաներու տեղ փնտռեց Ջրիմուռների տակ. պլուիը չի երեւում, իսկ մարմինը կեռիկ – մեռիկ փայլփլում է ծփանքի հետ: Գոմէշները չոգից պայթում են եւ ալարում են մտնել Ջրի մէջ:

Հենց այդ պահում աշխարհի օրէնսդիրը Փարիզում կարուեց Թրքական տասըհազարամեայ արուեստի ցուցահանդէսի ժապաւէնը. ցուցահանդէսի ցորնաթուխ Ջահել անօրէնը զեղեցիկ տղամարդ էր, եւ եւրոպացի կանայք ու եւրոպացի տղամարդիկ հաւատացին, որ այդ արուեստը Թրքական է եւ շատ հին է, եւ պանթրքական քարոզչի մի քիչ էլ դարձաւ հեթեթ, ճշմարտանման, հեռաւոր պատմութեան երկիր, եւ Երեւան քաղաքինքնավարութիւնը իր համար կուշտ ու ապատ ապրեց այդ երկրի կենտրոնում:

Այն պահին, երբ Փարիզում կարուեց Թրքական հին արուեստի ցուցահանդէսի ժապաւէնը, Մեծամօր բլրի մօտ, եղեգնուտից մի քիչ դէպը, ուր Սարդարապատի պարաերազով կանգնել էր Հայերի հրեշտանին – Հայերի հրեշտանին – այդտեղ ահա մի երկար սփռոց բացուեց եւ շարուեցին բաժակները, մրգահոգիները, կանեակը, կանաչին, լաւաշը, պանիրը, աղը, Լուսընթագը, Երեւակը, Հայկի համաստեղութիւնը, Համբարձումեանի միգամածութիւնները, մեր հիւրասէր լինելը սփռոցին շարեցին մի կին ու մի աղամարդ եւ չքացան: Ինքնիրեն վառուեց փայտի կոյտը, ինքնիրեն փլուեց ու չամփուրների շարքը վրան բռնեց ատղագէշ հիւրերին: Լեռն առծու հայեացքի տակ կայ ներհայեաց ու խուլ՝ յաւիտենական յոգ: (Եւ ապա գոցուեցին աղբիւրների պղտոր ակները ջրերի տակ եւ գոցուեցին երկնքի պատուհանները նոյնպէս. եւ ջրերը երկրի վրայ գնալով նուազում էին, եւ տապանը նստեց Արարատ լեռան վրայ. եւ Նոյ սպասեց դարձեալ եօթ օր եւ, լուսանալու հետ, իջաւ Արարատեան հո-

(17 – Շար.)

ԱՇԽԱՏԱՎՈՐ ԿԵՆՑԱՂԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

(ԿԻՍՎԱԾ)

= ՀԱՅԿԱԿ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ =

Ֆիլմը. ...

Հեռուն ուրվագծվում էին Ալպիների գագաթները, ասպետական ամրոցների հսկա ծառերը մեզ տանում էին Ավստրիայի սիրուն մայրաքաղաքը, Վիեննա։ Ես ու Ռոզան ձեռք-ձեռքի տված նայում էինք ավտոմեքենայի պատուհանից, ուր մեր առջև անցնում էին գեղատեսիլ տեսարանները։ Ռոզան ինձ ասում էր, որ շատ է ուրախանում, որ ես ինքս եմ ղեկավարում մեքենան։ Ես էլ ուրախ էի, որ ինքս եմ ղեկավարում, որ ինքս եմ ամեն ինչ անում։ Ես ուզում էի ցույց տալ Ռոզային, որ ես ոչ միայն կարող եմ ղեկավարել մեքենան, այլև կարող եմ ամեն ինչ անել։

Ես ուզում էի ցույց տալ Ռոզային, որ ես ոչ միայն կարող եմ ղեկավարել մեքենան, այլև կարող եմ ամեն ինչ անել։ Ես ուզում էի ցույց տալ Ռոզային, որ ես ոչ միայն կարող եմ ղեկավարել մեքենան, այլև կարող եմ ամեն ինչ անել։

«ԾԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Իր ամուսնոյն մահուան Բ. տարելիցին Ի յիշատակ, Վիէննէն Տիկին Ա. Գալիկեան 200 Ֆր. կը նուիրէ «Ծառաջ»ին:

DINER - DEBAT

Vendredi 25 Janvier à 19 h. 30
101, Rue de l'Université, Paris
(7ème étage)

Thème : *Les Droits de l'homme* 30ème Paragraphe), avec la participation de Mgr. Pezeril, J. F. Revel (Directeur de l'Express)
Me E. Jakhian, Me Emile Aslanian, Me Miquel.

Animé par G. Stephanesco
Participation 90 F.
ou 35 F. pour les jeunes

Ի ՊԱՏԻՒ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵԻԵԱՆԻ

Էսահան Բարեկամական Միութիւնը եւ Փարիզահայ երգչախումբը կիրակի, Յունուար 27, ժամը 16ին, Ալէք Մանուկեան սրահին մէջ կը կազմակերպեն ընդունելութիւն մը, որու ընթացքին հեղինակը ունկնդրութիւն եւ մեկնաբանութիւն կուտայ իր Օրաթորիօին մասին, (զոր յատուկ հրաւէրով նաեւ Հայաստանի մէջ ղեկավարեց պետական երգչախումբի եւ նուագախումբի մասնակցութեամբ) ինչպէս նաեւ իր տպաւորութիւնները Հայաստանի երաժշտական կեանքէն:

Գեղարուեստական բաժին — քոքթեյլ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles, Paris 17e

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Բարեկենդանի խրախճանքին, կիրակի Փետրուար 10, ժամը 13·30ին:

HOTEL ARCADE
2, Rue Cambronne, Paris 15e
Մուտք եւ ճաշագին 100 ֆր.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան աւանդական ճաշը եւ Հարենց մըրցանակ, կիրակի Փետր. 24ին, Սալոն Ժան Կուժոն — Լէ Սանթրոյի մէջ:

UNIVERSITE PARIS III
DAUPHINE
Institut national des langues orientales vivantes

LITTERATURE ARMENIENNE DE LA DIASPORA

Programme des cours 1979-80

Lundi 21 Janvier
Diaspora et Critique (II)
Lundi 4 Février
Première larme, H. Ochagan (III)
Lundi 18 Février
La revue MENK
Histoire et idéologie
Lundi 3 Mars
Ch. Chahnour (I)
La Retraite sans Musique
Lundi 17 Mars
La Retraite sans Musique
Ch. Chahnour (II)
Lundi 31 Mars
Le Bois de Vincennes
N. Sarafian (I)
Lundi 14 Avril
Le Bois de Vincennes
N. Sarafian (II)
Lundi 28 Avril
Un jour comme les autres
Z. Vorpouni (I)
Lundi 12 Mai
Un jour comme les autres
Z. Vorpouni (II)

Les cours ont lieu tous les 15 *jours de* 17 *à* 19 *heures au centre Dauphine, Salle B*-111.

CENTRE CULTUREL
N. FRINGHIAN
6, Ave. Bourgain,
ISSY LES MOULINEAUX
Samedi, 26 Janvier à 20 h. 30

Conférence et Projections

sur la SCULPTURE MEDIEVALE ARMENIENNE
par PATRICK DONABEDIAN

1er FEVRIER :
Projection du film arménien
QUAND VIENT SEPTEMBRE
8 FEVRIER :
Projections de films du jeune -ci néaste arménien d'Iran :
E. BALAYAN

UGAB - JEUNE

THEATRE

URGENT : pour débuter le plus rapidement possible nos répétitions (qui auront lieu au Centre Culturel Alex Mannogian de l'UGAB les Samedi ou Dimanche après-midi) nous attendons vos candidatures.

La pièce choisie sera un œuvre arménienne comique.

Pour vous inscrire, adressez-vous

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Վիէննի մասնաճիւղին, կիրակի, Յունուար 27, կէսօրէ ետք ժամը 3ին Գ. Իփէկեան սրահը:

Հայերէն երգ, պար, արտասանութիւն դպրոցի աշակերտութեան կողմէ:

Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաժնէ սրահը եղող բոլոր մանուկներուն:

UGAB - JEUNE

TENNIS DE TABLE

Le Comité des Jeunes de l'UGAB annonce la création de son Club de Tennis de Table ouvert à tous ses sympathisants.

Des cours seront organisés chaque Jeudi de 19 h. à 22 h. L'entraînement libre aura lieu chaque Samedi de 14 à 19 h. environ, au Centre Culturel Alex Manoogian : 118, rue de Courcelles, Paris 17e.

Le Club dispose d'un entraîneur, une jeune française d'origine arménienne appartenant à une sélection des meilleurs joueurs de France, ainsi que d'installation adéquates.

Les participants apporteront leurs raquettes.

Pour tout renseignement complémentaire, prendre contact avec Mlle Hermine BARGUIRDJIAN, le matin avant 10 h. Tél. 333-60-52.

ՀԱՅԿ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Շրջանէ մը ի վեր, Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը դիմումներ կը ստանայ օտարահպատակ ազգակիցներէ, որոնք գործ կը փնտռեն:

Արդ, գործ հայթայթելու ի վիճակի եղող կամ գործատուներու պէտք ունեցող հայկական հաստատութիւններէ եւ հայ ընտանիքներէ կը խնդրենք այս նպատակով կապ հաստատել Ընկերակցութեան գրասենեակին հետ:

Հեռ. 878·02·99 եւ 281·17·80

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէնի Ազգ. Մխիթարեան Միութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է 300 Ֆր. Տիկին Ա. Գալիկեանէ իր ամուսնոյն մահուան Բ. տարելիցին ի յիշատակ:

Նոյն տխուր առիթիւ Կապ. Խաչի մասնաճիւղը 100 Ֆր. չնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Գալիկեանէ իր զաւակին համար եւ Ազովեան սրահի վարձութիւնն ալ՝ 100 Ֆր.:

×

Սէն Ժեռմի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի.— Պ. Փօլ Գասապեան 50 Ֆր. եւ 50 դպրոցին, Սփորթինկ – Քլէօպ 100 Ֆր., Տէր եւ Տիկ. Մուշեղեան, Ժանօ Մակարեան, Սարգիս Մելինէ Քէօսէեան 50ական, Մինասեան ընտ., Մանկլեան ընտ., Պերճ Կարապետեան, Տէր եւ Տիկ. Ռոպէր 20ական, Հմայեակ Կարապետեան, Պօղոս Պարսամիկեան 10ական, Գրիգոր Թուլումճեան, Անթուան Գամպուրեան 50ական դպրոցին, Հայկ Վարժապետեան, Մկրտիչ Պէրպէրեան, Տէր եւ Տիկ. Վարդգէս Խոզեան 20ական:

NOUVEAU DISCO
NORAIR

33 Tours

En vente :
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Restaurant NORAIR :
24, rue Rodier — 75009 PARIS

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Լաւագոյն եւ ազգօգուտ նուէրն է՝ հայ գիրք, ձայնապնակ (տիսք) եւ ձայներիզներ (քասէթ) նուիրել ձեր հարազատներուն: Հասցէ՝—

9, Rue de Trévise, 75009 Paris
Métro : Cadet ou Montmartre
Tél. 523-24-97

Գրատունը ճոխ է բազմատեսակ գրքերով: Արտասահմանեան եւ թէ Հայաստանեան հրատարակութիւններ, ամսագիրներ, օրացոյցներ, քարտէսներ, բացիկներ եւայլն:

Գրատունը պատրաստ է ապսպրանքներ ընդունիլ ամէն վայրերէ:

Առաքման ծախքը գնողին վրայ է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմինը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Քավխար Պետրոսեան 2500 Ֆր., Օր. Օր. Լոռա եւ Լիափա Իչքալացեան 2000 Ֆր., ոմն 2000, Պ. Ն. Ֆրէնկեան 1000, Հայ Մարզիկներու Միութիւն 1000, Պ. Սանճեան 500, Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Կապամեան 500, Տէր եւ Տիկ. Շահան Վահանեան 300, Տիկ. Լիւսի Աչճեան 300, Պ. Պիւլիւքեան 250, Պ. Ֆրէնկեան, Տէր եւ Տիկ. Թորոսեան, Պ. Աղիքեան, Ժան Ներսէսեան, Գործունեան, Մալեան, Տոքթ. Ադամեան, Զաքըճեան 200ական, Պ. Պ. Լուկնայեան, Տիկ. Ալի, Տէր եւ Տիկ. Քեաթիպեան, Պետրոսեան, Լէօ Պարկիրճեան, Օր. Գարագաշեան 150ական, Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւն, Էթեհէմէզեան, Մխիրեան, Կրկիւսար Ադալեան, Գալատասեան, Պաթմանեան, Մինասեան, Հանէչէրեան, Մոմճեան, Պիւլեօզեան, Ժան Ալէքսեան 100ական, Օր. Խոսրովեան, Տիկ. Էսապալեան եւ Մարգարեան 100ական, Պ. Եդուարդ Մուրատեան, իր ծնողաց Ադրաչէս եւ Ֆորթիւնէ Մուրատեանի եւ իր մեծ մօր Վիքթորիա Սահակեանի յիշատակին 250 Ֆ.:

MARANE - ՄԱՌԱՆ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

ՃոխԻ եւ ընտիր տեսակներ
ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
կ'արժէ այցելել

MARANE épicerie orientale
1 bis, rue de l'Arbalète, 75005 Paris tél. 535 - 85 - 26
métro Censier-Daubenton, sur la rue Mouffetard

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԻԱՓՈՉՈՒԹԻՒՆԵՐ

Հարստացնելու համար հայկական մշակոյթի հաստատութիւններու եւ անհատական « Տիափոզարանները » հայկ. « քոլէքսիոն »ներով հրատարակի վրայ են՝

Ա.) Պատմական Հայաստանի
Բ.) Ներկայ Հայաստանի
Գ.) 1915ի Ջարդերու եղեռնավայրերու
Դ.) Լիբանահայ ողբերգութեան
Ե.) Տեսարժան վայրերու, — հայկական վանքեր, եկեղեցիներ, բերդեր, քաղաքներ — գունաւոր եւ օրիժինալ տիափոներ:

Ունենալու համար դիմեցէք հետեւեալ հասցէին՝

ՏԱՐՕՆ Ծ. ՎՐԴ. ՃԷՐՃԵՆԵԱՆ
183, Պուլվ. տը լա Մաուպէճ, 06000 Նիս
Հեռաձայն՝ (16–93) 87·54·09

Մանրամասնութիւնները տեղեկանալու հեռաձայնով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մուրատ Ռափայէլեան նախկին Աշակերտաց Միութեան ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, Շաբաթ Մարտ 1:

×

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
GEORGE V
AUTEUIL ET VENDOME
սրահներուն մէջ Փետր. 17ին

×

Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին տարեկան մեծ պարահանդէսը Փետր. 23ին, Ալր Օթէլի մէջ:

×

Հայ Արիներու Միութեան 49րդ տարեկան ցերեկոյթը կիրակի, Մարտ 2ին, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30ին Շիմիի սրահին մէջ:

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
22
MARDI
22 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ստրասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.562 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.562

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊԻ ԱՂԲԻՒՐԸ ԼՈՅՍԻՆ

(Ի ՅՈՒՇ Հ. ԿԻՒՐԵՂ ՓԻՊԱՐԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՔԻՆ)

—o—

Իր մահը եղաւ, նման իր կեանքին, անաղմուկ, գրեթէ անարձագանգ։

Հո՛ն՝ Հայոց Կղզիին մէջ, վարդապետ մը պակսեցաւ ու դադրեցաւ դադրիլ, քիչեր անդրադարձան թէ որքա՜ն մեծ է բացը, զոր կը ստեղծեն Հայր Կիւրեղները։

Ծանօթ վանականը սերունդ հասցուցած էր։ Եղած էր մշակոյթի ու աղօթքի մարդ, լուռ ծառայ մը հայ դպրութեան։ Քննական միտք, հեղինակ վերլուծական յօդուածներու եւ բազմահմուտ ուսումնասիրութիւններու, իր բծախնդրութիւնը եւ կատարելագործման ծայրայեղ ձգտումը, պատճառ եղած էին որ չհոդուս հրատարակութիւնը Հայ Գրականութեան իր ընդարձակ պատմութեան, մինչեւ վերջը զայն կարենալ սրբագրելու եւ վերամշակելու համար։

Ժամանակաշրջանի մը մէջ, ուր քաղաքականացում, յեղափոխականացում եւ վերայեղափոխականացում հանապազօրեայ նշանախօսքերն են յօդնած Սփիւռքի մը, որ նորաբար ճամբաներ կ'որոնէ իր նհանջը պարտկելու համար, Հայր Կիւրեղներու արժէքին գիտացիլ իսկ, ժամանակավրէպ, ռեթրօ տպաւորութիւն մը կրնայ թողուլ անոնց վրայ, որոնք չեն ըմբռնած թէ մշակոյթը քաղաքականութիւն է եւ թէ մշակոյթ կերտել ուրիշ բան չէ եթէ ոչ ժողովուրդի մը քաղաքական պատմութիւնը ապահովել, անոր տալով ինքնուրոյն դիմագիծ մը։

Ճշմարիտ արժէքներու թերագնահատումը, որ սկսած է աւերը գործել մեր դժբախտ իրականութեան մէջ, պատճառ է, որ միշտ շուքի մէջ մնան բոլոր Հայր Կիւրեղները, այսինքն բոլոր անոնք՝ որոնք ոչ հայրենասիրական տափակ ոռնալուր մը յօրինած են, ոչ քաղաքական գործիչ եղած են, ոչ իսկ ամբոխավար ճառեր արտասանած են։ Պարզապէս իրենց աչքին լոյսը քամած են հայ դիրքին վրայ ու համբերութեամբ անոր ճանապարհներու, որպէսզի անոնք իրենց կարգին գտնեն՝ աղբիւրը լոյսին։

Վանելով հանդերձ յոռետեսութեան մշուշը, որ սկսած է քօղարկել մեր աչքերը, դժուար է չզգալ թէ օրէ օր կը ծաւալի մեզ շրջապատող անապատը, մանաւանդ երբ հեռահետէ կը մարին այն փոքրիկ ճրագները, որոնք վառ պահած էին հայկական ոգին, արմատախիլ սերունդներու մաքին ու սրտին մէջ։

Այս իսկ պատճառով, աւելի քան երբեք հրամայական դարձած է անդրադառնալ, գիտակցիլ Հայր Կիւրեղներու նման դէմքերու անհրաժեշտութեան, եթէ կ'ուզենք որ չմարի Լուսաւորչի Կանթեղը։ Վանդի կարելի չէ ազգային ինքնութիւն պահպանել արհամարհելով լեզու եւ մշակոյթ, որոնք անբաժան մասերն են ժողովուրդի մը դատին։

Այդ դատին է որ ծառայեցին բոլոր Հայր Կիւրեղները եւ մեզ տարին դէպի աղբիւրը լոյսին։

«ՑԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄով

ՄԱՏՐԻՏի կեդրոնը, Շաբաթ լրիւկուն երեք յաջորդական եղեռնափորձեր տեսի ունեցած են՝ Պրիքիշ Էռուէզ, Սիւիսէռ եւ Սպանիա օդանաւային ընկերութեանց պրասենեակներուն դէմ եւ բազմաթիւ անցորդներ վիրաւորուած են։ Ըստ կարգ մը աղբիւրներու (Փարիզի Մաթէնը, Երկուշաբթի առաւ, Յունուար 21 եւ իտալական Զուիցերիոյ հեռատեսիլը), այս եղեռնափորձերուն տէր եղած է « Հայկ. Յեղասպանութեան Արդարադատութեան Կոմանտոն »։ Կիրակի օր, իտալական Զուիցերիոյ հեռատեսիլը այս լուրին առթիւ ծանրացած է Հայերու ցեղասպանութեան վրայ, տպաւորիչ նկարները ցուցադրելով։ Ըսած է նաեւ թէ Հայկական յեղասպանութեան մարտիկները հերքած են այն տեղեկութիւնը ըստ որուն իրենք էին եղեռնափորձերուն պատասխանատուները։ Այս առթիւ յիշենք, որ « Հայկ. Յեղասպանութեան Արդարադատներու Կոմանտոն » անպերճն զեկոյցով մը կը չեշտէ թէ « Թուրք կառավարութիւնը հաւատարիմ Օսմանցիներու անբարոյական աւանդութեանց, կը փորձէ բացէ ի բաց խարել իր իսկ ժողովուրդը ինչպէս կարգ մը կառավարութիւններ, իր մաքիավէլեան նպատակներուն համար։ Օրինակ մը, Թուրքիոյ այս խաղերէն, ռումբերու վերջին ալիքն է ոչ թրքական օդանաւային դրասենեակներու դէմ՝ Փարիզ, Մատրիտ, Հռոմ եւ Ամթերտամ։ Այս եղեռնափորձերուն տէր եղան այսպէս կոչուած «Հայկական» կազմակերպութիւններ։ Ասիկա սուտ մը է որ կը ծառայէ միայն թրքական կառավարութեան»։ Մամուլին ուղղուած այս հաղորդագրութեան մէջ, « Արդարադատութեան Կոմանտոն » կը թուէ նաեւ Թուրքերու նպատակները։

ՆԱԽԱԳԱՀ ԳԱՐԹԸՐ յայտարարեց թէ մինչեւ մէկ ամիս եթէ Խորհ. Միութիւնը չպարպէ Աֆղանիստանը, Ողիմպիական Խաղերը ամերիկեան պօյքոթի պիտի ենթարկուին։ Միացեալ Նահանգներու նախագահը, որ ընտրապայքարի այս օրերուն բաւական մտահոգուած է, կ'առաջարկէ՝ եթէ Մոսկուա մերժէ իր « վերջնագիրը », կամ ուրիշ տեղ փոխադրել խաղերը կամ մէկ տարի յետաձգել, կամ ջնջել։ Իր բարեկամ երկիրներուն ալ կը թելադրէ իրեն միանալ։

ԹԻԹՕ դժուարութեամբ յօժարեցաւ որ ձախ սրունքը կարեն ինչպէս կ'ուզէին բժիշկները։ Գործողութիւնը կատարուեցաւ Կիրակի առաւօտ բայց երեք օր պէտք է որպէսզի հաստատ կարծիք մը յայտնուի։ Կը թուի թէ Թիթօ համոզուած է ի վերջոյ, պարզապէս իր հայրենիքին սիրոյն։

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ հակախորհրդային մարտիկները կը բազմանան։ Երկու բարձրաստիճան սպաներ, սուրիական բանակի խորհրդատու սպաննուած են Համա։

ՓԱՐԻԶի եւ կարգ մը պատուի քաղաքներու վարձակառքերը (թաքսի) ամբողջական գործադուլի մը ձեռնարկեցին Շաբաթ, Յունուար 19էն սկսեալ։ Կը պնդեն որ յաւելումը 15 առ հարիւր ըլլայ եւ ոչ՝ 10ը։ Անոնք որոնք կը փորձէին աշխատիլ, կը բախէին գործադուլի « հսկողութեան խմբակներուն » բուռն արգելքին։

ՄԵԾ ՈՒ ԽՈՆԱՐՀ ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ

Հայր Կիւրեղ վարդապետի վախճանումով կը լրանայ շարքը այն յոյժ սիրելի դաստիարակներուս, Մխիթարեան հայրերուն՝ որոնց ազգանուէր ճուիրումէն ես ալ իմ կարգիս լայն բաժին մը ստացած եմ եւ որոնց թանկագին յիշատակը խալեր է մէջս ու հետս գրեթէ վեց տասնեակ տարիներէ ի վեր։

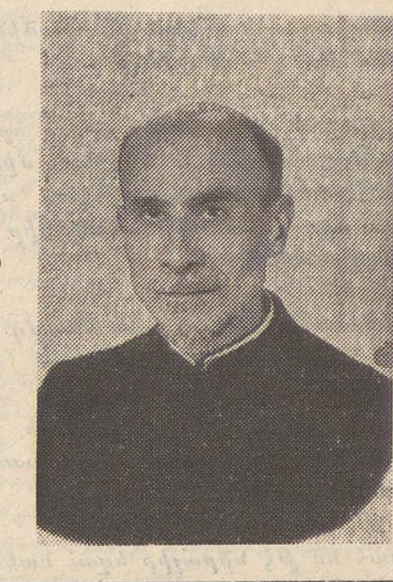
Երկար չեմ աշակերտած իրեն, տարի մը միայն, 1921–22 դպրոցական տարեշրջանին, երբ տակաւին երեսունինոց երիտասարդ վարդապետ էր եւ «Բագմավէպ»ի խմբագրութեան լծուած, իսկ մենք 14–15 տարեկան պատանիներ։

Շաբաթն անգամ մը Ս. Ղազարէն կուգար վարժարան, ժամ մը կամ երկու « իմաստասիրութիւն » դասախօսելու մեր դասարանին, (Ե դաս, երբեմն կոչուած նաեւ խենթերու դաս, մէկ խանիներու անհանդարտ անառակութեան հոչակով)։

Հ. Կիւրեղ վրդ. անաղմուկ հպանցիկ քայլերով, կարծես սահէր, կը մտնէր դասարան, կը բարձրանար ամպիոն ժպիտը դէմքին, գլխու թեթեւ շարժում մը մեզ բարեւող, կը նստէր եւ կը սկսէր խօսիլ, վերլուծել իմաստասիրութեան տուեալները, ինչը եւ ինչուն։

Կը խօսէր մեղմ ձայնով մը, առանց ելեւէջի, գրեթէ միշտ նոյն դաշնակի վրայ աչքերը կիսախուփ, ձախին մատները աջ ափին մէջ սեղմելու սովորութեամբ եւ վերացած երեւոյթով։ Իր դասախօսութեան պահերը իր էութիւնը ցոլացնող բնոյթ ունէին, համեստ ու խոնարհ, գրեթէ ամօթխածօրէն հաշուող ու երեւալ չուզող, բայց ակներեւօրէն հմուտ ինչպէս կ'ըլլան իրական մեծերը։

Մենք աշակերտներս ալ ազդուած իր յարգանք պարտադրող երեւոյթէն, լուռ ու մունջ եւ ակնապիշ, կ'ունկնդրէինք վարդապետին մեծախօսութիւնը։ Ջեմ գիտեր թէ ամէնէս ալ լիովին կ'իւրացնէի՞ նք դասախօսութիւնը եւ կը քափանցէի՞նք իմաստասիրական նրբութիւններուն։ Կը տարակուսիմ, որովհետեւ ի վերջոյ դէռ պատանիներու համար, իմաստասիրութիւնը այնքան ալ խանդավառող նիւթ մը չէ։ Բայց վստահ եմ որ Հ. կիւրեղ վարդապետին դասաւանդութիւնները ամէնէն խաղաղ ու հանդարտ դասերն էին, այնքան հեռու Հ. Սահակ վարդապետին էթին տակէն ժպտելով կեղծ յանդիմանութիւններու, կամ Հ. Արսէն վարդապետին բարձրաղաղակ խնդութիւններով կատակներուն դասաւանդութիւններէն։

Տարիներու ընթացքին մեծագոյն հանոյքով բանիցս առիթն ունեցայ Ս. Ղազար տեսնելու նաեւ սիրելի Հ. կիւրեղը եւ իր բարի ժպիտն ու անոյշ խօսքը ընդունելու։ « Ատենօք բաւական չարաճճիի համբաւ ունէիր » ըսաւ անգամ մը, ինչ որ կը փաստէր թէ չի բաւեր շաբաթը ժամ մը կամ երկու խելօք կենալ անպատճառ հոչակ մը կորսնցնելու համար։

«Ցառաջ» թուեր էր մեծ Մխիթարեանին, խոնարհ վարդապետին վարած պաշտօններուն եւ խոր հմտութեամբ արտադրած գործերուն ցանկը։

Այդ ցանկը բնականաբար չոր ու ցամաք եւ փոքր տարածութեան մը մէջ սեղմուած տողերու շարք մըն է։ Բայց առ նուազն վաթսունեւհինգ երկար տարիներու ընթացքին սրբագան նուիրումի, նգնաջան աշխատանքի եւ խոր հմտութեան արգասիքն է՝ որ կը բարդուի Հայութեան եւ Մխիթարի մեծանուն զաւակներուն ամբարած թանկագին մտքի եւ ոգիի գանձերուն վրայ, գինքն ալ դասելով անոնց կարգը, յաւերժացնելով խոնարհ վանականին գործը, անթառամ պահել իր հաղցր յիշատակը։

Օրհնե՛ալ ըլլայ բազում վաստակած սիրելի Հայր Կիւրեղ վարդապետ Փիպարեանի յիշատակը։

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մ Ա Հ
ԳՐԻԳՈՐ ՔԷՇԻՇԵԱՆԻ

Երեւանի Հեռատիպը Յունուար 17 թուականով կը հաղորդէ ծանօթ արձակագիրը՝ Գրիգոր Քէշիշեանի յանկարծական մահը, որ պատահած է 59 տարեկանին։

×

Ծնած էր 1921ին, Ատանա եւ աւարտած էր Պէյրութի Սահակեան վարժարանը 1935ին, եւ Կիպրոսի Մելքոնեան կրթական հաստատութիւնը՝ 1941ին։ Հայաստան ներգաղթած է 1946ին եւ 51ին աւարտած է Երեւանի պետական համալսարանի բանասիրական ճիւղը։ 1953 – 1957ին աշխատած է « Աւանգարդ » թերթի խմբագրութեան մէջ, 1958 – 1962 խմբագիր եղած է Հայպետհրատ, 1962–64 արտասահմանի երկիրներու հետ բարեկամութեան եւ մշակութային կապի հայկական ճիւղի մամուլի բաժնի վարիչ, նոյն պաշտօնը վարած է, ապա, 1964էն 70, Սփիւռքահայութեան հետ կապի կոմիտէի մէջ։

Իր առաջին պատմուածքը « Ծառս ծիրանի » լոյս տեսած է 1940ին Նիկոսիոյ « Այգ » թերթի մէջ։ Իր գլխաւոր գործերն են.— Մեծ ճանապարհի վրայ (1948), Պատմուածքներ (1954), Քեզնից հեռու (1962), Կղզի նման չիմ մեր կիպրիա (1970), Տնակը կրունկի վրայ (1975)։ Անդլերէնէ թարգմանած է Սարոյեան, Մարք Թուին եւայլն։

— ՄՕՏ ՕՐԷՆ՝ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ... —

ՀԱՅՐ ԿԻՒՐԵՂ ՎՐԴ. ՔԻՊԱՐԵԱՆԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՍԻՐԵԼԻ ՀԱՅՐ ԿԻՒՐԵՂ ՎՐԴ.,

Ու թող որ այս « սիրելի » բառին քով աւելցնեմ նաեւ « պաշտելի »ն:

Այս երեկոյ, ճիշդ ամիս մըն է որ թողուցիր մեզ ու ալացար երկինք, միանալու քու Աստուծոյդ, զոր այնքան սիրած էիր, եւ որուն համար զոհած էիր քու էութիւնդ համակ:

Կը հաւատամ որ քու բաժանումդ այս երկրէս՝ ուրախ թռիչք մը եղաւ դէպի արքայութիւն, կամ ինչպէս դուն սովոր էիր ըսել՝ արիւթեւում մը դէպի ծոցը Աբրահմի, ուր զարճար հարազատօրէն լուսահոգի:

Վստահ եմ թէ սիրալիր եղաւ նաեւ քու հանդիպումդ Աստուծոյ հետ, երբ լսեցիր հոգիիդ մեծ հրճուանքով « Աղնի՛ւ, ծառայ բարի եւ հաւատարիմ, մո՛ւտ յուրախութիւն Տեառն քոյ »:

Աշդարեւ քու ամբողջ կեանքդ փնտրտուք մը եղաւ Աստուծոյ, սլացիկ փնտրտուք մը՝ դեղեցիկին, բարիին, կատարեալին:

Նարեկացիի նման, վանականի համեստ ճգնարանիդ մէջ ամփոփուած, աղօթեցիր ու սիրեցիր խոկալ օրն ի բուն զաղտնիքներն աստուածային: Ալբեցար որպէս խոնարհ միանձն, անբասիր եւ առաքինազարդ կենցաղով, Սուրբ Հոգիին օծու – թենէն ըմպելով հոգեւոր կեանքի սրբարար խորհուրդները:

Աւելի քան երեսուն տարի, իմ ձեռնադրութենէս ետք, բախտն ունեցայ ապրելու միասին, իբր կրօնաւորակից, աւելի մօտէն հետեւելով քու պայծառ օրինակիդ, ու տենչալով աւելի սերտօրէն ճանչնալ քու անբիծ հոգիդ, որ միշտ ալ ունէր զաղտնիք մը սեփական, հա – մեստութեան նուրբ չզարշով քօղար – կուած, որ կարծես խոյս կ'ուզէր տալ մեր ուշադրութենէն: Ու այդ երեսուն տարիներու ընթացքին ուրիշ բան չեմ նշմարած քու ապրելակերպիդ մէջ՝ բայց եթէ տեւական իրագործումը այն բոլոր քարոզներուն, խրատներուն եւ յորդոր – ներուն՝ զոր ուղղած էիր մեզի, առկէ ճիշդ քառասուն տարի առաջ, երբ բախտն ունէինք, տասնեակ մը պատանիներս (որոնց մէջ ներկայ Աբրահայրը՝ Գեր. Պօղոս Վրդ. Անանեան, Հ. Եփրեմ Տէր – Ղազարեան, Հ. Կոմիտաս Մանուկեան, եւայլն...) քեզի աշակերտելու, ամբողջ եռամեայ շրջան մը (1937–1940):

Ինձ կը թուի թէ այս իրիկուն դուն դարձեալ իջած ես մեր դասարանը, եւ քու նուրբ ու մեղմ ձայնիդ դաշներդու – թեամբ, վեհ հանդարտութեամբդ մեզի կը բացատրես վանական ու կրօնաւորական կեանքի խորհուրդները, հայեցողական ապրումներուդ ցոլքերով օծուն, ղծելով Մխիթար Աբրահօր մեծ տեսլականը, անոր հոգին ու Մխիթարեանի նախրապետին հարազատ ծալքերը:

Զեռքերուդ հանդարտիկ շարժումներն իսկ կ'երեւակայեմ այս պահուս, նոյնիսկ քու փնտռտուած ու յատուկ զրական բառամթերքդ կ'արծարծի մտքիս մէջ. կը յիշեմ մանաւանդ զէպի երկինք յառած խորաթափանց հայեացքդ, որ մեզի կարծել կուտար թէ հին օրերէն յայտնուած մարգարէ մը ըլլայիր դուն, Շնորհալի հայրապետին քաղցրութեամբ ու հայրական չունչով տեսանող հոգի մը:

Ու դիտեմ, մեզմէ առաջ ու մեզմէ ետք՝ դուն սերունդներ դաստիարակեցիր, քառասնամեակ մը ամբողջ, զոհելով ինքզինքդ, մանաւանդ թէ՝ տալով ամբողջ ինքզինքդ ի սպաս հոգիներու: Ահա՛, Միաբանութեանս անդամներուն մեծամասնութիւնը քու աշակերտներդ են եղած, դուն առաջնորդած ես մեզ դէպի ուխտերու ողջակիզումի սեղանը:

Նախախնամութիւնն օժտած էր քեզ ներհուն դաստիարակի ազնիւ ձիրքերով, հզօր խմացականութեամբ, զորովալիր սրտով, խորունկ յայտնատեսութեամբ, ու դուն դարձար Մխիթարի հոգեզաւակներուն խմաստուն ու խոհեմ առաջնորդը, որ հայրաբար ու համբերատար աշխատանքով ուղղեցիր հոգիները դէպի աղբիւրը լոյսի եւ սրբութեան: Զինուռեցիր անոնց, պատիւ ու փառք, փնտռեցիր միայն հոգիները, եւ անոնց մէջ որպատուրել տենչացիր Քրիստոսի հաճոյացած պատկերը, Աստուածամօր կուսակրօն որդեգիրը, հայ ժողովուրդի հոգեւոր ու մշակութային լուսատուներու – թեան նուիրուող անձնուէր առաքեալը, Նարեկի հոգիէն թեւեր տալով անոր:

Շատեր կը կարծեն թէ ճգնողական միստիկ կեանքը՝ անցեալ վանականու – թեան մը եւ միջնադարու հնամենի մտայնութեան մը արձագանգն ըլլայ լոկ, եւ արդի դարու եռուն ու զործօն մտայնութեան բոլորովին հակառակ, եւ նոյն – իսկ՝ խոտելի ըմբռնում մը կեանքի:

Բայց քու պայծառ օրինակդ, սիրելի եւ լուսահոգի վարդապետ, մեզ բացայայտօրէն կը համոզէ թէ տեւապէս այժմկական է Նարեկեան ճգնասուն ու աղօթանուէր հոգին, եւ այն է որ իսկապէս կը բեղնաւորէ ու կ'աստուածացնէ առաքելական վաստակը՝ Սուրբ Եկեղեցւոյ եւ Ազգին ծառայութեան նուիրուած հոգիներուն:

Ու դուն վիտցար զործի վերածել քու աղօթքդ ու ճգնութիւնդ, մանաւանդ թէ աղօթքի խունկովդ օծեցիր քու բազմամեայ աշխատանքդ բոլոր, սենեակիդ մէջ եւ սենեակէդ դուրս:

Կը յիշեմ թէ ինչպիսի՛ նուիրումով կը կատարէիր լուսարարապետի պաշտօնդ, զուրգուրալով մեր ժամուն հնաբոյր ու թանկարժէք զարդեղէններուն եւ սրբազան անօթներուն վրայ, եւ ինչպիսի՛ ճշդրտութեամբ մեզի կը սորվեցնէիր վանական արարողութիւններուն բոլոր մանրամասնութիւնները: Ու չկրցար զսպել յորդ արցունքներդ՝ 1975ի հրդեհին զործած ահաւոր աւերներուն վրայ:

Երեսուն տարի դուն փնտռտուած եւ յարգուած խորհրդականն էիր վանքիս կեդրոնական վարչութեան, տպարանի զործունեայ վարիչը (1948–54), պիւզի կալուածներու ժիր զործակալը (1935–1964), եւ նոյնիսկ՝ ճգնաժամային պահերուն՝ Միաբանութեանս ընդհ. լիազօր մատակարարը (1933):

Հուսկ՝ մեր հին զրականութեան պատմութեան մեծ մասնագէտն էիր դուն, որ տարիներ ու ժամեր բարդելով երբու վրայ, մեզի ժառանգութիւն թողուցիր քու խորունկ տեսութիւններուդ հսկայ ծրարները:

Ո՛հ, ինչ խանդավառութեամբ կը սուզուէիր մանաւանդ զրական վերլուծումներուն մէջ: Դասարանը մեզի համար համալսարան կը թուէր: Երբեմն մեզ կը փոխադրէիր Վաղարշապատի Հայրապետանոցը, լսելու Սահակի եւ Եղնիկի ձայնը կամ հիացիկ համակուելու Կորիւնի ու Փաւստոսի հոգեյոյզ խանդով. երբեմն կարծես միասին կը թեւածէինք Վանայ լճակի ալիքներուն վրայէն, Նարեկի ողբերգութեան դիւցազներգական հայաչունչ ոգին ըմպելու. կ'անցնէինք ապա Հռոմկլայ, ուր Շնորհալին ներսէս կը թուէր մեզի յայտնուիլ ազաւնիի նման հեզաճկուն արփաթեւումով. Տարօնի ժողովին մէջէն՝ Լամբրոնացիի Ատենադրութեան սրտոտ հեւքը կը լսէինք միասին: Ու հետզհետէ կ'անցնէինք Գլաձոր, կ'անցնէինք Տաթեւ, Հաղբատ ու Սանահին, ուր դուն, որպէս նոր « գեոն Եփրատէս » կը բղխէիր յորդ ու սրատպիղ, Սարկաւագ Վարդապետի « Սաքեակ »ին պեղպեղանքով:

Տարիներ վերջ, երբ դուն կը շարունակէիր քու հրաշալի դասախօսութիւններդ՝ մեր նոր սերունդներուն, դասարանի զոնէն, դուրսէն, մտիկ ըրած եմ երբեմն քու անոնման դասերուդ. ո՛հ, ինչ աքանչելի վերլուծումներ՝ Ալիշանի մասին. ու մոռցած եմ յաճախ թէ աչակերտներն արդեօք կարո՞ղ էին ըմբռնել ու ճաշակել այդ պլուխ-զործոց դասախօսութիւնները...: Ու դեռ ի՛նչ վերլուծումներ նաեւ արդի հեղինակներու մասին, Դուրեանէն Վարուժան, Մեծարենցէն Տէրեան:

Լսած եմ նախկին աչակերտներէդ ալ Մուրատ – Ռափայէլեանի քու հոգեպատկերէդ, թէ ի՛նչ յափշտակութեամբ կ'ունկնդրէին զրականութեան քու դասերուդ, եւ զգացած եմ թէ ի՛նչ խնկարոյ յիշատակ կը պահեն քեզմէ:

Մինչեւ վերջին տարիներուդ՝ յարատեւ կարզացող ու խոկացող էիր դուն. ճգնողական ու միստիկ զրականութեան կողքին, կը կարզայիր եւրոպացի հին ու նոր մեծ հեղինակներու զործերը, տեղեակ էիր՝ դասական զրականութիւններէն զատ՝ զրական բոլոր զպրոցներուն, մերնասեղծը կ'երզէ հզօր եւ հրճուալից շեշտով հոգւոյն այս ճգտումն եւ սլացքները զէպի բարին, զէպի աստուածութիւնը. այդ էջերուն մէջ քերթուածը դիւցազներգութեան ճեւ կը առնայ:

Հուսկ Նարեկը ինքնիր մէջ էնարքիւն մ'ալ է: Բանաստեղծը անոր մէջ ոչ միայն կ'ողբայ իր մեղապարտ անձը, այլ կ'երզէ նաեւ իր յոյսն եւ վստահութիւնը Աստուծոյ վրայ, իր սիրով հրդեհումը աստուածային փառքին համար, տիեզերքին զեղեցկութիւնը՝ իբր աստուածային զօրութեան հրաշապատումը. յեսոյ կ'ուզէ մաքրել, զեղեցկացնել, հրկիզել ամէն ինչ, որպէսզի փառաբանութեան քնար մ'ըլլայ՝ իր Ստեղծողին մեծվայելչութիւնն ու ողորմածութիւնը զովաբանելու. սոյն պատճառով բնութեան ամէն էակ ամէնէն աստղիններն ալ կը մասնակցին այս երգին. ճճիները (Բան կը) լուն (կթ) մարդս (ԽԶ) բնութեան տեսարանները (ԻԵ): Այսպէս Նարեկը միայն մարդուս ձայնը չի պարունակեր, այլ բնութեան, բոլոր տիեզերքին՝ Աստուծոյ արժանաւոր նուագարան մ'ըլլալու համար: Բնութիւնը առաջին անգամ չէ որ կը մտնէ մեր զրականութեան մէջ, սակայն Նարեկացիով աւելի սիրող հանգամանք մը կ'առնէ բնութեան այս զգացումը եւ պատկերացումը,

ՆԱՐԵԿԸ

ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ

Փրիզորի զլխաւոր զործը՝ որու համար սպառեց իր բոլոր զօրութիւնները եւ երկար առեն կրեց զայն իր մտքին մէջ, Նարեկ աղօթագիրքն է, կամ հեղինակին բառերով Մատեան Ողբերգութեան, աւարտած՝ յիշատակարանէն հետեւյնե – լով՝ 1002ին, զործակցութեամբ, ինչպէս կ'ըսէ ինք, իր եղբօր Յովհաննէսի, որ նոյն առեն վանքին վանահայրն էր: Թէ ինչ կը պարունակ եղբօրը այս զործակցութեան՝ որոշ չի պիտցուիր. չատեր միայն նիւթական զործակցութիւն մը կ'ուզեն ընդունիլ, այն է նկատել Յովհաննէսը պարզ ընդօրինակող մը. կան ալ որ Նարեկին մէկ քանի արուեստով տիար Դ, Իշ, ինչպէս նաեւ Ղբ, Ղգ, Հ, կէս թարգմանածոյ կէս անարուեստ զլուխները կը յօժարին ընծայել Յովհաննէսի:

Նարեկը կազմուած է 95 զլուխներէ, զոր Գրիգոր Բան կ'անուանէ եւ ամէն բան կը սկսի միշտ «Վերստին յաւելուած կըրկին հեծութեան նորին հոկոզի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սըրտից խօսք ընդ Աստուծոյ» բառերով: Ամէն զլուխ ունի ստորաբաժանումներ, որոնց բոլորին դումարը 366 է. կարելի է որ զիտումով այդ բաժանումները տարւոյն օրերուն թուին համաձայն ըրած ըլլայ: Գլուխները միեւնոյն երկարութիւնը չունին, կան որ շատ կարճ են եւ ուրիշներ ալ շատ երկար են. նոյնպէս զլուխներու յօդուածները. կան որ հինգ տողէ կազմուած են, իսկ ուրիշներ էջեր կը կազմեն: Գրիգոր յօրինած է այս աղօթագիրքը իր կրօնակիցներու խնդրանքով, սակայն ասիկա զրքին յօրինման պարզ առիթ մը պէտք է նկատել: Գիրքը մասնաւոր ծրագիր մը չունի իր յօրինուածքին մէջ, կարծես արդիւնք է օրական ներշնչումներու. զլուխները անկատ բան մը կը ներկայացնեն առանց մէկը կապ ունենալու միւսին հետ. սակայն զործը իր ամբողջութեանը մէջ ունի միութիւն մը, Գրիգորի հզօր մտքին ալեբաստութիւնը կ'ընծայէ այդ միութիւնը. ապահովապէս բանաստեղծը ներչնչումի ծրագիր մը պէտք է ունեցած ըլլայ:

×

ՆԱՐԵԿԻ ՅՕՐԻՆՈՒԱԾՔԸ

Նարեկի պարունակութիւնը այն չէ ինչ որ աղօթքները սովորաբար ունին. աղօթքի ձեւին ներքեւ կրօնաչունչ քերթուած մըն է՝ կէս մը աստուածաբանական, բայց աւելի քնարերգակ նկարագիր ունեցող, որու մէջ Գրիգոր կ'երզէ Աստուծոյ մեծութիւնը ինքնիր եւ իր զործերուն մէջ, ինչպէս նաեւ իր անձին անարգութիւնն ու ոչնչութիւնը: Երբ կը զնէ ինքզինքը Աստուծոյ զիմաց՝ կը նկատէ անմիջապէս իր անձին ոչինչ եւ մեղապարտ ըլլալը, մինչ իր Ստեղծողը անհուօրէն բարձր է ու անարատ, ինքը մեղքը եւ չարութիւնը կը ներկայացնէ, Աստուած՝ բարութիւնը եւ սրբութիւնը. այս համեմատութենէն իր մէջ կը ծնանի ահաւոր սարսափ և սպանող տառապանք մը որով ճիչ, հեծեծանք, պաղատանք կը բարձրացնէ երկինք՝ Աստուծոյ զթութիւնը չարժելու համար: Նարեկի մէջ զլուխներ կան որ ամբողջապէս բանաստեղծին միայն այս հեծեծանքներով եւ պաղատանքներով կազմուած են: Այսպէս Գրիգոր իր մատեանին մէջ իր հոգւոյն այս վիճակը, իր կեանքին այս պատմութիւնն է որ կը ներկայացնէ, կեանք մը զեղուն պայքարներով եւ ցաւերով, վէրդովումներով եւ խղճի խայթերով. կեանք մը սակայն, որ ունի նաեւ յոյսի լուսաւոր հեռանկարներ, ինչպէս նաեւ սլացքներ զէպի անհունն ու յաւիտենականութիւնը:

Եթէ խորը թափանցենք՝ պիտի տեսնենք որ այս կեանքի պատմութիւնը միայն Նարեկացիինը չէ, այլ ամբողջ մարդկութեան. Գրիգոր մարդկութիւնը կը ներկայացնէ. սակայն ինքը այնքան խորապէս ու այնքան ուժգին կ'արտայայտէ հոգիի այս ցաւատանջ վիճակը, որ կարծես առաջին անգամ ինքը զգացած ըլլայ: Որով զիրքը կ'առնէ կատարեալ Ողբերգութեան մը կերպարանքը. արդէն հեղինակն ալ այսպէս կոչած է իր զործը. այն ահաւոր պատերազմին մէջ՝ որ կը մղուի այս երկրիս վրայ հոգիին եւ նիւթին մէջ, մարզուս սաորին բնազդներուն եւ եթերապայծառ ձգտումներուն մէջ, հոգին կը զգայ բուռն կերպով իր խղճի եւ սրտի չարչարանքները, մին եւ արիւնի փոթորկումներուն պատճառած աւերներն ու մխալը եւ լալագին ողբ մը կը բարձրացնէ երկինք:

Սակայն մինչ Գրիգոր կը տեսնէ մեղքին նեխութիւնը՝ որու մէջ զահավիժած է իր հոգին, միւս կողմէն ջանքեր կ'ընէ վերանալու եւ մերկացնելու իրմէ ապականութիւնը. կը տեսնէ իր ոչնչացումը եւ կ'երզէ զայն, բայց միաժամանակ կը փորձէ բարձրանալ, դիմել վեհ վիճակի մը, խոյանալ զէպի անհունը, եւ բա-

Նաստեղծը կ'երզէ հզօր եւ հրճուալից շեշտով հոգւոյն այս ճգտումն եւ սլացքները զէպի բարին, զէպի աստուածութիւնը. այդ էջերուն մէջ քերթուածը դիւցազներգութեան ճեւ կը առնայ:

Հուսկ Նարեկը ինքնիր մէջ էնարքիւն մ'ալ է: Բանաստեղծը անոր մէջ ոչ միայն կ'ողբայ իր մեղապարտ անձը, այլ կ'երզէ նաեւ իր յոյսն եւ վստահութիւնը Աստուծոյ վրայ, իր սիրով հրդեհումը աստուածային փառքին համար, տիեզերքին զեղեցկութիւնը՝ իբր աստուածային զօրութեան հրաշապատումը. յեսոյ կ'ուզէ մաքրել, զեղեցկացնել, հրկիզել ամէն ինչ, որպէսզի փառաբանութեան քնար մ'ըլլայ՝ իր Ստեղծողին մեծվայելչութիւնն ու ողորմածութիւնը զովաբանելու. սոյն պատճառով բնութեան ամէն էակ ամէնէն աստղիններն ալ կը մասնակցին այս երգին. ճճիները (Բան կը) լուն (կթ) մարդս (ԽԶ) բնութեան տեսարանները (ԻԵ): Այսպէս Նարեկը միայն մարդուս ձայնը չի պարունակեր, այլ բնութեան, բոլոր տիեզերքին՝ Աստուծոյ արժանաւոր նուագարան մ'ըլլալու համար: Բնութիւնը առաջին անգամ չէ որ կը մտնէ մեր զրականութեան մէջ, սակայն Նարեկացիով աւելի սիրող հանգամանք մը կ'առնէ բնութեան այս զգացումը եւ պատկերացումը,

...ՀՈՆ ԿԸ ՆՆՋԷ ՄԵՐ ՍԻՐԵԼԻ ՀԱՅՐ ԿԻՒՐԵՂԸ

Գնաց նաեւ Հայր Կիւրեղը... Մոքիս հեռախօսը՝ վայրկեան մը կ'ընդմիջէ իր փոխանցող զգայարանքի կապը. կարծես՝ խանգարուած թելերու խուրձ մը, անխնայ ձիւերու խառնուրդ. ականջիս՝ անհաճոյ վզվզոցը կ'երկարէ...

Աչքերս խուզարկու՝ ապիկար սփոփանքի հետք մը կ'որոնէ. յառած «Յառաջ»ի սիւնակներուն. անհեթեթ՝ կրկին ու կրկին, Հայր Կիւրեղի կեանքին, հակիրճ մանրամասնութիւնները կը կարդայ:

Այո՛, հեռանկարիս պատկանող թուականները կը ճշդուին: Նոյն թափով՝ ղէմքերը կը խառնուին: Վարդապետանեղու սքեմը, իրենց հաւասարակշռոյթին հասած. երիտասարդ կրօնաւորներու հայեցի « չունչը » պերճութեամբ կը սոնքայ:

Ահաւասիկ վարժարանը. նոր տարեշրջան, նոր դէմքեր, նոր ուսուցիչներ. կարծես՝ Մուրատ – Ռափայէլեանը ուրոյն ծիրի մը շրջանը կ'ապրի: Մեր ուսումնապետ Հայր Վրթանէսը՝ տեղափոխուած է: Փոխանորդը՝ ազգուն վարդապետ, հիւանդ կերպարանք մը ունի: Տժգոյն ղէմքին՝ բիւրեղեայ ժպիտը, կը վանէ մեր մոքէն, կասկածն ու վախը: Ընդհակառակն՝ երբ արտօնութիւն մը խնդրենք, ժպիտը՝ իր հոգեւոր անձի վերաբերող, անբացատրելի քաղցրութիւն մը կը հաղորդէ: Աչքերը՝ իր խորքին քննարկու, յառումը հեզահամբոյր, աչակերտներուն կը դրոշմեն ակնածանքի երեւոյթ: Ձայնը՝ ղէմքին արտայայտութեան պէս ներդաշնակ. իր ելեւէջներուն մէջ, կը պահէ հաճելի նրբութիւն մը: Զօրեղ դաղափարական մը կ'ամբողջացնէ վարդապետին իմացականութիւնը: Հայր Կիւրեղի անձնաւորութեան լուրը, վայրկեանական տարածուած է մեծերէն մինչեւ փոքրերու դասարանը: Փոքրերս՝ կ'ակնկալենք վարդապետին առաջին հայերէնի ու ղրականութեան դասը. անշուշտ՝ ան մեր կարողութեան համաձայն պիտի ըլլայ. սակայն՝ առաջին շփումն է որ տարակուսանքի է մատնած մեր սրտերը ու տարրալուծած մեր մտային խոհումը: Աւելի չուտ, կ'ակնկալենք կմկմալու պարագան ու այդ վայրկեանի մորմոքը:

Հայր Կիւրեղ՝ կեցած է մեր առջեւ, ղէմքը միշտ նոյն պարզութիւնը կ'արտացոլայ: Լռութեան մէջ, աչքերը կը հետեւին ամէն մէկ աշակերտի չափա-նիշը առնելու:

— Տղաք՝ այսօրուան մեր առաջին շփումը իրարու հետ ծանօթանալն է: Գիտնալու համար ձեր մտային պաշարը եւ հայերէնի կարողութիւնը, քանի տող շարադրութիւն մը կը պատրաստէք. նիւթը կը ձգեմ ձեր կամքին: Այժմ պիտի ուզէի ձեր ընթերցանութեան կարողութիւնն ալ գիտնալ, առէք Ալիշանի՝ Ցուշիկք Հայրենեաց Հայոցի « Նախաբան առ Հայկակ »ի տողը:

Այսպէս՝ երկու տարի շարունակ, Հայր Կիւրեղ զերմարդկային ուժով, սպառած էր իր սրտի ու մտքի ամենագեղեցիկ հոգածութիւնը, որպէսզի՝ մեր մտային սերմը ծաւալէ իր կորիզը արժանավայել ներշնչումով. ու՝ մեր կեանքի երկայնքին, զուգահեռ՝ ըմբռնենք իմաստը Հայկականութեան. ու՝ զգայնութեամբ մշակենք անոր խթելը...

Քանի տարի առաջ՝ տոգորումով պատրաստած էի, առաջին ուխտագնացութիւնս ղէպի Վենետիկ: Այնքա՞ն յիշատակները, այնքա՞ն կարօտ, տեսնելու երիտասարդութեան վայրերը, վարդապետներու ղէմքը, լսելու անոնց խօսքը, յիշողութեան արտայայտութիւնները, ու վերջապէս, մեր ողջագուրումը: Օրերով մտքիս մէջ չազած էի այդ երկնութիւնները:

Սուրբ Ղազարը աննկուն՝ պահած էր իր դեղածիծաղ ղիմագիծը: Հոն էին՝ ճանչցած վարդապետներէս շատերը: Հ. Սրապիոն՝ ուսումնապետս, Հ. Կիւրեղէն յետոյ, Մխիթարեան Աբբահայրն էր եղած: Հ. Վահանը, Հ. Մանուէլը, ուրիշ նոր ղէմքեր ու վերջապէս, Հ. Կիւրեղը, մլիւտ քաշուած իր հոգեկան մըրմունջին մէջ: Տարիներու պալարումը ո՛չ մէկուն վրայ ծերութեան քօղն էր նետած. միայն՝ աղէն – անդին, քունքերուն կամ մօրուքին մէջ կորսուած, քանի մը ճերմակ մազեր իրենց պատկառանքն էին բերած: Շատերուն ժպիտի խորշը նրբութեամբ էր զծուած. սրտերը վէրապատ՝ պահած էին իրենց ազնուական հանդամանքը: Հայր Կիւրեղ չէր փոխուած. միւս նոյնը՝ սակաւախօս, աչքերուն հուրը, նոյն ասոիճանին, որքան տարածուն հոգեկան հայեացքը:

Անմոռանալի օր մը անցուցի վարդապետներուն հետ: Վերջին ժամուն՝ նըստած էինք Մխիթարի արձանի շուքին տակ, ուր մեր հոգեկան նուաճումները իրենց գործովի համայքն էին սփռած: Նոթրեկ վարդապետներ՝ կը զարմանային Հ. Կիւրեղի մեզի հետ երկար ընկերակցելուն: Ուշ էր՝ Վենետիկ, կորսուած էր գոլորշիացած մառախուղի մը մէջ, հանդիսաւոր ջուրերը կը ծփային կղզեակին շուրջ, կարծես խաղաղութեամբ պըլէին Ս. Ղազարը յաւերժութեան ծոցին մէջ: Անդին՝ արեւը մարը մանելէ առաջ, իր վերջին ջերմութիւնը կը յամենար շէնքին, դէմքերուն ու մեր ապրումներուն լացման:

Շատոնց վերջին վափուեթթօն անցած էր:

Հ. Կիւրեղ՝ ուզած էր հետս ուղեկցիլ, մինչեւ Լիտօ անցնող կղզիին փոքր մակոյկի քարափը: Առանձին՝ յանկարծ, վարդապետին քերանը. հարցումներու տեղատարափ էր եղած: Կը հետաքրքրուէր կեանքիս մասին, ի՞նչ էր մտային զբաղումս, ի՞նչ կը կարդայի, ի՞նչպէս կը հետեւէի հայկական կեանքին, արդեօ՞ք կը զբէի, ո՞վքեր կը կազմէին փարիզեան շրջանակս, դեռ ի՞նչի հետամուտ կ'ուզէի ըլլալ: Չեմ յիշեր ի՞նչ էին եղած պատասխանները: Միայն՝ վերջալոյսին, Հայր Կիւրեղի ղէմքին, հին օրերու ժպիտը, վերագտած էր իր անհուն զաղցրութիւնը...:

Անկէ ի վեր՝ քանի անգամներ այցելած եմ Ս. Ղազար, առանց բախտը ունենալու տեսնել Հ. Կիւրեղը: Այնքան՝ ղէմքերը փոխուած էին, որ չէի համարձակած ծանօթ վարդապետներուն անունները տալ վախէս, որ մէկերուն անհետացած մէկը կ'ըլլայ: Տեսակ մը երկի՞ւղ կամ յարգա՞նք անոնց յիշատակին:

Վերջերս՝ Մայիսին, նորէն Վենետիկ էի հանդիպած, այս անգամ ալ, այն յայտով որ Հ. Կիւրեղը կը տեսնեմ. անշուշտ կ'երեւակայէի, տարիները կ'գած էին ուխտունըութեամբ վարդապետը: Սակայն, կորսուած զանազան զբօսաշրջիկներու խումբին մէջ, չուզեցի առաջնորդ վարդապետին, իր պաշտօնէն խանգարել: Միայն՝ ալեւոր ծերունւոյն որպիսութիւնը հարցուցի:

Այսօր՝ Ֆրանսական թերթերուն մէջ, կը տեսնեմ Վենետիկը կրկին ջրամոյն... կրկին՝ սեւը կը պատէ քաղաքի բնակչութեան սիրտը... Այս յիսուն տարիներու շրջանին որքան « Գեղունի »ն փոխած է իր դիմագիծը... արդեօ՞ք մենք ենք ծերացած թէ կեանքի ընթացքը մեր ազոտած աչքերուն մրինչ է նետած...:

Ո՛չ հեռուն՝ կղզիի մը մէջ, ուր Մխիթար վարդս մըն է կերտած, յոգնած կայծ մը կը հանգչի... առ յաւէտ հոն կը ննջէ մեր սիրելի Հայր Կիւրեղը...:

ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ

Վենետիկ, Ս. Ղազար
12 Յունուար, 1980

օրեայ շարժումներուն եւ հոսանքներուն կը հետեւէիր արթուն, նոյնիսկ ասա – ուածաբանական, սուրբ – զրային եւ կրօնական այժմեան ուղղութիւններուն: Ու մինչեւ իսկ զարմանք կ'ազդէիր մեզի, երբ 85 տարեկանիդ, այսպիսի հարցերու մասին անձնական կարծիքներ կը յայտնէիր. կ'ողբայիր միայն որ չիշողութիւնդ հեզհեզ կը տկարանար...:

Համեստութիւնդ վիրաւորուած զգացիր, երբ 1944ին, ձեռագիրներդ խելելով, եղբայրակիցներդ հատորի մը մէջ ամփոփեցին մեր հին ղրականութեան պատմութեան մասին պատրաստած դասերդ. ու երբ հաճեցար, հատորն ամբողջացնելու համար, ղրեթէ պարտադրաբար՝ մատենաղիտական ցանկեր աւելցնել ու փոքրիկ յառաջաբան մը ղրել, անպատճառ ուզեցիր որ ճակատին ղրուէր «Լիկէոնական կարգերու Համար» ենթախորագիրը: Բայց մենք պիտենք որ լիկէոնականներու ասոիճանէն շատ աւելի բարձր հասու – նութիւն պահանջող բազում էջեր կան այնտեղ, եւ նոյնիսկ լաւագոյն վերլուծումներն ու անձնական զատումները՝ մեր հին ղրականութեան պատմութեան նուիրուած բոլոր ղրութիւններէն:

Այս իրիկուն դուն ղարձեալ կարծես մեր զասարանն ես իջած ու լուսերէն ճառատով՝ մեր հոգիներուն մէջ ղարձեալ կայծեր կ'արծարծես, կայծեր սրբութեան, կայծեր զիտութեան:

Մխիթարի եւ Ալիշանի հարազատ հետեւորդն ես դուն՝ մեզի համար, որ զոյդ թեւերով՝ սրբութեան եւ զիտութեան՝ առինքնեցիր հոգիներ, կերտեցիր սե – րունդներ, պատրաստեցիր առաքեալներ:

Մահուանդ անկոչին մէջէն իսկ մեզի ատոնածախօսեցիր զաղտնիքներն անզենականին, որպէս մերօրեայ հոգեացեալ ու քրիստոնեայ Սոկրատ մը, կամ ճղնաոսն Նարեկացի մը, ու թոռար խազաղ դէպի երկնային երանաւէտ Հայրենիքը, որուն ուղղուած էր կեանքիդ մէն մի վայրկեանն ու ամէն գործ:

Մնակաւէտ աղօթքներուդ մէջ յիշէ՛ մեզ, ո՛վ սիրելի ու պաշտելի լուսահոգի Հայր Կիւրեղ, ուսուցիչ ու դաստիարակ մեր:

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

մինչեւ կատարեալ իրապաշտութեան հասնելով, երբ տակաւին Աբեմուտքի մէջ ղրական գեղեցիկը կաշկանդուած էր իմացական եւ հոգեկան տուեալներով:

×

ՆԱՐԵԿԱՑԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԸ

Թէեւ Նարեկը արդիւնք է բուռն զգայումի, բայց Գրիգոր զրած է որպէսզի իր անունը անմահանայ (Բան ՁԸ). սոյն պատճառով դիտումով կ'աշխատի իր ոճին վրայ, կը հնարէ ըսելու նոր ձեւեր եւ կը ջանայ ստեղծել իր նկարագրին նըման քերթողական արուեստ մը, ուր բնականաբար գերակշիռ պիտի ըլլային քերթողին մէջ տիրող կարողութեանց՝ երեւակայութեան եւ զգացման պահանջած դիծերը: Ցետոյ պիտի հալածէր իր բանաստեղծութեան ձեւը ու զայն իր խորութեամբ արտայայտելու աստակ պիտի ըլլար. իրապէս Գրիգորի մէջ բանաստեղծութիւն եւ արուեստ սերտօրէն իրարու շաղկապուած են: Այդ արուեստը բարդ է, ինչպէս է Գրիգորի հոգին, է վերլուծող եւ միաժամանակ համադրող ար – ուեստ մը. վերլուծող՝ քերթողին մտքին մէջ կազմուած աոեն, համադրող՝ արտայայտութեան մէջ: Այս արուեստը կը խօսի գլխաւորապէս երկու զգայարանքներու՝ աչքին եւ ականջին: Նախ կը դանենք նկարագրականի տիրապետող դիծ մը: Նարեկացի ունի չքեղ եւ զօրաւոր վրձին մը ունի. մխիթը զոյներով եւ պատկերներով լեցուն է, ամէն բան երեւակայութեամբ ու զգայարանքներով կը նկատէ եւ պատկերներով արտայայտելու ձգտում մ'ունի, պատկերներ՝ մութ եւ թանձր զոյներով առանց պայծառութեան եւ վայելի, բայց մեծապէս ճոխ եւ ազդու են. յաճախ պատկերներու այս շերտերը պարբերութիւններ կը կազմեն: Հեղինակը ունի նաեւ անսպառ բեղունութիւն մեկնոյն զաղափարին համար այլազան բացատրութիւններ գտնելու մէջ: Անկից կը զգացուի երկար ատող կրկնութիւններ, սակայն ինքը այս կրկնութեանց մէջ կը զնէ բացատրութեան ուժ, ներքին յուզումնք, որով անոնք զեղեցկութիւն մը կ'առնեն: Ամէն զատ ամէն բան իր բացարձակ նկարագիրով կը ներկայացնէ, որով աւելի ուժգնութիւն կը տառնան բացատրութիւնները: Նկարագրութիւնը նիւթական, կենդանի եւ մանրամասն է. դիտելու արտակարգ կարողութեամբ օժտուած՝ կ'աշխատի ամէն ինչ իր բոլոր կողմերով նկատել եւ հոն ալ յորդաբուխ առատութիւն մ'ունի մանրամասնութեանց:

Նարեկացի ունի նաեւ դիտումը ստեղծելու երաժշտութիւն մը իր քերթուածներուն մէջ. լեզը տաղաչափեալ չի զրեր, բայց կ'աշխատի իր խօսքին եւ արտայայտութեան վրայ. անոնց կու տայ որոշ ձեւեր իրենց կազմին մէջ. կու տայ նաեւ վանկերու չափուած թիւ մը ինչպէս նաեւ ամանակ մը՝ որ կ'արձագանգէ մէկ նախադասութենէ միւս նախադասութիւն. այսպէս իր զրութիւնը կը մօտենայ թըւական ոտանաւորին: Երբեմն տեղ տեղ ձայնարկուներէ փոխ առնելով յանդաւոր ալ կը վերջացնէ իր չափուած նախադասութիւնները, ծնանելով երաժշտական չարժում եւ կշռոյթ մը, բայց չատ կանոնաւոր եւ միօրինակ՝ երբեմն տաղտըկացնելու աստիճան. բարեբախտաբար պարզ արտաքին երաժշտութիւն մը չէ. բառերը Նարեկի մէջ միշտ զաղափարի մը պատկերատ ներկայացումն են: Կան որ ուզած են տեսնել Նարեկի մէջ առանձին չափական արուեստ մը. լաւագոյնն է ըսել թէ ամանակաւոր արձակ մըն է. կան սակայն մասեր որ մասնաւոր չափով յօրինուած են, ինչպէս ԺԲ-ի Գ հատուածը. ԻԶ-ի Բ, Գ, Դ, հատուածները. Զ-ին Գը եւլն.

Նարեկը անթերի չէ: Բանաստեղծը ատատազեղ եւ չռայլ է, բայց չափազանց կը գործածէ բառերու կուտակումը, միեւնոյն զաղափարին հոմանիշներով կըրկնութիւնը, բառերով պատկերներ կազմելը, չափազանցութիւնը, զարձուածներու միակերպութիւնը, տատակրկնութիւնը. մերթ ալ կը գործածէ չրջաբանութիւն. ունի ակնարկութեան մթութիւն, թուարկումի անտեղի երկարում. ատոնք պակաս կողմերը կը կազմեն այս զեղեցիկ զործին, եւ մեծ մասով արդիւնք կրնանք նկատել զարուն մտայնութեան եւ միջավայրին ազդեցութեան:

×

ԼԵԶՈՒՆ

Լեզուն զոր կը գործածէ Նարեկացի իր ստեղծածն է, որու համար կ'առնէ մաթոցեան զոլորտի եւ յունաբան չրջանի լեզուական բոլոր տարրերն ու երեւցած նորութիւնները. բայց ամէ ինչ իրարու խառնելով եւ յարմարցնելով իր նկարագրին, կը ստեղծէ հայերէն մը որ իրենն է: Իր զաղափարները եւ զգայութիւնները թարգմանելու համար իրենց ուժով եւ ահաղնութեամբ, իրեն բաւական չէ եղած հայերէն լեզուի մթերքը եւ դիմեր է նոր ածանցումներու, բառակերտութիւննե – րու, բարդութիւններու, հնարելով լեզուական ամենազան ձեւեր, որոնք իր ոճը նկարչական հրապոյրներով կ'օժտեն. շատ անգամ իր ստեղծած բառերը պատկեր մը կամ բանաստեղծութիւն մը կըրնան բովանդակել, բայց լեզուական տեսակէտով այնքան վայելուչ չեն: Ցետոյ աւելի զաղափարին ուշ զնելով եւ քերթողական ձեւին, կը գործածէ քերթողական ազատութիւններ, մերթ կը դիմէ անկանոնութեանց, երբեմն պարբերութիւնները անկապ կը թողու, երբեմն ալ չափազանց սեղմութիւն կը գործածէ՝ մթութիւն ստեղծելով: Այդ լեզուն կ'ազդէ ստեղծի իր նորութեամբ եւ երաժշտութեամբ՝ քան իր վայելչութեամբ եւ վեհութեամբ. հիւթեղ եւ զօրաւոր լեզու մըն է քան թէ ազնիւ եւ պերճաբէն պարզ. հեղինակը ամէն ձեւ եւ ամէն բան կը գործածէ իր բանաստեղծական նպատակին հասնելու համար. իսկ տաղերը աեւելի ունին լեզուի ժողովրդական ասոց – ուածքներ եւ տեսակ մը ձեւի նրբութիւններ, որ անոնց եղական նկարագիր մը կ'ընծայեն:

Նարեկ՝ զրուած վանքի առանձնութեան մէջ, թերասուերներու եւ աղջամուղջերու խառնուրդով, հեռաւոր խորհրդական զաղափարի մը ձգտումով, անըմբռնելի լինքն իր մէջ՝ զարմանալի – օրէն կրցած է ժողովրդականանալ: Դիժուարամուտ անտառ մըն է, որ սակայն առանձին լուսինի մը մոգական երե – ւոյթները ունի, այս պատճառով ժողո – վուրդը դիւթուած՝ փարած է անոր եւ պաշտած, առանց ըմբռնելու:

ՀԱՅՐ ԿԻՒՐԵՂ ՎՐԴ. ՔԻՊԱՐԵԱՆ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԹ.— Մարսէյլէն, Ծուն – ուար 10ին, «Ծառաջ»ի չէք–փոսթալի հաշուոյն 350 ֆր. ղրկող Պ. Տօնապետեա– նէն կը խնդրուի ճշգրիտ հասցէն հաղոր– դել, նոյն անունով բազմաթիւ բաժա – նորդներ ըլլալով այդ չրջանը:

Շնորհակալութիւն:

DINER - DEBAT

Vendredi 25 Janvier à 19 h. 30
101, Rue de l'Université, Paris
(7ème étage)

Thème : *Les Droits de l'homme* 30ème Paragraphe), avec la participation de Mgr. Pezeril, J. F. Revel (Directeur de l'Express)
Me E. Jakhian, Me Emile Aslanian, Me Miquel.

Animé par G. Stephanesco
Participation 90 F.
ou 35 F. pour les jeunes

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաճեռնութեամբ Կապ. Խաչի Վիէ– նի մասնաճիւղին, Կիրակի, Ծունուար 27, կէսօրէ ետք ժամը 3ին Գ. Իփէկեան սրահը:

Հայերէն երգ, պար, արտասանութիւն դպրոցի աշակերտութեան կողմէ:

Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաժ– նէ սրահը եղող բոլոր մանուկներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը շնորհակալու – թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.

Այրի Տիկ. Էլմաս Պօղոսեանի մահուան առթիւ իր զաւակներէն 2000 ֆր., Վա – լանդէն Տիկ. Աւճեան 100: Մահուան քա– ռասունքին առթիւ Պօղոսեան եղբարք 500 եւ Վալանդէն Տիկ. Աւճեան 100: Աչոա Գէորգեանի մահուան առթիւ, Ալֆորվի– լէն Տէր եւ Տիկ. Ս. Թիւրեաքեան 250: Մելինէ Թօրիկեանի մահուան քառասուն– քին առթիւ Մ. Նահանգներէն Թաւչան– ճեան եւ Տէմիրճեան ընտանիքներ 60 տո– լար, Լիոնէն Տիկ. Մ. Թաւչանճեան 100: Տիկ. Տ. Ծառուկեան իր զաւկին Ալէնի պատկի առթիւ 1000: Տէր եւ Տիկ. Փիէր Ժանկէ, ձեռամբ Պ. Ա. Օպոզեանի 2500: Այրի Տիկ. Ռ. Համամճեանի մահուան առթիւ փ. Ժղպս.ի, Տէր եւ Տիկ. Շա– քարեան 300: Լիոնահայ Տիկ. Մխիթիւն 200, ԺԱՖ 200, Տէր եւ Տիկ. Կ. Շամ – լեան, Տէր եւ Տիկ. Տարագճեան, Տէր եւ Տիկ. Վ. Տէր–Սարգիսեան եւ Տէր եւ Տիկ. Ա. Պէնէզեան 100ական: Տէր եւ Տիկ. Օպոզեան եւ Տէր եւ Տիկ. Մ. Մալ– ճեան 50ական: Պաղտասար Ալթունեանի մահուան առթիւ Լիոնի Կապ. Խաչ 150: Յովսէփ Գալուստեանի մահուան առթիւ Պր. Պ. Գօշգօշեան, Տիկ. Խժտահարեան, Տիկ. Թումխիկեան եւ Պր. Ա. Խժտահար– եան 50ական: Այրի Տիկ. Եաղուպեան իր ամուսնոյն յիշատակին 100ական եկեղե– ցիին, դպրոցին եւ Ազք.ին: Տէր եւ Տիկ. Շ. Ներկիզեան, Տիկ. Մ. Տէտէեանի մահուան առթիւ 500: Վիէննէն Տիկ. Գա– լայճեան 500, Պ. Ա. Թաթոյեան 100 եւ Տիկ. Վ. Խօքսիւզեան 50: Պր. Հ. Տէյիր– մէնճիօղլու 500, Պր. Պաք 150, Պր Խա– չերեան, Պր. Պետրոսեան, Պր. Պալեան, Թէրզեան, Ց. Թօփալեան, Ղազարոսեան, Տիկիններ Նահապետեան, Գաբուճեան, Լ. Գարայեան, Մնայեան, Ց. Մանուկ – եան եւ երկու բարեպաշտուհիներ 100– ական: Տիկիններ Սահաթէլեան, Հաբէլ– եան, Թազւորեան եւ Այտընեան 50ական: Պր. Ալճեան 30, Տիկ. Զաքոյեան 20: Տէր եւ Տիկ. Պահամեան 250 դպրոցին: Վ. Գիւթապճեան 100 դպրոցին: Տիկ. Մ. Ադըլեան 100, եւ Պր. Թահան 50:

Ս. Ցակոբեայ տօնի մատաղօրհնութեան առթիւ՝ Տիկ. Եաղուպեան 200, Տիկիններ Սօմունեան, Ոսկերիչեան, Ս. Ադըլեան, Մ. Ադըլեան, Սահաթէլեան եւ ան 100– կան: Տիկիններ Գրիգորօֆ, Աղապալ – եան, Թումֆայեան եւ Ցովակիմեան 50– ական: Տիկ. Բեթրաքեան 40, Տիկ. Ց. Գասպարեան 30, Տիկիններ Ցովհաննէս– եան եւ Զալըգեան 20ական:

ԿԸ ՓՆՏՌՒԻ

Լաուրա Գուրգէնի Կոմչոյեան (ծնեալ Մելիքեան) կը փնտռէ հայրը՝ Գուրգէն Սեդրակի Մելիքեան, ծնած 1911ին, հօր– եղբայրը Գերասիմ Սեդրակի Մելիքեան (ծնած 1914ին) Հայաստանի Բասարգե– չար գիւղը: Իրենց մօրը անունը՝ Ա – նոյշ, չորս եղբայր եւ վեց քոյր եղած են: Գերասիմի աղջկան անունը Բելա, կնոջը՝ Սաթիկ: Իրենցմէ լուր չկայ հայրենական պատերազմէն ի վեր, բայց հաստատուած է թէ ողջ են: Լուր ունեցողներէն գրել՝

Komchouyan Laura
9, Rue St. Maximin
Bld Schweitzer Zup
13090 Aix-en-Provence

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Պան Էյօ – Քաշանի մասնաճիւղին կողմէ, Կիրակի, Փետր. 3 ժամը ճիշդ 15ին
Կը մասնակցի Իսիի Ան եղբչախումբը ղեկավարութեամբ
ՀՐԱՆԴ ԱՃԻՄԵԱՆԻ
Թատերական ներկայացում Ալֆորվիլի թատերախումբին կողմէ՝
ՀԻՒԱՆԴՏԵՍԸ

MATINEE CULTURELLE

Avec la participation de la chorale ANI et de la troupe théâtrale d'Alfortville
MAISON DES JEUNES DE CACHAN Ave. Louis Georgeon, Cachan

ԳՈՐԳԻ ՎԱՃԱՌԱՑՈՒՆ
ԱՐՄԻՆ

ուր պիտի գտնէք արեւելեան ցաւագոյն գորգերը, մատչելի գիներով

ARMINE

les plus beaux Tapis d'Orient

importation directe, prix, choix, qualité

acheter un tapis chez Armine.
est un placement sur et agréable

ARMINE
ANTIQUITÉS - TAPIS
73, RUE LA FAYETTE, 75009 PARIS
tél. 878 80 13 métro Cadet

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Հայկուհի Կիւլպուլեան (Կուսկ– վիլ) կը նուիրէ 200 ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Լակարտի մահուան առթիւ: Տիկ. Վահանոյշ Գալ– բիչեան (Մարսէյլ) կը նուիրէ 100 ֆր. նոյն նպատակին, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկ. Սիրանոյշ Սարգիսեանի մահուան առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ.— Կապ. Խաչի Լիոնի մասնա – ճիւղը, իր արտաքին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերուհի Պերճուհի Մամուր – եանի, զաւակներուն, Մինասեան, Վար– ժապետեան, Սանճեան ընտանիքներուն եւ բոլոր պարապաներուն, իրենց քեռայ– րին, ամուսնոյն եւ ազգականին՝ ողբաց– եալ Անդրանիկ Միւնասեանի մահուան առ– թիւ, Ռոան:

LA CAPPADOCE

spécial !

27 janvier soirée tzigane

avec

LES IVANOVITCH

du 7 au 31 janvier

la chanteuse noire américaine

NIVO

Réservations : 375-05-30 — 67 bis, Quai Blanqui — Alfortville 94

ԱԼՖՈՐՎԻԼ
ԵՐԳԶԱԽՈՒՄԲԻ ՓՈՐՁԵՐ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկե – ղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը ներկայիս կը հաղորդէ թէ ամէն Զորեքշաբթի երեկոյ– եան ժամը 8.30ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս– Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ պատարագի բազ– մաձայն երգեցողութեան փորձեր կը կա– տարուին: Ամէն անոնք որ կը փափաքին մաս կազմել երգչախումբին, կրնան գալ եւ արձանագրուիլ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կապ. Խաչի Սէն–Ժեռոմի մասնաճիւղի ճաշը՝ ՓԵՏՐ. 17ին:

×

Ցրանսահայ Գրողներու Ընկերակցու – թեան աւանդական ճաշը եւ Հարենց մըր– ցանակ, Կիրակի Փետր. 24ին, Սալոն Ժան Կուժոն — Լէ Սանթրոյի մէջ:

×

Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին տարեկան մեծ պարահանդէսը Փետր. 23ին, Ալբ Օթէլի մէջ:

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՕՐՓԵՈՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբի համերգը
ևուիրուած ԿՈՄԻՏԱՍԻ 110ամեակին
Շաբաթ, Փետր. 16 ժամը 20.45ին
Eglise St. Louis en l'Ile
19, rue St. Louis en l'Ile, Paris 4e
մասնակցութեամբ
Օր. ՍՈՆԻԱ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ (ժեծծօ)
եւ Պր. ՌԸՆԷ ՄԱՍԻՍԻ (պարիթոն)
ղեկավարութեամբ
Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Մանրամասնութիւնները յետագային

Ի ՊԱՏԻՒ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Էսահան Բարեկամական Միութիւնը եւ Փարիզահայ երգչախումբը Կիրակի, Ծունուար 27, ժամը 16ին, Ալէք Մանուկ– եան սրահին մէջ կը կազմակերպեն ըն– դունելութիւն մը, որու ընթացքին հեղի– նակը ունկնդրութիւն եւ մեկնաբանու– թիւն կուտայ իր Օրաթորիօին մասին, (զոր յատուկ հրաւէրով նաեւ Հայաստա– նի մէջ ղեկավարեց պետական երգչա– խումբի եւ նուագախումբի մասնակցու– թեամբ) ինչպէս նաեւ իր տպաւորութիւն– ները Հայաստանի երաժշտական կեան– քէն:

Գեղարուեստական բաժին — քոքթէյլ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles, Paris 17e

CENTRE CULTUREL
N. FRINGHIAN
6, Ave. Bourgain,
ISSY LES MOULINEAUX
Samedi, 26 Janvier à 20 h. 30

Conférence et Projections

sur la SCULPTURE MEDIEVALE ARMENIENNE
par PATRICK DONABEDIAN

1er FEVRIER :
Projection du film arménien
QUAND VIENT SEPTEMBRE
8 FEVRIER :
Projections de films du jeune cinéaste arménien d'Iran :
E. BALAYAN

ՀԱՅԿ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Շրջանէ մը ի վեր, Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը դիմումներ կը ստա – նայ օտարահպատակ ազգակիցներէ, ո– րոնք գործ կը փնտռեն:

Արդ, գործ հայթայթելու ի վիճակի եղող կամ գործատուներու պէտք ունե – ցող հայկական հաստատութիւններէ եւ հայ ընտանիքներէ կը խնդրենք այս նպա– տակով կապ հաստատել Ընկերակցու – թեան գրասենեակին հետ:

Հեռ. 878.02.99 եւ 281.17.80

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԻՔ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի բաբե– կենդանի խրախճանքին, Կիրակի Փետր– ուար 10, ժամը 13.30ին:

HOTEL ARCADE
2, Rue Cambronne, Paris 15e
Մուտք եւ ճաշագին 100 ֆր.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱԽՕՍՈՒԹԵԱՄԲ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԾԱՆՕԹ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՆԱՀԱՏԻ

ԱՄՓ. — Հայ բնիկ հրամայողական ձեւը. Ջարդիկեան 100աբեր արբ., սարբեր կուսակցական (արեւմտահայերէն) Հայաստանի Հանրապետութեան Հիմնադիր Ազգային ժողով – տակցկան Հայ գիտնականի «Հայ ֆոնետիկայի ընդհանուր դասընթաց Ներած (1897թ աշնան) ևն գրած նամակներ ու հեռագրեր Ս. Ջարդարեանի հասցէով, որ գնդապետ Հ. Ջարդարեանի որդին է եղել եւ ես ճանաչել եմ նրան – ... Ես նոյն ինքն ինձնից էլ պահանջում էր, որ ձեռք տամ իմ գրածներին, ուղղեմ, եթե հարկ կայ, եւ ապա տպագրեմ։ Ես ամաչում էի, որ ինձնից ոչ մի կարեւոր բան չէր մնացել, եւ ամեն ինչ ինձ համար անկարեւոր էր թւում։ Ես ուզում էի ամեն ինչ ոչնչացնել, բայց նա ինձ ստիպեց, որ ամեն ինչ ուղարկեմ Երեւան։ Ես ուղարկեցի։ Ինչ եղաւ դրանից յետոյ, ես չգիտեմ։ Ես ոչ մի նամակ չեմ ստացել նրանից։ Ես գրել եմ նրան, բայց նա չի պատասխանում։ Ես չգիտեմ, թէ ինչ է պատահել նրան։ Ես ուզում եմ իմանալ, թէ ինչ է եղել նրա հետ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հաւատարիմ իր աւանդութեան, կաթոլիկ Աթէ Շէյ. Վարչութիւնը, մասնակցութեամբ վարիզեան շրջանի իր մանուճիւղերուն, Կիրակի, Յունուար 13, կը տօնէր « Մանուկներու Օր »ը, Սէրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի մ. Պէչիկթաշլեան – Թուրզեն Մ. Ալէմշահ սրահին մէջ: Հարիւրէ աւելի մանուկներ՝ հաւաքուած Փարիզի զանազան շրջաններէն, ժամը 14էն սկսեալ կը ճրոցոցային սրահին մէջ, անհամբեր սպասելով իրենց տարեկից աշակերտներու բեմ բարձրանալուն:

Ժամը 15ին կը բացուէր բեմին վարագոյրը եւ կապ. Աթէ Փարիզի մանուճիւղի հայերէն միօրեայ դասընթացքի աշակերտուհիներէն բաղկացած կիթառահարներու խումբը, վեհավարութեամբ իրենց ուսուցչին՝ Նորայր Ազըլեանի, կը հնչեցնէր հայկական ժողովրդական նուագներ, որոնց առընթեր կը մեկնաբանուէին քանի մը երգեր: Ցաջող էր եւ պնահատելի՝ ուսուցիչին աշխատանքը:

Ապա խօսք առնելով Կապոյտ Աթէ Շէյ. Վարչութեան փոխ – առենապետուհին՝ Տիկին Տ. Յովսէփեան, վեր կ'առնէր կանացի այս մեծ կազմակերպութեան ազգօգուտ գործունէութիւնը, տարիներէ ի վեր: Ապա չեչոը կը դնէր Ֆրանսայի հայաշատ բոլոր շրջաններու մէջ կապոյտ Աթէ հովանաւորած միօրեայ դասընթացքներու կարեւորութեան վրայ, մանաւորաբար կանդ առնելով կայանի առաքելութեան վրայ: Անցեալ տարի 300 հայ մանուկներ օգտուած են կայանի բարիքներէն:

Օրուան յայտագիրը բաղկացած էր երգերէ, արտասանութիւններէ, պարերէ, որոնք ընկերական եւ հայկական մթնոլորտ մը կը ստեղծէին սրահին մէջ, մանուկներուն եւ ծնողքներուն համար: Հետաքրքրական էր եւ լուրջ աշխատանքի արդիւնք՝ Սօսի Ճինպաշեանի եւ Նիքոլ Պուլտուքեանի պատրաստած խմամճիկ – ներու ներկայացումը, հայերէով: Մանուկները զուարճացնելու համար բեր կը բարձրանար նաեւ ածպարար մը, որ անակնկալներով եւ ճարտարութեամբ հաճոյք կը պատճառէր նաեւ մեծերուն:

Մանուկներուն նախընթրիք բաժնելու պարտականութիւնը յանձնուած էր Կաղանդ պապային, որ ծոպերու տակ մուտք կը գործէր սրահէն ներս եւ կը զոհացնէր բոլոր երախաները:

Բաւին իսկական առումով մանուկներու տօն մը, ի՝ ազմուկով ու խնդութեամբ, ծնողքներու ուրախութեամբ եւ խաչուհիներու համար ալ յաջող հանդիսութիւն մը կազմակերպած ըլլալու հոգեկան գոհունակութեամբ:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոն («Յառաջ»).— Կիրակի, Յունուար 13, կէսօրէ ետք Ազգային Տան սրահին մէջ տեղի ունեցաւ « Մանուկներու Օր »ը, կազմակերպութեամբ Կապոյտ Աթէ Լիոնի մասնաճիւղին:

Բացման խօսքը արտասանեց Տիկին Մարիամ Հաբեղեան, չեչոը դնելով կանացի այս կազմակերպութեան աւելի քան չորս տարիներու տարած աշխատանքներուն վրայ եւ աւելցուց. « Կապոյտ Աթէ Լիոնի մասնաճիւղը տասնեակ տարիներէ ի վեր կը կազմակերպէ «Մանուկներու Օր »ը, որպէսզի հայ մանուկի հոգւոյն մէջ արմատանայ հայկականութեան վառ ոգին »: Ապա մանաւոր շնորհակալութիւն յայտնեց «Հայկազեան» վարժարանի ժրաջան ուսուցչուհի Տիկին Թեղանոյշ Գայթանճեանի եւ իր օգնականներուն, որոնք բծախնդիր եւ լուրջ աշխատանքով պատրաստած էին հանդիսի զեղարուեստական բաժինը:

Այնուհետեւ աւելի քան 50 մանուկները բեմին վրայ մեկնաբանեցին հայերէն խմբերգներ, արտասանութիւններ, սրահին մէջ ստեղծելով խանդավառութեան եւ ուրախութեան պահեր:

Յայտագրի երկրորդ բաժնին, Լիոնի երաժշտական դասընթացքներուն հետեւող մանուկներ՝ Արտաշէս Վարդանեան, Միքայէլ եւ Սոնիա Տօնապետեան մեկնաբանեցին զեղեցիկ նուագներ, արժանացնելով ներկաներու գնահատանքին:

Խօսք արուեցաւ հոգեւոր հովիւ Դաւիթ Եպիսկ. Սահակեանի, որ անդրադառնալէ ետք Սփիւռքի հայ կեանքին մէջ գոյութիւն ունեցող բազմաթիւ միութիւններու, որոնց կարգին նաեւ ՀՕՄ, որ Ֆրանսայի մէջ կը գործէ Կապոյտ Աթէ անունին տակ, ըսաւ. « Ֆրանսահայ Կապոյտ Աթէը ամէն տեղ ունի հայերէնի դասընթացքներ եւ ամառնային օգստոս – խուութեան կայան մը: Տեղւոյս մանանճիւղը իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած է ազգօգուտ որեւէ ձեռնարկի եւ միշտ քաջալերած է մեր գաղութին մէջ տեղի ունեցող ամէն նախաձեռնութիւն: Մեր բոլորին պարտականութիւնն է քաջալերել Կապոյտ Աթէը եւ զօրավիգ կենալ անոր իր առաքելութեան իրագործման համար՝ նիւթապէս եւ բարոյապէս »:

Ստեղծուած զուարթ մթնոլորտին մէջ, ներկայ բոլոր մանուկներուն բաշխուեցան զանազան խաղալիքներ և նուէրներ, եղան սրտաբուխ նուէրներ, որոնցմէ գոյացաւ 4380 ֆրանքի գումար մը, ի նպաստ նուիրեալ խաչուհիներու ազգօգուտ աշխատանքներու արդիւնաւորման:

Կ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ՎԻՄԱԿԱՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՍՏՈՒԳԱԲԱՆԱԿԱՆ ԲԱՒԱՐԱՆ

Պատմական Հայաստանի տարածութեան մէջ պահպանուած զանազան դարերու հազարաւոր մեծ ու փոքր վիմական արձանագրութիւնները մեզի հասած են ժամանակի, տարերքի, մարդու գործած աւերներէն մեծ մասամբ եղծուած, խաթարուած վիճակով, որու հետեւանքով անոնց հաւաստի վերծանումը եւ բնագրերու ամբողջական վերահաստատումը կարեւոր է եւ անհրաժեշտ: Այդ ըլլալու համար աշխատանքին ձեռնարկած է բանասէր Սուրէն Աւագեան, որ ուսումնասիրած է շուրջ 200 եզրեր, անձնանուններ եւ տեղանուններ, տալով անոնց բացատրութիւնն ու ստուգաբանութիւնը: Աշխատութիւնը լոյս ընծայած է Երեւանի համալսարանի հրատարակչականը:

Բառի քննութիւններու լեզուական առաջը քաղուած է արձանագրութիւններու պիտական վաւերական հաւաքածոներէն, ինչպէս՝ Նիկողայոս Մառի, Յովսէփ Օրբելիի հնագոյն չինարարական արձանագրութիւններու վերծանումները, կարօ Ղաֆադարեանի հրատարակած Յովհաննավանքի, Սանահինի, Հաղբատի, Երեւանի վիմագրական հաւաքածոները, Յովսէփ Օրբելիի եւ Սեդրակ Բարխուդարեանի կազմած « Դիւան հայ վիմագրութեան » մատենաշարի պրակները: Հեղինակը օգտագործած է նաեւ մասնագէտներու անտիպ հաւաքածոներու նիւթերը եւ յատկապէս իր ստուար հաւաքածոն, զոր կազմած է Հայաստանի Հնագիտութեան եւ Ազգագրութեան Հիմնարկի պիտական հետազօտութիւններու ընթացքին, Հայաստանի եւ Ադրբեջանի հայկական յուշարձանները այցելութեան առիթով:

Աշխատութեան մէջ վիմագրական վերծանութիւնները արուած են ըստ կարելւոյն կարճ, բայց ամփոփ կազմութիւններու մէջ նշելով այն յուշարձանը, որմէ առնուած է քաղուածքը, փորագրութեան ժամանակը՝ հայկական մեր թուական – նով (եթէ պահպանուած է), կամ ցոյց տալով թուական չունեցողներու դարը: Ժ.–ԺԴ. դարերու վիմական արձանագրութիւններուն մէջ յիշուած հարկային-պարհակային ու վաճառական – քաղաքական կարգ մը եզրեր հայագիտութեան ծանօթ կը դառնան այս աշխատութեան հեղինակին վերծանութեամբ:

Այդ բառերէն յիշենք օրինակ, բահավաթը: Այս բառը յիշուած է Աւանի տաճարի 1219ի արձանագիրը – կալուածագրի մէջ: Գրեթէ անաղարտ պահպանուած այդ արձանագրութեան առաջին հրատարակիչ Մխիթար Տէր–Մկրտչեան յիշեալ բառը բացատրած է իբրեւ հանրային եզր, նշելով թէ ան կը նշանակէ բահով վարող: Սուրէն Աւագեան բահավար բառը կը բացատրէ իբրեւ հողակոր մը, զոր կարելի է վարել, հերկել, մշակել ոչ թէ վեցկիով կամ նախագութեանով, այլ բահով, փորելու միջոցով, իչպէս՝ այգիները, բանջարանոցները եւ տան մօտակայ միւս հողի կտորները:

Հետաքրքրական է ծայր բաղադրիչով անձնանուններու վերծանումը, ինչպէս՝ Քոյրածայր, Յովհաննիսածայր, Տիրածայր, Շահծայր, Վահրամածայր, Պապածայր: Ցիշեալ անուններու ծայր բաղադրիչին նշանակութիւնը առաջին անգամ փորձած է պարզել հայ վիմագրութեան հմուտ վերծանող Գարեգին Կաթողիկոս Յովսէփեան, զայն հասկնալով իբրեւ ծեր, ծերուի, զառամեալ, որ իր կարծիքով բառին հնագոյն ձեւն է: Այս մեկնութեան համաձայն եղած է Սեդրակ Բարխուդարեան: Նոր աշխատութեան հեղինակը վիմական բնագրերուն մէջ պահպանուած վկայութիւններու բառագիտական քննութեամբ ցոյց տուած է, որ վերոյիշեալ անուններուն մէջ « ծայր » բաղադրիչը ի յայտ կուգայ այդ արմատի « նորածագ արեւի առաջին ճառագայթ, մի որեւէ բանի լաւագոյն, ազնուագոյն մասը » իմաստով, ինչպէս օրինակ ծայրագոյն, ծայրագիտակ,՝ ծայրահայր եւ այլ կազմութիւններու մէջ, ուր ամենուրեք կ'արտայայտուին բարձրագոյն, գերագոյն, գերազանց, կատարեալ իմաստները: Հետեւաբար, կ'եզրակացնէ աշխատութեան հեղինակը, վերոյիշեալ բաղադրեալ անուններու մէջ այրը ի յայտ կուգայ իբրեւ տուեալ գերդաստանի ազնուագոյն, լաւագոյն, բարձրագոյն կամ վերջին զաւակը, ըստ որուն բարդութեան առաջին բաղադրիչը կրնար արտայայտել կամ գերդաստանի նահապետը, աւագը, հայրը կամ ընտանիքի մայրը, իգական այլ անդամը:

Սուրէն Աւագեանի « Վիմական արձանագրութիւնների բառագիտութիւն » աշխատութիւնը կրնայ օգտակար ըլլալ հայ ժողովուրդի եւ հայ լեզուի պատմութեամբ, հայկական վիմագրական յուշարձաններու ուսումնասիրութեամբ հետաքրքրուողներու համար:

ԳՐԱԿԱՆ ԳՈՂԱՆԴ

ԼՈՆԴՈՆի « Ռոյըլ Ֆեսթիվըլ Հոլ »ի մէջ, վերջերս նուագահանդէս մը տուած է դաշնակահարուհի Էլենա Գիւտեան: Նուագացանկը բաղկացած է տոնաթներու փունջէ մը՝ Հայոցն, Վեպէր և Շուպերթ: Իր ապրումին հարազատութեամբ, զգայուն մեկնաբանութեամբ եւ փորձառու արուեստագիտուհիի թեքնիքով դաշնակահարուհին արժանացած է ներկաներու ջերմ գնահատանքին:

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Վ Է Պ)

= ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

ԺԲ.

Մէկ հիւանդանոցէն միւսը հազիւ 10 վայրկեան տեւեց եւ երբ Փիթիէ հասաւ այդ հին եւ անվերջանալի պատերուն տեսքը անախորժ կերպով զինքը յուզեց ծխաններէն ոմանք կը մխային եւ այդ չնքերու խումբին վրայ կը տարածէին սեւ ստուեր մը որ խոնաւութիւնը կ'իւրացնէր եւ կը հոսեցնէր պատերն ի վար: Դռնապանը իր հարցաքննող աչքերով զինքը կեցուց.

— Ո՞ւր կ'երթաք:

— Բժշկութեան ուսանող եմ:

— Լա՛ւ:

Ու իր կռնակին դարձաւ, բնաւ փոյթը չընելով հաստատելու ըսուածին ճշգրտութիւնը:

Սատարօֆ քանի մը քայլ հազիւ առած, ցած ու հին դրան մը վրայ կարդաց. « Սպասման Սրահը » եւ անմիջապէս ներս մտաւ:

Հակառակ որ կանուխէն սկսուած էին fոնսիպլթասիոնները այդ ժամուն դեռ մեծ բազմութիւն մը կար հոն, փայտէ դերաններու վրայ ցած առաստաղը կը կոթնէր եւ տեղ տեղ նոյնիսկ փլչելու կը սպառնար: Գործածութենէն սեւցած նստարաններու վրայ իրարու քով տեղ – մուած հիւանդներ կը սպասէին անթափանցիկ պատուհաններէն ամոյն լոյս մը հազիւ թէ կը լուսաւորէր այդ չարաշուք ամբոխը եւ հականեխականներու հոտը այնքան ուժով էր որ բացօդէն ներս մտողի մը խղդուելու զգայնութիւնը կուտար կոկորդը սեղմելով ջղաձգօրէն: Երբեմն հիւանդապահ մը դուռը կը բանար եւ թիւ մը կ'արտասանէր. դեղեւոտ աուեր մը կէս լոյսին մէջ կը յառաջար դէպի ներս եւ նորէն ծանր լռութիւն մը կը տիրէր. մանաւոր կերպով վրդովիչ այդ ցաւագին մարդոց մէջ: Սատարօֆ ծանր ծանր կը յառաջանար ամչնալով իր քայլերուն աղմուկէն որ կ'արձագանգէր դուէր մինչեւ սրահին խորերը. ամէնքը կը դիտէին զրեթէ կասկածով, ու իր վրայ ծանրացած հիւանդ եւ տենդագին աչքերուն հալածանքէն ազատելու համար Սատարօֆ կը փնտռէր կիները...

Հոն անկիւն մը նշմարեց զանոնք. նախ ճերմակ գոտկ մը եւ պառաւի գլուխ մը ու անոր քով Լեվան...

— Տիկին, առաւօտէն ի վեր ձեզ կը փնտռեմ:

Երկու ձեռքերով կը բռնէր անոր նիհար ձեռքը՝ թեթեւ մը քրտնած այս պահուն. Սատարօֆ իր հոգիին անշահախնդիր անձկութեան մէջ չէր գնտեր ինչպէս ինքզինքը բացատրէ դժբախտ կնոջ. մինչ տարտամօրէն կը հասկնար թէ անիկա որչափ պէտք ունէր իր բարեկամութեան, բոլորովին մինակ, անոք եւ կորսուած քաղաքին մէջ:

— Տեսա՞ք Անտռէն:

— Դեռ ոչ:

Լեվա իր քովը տեղ տուաւ Սատարօֆին նեղ նստարանին վրայ որ իր սովորական նստարանը դարձած էր այլեւս քանի մը օրէ ի վեր. այդ միջոցին մինակ Սատարօֆ նշմարեց որ միւս պառաւը լռիկ մընչիկ կ'արտասուէր. արցունքները հանդարտօրէն կ'իջնէին իր աչքերէն որոնց գոյնը անորոշ գորշագոյնի մը մէջ աւրուած էին ու խորշոմներուն վրայէն կ'անցնէին երբեմն դանդաղնալով բերնին անկիւններուն մէջ: Քիչ մը անդին երիտասարդ աղջիկ մը գլուխը գերանի մը կռթնցուցած կը նայէր դիմացը լինքնամոռացման մէջ:

— Ի՞նչ ունի այս կինը:

— Տղան մեռեր է:

Լեվա առօրեայ չփումին պատճառաւ այս դժբախտութեան եւ յուսահատութեան միջավայրին մէջ, զրեթէ տեսակ մը զգացումներու բթացման ենթակուած էր. անոր համար էր որ չոր կարուկ ձեւով մը պատասխանեց Սատարօֆին՝ մինչ անիկա զարմացումով կը դիտէր Լեվային դէմքը բոլորովին այլափոխած քանի օրէ ի վեր:

(49 – Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱԽԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Սէն-Ժեռմէի եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը Ամանորի առթիւ 150 ֆր. *կը ուխտէ :*

ESCAPADE SUR L'ARARAT

Premier 33T instrumental

de

Bernard Dededjian

en vente : région parisienne

TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART

VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE

LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)

Rest. ANOUCH :
12, rue Cadet — Paris (9e)

LYON : Bahadourian
20, Rue Villeroy

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաճեռնութեամբ կապ. Խաչի Վիէննի մանուճիւղին, Կիրակի, Յունուար 27, կէսօրէ ետք ժամը 3ին Գ. Իփէկեան սրահը :

Հայերէն երգ, պար, արտասանութիւն զպրոցի աշակերտութեան կողմէ :

Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաժնէ սրահը եղող բոլոր մանուկներուն :

Ի ՊԱՏԻՒ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Խսահան Բարեկամական Միութիւնը եւ Փարիզահայ երգչախումբը Կիրակի, Յունուար 27, ժամը 16ին, Ալեք Մանուկեան սրահին մէջ կը կազմակերպեն ընդունելութիւն մը, որու ընթացքին հեղինակը ունկնդրութիւն եւ մեկնաբանութիւն կուտայ իր Օրաթոռիօին մասին, (զոր յատուկ հրաւէրով նաեւ Հայաստանի մէջ ղեկավարեց պետական երգչա-խումբի եւ նուագախումբի մասնակցութեամբ) ինչպէս նաեւ իր տպաւորութիւնները Հայաստանի երաժշտական կեանքէն :

Գեղարուեստական բաժին — քոքթէյլ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles, Paris 17e

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է.—

Գառնիկ Թորլիքեանի թաղման առթիւ՝ Տէր եւ Տիկ. Գ. Դանիէլեան 200, Տէր եւ Տիկ. Վ. Ապրոյեան 100, Տէր եւ Տիկ. Թ. Դանիէլեան, Տէր եւ Տիկ. Կ. Դանիէլեան 50ական, Տէր եւ Տիկ. Յ. Աւետիքեան 30 ե. պ. : Հայկանոյշ Տէր-Յակոբեանի թաղման առթիւ՝ Տէր եւ Տիկ. Դանիէլեան, Տիկ. Բարթամեան 100ական, Տիկ. Ովաննա Գալուստեան 50 ֆր. : Թագուհ Տիրատուրեանի թաղման առթիւ՝ Տէր եւ Տիկ. Դանիէլեան, Տիկ. Բարթամեան 100ական, Տիկ. Ովաննա Գալուստեան 50 ֆր. : Թագուհ Տիրատուրեանի թաղման առթիւ՝ Տէր եւ Տիկ. Հ. Քէօլէեան 150, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Նազարեան 100 եւ զպրոցին 70, Տէր եւ Տիկ. Թէշարութեան, Խաչիկեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկ. Բ. Բէլթէքեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Մ. Նազարեան 100 եւ 50 զպրոցին, Տիկ. Ա. Տիրատուրեան զպրոցին 50, Տէր եւ Տիկ. Թ. Քէօլէեան, Տէր եւ Տիկ. Մ. Քէօլէեան, Օ. Ապայեան, Ս. Համասեան 50ական ֆր. : Լեւոն Քէլէշեանի մահուան քառասունքի հոգեհանգստեան՝ Զէք-չէքեան, Սէմիզեան, Թամախոյ ընտանիքները Մայր եկեղեցւոյ Տիկնանց Միութիւնը 200ական, Տէր եւ Տիկ. Կ. Սէմիզեան 500, Թորոսեան, Պէրանժէ ընտանիք 100, Պ. Լ. Ազնաւուրեան 50, Տէր եւ Տիկ Աւետիքեան 30 ֆր. : Ղազար Մէրճեանի թաղման առթիւ՝ Մ. Շապահեան 200, Պ. Օ. Ճիլարեան, Պ. Ս. Մըրմրեան 100ական, Ն. Ա. Մարաշլեաններ 50ական ֆր. :

(Շար.)

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

Ճ ա չ

պատգ. ժողովի առթիւ

Կապ. Խաչի պատգամաւորական ժողովին փակման առթիւ, այս Կիրակի, (Յունուար 27) երեկոյեան ճաշ մը տեղի կ'ունենայ Փարիզի Մշակոյթի Տան մէջ (17, Ռիւ Պլէօ)

Ներկայ կ'ըլլան ՀՕՄի կեդր. վարչութեան նախագահուհի ընկերուհի Ա. Խաչիկեան եւ ընկերուհի Ա. ՉԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

Փափաքողները կրնան մասնակցիլ :

FETE ARMENIENNE

A ALFORTVILLE

Organisée par la section de Libération Arménienne, Vendredi 25 Janvier à partir de 19 h. 30, Salle de la Municipalité, 4, Rue de Toulon

ՆՈՒԷՐ

Յովսէփ Օհանեան իր թոռնիկին՝ Պ. Սուքիասեանի ամուսնութեան առթիւ, Օրիորդ Ճառայեանի հետ 50 ֆր. *կը նուիրէ «Յառաջ»ին :*

ARMENIE 80

Nous vous proposons deux voyages importants.

— Pâques à Echmiadzine (du 4 au 12 avril)

— Commémoration du 24 Avril et manifestations du 1er Mai (du 21 avril au 6 mai)

La plupart de nos groupes seront logés à l'hôtel Olympique COSMOS à Moscou

Renseignements et inscriptions :

A PARIS

saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

A LYON

sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Խսահան – Բարեկամական Միութեան Բաժակի օրը Փետր. 10, Ալեք Մանուկեան սրահը :

ՀԱՅԵՐԷՆԸ ԱՒԱՆՑ ՈՒՍՈՒՑԻՉԻ

pour apprendre
reviser,
conserver
la langue
Arménienne

Dans le cadre de ses activités, la Bibliothèque publique d'information du Centre Georges Pompidou vous propose une nouvelle production :

L'ARMENIEN SANS MAITRE

une méthode d'auto-enseigement en trois niveaux, comprenant : un manuel et douze cassettes.

Vous pouvez bénéficier d'un prix préférentiel pour un tirage limité à 100 exemplaires.

Pour toute information relative à l'utilisation et au programme pédagogique de cette méthode de langue, vous pouvez vous adresser :

BPI, Médiathèque de langues
Tél : 277-12-33, poste 44-92

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԻՔ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Բարեկենդանի խրախճանքին, Կիրակի Փետրուար 10, ժամը 13·30ին :

HOTEL ARCADE
2, Rue Cambronne, Paris 15e

Մուտք եւ ճաշագին 100 ֆր.

UNIVERSITE PARIS III
DAUPHINE
Institut national des langues orientales vivantes

LITTERATURE ARMENIENNE DE LA DIASPORA

Programme des cours 1979-80

Lundi 4 Février
Première larme, H. Ochagan (III)
Lundi 18 Février
La revue MENK
Histoire et idéologie
Lundi 3 Mars
Ch. Chahnour (I)
La Retraite sans Musique
Lundi 17 Mars
La Retraite sans Musique
Ch. Chahnour (II)
Lundi 31 Mars
Le Bois de Vincennes
N. Sarafian (I)
Lundi 14 Avril
Le Bois de Vincennes
N. Sarafian (II)
Lundi 28 Avril
Un jour comme les autres
Z. Vorpouni (I)
Lundi 12 Mai
Un jour comme les autres
Z. Vorpouni (II)

Les cours ont lieu tous les 15 *jours de* 17 *à* 19 *heures au centre Dauphine, Salle B-*111.

LIBERATION ARMENIENNE

PRESENTE

« LE TRIANGLE »

en langue arménienne, version originale sous-titrée en français

Une exposition importante traitra principalement de l 'extermination arménienne, du problème arménien et de la dissidence.

SEANCES

LYON : Dimanche, 27 Janvier à 15 h. Mairie du 6ème arrondissement, Rue de Sèze.

PONT DE CHERUY : 3 Février à 15 h. Salle Communautaire Arm. Rue Neuve.

ST ETIENNE : La date sera précisée ultérieurement.

ՀԱՅԿ. ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ
կը ներկայացնէ՝
ԵՌԱՆԿԻՒՆԸ
Հայերէն փիլմ մը,
ֆրանսերէն ենթագրուած

ԼԻՈՆ.— Կիրակի, Յունուար 27, ժամը 15ին, 6րդ Թաղամասի Քաղաքապետարանը, Ռիւ տը Սէզ :

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻ.— Փետր. 3, ժամը 15ին Հայկ. սրահը, Ռիւ Նէօվ :

ՍԷՆԹ-ԷԹԻԷնի Թուականը՝ յետագային :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Տէսինի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Սոնա Պալապանեանի եւ ընտանեկան պարագաններուն իրենց կեսրոջ՝ Սիմակիւլ Պալապանեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 100 ֆր. նուիրած է Տէսինի Մշ. Տան չինութեան Ֆոնտին :

CENTRE CULTUREL
N. FRINGHIAN
6, Ave. Bourgain,
ISSY LES MOULINEAUX
Samedi, 26 Janvier à 20 h. 30

Conférence et Projections

sur la SCULPTURE MEDIEVALE ARMENIENNE
par PATRICK DONABEDIAN

1er FEVRIER :
Projection du film arménien
QUAND VIENT SEPTEMBRE
8 FEVRIER :
Projections de films du jeune cinéaste arménien d'Iran :
E. BALAYAN

ՀԱՅԿ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Շրջանէ մը ի վեր, Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը դիմումներ կը ստանայ օտարահպատակ ազգակիցներէ, որոնք գործ կը փնտռեն :

Այդ, գործ հայթայթելու ի վիճակի եղող կամ գործատուներու պէտք ունեցող հայկական հաստատութիւններէ եւ հայ ընտանիքներէ կը խնդրենք այս նպատակով կապ հաստատել Ընկերակցութեան գրասենեակին հետ :

Հեռ. 878·02·99 եւ 281·17·80

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները նոր տարուան առթիւ.— Պր. Մաքսուտ Մանիկեան 500 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Ճ. Պահատուրեան 200, Տէր եւ Տիկ. Գ. Զէօմլէքճեան (Վիլֆրանչ) 100 ֆր., Տիկ. Ա. Զէօմլէքճեան 25, Տիկ. Էլագեան 25 ֆր. :

Առացած է նաեւ ողբացեալ Մխէլ Խաչատուրեանի կսկծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Տիկ. Ի. Փափազեանէ եւ Տէր եւ Տիկ. Ս. Տիւմէճեանէ 100ական ֆր. :

×

Կապոյտ Խաչի Անթէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ առացած է Պր. Տէր-Գրիգորեանէ 100 ֆր., փոխան ծաղկեպսակի Պր. Թօփալեանի մահուան առթիւ եւ Տէր եւ Տիկ. Վարդանեանէ 150 ֆր., փոխան ծաղկեպսակի Յակոբ Նիկողոսեանի մահուան առթիւ :

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
24
JEUDI
24 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ստրասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատ : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.564 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.564

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱԽԱՐՈՎ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ ԵՒ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՆ ՏՒԿ ԱՌՆՈՒԱԾ

ՇԱՊԱՆ ԻՐ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՐԾ ԿԸ ԿԱՊԻ

Ջրամարսը օրէ օր աւելի սուր բնոյթ կը ստանայ եւ կը պարզուի որ Կրեմլին մասնաւոր մտահոգութիւն մը չունի համախորհրդային լարուած մթնոլորտը մեղմացնելու։

Աֆղանիստանի պարագան դեռ չէր բաւեր երեւի, քանի Երեքշաբթի օր, Մոսկուայի իր բնակարանին մէջ կը ձերբակալուէր հիւլէական խորհրդային ռումբի «հայրը» նկատուած, Խաղաղութեան Նոպէլի մրցանակ՝ Անդրէյ Սախարով։ Համաշխարհային համբաւի տէր պիտանականը եւ մարդկային իրաւանց քաջարի պաշտպանը ընտանիքով կը վտխագրուէր Մոսկուայէն 400 քիլոմեթր հեռու Գորկի գիւղը, ուր հսկողութեան տակ առնուած է այն բնակարանը, ուր ինքը տեղաւորած են։

Պարզ է որ Աֆղանիստան, յաւելեալ Սախարով, չատ եկաւ Ազգ. ժողովի նախագահ՝ Շապան Տէլմասի համար, որ Հորեքշաբթի օր կ'որոշէր կարճ կապել իր այցելութիւնը եւ Փարիզ վերադառնալ նոյն իրիկունը։ Այս պաշտօնական այցելութիւնը տասը օր պէտք է տեւէր։

Սախարով խորհրդանիշ մըն էր դարձած, որու վիճակուած ճակատագիրը յանկարծ կը քօղարկէ Աֆղանիստանի հարցը։ Յիշենք դատապարտողներու մեծաձայն երդչախումբին մէջ՝ Իւմանիթէ, որ չէր վարաներ Հորեքշաբթի առաւօտ, տալէ եզք լուրը չեչտելու թէ՝ նման միջոցներ կրնան միայն մեր անհանդուրժութիւնը յառաջ բերել»։

Կասկած չկայ որ Սախարովի դէմ ձեռք առնուած այս միջոցը պատասխանն է Կրեմլինի Գարթբերի թելադրած պօյքոթին Ողիմպիականներու նկատմամբ եւ Մոսկուա ըսել կ'ուզէ թէ որեւէ ձեւով չզղուիր Ուաշինկթընի սպառնալիքներէն եւ քիչ մը աւելի կը սաստկացնէ «մաղցումը» եւ որեւէ կարեւորութիւն չի տար համաշխարհային կարծիքի (դէշ նուէր մըն է նաեւ Մառչէի, իր այնքան «փայլուն» պաշտպանողականէն 24 ժամ եզք...)։

Ողիմպիականներու հարցը զոր մէկտեղ դրաւ Գարթբերը բաւական ձախաւեր հակազդեցութիւն մըն էր եւ եթէ Ֆրանսական որոշ մամուլ մը (աջ) կը բողոքէ որ Ողիմպիականի Ֆրանսական կոմիտէն ընդունած ըլլայ պաշտօնապէս Մոսկուայի հրաւէրը, ամէնէն լուրջ եւ անաչառ տեսակէտը կը յայտնէ Էֆիփ (Յունուար 22) երբ կ'առաջարկէ որ Ողիմպիական ներէն ջնջուին ազգային դրօշակները եւ ազգային փառերգները, ու խաղերը վերասանան իրենց զուտ մարզական բնոյթը եւ փառաւորուի միայն՝ ոդիմպիական մարզիկը եւ ոչ ան կամ ան Պետութիւնը։

×

Սախարով, որ 59 տարեկան է, կը զրկուի նաեւ իր բոլոր տիտղոններէն եւ չքանչաններէն։ կը դադրի նոյնիսկ «Աշխատանքի Խորհրդային Հերոս»ի տիտղոսէն, զոր իրեն չնորհած էր Գերագոյն Խորհուրդը։ Իզվեստիա «կը բացատրէ» որ այլեւս կարելի չէր հանդուրժել դիտնականին քանդիչ գործունէութիւնները։

×

Երկու մեծերը կը չարունակեն ուրեմն իրարու ասպարէզ կարդալ, մէկը՝ զըլխաւորաբար մտահոգուած իր ընտրողներով, իսկ մի՞սը։ Պատերա՞զմ կ'ուզէ թէ ոչ պարզապէս չարունակել օգտուիլ Աբեմուտքի ապիկար քաղաքականութենէն, որու չնորհիւ տասնեակ տարիներէ ի վեր կը տարածէ իր կայսրութիւնը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԵՀՐԱՆԻ Յեղափոխութեան Խորհուրդը հաստատեց Պազերկանի կառավարութեան տուած որոշումը եւ ջնջեց 1921ի դաշնագիրը Խորհ. Միութեան հետ, որ «այլեւս այժմեական ոչ մէկ չահեկանութիւն կը ներկայացնէ»։ Մաշատ Թեհրան օդանաւը, որ ճգմուած է առջի օր Թեհրանի մօտ լերան վրայ, իր 124 ճամբորդներով, կրնայ արկածի զոհ դացած չըլլալ այլ՝ եղեռնափորձի։ Ֆիկաօի աշխատակիցը՝ Թիէրի Տէժարտէն չէր կրցած հասնիլ Մաշատ օդանաւը առնելու, պարսիկ ոստիկան մը զինքը երկար «ձերբակալած» ըլլալով քննութեան համար։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ հրապարակէն վերցուին ֆրանսական արտադրութիւն եղող դեղ մը՝ տիֆլիւրէֆս (միզեցնող) եւ տրուած երբեմն արեան գերճնշումի պարագաներու, որովհետեւ լեարդի ծանր հիւանդութիւններ կը պատճառէ (52 պարագայ նկատուած է Ամերիկա, 5ը՝ մահացու)։

ԹԵՀՐԱՆ

ԱՋԳԱՅՆԱՅՈՐԻՄ Հայկական մարզական ակումբներու

Ալիֆ Յունուար 16ի իր թիւին մէջ, մտահոգիչ լուրեր կուտայ ինչ կը վերաբերի Հայկ. մարզական ակումբներու ապագային։ Կը պարզուի որ Իրանի Յեղափոխութեան Խորհուրդը հրապարակած է օրէնք մը, երկրի մարզական ակումբներու ազգայնացման մասին, որու ենթակայ են նաեւ հայկական միութիւնները, ինչ որ կը հակասէ երկրի Սահմանադրութեան 13րդ եւ 26րդ յօդուածներուն։ 26րդ յօդուածին համաձայն բոլոր կրօնական փոքրամասնութիւնները կրնան ունենալ կուսակցութիւններ, հաւաքականութիւններ եւ միութիւններ։ Արդէն իսկ Թեհրանի «Արարատ» եւ «Սիփան» մարմնամարզական միութիւնները ստացած են Իրանի Մարզական Կազմակերպութենէն ըղձալի բերականները, որոնց կցուած է Յեղափոխութեան Խորհուրդի կողմէ վաւերացուած ակումբներու ազգայնացման նոր օրէնքը։

Ըստ նոր օրէնքի երրորդ կէտին, բոլոր միութիւններու չէնքերը, ամբողջ գոյքերը պիտի զառնան Մարզական. Կազմակերպութեան սեփականութիւնը։ Համաձայն 7րդ կէտի, միութիւններու ըզգեստներու գոյները, դրօշակը եւ խորհրդանշանը պէտք է վաւերացուին Կազմակերպութեան կողմէ։ Ի դէպ, նախկին վարչակարգն ալ նման ծրագիր մը մշակած էր, սակայն հանդիպած էր հայկական միութիւններու բուռն բողոքներուն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԵՀՐԱՆԻ Յեղափոխութեան Խորհուրդը հաստատեց Պազերկանի կառավարութեան տուած որոշումը եւ ջնջեց 1921ի դաշնագիրը Խորհ. Միութեան հետ, որ «այլեւս այժմեական ոչ մէկ չահեկանութիւն կը ներկայացնէ»։ Մաշատ Թեհրան օդանաւը, որ ճգմուած է առջի օր Թեհրանի մօտ լերան վրայ, իր 124 ճամբորդներով, կրնայ արկածի զոհ դացած չըլլալ այլ՝ եղեռնափորձի։ Ֆիկաօի աշխատակիցը՝ Թիէրի Տէժարտէն չէր կրցած հասնիլ Մաշատ օդանաւը առնելու, պարսիկ ոստիկան մը զինքը երկար «ձերբակալած» ըլլալով քննութեան համար։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ հրապարակէն վերցուին ֆրանսական արտադրութիւն եղող դեղ մը՝ տիֆլիւրէֆս (միզեցնող) եւ տրուած երբեմն արեան գերճնշումի պարագաներու, որովհետեւ լեարդի ծանր հիւանդութիւններ կը պատճառէ (52 պարագայ նկատուած է Ամերիկա, 5ը՝ մահացու)։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՐԱՏՈՒ

ԽՈՐԵՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ Ե. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՏՆԱԳՆԱԿԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՒՄԲԻՆ ՄԱՍ ԿԸ ԿԱԶՄԷ

Մոսկուայի ԲԿՍԱի մարզաւանին մէջ սկսած են Խորհրդային Միութեան ոտնագնդակի խումբին փորձերը եւ պատրաստութիւնները յառաջիկայ մըրցումներու համար։ Խումբին մաս կը կազմեն Խոր. Միութեան զանազան ակումբներու լաւագոյն մարզիկները, որոնց կարգին նաեւ Խորէն Յովհաննիսեանն, Երեւանի «Արարատ»էն։ Խումբը փետրուարին բարեկամական մրցումներ կ'ունենայ Իտալիա, որմէ եզք՝ մինչեւ Մոսկուայի Ողիմպիական խաղերը, հանդիպումներ կ'ունենայ Պուլկարիոյ, Շուէտի, Ֆրանսայի, Դանիոյ եւ այլ երկիրներու խումբերուն հետ։

×

ՀԱՑ ԸՄԲԻՇՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ալմա Աթայի մէջ տեղի ունեցած դասական ոճի ըմբշամարտի միջազգային երիտասարդական մրցաշարքին, երեւանցի Սեդրակ Կոյունճեան ախոյեան հանդիսացած է 90 քիլօ ծանրութեան դասակարգին մէջ։ Երկրորդ հանդիսացած է Լենինականէն Մանուէլ Ափիկեան (68 քիլօ)։

Մինսկի «Բուրեվեստնիկ» մարզական ընկերութեան կեդրոնական խորհուրդի ախոյենութեան մրցումներուն, երեւանցի ըմբիշ Խաչատուր Յովհաննիսեան իր ծանրութեան (48 քիլօ) դասակարգին մէջ առաջնութիւնը չահած է։

×

ԿՈՓԱՄԱՐՏԻԿ ԱՏՈՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹՒԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած կռիւ – մարտ խորհրդային ախոյենութեան մրցումներուն յաղթական հանդիսացած է 19ամեայ լենինգրադցի ուսանող Վեաչեսլաւ Եակովլեւ։ Այսուհանդերձ, մըրցաշարքին յայտնութիւնը եղած է երեւանցի Ատոմ Պօղոսեան, որ փոխարինած է Խորէն Ինջիկեանը։ Ատոմ Պօղոսեան զօրաւոր հարուածով մը նոք ըրած է Եւրոպայի կրկնակի եւ Խոր. Միութեան ախոյեան (չորս անգամ) Եւգենի Գորսկովը, որ մինչ այդ բնաւ նման պարտութիւն չէր կրած։ Հայ կռիւտարիկը ապա խաղացած է Եակովլեւի դէմ։ Խաղը տեղի ունեցած է լարուած եւ անդիջող պայքարի մթնոլորտի մը մէջ եւ դժուար եղած է ճշդել յաղթականը։ Վերջապէս իրաւարարներու յանձախումբը նախապատուութիւնը տուած է Եակովլեւի։ Ատոմ Պօղոսեան ապագայ խոստացող կռիւտարիկ մը կը նկատուի Հայաստանի մէջ։

ՇԱԲԱԹ՝
ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ՝
Ընդառաջելով մեր ընթերցողներու փափաքին
ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ
«ՍՊԻՏԱԿ ՁԻՒՈՐԸ»

ԻՐԻԿՈՒԱՆ ՏՈՄՍԵՐ

ՄԵՆՔ ՀՈՍ ԵՆՔ, ՀԱՊԱ ԴՕԻՔ

Անծանօթ տիկին մըն է հեռաձայնին միւս կողմը։ Ցայտնած է որ գանգատ մը ունի եւ թերթէն պատասխանատու մը կը փնտռէ։ Մեզ կը կանչեն ու ընկալուչը կը վերցնենք։ Անծանօթ տիկինը մեր ինքնութիւնը կը հարցնէ ու մենք կուտանք մեր անունը։

— Դուք թերթին հրատարակութեան բաժնէ՞ն էք, կը հարցնէ։

— Այո, կը պատասխանենք։

Այն ատեն տիկինը կը սկսի պարզել իր դիմումին պատճառը։ Գանգատ մը ունի մեր վարժարաններէն մէկուն մէջ պատահած դէպքի մը մասին։ Զգային ոճով մը կը պատմէ դէպքին մանրամասնութիւնները, կը պատմէ թէ ինչպէս ինք ալ միջամտած է որպէս ծնողք, կը պատմէ թէ ինչպէս սաստած է պատասխանատուն, վերջապէս այս բոլորին մասին բողոք կը ներկայացնէ ու կը խնդրէ որ զգուշինք այս հարցով, հրատարակութիւն ընենք այդ մասին։

— Այո, դէպքէն լուր ունինք եւ անհոգ եղէք, կ'ըսենք անծանօթ տիկինին։

Հեռախօսակը կը հանգարտի ու իր պարտականութիւնը կատարած մէկու մը հանգստութեամբ չնորհակալութիւն կը յայտնէ, ընկալուչը տեղը կը դնէ։

×

Մենք ալ տեղը կը դնենք ընկալուչը եւ ամէն ինչ չատ լաւ է...

Լաւ է որ ծնողքները կը զգուշին, կ'ընդվզին, կը միջամտեն, կը բողոքեն, թերթին հետ կապ կը հաստատեն։

Այո, ամէն ինչ լաւ է, բացի մէկ կէտէ...

Անծանօթ մեր խօսակիցին առաջին հարցումէն արդէն յայտնի եղած է որ ան ընթերցողը չէ մեր թերթին, մեր մամուլին։

Ան մէկն է այն չատերէն որոնք հայ մամուլը կը յիշեն այն ատեն միայն, երբ դատ մը ունին հայ մամուլի յղելու...— Մե՛ղք, չատ մեղք։ Ինչո՞ւ այսպէս ըլլար, ինչո՞ւ մեր մամուլը յիշեին քառասուն տարին անգամ մը, այլ ալ՝ անկէ բան մը ուզելու առիթով։ Ինչո՞ւ մեր ժողովուրդին կարեւոր մէկ հատուածին համար անծանօթները ըլլային բոլոր անոնք որոնք իրենց կեանքը նուիրեր են այդ ժողովուրդին ծառայելու։

Այո, մեր մամուլը հոս է մեր հաւատականութեան ծառայելու համար։ Հոս ենք նաեւ մենք, միշտ պատրաստ՝ հեռաձայնին այս կողմը։ Զանգահարեցէք, ու պիտի պատասխանենք անպայման։ Բայց միւս կողմը՞։ Պատասխանող պիտի գտնուի՞ արդեօք եթէ մենք ալ մեր կարգին զանգահարենք իրենց։

Մենք հոս ենք ամէն տեսակ ծառայութեան համար։ Բայց աւա՛ղ, պիտենք, եթէ պատահի որ օր մըն ալ մենք փընտռել սկսինք, թիւերէն չատերը նոյն պատասխանը պիտի տան մեզի. մարդ չկայ հոս (*)։

«Մարմարա» Ռ. Հ.

(*) «ՅԱՌԱՋ». — Ֆրանսայի մէջ, յաջող բառախաղով մը՝ պիտի ըսուէր՝ « Il n'y a pas *d'abonné* au numéro que vous demandez ».

ՅՈՒՂԱԶԳՈՒՄ

ՀԱՅՏՆԻ ՊԱՏՄՎԱԾՔԻՑ

– Իր կ՚ելլ դու եւ ուսանիլ։
– Հանիւ անո՛ւնն ինչ կ՚, չէ, բայց, չէ՞, եւ չեմ ուսանիլ։
– Ո՞վ կ՚ուսանէ։
– Իմանալ անյարմարութիւնը։
– Կարդալը։
– Մկրտչա՞նը։ Մկրտչանը երկար – բայց գոնէ մենք կ՚ունենանք մեր ձեռագիրները, ոչ թէ ուրիշներ կ՚ունենան մեր ձեռագիրները։ Ազգովին պիտի ջանանք, որ մեր ձեռագիրները մեզի մնան։ Մուրատ ինչո՞ւ կը ջանայ։ Ես ունիմ ձեռագիրներ։ Ինչո՞ւ պիտի տայի ուրիշներուն։ Ես ալ կ՚ուզեմ ունենալ։ Ինչո՞ւ պիտի տայի

ԱՍՏՎԱԾԸ ՄԻԱՅՆ ՔԱՀԱՆԱ ԵՐԱՆ

(Ա Հ Ա)

= ՀԱՅԿԱԿ ԲՈՍՅԵԼԵԱՆ =

Ա Ր Ե Վ Ե Լ Ք Ի Ա Ն Ե Ր Ի Ն

Պ. Մխիթարեան Եփրեմեան, Տէր եւ Տիկին Եփրեմեան Մխիթարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ճիվան Մխիթարեան, Պ. Տիգրան Մխիթարեան ինչպէս նաեւ Ճրճրեան, Հազարեան, Մխիթեվէլեան, Ալիքեան, Տէրտէրեան, Մազլումեան, Գասարճեան եւ Սեթխոսեան ընտանիքները ցաւով կը ծա – նուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, ազգականին եւ խնամիին՝

ՏԻԿԻՆ ՄԻՀՐԱՆ ԵՓՐԵՄԵԱՆԻ

(ծնեալ Ճրճրեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 19ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Յունուար 24, ժամը 9ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Լա Ֆրէյ սիւր Սէնի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Այրի Տիկին Մարի Պաղտասարեան, Տէր և Տիկ. Պետրոս–Անանի Ալեքսանեան և զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժորժ–Քրիսթիան Տէտէեան եւ զաւակները (Ս Շամոն), այրի Տիկին Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկին Գասպար–Հելէն Պաղտասարեան եւ զաւակները Դանիէլ եւ Նաթալի, այրի Տիկին Մարգրիտ Մարգարեան (Գրենէյ), Տէր եւ Տիկին Մօրիս Մարգարեան եւ զաւակները (Ս. Շամոն), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տէտէեան (Ս. Էթիէն), Ալիք – սանեան ընտանիք (Թուլոն), Տէր եւ Տիկին Հրանդ – Պերճուհի Թազէոսեան, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պաղտասարեան եւ զաւակները (Ժընեւ), Պր. Ռամմիկ–Պազմիկ Այրասեան, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Միքայէլ Միքայէլեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Տիգրան Միքայէլեան (Մարսէյլ), այրի Տիկին Աբշալոյս Խաչատուրեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Յով. – Զապէլ Տրիկեան (Մարսէյլ, Տէր եւ Տիկին Եղիշէ – Զարուհի Բազրամեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), այրի Տիկին Նարդուհի Սաքայեան (Մարսէյլ), այրի Տիկին Մարգրիտ Տէտէեան եւ զաւակները (Ամերիկա), այրի Տիկին Պաղտասարեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Համամճեան եւ ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պաճանեան եւ զաւակները (Ավինեօն), սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, զաւկին, եղբօր, հօրեղբօր, հօրեղբօր որդւոյն, քեռայրին եւ ազգականին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ

կսկծալի մահը որ պատահեցաւ կարճատեւ հիւանդութենէ վերջ Յունուար 18ին Ուրբաթ ժամը 10ին, 68 տարեկանին:

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը եւ թաղումը տեղի ունեցան Յունուար 21 Երկուշաբթի Լիոնի Հայ Աւետ. եկեղեցին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Տէսինի գերեզմանատան ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է.—

Ովաննա Տէրտէրեան (ծն. Գէորգեան) թաղման առթիւ՝ Տէր եւ Տիկ. Վ. Ելբովանեան (Վալանս), Տէր եւ Տիկ. Մ. Սէմէրճեան (Վալանս), Օրիորդներ Ռընէ եւ Ռոզէթ Թինկիրեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Տ. Քէլէճեան 200ական, Տէր եւ Տիկին Տուրնայեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Ճինկէօզեան 150ական, Տէր եւ Տիկ. Ն. Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկ. Ս. Սամուէլեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Հ. Տէվրիշ Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկ. Զէքէչեքեան 50ական: Գովելի Տէր–Սուքիասեանի (ծն. Հէլվաճեան) թաղման առթիւ՝ Տիկ. Ն. Մելքոնեան դպրոցին 100, Տէր եւ Տիկ. Վ. Մարճոյեան, Տիկ. Ղազարոսեան 50ական: Խոսրով Նալպանտեանի թաղման առթիւ Ա. Հոլոբիկեան 300, Նորոյեան ընտ. 200, Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւն 100, Տէր եւ Տիկ. Ա. Դաւիթեան, Տէր–Մամուէլեան ընտ., Խ. Օլանտօ ընտ., Տէր եւ Տիկ. Ժ. Աբիկեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Տ. Ղազարեան, Սահակ–Մեսրոպ երգչախումբին 100, Տէր եւ Տիկ. Մ. Եավէր, Ծովիկեան ընտ., Ա. Նորոյեան, այրի Տիկ. Մ. Նազարեան, Տէր եւ Տիկ. Բ. Նազարեան, Զէքէմեան 50ական, ժաֆի վարչութիւն 50, Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբին 50, Ղ. Ղազարեան Սահակ–Մեսրոպ երգչախումբին 50 ֆր.:

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի, Փետր. 3 ժամը ճիշդ 15ին

Կը մասնակցի Իսիի Անի երգչախումբը ղեկավարութեամբ

ՀՐԱՆԴ ԱՃԻՄԵԱՆԻ

Թատերական ներկայացում Ալֆորվիլի թատերախումբին կողմէ՝

ՀԻԻԱՆԴՏԵՍԸ

MATINEE CULTURELLE

Avec la participation de la chorale ANI et de la troupe théâtrale d'Alfortville

MAISON DES JEUNES DE CACHAN Ave. Louis Georgeon, Cachan

LIBERATION ARMENIENNE

PRESENTE

« LE TRIANGLE »

en langue arménienne, version originale sous-titrée en français

Une exposition importante traitra principalement de l 'extermination arménienne, du problème arménien et de la dissidence.

SEANCES

LYON : Dimanche, 27 Janvier à 15 h. Mairie du 6ème arrondissement, Rue de Sèze.

PONT DE CHERUY : 3 Février à 15 h. Salle Communautaire Arm. Rue Neuve.

ST ETIENNE : La date sera précisée ultérieurement.

ՀԱՅԿ. ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

կը ներկայացնէ՝

ԵՌԱՆԿԻՒՆԸ

Հայերէն փիլմ մը,

փրանսերէն ենթագրուած

ԼԻՈՆ.— Կիրակի, Յունուար 27, ժամը 15ին, Ճրագ Թաղամասի Քաղաքապետարանը, Ռիւ տը Սէզ:

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻ.— Փետր. 3, ժամը 15ին Հայկ. սրահը, Ռիւ Նէօվ:

ՍԷՆԹ'ԷԹիէնի Թուականը՝ յետագային:

FETE ARMENIENNE

A ALFORTVILLE

Organisée par la section de Libération Arménienne, Vendredi 25 Janvier à partir de 19 h. 30, Salle de la Municipalité, 4, Rue de Toulon

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Վիճենի մասնաճիւղին, Կիրակի, Յունուար 27, կէսօրէ ետք ժամը 3ին Գ. Իփէկեան սրահը:

Հայերէն երգ, պար, արտասանութիւն դպրոցի աշակերտութեան կողմէ:

Կաղանդ պապան նուէրները պիտի բաժնէ սրահը եղող բոլոր մանուկներուն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Տէսինի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Հինգշաբթի, Յունուար 31, իրիկուան ժամը 8·30ին Մշակոյթի Տան մէջ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ալթիւր Արութեան, Մարսէյլէն, կը յայտնէ իր խորին չնորհակալութիւնները ազգականներուն, բարեկամներուն և մանաւորապէս երիտասարդ բժիշկ Ժան – Գլօտ Դաւիթեանի, իրենց ցոյց տուած անկեղծ զգացումներուն համար իր վիրաբուժական գործողութեան շրջանին եւ այս առթիւ կը նուիրէ.—

400 ֆր. Դպրոցասէրին, 400 ֆր. Ս. Մուրատեան վարժ.ին, 400 ֆր. Մարսէյլի Նոր Սերունդին, 200 ֆր. «Յառաջ»ին:

(Մտանալ «Յառաջ»էն):

Nouveau Disco

NORAIR

33 Tours

En vente :

TELE CONDORCET

175, Av. Jean Jaurès, CLAMART

VIDEO-SON

49 rue Victor Hugo

ALFORTVILLE

LIBRAIRIE PALOUYAN :

9, rue de Trévise — Paris (9e)

Restaurant NORAIR :

24, rue Rodier — 75009 PARIS

restaurant

EREVAN

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՁԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԸ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՊԱՏՈՒԻՐԻ ՎՐԱՑ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ու ՁԻ – ՔԼՕՖԹ

ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՍՈՒՓ - ՊԼՕՐԿ

ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԻՐԻ ՎՐԱՑ՝ Խ Ա Շ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՁԱՇ ԿԸ ՀԱՅԹԱՑԹՈՒԻ ՆԱԵԻ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՑ:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑՔ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Բարեկենդանի խրախճանքին, Կիրակի Փետրուար 10, ժամը 13·30ին:

HOTEL ARCADE

2, Rue Cambronne, Paris 15e

Մուտք եւ ճաշագին 100 ֆր.

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

Ճաշ

պատգ. Ժողովի առթիւ

Կապ. Խաչի պատգամաւորական ժողովին փակման առթիւ, այս կիրակի, (Յունուար 27) երեկոյեան ճաշ մը տեղի կ'ունենայ Փարիզի Մշակոյթի Տան մէջ (17, Ռիւ Պլէօ)

Ներկայ կ'ըլլան ՀՕՄի կեդր. վարչութեան նախագահուհի ընկերուհի Ա. Խալիկեան եւ ընկերուհի Ա. ՁԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

Փափաքողներ կրնան մասնակցիլ:

JACQUES CHELELEKIAN

vous propose

du 29 mars au 8 avril

RAMEAUX et PAQUES

à CORFOU avec circuit vers DELPHES

prix : 3 620 F.F.

prix établi ie 1. 1. 80 - TOUT COMPRIS

renseignements et inscriptions

Jacques CHELELEKIAN

VOYAGES WASTEELS
87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

Org. Lic. A 568

VOYAGES ARMÉNIE 80

calendrier à votre disposition sur demande

Org. Lic. A 97

Ի ՊԱՏԻՒ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Էսահան Բարեկամական Միութիւնը եւ Փարիզահայ երգչախումբը կիրակի, Յունուար 27, ժամը 16ին, Ալեք Մանուկեան սրահին մէջ կը կազմակերպեն ընդունելութիւն մը, որու ընթացքին հեղինակը ունկնդրութիւն եւ մեկնաբանութիւն կուտայ իր Օրաթորիօին մասին, (զոր յատուկ հրաւէրով նաեւ Հայաստանի մէջ ղեկավարեց պետական երգչախումբի եւ նուագախումբի մասնակցութեամբ) ինչպէս նաեւ իր տպաւորութիւնները Հայաստանի երաժշտական կեանքէն:

Գեղարուեստական բաժին — քոքթէյլ:

ՄՈՒՏՔը ԱԶԱՏ է

Centre Culturel Alex Manoogian

118, Rue de Courcelles, Paris 17e

Imprimé sur les Presses
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935
du Journal « Haratch »

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
25
VENDREDI
25 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԿԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻ 14.565
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.565

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

«ՉԿԱՐԵՆԱԼՈՎ ՈՉ ԽՕՍԻԼ, ՈՉ ԼՈՒԵԼ, ԵՍ ԵԿԱՅ»

ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ ՇԱՊԱՆ – ՏԵԼՄԱՍ

Դեռ քանի մը օր առաջ, ոչ ոք մասնաւոր հետաքրքրուխիւն մը ցոյց տուած էր Շապան – Տելմասի Մոսկուա կատարելիք ճամբորդութեան, բայց յանկարծ ամէն ինչ փոխուեցաւ, միջազգային վրտէք դարձաւ Ազգ· Ժողովի նախագահը, չնորհիւ Սախարովի: Արդարեւ Շապան կարճ կապեց իր այցելութիւնը (ինչ որ ի դէպ, մեծ յուզում չէ պատճառած կրեմլինի վարիչներուն) եւ ետ եկաւ: Մամուլին յայտարարեց թէ իր ճամբորդութիւնը հինէն նախատեսուած էր եւ Բրեժնեւի հետ խօսակցութիւնները հասատած են թէ խոր տարակարծութիւն կայ Աֆղանիստանի չուրջ ու եզրակացոյց.— « Մոսկուա եկած, քաղաքական բանտարկեալներու քանի մը ընտանիքներու յոյսերով, յանկարծակի եւ ցնցիչ դէպք մը ցոյց տուաւ ինծի որ ատենը չէր նման յոյսերու: Խորհրդային ղեկավարներու հիւրը, չէի կրնար միջամտել այդ հանրային հարցին մէջ, առանց միջամտած ըլլալու Խորհ· Միութեան ներքին հարցերուն: Չկարենալով ոչ խօսիլ, ոչ լուել, այլեւս իմ տեղս չէր»: Նոյն օրը Ֆրանսական կառավարութիւնը կը դատապարտէր Սախարովի ձերբակալութիւնը, զոր դէմ կը նկատէր Հելսինքիի ոգիին: Համայնավար մտաւորականներն ալ նամակ մը ղրկած են Բրեժնեւի, ուր կը հետեւի.— « Վարչական միջոցները որոշուած Սախարովի դէմ, անհուշտ դէմ են նման ուղղութեան մը (իմա՛ կարծիքի, արտայայտութեան, ստեղծագործութեան ազատութիւն, ժողովրդավար պահանջը ընդհանրական եւ անհրաժեշտ ամրողջութիւն մըն է ոչ միայն Ընկերվարութեան պայքարին այլեւ Ընկերվարութեան համար իսկ) այդ պատճառով նախընտրեցինք ձեզի յայտնել մեր կարծիքը արագօրէն, յուսալով որ նկատի կ'առնէք: Ընկերական բարեւներով եւայլն»: Սոորագրութիւններու կարգին՝ Ռընէ Ազարիէօ, Լենի Էսքուտերօ, Փիէր Կամառա, Անարէ Սթիլ, Անարէ Վիւրմսէր եւայլն:

×

Ֆրանսացի այլ մտաւորականներ եւ արուեստագէտներ, որոնց գլուխը Ժան-Փօլ Սարթր, համաձայն են որ պօյքոթի ենթարկուին Ողիմպիականները: Փիլիսոփան կ'ըսէ թէ միակ արդիւնաւէտ միջոցը կը նկատէ: Այս կոչը սոորագրած են նաեւ Փիւլիսա, Ռեմոն Առոն, Անարէ Կլիւքման եւայլն:

Միւս կողմէ, հակախորհրդային այս ընդհանուր համերգին մաս կը կազմեն նաեւ այլ առաջարկներ՝ վոտկա չխմել, հատնաբար ձկնկիթ ալ չուտել: Գալով Խորհ· Միութեան, Իզվեստիայի սիւնակներէն կը յայտնուի որ Սախարով ուրիշ բան չէր ելթէ ոչ « գաւաճան » մը որ գաղնկիքներ ալ հաղորդեր է արտասահմանի իր տէրերուն...:

«Ծագումով հայ Թուրմ Հրիտասարդի մը» համակը «Փոլիթիքա»ի

ԽՄԲ.— Թրքական *Փոլիթիքա* ամսագրի շաբաթաթերթին մէջ, հայ ընտանիքի մը հետեւեալ նամակը լոյս տեսած է: Ցիշենք որ այս նոյն թերթին մէջ էր որ 1975 Նոյեմբերին հրատարակուած էր Ալի Թալաթի (ա՛յս Թալաթը ուրիշ էր···) մէկ խիստ շահեկան յօդուածը, որ կը վերջաւոր սա տողերով· « 60 տարուան Հայկ· Հարց մը ունինք մեր առջեւ »:

×

« *Ինչո՞ւ կը սպաննուին Թուրք դիւանագէտները ու դեսպանները: Ինչո՞ւ Ամերիկա ու անոր նման աշխարհակալ երկիրներ զօրավիզ կը կանգնին այս ոճիրներուն: Եւ հակառակ որ ոճրագործները երբեք չեն պատուիրը, այդ ոճիրները կը դիտուին որպէս սովորական դէպքեր: Ինչո՞ւ է ուրեմն որ աշխարհակալ երկիրները պարզապէս հանդիսատեսի դիրքին մէջ կը մնան անոնց դիմաց:*

Այս մասին չատ բան ըսուեցաւ ու հայերը դատապարտուեցան, նոյնիսկ ատելութեան: Անտարակոյս այս ատելութիւնը դատապարտուեցան նաեւ այն Հայերը որոնք Թուրքիոյ մէջ կը բնակին ու իրենց անձնագրին մէջ Հայկական ծագում կը գրուած ըլլալէ ուրիշ յանցանք չունին: կարծես թէ ոճրագործները անո՛նք եղած ըլլային, պատուեցան մարդիկ որոնք Գահիրէ էրմէնիլէր կոչեցին պատնք, նախատինքներ տեղացուցին բոլոր Հայերուն, ի մէջ այլոց՝ նաեւ Թուրքիոյ Հայերուն: Անբնական չէ անհուշտ որ մեծ նախնորհեալ մամուլի կարգ մը ներկայացուցիչները յանցաւորին քով անմեղն ալ կրակի տան, յանձնուելով իրենց շովէնական զգացումներուն:

Արդէն հայ ժողովուրդը ամբողջ պատմութեան մէջ չահագործուած է: Առաջին Համաշխարհային Պատերազմին ալ անոնք չահագործուեցան ցարական Ռուսիոյ կողմէ:

Զգացումներս արտայայտելով երբ կը գրեմ այս տողերը, երբեք չեմ ամչնար Հայ եղած ըլլալուս համար: Թո՛ղ ամբողջ պատմութեան տեւողութեան Թուրքերու դէմ որպէս ունելի կը գործածեն: Թող Թուրքիոյ Թշնամիները ամչնան: Թող Հայերը արատաւորողները, հայեւթուրք յարաբերութիւններու մէկ Թշամութիւն սերմանողները ամչնան: Ես պարզապէս հպարտ եմ Հայկական ծագումով Թուրք երիտասարդ մը եղած ըլլալուս համար»:

ՕՀԱՆՆԷՍ ԴԱՐԱԳԻՕԶՈՂԼՈՒ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՄԻՑՆԻ սրտի փոքրիկ տպչնապի մը հետեւանքով հիւանդանոց փոխադրուած է: 79 տարեկան է:

ԹԻԹՕ լաւ է: Նոյնիսկ անկողինէն ելած է ու բազկաթոռին վրայ նստած: Տրամադրութիւնն ալ բարձր է: Ծանօթ է որ անդամահատման ծանր գործողութիւն առաջ իսկ, 87 ամեայ «առիւծը» սըրտի տկարութիւններ արձանագրած էր:

«ԻՄԱՆԻԹԻ» փոքրիկ սրբազրութիւն մը ըրած է Մառչէլի առջի օրուան յայտարարութիւններուն մէջ, հատնաբար չխրաչեցնելու համար կանանց ազատագրման չարժումը: Արդարեւ, Մառչէլ ըսաւ «Քորսիքա էի, 1977 Օգոստոսին, երբ հեռատեսիլէն Միթերանը տեսայ: կնոջս ըսի՝ պայուսակները կապէ՛, կը վերադառնանք»: Այս « կապէ »ն է որ « կապեճ » եղած էր յաջորդ օրուան Իւմանիթէին մէջ:

ՎԱՐՉԱԿԱՌՔԵՐԸ (թաքսի) վերջ սըրտին գործադուլին: Ոմանք 15 առ հարիւր յաւելում կը տառնեն մինչ օրէնքը միայն 10 կը թոյլատրէ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՑՏՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 14–17)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ (*)

Հայաստանի Կեդրոնական Վիճակագրութեան սպասարկութիւնը հրապարակած է հաղորդագրութիւն մը, 1979 Յունուար 17ի համամիութենական մարդահամարի տուեալներու համաձայն Հայաստանի բնակչութեան թիւի ու կազմի մասին: Ըստ ճշդրիտ տուեալներու Հայաստանի բնակչութեան թիւը եղած է 3 միլիոն 31 հազար: 1970ի մարդահամարի բազդատմամբ բնակչութիւնը աւելցած է 22 տոկոսով: Քաղաքներու բնակչութիւնը աւելի արագ աճած է քան գիւղականը: Տեղի ունեցած է քաղաքային բնակչութեան եւ գիւղական բնակչութեան մակարդակներու մերձեցում: 1970ի համեմատութեամբ բարձրագոյն եւ միջնակարգ կրթութեամբ մասնագէտներու թիւը աճած է 79,7 տոկոսով: 1970էն մինչեւ 1979 մեծցած է նաեւ Հայաստան ապրող ազգերու թիւը: Մարդահամարի տուեալներուն համաձայն Հայաստանի բնակչութեան 99,4 տոկոսը մայրենի լեզուն նշած է հայերէնը:

(*) Խորհ· Միութեան այս մարդահամարին շուրջ մանրամասնօրէն անդրադարձած է Ժ· Մ· («Յառաջ», Յունուար 16):

×

ԵՐԵՒԱՆՑԻ ԲՐՏԱԳԻՏԸ ԻՐԱՔԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ԹՂԹԱԿԻՑ ԱՆԴԱՄ

Երեւանցի քրտագէտ, Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի Արեւելագիտութեան Հիմնարկի աշխատակից Օրդուխանէ Ջալիլի (Ջալիլով) ընտրուած է Իրաքի Ակադեմիայի թղթակից անդամ: Ջալիլի չուրջ 70 դիտական աշխատութիւններու հեղինակ է: Վերջերս Իրաքի մէջ լոյս տեսած է իր « Քրտական պատմա – երգային բանահիւսութիւնը » ընտուար հատորը, որուն համար ան արժանացած է արաբ գիտնականներու բարձր գնահատանքին: Օրդուխանէ Ջալիլի Ա-կադ· Յովսէփ Օրբելիի թելադրանքով է որ նուիրուած է քրտագիտութեան:

×

ԱՐՓԻ – ՍԵՒԱՆ ՋՐԱՏԱՐ

Արփի – Սեւան ջրատարի վերջին հատուածները միացուած են: Ստորերկրեայ եզակի այդ փապուղին կառուցուած է մէկուկէս քիլոմեթր խորութեան մէջ, Վարդենիսի լեռնաշղթային տակ մինչեւ 3520 մեթր: Լեռնային Սեւանայ լիճը, որ փռուած է ծովու մակերեւոյթէն 2000 մեթր բարձրութեան վրայ, կոչուած է « Հայաստանի մարգարիտ »: Ամէն մէկ Հայու համար Սեւանը ոչ միայն բնութեան ստեղծագործութիւն է, այլեւ խորհրդանիշ մը: Բանաստեղծներ գրուած եւ երգեր հիւսած են անոր մասին: Նկարիչներ չեն դադրած զայն արտաքրելու իրենց կտաւներուն վրայ, անոր ալիքներուն աղմուկը ներշնչած է երաժիշտները:

Վերջին տասնամեակներու ընթացքին լիճին մակերեւոյթը իջած է 19 մեթր, մեծ մտահոգութիւն պատճառելով մասնագէտներուն: Նկատի ունենալով որ Հայաստան զուրկ է ուժի աղբիւրներէ, չունենալով ոչ քարածուխ, ոչ նաֆթ եւ ոչ գազ, անհրաժեշտ եղած է կառուցանել Սեւան – Հրազդան ուժի կեդրոնը, որ բաղկացած է վեց ջրակայաններէ: Ասոնց չնորհիւ Հայաստանի էլեկտրաւժի արտադրութիւնը աւելցած է 110 անգամ, սակայն լիճին ջուրը սկսած է նուազիլ եւ պատասխանատու մարմինները սկսած են մտածել եւ ելք մը գտնել այդ առիթիւ:

Վարդենիսի լեռնաշղթային միւս կողմը, Սեւանէն 48 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ կը հոսի Արփի գետը: Որոշուած է մեծ փապուղի մը փորել եւ այդ գետին ջուրերը շրջել դէպի Սեւանայ լիճ: Խորհ· Միութեան կառավարութեան որոշումով սկսած է ջրատարի շինարարութիւնը, մասնակցութեամբ խորհրդային 29 ազգերու ներկայացուցիչներուն:

Ու այսօր յաղթահարուած է վերջին պատնէշը փապուղիի շինարարութեան մէջ: Անիկա եզակի է ոչ միայն իր երկայնքով, այլեւ հորատանցման եղանակով: Շինարարները յաճախ պարտաւորուած են աշխատիլ լեռնաշղթայի ընդերքի ջրերկրաբանական դժուար պայմաններու մէջ: Արփի – Սեւան ջրատարին չնորհիւ կը դադրի ջուրի մակարդակի անկումը լիճին մէջ:

×

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՂՈՐԴՈՒՄ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՋԱՅՆԱՍՓԻՒՌԻՆ

Մոսկուայի ձայնասփիւռի կայանէն յատուկ հաղորդում մը ուիուուած է նուիրուած Արամ Խաչատրեանի: Մէկուկէս ժամ տեւող հաղորդման ընթացքին խօսուած է Խաչատրեան երաժիշտի, մեկնաբանի, մանկավարժի մասին եւ հնչած են հեղինակին գործերը լաւագոյն խումբերու եւ արուեստագէտներու մատնակցութեամբ:

ԹԵՀՐԱՆ

ՀԱՅԿ· ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲՆԵՐՈՒ ԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ ՀԱՐՑԸ

ՅԱՏՈՒԿ ՆԻՍՏ՝ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԸ

« Ալիք »ի Յունուար 19ի թիւէն կը քաղենք նոր տեղեկութիւններ Հայկ· ակումբներու ազգայնացման մասին: Թեհրանի Թեմական Խորհուրդի հրաւէրով, Յունուար 16ի կէսօրէ ետք Առաջնորդարանին մէջ խորհրդակցական հանդիպում մը տեղի ունեցած է, մասնակցութեամբ « Սիփան » եւ « Արարատ » միութիւններու ներկայացուցիչներու, քանի մը իրաւաբաններու եւ Արտակ Աբգ· Մանուկեանի, քննելու համար միութիւններու ազգայնացման եւ պետականացման հարցը:

Հանդիպումի ընթացքին, ներկաները կարդացած եւ վերլուծած են Գեղափոխութեան Խորհուրդին կողմէ մշակուած օրէնքը, որով կ'ազգայնացուին (կը պետականացուին) Իրանի բոլոր մարզական ակումբները, որոնց կարգին նաեւ պետական արտօնութիւն ունեցող « Արարատ » եւ « Սիփան » միութիւնները, ինչպէս նաեւ գաւառներու միութիւնները: Թեմին առաջնորդը՝ Արտակ Աբգ· ըսած է թէ հայկական միութիւններու պետականացման հարցը ազգային մտահոգիչ հարց է եւ պէտք է որ այս վիճակը պարզուի:

Առ այդ, ժողովականները, իրաւաբաններու խորհուրդով, որոշած են որ Թեմական Խորհուրդը պաշտօնական նամակով մը հարցը ներկայացնէ պատասխանատու չրջանակներուն:

ՕՐԻՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅՏ ՊԱՏՄՎԱԾՔՆԵՐԻ ՄՐՑԱՆԱԿ

ՎԱՀԱԳՆ Ս. ՀԱՅՈՑ Ի ՕՐԻՆԱԿԱՆ

(Ի. ԱՐՔԱ)

1946ին ցեղասպան մահմեդական Թուրքիան իր ծանր հարուածը հասցուց հայ ժողովրդի ամենաազնիվ ու ամենաառաքինի զաւակներին, որոնք ոչ միայն իրենց ազգի, այլ նաև ամբողջ մարդկութեան համար ունէին անգնահատելի արժէք։ Այդ ոճրագործութեան զոհերից էր նաև Վահագն Ս. Հայոց Օրինական Կաթողիկոսը։ Ինչպէս ամբողջ հայ ժողովուրդը, այնպէս էլ հայ եկեղեցին ունէր իր նահատակները։ Վահագն Ս. Հայոց Օրինական Կաթողիկոսը նահատակուեց իր հաւատքի համար։ Նա ոչ միայն հոգեւոր առաջնորդ էր, այլ նաև ազգային մեծ գործիչ։ Նրա անունը կապուած է հայ ազգի ամենաերջանիկ ու ամենաբեղուն շրջանների հետ։ Նա ծնուել էր 1874ին Կարինում։ Ուսումը ստացել էր Կարինի Ս. Կարապետ վանքի դպրոցում։ Ապա ուսանել էր Ս. Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանում։ Աւարտելով Ճեմարանը՝ նա ձեռնադրուել էր վարդապետ։ Ապա ուսումը շարունակել էր Գերմանիայում։ Վերադառնալով հայրենիք՝ նա ստանձնել էր Կարինի Ս. Կարապետ վանքի առաջնորդութիւնը։ Այդ վանքը նրա ղեկավարութեան տակ դարձել էր ոչ միայն հոգեւոր, այլ նաև մշակութային մեծ կենտրոն։ Վանքի մատենադարանը հարստացել էր հազարաւոր ձեռագրերով։ Վանքի տպարանը հրատարակել էր մեծ թւով գրքեր։ Վանքի դպրոցը վերածուել էր բարձրագոյն հաստատութեան։ Վանքի առաջնորդ Վահագն վարդապետը հոգ էր տանում նաև ուսանողների մասին։ Նա ուղարկում էր նրանց Եւրոպա՝ կրթութիւն ստանալու։ Վանքի առաջնորդ Վահագն վարդապետը 1910ին ընտրուել էր Կարինի թեմի առաջնորդ։ Նա ընտրուել էր նաև Կարինի ազգային ժողովի անդամ։ Ազգային ժողովում նա ներկայացնում էր Կարինի թեմը։ Նա ընտրուել էր նաև Կարինի ազգային վարչութեան անդամ։ Ազգային վարչութեան անդամ ընտրուելով՝ նա ստանձնել էր նաև Կարինի ազգային վարչութեան նախագահութիւնը։ Վահագն վարդապետը ընտրուել էր նաև Կարինի ազգային ժողովի նախագահ։ Ազգային ժողովի նախագահ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ ԵՎ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

(Ա Կ Ա)

= ՀԱՅԿԱԿ ԱՍՏՎԱԾԱՏՈՒՐ =

Ա. ՅՈՒՐՈՒՆԵՑԻ

«ՅՈՒՐԱՍ»Ը

ՏԱՐՈՍԿՑԻՆ

(Տե՛ս վերջը)

Ա. ՅՈՒՐՈՒՆԵՑԻ

Ֆեսիար-ամիներ

Հայ դարմանատուն

Ծանոթագր 13, կէսօրէն ետք ժիժակի, Ֆէր. Ազգ. Առաջնորդարանի դէմ գտնուող ընդարձակ տան մը մէջ, ուր ներկայիս կը գործէ հայ դարմանատուն մը, հիւանդներ կ՚ընդունուին եւ կը դարմանուին ամէն տեսակ հիւանդութիւններէ։ Ֆեսիար կ՚ապրի Ամերիկա, ուր ունի մեծ հարստութիւն մը։ Ան ինքն ալ հիւանդ է եղած եւ ուզած է իր հարստութեան մէկ մասը գործածել հայ հիւանդներու օգտին։ Ֆեսիար ունի նաեւ հիւանդանոց մը Ամերիկա, ուր կ՚ընդունուին հայ հիւանդներ։

Ֆեսիարի հիւանդանոցը կը գտնուի Ամերիկա, Ֆրանսա, Անգլիա, Գերմանիա, Իտալիա, Ռուսիա, Պելճիքա, Հոլանտա, Սպանիա, Շուէտ, Նորվեկիա, Տանիմարկ, Ճաբոն, Չինաստան, Հնդկաստան, Պարսկաստան, Եգիպտոս, Պուլկարիա, Ռումանիա, Սերպիա, Աւստրիա, Հունգարիա, Թուրքիա

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԼՂ ՔԱՆԻ.— Պ. Ճարխիքեան 80 ֆրանք կը նուիրէ։

×

ՊՐԻՒՍԷԼ.— Ման՝ 70 ֆր. կը նուիրէ։

×

ՌՈՄԱՆ.— Տիկին Զաթրեան 40 ֆր. կը նուիրէ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի ոճնակատարութեան 65րդ տարեդարձը Ապրիլ 13ին, « Վասպուրական » սրահին մէջ ժամը 13ին ճաշով։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի բարեկենդանի խրախճանքին, Կիրակի Փետրուար 10, ժամը 13·30ին։

HOTEL ARCADE
2, Rue Cambronne, Paris 15e
Մուտք եւ ճաշագիր 100 ֆր.

Odyssée d'un Enfant Arménien

par Khoren Margossian
Ed. La Pensée Universelle
Prix 26 F. 50
En vente dans toutes les librairies
Ainsi qu'à la Librairie Samuelian,
51, rue M. le Prince, 75006 Paris
H. Palouyan, 9 rue de Trévise
75009 Pris.

CENTRE CULTUREL
N. FRINGHIAN
6, Ave. Bourgain,
ISSY LES MOULINEAUX
Samedi, 26 Janvier à 20 h. 30

Conférence et Projections

sur la SCULPTURE MEDIEVALE ARMENIENNE
par PATRICK DONABEDIAN

1er FEVRIER :
Projection du film arménien
QUAND VIENT SEPTEMBRE
8 FEVRIER :
Projections de films du jeune -ci néaste arménien d'Iran :
E. BALAYAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Տէսինի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Հինգշաբթի, Յունուար 31, իրիկուան ժամը 8·30ին Մշակոյթի Տան մէջ։

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

Ճաշ

պատգ. ժողովի ատթիւ

կապ. Խաչի պատգամաւորական ժողովին փակման առթիւ, այս Կիրակի, (Յունուար 27) երեկոյեան ճաշ մը տեղի կ'ունենայ Փարիզի Մշակոյթի Տան մէջ (17, Ռիւ Պլէօ)

Ներկայ կ'ըլլան ՀՕՄի կեդր. վարչութեան նախագահուհի ընկերուհի Ա. ԽԱԼԻԿԵԱՆ եւ ընկերուհի Ա. ՉԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

Փափաքողներ կրնան մասնակցիլ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ կապ. Խաչի Վինի մասնաճիւղին, Կիրակի, Յունուար 27, կէսօրէ ետք ժամը 3ին Գ. Խիէկեան սրահը։

Հայերէն երգ, պար, արտասանութիւն դպրոցի աշակերտութեան կողմէ։

Հաղորդ պապան նուէրներ պիտի բաժնէ սրահը եղող բոլոր մանուկներուն։

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

կազմակերպուած կապոյտ Խաչի Պան եէօ – Քաշանի մասնաճիւղին կողմէ, Կիրակի, Փետր. 3 ժամը ճիշդ 15ին

կը մասնակցի Իսիի Անի երգչախումբը ղեկավարութեամբ
ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

Թատերական ներկայացում Ալֆորվիլի լի Թատերախումբին կողմէ՝
ՀԻՒԱՆԴՏԵՍԸ

MATINEE CULTURELLE

Avec la participation de la chorale ANI et de la troupe théâtrale d'Alfortville
MAISON DES JEUNES DE CACHAN Ave. Louis Georgeon, Cachan

LA CAPPADOCE
spécial !

27 janvier soirée tzigane
avec
LES IVANOVITCH

du 7 au 31 janvier
la chanteuse noire américaine
NIVO

Réservations : 375-05-30 — 67 bis, Quai Blanqui — Alfortville 94

MARANE - ՄԱՌԱՆ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏԱՒՆԸ

Ճոխ եւ ընտիր տեսակներ
ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
կ'արժէ այցելել

MARANE épicerie orientale
1 bis, rue de l'Arbalète, 75005 Paris tél. 535 - 85 - 26
métro Censier-Daubenton, sur la rue Mouffetard

ՀԱՅԵՐԷՆԸ ԱՌԱՆՑ ՈՒՍՈՒՑԻՉԻ

pour apprendre
reviser,
conserver
la langue
Arménienne

Dans le cadre de ses activités, la Bibliothèque publique d'information du Centre Georges Pompidou vous propose une nouvelle production :
L'ARMENIEN SANS MAITRE
une méthode d'auto-enseigement en trois niveaux, comprenant : un manuel et douze cassettes.
Vous pouvez bénéficier d'un prix préférentiel pour un tirage limité à 100 exemplaires.

Pour toute information relative à l'utilisation et au programme pédagogique de cette méthode de langue, vous pouvez vous adresser :
BPI, Médiathèque de langues
Tél : 277-12-33, poste 44-92

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլ. Օտտոյի կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի յիշատակ հանգուցեալ Արաքսի Սարգիս – եանի թաղման առթիւ.— Սարգիսեան ընտանիք 100 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Աբշալոյս Կօթիէ 10, Տէր եւ Տիկ. Կոնոյեան 50, Տէր եւ Տիկ. Գզըզճեան 20։ Հանգուցեալ Վահան Վարդանեանի թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկ. Արսէն Տէր – Զաքարեան 50, այրի Տիկ. Բարիզ Աբմա – զանեան 30, Տէր – Վարդանեան Վահագն 30, Աւետիքեան ընտ. 100 (Վիէն)։ Ի յիշատակ հանգուցեալ Արաքսի Սարգիս – եանի մահուան քառասունքին, Պր. Հայկազ Սարգիսեան եւ զաւակները 200, Տէր եւ Տիկ. Ֆրեատերիք եւ Մարթին Տէր – ոէրեան 200, այրի Տիկ. Անթառամ Փափազեան 50, այրի Տիկ. Բարիզ Աբմա – զանեան 30 ֆր.։

Հանգուցեալ Ճարուհին Արապեանի թաղման առթիւ Պր. Աբիատագէս Պետրոսեան 200, Արապեան ընտ. եւ երկու քոյրեր 200 ֆր., այրի Տիկ. Արեգնազ Մկրտիչեան 50, Պր. Հայկազ Սարգիսեան 50, Տէր եւ Տիկ. Ժողովարեան 50 ֆր.։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուլ. Օտտոյի Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հանգուցեալ Վահան Վարդանեանի մահուան քառասունքին առթիւ.— Վարդանեան եղբայրները 200 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Աշոտ Վարդանեան, Տէր եւ Տիկ. Ճարուհին Տօնիկեան, Տէր եւ Տիկ. Փերար Տէրտէրեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Պարգեւ Սայրին (Փարիզ) 100ական ֆր., Տէր եւ Տիկ. Պարգեւ Փիլիկեան, Տէր եւ Տիկ. Մարսել Թէմիրեան, Տէր եւ Տիկ. Պերճ Վարդանեան 50ական ֆր, նաեւ « Ցարաջ »ին Տէր եւ Տիկին Աշոտ Վարդանեան 100 ֆր.։

×

Մարսէյլ – Պուլ. Օտտոյի Թաղական Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է.— Տիգրան Մուրատեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Մուրատեան 100 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Տէր – Գէորգեան եւ Յակոբ Յակոբեան 30ական, այրի Տիկ. Նաթալի Մուրատեան 20։ Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Գէորգեան իրենց զաւկին ամուսնութեան առթիւ 1000 ֆր., Պր. Վրէժ Եկոյեան 100, Տէր եւ Տիկին Ճարուհիւնեան 50 ֆր.։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փ. ծ.— Արամ Տէրտէրեանի յիշատակին այրի Տիկ. Ա. Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկ. Գըլըճեան 50ական, Կարապետ Բէրթէքեանի հոգեհանգիստին Տիկ. Ա. Տէրտուրեան 25, Անթիքաճեան ընտանիք 50։ Ճարուհին Աբգարեանի թաղման առթիւ Զիլճեան ընտ., Մկրտիչեան ընտ., Տէր եւ Տիկ. Ժորժ Եաուլեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Աւետիսեան, Պր. Ռ. Աբրահամեան, Է. Օհաննէսեան, Տէր եւ Տիկ. Ճագարեան, Կիւլեան ընտ., Տէր եւ Տիկ. Ն. Հէլվաճեան 50ական, Տիկ. Ա. Նահիտ Սարաճեան իր մօր յիշատակին 100։ Տօնածառի հանդէսին, Կապ. Խաչի քաղաքի մասնաճիւղը 250, Տիկ. Էօր – ոէքեան, Տիկ. Կիրակոսեան 50։

Imprimé sur les Presses
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935
du Journal « Haratch »

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

Մարսէյլ Բաղաքի
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Բարեկենդանի առթիւ, Շաբաթ Փետր. 23ին, Ալհամպրայի սրահը,
Պուլվար Շավ
Ցետագային մանրամասնութիւններ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէսինի եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Ծննդեան տօնին առթիւ, Տէր եւ Տիկին Գասպար Պաղտասարեան 700 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Ճ. Պահատուրեան 500, Տէր եւ Տիկ. Կարապետեան 100, բարեպաշտ տիկին մը 100։ Տէր Սահակեան ընտանիք իրենց ննջեցեալ հարազատներու յիշատակին 250 ֆր., Նոյնպէս այրի Տիկ. Տիրուհի Կէլկէլեան 100։

×

Կապ. Խաչի Սէն–Փեռոմի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է այրի Տիկ. Թահուի Էլոյեանի մահուան առթիւ Տիկ. Վարդեվառ Տէյիրմէնճեանէ 100 ֆ։

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
26-27
SAMEDI-DIMANCHE
26-27 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ա ր տ ա ս ա հ ի մ ա ն : Տար. 300 Ֆ. - Հ ա ւ ա տ : 2 Ֆ.
Ֆ ր ա ն ս ա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.566 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.566

Ի ՅՈՒՇ ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ 23ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ

ՎԱՅՐԿԵԱՆՆԵՐ

Քալելով կ'երթանք Հայաստան :

Ու կը քալենք... Կը քալենք Կարինէն Մուշ եւ Մուշէն Սասուն : Օ՛, հեշտու – թիւնը այդ գնացքին : Կուրծքդ հեւալիր մխիկ խանդով մը, միշա ակնապիշ ու միշա ալ անհամբեր, թաւ կուտաս ոտ– քերուդ, թաւ կուտաս թեւերուդ, եւ կ'երթաս, կ'երթա՞ս անդորը, գրեթէ բնազդաբար : Կը յառաջանաս առանց ետ նայելու, անսահման անկրպետները կը կրես, սար մը կը բարձրանաս 2 – 3 ժամ, յետոյ կ'իջնես գահավէժն ի վար, քիչ անդին ժեռուտքէ մը մագլցելու հա– մար :

Ու կ'երթաս, միշա կ'երթաս, առուն կամ գետակն անցնելն ալ նկատելով այն– քան պարզ գործողութիւն մը, ինչպէս քաղաքին մէջ տղմուտէ մը անցքը : Բայց ահա, հեռուէն, կարաւանէն ձայն մը կ'ազդարարէ որ կենաս : Սպասէ՛ ա՛յ տղայ, սպասէ որ ետ մնացողներն ալ հասնին...

Հա՛, հա՛, հա՛ : Սպասել... որպէսզի միաներն ալ հասնին : Բայց արդա՞ր է որ այդպէս ըլլայ : Բնակա՞ն է այդ, — կասեցնել քու թափդ, յանկարծ, ճամբու ընթացքին կգիլ, որպէսզի ետ մնացող– ները, անկարողները, կթոտներն ալ հասնին :

Ափսո՛ս : Այդ նոյն տրամաբանութիւնն է որ ըսել կուտայ մեր երիտասարդ թուրք հարեւաններուն, ըսել կուտայ մեր թանկագին պահպանողականներուն, թէ մենք պարտաւոր ենք սպասել՝ որ ժողո– վուրդն ալ յառաջանայ, զարգանայ եւ հասնի մեզի... Այսինքն պարտաւոր ենք զաւեշտանել մեր խառնուածքին, մեր տենդերուն, անբնական ճիգեր փորձել, սեփական ձեռքերով փետրատել մեր թեւ– թափը :

Կը պահանջեն ինչ որ վեր է մեր ուժե– րէն : Մենք կը քալենք, կը քալենք անընդ– հատ ու հաստատակամ, մեզի ի՛նչ փոյթ թէ ետ մնացողներ կան : Եւ պահէ պահ, դէպի ետ ակնարկներ ալ, ինչո՞ւ չէ : Բայց դէպի ետ կը նայինք կորուած անկրպետը չափելու եւ մեր յառաջխաղա– ցութեան պիտակցութիւնովը ոգեւորելու համար :

×

Կը քալենք օրերով, կ'անցնինք անսահ– ման տարածութիւններ, եւ հազիւ 1–2 գիւղեր կը դիմաւորենք : Զկա՛յ բնակ – չութիւն, չկայ կեանք, չկայ ոչ իսկ ծառ : Ատեն ատեն, թռչուն մըն է որ անկրպետը կը ճեղքէ սուր ճիչով մը, ու մենք կը մնանք զարհեալ, միակ ընչաւորները՝ զարհուրելի ամայութեան մէջ : Հայաս– տանը ոչ միայն առանց Հայու, այլ եւ առանց մարդու...

×

Գաղաք թէ գիւղ, — փողոցները, չոր– չապատը, տուները, մարդիկը — բոլորը Արեւելք կը բուրեն. բայց մանաւանդ մայրերու կայքը, գիւղին մէջ կամ քա– ղաքին չուրջը : Եագմաններու թանձր փա– թաթ մը գլուխներուն, ձեռքերը չալվա– րին մէջ խորասոյզ, ծերն ու երիտասար– դը հաւասարապէս նոյն հոգեբանութիւնը կը մարմնացնեն իրենց արտաքին հան – գամանքով իսկ : Դիտէ անոնց դէմքերը, քալուածքը, անորակելի դանդաղութիւ – նը, եւ արդէն վերլուծեր ես անոնց բո– վանդակ էութիւնը : Այլեւս ծածուկ բան չկայ : Ինչ որ ունին՝ հոն է, աչքիդ առ– չեւ, օրը ցերեկով պարզուած : Մարմին– ներ են որ կը տառանին, չարժելու բը– նազդն իսկ կորսուած :

Ո՛ւհ, մանաւանդ իրենց նայուածքը : Նայի՛ր... անոնք սէյիր կ'ընեն անկեն – դան հայեացքով մը, եւ ամբողջ Արե– ւելքը սէյիրճիներու արքայութիւն մը չէ՞ արդեօք : Աչխարհ մըն է որ կը խլրտի, կը փոթորկի, կը տապալի ու կը տեղ– ծատործէ իր չուրջը, եւ Արեւելքը, զա– տամած Ասիան՝ տխմարական համբու– թեամբ մը, ափ ի բերան, շմորուն, կը նայի՛ թարթափուն աչքերով, կը նայի՛ անխլիրդ ու անվախճան : Շրջապատի ա– լեկոծութիւնն իսկ հազիւ թէ կը վրդովէ իր միապաղաղ, իր դարաւոր անդորրու– թիւնը, որ մեռելներու հանգստեան խա– ղաղութիւնն ալ չունի, ափսո՛ս...

×

Զուլո՛մ... Շարունակ ահուդողի մէջ ենք, որ Թուրքերն ահա պիտի ձուլեն մեզ, պիտի ազատեն մեր ինքնութիւնը : Թշուա՛ռ ազգակարաներ :

Զուլո՛մ : Բայց արդէն իրականութիւն մը չէ՞ այդ : Օհօ՛, նայեցէ՛ք մեր աչքե– րով, կոյս խղճմտանքով : Նայեցէ՛ք ձեր չուրջը, — երկրի խորերէն մինչեւ ճա– ճանչագեղ արուարձանները — բայց մա– նաւանդ երկրի խորերը : Հայն ու Թուր– քը՝ աւելի անուններով է որ կը զանա – զանուին : Հազուստն իսկ չատքիչ փոփո– խութիւններ կը յայտնէ : Իսկ իրենց նիստ ու կացով, իրենց ատելութիւններով ու համակրութիւններով, իրենց ձգտումնե– րով ու բազձանքներով, այո՛, նոյնիսկ իրենց խօսուածքովը մէկ ընտանիքի զա– ւակներ են անոնք, արտադրութիւնը նոյն միջավայրին : Տարբերութիւն կայ այն– քան որքան, օրինակի համար, տարաշ– խարհ զացած, եւ տունը մնացած՝ դիւ– ղէն դուրս չելած երկու հարեւաններու միջեւ :

Զուլումը փաստ է արդէն : Իսկ մեր ճիգը պիտի ըլլայ լուծել այդ անճանաչ, գրչ զանգուածը, զտել ու կազմել նոր Հայութիւնը : Անդրանիկ սերունդը կա – տարեց իր պարտքը, եւ կրտսերը պար – տաւոր է ստանձնել իրենը, մեր աչխարհի քաղաքնելի ամայութեան մէջ, երգելով ռուս բանաստեղծին հետ, — « Ես լալիս եմ լացողներին հետ, տանջւում եմ տան– ջուողների հետ եւ ընկճուածին ձեռք եմ մեկնում » :

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

30 Հոկտ. 1911

(Թէոդիկի Տարեցոյց)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԺԻՍՔԱՐ Նոր–Տէլհի հա– սաւ Ուրբաթ առտու : Ֆրանսայի Նախա– գահին Հնդկաստան այցելութիւնը կը տեւէ մինչեւ Երեքչաբթի : Ներկայ կ'ըլ– լայ Հանրապետութեան 30ամեակի տան– դիսութեանց :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ « մխակ էրիկմարդը» ըստ լրագրողներուն, կին մըն է քանի որ ան– գամ մը եւս Տիկին Թաչըրն է, որ առանց վարանումի միջոցներ ձեռք առաւ Եորկ. Մխութեան դէմ, առանց չատ « գնել – վերցնելու » ինչպէս կը նախընտրեն ընել նրբամիտ դիւանագէտները : Արագ. նա– խարարն է, որ յայտարարեց թէ Մեծն Բրիտանիա կը խզէ մշակութային եւ վարչական գործակցութեան բոլոր կա– պերը : Ձեռք առնուած միջոցներուն կար– դին յիշենք՝ մերժումը վերանորոգելու առեւտրական համաձայնագիրը, որ կը վերջանայ Փետր. 15ին, ընդհատը մչա – կութային բոլոր հանդիսութեանց, որոնք կրնան այն տպաւորութիւնը թողուլ թէ բան փոխուած չէ, ընդհատ զինուորական փոխանակութեանց, բազմացում ձայնա– սփիւռի հաղորդումներուն դէպի Եորկ. Մխութիւն եւ Աֆղանիստան : « Բրիտա– նական առիւծ »ն է որ արթնցած է կը դրեն թերթերը, մինչեւ իսկ « Ուիճնսթըրի Թաչըր » մկրտելով Անգլիոյ վարչապե– տը : Ընդհ. ձեւով արդէն այն տպաւո – րութիւնը կայ, թէ անհրաժեշտ եղաւ որ Մոսկուան չափազանցէ ,բոլորովին անտե– սէ թէ «մինչեւ ուր կարելի է չատ հեռու երթալ», որպէսզի Արեւմուտքը անոյշ քունէն արթննայ : Գալով Գարթըրի, ուղղակի սպառնալիքի անցած է, ըսե– լով՝ « որեւէ խորհրդային միջամտութիւն Պարսից ծոցին մէջ, ետ կը մղուի պինու զօրութեամբ» :

ՇԻՐԱՔ ճաշի հիւրն էր Հանրապետու– թեան Նախագահին Հինգչաբթի օր : Ոչ մէկ յայտարարութիւն եղած է այս « պատմական » հանդիպումէն եառ, ծա– նօթ է միայն, որ ճաշէն եառ, երկու նախկին բարեկամները զրուխ զլխի խօ– սած են ներքին քաղաքականութեան մա– սին :

ՍԱԽԱՐՈՎ կրցած է լուր զրկել կոր– պէչն, որ լաւ է առողջութեամբ : Ըստ դանիական համայնավար թերթի մը, ա– ռաջարկուած էր Սախարովի որ ընտրէ ներքին թէ արտաքին աքսորը, պիտունը մերժած է արտագաղթել, Խորհ. Մխու– թիւն իր գոնուիլը աւելի արդիւնաւոր նկատելով :

ԻԶՄԻՐի մէջ ցոյց մը եղած է Զորեք– չաբթի օր, որու հետեւանքով 57 հոգի վիրաւորուած են (7ը՝ ոստիկան) : Աւելի քան 200 հոգի ձերբակալուած է :

ՄԻԹԵՐԱՆ յայտարարեց, մամուլի տե– ղեկատուական հանդիպումի մը ընթաց – քին, որ Մառչէ սուտ խօսեցաւ հեռա – տեսիլէն երբ մէջբերումներ կ'ընէր խոր– հրդային – ընկերվարական զեկոյցէն (1975ի) : Ընկերվարական պարագլուխը աւելցուց — « Ժ. Մառչէ միջոցներ չու– նի զիս կորզի ղրկելու, բայց բարոյական զեռնի վրայ նոյն բանն է» :

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՑՈՒՅՑ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 14–22)

ՄՈՒՐԱՅԱՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏԻ ՄԷՋ

Լեռնային Ղարաբաղի ժարզային կեդ– րոն Ստեփանակերտ քաղաքին մէջ տեղի ունեցած է Մուրացանի յուշարձանին բացումը : Կիսանդրին դրուած է կիրով պողոտային վրայ, վիպասանին ծննդեան 125ամեակին առթիւ : Ներկայ եղած են Ադրբեջանի եւ Հայաստանի դրողներու պատուիրակութիւնները, որոնց մէջ Մկրտիչ Սարգսեան, Սուրէն Այ – վազեան, եւ Միքայէլ Յարութիւն – եան (Հայաստանէն), Նարիման Հա– սանզադէ, Ֆարման Քերիմզադէ եւ Փի– րուզ Ջաբրայիլզադէ (Ադրբեջանէն) : Բացման խօսքը արտասանած է կուսակ– ցութեան Ստեփանակերտի առաջին քար– տուղարը՝ Զ. Մովսիսեան, անդրադառ– նալով Մուրացանի կեանքին ու գործին : Ադրբեջանի դրողներու միութեան Ղա – րաբաղի բաժնի պատասխանատու քար – տուղարը՝ Ա. Յովհաննիսեան, Հայաս– տանի եւ Ադրբեջանի պատուիրակու – թիւններու ներկայացուցիչներուն հետ կատած է ժապաւէնը : Կիսանդրին քան – դակուած է Ղարաբաղի կապոյտ գրանի– տով : Հեղինակները են քանդակագործ Ալբէր Յարութիւնեան եւ ճարտ. Եուրի Յակոբեան :

×

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԷն

Անցեալ տարի Երեւանի Մատենադա – րանը զգալի կերպով հարստացած է ար– տասահմանէն ստացուած թանկագին ձե– ռագիրներով : 1979ին ստացուած է 117 գրչագիրը, որուն մեծ մասը նուէր է : Ներկայիս հայերէն ձեռագիրներու հա– ւաքածոն ունի 13446 միաւոր (հին ու նոր ձեռագիրներ, պատառիկներ, հը – մայիլներ) : Տարուան ընթացքին հայե– րէն նորագոյն ձեռագիրները աւելցած են 44ով, որոնց մեծ մասը Համբարձում Լի– մոնճեանի ձայնանիշերով խազագրուած հայկական աչխարհիկ եւ հոգեւոր եր– գերու հաւաքածոներ են : Հարստացած են նաեւ արաբատառ եւ հին սլաւոներէն ձեռագիրներու հաւաքածոները : 1979ի լաւագոյն նորութիւնը եղած է վաղգէն Ա.ի նուէրը՝ ԺԹ. դարու կէսերուն թղ– ւագրուած վրացերէն նկարազարդ Աւե – տարանը, որ բացառիկ արժէք ունի ման– րանկարչական թէ բնագրական առումով (այս ձեռագիրը օգտագործուած է վը– րացերէն Աւետարանի գիտական հրա – տարակութեան մէջ) : Հալէպէն Ք. Խու– թէյր Մատենադարանին նուիրած է ԺԵ. դարու արաբերէն թանկագին հաւաքածոյ մը : Ներկայիս Մատենադարանին մէջ կը գտնուին Ե. – ԺԹ. դարերուն պատկա – նող 15905 գրչագիրներ :

×

ԵՐԵՒԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՇԵՓՈՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեւանի Հայֆիլհարմանիայի մեծ դահլիճին մէջ տեղի ունեցած է քաղա– քապետարանի չեփորախումբին նուա – գահանդէսը, մասնակցութեամբ Մոսկու– այի Զայքովսկի երաժչտանոցի փրոֆ. Եուրի Ուսովի : Նուագախումբը կազմը– ւած է 15 տարի առաջ : Հիմնադիրն ու դեկավարն է չեփորահար Հայկազ Մես– հայեան : Նուագացանկին մաս կը կազ– մեն հայ, ռուս եւ եւրոպացի երաժիչտ– ներու գործեր :

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

—o—

«Հացադուլ» բառ մը կը չրչի թերթէ թերթ։ Արեւելքէն արեւմուտք։

Հայերէն կ'ըսենք «կամաւոր ծառ», իբրեւ բոլոքի ցոյց ընդդէմ Տոքթ. Մոսասեղ եւ Եգիպտոսի քուէատուներուն, առաջնորդութեամբ Տորիա Շաֆիքի։

× Թրքաբանութեան գոհար մը եւս, — «Ձիւմհուրիյէթ»ի խմբագրապետ Նաամիր Նաամին զեսպան անուանել որոշուած է»։ (Ժամանակ, Մարտ 3)։

Կը կարծեմ թէ մեր ծաղկոցին յեսին աշակերտն ալ պիտի գրէր.— «Որոշուած է զեսպան անուանել Նաամիր Նաամին»։

× Ի՞նչ կը նշանակէ կայսերապաշտութիւն (իմպերիալիզմ), երբ ունինք սքանչելի բառ մը, աշխարհակալութիւն, հին թէ նոր խմաւոով։

× Կայուն բառին իմաստն ալ խեղաթիւրուած է, երբ կը գրեն «կայուն համոզումներ», «կայուն նկարագիր», եւ այլն։ Ընել կ'ուզեն՝ հաստատուն։ «Կայուն»ը անշարժութեան, լճացման իմաստ ունի, եւ կը համապատասխանէ ֆրանսերէն «սթասիոնէռ» բառին։

× Լեզուական ուսումնասիրութեան մը մէջ հանդիպեցայ հետեւեալ բացատրութեան, — «Հարցը կը մնայ ամբողջական»։

Տարօրինակ թարգմանութիւն ֆրանսերէն։ Կը նշանակէ թէ հարցը չէ լուծուած, կը մնայ առկախ։

× Ո՞վ փակցուց սա «նա» մասնիկը «մանուանդ»ին.— Նամանաւանդ։

× «Այդ»էն կ'իմանամ թէ «կառոյցային տագնապ մը» կը տիրէ Լիբանանի մէջ։

Ֆրանսերէն բառը, «Սթրիւքթիւռ» կը նշանակէ կազմական կարգուսարք, վարչակարգ, վերջապէս երկրի մը քաղաքական, ընկերային կազմը։

«Կառոյց»ը հասկնալի է, չատ մը պարագաներու մէջ։ Իսկ «կառոյցային»ը «համայնքային»ի խնամին է, եօթը պարտուզ։

× Քերականագէտ չեմ, բայց կը կարծեմ թէ «ձերբազատել, ձերբազատում» բառերը չինուած են «ձերբակալել, ձերբակալութիւն» բառերու կաղապարին վրայ։

Միայն «ազատիլ»ը չի՞ բաւեր։ Տակաւին ունինք «թօթափել»ը (լուծ մը, բռնութիւնը)։

× Հետեւեալ խորագիրը կ'արտատպեմ «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրէն (1953 Դեկտ.).— «Իմպերիալիզմը եվ լոռացիոնալիստական էսթետիկան»։

Կը տեսնէք, — միայն «եւ»ը հայերէն։ Եւ դեռ ի՞նչ գոհարներ, յօդուածին մէջ.— «անտիիմտելիկտուալիզմ», ռասսա, կոմեմտատոր, բիոլոգիական, իմպերիալիստական, պարագիտիզմ, ուտիլիտար, պրակտիկ, երարխիա, պեսսեմիստական, ադեկվատ, փալսիֆիկացիա, եւն.։

Որոշած եմ ծաղկեփունջ մը կազմել այս կարգի բառերէ, իբրեւ արուեստանութեան կտոր։

Եթէ ուրիշ բանի չծառայէ, գոնէ պրոգրեսիւ մթնոլորտ կը ստեղծէ։

1954 Մարտ 26 ՎԱՀԷ (Շ.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ ԵՒ ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻՆ ՊԱՀԱԿԸ

Կեանքի կենսական հանգամանքները մեզ կը կապեն նաեւ մեզմէ անդարձ եւ յաւիտեան բաժնուող անմոռանալի եւ պաշտելի խմբագրապետ Շաւարշ Միսաքեանին։ Իր յիշատակը յարգելը ոչ միայն նուիրական պարտականութիւն, այլ եւ գայն մեր հոգիներուն եւ սրտերուն մէջ վերապրեցնել է։

Հակառակ անոր որ քանիւերեք տարիներ անցած են այդ սեւ եւ պզտուր թուականէն ի վեր, սակայն մեր սուգն ու ցաւը դեռ շատ մեծ եւ թարմ է։ Այդ մեծ սուգը յաւէտ հանգուցեալ մեծ Շաւարշ Միսաքեանի մահուան սուգն է, եւ այդ մեծադոյն սգակիցը Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։ Մեծ եւ առաքինի Հայ մըն էր, որ չիշեցաւ։ Բացառիկ եւ բազմակողմանի կարողութիւններով եւ առաքինութիւններով օժտուած, մխիթարն առեն անխոնջ պրպտող եւ աշխատող մը կեանքի գնով նուիրուած իր պատկանած ժողովուրդին զարգացման եւ անոր վայելուն ապագային։ Բառին իսկական իմաստով՝ մեծ։

Այսօր աւելի քան երբեք մեր երկինքն է որ կը մթագնի, որովհետեւ Հայոց մեծ ատաղերէն մէկը լինկաւ եւ սուգի մատնեց ոչ միայն իր ընտանիքը այլ եւ համայն Հայութիւնը մանաւանդ իր գաղափարի ընկերներն ու համակիրները։

Սփիւռքի Հայութիւնը կորսնցուց Հայ մամուլի ամէնէն տաղանդաւոր, կարկառուն, հմուտ և խմաստալից խմբագրապետը, իսկ Արեւմտահայութիւնը իր մշակոյթին, ոգիին, լեզուին եւ մտքին խտացող վերջին նահապետ՝ Շ. Միսաքեանը։

Ամէն տարի Յունուար 26ին մեր սուգը կը վերանորոգուի եւ կը թարմանայ, արցունքի փոխարէն արիւնն է որ կը հոսի մեր սրտերէն։ Բայց եւ այնպէս լինքը կ'ուզէր այս կերպ մեռնիլ գրիչը ձեռքը իր անբաժանելի «Ցառաջ»ի աշխատանքի ընթացքին։

Հայ Մամուլի եւ Հայ Գրականութեան այս ուխտեալ, գինուորեալ եւ առաքինի դպրապետը յիսուն տարիներ անընդհատ ծառայեց անչահախնդիր, պարկեշտ եւ ուղղամիտ կերպով հայ մշակոյթին, հայ արժէքներու, հայկական սրբազան աւանդութիւններու պահպանումին։

Ամէնէն սիրուած ու յարգուած դէմք մըն էր մեր գաղտնարակիչ եւ ուսուցչապետ Ընկ. Շաւարշ Միսաքեանը։ Համեստ, անկեղծ եւ յուզիչ, չատոնց մեր մօտաւոր կեանքի մանաւանդ հայ մամուլի եւ հայ գրականութեան անդաստանին մէջ իր տեղը գրաւած էր։ Եղաւ տիրական դէմք, եղաւ առաքեալ եւ սըրբութիւնը ժամանակակից հայ մամուլին եւ մեր մեծագործչին։ Սակայն լինքը միշտ անվհատ եւ անդադար աշխատեցաւ մեր մշակոյթին եւ ոսկեզնիկ լեզուին մաքրութեան համար։ Բայց գիշեր եւ ցերեկ աճնեցաւ, չարչարուեցաւ, յոգնեցաւ գիտակցաբար եւ օր մըն ալ գալթեցաւ զարկը սրտին Մեծ Հայուն, լռեց առյաւէտ մեծագոյն խմբագրապետը Հայոց։ Սակայն միշտ մնաց մաքուր, առաքինի և բարձր լինչ որ վայել էր մեծ մտաւորականին և հրապարակագրին։ Մեր ժողովուրդին գրին եւ գրականութեան հանդէպ տածած իր սէրը, պաշտամունքն եւ յարգանքը կը հաստէր գալթնակէտին։

Գրական խմորով առաջին օրէն նը – սիրուեցաւ հայ մամուլին եւ գեղեցիկ հայ գրականութեան, բայց եւ այնպէս յե – տագային հայկական գիւցազնական չըրջանին նախ նուիրուեցաւ հայ յեղափոխական շարժումին։ Փոքր հասակէն մինչեւ իր անակնկալ մահը մնաց հաւատարիմ քարոզիչը Հայ Դատին եւ Հայաստանի անկախութեան։

Ընկեր Շաւարշ Միսաքեանը իր կեանքի ամբողջ ընթացքին երբեք չընկճուեցաւ կամ չդադրեցաւ գործելէ, խօսելէ յանուն Հայութեան եւ Հայրենիքի ազատութեան։

Մեր անզուգական խմբագրապետը ամէն բան զոհեց ի չահ Հայ Ազգին եւ Հայրենիքին։ Զոհեց իր կեանքը, ինչքը, աչքին լոյսը որպէսզի Հայութիւնն եւ Հայրենիքը երկար տեւեն եւ ապրին։ Ահա հոս է մեծ Շ.ի անկեղծութիւնն եւ հայրեսիրութիւնը։ Եւ ճիշդ ասոր համար էր որ Հայ ժողովուրդը այսքան կը սիրէր, կը յարգէր, կը գուրգուրար եւ կը հիանար այս մեծ առաքեալին, քըրմապետին, սպասարկուին եւ մարտուն նակ ներկայացուցիչ մեծ Շ.ին։

Հնդաբեան հայ գրականութեան եւ լեզուի աւանդութեանց մեհեանին անբասիր քուրմերէն մին եղաւ իր ամբողջ կեանքի ընթացքին։ Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցի ստեղծած հայ գրի եւ հայ գրականութեան մարմարեայ սիւներուն տակ, Լուսաւորչի վառած ճրագներու լոյսերուն առջեւ յիսուն երկար տարիներ անընդհատ արթուն պահակ, գիշեր – ցերեկ հսկեց եւ իր ոսկէ գրիչով խուզ լեցուց որ վառած ճրագները չմարին եւ իր գրիչին բոլոր ուժովը յամառօրէն արծարծեց անոնց հուրքը, որպէսզի հայ մշակոյթին եւ հայ լեզուին վառած ճրագները բոցովառին աւելի զօրաւոր։

Փառք եւ պատիւ անունիդ եւ գրիչիդ պաշտելի եւ անմոռանալի Ընկեր Շաւարշ Միսաքեան։

Աշխարհ ոչ ոք կրնայ ուրանալ որ Շաւարշ Միսաքեանը եղած է ազգանուէր եւ առաքինի Հայ մը որուն մահը մեծ բաց մը կը թողու մեր ազգային կեանքին, մշակոյթին եւ լեզուին մէջ։ Մեծն Շաւարշ Միսաքեանն էր նաեւ մեր բեմերուն զարդն եւ փնտռուած բանախօսը։ Երբ բեմը կը բարձրանար, իր հանգիստ, իմաստալի, կարճ եւ կորուկ ոճով գիտցիկ եւ մաքուր Հայերէնով հազարաւորները կը խանդավառէր։

Այսօր երբ կը փորձեմ ակնարկ մը նետել մեր անմոռանալի եւ ողբացեալ խմբագրապետին հայաչունչ եւ գաստիարակչական աշխատանքներուն վրայ, աչքերէս արտասուք կը հոսին, միտքս չատ հեռուները կ'երթայ։

Իբրեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատասխանատու ներկայացուցիչ յաճախ կ'երթար Եգիպտոս, Լիբանան եւ Սուրիա կուսակցական քննական աշխատանքները կատարելու համար։ Հազարաւոր բազմութիւնները խանդավառութեամբ եւ ցնծութեամբ անհամբեր կը սպասէին իր ժամանումին, իր խօսքն ու պատգամը լսելու համար։ Որովհետեւ Շաւարշ Միսաքեան ծնած էր Հայ ժողովուրդի ծոցին, իր ամբողջ կեանքն ու ինչքը կը տակած եւ նուիրած էր Հայ ժողովուրդի եւ Հայրենիքի ազատութեան համար։

Իր հմայքն գրիչն ու հմուտ խմբագրականները պատկառանք կը ներշնչին նաեւ իր հակառակորդներուն։ Երբ պատահէր որ երկար տաեն Շ. կամ Վահէ անունները չէին երեւար «Ցառաջ»ի առաջին էջին վրայ, գաւառներէն նամակով իսկ Փարիզէն անձամբ կ'երթային խմբագրատուն իր բացակայութեան պատճառը իմանալու համար։

Այսօր յաւերժական չկայ կամ առյաւէտ լռած է մեր սիրելի խմբագրապետը։ Սակայն ինչո՞ւ լռած է կամ ո՞ւր դնաց, ինչո՞ւ համար այսքան չուտ գնաց։ Չէ՞ որ հայ մշակոյթին եւ հայ լեզուին դեռ շատ պէտք ունէին իրեն։ Գնաց եւ ամէն բան իրեն հետ տարաւ, մեզի միայն ձգելով ողբն ու սուգը։ Այսօր պատառ են «Ցառաջ»ը, իր սիւներն եւ բոլոր ընթերցողները։ Սակայն կայ իր արժանաւոր ժառանգորդը, եւ մեր բոլորս յարգելի եւ սիրելի Արփիկը, որ գարձեալ հաւատարիմ մնացած է իր հօր կոչումին, գաղափարին, խղճմտին եւ առաքելութեան եւ հարազատ թարգմանն է մեր սիրելի «Ցառաջ»ին, որ գարձեալ իր հիմնադիր – խմբագրապետ Ընկեր Շաւարշ Միսաքեանի դժած ճանապարհով կ'ընթանայ։

Փառք վաստակիդ եւ բիւր յարգանք անմոռաց յիշատակիդ պաշտելի Ընկեր Շաւարշ։

ՎԱՀԱՆ ԹԱՋԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՄՕՐ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Լեռնային Բիւրականի աստղադիտարանից կեսմանները իջաւ, յարգալից դանդաղութեամբ մտաւ հարթավայր, արեւի մէջ եւ գով եւ տաքուկ փայլփլելով եկաւ, այգուն հասաւ լուսաւոր մեզք – նաների շարքը, չարժիչները մարեց։ Աւդ։ Սպա թեքեց ուղին ու գնաց դէպի Մեծամօր։ Խեղճ Մեծամօր, խեղճ Զէյտայ, խեղճ էջմիածին։ Ախպեր, իմ այդում եմ գտել՝ իմն է. իմն է, չեմ պահում՝ կոտրում եմ – թրխկ։ Աւրգիչտին ինքը բե՞րդ է կառուցել – թրխ, – պինի՞ է խմել – չրխկ,– զօրք է դումարել, մի գո՞րծ է արել, թէ՞ պահակ է կանգնել իր Աւրգիչտի պապի թրխին – չրխկ։ Եւ վերջապէս Աւրգիչտին թաղուոր, ես դիւղացի մարդ – թրխկ,– մեր չահերն իրար չեն բռնում, գնացէք գիրք կարդացէք – թրխկ – չրխկ։ Մեծ երկիր էինք՝ բան չմնաց, եղածն էլ Աւրգիչտո՞ւն տանք – թրխկ – չրխկ, թրխկ – թրխկ – թրխկ…

Անտէրներն լինչ էլ պինդ են։ Հօ նկատո՞ղ չեղաւ – չրխկ։ Աւրգիչտի։ Աւրգիչտի։ Աւրգիչտի էլ անո՞ւն լինի։ Փոխանակ՝ Վազգէն, Աւրչակ, Մեսրոպ, Գեւորգ, Վռամ – Աւր–գիչ–տի։ Ինչ էլ լաւ թիմու կը պահէին, է, Վարսիկն իմա – նայ… էյ, արտասահմանցիները, Աւրգիչտին կանչում է խաղդ ուտելու, եկէքխաղդ կերէք։ Եւ երկրի վրայ քառասուն օր ջրհեղեղ եղաւ… Եւ տապանը նստեց լեռան վրայ։ Եւ երկիրը ներքաշեց ջուրը, եւ Նոյը իջաւ Աւրարատեան դաշտ։ Եւ, ախպեր, մեր տանը ջրհեղեղ չի եղել, գնացէք ձեր տանը փնտռեցէք ջրհեղեղ։

Տղաների մերկ խումբը աղբիւրը չրջապատել էր եւ մարմրող աչքերով նայում էր հեռուի մշուշներին։ Խօսափողը նրանց հրամայեց.

– Էս օձն էս ո՞վ է էս ջուրը դցել, ձեզ եմ ասում, վերցրէք ու կորէք էստեղից։ Մարդիկ են գալիս։

Կարճ պարանոցները նրանք դանդաղ թեքեցին դէպի խօսափողը։ Նրանք ոչինչ չասացին, ոչինչ չարեցին, միայն, խըմրուով, կարճ պարանոցները դանդաղ թեքեցին դէպի խօսափող,– եւ հիւր էին ծղոտէ գլխարկը, փողկապաւորների խումբը, խօսափողը, թանդարանը, մի տեսակ եւրոպաբար հայկական սփռոցը, Նոյը, Հիքսոսները։ Բերովի էին ուռի – ները, բնիկ էին իրենք։ Նրանք կարծես չտեսան խօսափողը…

Բայց յաջորդ պահին նրանք լինում էին Մեծամօրի ջրերն ի վար։ Մէջքները դարաձած, կոդակ, վիզները կարճ, տարաններն քշտած ծնկներից վեր։ Մէկը նրանցից նայեց հանդիսատ թախիծով, ապա ոտնեց ու կարկատարեց գլխարկը արագացող վազքով դէպի Վազգէնպատ՝ թէ Մաշտոց Վարդապետը գիրը բերում է… Փշաւենու մօտ կանգնել է Մովսէս բարձրահասակ պատմահայրը եւ նայում է յոգնա՛ծ, յոգնած. արեւի մէջ հալուելով՝ հեռանում են կիլիկեցի բանագնացները. Մաշտոց երանելու թաղման թափորը գնում է Օշական. Ներսէս մեծ քահանայապետը խիստ է զայրացել, պատգանը գեանին խփելով գնում է արքունիք՝ այ Աւրշակ, այ որդի, էս էսպէս չի լինի, է… չոգ մշուշների տակ քայլ են փոխում են կոյր Տիրանը, երկրի թիւրմբռնման խմորը գնդած քերականը, իսկ Թումանեանի երկայն հասակը պըտուտում է մրափած որբերի բազմութեան վրայ. «Եւ ես ինչպէ՞ս փոխեմ իմ ախտաւոր ոչխարը օտար գազանի հետ, որի հենց առողջութիւնը մեզ համար պատուհաս է». «Դու մեր քահանան չես»։

Այս այսպէս է ու կը մնայ այսպէս, քանի դեռ բառոնը տասը կանգուն չերտով մինչեւ վերջին թիզը չի ծանրացել այս ցնորական երկրի կաւին։ Եւ ի՞նձ վրայ։ Եւ ձե՞զ վրայ։

(Շար.– 21 եւ վերջ)

ԴՐՕՇԱՀԱՄԲՈՒՅՐ ԻՐ ԼԵԶՈՒԻՆ

«Բաց մարմար դաւուը մեհեանիդ,
անոր դիմաց ես ճակատս արիւնեմ»
ՍԻԱՄԱՆԹՕ

Մարգարէաչունչ Շաւարշը ելթէ ո՛ղջ ըլլար, ես ամենայն լուսթեամբ պիտի ըսէի.— Դրօշահամբո՛յր քու լեզուին, մաքի ու գրչի անզուգական վարպետ:

Մարգարէաչունչ Շաւարշը մեռա՛ւ: Բայց իր չունչը կ'ըսեն թէ մեծ քաղաքներու փողոցներուն մէջ, գաւառի հայաչունչ տուներէն ներս իրաւ ու ճշմարիտ Հայերուն հոգիին մէջ գիշեր եւ ցիւ գեղկութեան թանկագին լո՛յս մըն է, որ կը վառի՛ Լուսաւորչի կանթեղին պէս աղուոր:

Վարպետը մեռաւ: Կեցցէ՛ վարպետը: Մո՛ւկ ըրէք, մո՛ւկ ըրէք: Սա ապրերը կուլա՞ն: Սա խաթերը կուլա՞ն: Սա դաշտերը կուլա՞ն: Սա լեռները կուլա՞ն:

Ու մենք կաքաւներու պէս կը մո՛ւնք, կը մտնինք Հայոց լեզուի կաթօղիէն:

Ահա թէ ինչո՛ւ ես իմ սիրտս ափերուս մէջ, ձմեռնամուտի այս օրերուն, Տէր-եանի պէս մեզմ ու անո՛յշ պիտի ըսէի. « Լուրթի՛ւն, լուրթի՛ւն, լուրթի՛ւն աւսահման »:

Վասնզի չահավառ Շաւարշին չունչն է որ մեր հոգիներուն խռիչք կուտար ու մաքերուն բարձրութիւն:

Ու խորտակուած հայրենիքին ափ մը հող իմ ափերուս մէջ, ես քչնուտած սա՛ մարգկային հոգիներէն, մեր գարաւոր հողին համար, մեր նահատակները, արդարութեան եւ հաւուցման արշալոյսին կը սպասեն:

Ես Տիրոջը այգիին մէջ, նոր կարմիր վարդեր կը փնտռե՛մ, նոր կարմիր ծաղիկներ կը փնտռեմ, մեր մշակոյթին համար, մեր լեզուին համար:

Յրատասարուս այս օրերուն, գեղեց-կութիւնը թանկագին զոհար մըն է, մեր լեզուին համար, որ պէտք է պարե՛ր հպարտ ու ճառագայթող չրթներով:

Օ՛, օ՛, թողէ՛ք որ պարպե՛մ սա ներչնչման գինին՝ իմ սիրտս կ'արբունի՛ Վարուժանի, Սիամանթոյի, Զարդարեանի, Գեղամ Բարսեղեանի եւ Շաւարշ Միսաքեանի հոգիներուն համար:

Նոր տարուան սեմին, դուրսը ձիւն կայ, դուրսը հով կայ, ու պերճափա՛յլ արեւը իր ճառագայթներով պիտի լուսաւորէ մեր նահատակներուն հոգիները, վաղուան նոր արշալոյսներու համար, գեղեցկութեան համար:

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Պիտի գիտնանք երիտասարդաց – ման ուիշը ներարկել ցիրուցան բազմութեանց, որպէսզի կարենայ թօթափել հնութեան եւ թմրութեան փոշիները:

Երիտասարդացում՝ նա՛եւ գրականութեան, գեղարուեստի, գիտութեան եւ հանրային գործունէութեան մէջ:

Թող Նոր Տարուան եւ բոլոր գալիք տարիներու ընթացքին մեր մաղթանքն ըլլայ միշտ «Առաւօտ Լուսոյ», բայց երբեմ «Աշխարհ Ամենայն»:

Երէկ՝ օրուան պահանջն էր երգելով մեռնիլ:

Այսօր՝ ապրիլ երգելով: Աշխատանքի եւ ստեղծագործութեան երգի մը վերածելով մեր կեանքը:

Հայրենիքի կարօտն անգամ պէտք է պրկէ մեր ջիղերը, լաւագոյնս կազմակերպելու համար մեր ինքնապաշտպանութեան պայքարը, գամմէ գամմէ:

Լոյս, լո՛յս, մեր բոլոր ընդունակութեանց յարաճուն եւ ներդաշնակ զարգացումով:

Յարատեւ ճիգ ու պրպտում՝ մեր անցած ճամբաներուն վրայ: Ինչպէս երէկ՝ դժոխային պայմաններու տակ:

Մշուշը ուշ-կանուխ պիտի փարատի մեր հորիզոնին վրայ, բանի կը մնանք հաւատարիմ՝ մեր արեւահամ երգերուն:

1 Յունուար 1956 Շ.

ԱՂԲԻՒՐ ՆԵՐՇՆՉՄԱՆ

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ 23ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻԻ

———o———

Հարցը թէեւ 46 տարուան պատմութիւն ունի, բայց կրնամ այսօրուան պէս յիշել այն պատմական վայրկեանը, որ առաջին անգամ Փարիզ, Ռիւ մ'Ամմ, Տէր – Յակոբեան տպարանին մէջ ծանօթացայ ողբացեալ խմբագրապետ Շաւարշ Միսաքեանին:

Անձնապէս չէի ճանչնար զինքը: Երբ տպարանէն ներս մտայ, չփոթեցայ թէ ասոնցմէ ո՞ր մէկն է Շաւարշ Միսաքեանը: Բայց կրցի կռահել սեղանի մը պլուիքը նստող այն անձը, որ թաղուած ընթերցման մէջ, կը գրէր եւ թէ կը մըկրատէր միեւնոյն ժամանակ ձեռքի թերթերը:

Ճիշդ խմբագրապետի մը տիպար ուշադրութիւնը զործէց իմ վրայ: Իսկոյն մօտեցայ իրեն: Բարեւեցի: Ժպտաց դէմքով, բայց բարի նայուածքով բարեւս առաւ: « Ո՞վ ես, ո՞ւր-կէ կուգաս » եղաւ առաջին հարցումը: Ինքզինքս ծանօթացուցի իրրեւ համեստ ազգային մը, արհեստով տպագրիչ, որ կուգայ Լիոնէն:

Դողալով-դողդողալով երկարեցի թուղթի կտոր մը՝ հրատարակութեան խըն – դրանօթ, ելթէ իր հաւանութեան արժա – նանար: Նիւթն էր, Լիոնաբնակ Պ. Զօհրապ Պօյաճեանի Ամերիկայէն եկած հօր – եղբօր Լիոնի Կրթական Միութեան ըրած նուէրը: Առաւ ձեռքէս, կարդալէ վերջ հարցուց թէ « դո՞ւն ես գրած »: Շփոթեցայ: Ի՞նչ ըսեմ: Արդեօք հաւնեցա՞ւ գրութեանս բովանդակութեան: Կը հրատարակի՞ թէ ոչ: Բայց պէտք էր պատասխան մը տայի վերջապէս: Ի վերջոյ համարձակութիւնը ունեցայ ըսելու թէ, այո ես եմ գրած: Պատասխանեց. «Լաւ գիր ունիս ո՞ւր ես կարդացեր »: Շունչ մը առի, եւ քիչ մըն ալ համարձակութիւնը ունեցայ ըսելու թէ, մեր գեղջկական նախակրթարանէն անդին չեմ անցած: 1915ի չարաղէտ դէպքերու հետեւանքով ոչ մէկ պատեհութիւն ունեցայ հայերէնս չարունակելու:

Հրատարակելի արցակին մէջ տեղատրեց եւ ինձ երկարեց յուշամատեան հատորը լաթակազմ տետրակը ըսելով թէ՝ արձանագրէ քու առաջին տպաւորութիւնդ, առանց ուժ տալու երեւակայութեանդ:

Անհուն ուրախութիւն մը պատեց զիս, այդ պատիւին արժանանալուս համար: Եւ սրտի խորունկ համակութեամբ այն ինչ որ ունեցայ այդ պահուն, իրրեւ երազային տեսիլք մը, Փարիզի նման համայնակուլ ոստանի մէջ հայկական թերթի մը յախուռն հրատարակութեան, եւ այն ժամանակուան համար առասպելական հերոսութեան մասին:

Արդէն մի քանի օր վերջ, դրութիւնս հրատարակուած էր ամբողջութեամբ, միայն վերնագիրը փոխարինած էր « Օրիենտ առէֆ » խորագրով:

Արդարեւ, պէտք է ըսեմ որ, այդ եղաւ ինձ համար, դրելու ներշնչման աղբիւրը, Մեծն « Շ. »ին՝ լաւ է, շարունակէ գրել» երկու բառերը:

Թէեւ ժամանակ մը վարանեցայ դրել: Արժէք կը ներկայացնէ՞ թէ ոչ: Վերջապէս օր մը փորձեցի դրել « Արձակուրդիս ճամբուն վրայ » վերնագրով յօդուած մը: Իսկոյն ուղարկեցի «Յառաջ»ի խմբագրատունը «Հրատարակութեան խըն – դրանօթ »: Մի քանի օր վերջ հրատա – րակուեցաւ:

Յաւակնութիւն մը չունիմ ըսելու թէ դրածներս որեւէ արժէք կը ներկայացնեն, բայց կրնամ ըսել որ, ինձ դրելու մղում տուողը եղաւ ինքը՝ մեծ « Շ. » (Շաւարշ Միսաքեանը): Այս իրական կենդանի պատմութիւնը ըրի այսօր իր յաւերժական յիշատակին համար:

Երբ այսօր իր յիշատակը կ'ոգեկոչենք, ինքնին կ'ունենանք հոգեկան տխուր սեւեռում մը, թէ ոչ ես է այդ գրասեղանին դլուխը նստող խորհրդանիշ անձը, բայց կայ իր թողած գրական, հրատարակչական ասպարէզի վրայ դլուխ գործոց կենդանի չարժումը, որ կը շարունակուի, թեւակոխելով 55րդ տարին:

Եւ այսօր, առաւելաբար, կը տեսնենք հրապարակ եկած « Յառաջ»ը եւ Շ. Միսաքեանի կիսանդրի մեռալը, իրրեւ յուշանուէր հայ հասարակութեան: Ես որ ունեցայ զայն, կը պահեմ ոչ թէ առարկայական իմաստով, այլ հոգեկան վերապրումով, որ ինձ պարգեւեց, երիտասարդական անփորձ չրջանիս, ազգասիրական եւ հայրենասիրական զգացում – ներուս կենսարար ոգի, որ կ'ուզեմ այսօր օգտագործել, որեւէ պարագայի տակ, հայրենական ջերմ եռանդով:

ՀՐԱՆԴ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

ՔԱՐՈԼ ՄԻՔՈՒԼԻ Ռումանահայ երաժիշտը

———o———

Ժ.Ի. գարուն Մոլտաւիա հաստատուած Հայերուն մէջ կը գտնուէր Միքուլի–Աքսինեան ընտանիքը: Նիկողոս, իր որդին Քրիստափոր եւ իր թոռը Սահիան աքառու դարձան առեւտուրի մէջ: Դիւանագիտական կապերու շնորհիւ Քրիստափոր ստացաւ « Սպաթա »ի տիտղոսը: Սահիանի որդին էր Քարոլ Նարչիս Միքուլի, որ դաշնակի դասեր առած էր ժամանակի անուանի արուեստագէտ մը՝ Ֆրանց Քոլպէրկ, սկսած է ուսումնասիրել երաժշտութիւնը, նախ Վիէննա, յետոյ Փարիզ, ուր յաջողած է ըլլալ Շոփէնի նախընտրեալ աշակերտներէն մէկը:

1848ին վերադառնալով ծննդավայրը՝ Պուքովինա, եւ հետեւելով իր ուսուցչին օրինակին, ինչպէս նաեւ ռումէն մտաւորական բարեկամներու խորհուրդնե – րուն, որոնց կարգին՝ ծանօթ բանաս – տեղծ Վասիլէ Ալեքսանտրի, պատմագիր Ճորճէ Սիոն, ժամանակագիր Հուրմուզաքի, յուշագիր Իրաքլիէ Փորումպես – քու, Քարոլ Միքուլի սկսած է մոլտաւ դիւղացիներէ եւ նուագածուներէ հաւաքել ռումէն ժողովրդական երաժշտական մեղեդիներ: Արդիւնքը նիւթականացած է ԺԹ. գարու ամէնէն թանկագին հաւաքածոյով մը՝ « Ռումանական ազգային քառաձայնութիւն մեղեդիներ », չորս հատորով (Փրանսերէն), հրատարակուած 1850 – 1854 տարիներուն: Միքուլիի հաւաքածոն այսօր ալ արժէք ունի, ոչ միայն իր փաստագրական կարեւորութեամբ այլեւ ռումանական ժողովրդական եղանակներու ազանչելի ներդաշնակութեան չնորհիւ: Հետաքրքրական է որ ռումէն դասական երաժշտագէտ Ճորճէ Լիւեսքու իր « Թիւ 2 Ռումէն Ռափսոտիա »ին մէջ առած եւ խորացուցած է մեղեդիական գարձուածքը եւ դաշնաւորումի լուծումները, գործ օգտագործած էր Միքուլի Ֆլեխթենմաեների «Սեւ ժայռի մը վրայ» երգի վերամշակման մէջ:

Միքուլի գրած է (ձեռագիր մնացած) վերլուծական կարեւոր ուսումնասիրութիւն մը կանոնի ձեւին վերաբերող դերմաներէն, « Տէռ Քանոն » վերտառութեամբ: Իր երաժշտագիտական մեծ գործն ժառանգը եղած են իր խնամքով խմբագրուած Շոփէնի դաշնակի գործերուն 17 հատորները: Հրատարակութիւն մը զոր մանաւանդ ենթագրած են Շոփէնի երաժշտական մտածումին ամէնէն հարազատ արտայայտութիւնը, ինչ որ բնական է, նկատի ունենալով որ մեծ երաժիշտին նախընտրեալ աշակերտը լիովին ըմբռնած էր ուսուցչին անձնաւորութիւնն ու ոճը:

1857է մինչեւ իր մահը, Միքուլի բնակած է Լեմպէրկ, ուր հիմնած է երաժշտանոց մը, որուն տնօրէնը եղած է: Հոն մեռած է եւ թաղուած Հայոց եկեղեցւոյ գերեզմանատունը:

Քարոլ Միքուլիի (1821–1897) երկերը լոյս տեսած են կէտրկէ Զոպանուի «Ռումէն երաժշտութեան ազգերները» ուսումնասիրութեան մէջ: Քորնէլիու Պուէնքու անոր նուիրած է կենսագրութիւն մը, հրատարակուած 1977ին, ուր կը գրէ. « Միքուլի առաջին ռումէն երաժշտականն է, որ կը ներմուծէ ժողովրդական երաժշտութիւնը եւրոպական արուեստի չրջանակին մէջ »:

Ի դէպ, Փապլօ Սարասաթէ վերամշակած է Լութակի համար եւ նուագած, Միքուլիի մշակած գործերէն չուրջպար մը:

ՔՈՆՍԹԱՆԹԻՆ ՊՕՂՈՍ
«Նոր կեանք»

ՍՊԻՏԱԿ ՉԻԱՒՈՐԸ

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ 1

ՄԱՐՏԻԿՆ ՈՒ ՋԻՑՆԱՊԸ

Բերդակը եկեղեցիով ու չրաղացներով պիւղ մըն էր, որ նչանաւոր էր իր հայկական հին բերդով ու ծիրանի ծառերով: Բերդը դրուած էր լեռան վրայ, զոհարները զողցուած թագի մը պէս:

Մարտիկ, երբ եօթը տարեկան եղաւ, ինքզինք այդ աւերակ բերդի չուքին տակ գտաւ հօրաքրոջ այծին հետ միասին: Ոտքերը բոպիկ էին, կը հագնէր պատռտած կարմիր վարտիկ:

Մարտիկ չաճախ կը սիրէր բերդի ծաղկած ծիրանի ծառերուն տակ, կռնակի վրայ պառկիլ ու մոռնալ պարապտիկի ու սրինգի մը մասին: Եթէ նաչխուն թելերով պարապտիկ մը ունենար, կրնար իր քարը բերդին զովէն մինչեւ ջրապզքին մօտ փչատիլ մը ծեր կատարին չինուած արագիլի բոյնին հասցնել: Մարտիկ զոյնի երեւակայութիւնը ջուլհակ Պետոյի առէջներէն ու թռչուններէն առեր էր: Ան յաճախ կեցած էր ջուլհակի մօտ, այծին հետ միասին, նոյնիսկ օգնած էր անոր դունաւոր կծիկները մօտեցնելով, երբ, ջուլհակ Պետո բերդի ճամբուն վրայ դունաւոր առէջ կը թափէր, կարմիր, կապոյտ ու ճերմակ: Մարտիկ այդ օրերուն եօթը տարեկան էր, կապոյտ յուլունքէ օղ մը իր ձախ ականջին:

Մարտիկ որբ էր: Մօրաքոյրը կը պատմէր, որ եկեղեցին պատկից տունը իր հօրն էր: Տունը վաղուց վլած՝ կը մնային կիսաքանդ պատերը պատուհաններ – րով, նաեւ կրակատան սեւ սիւնը կիսով հողերուն մէջ թաղուած:

– Տղաս, – կը խօսէր հօրաքոյրը, – եկեղեցին չինուեցաւ, սակայն ձեր տունը հող ու մրեղ դարձաւ:

Մարտիկ չատ բան չէր հասկնար հօրաքրոջ խօսածներէն: Եւ սակայն զիւղին համար գաղտնիք մը չէր, որ Մարութենց տունը քանդողը եկեղեցին չինող ուստան էր, բնութեամբ վայրագ, կենդանական, լուռ ու յաճախ գինով ուստա Սարգիսը: Ուալֆաները ուստա Սարգիսի ներկայութեան մուրճը քարին համարձակ չէին կրնար զարնել: Ան մուրճի ձայնէն կը հասկնար, որ տակ – չողը վարպետ մարդ չէ. հետեւէն նայելով միայն գիտէր որ չափը կարճ կամ երկար բռնուած է: Կ'ըսէին, որ ուստա Սարգիս երբ գինով կ'ըլլար, իր գործին մէջ երեւակայութիւնը աւելի ուժեղ բոցեր կ'առնէր: Ան բնութեան հետաքրքրութիւնն ու ոճը:

1857է մինչեւ իր մահը, Միքուլի բնակած է Լեմպէրկ, ուր հիմնած է երաժշտանոց մը, որուն տնօրէնը եղած է: Հոն մեռած է եւ թաղուած Հայոց եկեղեցւոյ գերեզմանատունը:

Քարոլ Միքուլիի (1821–1897) երկերը լոյս տեսած են կէտրկէ Զոպանուի «Ռումէն երաժշտութեան ազգերները» ուսումնասիրութեան մէջ: Քորնէլիու Պուէնքու անոր նուիրած է կենսագրութիւն մը, հրատարակուած 1977ին, ուր կը գրէ. « Միքուլի առաջին ռումէն երաժշտականն է, որ կը ներմուծէ ժողովրդական երաժշտութիւնը եւրոպական արուեստի չրջանակին մէջ »:

Ի դէպ, Փապլօ Սարասաթէ վերամշակած է Լութակի համար եւ նուագած, Միքուլիի մշակած գործերէն չուրջպար մը:

Մարտիկ չատ բան չէր հասկնար հօրաքրոջ խօսածներէն: Եւ սակայն գիւղին համար գաղտնիք մը չէր, որ Մարութենց տունը քանդողը եկեղեցին չինող ուստան էր, բնութեամբ վայրագ, կենդանական, լուռ ու յաճախ գինով ուստա Սարգիսը: Ուալֆաները ուստա Սարգիսի ներկայութեան մուրճը քարին համարձակ չէին կրնար զարնել: Ան մուրճի ձայնէն կը հասկնար, որ տակչողը վարպետ մարդ չէ. հետեւէն նայելով միայն գիտէր որ չափը կարճ կամ երկար բռնուած է: Կ'ըսէին, որ ուստա Սարգիս երբ գինով կ'ըլլար, իր գործին մէջ երեւակայութիւնը աւելի ուժեղ բոցեր կ'առնէր: Ան բնութեան հետաքրքրութիւնն ու ոճը:

1857է մինչեւ իր մահը, Միքուլի բնակած է Լեմպէրկ, ուր հիմնած է երաժշտանոց մը, որուն տնօրէնը եղած է: Հոն մեռած է եւ թաղուած Հայոց եկեղեցւոյ գերեզմանատունը:

Քարոլ Միքուլիի (1821–1897) երկերը լոյս տեսած են կէտրկէ Զոպանուի «Ռումէն երաժշտութեան ազգերները» ուսումնասիրութեան մէջ: Քորնէլիու Պուէնքու անոր նուիրած է կենսագրութիւն մը, հրատարակուած 1977ին, ուր կը գրէ. « Միքուլի առաջին ռումէն երաժշտականն է, որ կը ներմուծէ ժողովրդական երաժշտութիւնը եւրոպական արուեստի չրջանակին մէջ »:

Ի դէպ, Փապլօ Սարասաթէ վերամշակած է Լութակի համար եւ նուագած, Միքուլիի մշակած գործերէն չուրջպար մը:

Մարտիկ չատ բան չէր հասկնար հօրաքրոջ խօսածներէն: Եւ սակայն գիւղին համար գաղտնիք մը չէր, որ Մարութենց տունը քանդողը եկեղեցին չինող ուստան էր, բնութեամբ վայրագ, կենդանական, լուռ ու յաճախ գինով ուստա Սարգիսը: Ուալֆաները ուստա Սարգիսի ներկայութեան մուրճը քարին համարձակ չէին կրնար զարնել: Ան մուրճի ձայնէն կը հասկնար, որ տակչողը վարպետ մարդ չէ. հետեւէն նայելով միայն գիտէր որ չափը կարճ կամ երկար բռնուած է: Կ'ըսէին, որ ուստա Սարգիս երբ գինով կ'ըլլար, իր գործին մէջ երեւակայութիւնը աւելի ուժեղ բոցեր կ'առնէր: Ան բնութեան հետաքրքրութիւնն ու ոճը:

1857է մինչեւ իր մահը, Միքուլի բնակած է Լեմպէրկ, ուր հիմնած է երաժշտանոց մը, որուն տնօրէնը եղած է: Հոն մեռած է եւ թաղուած Հայոց եկեղեցւոյ գերեզմանատունը:

Քարոլ Միքուլիի (1821–1897) երկերը լոյս տեսած են կէտրկէ Զոպանուի «Ռումէն երաժշտութեան ազգերները» ուսումնասիրութեան մէջ: Քորնէլիու Պուէնքու անոր նուիրած է կենսագրութիւն մը, հրատարակուած 1977ին, ուր կը գրէ. « Միքուլի առաջին ռումէն երաժշտականն է, որ կը ներմուծէ ժողովրդական երաժշտութիւնը եւրոպական արուեստի չրջանակին մէջ »:

Ի դէպ, Փապլօ Սարասաթէ վերամշակած է Լութակի համար եւ նուագած, Միքուլիի մշակած գործերէն չուրջպար մը:

Ալբի Տիկին Շահան Զօտեան, Տէր եւ Տիկին Փիլպէր Զօտեան եւ զաւակը՝ Սթեֆան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Զօտեան, Տէր եւ Տիկին Խոտւառ Լամփել եւ աղջիկը՝ Վիրժինի (Մոնթէ-Գառլօ) խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր եւ նանիին՝

ՏԻԿԻՆ ՎԵՐԳԻՆԷ ՀԱՆԷՍԵԱՆԻ

մահը, Սէն – Ռաֆայէլ, որ պատահեցաւ Յունուար 24ին, 89 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երկուշաբթի, Յունուար 28, կէսօրէ եաք, ժամը 3ին Սէն–Ռաֆայէլ։

ՅԱՌԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Զօտեանի եւ զաւակներուն։

ԿԸ ՓՆՏՌԻԻ

Սուրիայէն Տիկին Վիքթորիա Տէմիր – ճեան կը փնտռէ իր եղբայրը եւ անոր զաւակները, որոնք Ֆրանսա եկած են 1925ին։ Հօրը եւ մօրը անուններն են՝ Յաչիկ եւ Աբռահակ (Տէմիրճեան), եղբօրը ժոզէֆ, կնոջը Անարէ, զաւակները՝ Յաչիկ, Սիմոն եւ ժոզէֆ։

Լուր ունեցողներէն տեղեկացնել՝
ANTAPILIAN
1, Bld. Garibaldi
92130 Issy les Moulineaux
Tél. : 645-71-47

ESCAPADE
SUR L'ARARAT
Premier 33T instrumental
de
Bernard Dededjian
en vente : région parisienne
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Rest. ANOUCH :
12, rue Cadet — Paris (9e)
LYON : Bahadourian
20, Rue Villeroy

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «ԱՐԱՐԱՏ» ՕՐԱԹԵՐԹԻ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՄԱՆ ՀԱՆԴԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՅԱՆԿ Գ.

Թօսունեան Վահէ 5000, Հայ Մարտիկներու Միութիւն 3000, Կէնճեան Պատրիկ 1000, Թուբեան Պարոյր 500, Մով – կոֆեան Վահրամ 200, Տէտէեան Սիմոն 250, Յաչատուրեան Կարապետ, Մորոզեան Յովսէփ, Եկէնեան, Վերապատ. Յ. Հելվաճեան 100ական, Ղազարեան Գլակ 80։ Մ. Փեթէնեանի ձեռամբ (Մարսէյլ – Կարտանէն) Տէրտէրեան Սերովբէ 1000, Պապոյեան Երուանդ 500, Խմէրեան Վարդան 250, Փեթէնեան Մկրտիչ 200, Տալոյեան Օհան, Զախամեան Յաչատուր, Ֆերմանեան Հրաչեայ 100ական, Տիկ. Երանիկ Կիւրճեան 60, Աստուր Յաչատուրեան 50։ Տէտէեան Արամ (Շաւիլ) 100, Ոմն (Քլամար) 50, Խօլմէզեան Յակոբ (Քլամար) 30 Ֆր.։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Առնուվիլի վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հիմնական նորոգութեան առթիւ

Նախկին գումար 42·280 Ֆր.։

Տէր եւ Տիկ. Աբա Գորգիկեան 1500, Տիկ. Հայկուհի Կիւլպուլեան 1000, Տէր եւ Տիկ. Մանուկ Հիսարլեան, Ռոպէր Պուճուլեան հաստատութիւն 500ական, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Պարսիկեան եւ զաւակները 400, Տիկ. Նուարդ Ունանեան, Տէր եւ Տիկ. Օննիկ Պօտուրեան 300ական, Տէր եւ Տիկ. Հրանդ Ակոնեան, Տիկ. Արուսեակ Ճիհանեան, Տէր եւ Տիկ. Վելժովիք, Տէր եւ Տիկ. Ժաք Գալճեան, Տէր եւ Տիկ. Ժան Պուճուլեան Պր. Ժորժ Անդրէասեան 200ական, Իպպիրեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Փոփեռէք, Տէր եւ Տիկ. Շարթ 150ական, Սեմէրճեան ընտանիք, Տիկ. Տիրուհի Թաճեան, Թագուհի Տաղաւարեան, Տէր եւ Տիկ. Մաթէոս Մաթիկեան, Տէր եւ Տիկին Ճարութիւն Քէլէկ, Տէր եւ Տիկ. Առաքել Աքիճեան 100ական։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Պ. Ս. Մանուկեան 240 ֆրանք կը նուիրէ։

Nouveau Disco
NORAIR
33 Tours
En vente :
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Restaurant NORAIR :
24, rue Rodier — 75009 PARIS

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՌԷՆԱԺԷՆ ընկեր Վ. Խաչատուրեան, կուսակցական իր դաստիարակէին եւ մեր անմոռանալի խմբագրապետ ընկեր Շաւարշ Միսաքեանի մահուան 23րդ տարելիցին ի յիշատակ 60 Ֆր. կը նուիրէ իր այնքան սիրելի ուսուցչապետ «Յառաջ»ին։

EREVAN restaurant
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ
ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՋԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹՐ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ՈՒ ՋԻ – ՔԼՕՖԹԻ (Պատուէրի վրայ)
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՍՈՒ - ՊՂՕՐՂԿ
ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒՀԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ Խ Ա Շ
ՈՒՐԲԱԹ ԵՒ ՇԱԲԱԹ՝
Duo Hartar
ՅԱՐՈՒԹ ԵՒ ՎԻՓԷՆ
FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՃԱՇ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻ ՆԱԵԻ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՑ։

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Պանէօ – Քաչանի մասնաճիւղին կողմէ, Կիրակի, Փետր. 3 ժամը ճիշդ 15ին
Կը մասնակցի Իսիի Անի երգչախումբը ղեկավարութեամբ
ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆԻ
Թատերական ներկայացում Ալֆորվիլի թատերախումբին կողմէ՝
ՀԻՒԱՆԴՏԵՍԸ

MATINEE CULTURELLE

Avec la participation de la chorale ANI et de la troupe théâtrale d'Alfortville
MAISON DES JEUNES DE CACHAN Ave. Louis Georgeon, Cachan

ՅՈՒՇԱՏԵՏԻՐ

ՀԱՄԱԽՄԲԵՐԴՅԻԱԿԱՆ Միութեան Սէնթ Անթուանի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր անդամները ներկայ գտնուելու իր ընդհ. անդամական ժողովին, Շաբաթ (Փետր.2) ժամը 20·45ինՊատ տը լա կառի սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է այս կարեւոր ժողովին։

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Փետր. 2, Շաբաթ, Մշակոյթի Տունը ժամը 3·30ին։ Կարեւոր օրակարգ եւ վարչական ընտրութիւն։

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Տէսինի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Հինգշաբթի, Յունուար 31, իրիկուան ժամը 8·30ին Մշակոյթի Տան մէջ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԻԱՓՈԶԻԹԻՎՆԵՐ

Հարստացնելու համար հայկական մի-ութիւններու եւ անհատական «Տիափոզարանները» հայկ. «քոլէքսիոն»ներով հրապարակի վրայ են՝

Ա) Պատմական Հայաստանի
Բ) Ներկայ Հայաստանի
Գ) 1915ի Ջարդերու եղեռնավայրերու
Դ) Լիբանահայ ողբերգութեան
Ե) Տեսարժան վայրերու, — հայկական վանքեր, եկեղեցիներ, բերդեր, քաղաքներ — գունաւոր եւ օրիժինալ տիափոներ։

Ունենալու համար դիմեցէք հետեւեալ հասցէին՝

ՏՈՐՈՆ Ծ. ՎՐԴ. ՃԻՐԻՃԵԱՆ
183, Պուլվ. տը լա Մատլէն, 06000 Նիս
Հեռաձայն՝ (16–93) 87·54·09
Մանրամասնութիւնները տեղեկանալ հեռաձայնով։

Imprimé sur les Presses
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935
du Journal « Haratch »

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉ
Մարսէյլ Քաղաքի
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Բարեկենդանի առթիւ, Շաբաթ Փետր. 23ին, Ալհամպրայի սրահը, Պուլվար Շավ
Ցետագային մանրամասնութիւններ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14, Rue St. Bazile
Organise :
Le Samedi 2 Février à partir de 21 h. 30
SOIREE CARNAVAL
Buffet — Cotillons —
Déguisements souhaités
Entrée 30 F.
Réservation : Tél. M. C. A. 50-15-09
(sauf le mardi)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի տօնակատարութեան 65րդ տարեդարձը Ապրիլ 13ին, «Վասպուրական» սրահին մէջ ժամը 13ին ճաշով։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑՔ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Բարեկենդանի խրախճանքին, Կիրակի Փետրուար 10, ժամը 13·30ին։
HOTEL ARCADE
2, Rue Cambronne, Paris 15e
Մուտք եւ ճաշագին 100 ֆր.

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» *ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»*

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 50 Ֆ.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(25 Ֆ.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 50 Ֆ.)

«ՅԱՌԱՋ 50» (1976)
ԾԱՂԿԱՔԱՂ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՂՔ՝ ԳԱՌՋՈՒ
100 Ֆ.

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

Թղթատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ։

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
29
MARDI
29 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ստրասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.567
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.567

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՆ

Հանրապետութեան առաջին նախագահը՝ Պանի Սատր

ժողովուրդին ձայներուն 75 առ հարիւրը ստանալով, Իրանի Տնտեսական նախարարը՝ Ապոլհասան Պանի Սատր կը դառնայ Իրանի իսլամ Հանրապետութեան առաջին նախագահը եւ կը թուի թէ հարկ եղածին չափ զօրացած, վճռած է չթողուլ որ երկու « կառավարութիւն » ըլլայ երկրին մէջ, այլ խօսքով ուսա – նողները պէտք է դադրին որոշումներ տալէ պատանդներու մասին: Միւս թեկնածուները Ահմէտ Մատանի, որ Ծովային Ուժի նախկին հրամանատարն էր միայն 15 առ հարիւր կը ստանար, իսկ իր հին մրցակիցը ներկայ Արտաքին նախարարը՝ Ղոթպզատեհ հազիւ 2 առ հարիւրի արդիւնք մը կրնար ձեռք ձգել: Նոյնիսկ կրօնականներու թեկնածուն նըկատուած՝ Հասան Հապիպի միայն 3էն 4 հարիւր կրցած է ձեռք ձգել:

Այաթոլլաներուն « մարդը » չըլլալով հանդերձ, Պանի Սատր, որ այաթոլլայի զաւակ է, կը վայելէ Խոմէյնիի վստահութիւնը: 46 տարեկան, ազատական նը – կատուած, դէմ էր պատանդներու հարցին եւ ըսաւ այն կարճ ժամանակաշրջանին ընթացքին երբ Արտաքին նախարար էր բայց եւ այնպէս Ուաշինկթըն յոյսեր չի կրնար ունենալ թէ եկած–չեկած նախագահ Պանի Սատր նուէրներ պիտի ընէ Արեւմուտքին եւ մանաւանդ Միացեալ Նահանգներուն: Իր ծրագիրը – ները՝ պայքարելու համար Ամերիկայի դէմ, պատանդէն տարբեր էին: Օրինակ՝ իրանեան քարիւղը ծախել ազատ շուկային վրայ, վճարումը ստանալ տոլարէ տարբեր տարադրամով, ապզայնացում պանքայի գործեաեան եւայլն: Պանի Սատր 15 տարի աքսոր ապրած է, երկար տարի փարիզեան արուարձաններէն Քաշանի մէջ, ուր նոյնիսկ հիւրընկալած է Խոմէյնին: Այդ շրջանին իսկ, ասկէ տասը տարի առաջ, ըսած է Ժ. Փ. Սարթրի թէ իրանեան Հանրապետութեան առաջին նախագահը պիտի ըլլայ: Կը բացատրէ (Մաքեճի) թէ մեթոտ մը ոտքի դրած է հասկնալու համար իրանեան յեղափոխութիւնը: Նախ եւ առաջ քննադատելով քարէչեան տրամաբանութիւնը: Մարքսի զարգացուցած հակաճառութիւններու տիալեքթիքան փոխարինած է ոչ – հակաճառութեանց տիալեքթիքայով մը ուր կրօնքը դեր մը ունի: Ըստ իրեն Ֆրան – սական, ռուսական եւ չինական յեղափոխութեանց ձախողութեան պատճառն այն է որ կրօնքին դէմ չարժումներ եղած են: ինչ կ'ուզէ լուծել այդ հարցը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ արդէն իսկ գործակցութեան ուժի համաձայնագրեր ստորագրած են, ժխքար տ'Էսթէնի այցելութեան առթիւ: Միացեալ զեկոյցով մըն ալ երկու երկիրները կը գատապարտեն ուժի միջամտութիւնը, որ աւեր կը գործէ վերջերս: Կ'ուզեն որ աշխարհ երկու դեր պետութեանց դերին չըլլայ եւ ոտքի դրուի երրորդ ուժ մը, որ կարենայ դրական դեր մը խաղալ:

ԻՍԼԱՄԱՊԱՏԻ մէջ բացուեցաւ իսլամ երկիրներու (35) Արտաքին նախարար – ներու արտակարգ ժողովը, որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ միասնական կոչ մը Խորհ. Միութեան դէմ:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ հարաւ – արեւմուտքը չատ բուռն բախումներ տեղի ունեցած են երբ fոմանւսօ մը յարձակում գործած է ապահովութեան ուժերուն դէմ: Քսանմեռեալ կայ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ: Երկուշաբթի առտու դեռ յայտնի չէր թէ ի՞նչ քոմանտօ է:

ՀԱԿԱԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ հոսանքը հոդ կը չահի: Ամերիկացիք կը հետեւին Նախահին եւ Ողիմպիական Կոմիտէն որոշեց Մոսկուա չերթալ, նոյնն է Անգլիոյ դերքը: Ֆրանսացիք պիտի երթան, « չար » լեզուները կ'ըսեն թէ միակ առիթն է որ Ֆրանսացիները քանի մը մետալ ձեռք ձգեն թէեւ աւելի իրատեսներ կ'ուսել – ցնեն թէ պէտք է որ Ռուսերն ու Արեւելեան Գերմանիոյ մարզիկներն ալ չմասնակցին...: Աֆղանիստանէն դրեթէ աւելի իրարանցում առեղծած է Սախարովի հարցը: Ժ. Մառչէ Լիւքսանպուրկի ձայնատուին յայտարարեց թէ եթէ իր հոն նախիւռէն յայտարարեց թէ եթէ իր հոն նախիւռէն յայտարարեց թէ եթէ իր հոն նախիւռէն

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ «ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ» ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՅԼԵՐԸ

Զորս տարի առաջ, Հարաւային Գալիֆորնիոյ Լավըրն համալսարանին կից բացուեցաւ հայկական բաժին մը,– վարչութեամբ հայ անձնակազմի կողմէ, հայ աշակերտներու համար: Այդ բաժինը կոչուեցաւ Ամերիկահայ Միջազգային Գոլէճ, անուն մը՝ որ հայ լեզուի հանդէպ փափկանկատութիւն չէր թելադրեր, եւ դպրոցական կառոյց մը՝ որ շատ յոյս չէր ներշնչեր: Սակայն պէտք է ըսել որ անցեալ երեք տարիներու ընթացքին դպրոցը բարելաւուած է բաւական, եւ այժմ կը խոստանայ արդարացնել իր վրայ դրուած յոյսերը: Հայկական ճաշերը եփելը այլեւս չի դասաւանդուիր իբր ակադեմական դասընթացք, եւ լուրջ նիւթեր, ուսուցիչներ եւ յանձնախմբեր աշակերտներ սկսած են մէկտեղուիլ:

Ամերիկահայ Միջազգային Գոլէճը թեւակոխեց իր չորրորդ կրթաշրջանը, 1979ի Սեպտեմբերին, 124 ուսանողներով, 15 պաշտօնեաներով (որոնց մէկ մասը ուսուցչական գործով կը զբաղի) եւ 19 հոգաբարձուներով, որոնց մէջ կը դասուին Ամերիկահայութեան ծանօթ եւ պատասխանատու դէմքեր:

Ուսանողներու թիւը 40 առ հարիւրով բարձրացած է մէկ տարուան ընթացքին: Անոնց մեծամասնութիւնը կամ նոր եկած է արտասահմանէն՝ իբր այցելու, եւ կամ ալ վերջերս ներգաղթած սերունդի զաւակներէ կը բաղկանայ: Քաջալերիչ է որ 75 քիլոմեթր հեռու գտնուող Լոս Անճելըսի հայահոծ գաղութէն երիտասարդներ սկսած են յաճախել այս դպրոցը: Ոմանք կուգան հոն՝ Լոս Անճելըսի հայկական ազգային վարժարաններ աւարտելէ ետք, հայագունչ ուսում չարունակելու նպատակով:

Դպրոցի գիշերօթիկներու յատկացուած բաժինը սկսած է ընդարձակուիլ: Միաժամանակ, կրթական ծրագիրներն ու դասընթացքները սկսած են ճոխանալ: Շատցած է թիւը հաշուեմեքենաներու նուիրուած յատուկ դասերու եւ յարակից թեքնիք նիւթերու: Հայագիտութեան համար աւելի քաջալերիչ է հայագիտական դասընթացքներու ճոխացումը: Դպրոցի վարչութիւնը չէնք ու աշակերտ ապահովելէ ետք, բարեբախտաբար լծուած է լուրջ ուսուցչական անձնակազմ գործի կոչելու աշխատանքին: Երկու նոր ուսուցիչներու յաւելումով Գոլէճը կը գտնայ (առաջին անգամ) խոստմնալից՝ հայագիտական տեսանկիւնէ: Նոր ուսուցիչներէն մէկը, Լորիս Ճիճեան, ծանօթ է Սփիւռքահայութեան իբր երաժշտագէտ: Միւսը, Ժիրայր Լիպարիտեան, շրջանաւարտ է Պէյրութի Նշան Փալանճեան ձեմարանէն եւ թեկնածու Տոքթորայի տիտղոսի, պատմութեան ճիւղին մէջ: Աշակերտած է Փրոֆեսէօր Բիչըրտ Յովհաննէսեանի, եւ իր մասնագիտութիւնն է հայ արդի պատմութիւնը, որմէ անդին ուսումնասիրած է նաեւ Միջին Արեւելեան եւ Ամերիկեան պատմութիւն: Լիպարիտեան հեղինակն է Հայաստանի պատմութեան եւ Սփիւռքի կառոյցի նուիրուած յօդուածներու, որոնք արդէն հրատարակուած են, եւ կամ մամուլի տակ: Հեռուէն մասնակցած է ԻՔՈՄի հանդիպումներուն, յօդուածի առաքումով:

Գոլէճին նախագահը, Տոքթ. Եղիա Պապիկեան, հաստատեց թէ փրոֆ. Լիպարիտեանի պաշտօնի կոչումը՝ Ամերիկահայ Միջազգային Գոլէճին մէջ՝ Հոգաբարձութեան ու Վարչական Մարմնի կողմէ կը նկատուի կարեւոր քայլ մը, դէպի ակադեմական մակարդակի զօրացումը:

Այս զօրացման կը նպաստեն այցելու դասախօսները, երբ կ'անցնին Լոս Անճելըսի շրջանէն: 3 Հոկտեմբեր, 1979ին, Գոլէճին մէջ դասախօսեց Գրիգոր Պըլտըեան, Ֆրանսայի մէջ 1930ական թուականներուն գրի առնուած հայ վէպերու մասին,– Շահնուրի, Զարդարեանի եւ Որբունիի գործերը եղան իր սեւեռակէտը: Կը ծրագրուի չարունակել այս դասախօսութիւններու շարքը:

Վերջերս, Գոլէճին նախագահը, Տոքթոր Եղիա Պապիկեան, վերադարձաւ իր քառասուն օրուան հայ գաղութներու շրջագայութէն (Գանատա, Միացեալ Նահանգներ եւ Հարաւային Ամերիկա) աւելի խթանուած յառաջիկայ տարի – ներու ընթացքին Գոլէճի ընծայելիք ծառայութեանց կարելիութեամբ: «Հիմա», վկայեց ան», աւելի համոզուած եմ թէ դասախօսակուած առաջնորդներու պատրաստութիւնը գրաւելու է մեր ազգային ծրագիրներուն առաջին տեղը»:

Մ. Թ.

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՉԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻր

Հայաստանեան երգիծանք

Առաջին անգամ սիրած աղջկանս խոստովանեցի, որ բանաստեղծութիւններ եմ գրում: Նա կարդաց, գլուխը տարուբերեց ու ասաց·

— Ընդհանրապէս, ոչի՛նչ, բայց··· այ, սրանք, օրինակ, ինձ թւում է, աւելորդ են: Այստեղ ինչ–որ բան պակասում է: Եւ վերցնելով մատիտը, ջնջեց բառեր ու տողեր:

— Բանաստեղծութիւն այսպէ՛ս կը գրեն, — ասաց նա եւ սկսեց բացատրել:

Երկրորդը կլինս էր: Նա նոյնպէս ձեռքն առաւ մատիտն ու սկսեց ջնջել աւելորդ տողերը: Եւ մի քանի օր ինձ սովորեցնելուց յետոյ հրաժարուեց, յայտարարելով, թէ ինձանից բանաստեղծ դուրս չի գայ: Բայց, ինչ մեղքս թաքցնեմ, ես թաքուն գրում էի, աշխատելով այնպէս անել, որ գրածներս կնոջս աչքին չընկնեն:

Մի անգամ էլ գրանք պատահականօրէն կարգաց աշխատանքային ընկերս եւ ձեռքն առնելով մատիտը, սկսեց ջնջել տողեր ու բառեր:

— Ընդհանրապէս, ոչի՛նչ, — ասաց նա, — բայց չատ են աւելորդ տողերը: Եւ, առհասարակ, ահա թէ ի՛նչպէս են գրում բանաստեղծութիւն:

Եւ նա ինձ հետ մի քանի չարաճճուայ պարապմունք անցկացնելուց յետոյ, ուղարկեց խմբագրութիւն:

— Ընդհանրապէս, ոչի՛նչ, — կարդալուց յետոյ ասաց բաժնի վարիչը, — բայց չատ են աւելորդ բառերն ու տողերը: Իսկ եթէ ուզում ես ճիշդն իմանալ, ահա թէ ի՛նչպէս են բանաստեղծութիւն գրում, — եւ նա գրասեղանի դարակից հանեց ու սկսեց կարդալ իմ բանաստեղծութիւնների պիրքը···

ՅՈՎԻԿ ՎԱՐԴՈՒՄԵԱՆ

ՎԱՐՁՔ ԿԱՏԱ՛Ր ՊԵՌՆԱՐ

(ԻՐ ՍԱԼԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Գաղութիս սիրուած երիտասարդ երաժիշտներէն է Պեռնար Տէյճեան, որ իր նուագախումբով հայկական հանդէսնե– րուն խանդավառ մթնոլորտ ստեղծելէ ետք, հրապարակ հանած է սալ մը, զոր մէկ շունչով ունկնդրելով կարելի է կոչել հայկական ոճնախմբութեան հնչուն խորհրդանշան մը:

Զկնորսներու պարեգանակով կը սկսի ոճնախմբութիւնը, ուր սիրահար աղջիկը կը կորսնցնէ իր այլուղը, կամ գիւտումնաւոր կերպով ձգած՝ դրաւելու համար իր սիրած տղան: Հօյ նուագները հնչիւններով կը գիմաւորուի գեղջկուհին ու Ծաղկեփունջի մեղեդիներու կըտոյթով սկիզբ կ'առնէ աղջիկներու հաւաքման պարը, որուն ականատես հովիւները սարէն կ'իջնեն ցոյց տալու համար իրենց չոպանի պարարուեստը: Ճոճնախմբութեան կը մասնակցին բոլոր նուագածուները՝ իրենց այլազան նուագարաններով: Հոն են կիթառն (ժաք Լէսքիւր, Իվանովիչ ցիկան եղբայրներ), ու մանաւանդ (Ֆէյրտի Զիլֆեի), ջութակն (ժաք Շերինեան) ու դաշնակը (Ռոմէն Տիսիէ), սրինգն (Ֆրանսիս Քամկրօ) ու թմբուկը (Հերման Տամլամայեան, Գեղամ Փանոսեան) եւ ձեռնոցաշնակը (Պեռնար Տէյճեան) որ հմքը կը կազմէ նուագախումբին:

Յոգնած են հայ գիւղացին ու հայ գեղջկուհին: Յոգնատար գիշերուան կը յաջորդէ արեւածագը յուսալից: Կը տըւչէ Տըլէ եամանի սրատաուչ մեղեդին՝ հանդարտ ու բանաստեղծական կշռոյթով մը: Գիւղին կարիճները կը սկսին համահամբուիլ չորս կողմերէն ու կը ստեղծուի պար բռնելու անդիմադրելի մթնոլորտը, որ ծնունդ կուտայ Յաղթանակի պարի մեկնարանութեան:

Քոչարիով կը սկսի սալին միւս երկը: Մեղեդին տարբեր նուագարաններու ընդմէջէն դուրս ժայթքելով կը տարածուի Հայոց դաշտերուն մէջ, ուր վարուցանքի նուիրուած գեղջկուհիներ կարծէք պատմը կը թողուն իրենց աշխատանքը՝ ներգելի պարով լեցնելու համար իրենց հոգեկան աշխարհը, առօրեայ զբաղումներուն առընթեր: Բնականաբար տղաքը մինակ պիտի չմնան աղջիկները իրենց ուրախ ժամանցին մէջ. կը միանան ու Շալախօ պարով հաճելի կը դարձնեն իրենց օրուան աշխատանքը:

Հայկական ոճնախմբութեան ցնծագին մթնոլորտէն անպակաս է եղած միշտ Կռունկի հայրենակարօտ մեղեդին, որ կուգայ ջուխտակի լարերուն ընդմէջէն

ԳԱՐՈՒՆ 1979

ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ ՏԱՐԻՆ

Գարունը դեռ ձմրան ծալքերուն տակն է ծածկուած. անմեղ աղջկայ պէս իր երկչոտ ժպիտը ցոյց կու տայ: Հալճեղ կարօտով խնամուած պարտէզի թուփե– րը, տունկերը, հազիւ ծիլ ու կոկոնի նրբակազմ երեւոյթն ունին: Մարգագետնի կանաչութիւնը, խարտեաշ, բողբոջ, ամպերու զալարման տակ կորնչուցած է իր փայլն ու աւիւնը համաչունչ: Պարտէզի արահետներու եզրը, տեղ տեղ նոյն կարեկցութեամբ մանագէտ ձեռքեր անկած են խառն ծաղիկներ: Գոյնզգոյն զուարթ կակաչներ, սէգը հեզ– ասքոր, փերթ փերթ դունչեր ուռած. ոմանք՝ բոսորագեղ, զրոյմուած ճերմակ, վայելուչ դիծերով: Հովին՝ կա– կաչներու միահամուռ նազանքը, կը յիշեցնէ արօտի մէջ շղարշով պարուհիներու պարը: Մանիշակներ թաւչեայ, դիմիչ. երանգով երփնազեղ, թեւատարած թիթեռներ, կարծես սիւքի կարօտ թըրթըռալու իրենց թովչանքը: Անդին՝ հոյակապ վարդենիներ. բարդաւած. ճոխ վայրի բոյսի պէս, տեսքով անհամեմատ, պճնազարդ սիզանքը համատարած, բայց վարդագոյնէն գոց կարմիրը: Վարդեր՝ մոմի մոռնոյի գոյն, որոնց ծաղկաթերթի թաւիշը հատ հատ կոպերով, կը ճօղուի մեւսաքի հիւսուածքին: Թէյի գոյն վարդեր՝ բորբոք, եռանդը կարմիր այտեր. թարթիչներուն վրայ անձրեւը ձգած իր թաւիանգիկ կաթիլները:

Այս ամէնը երանգապնակ՝ շրջապատուած կանաչութեամբ. շլացուցիչ, հոսուէտ, գոյներու ու կենդանութեան ծածանք, լիացում աչքերու յագեցման: Արեւը երկիւղով ցոյց կու տայ իր շողը. փափուկ, անզգայ կ'անցնի առանց ձգելու իր ջերմութեան հետքը: Սակայն՝ եռանդով զանազան միջատներու խումբը կը մօտենայ ծաղիկներուն. քմահաճ տոգորումով ճաշակելու, մէկը միւսին եռեւէն կը թռչի, կ'ոստնուն: Բորբոքխառն հպում, համատեղ, չջափում մանրը ցցուն գնդիկներու կամ՝ սերմնափոշիի տարածում: Երբեմն զժգոյ բըզեզիկով կը հեռանան, ուրիշ բոյսի մը մէջ գանելու նկատառը իրենց սերունդին:

Այս ներզաշնակ եռուզեռին մէջ, ուր՝ կեանքը առատ կը յորդի, ուր՝ մարդը բերած է իր կենսունակ կնիքը, ճաշակը, վարումն ու գուշըգուրանքը. կովը կը բերէ իր մարսը, անձրեւը անկանոն ընթացքով կենարար հիւթացումը: Մէկը՝ ոսոխ. կուտակումը ընտրած ըլլայ վնասի բօթով. միւսը՝ հեզաձամահ արեւկումը կը դարձնէ հողը սպունդ:

Գարուն է՝ եղանակ մը լեցուն քմահաճոյքի խաւերով. վերածնունդ չէնչող կենդանական հրապոյրով. ուր՝ ախորապին աչքեր, ազերարկու՝ պահանջն ունին երջանկութեան:

×

Այժմ՝ խխունջներու արտօնութեան ժամն է. կը տղտուն չալկած խեցիով պարոյրաձեւ անակը: Յառաջանալով՝ կը թողուն իրենց չողիքը. իբր ուղեցոյց՝ գոյ մը ճօճուն եղջիւրաձեւ չօչափելիք, որոնց ծայրը՝ մանր կունտ կունտ վառոյժ աչքեր, մոլոր կը գնան մշուշային չափը: Հողը ճմրան հառաչանքէն եւս իբր պատեան կը ստանայ խխունջներու բարակ լորճունքը. մինչ՝ արեւի չողը կը պսպղէ սարդաձեւ հետքը:

Հողը՝ արգանդ արբեցուցիչ, բնութեան չափաման, այսօր իր սթափումը կը հեղուն. իր սերմնացու ուժը կը լիացնէ ենթակի առնական պարտականութեան: Ան՝ վեհանձն՝ ու կրքոտ կը վաւերէ իր տոգորումն ու հետքը. հանապազօրեայ առատ ու պտուղաբեր: Երկինքին եւ երկիր համաչափութիւնը իր գագաթնակէտին է հասած. անսասուպելի ծոյրեր կը բարձրանան անցնելով ծառերու սաղարթախիտ լուսեղէն ոլորաններէն: Մէկը՝ քրտնաթոր հոգին է, միւսը՝ յագեցումը դարնան օծման··· Մէկը՝ կը քամէ խըռովքն ու յորձանքը. միւսը՝ կը դառնայ սիրոյ աքանչացումի ողկոյզը···

×

Արեւ, արեւ··· Ահաւասիկ՝ պայծառութիւնը իր պերիչխող սանձն է նետած: Տարածուն կապոյտին՝ անդորրաւէտ ամպեր զէպի երկնքի խորը կը մղլցին, կը հեւան, կ'անհետանան: Օդը՝ եթերային լիութեամբ է լեցուն: Պարտէզը՝ իր ոտնակոխ օրերու յարգարանքը զգեստաւորուած: Շրջապատելով նոյն խաղերու չուրջ. կանուխէն՝ երաժշտութիւն մ'իր ճախնաւոր հնչիւնը կու տայ: Քնքուշին ծաւալ առնող հնչականութիւնը ծառերու երդիմնէն կ'արձակէ նոր գոյութեան ստեղծագործութիւնը:

ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ

(Շար. 1)

ՀԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ - ՏՕՆԱԾԱՌԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ).— Կիրակի, Յունուար 20ին է որ, Մշակոյթի Տան վարպետական սրահը զարդարուած էր կաղանդի ծառով, գոյնզգոյն չամփրակ – ներով պլպլուն լոյսերով եւ այլ զար – դարանքներով:

Տօնախմբութիւն մը նուիրուած փոքրիկներուն բայց նաեւ ծնողքներուն եւ բարեկամներուն, որոնք մանկակից զառնալով վայելեցին մանուկներու ուրա – խութեան եւ խանդավառութեան արտա – յայտութիւնները:

Ամրողջովին լեցուն սրահի մը առջեւ է որ աշակերտ – աշակերտուհիները հան – դէս եկան պատրաստուած ու խնամուած դէս եկան պատրաստուած ու խնամուած յայտագրով մը: Աշակերտուհի Մարի – Անժ կօթիկ հայերէնով եւ Ֆրանսերէնով ներկայացուց ձեռնարկը որպէս օր մը յատկացուած մանուկներուն եւ ապա չը – նորհաւորեց բոլոր ներկաներուն նոր տա – րին:

Փոքրիկները յաջորդաբար արտասանե – ցին: Իւրաքանչիւրը աշակերտ իր յատկու – թիւններով եւ թերիներով, իր չատով եւ քիչով արժանացաւ ջերմ ծափահա – րութիւններու եւ գնահատանքներու, քա – նի մը լաւագոյնը ըրած էր մայրենի լե – զուն հնչեցնելու արտիկն ներս:

Կարճ Յովսէփեան, հակիրճ խօսքերով ներկայացուց Մշակոյթի Տան Զորեք – շաբթի օրուան զբաղումները: 44 աշա – կերտ – աշակերտուհիներ, 4էն 12 տա – րեկան կը հետեւին դասընթացքներուն: Հայերէն լեզուի ուսուցում, ձեռային աշխատանքներ, հայկ. պարերու եւ կըճ – թռթռացնել ունկնդիրներու սիրտը: Հո – գեթով եղանակին առիթած պանդխտա – բոյր մթնոլորտը կը խորացնէ տիկան եղ – բայրներու կիթառի յարերէն արտահոսող մելամաղձոտ մեղեդին, որ կ'առաջնորդէ դէպի Լեզգինկա՝ պայծառացնելու հա – մար ստեղծուած պահը: Ու վերջ կը գտնէ մտածուած, խնամքով ու ճաշա – կով պատրաստուած հայկական ուրա – խմբութիւն մը խորհրդանշող սալը, ո – րուն վրայ Պետնար Տէտէեան՝ իբրեւ չնորհակալութեան արտայայտութիւն ուրախութեան բոլոր մասնակցողներուն, մա – կագրած է. « Մերսի բոլորին »:

Մեզի ալ կը մնայ բարեփոխելով իր խօսքը, ըսել իրեն՝ վարձքդ կատա՛ր, Պետնար:

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

ռոյթի դասեր, հայ երգի ուսուցում կը կազմեն ծրագիրը: Ընդգծելէ յետոյ ընդ – հանրապէս հայերէն միօրեայ դասըն – թացքներու դերը եւ տարողութիւնը, բայց նաեւ պակասներն ու սահմանները, կարօ Յովսէփեան առաւելաբար չեչտը դրաւ հայ դպրոցին, հայ վարժարանին վրայ, որպէս հզօրագոյն կռուանը եւ անառիկ ամրոցը Հայուն գոյութեան եւ տեւականութեան:

Յայտագրի երկրորդ բաժինը պատկեր մըն էր, ներկայացում մը՝ « Կաղանդ պապային գործադուլը »: Այո՛, երբեմն կը պատահի, եւ փոքրիկները հետեւելով օրուան ընկերային շարժումներուն, ցոյց կատարելով, կաղանդ պապային հետ բանակցութեան մէջ մտնելով, խոս – տումներ առնելով ու տալով, համոզե – լով, ի վերջոյ համաձայնութիւն կնքե – լով վերջ կտտան կաղանդ պապայի գոր – ծադուլին որ զբեռատարուելով գործի անցաւ եւ հատասարապէս բոլորին բաշ – խեց իր նուէրներն ու կաղանդչէքները: Մխիթարներով, նուագով, պարերով, խըմ – բերգներով Հոնոլուլուէն ժամանած կա – ղանդ պապային սիրտը գրաւեցին: Բե – մադրութիւնը այս գեղարուեստական ներկայացումին, կը պատկանի Եւա Արզուեանին եւ Ժաք Պալամանեանին, որոնք ձեռնհասութեամբ եւ սրտով կապ – ուած են այս գործին:

Փոքրիկներու յայտագրէն ետք, հա – ճելի անակնկալ մը եղաւ ունկնդրել Հա – յաստանէն ժամանած, Մարինէ եւ Շուշան Մարտիրոսեան քոյրերը: Մեներգով, զուգերգով եւ դաշնակով սիրուն պահը – նակները ցոյց տուին իրենց երիտասարդ տաղանդը: Նաեւ, Վրէժ Մարտիրոսեան, նոյնպէս Հայաստանէն նոր ժրանսա հաս – տատուած, մեկնաբանեց հայ ժողովըր – դական երգեր:

Ի՞նչ աւելցնել այս ձեռնարկին չուրջ, որ ամէն տարի կը հատաքէ հոծ բազմու – թիւն եւ ուրախութեան ու գոհունակու – թեան զգացումներով կը լեցնէ սրտերը բոլոր ներկաներուն, եթէ ոչ չնորհաւո – րութեան եւ գնահատանքի խօսքեր Մշա – կոյթի Տան Զորեքշաբթի օրուան պրա – գումներու խմբակին, որ սիրայօժար կերպով, ձեռնհասութեամբ, նուիրումով կը զբաղի աշակերտուհիներ եւ դուր – դուրանքով կը պատէ զանոնք:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

—o—

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Այս տարի եւս մանուկ – ներու օրը տօնուեցաւ մեծ խանդավա – ռութեամբ: Որոշուած ժամէն առաջ Սէն Մարթէն տ'Իւռի Սալ ոչ Ֆէթիի ընդար – ձակ սրահը լեցուած էր կապոյտ Ծաչի գործունէութիւնները գնահատող հայ – րենակիցներով: Բեմին վրայ հոյակապ կաղանդի ծառը՝ զարդարուած գոյնզգոյն լոյսերով եւ գնդիկներով, հանդէսին փայլը կ'աւելցնէր:

Ժամը 4ին, օրուան խօսնակ եւ զաղու – թիս սիրելի Պր. Լիւլէճեան հանդէսը բացուած յայտարարելով, բեմ հրաւի – րեց Տիկին Սապունճեանը որ նախ նոր տարին եւ Ծնունդը շնորհաւորելէ եւ բարի գալուստ մաղթելէ վերջ, հակիրճ կերպով պատկերացուց Կրընոպլի Կապ. Ծաչի տարած գործունէութիւնը եւ շնորհակալութիւն յայտնեց հանդիսա – կաններուն, որոնք եկած էին քաջալերել խաչուհիները:

Ծօսք արուեցաւ նաեւ քաղաքապետ կղզորդ՝ Քլօտ Պերթրանի, որ քաջալե – րական խօսքերով շնորհաւորեց Կապոյտ Ծաչը եւ յաջողութիւններ մաղթեց: Մինչ այդ բեմին վրայ տեղ գրաւած գոյգոյն երկսեռ աշակերտուհիները 6էն 14 տա – րեկան, յաջորդաբար երգեցին Ծնունդի ծառ եւ Ով Մեծասքանչը, որուն յաջոր – դեցին արտասանութիւններ, խմբական տոհմիկ պարեր եւ մենապար (Լորանա Զիֆճեան) պատրաստուած Վալանտէն Պր. Սապօ Սարեանէ:

Արտասանեցին փոքրիկներ Քէշիշեան Գ. եւ Կ., Համզալեան Մ., Կիւմիւշեան Ա. եւ Լ., Յակոբեան Զ., Մանուկեան Ն., Լիւլէճեան Վ., Տիւլիտաչեան Ս., Պէքեան Ռ., Սիմոնեան, Մարտիրոսեան Ա., Բաքաքեան Գ. եւ Վ., Գալաչճեան Ս., Փափազեան Է., Զիֆճեան:

Երգեցին՝ Մուրատեան երեք քոյրեր 4, 5, 6 տարեկան, Սապունճեան Է. ութ տարեկան, հիանալիօրէն արտասանեց Եկեղեցին Հայկական:

Բոլորը արժանացան բուռն ծափերու: Միջնարարին, ճոխ պիւֆէի մը չուրջ, հանդիսականները չարունակեցին ուրա – խութիւնը զովացուցիչներով եւ հայկա – կան համեղ ուտելիքներով:

Վերջապէս հայկական կաղանդ պա – պան՝ որուն այնքան անհամբերութեամբ կը սպասէին երախաները, բեմ բարձրա – ցաւ կորաքամակ, ցուլը ձեռքը, մրզե – ղէններ եւ խաղալիքներ բաժնեց սրահին մէջ գտնուող բոլոր երախաներուն:

Ուրախութիւնը չարունակուեցաւ մին – չեւ ուշ տուն:

Շ. ՋԱՐՈՒԿԵԱՆ

ԳՈՂՈՏԻՔ ԳՈՂՈՏԻՔ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ մէջ գործող Քղիի Հայ – րենակցական Միութիւնը հաղորդագրու – թեամբ մը յայտարարած է որ Միու – թիւնը լուծուած է, անդամներու նուա – զումին եւ մնացողներուն ալ գործելու անկարողութեան պատճառով: Իր տրա – մադրութեան տակ գտնուած գումարը (2800 տոլար) բաժնուած է աղջային հաստատութիւններուն:

×

ՍԻՏՆԷյի Հայ Մշակութային Միութեան կազմակերպութեամբ, վերջերս երգա – հանդէս մը տուած է Շաքէ Գազանճեան: Նախ քան յայտագրի գործադրութիւնը, Միութեան կողմէ խօսք առնելով Հայկ Աւագեան ներկայացուցած է Սիտնիի օ – վերայի հայ երգչուհին, որ մէկա առիթը օգտագործելով ծանօթացուցած է հայ երգը օտար հասարակութեան: Շաքէ Գա – զանճեան մեկնաբանած է հայ եւ օտար երգահաններու գործերը, որոնց զուգոնա – կով ընկերացած է Լուիզ Սքոթ: Երգչուհին հանդէսին եկամուտը ամբողջու – թեամբ նուիրած է Միութեան չէնքի շի – նութեան Ֆոնտին:

×

ՊԱՂՏԱՏԻ Ազգ. կեդր. Վարչութիւնը, ներկայութեամբ չրջաններու՝ Պասրայի, Մուսուլի, Քէրքիւքի եւ Զախոյի Թաղա – կան Մորհուրդներուն եւ Իրաքի թեմի բոլոր քահանաներուն, միաձայնութեամբ թեմի առաջնորդ ընտրած են Աւագ Վրդ. Ասատուրեանը, որ 1979 Ապրիլէն ի վեր առանձնած էր Իրաքի թեմի Առաջնոր – դական Տեղապահի պաշտօնը:

ԹՊԻՏՆԵՐ՝ ՊԵԼԳԻԱԿԱՆ

Լէօվէնի մէկ հիւանդանոցը, ճամբու ծանր արկածի մը զոհը, կը կանչէ բժըշ – կապետը անոր այցելութեան առեն:

« Գայթակղեցուցիչ է, կը բողոքէ բըր – տօրէն»:

« Ինչո՞ւ »:

« Ահաւասիկ: Հոս վոխադրուեցայ այս առաւօտ ժամը 4·30ին: Սրդ, յաջորդա – բար մեռնիլը տեսայ Թիւ 15 անկողնին ժամը 5ին, Թիւ 8ը ժամը 7·30ին, Թիւ 2ը՝ 9ին քառորդ մնացած եւ Թիւ 21ը՝ հազիւ հինգ վայրկեան առաջ»:

— Բայց չեմ հասկնար ձեր ընդվզումին պատճառը, կ'ըսէ բժշկապետը:

— Յստակ է, սակայն: Ինչո՞ւ այդ բո – լոր մարդիկը մահամերձներու սրահը չդրիք:

— Ինդաք պիտի, կ'ըսէ բժշկապետը, բայց մահամերձներու սրահը՝ հո՛ս է:

ՍՊԻՏԱԿ ԶԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱՐՏԻԿՆ ՈՒ ԶԷՑՆԱՊԸ

Ուստա Սարգիս ութէ Հայ չըլլար, ան – տարակոյս մեծ պինուորական մը կ'ըլ – լար: Կը հագնէր ծանր վերարկու մը, որ իրեւ անկողին կը պատսպարէր պին – քը, երբ չատ պինով՝ պատի մը տակ կ'իյ – նար ու հոն ալ կը քնանար:

Այն օրերուն Մարտիկի մայրիկը նոր հարս էր, տակաւին քառասունքին մէջ՝ սաւանը պլխին:

Ուստա Սարգիս եկեղեցիին պատկերը չարած տեսնը քանի մը անգամ տեսած էր նոր հարս մը՝ ձեռքերը հինայոտ, Թուխ չալվարով՝ կոկոնի պէս սպուած:

Հարսը տանիքէն յաճախ կը տեսնէր և – կեղեցիի պատերուն բարձրանալը, ու ուստան պատին վրայ ահեղ սուրբի մը պէս կ'երեւէր: Ուստան ահեղ սուրբ մըն էր պիւղին կիներուն համար, որ քանի մը մուրճի հարուածներով կրնար եկեղեցի մը կանգնեցնել:

Օր մըն ալ ուստան կը տեսնէ որ նոր հարսը երեսը բացած, տանիքին վրայ լաթեր կը փռէ: Այդ տեսնելը կ'ըլլայ:

Նոյն օրը ուստան Մարութենց դռնէն ներս կը մտնէ ու բարեւ կու տայ: Այն օրերուն պիւղն ամբողջ իրենց եկեղեցին չինող ուստա Սարգիսի արեւով կ'երթա – յին: Անոր առջեւ մարգարիտներու պէս կը թափէին իրենց լաւագոյն յարդանքը, պինի ու չարպաթը:

Նոր հարսի երիտասարդ ամուսինը, Ստեփան, տան ընդարձակ բակին մէջ դաշտէն բերուած թթենու տերեւներ կը ջարդէր ջերմի համար: Հարս Մարիամ իր հինայոտ ձեռքերով թթենու տերեւ – ներ կը հատաքէր՝ սաւանի ծայրերը վեր – ցընելով:

– Բարի եկար, ուստա, – խօսեցաւ Ե – փեթով եղանակին առիթած պանդխտա – բոյր մթնոլորտը կը խորացնէ տիկան եղ – բայրներու կիթառի յարերէն արտահոսող մելամաղձոտ մեղեդին, որ կ'առաջնորդէ դէպի Լեզգինկա՝ պայծառացնելու հա – մար ստեղծուած պահը: Ու վերջ կը գտնէ մտածուած, խնամքով ու ճաշա – կով պատրաստուած հայկական ուրա – խմբութիւն մը խորհրդանշող սալը, ո – րուն վրայ Պետնար Տէտէեան՝ իբրեւ չնորհակալութեան արտայայտութիւն ուրախութեան բոլոր մասնակցողներուն, մա – կագրած է. « Մերսի բոլորին »:

Մեզի ալ կը մնայ բարեփոխելով իր խօսքը, ըսել իրեն՝ վարձքդ կատա՛ր, Պետնար:

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

ռոյթի դասեր, հայ երգի ուսուցում կը կազմեն ծրագիրը: Ընդգծելէ յետոյ ընդ – հանրապէս հայերէն միօրեայ դասըն – թացքներու դերը եւ տարողութիւնը, բայց նաեւ պակասներն ու սահմանները, կարօ Յովսէփեան առաւելաբար չեչտը դրաւ հայ դպրոցին, հայ վարժարանին վրայ, որպէս հզօրագոյն կռուանը եւ անառիկ ամրոցը Հայուն գոյութեան եւ տեւականութեան:

Յայտագրի երկրորդ բաժինը պատկեր մըն էր, ներկայացում մը՝ « Կաղանդ պապային գործադուլը »: Այո՛, երբեմն կը պատահի, եւ փոքրիկները հետեւելով օրուան ընկերային շարժումներուն, ցոյց կատարելով, կաղանդ պապային հետ բանակցութեան մէջ մտնելով, խոս – տումներ առնելով ու տալով, համոզե – լով, ի վերջոյ համաձայնութիւն կնքե – լով վերջ կտտան կաղանդ պապայի գոր – ծադուլին որ զբեռատարուելով գործի անցաւ եւ հատասարապէս բոլորին բաշ – խեց իր նուէրներն ու կաղանդչէքները: Մխիթարներով, նուագով, պարերով, խըմ – բերգներով Հոնոլուլուէն ժամանած կա – ղանդ պապային սիրտը գրաւեցին: Բե – մադրութիւնը այս գեղարուեստական ներկայացումին, կը պատկանի Եւա Արզուեանին եւ Ժաք Պալամանեանին, որոնք ձեռնհասութեամբ եւ սրտով կապ – ուած են այս գործին:

Փոքրիկներու յայտագրէն ետք, հա – ճելի անակնկալ մը եղաւ ունկնդրել Հա – յաստանէն ժամանած, Մարինէ եւ Շուշան Մարտիրոսեան քոյրերը: Մեներգով, զուգերգով եւ դաշնակով սիրուն պահը – նակները ցոյց տուին իրենց երիտասարդ տաղանդը: Նաեւ, Վրէժ Մարտիրոսեան, նոյնպէս Հայաստանէն նոր ժրանսա հաս – տատուած, մեկնաբանեց հայ ժողովըր – դական երգեր:

Ի՞նչ աւելցնել այս ձեռնարկին չուրջ, որ ամէն տարի կը հատաքէ հոծ բազմու – թիւն եւ ուրախութեան ու գոհունակու – թեան զգացումներով կը լեցնէ սրտերը բոլոր ներկաներուն, եթէ ոչ չնորհաւո – րութեան եւ գնահատանքի խօսքեր Մշա – կոյթի Տան Զորեքշաբթի օրուան պրա – գումներու խմբակին, որ սիրայօժար կերպով, ձեռնհասութեամբ, նուիրումով կը զբաղի աշակերտուհիներ եւ դուր – դուրանքով կը պատէ զանոնք:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

—o—

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Այս տարի եւս մանուկ – ներու օրը տօնուեցաւ մեծ խանդավա – ռութեամբ: Որոշուած ժամէն առաջ Սէն Մարթէն տ'Իւռի Սալ ոչ Ֆէթիի ընդար – ձակ սրահը լեցուած էր կապոյտ Ծաչի գործունէութիւնները գնահատող հայ – րենակիցներով: Բեմին վրայ հոյակապ կաղանդի ծառը՝ զարդարուած գոյնզգոյն լոյսերով եւ գնդիկներով, հանդէսին փայլը կ'աւելցնէր:

Ժամը 4ին, օրուան խօսնակ եւ զաղու – թիս սիրելի Պր. Լիւլէճեան հանդէսը բացուած յայտարարելով, բեմ հրաւի – րեց Տիկին Սապունճեանը որ նախ նոր տարին եւ Ծնունդը շնորհաւորելէ եւ բարի գալուստ մաղթելէ վերջ, հակիրճ կերպով պատկերացուց Կրընոպլի Կապ. Ծաչի տարած գործունէութիւնը եւ շնորհակալութիւն յայտնեց հանդիսա – կաններուն, որոնք եկած էին քաջալերել խաչուհիները:

Ծօսք արուեցաւ նաեւ քաղաքապետ կղզորդ՝ Քլօտ Պերթրանի, որ քաջալե – րական խօսքերով շնորհաւորեց Կապոյտ Ծաչը եւ յաջողութիւններ մաղթեց: Մինչ այդ բեմին վրայ տեղ գրաւած գոյգոյն երկսեռ աշակերտուհիները 6էն 14 տա – րեկան, յաջորդաբար երգեցին Ծնունդի ծառ եւ Ով Մեծասքանչը, որուն յաջոր – դեցին արտասանութիւններ, խմբական տոհմիկ պարեր եւ մենապար (Լորանա Զիֆճեան) պատրաստուած Վալանտէն Պր. Սապօ Սարեանէ:

Արտասանեցին փոքրիկներ Քէշիշեան Գ. եւ Կ., Համզալեան Մ., Կիւմիւշեան Ա. եւ Լ., Յակոբեան Զ., Մանուկեան Ն., Լիւլէճեան Վ., Տիւլիտաչեան Ս., Պէքեան Ռ., Սիմոնեան, Մարտիրոսեան Ա., Բաքաքեան Գ. եւ Վ., Գալաչճեան Ս., Փափազեան Է., Զիֆճեան:

Երգեցին՝ Մուրատեան երեք քոյրեր 4, 5, 6 տարեկան, Սապունճեան Է. ութ տարեկան, հիանալիօրէն արտասանեց Եկեղեցին Հայկական:

Բոլորը արժանացան բուռն ծափերու: Միջնարարին, ճոխ պիւֆէի մը չուրջ, հանդիսականները չարունակեցին ուրա – խութիւնը զովացուցիչներով եւ հայկա – կան համեղ ուտելիքներով:

Վերջապէս հայկական կաղանդ պա – պան՝ որուն այնքան անհամբերութեամբ կը սպասէին երախաները, բեմ բարձրա – ցաւ կորաքամակ, ցուլը ձեռքը, մրզե – ղէններ եւ խաղալիքներ բաժնեց սրահին մէջ գտնուող բոլոր երախաներուն:

Ուրախութիւնը չարունակուեցաւ մին – չեւ ուշ տուն:

Շ. ՋԱՐՈՒԿԵԱՆ

ԳՈՂՈՏԻՔ ԳՈՂՈՏԻՔ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ մէջ գործող Քղիի Հայ – րենակցական Միութիւնը հաղորդագրու – թեամբ մը յայտարարած է որ Միու – թիւնը լուծուած է, անդամներու նուա – զումին եւ մնացողներուն ալ գործելու անկարողութեան պատճառով: Իր տրա – մադրութեան տակ գտնուած գումարը (2800 տոլար) բաժնուած է աղջային հաստատութիւններուն:

×

ՍԻՏՆԷյի Հայ Մշակութային Միութեան կազմակերպութեամբ, վերջերս երգա – հանդէս մը տուած է Շաքէ Գազանճեան: Նախ քան յայտագրի գործադրութիւնը, Միութեան կողմէ խօսք առնելով Հայկ Աւագեան ներկայացուցած է Սիտնիի օ – վերայի հայ երգչուհին, որ մէկա առիթը օգտագործելով ծանօթացուցած է հայ երգը օտար հասարակութեան: Շաքէ Գա – զանճեան մեկնաբանած է հայ եւ օտար երգահաններու գործերը, որոնց զուգոնա – կով ընկերացած է Լուիզ Սքոթ: Երգչուհին հանդէսին եկամուտը ամբողջու – թեամբ նուիրած է Միութեան չէնքի շի – նութեան Ֆոնտին:

×

ՊԱՂՏԱՏԻ Ազգ. կեդր. Վարչութիւնը, ներկայութեամբ չրջաններու՝ Պասրայի, Մուսուլի, Քէրքիւքի եւ Զախոյի Թաղա – կան Մորհուրդներուն եւ Իրաքի թեմի բոլոր քահանաներուն, միաձայնութեամբ թեմի առաջնորդ ընտրած են Աւագ Վրդ. Ասատուրեանը, որ 1979 Ապրիլէն ի վեր առանձնած էր Իրաքի թեմի Առաջնոր – դական Տեղապահի պաշտօնը:

ԹՊԻՏՆԵՐ՝ ՊԵԼԳԻԱԿԱՆ

Լէօվէնի մէկ հիւանդանոցը, ճամբու ծանր արկածի մը զոհը, կը կանչէ բժըշ – կապետը անոր այցելութեան առեն:

« Գայթակղեցուցիչ է, կը բողոքէ բըր – տօրէն»:

« Ինչո՞ւ »:

« Ահաւասիկ: Հոս վոխադրուեցայ այս առաւօտ ժամը 4·30ին: Սրդ, յաջորդա – բար մեռնիլը տեսայ Թիւ 15 անկողնին ժամը 5ին, Թիւ 8ը ժամը 7·30ին, Թիւ 2ը՝ 9ին քառորդ մնացած եւ Թիւ 21ը՝ հազիւ հինգ վայրկեան առաջ»:

— Բայց չեմ հասկնար ձեր ընդվզումին պատճառը, կ'ըսէ բժշկապետը:

— Յստակ է, սակայն: Ինչո՞ւ այդ բո – լոր մարդիկը մահամերձներու սրահը չդրիք:

— Ինդաք պիտի, կ'ըսէ բժշկապետը, բայց մահամերձներու սրահը՝ հո՛ս է:

ՍՊԻՏԱԿ ԶԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱՐՏԻԿՆ ՈՒ ԶԷՑՆԱՊԸ

Ուստա Սարգիս ութէ Հայ չըլլար, ան – տարակոյս մեծ պինուորական մը կ'ըլ – լար: Կը հագնէր ծանր վերարկու մը, որ իրեւ անկողին կը պատսպարէր պին – քը, երբ չատ պինով՝ պատի մը տակ կ'իյ – նար ու հոն ալ կը քնանար:

Այն օրերուն Մարտիկի մայրիկը նոր հարս էր, տակաւին քառասունքին մէջ՝ սաւանը պլխին:

Ուստա Սարգիս եկեղեցիին պատկերը չարած տեսնը քանի մը անգամ տեսած էր նոր հարս մը՝ ձեռքերը հինայոտ, Թուխ չալվարով՝ կոկոնի պէս սպուած:

Հարսը տանիքէն յաճախ կը տեսնէր և – կեղեցիի պատերուն բարձրանալը, ու ուստան պատին վրայ ահեղ սուրբի մը պէս կ'երեւէր: Ուստան ահեղ սուրբ մըն էր պիւղին կիներուն համար, որ քանի մը մուրճի հարուածներով կրնար եկեղեցի մը կանգնեցնել:

Օր մըն ալ ուստան կը տեսնէ որ նոր հարսը երեսը բացած, տանիքին վրայ լաթեր կը փռէ: Այդ տեսնելը կ'ըլլայ:

Նոյն օրը ուստան Մարութենց դռնէն ներս կը մտնէ ու բարեւ կու տայ: Այն օրերուն պիւղն ամբողջ իրենց եկեղեցին չինող ուստա Սարգիսի արեւով կ'երթա – յին: Անոր առջեւ մարգարիտներու պէս կը թափէին իրենց լաւագոյն յարդանքը, պինի ու չարպաթը:

Նոր հարսի երիտասարդ ամուսինը, Ստեփան, տան ընդարձակ բակին մէջ դաշտէն բերուած թթենու տերեւներ կը ջարդէր ջերմի համար: Հարս Մարիամ իր հինայոտ ձեռքերով թթենու տերեւ – ներ կը հատաքէր՝ սաւանի ծայրերը վեր – ցընելով:

– Բարի եկար, ուստա, – խօսեցաւ Ե – կեղեցիի նման դեղեցիկ, եկեղեցիի նման ծանր ու ճնշող կաղա – պար մը նստաւ իր հոգիին վրայ: Ուս – տայի խոշոր եղան աչքերը զոհեր պահան – ջող ահեղ ու զօրաւոր սուրբի տաճարակ մը տպաւորութիւնն ըրած էին: Մար – դակերի դիմագծով կուռք մը, որուն մարմինը ոսկի է, աչքերն ադամանդի կը – տորներ, ու գլուխը թանկագին քարերով պատուած: Հարս Մարիամ իր կեանքին մէջ առաջին անգամ զգացէր էր ցանկու – թիւնով լեցուն վտանգաւոր ու քաշող նայուածքի մը վախը: Ամուսինը ձայն

(Շար. – 2)

Այրի Տիկին Զատիկ Խանզատեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Խանզատեան եւ զաւակ – ները Սիբիլ–Զատիկ եւ Սոնիա, Տէր եւ Տիկին Անդրէ Պարկիրճեան եւ զաւակ– ները՝ Փասքալ–Զատիկ եւ Հերմինէ ինչ– պէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագա– ները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր՝

ԶԱՏԻԿ ԽԱՆԶԱՏԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Ցունուար 25ին, իր բնակարանը 15 Ավընիւ Մատխա, Ֆուրպըվուա (92400):

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շորեքշաբթի, Ցունուար 30, ժամը 15·45– ին Փարիզի Ս· Ցովհաննէս Մկրտիչ եկե– ղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պաթինեոլի գերեզմանատունը, ամփոփ– ուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

×

Ըստ հանգուցեալին փափաքին, կը խնդրուի նախընտրաբար փոխան ծաղ – կեպսակի նուէրները ընել հայկ· վարժա– րաններուն:

Այրի Տիկին Խօժէնի Զալըքեան, Օ– րիորդները Ժիզել եւ Քրիսթին Զալըքեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուս– նոյն եւ հօր՝

ԱՐՏԱՇԷՍ ԶԱԼԸՔԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Ցունուար 26ին, 59 տարեկանին:

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շորեքշաբթի, Ցունուար 30ին, ժամը 9ին Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը:

ԼԻՈՆ·— Տիկին Նազար Ուզունեան եւ զաւակները՝ Սիմոնն եւ Ադան, Թոռ – նները՝ Օհաննէսեան եւ Ագըլեան ինչպէս նաեւ Զանտեան, Թորիկեան, Ագըլեան, Թէրզեան, Օհաննէսեան, Ճնկըտրեան, Քելէքեան, Քիթապճեան, Բարսեղեան, Փիրհենեան, Փողրարեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ՆԱԶԱՐ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Ցունուար 26ին:

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երեքշաբթի, Ցունուար 29ին, Լիոնի Ս· Ցակոբ եկեղեցին ժամը 15ին եւ մար– մինը կ'ամփոփուի Կիյոթիէռնի նոր գե– րեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀԱՅԿ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Շրջանէ մը ի վեր, Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը դիմումներ կը ստա – նայ օտարահպատակ ազգակիցներէ, ո– րոնք գործ կը փնտռեն:

Արդ, գործ հայթայթելու ի վիճակի եղող կամ գործատուներու պէտք ունե – ցող հայկական հաստատութիւններէ եւ հայ ընտանիքներէ կը խնդրենք այս նպա– տակով կապ հաստատել Ընկերակցու – թեան գրասենեակին հետ:

Հեռ· 878·02·99 եւ 281·17·80

ԱՌՆՈՒՎԻՀ ՎԱՐԱԳԱՑ Ս· ԽԱՉ ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկ· Ցովսէփ Խոշաֆէէր, Տէր եւ Տիկ· Ցակոբ Խոշաֆէէր, Խաթանպոյե– ան ընտ·, Տիկ· Սօսի Թաթուլեան, Տիկ· Աշխէն Աւետիսեան, Տիկ· Զարուհի Քէօ– միւրճեան, Տէր եւ Տիկ· Ցարութիւն Քիւլահլը, Տէր եւ Տիկ· Գէորգ Մինէճ – եան, Պր· Կարապետ Քէլէկճի, Տէր եւ Տիկ· Եուսուֆ Իւշիւր, Պր· Նիկողոս Կիւլ, Պր· Էրոլ, Պր· Ցարութիւն Տէմիր, Տիկ· Նուարդ Պօյաճեան, Տիկ· Շաֆիկ Մանկեան, Տիկին Զարուհի Քեղիեան Տիկին Իսկուհի Պուճիքեան 100ա – կան, Պր· Գրիգոր Բըսախքեան, Տի – կին Անդրէասեան, Տիկ· Իսկուհի Ռէյիս– եան 50ական, Տիկ· Ալճեան, Տիկ· Սե – բաքի Թորիկեան, Պր· Հայրապետ Թօ– փուզլու 30ական:

Ընդհ· գումար 50·970 Ֆր·:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Նուարդ Տէր – Կարապետ– եան, Տէր եւ Տիկին Կիյատ եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Ունանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Տէր – Կարապետ– եան եւ զաւակները, Պ· Դանիէլ Տէր – Կարապետեան ինչպէս նաեւ Ծառուկ – եան, Պարոնէս, Մանուկեան, Շուլճեան ընտանիքները (Քալիֆորնիա) չնորհա – կալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղիկով, անձամբ թէ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուս– նոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ԱՒԳՈՒՍՏ ՏԷՐ–ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, որ պատահեցաւ Լիոն, Ցունուար 21ին, 76 տարեկանին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Արուսեակ Խաչիկեանի մահուան առ – թիւ եւ համաճայն հանգուցեալին փա – փաքին փոխան ծաղկեպսակի հաւաքուած է սպակիրներէ 1700 ֆր·, որ հաւասա – րապէս բաժնուած է հետեւեալ հաստա – տութեանց·— Իսկի Ս· Մարիամ Աստ – ուածածին եկեղեցիին 425, Մոնմորան– սիի Հանգստեան Տան 425, Կարմիր Խա– չին 425, Կապ· Խաչի Իսկի մանանճիւ– ղին 425 ֆր· (տառնալ «Ցառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Իսկի մանանճիւղը չնոր– հակալութեամբ ստացած է 100 ֆր· Տիկ· Ատանալեանէ, Տիկին Արուսեակ Խաչիկ– եանի մահուան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի վար– չութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները Հինգշաբթի, Ցունուար 31, ժամը 15ին Հայ Մշակոյթի Տունը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ այս շատ կարեւոր ժողովին:

×

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Սէնթ Անթուանի վարչութիւնը կը հրա– ւիրէ իր անդամները ներկայ գտնուելու իր ընդհ· անդամական ժողովին, Շաբաթ (Փետր·2) ժամը 20·45ինՊատ տը լա Կառի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլո– րին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է այս կարեւոր ժողովին:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մանանճիւղը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամու– հիները Փետր· 2, Շաբաթ, Մշակոյթի Տունը ժամը 3·30ին: Կարեւոր օրակարգ եւ վարչական ընտրութիւն:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Տէսինի մանանճիւղի ընդհ· ժողովը Հինգշաբթի, Ցունուար 31, իրիկուան ժամը 8·30ին Մշակոյթի Տան մէջ:

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մանանճիւղին կողմէ, Կիրակի, Փետր· 3 ժամը ճիշդ 15ին Կը մասնակցի Իսկի Անի երգչախումբը ղեկավարութեամբ ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆԻ Թատերական ներկայացում Ալֆորվիլ լի Թատերախումբին կողմէ՝ ՀԻՒԱՆԴՏԵՍԸ

MATINEE CULTURELLE

Avec la participation de la chorale ANI et de la troupe théâtrale d'Alfortville
MAISON DES JEUNES DE CACHAN Ave. Louis Georgeon, Cachan

ԽՆՋՈՅՔ

Կապ· Խաչի Տէսինի մանանճիւղին խնջոյքը, Շաբաթ, Փետր· 9, ժամը 18ին սկսեալ:

ՄԻՓԹԱ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբի համերգը
ղեկավարութեամբ ԿՈՄԻՏԱՍԻ 110ամեակին
Շաբաթ, Փետր· 16 ժամը 20·45ին
Eglise St. Louis en l'Ile
19, rue St. Louis en l'Ile, Paris 4e
մասնակցութեամբ
Օր·ՍՈՆԻԱ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ (մեծծօ)
եւ Պր· ՌԸՆԷ ՄԱՍԻՍԻ (պարիթոն)
ղեկավարութեամբ
Կ· ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Մանրամասնութիւնները յետագային

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14, Rue St. Bazile
Organise :
Le Samedi 2 Février à partir de 21 h. 30

SOIREE CARNAVAL

Buffet — Cotillons —
Déguisements souhaités
Entrée 30 F.
Réservation : Tél. M. C. A. 50-15-09
(sauf le mardi)

JACQUES CHELELEKIAN
vous propose
du 29 mars au 8 avril
RAMEAUX et PAQUES
à CORFOU avec circuit vers DELPHES
prix : 3 620 F.F.
prix établi ie 1. 1. 80 - TOUT COMPRIS
renseignements et inscriptions
Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12
Org. Lic. A 568

VOYAGES ARMÉNIE 80
calendrier à votre disposition sur demande
Org. Lic. A 97

UGAB - JEUNE
organise
sa soirée
MARDI GRAS
le Samedi 23 Février à partir de 22 heures
— Animation non-stop
— Musique Disco
— Musique folklorique arménienne
— Election des plus beaux déguisements (avec de nombreux lots)
— Déguisement de rigueur
Participation aux frais : 40 et 55 F.
Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles, Paris 17e
Tél. : 227-12-26

ՀԱՅԵՐԷՆԸ ԱՌԱՆՑ ՈՒՍՈՒՑԻՉԻ
pour apprendre reviser, conserver la langue Arménienne
Dans le cadre de ses activités, la Bibliothèque publique d'information du Centre Georges Pompidou vous propose une nouvelle production :
L'ARMENIEN SANS MAITRE
une méthode d'auto-enseigement en trois niveaux, comprenant : un manuel et douze cassettes.
Vous pouvez bénéficier d'un prix préférentiel pour un tirage limité à 100 exemplaires.
Pour toute information relative à l'utilisation et au programme pédagogique de cette méthode de langue, vous pouvez vous adresser :
BPI, Médiathèque de langues
Tél : 277-12-33, poste 44-92

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱՎՈՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱՎՈՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱՎՈՐՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԵԻ ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ HARATCH

Le Seul Quotidien Armenien en Europe Occidentale
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : Arpik Missakian

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատ : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ — ՕՐԱԹԵՐԹ — ՀԱՅԿԱԿԱՆ HARATCH

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
30
MERCREDI
30 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 14.568 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 55e ANNÉE — No 14.568

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԻՐԱՆԻ ՄԸ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

Պաձի Սատրի Յայտարարութիւնները

Երբ Մարտին ալ երեսփոխանական ընտրութիւնները կատարուին, կը հասնի՞ատուի որ Իրան այլեւս բալորովին վերջ կը դնէ փոխանցման եւ անորոշ կացութեան զոր կ'ապրի Շահին մեկնումէն ի վեր եւ կը մտնէ նոր ճամբու մը վրայ: Այդ առընչութեամբ, նորընտիր նախագահին յայտարարութիւնները յոյսեր կը ներշնչեն: Մամուլի ասուլիսէ մը զատ, զոր ունեցաւ երէկ օրն իսկ, չահեկան տեսակցութիւն մը ունեցած է Մոնտի աշխատակին՝ Էրիք Ռուլոյի հետ: Երբ ֆրանսացի լրագրողը դիտել կուտայ որ Ուաշինկթըն եւ ամերիկեան որոշ մամուլ մը զոհունակութեամբ արձանագրեցին Իրանի դատապարտող դիրքը խորհրդային միջամտութեան դէմ Աֆղանստան եւ ուրեմն կարելի՞ է մտածել թէ նոր շրջան մը կրնայ սկսիլ Ամերիկայի եւ Իրանի յարաբերութեանց մէջ, Պանի Սատր կը պատասխանէ.— « Այդ յայտարարութիւնները չերթի հաճոյք պատճառելու համար Ամերիկացիներուն: Պարզապէս բարձրաձայն արտայայտեցի այն վրդովումը զոր հայրենակիցներէս ամէն մէկը կը զգայ ինչպէս նկատեցի ընտրապայքարիս շրջապտոյտին ընթացքին: Իրանական հրապարակները մեր եղբայրները կը ճզմեն, չենք կրնար լուռ մնալ: ... Կը խորհիմ թէ երկու պայքարները ամերիկեան եւ խորհրդային աչխարհակալութեանց դէմ անբաժան են: Պիտի չազատինք մէկումն զերագահութենէն միւսին թաթին տակ իյնալու համար: Ռուսերը մեր դուռները կը հասած, եթէ հանին տաք չուրերուն — Պարսից ծոց— կը հակակշռեն ոչ միայն Իրանի այլեւ ամբողջ Մերձաւոր Արեւելքի: Այդ իսկ պատճառով մեր պարտականութիւնը կը նկատեմ բազմակողմանի օժանդակութիւն մը ապահովել աֆղան ժողովուրդին »:

Երբ հարց կը արուի թէ ի՞նչ կը մտածէ Գարթըրի այն որոշման մասին, որ կը վերաբերի ի հարկին ուժով պաշտպանել Պարսից Ծոցը ընդդէմ խորհրդային ծաւալապաշտութեան, Պանի Սատր յստակ է.— « Պ. Գարթըր Ծոցին ժողովուրդները չէ զոր կը պաշտպանէ, այլ քարիւղային ազգութիւնները զոր Ամերիկացիք կ'ուզեն չարունակել կողոպտել »:

Պանի Սատր կը ճշդէ նաեւ թէ անընդունելի կը նկատէ ամերիկեան օգնութիւն մը. « Երկիր մը, կ'ըսէ նախագահը, որ կախում ունի մեծ պետութենէ մը յստակապէս խոցելի է տիրապետող ուժին նկատմամբ: Արդ մեր տնտեսութիւնը, մեր բանակը զեռ կախում ունին Միացեալ Նահանգներէն, Արեւմուտքէն, ընդհանուր ձեւով: Անշուշտ միտք ունինք զինադրելու ռուսական ծաւալապաշտութեան դէմ բայց ատոր համար Ամերիկացիներուն պատրուակ պիտի չտանք նորէն ոտք դնելու մեր երկիրը: Ուաշինկթըն կ'օգնէ մեզի դէմ դնելու Հիւսիսի մեր դրացիին չմիջամտելով մեր գործերուն եւ չդաւելով մեր յեղափոխութեան դէմ »:

Պանի Սատր կը բացատրէ նաեւ կղերին դերը երբ Ռուլօ կը հարցնէ « պետական մեքենային դո՞ւրսը թէ՞ ներսը »: « Ո՛չ ներսը, ո՛չ դուրսը, այլ Պետութեան վրայ (հոս կը խնդայ): Դրութիւն մը հաստատած ենք Վիլայէք Ֆակիհի (Խոմէյնի հոգատարութիւն) կարգաւորելու համար կղերին եւ Պետութեան կապերը: Միայն Ֆակիհին միջոցաւ է որ կրօնաւորները պիտի կարենան արտայայտուիլ կամ գործել: Այս ըսելով մոլլա մը կրնայ պաշտօնեայ կամ նախարար նշանակուիլ իր անձնական առաքինութեանց համար եւ ոչ թէ որովհետեւ կղերին անդամ է: Ռիշէլիէօները եւ Մազարէնները բացակայ չեն մեր ընկերութենէն: Ամէն պարագայի մէջ, Իրանը պիտի ունենայ արդիական պետական մեքենայ մը որու վարիչները պիտի ընտրուին միայն իրենց ձեռնհասութեան համար »:

Նոր նախագահը կ'ըսէ նաեւ թէ պիտի չհանդուրժէ որոշումի այլ կեդրոններու (ուսանողներու): Պիտի լուծէ նաեւ խալամական կոմիտէները, քաղաքագործքերը:

×

Ընդհանուր տպաւորութիւնը այն է որ մարդը ուզածը դիտէ եւ եթէ կարենայ գործել ըստ իր ծրագրին, առանց արտաքին միջամտութեանց, կրնայ իր երկրին ապահովել ապագայ մը, որ յոյսեր տայ անոնց որոնք համակերպած են խորհելու թէ կարելի չէ անկախ ճամբայ մը գտնել երկու գերպետութիւններու ազդեցութենէն եւ միջամտութենէն դուրս:

× *Խոմէյնիի առողջական վիճակին մասին բժիշկները վերապահ են: Ջուի ցերացի սրտաբանն ալ, որ մամուլի ասուլիս մը տուած է յայտնած է թէ այրեղան անձին սրտի փուաթրին ունի, թէ չնչերակները կարծրացած են եւ թէ նման պարագաներու էնֆարքթիւսը միշտ նախատեսելի է:*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍԼԱՄԱՊԱՏԻ մէջ 36 իսլամ Պետութիւնները համաձայն գտնուեցան պոյքոթ ենթարկելու համար Ողիմպիականները: Այս տեսակէտը երթալով հոզ կը չահի: Միւս կողմէ անկարելի չի նկատուիր որ Միացեալ Նահանգները զուգահեռ ողիմպիականներ կազմակերպեն իրենց երկրին մէջ, ուր կրնան երթալ բոլոր անոնք որ Մոսկուա չեն ուզեր երթալ: Ամէնէն տրամաբանականը կը նկատուի որ Ողիմպիականները մշտապէս տեղի ունենան իրենց հարազատ հայրենիքին մէջ՝ Յունաստան:

ՋԻԱՐՇԱԻի « Ամերիկայի մրցանակը » որ ամէնէն հետաքրքրականներէն նկատուած է, մրցանիշները կոտրելով 16 միլիառ հին ֆրանք ապահոված էր քիէրսէյին: Հակառակ աւանդութեան նախատեսուածը չէ որ չահեցաւ այլ էլիազար խլեց առաջին տեղը մինչ Իտէալ տիւ կազօ տեղ մը իսկ չէր գրաւեր:

ՌԻԻՆԻՈՆի կղզիին մէջ ահաւոր մըրիկ մը աւեր գործած է: Քանի մեռեալ եւ 6000 անապատան կար ըստ առաջին հաշուեկչիռի մը:

ԱՐԵՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ հաւանաբար Լէոփար–1 60 հրասայլ հայթայթէ Թուրքիոյ Ատլանտեան օժանդակութեան ծրագրին համաձայն, ասոր հետ ալ 400 միլիոն մառք եւ նոյն արժէքով զինուորական օժանդակութիւն:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑՈՒՅՑ

ԵՐԵՒԱՆ (Ամէնփրէս, Յունուար 18–24)

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՁԱՏՐԱԿԻ ԽՈՒՄԲԸ ՇՈՒԿՏԻ ՄԷՋ

ԽՈՒՄԲԻՆ ՄԱՍ ԿԸ ԿԱԶՄԵՆ 3 ՀԱՅԵՐ

Խորհ. Միութեան ճատրակի խումբը, դլխաւորութեամբ աչխարհի ախոյեան Անատոլի Կարպովի, Շուէյտ գացած է մասնակցելու համար Եւրոպայի խմբական ախոյենութեան: Խումբին մաս կը կազմեն աչխարհի նախկին ախոյեաններ Տիգրան Պետրոսեան եւ Միխայիլ Տալ, Լեւ Պոլուգայեւսկի, Խորհ. Միութեան ախոյեան Էֆիմ Գելլէր, Եուրի Բալաչով, Օլէդ Ռոմանիչին, Ռաֆայէլ Վահանեան, Ալեքսեր Եուսուպով եւ Գարիկ Կասպարով:

×

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ

« Սովետական գրող » հրատարակչականը լոյս ընծայած է Սիլվա Կապուտիկեանի « Քարաւանները դեռ քայլում են », եւ « Ճանկար հոգու եւ քարտէզի » գործերու ռուսերէն թարգմանութիւնը: 30 հազար տպաքանակով լոյս տեսած հատորները թարգմանած են Գենադի Ֆիչ, Մարօ Մազմանեան եւ Տատիանա Սմոլեանինակայա:

×

ԿՈՐԻՒՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՁԱՐՏԱՐԱՊԵՏԻ ԿՈՉՈՒՄԻՆ ԱՐԺԱՆԱՑԱԾ

Խորհ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան հրամանագրով Խորհ. Միութեան ժողովրդական ճարտարապետ կոչում չնորհուած է երեւանցի ճարտ. Կորիւն Յակոբեանի: Ռաֆայէլ Իսրայէլեանէն ետք երկրորդ հայ ճարտարապետն է, որ կ'արժանանայ նմանի գնահատանքի: Կ. Յակոբեան ունի կէս դարու վաստակ մը. մշակած է տասնեակ ինքնատիպ նախագիծեր, որոնցմէ չատերը գործադրուած են եւ կը զարդարեն Երեւանը, ինչպէս նաեւ Հայաստանի այլ քաղաքները: Անոնց մէջ կան վարչական, հանրային ու բնակելի չէնքեր, դպրոցներ, հիւանդանոցներ, չարժանկարի սրահներ, մարզանքի վայրեր: « Հրազդան » մարզադաչտի կառուցման համար ան արժանացած էր 1979ի Հայաստանի պետական մրցանակի: 72ամեայ հայ ճարտարապետը « Հայպետհին » պետական նախագիծի հիմնարկի անօրէնն է եւ պատրաստած է բազմաթիւ երիտասարդ ճարտարապետներ: Ներկայիս կը զբաղի Ծիծեռնակաբերդի մարզանքի համերգի սրահներու համադրոյքի ըստեղծումով:

×

Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի նկարիչներու տան մէջ բացուած է Նիկողայոս Նիկողոսեանի գործերուն ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են քանդակագործութիւններ, նկարներ, գծագրութիւններ: Այցելուներու ուչադրութիւնը գրաւած են Խորենացիի, Կոմիտասի, Մխիթար Նալբանդեանի, Մարտիրոս Սարեանի, Արամ Խաչատրեանի, Աւ. Իսահակեանի, Հրաչեայ Աճառեանի, Մանուկ Աբեղեանի, ինչպէս նաեւ Մոսկուայի, Լենինգրադի, Հայաստանի եւ խորհրդային այլ Հանրապետութիւններու գիտութեան եւ արուեստի ներկայացուցիչներու դիմաքանդակները: Ն. Նիկողոսեան Մոսկուայի, Երեւանի եւ խորհրդային տասնեակ մը այլ քաղաքներու մէջ բարձրացած յիչատակի կոթողներու, արձաններու հեղինակն է:

×

ՀԱՅՑԵՐԷՆ ՆՈՐ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ ՄԸ՝ « ԾԱՂԻԱԾՈՒԻ ԺՊԻՏԸ »

« Հայֆիլմ » արուեստանոցին մէջ վերջ դրած է « Ծաղրածուի ժպիտը » չարժանկարին պատրաստութիւնը: Բեմադիրը ներն են Էդմոն Քէօսայեան եւ Լեւոն Աստարեան: Թապաւէնը կը ներկայացնէ հոպիտ Սիմոնի կեանքը: Սրամիտ եւ կորովի հոպիտը կը չրջի գիւղէ գիւղ, քաղաքէ քաղաք եւ մարդոց ուրախութիւն ու խինդ կը պարգեւէ, կ'ապրի իր արդար վաստակով:

ԼԻԻԱՆԱՆ

Տեսակցութիւն՝ Շեյխ Ամին Ճեմայէլի հետ

Երեսփոխան Արա Երեւանեանի գրասենեակին մէջ, Յունուար 18ին տեղի ունեցաւ ժողով մը, որուն մասնակցեցան փաղանգաւոր երեսփոխան Շէյխ Ամին Ճեմայէլ, երեսփոխան Արա Երեւանեան եւ Հ. Յ. Դ. Լիբանանի Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչները:

Խորհրդակցութիւնները ընդգրկեցին երկրի ընդհանուր կացութեան փոխյարաբերութեանց հարցերը, ինչպէս նաեւ կարգ մը մասնակի եւ առկախ հարցեր:

Արծարծուած հարցերուն չուրջ տարակարծութիւններ չծագեցան, այլ՝ մօտաւորապէս մէկուկէս ժամուան հանդիպումը անցաւ փոխադարձ հասկացողութեան մթնոլորտի մը մէջ:

Այս առիթով, Շէյխ Ամին Ճեմայէլ անվերապահ գործակցութեան տրամադրութիւն արտայայտեց ու ընդգծեց որ պատրաստակամ է այդ ճամբուն վրայ ամէն աչխատանք դիւրացնելու:

«ԱԶԴԱԿ»

«ԾԱՌԱՋ»Ի ԸՆԴՄԻՋԸՆ

ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐՒ ԱՌԱՋ

Պատրաստեց՝ ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ – 1930

Ա.

Աշխարհ անընդհատ հոլովոյթի, չըր – ջափոխութեան մէջ է: Համաշխարհային պատերազմը աննախընթաց հեռքեր ձգեց ոչ միայն քարէէին վրայ, այլ եւ հոգի– ներու մէջ: Մի՛ջազգային աշխարհակա – լութիւնը յաղթեց զինուորական ճակատի վրայ, բայց պարտուեցաւ բարոյապէս: Հազիւ հաշուեյարդար կազմուած, իրա– րու եաեւէ աչք կը բանան եւ գլուխ կը վերցնեն տիրապետութեան ենթակայ եր– կիրները:

Բրիտանական կայսրութենէն ներս, Իրլանտացին յետոյ նոյն ճամբուն վրայ են եգիպտոսն ու Հնդկաստանը ձգտելով իրենց անկախութեան: Այս չարժումին մէջ պէտք չէ մոռնալ Սուրիան, Միջա – գետքը եւ Պաղեստինը որոնք աւելի կամ պակաս ուժգնութեամբ նոյն ճամբուն վրայ կը քալեն եւ նոյն զիջումները կը թելադրեն տիրապետողներուն: 1930ի առաջին օրերու քաղաքական պատմու – թիւնը հրահանգիչ է այս տեսակէտէն:

Լա Հէյ, Լոնտոն եւ Ժընեւ: Երեք խոր– հըրդաժողով: Լա Հէյի մէջ չհաւակից Պե– տութիւնները կը համաձայնին զերմա – նական հատուցումներու եղանակի եւ թուականի մասին: Լոնտոն, նաւային ժողով, նաւային զերակշռութեան հա – մար: Իսկ Ժընեւի մէջ, Ազգերու Դաշ– նակցութեան Խորհուրդի հատուածման տասնամեակի առթիւ, 58րդ նստաշրջան ուր ի մէջ այլոց՝ տնտեսական, մաքսա – յին, հոգեառողջութեան հարցերու կող – քին, Երուսաղէմի Լացի Պատի խնդիրը օրակարգի վրայ է:

×

Արեւելեան կոմն աշխարհի, խորհըր– դային իշխանութիւնը ձեռնարկած է «սո– ցիալիզմ կառուցելու» ամէն գնով, ցա– րական եւ ազատատածպետական Ռուսաս– տանի աւերակներուն վրայ: Չեկայի ցանցով, տրակոնեան հրամանագիրներ – րով, Ստալին պայքար կը բանայ գի– ղին դէմ հաւաքական տնտեսութեան վե– րածելու համար ռուս գիւղին հոգեզոր– ծութիւնը եւ պայքար կրօնքին ու անոր պաշտօնէութեան դէմ: Հարիւրներով եկեղեցիներ, մզկիթներ ու սինագոգներ կը փակուին: Եկեղեցիներու զանգակները կը հալեցնեն, կը ձուլեն. Թիֆլիսը մա– նաւոր ուշադրութեան առարկայ ըլլա – լով: Երեւանցիները եա չեն մնար այս ճամբուն վրայ եւ մրցանիշը կը կորսեն, ոչ միայն իրարու եաեւէ փակելով Հա– յաստանի գիւղերու եկեղեցիները, այլեւ 70 տարեկան տէրտէր մը սպաննելով պա– տարագի պահուն, Մեղրիի մէջ: « Սո – ցիալիզմի կառուցումը » Հայաստանի մէջ լռութեան կը դատապարտէ բազ – մաթիւ տաղանդաւոր գրիչներ որոնք կը հրաժարին ստեղծագործելէ կամ ալ տա– րին անգամ մը տուրք կատան օրուան իշխանութեան: Տեսակ մը ուղեկից գրող– ներ որոնք ամիսուած են իրենց տա– ղանդին ու ինքնութեան խորթ հնչող լարերուն վրայ նուագել: Խորհրդային Հայաստան մաս կը կազմէ Խորհ. Մի ու– թեան, հայկական քաղաքականութիւն ու քաղաքագիտութիւն չկայ: Խորհ. Հայաս– տան չի կրնար գաղութահայութեամբ զբաղիլ: Փարիզի « Երեւան »ն է որ կ'ընէ այս եւ այլ տիսուր յայտարարութիւնները Յունուար 10ի թիւով:

×

Գալով Թուրքիոյ, 1930ը կը բացուի ներքին, տնտեսական խիստ դէշ պայման– ներու մէջ եւ յուսահատական հեռանկար– ներով: Տպնդային յաղթելու համար գո– րաշարժ կը յայտարարուի: Մ. Քէմա– լէն սկսեալ մինչեւ յետին վիլայեթին օր– ուան կարգախօսք կը դարձնէ « խնայո– ղութիւնը »: Այս կրաւորական միջոցը կը դնէ արդէն Թուրքիան օտար դրամա– պնուխի, Եւրոպայի եւ Ամերիկայի անտե– սական լուծին տակ: Թուրքիոյ վարիչ– ները, հայ տարրը բնաջնջելու իրենց քա– ղաքականութեան մէջ, ոչ մէկ արդելքի առջեւ կանգ կ'առնեն: Վերջին հարուածը Անատոլուի խորերը ծուարած բեկորնե – րու վտարումն է քէմալական սահման – ները: Բռնագաղթ մը, ձմեռուան ձիւնին ու բուքին: Ճչմարիտ ազգ մը: Թշուառ գաղթականներէ կը պահանջուի ճամբու տուրք, 10 ոսկի ամէն մէկ տարեան համար, սկսելով 15 տարեկանէն: Թուրքը միշտ հանճարեղ պիտեր ունի: Այս ալ վերջին կողոպուտն է: Իսկ չհատուցքի պահանջը հայ հաստատութիւններէն կը չարունակուի. աւելի սաստիկ եւ ծանր կերպով, հասցնելու համար զանոնք սը– նակութեան եւ փակման:

×

Ընդհանրապէս գաղութահայութիւնը, քիչ մը ամէն տեղ, տեղափոխման եւ հատատման մէջ է: Սակայն ամէնէն ծանրակչիռ ազդակը որ կուգայ վրդովել գաղութահայութիւնը 1930ի սեմին, Թուրքիոյ քրտաբնակ գաւառներու յատ– կապէս՝ Տիարպէքիրի եւ Խարբերդի հայ գանգուածներու հալածանքն ու տեղահա– նութիւն է ղէպի Սուրիա եւ մասնաւո – րապէս Գամըշլը, Հասիչէ, Ամուտա եւ Փարամանիէի չրջանները: Թշուառու – թեան ծով մը: Ըստ տեղեկագրին, չուրջ 3500 Հայեր, այս վերջին ամիսներուն կ'ապրին զժոդակ օրեր: Եղբայրական ա– չակցութիւնը այլ գաղութներու կը կազ– մակերպուի բայց քիչ մը զանգազ: «Ցա– ռաջ» անմիջապէս կը բանայ հանգանա – կութիւն: Կեդրոնական մարմիններ հետ– դհետէ կը կազմուին Փարիզ, Միացեալ Նահանգներ, Եգիպտոս, Ռումանիա, Պելճիա եւ այլուր: Ակռէ զատ կան, այս օրերուն, աւելի կազդուրիչ տեղեկու – թիւններ Սուրիոյ Հարաւ – արեւելեան մասի հայկական բոյներու մասին: Իւզ– գա, ուր Հայերը կը կազմեն 70–80 տուն, կը զբաղին մանր առեւտուրով եւ ար– հեստով կը պահեն ազգ. վարժարան, ունին թաղականութիւն, քահանայ բայց ոչ եկեղեցի: Թէլ Սէմրին, ի'ապրին 40–50 տուն Հայեր որոնք կը պարապին երկրա– գործութեամբ, ունին գպրոց: Խըր – պէքրոզ, ապարակ մը ուր կը բնակին չուրջ 45 Հայեր, բոլորն ալ չափահաս որբեր փրկուած Թուրքերու, Քիւրտերու ու Արաբներու ձեռքէն: Այն – Արուս, ըստ պատմութեան Հայր Աբրահամի բը– նակավայրը, ի'ապրին 15էն 20 տուն Հայեր, կը զբաղին երկրագործութեամբ եւ ունին հայկ. գպրոց: Թէլ–Ապետ, չուրջ 100 ընտանիքներ որոնք կազմա – կերպած են հայ կեանքը, գպրոցով, Հայ Պարմիր Խաչի մասնաճիւղով ու կը զբա– ղին հողագործութեամբ, բանջարամշա – կութեամբ եւ խանութպանութեամբ: Սուրիան ձգելէ առաջ, չմոռնանք Տէր– Զօրի մեր փոքր գաղութը որ այդ հայա– կուլ անապատին մէջ դեռ ի'ապրի ու վառ կը պահէ հայ գպրոցի մը ճրագը:

Աբատպաղթը, այս օրերուն, ուրիչ գա– ղութ մը եւս կը կրծէ՝ յունահայ գաղու– թը որ երկու տարուան մէջոցին կորսըն– ցուց 3000 հոգի: Երկրին տնտեսական տալնտպը, աղքատութիւնը, ճարտարա– գործական կեանքի սահմանափակ ըլլա– լը կը բացատրեն այս երեւոյթը:

(Մնացեալը Յաջորդով)

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՊԱՏՄԱ - ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Հայ Ժողովուրդին Ծագումին Շուրջ

Ռաֆայէլ Իշխանեան, որուն բանասի– րական բնոյթի բազմաթիւ յօդուածները պարբերաբար ներկայացուած են Յառաջ էջերուն մէջ, Երեւանի Գրական թերթ չաբաթաթերթին ուղղած Նամակ խմբա– գրութեան գրութեամբ կարեւոր մատ– նանշում մը կատարած է:

1972ին Երեւանի համալսարանը լոյս ընծայած է Հայ Ժողովուրդի Պատմութիւն հատորը: Հեղինակներն են երկու ակա– դեմականներ՝ Մ. Ներսիսեան եւ Ղ. Սարգսեան: Ներկայիս նոյն հրատարակի– չութիւնը ապահովելու վրայ է տեսակ հատորին ռուսերէն հրատարակութիւնը, այնուհետեւ՝ անգլերէնը:

Այս արժէքաւոր աշխատասիրութեան մէջ, գրած է Ռ. Իշխանեան, Հայ ժո– ղովուրդին ծագումը ներկայացուած է անցեալին գոյութիւն ունեցած տեսակէ– տի մը հիման վրայ: Այն թէ Հնդեւրոպացիներուն վազեմի հայ– րենիքը եղած է Եւրոպան, եւ Հա– յերը, իբրեւ Հնդեւրոպացիներ, վերա– յիշեալ մայր ցամաքամասէն ժամանած են:

— « Այդպէս, հայ ժողովրդի պատմու– թեան համալսարանական ռուսերէն եւ ներկայ հրատարակութեամբ ի լուր մի– ութենական եւ համաշխարհային ընթեր– ցողի աւտում է. 1) որ մինչեւ մ. թ. ա. 3րդ դարը Հայերառհասպատակ չեն եղել, եւ մինչ այդ Հայկական լեռնաշխարհում բնակուել են շատ ցեղեր, բայց ոչ Հայե. 2) Հայերն, իբր, առաջացել են Եւրո– պայից եկած Հայոց լեզուն կրող (գրե– ծածող) Հնդեւրոպացիների եւ տեղում բնակուող ինչ–որ ցեղերի խառնուելուց ասպարէզ են եկել մ. թ. ա. 3րդ դա– րում. 3) ուստի, մինչեւ այդ դարը Հա– յկական լեռնաշխարհում եղած ցեղային ու պետական միաւորումները (Արմանի, Հայասա, Նայիրի, Վանի հին տէրու– թեան եւայլն) առընչութիւն չեն ունեցել Հայերի հետ »:

Համաձայն Իշխանեանի, այս տես– կէտները այն տպաւորութիւնը կրնան ստեղծել օտար լեզուագէտներէն եւ պատմաբաններէն չատերուն վրայ, թէ Հայաստանի գիտնականները տեղեակ չեն Հնդեւրոպական վազեմի հայրենիքի վայրին եւ Հայերու ծագումին վերա–

ԳԱՐՈՒՆ 1979

ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ ՏԱՐԻՆ

Գարունը՝ հոգին հարսնցու իրախճան– քը կը ոսնէ: Կը սոնքայ պարտէզի երփ– ներանգի փայլը յարած օդային ներդաշ– նակութեան: Անդին՝ գայլայլման յօրի – նումը կ'արծարծէ նոր եւիէներով կա– խարդական կանչը: Թռչուններու խայ – տանքը միջոցը ցնծութեամբ է լեցու – ցած: Մենեղդները իրարու կը յաջորդեն մղուած յոյզերու տոզորումով: Կ'ուռ – ճայ օդային սիրերգն սիրերգի մրցումը. բնութիւնը կ'ըմբոշխնէ, կը համագրէ՝ ու՝ կ'ընդարձակէ վայրկեանը համընթաց ծփանքին... ՎԻՎԱԼՏԻ... Վիվալտիի Գարնան համանուագը. Լութակներու ճը– պռտի գօտեմարտը: Առաջին – երկրորդ Լութակներու հեղնոտ հարցապրոյցը. ալ– թօ – թաւլութակներու խառնուիլը, կըր– կտա հետապտուքը. վերջապէս՝ հասա թաւ Լութակներու քրքիջը ու չափաւորման տատը: Յանկարծ... մենեղդի առաջին Լութակը կը բորբոքի, կը ժայթքի տար– ուած զգացումի առինքնող յուզումէն. Լա եւ Մի թելերու վրայ ճպռտը հր– աշք կը զործէ, մէկ թելէն միւսը կը փոխանցէ ճառադումներու գլորումը: Ջուրթակահարի ջղուտ մատներու տակ, ճպռտը հանճարեղ կը դիմէ, կը պա – լարուի, կը մրրկուի... ու... գերը – նական ձայնաւորումը կը հասցնէ Ով – սաննայի կոչին...

×

Վայրկեան մը պարտէզը եղեմի կեր – պարանքն է առած: Ազատներու թե – տատարած թափը խաղաղութեան սիւքը կը հիւսէ... Անմահութիւնը՝ ներչըն – չումներու ծոցը, արշալոյսին կ'ընծայէ իմաստութեան խորհուրդը... ճնճղուկ – ները՝ պարտէզին պահապան, ընդառաջ գալով այցելուն կը մեծարեն. ոչեւոր՝ կ'ոստոստմ մաերիմ չուրջպարով: Միայն՝ ճիւ–ճիւն է իրենց խօսքը. ի՞նչ է անոնց առեղծուածային իմաստը... արտայայ– թիւն ուր՝ կեանքի եւեւէջը գրօշմած է հնչիւնը...

×

Շրջապատը հատած է ներչնչման դիւ– թանքը օրօրելու, ինք իր մէջ թափան– ցելու խանդը, մտքի ստացած առաջին ցայգը ըմբոշխնելու, տալու գատողու – թեան արօրին սերմը զգայնութեան: Պարտէզի նինջը վերջացած, դեռ արեւը չէ քամած պիչերուան ցօղը. ան՝ չիմ – չիմ լալագին կը զեղու նստարաններու վրայ: Այժմ՝ արահետերու խճաքարե – րուն վրայ քայլերս կորնչացուցած են ի– րենց նիւթականութիւնը: Ամէն քայլա – փոխիս անունք՝ անկանոն կը ճզմեն, չորս զին անախորժ խշրտուքի ձայն տալով: Յանկարծակիի եկած՝ թռուիներու վրան թռչուններու թափահարումը օդը կը լեցնէ սարսափի ճչիւնով: Ծառերու կատարին երկիւղի ոսոսփիւնը կ'ալեկոծի: Վայր – կեան մը կանգ է առած պարտէզի անոյշ համանուագը: Անծանօթը վրիպած ան – դորրութիւնը, կամ, այդ պահու վայել– քին իմաստը: Ինքզինքս կը պատժեմ լռ– ութեանց ապաստանելու խոնաւ նստա – րանին վրայ: Շեփոթ՝ կը մտորեմ գրպա– նիս հացը. խղճմտիմ՝ նայուածքս ուղ– ղած ծառերուն, երկնքին. այլայլած՝ չրթներս ինքնաբերաբար «Առաւօտ Լու – սոյ, Աբեզակն Արդար, Առ իս ծագեա» կը շիոթեմ «Հայր Մեր»ով... Վայր – կեան մը եւս, կը պտնեմ սթափումի գո– յավիճակս: Միտքս կը սուրայ նորէն իր անհնազանդ սանձով... Շարժանկար մը խառնուած հոգեկան պարոյրիս կը թե – ւարձակէ իր զարնանային անցեալը: Այն– քան հին հետքեր կան աւրուած ժպտա– էէնիս վրայ... ներքին տաղնապ մը կ'ընդմիջէ անոնց լուսարձակումը... Մինչ՝ հացիկները ափիս մէջ, ջղային մատներուս խաղին ենթարկուած. անըզ– դալաբար գետին կը թափին: Քանի մը անհամբեր ճիւ–ճիւ ու թեւառատ, կը հնձէ մնացածը մարզագետնի վրայ: Ան– յանքը, կոցահարումը, փարատիլը՝ մէկ կ'ըլլայ: Այժմ՝ ամէն ինչ գատ է իր համապարփակ լիութիւնը... Ազատ մ'իսկ պիտի չհամարձակէր իր արձա – կի մէջոցին կռնչիւն մ'արձակել: Դեզերով կատուն՝ իր զաւ որսորդի մեզմ մլա – էիւնը: Որեւիցէ կռնչիւն պիտի խաթա– րէր մթնոլորտի չչնջիւնը:

Ահաւասիկ բոպէն երեւակայութիւնս անօրինելու, ամփոփելու յղացքը չէր – չապատիս, յորդօրօր ժապաւէնիս տաւ– պի լարերը ներդաշնակելու:

ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ

(Շար. – 2)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՐՎԵՍՏԻ ՎԱՂԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐ

= ՀԱՏՈՐ Դ =

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅՈՑ

ՀԱՏՈՐ ՉՈՐՐՈՐԴ

ԳԼՈՒԽ ՀԻՍՈՒՆԵՐՈՐԴ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ԵՐԵՎԱՆ — 1980

ՀՏԴ 947.5(075)
ՀԱՊԿ 63.3(2)6
Հ 19

Հրատարակության է երաշխավորել ՀՍՀՀ ԳԱ Պատմության ինստիտուտի գիտական խորհուրդը

Պատասխանատու խմբագիր՝ պատմական գիտությունների դոկտոր Ա. Ա. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Խմբագիրներ՝ պատմական գիտությունների դոկտոր Ա. Ա. ՍԱՐԳՍՅԱՆ, պատմական գիտությունների թեկնածու Ա. Ա. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ, պատմական գիտությունների թեկնածու Ա. Ա. ՄՈՎՍԻՍՅԱՆ

Գրաքննիչ՝ Ա. Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Գեղարվեստական խմբագիր՝ Ա. Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Տպագրության է հանձնվել 1979 թ. հոկտեմբերի 15-ին։ Ստորագրված է տպագրության 1980 թ. հունվարի 15-ին։ Թուղթ № 1։ Ձևաչափը 70×108 1/16։ Տպագրական մամուլ 15,75։ Պայմանական մամուլ 22,05։ Հրատարակչական մամուլ 20,5։ Տպաքանակը 1000։ Պատվեր № 1139։ ԱՄ 00127։ Գինը 1 ռ. 80 կ.

Հայկական ՍՍՀ գրքի պետական կոմիտեի «Գիտություն» հրատարակչություն։ 375009, Երևան, Բարեկամության 24։

Հայկական ՍՍՀ գրքի պետական կոմիտեի Երևանի № 1 տպարան։ 375019, Երևան, Կոմիտասի պող., 49։

Հ 0301000000-080 / 008(01)-80 ԳԱ-1-80

© «Գիտություն», 1980

ISBN 5-8080-0001-2

Այրի Տիկին Գրիգոր Խէրեան, Տէր եւ Տիկին Անարէտ Շահթանեօղ, զաւակները ու թոռը, Տիկին Նիքոլ Փիլալի զաւակ – ները ու թոռը, Տէր եւ Տիկին Շաւղ Խէր– եան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Պերճեան Խէրեան եւ աղջիկները, Պ· Միշէլ Խէր – եան, այրի Տիկին Անդրանիկ Պուտաք – եան, զաւակները ու թոռը, Տէր եւ Տիկին Նշան Տիրատուրեան, զաւակները ու թոռները, ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, պապին, եղ– բօր, մօրեղբօր, մեծ–մօրեղբօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ԽԷՐԵԱՆԻ

(Պատուոյ Լեգէոնի Ասպետ, ակադեմա– կան շքանշանի հրամանատար, Կրընոպլի իրաւաբանութեան համալսարանի պատ– ուակալ դասախօս, նախկին տեսուչ Սայ– կոնի իրաւաբանութեան Համալսարանի) *մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 25ին, 86 տարեկանին:*

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբաթ, Յունուար 30, ժամը 10·30– ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Սէնթ– Ուէնի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՅԱՒՈՒԶ· — Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Անդրանիկ Պուտաքեան, Տիրա– տուրեան ընտանիքին եւ ողբացեալին հա– րազատներուն:

Այրի Տիկին Զապէլ Մանուկեան, այրի Տիկին Քոլէթ Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Արփիար Մանուկեան, քոյրերը եւ եղ– բայրը ինչպէս նաեւ Տէր–Գրիգորեան, Պաղտասարեան, Ազոյեան, Թորոսեան, Զազոյեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ԺԱՓ – ՅԱԿՈԲ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 28ին, 54 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Յունուար 31, ժամը 10·30– ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին եւ թաղումը տեղի կ'ունենայ ժամը 11·45ին Անիէռի (Քաթր–Ռութ) գերեզ– մանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Այրի Տիկին Խոժէնի Չալըքեան, Օ– րիորդներ Ժիզէլ եւ Քրիսթին Չալըքեան Տէր եւ Տիկին Ալբիւր Չալըքեան, այրի Տիկին Տէմիրճեան, զաւակները ու թոռ– ները, Տէր եւ Տիկին Գալենտէրեան, զա– ւակները ու թոռները, Տէր եւ Տիկին Պէրպէրեան և զաւակները, Տէր և Տիկին Իսրապեան և զաւակները ինչպէս նաեւ Զիլեան, Աչըզեան, Պարնաքեան, Ալի – լազեան, Գալպաթեան, Սէֆեան, Փա– փազեան ընտանիքները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ԱՐՏԱՇԷՍ ՉԱԼՂՔԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 26ին, 59 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Յունուար 30ին, ժամը 9ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէոնի գերեզմանատունը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի Տեսչութիւնը շնորհակալութեամբ ստա – ցած է նորոգութեան համար 3000 ֆր· Հարտարապետ Արիս Ադամեանէ եւ Ար–ման Նշանեանէ:

Odyssée
d'un Enfant
Arménien

par Khoren Margossian
Ed. La Pensée Universelle
Prix 26 F. 50
En vente dans toutes les librairies
Ainsi qu'à la Librairie Samuelian,
51, rue M. le Prince, 75006 Paris
H. Palouyan, 9 rue de Trévise
75009 Pris.

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Կարապետ Գալաթարեան փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Փիլոր Եփ– րեմեանի մահուան առթիւ 500 ֆր· կը նուիրեն կեսարիոյ Հայր· Միութեան (ատենապետ «Յառաջ»էն) եւ 500 ֆրանք «Յառաջ»ին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Ուրբաթ, Փետր· 1, ժամը 20·30ին
մասնակցութեամբ
ՍԱՅԱԹ – ՆՈՎ.Ա. գործիական համոյթին
եւ
ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբին
Centre d'Animation Maurice Ravel
6, Avenue Maurice Ravel — Paris 12
Métro : Porte de Vincennes
Paricption 25 F.

LA CAPPADOCE

spécial !

du 7 au 31 janvier
la chanteuse noire américaine

NIVO

Réservations : 375-05-30 — 67 bis, Quai Blanqui — Alfortville 94

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի վար– չութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները Հինգշաբթի, Յունուար 31, ժամը 15ին Հայ Մշակոյթի Տունը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ այս շատ կարեւոր ժողովին:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամու– հիները Փետր· 2, Շաբաթ, Մշակոյթի Տունը ժամը 3·30ին: Կարեւոր օրակարգ եւ վարչական ընտրութիւն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Սէն Լուի Ս· Գէորգ եկեղեցւոյ թաղա– կանութիւնը Նոր Տարուան առթիւ կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման հա – մար 500 ֆրանք:

×

Պր· Գալոյեան (Մարսէյլէն) կը նուիրէ 40 ֆր· «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՃՇԴՈՒՄ

Կարապետ Պաղտասարեանի մահազդին («Յառաջ» Յունուար 24) անուանացան– կին մէջ հարկ է աւելցնել՝ այրի Տիկին Մարգրիտ Տէր – Յակոբեան եւ զաւակ– ները:

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ՄՕՏ ՕՐԷՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՊԱՒԷՆ ՄԸ

ՍՏԱՄՈՒՆԻ ՉԱՒԱԿՆԵՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Une Date
à ne pas manquer

Le Comité de Libération des Prisonniers politiques arméniens vous invite à vous rappeler l'assassinat de trois patriotes : ZADIKIAN, BAGDASSARIAN et STEPANIAN en venant déposer symboliquement des fleurs devant l'Aéroflot (33, Avenue des Champs-Elysées, Métro : F. Roosewelt), le Samedi 2 Février à partir de 15 heures.

(Pour les villes de province, nous invitons les Arméniens à faire de même devant les consulats ou autres représentations de l'URSS).

UGAB - JEUNE
organise
sa soirée
MARDI GRAS
le Samedi 23 Février à partir de 22 heures
— Animation non-stop
— Musique Disco
— Musique folklorique arménienne
— Election des plus beaux déguisements (avec de nombreux lots)
— Déguisement de rigueur
Participation aux frais : 40 et 55 F.
Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles, Paris 17e
Tél. : 227-12-26

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՌԲԵՐԴԱՀԱՅԿԱՆ Միութեան Սէնթ Անթուանի վարչութիւնը կը հրա– ւիրէ իր անդամները ներկայ գտնուելու իր ընդհ· անդամական ժողովին, Շաբաթ (Փետր·2) ժամը 20·45ինՊատ տը լա Կառի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլո– րին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է այս կարեւոր ժողովին:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Տէսինի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը Հինգշաբթի, Յունուար 31, իրիկուան ժամը 8·30ին Մշակոյթի Տան մէջ:

ԽՆՋՈՅՔ

Կապ· Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին խնջոյքը, Շաբաթ ,Փետր· 9, ժամը 18ին սկսեալ:

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Պան Եէօ – Քաշանի մասնաճիւղին կողմէ, Կիրակի, Փետր· 3 ժամը հինգ 15ին
Կը մասնակցի Իսիի Ա.Ն.Ի երգչախումբը ղեկավարութեամբ
ՀՐԱՆԴ Ա.ՃԷՄԵԱՆԻ
Թատերական ներկայացում Ալֆորվիլի լի Թատերախումբին կողմէ՝
ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԻ
ՀԻՒԱՆԴՏԵՍԸ

MATINEE CULTURELLE

Avec la participation de la chorale ANI et de la troupe théâtrale d'Alfortville
MAISON DES JEUNES DE CACHAN Ave. Louis Georgeon, Cachan

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14, Rue St. Bazile
Organise :
Le Samedi 2 Février à partir de 21 h. 30

SOIREE CARNAVAL

Buffet — Cotillons —
Déguisements souhaités
Entrée 30 F.
Réservation : Tél. M. C. A. 50-15-09
(sauf le mardi)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Հայ Արհեստաւորաց Նախա – ձեռնութեամբ «Վարդանանք»ի տօնա – կատարութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 2ին, կիրակի օր ժամը 16ին, Հայ Մշակոյթի Տան վասպուրական սրահին մէջ:

×

Գարնանային պարահանդէսը, կազմա– կերպուած՝ երէց Արհեստաւորաց «Կայծ» խումբին կողմէ: Մարտ 22ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 22էն մինչեւ լոյս, Ալհամ– պրա սրահին մէջ:

UNIVERSITE PARIS III
DAUPHINE
Institut national des langues orientales vivantes

LITTERATURE ARMENIENNE DE LA DIASPORA

Programme des cours 1979-80
Lundi 4 Février
Première larme, H. Ochagan (III)
Lundi 18 Février
La revue MENK
Histoire et idéologie
Lundi 3 Mars
Ch. Chahnour (I)
La Retraite sans Musique
Lundi 17 Mars
La Retraite sans Musique
Ch. Chahnour (II)
Lundi 31 Mars
Le Bois de Vincennes
N. Sarafian (I)
Lundi 14 Avril
Le Bois de Vincennes
N. Sarafian (II)
Lundi 28 Avril
Un jour comme les autres
Z. Vorpouni (I)
Lundi 12 Mai
Un jour comme les autres
Z. Vorpouni (II)
Les cours ont lieu tous les 15 jours de 17 à 19 heures au centre Dauphine, Salle B-111.

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
31
JEUDI
31 JANVIER
1980

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.569

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.569

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ տուրիստական գեսպանատան դէմ եղեռնափորձ մը կատարուեցաւ առաջի օր: Մէկ մեռեալ եւ ութ վիրաւորներ կան, ռումբը պայթած ըլլալով գեռնա – յարկը, հիւպատոսային բաժնին մէջ: Այս եղեռնափորձը, որ կը կատարուէր Սուրիոյ Արտաքին նախարարին ժամա – նումէն քիչ առաջ տանձնուեցաւ բաղ – մաթիւ կազմակերպութեանց կողմէ, ինչ – պէս՝ « Ափղաններու Բոլէքթիվը », « Հըբ – րէական Ջնջանները », « Լիբանանեան ճակատը » եւ « Պաղեստինեան դիմադ – րութիւնը »: Հաւանական կը նկատուի աւելի որ « Լիբանանեան ճակատն » ըլլայ քանի այդ չարժումը կը պայքարի « օտար ներկայութեան դէմ »:

ԿԱՖՈՒԱՑԻ մէջ (Հարաւային Թունուզ) մթնոլորտը լարուած կը մնայ: Կը թուի որ յարձակում գործող զօրախումբը Լիբ – իա մարզուած է եւ կան նաեւ Թունուզ – ցիներ այդ 300 մարտիկներուն մէջ:

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐՈՒ պօյքոթի հարցը կը չարունակէ հոդ չահիլ: Եւրոպայի Խորհրդարանին նախագահուհին ալ՝ Տի – կին Սիմոն Վէյլ Ուաշինկթընը կատարած իր այցելութեան ընթացքին է, որ յայ – տարարեց թէ կողմնակից է պօյքոթի եւ կ'առաջարկէ որ մնայուն վայրը ըլլայ՝ Յունաստան կամ Փիէր որ Քուլէրթէնի հայրենիքը՝ Ֆրանսա: Ֆրանսայի մէջ համայնավար եւ Ընկերվարական կու – սակցութիւնները դէմ են պօյքոթի մինչ քաղաքական միւս շրջանակներու մէջ միաձայնութիւն չկայ:

ԱՆԳԱՐԱՑԻ իշխանութեանց ուղղուած կոչ մը ստորագրած են 383 ֆրանսացի մտաւորականներ գատապարտելով Թուր – քիոյ « սարսափի մթնոլորտը »: Ստո – րագրողներու մէջ են՝ Ժ. Փ. Սարթր, Սիմոն տը Պովուար, Լթիւմանլը, եւայլն:

ԹՆՀՐԱՆԷՆ, ամերիկացի վեց դիւանա – գէտներ, որոնք Նոյ. 4էն ի վեր ապաս – տանած էին քանատական գեսպանատու – նը, դաշնաբար մեկնած են, քանատա – կան կեզծ անցագրերով:

ՄԵՍԹՐԷի մէջ (Իտալիա) մահափորձ մը կատարուած է ճարտարարուեստի մե – ծի մը դէմ: Տէր եղած են կարմիր Լա – կառները: Այս սպանութիւնը վեցերորդն է երկրին մէջ, տարւոյս սկիզբէն ի վեր:

ԱՄԱՍԻԱՑի մօտ (Թուրքիա) ատիկա – կանապետ մը սպաննուած է առջի օր, մինչ որ 11ի կը հասցնէ տարւոյս սկիզբէն ի վեր սպաննուած ատիկաններու թիւը: Վերջին երկու չաբաթներու ընթացքին ալ ծայրայեղ – ձախ կազմակերպութեանց 70 անդամներ ձերբակալուած են:

ՖՐԱՆՍԱՑի մէջ 1979ին կառքի արկած – ներու թիւը աւելցած է բազմամամբ 1978ի: 2,8 առ հարիւր համեմատու – թեամբ մեռեալներուն համար, որոնց թիւը 12·480 եղած է նոյն համեմատու – թեամբ ալ վիրաւորներուն համար, որոնց թիւը՝ 347·918 եղած է:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ պաշտօնապէս ճանչցաւ ՊԱԿը (Պաղեստինի Ազատագրութեան կազմակերպութիւն) եւ հաւանութիւն տուած է նաեւ որ դրասենեակ մը բաց – ուի Աթէնք: Ի մօտոյ Եասըր Արաֆաթ պաշտօնական այցելութիւն մը պիտի կատարէ եւ այդ հարցը ծեծէ:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԹԱՏՈՒՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Ապրիլեփրէս, Յունուար 23–28)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՈՂԻՄՊԻԱ – ԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Հայաստանէն մօտ երեք տասնեակ մար – զիկներ կը մասնակցին Մոսկուայի Օ – ղիմպիականներուն՝ խորհրդային խում – բին հետ: Հայաստանի մարզական կեան – քին մասին խօսելով Մարզական Կոմիտէի նախագահը՝ Ռուբէն Ասատրեան, ըսած է թէ մարզանքի արմատները Հայաստանի մէջ կուգան դարերու խորերէն: Մատե – նադարանի ձեռագրաններուն մէջ կարելի է բազմաթիւ տեղեկութիւններ գտնել ձիավարութեան, մականախաղի, կռիւ – մարտի, ըմբշամարտի, նիզականետու – թեան եւ նետաձգութեան մասին: Ծանօթ է որ 384ին Վարազդատ արքան, հին ժա – մանակներու 291րդ օլիմպիական խաղե – րուն արժանացած է ախոյեանի տիտղո – սին:

Մարզական կեանքը Հայաստանի մէջ ունեցած է մեծ զարգացում: Ներկայիս մարզանքով կը զբաղին մօտ մէկ միլիոն հոգի, որոնց 200 հազարը մարզիկներ են, 800ը՝ խորհ. Միութեան մարզանքի վար – պետներ: Մարզիկներու տրամադրու – թեան տակ կը գտնուին 21 մարզադաշ – տեր, վոլէյպոլի, պասքէթպոլի 900 դաշ – տեր, թենիսի, ոտնագնդակի քանի մը տասնեակ խաղավայրեր, հազարէ աւելի մարզանքի դահլիճներ: Բնակչութեան ֆիզիքական դաստիարակութեան կը նը – պաստեն մարմնամարզութեան հայկական պետական հիմնարկի շրջանաւարտները: Հայաստանի մարզիկները մեծ յաջողու – թիւններ արձանագրած են կռիւ-մարտի, մարմնամարզութեան, ըմբշամարտի, վինկ – փոնկի, ոտնագնդակի, ճատրա – կի, ջրացատքի եւ ծանր մարզանքի ճիւ – ղերուն մէջ: Անուանի մարզիկները են՝ օլիմպիական ախոյեաններ Հրանտ Շա – ղլամեան եւ Ալբեր Ազարեան (մարմնա – մարզութիւն), Վլադիմիր Ենգիբարեան (կռիւ-մարտիկ), Սերգօ Համբարձում – եան (ծանրաբարձութիւն):

Մոսկուայի օլիմպիականներուն մաս – նակցելու թեկնածուներէն են՝ Եդուարդ Ազարեան, Արթուր Յակոբեան (մարմ – նամարզութիւն), Եուրիկ Վարդանեան, Եուրիկ Սարգսեան (ծանրաբարձ), Խո – րէն Ինջէեան, Իսրայէլ Յակորքէօխեան, Սամսոն Խաչատրեան (կռիւ-մարտիկ) եւայլն:

×

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ ՃԱՏՐԱԿԻ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆԸ

Կիրովականի ճատրակի ախոյեանի կո – չումը, մէկ տարուան ընդմիջումէ ետք, դարձեալ նուաճած է Քրիստափոր Զեր – քէզեան, ութ շրջանին 6,5 միաւոր չա – հելով: *րկրորդ հանդիսացած է «կայծ» Թերթի խմբագիրը, Հայաստանի նախկին ախոյեան Աբծրուն Սարգսեան (վեց միա – ւոր): 3 – 4րդ տեղերը ղրաւած են Գէորգ Գէորգեան եւ Գենադի Յարութիւնեան՝ 5,5ական միաւորով:

×

ՏԵՐՈՒՆԻ.—

ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

Ըստ իր փափաքին, յապաղումով, իր թաղումէն վերջն է միայն, որ խոր կսկի – ծով կը հաղորդենք Հուրի Իփէկեանի մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 24ին Փարիզի Սէնթ-Անթուան հիւանդանոցը, ուր փոխադրուած էր քանի մը օր առաջ:

Ջաւակը Գասպար Իփէկեանի, ողբա – հալը ծնած էր 1919 Յունուար 25ին՝ Թէհրան: Իր նախնական ուսումը կատա – րած է Փարիզ, ուր եկած էր ընտանիքին հետ եպիսկոս, Իրաք եւ Հնդկաստան անցնելէ յետոյ: 1930ին, ծնողքին հետ փոխադրուած է Լիբանան: Երկրորդական ուսումը կատարած է Պէյրութի Նշան Փալանճեան ճեմարանը, զոր աւարտելէ ետք, տարի մը յաճախած է տեղւոյն ա – մերիկեան ձիւնիքը էվէնը, հետեւելով անգլերէնի, գրականութեան եւ լրագրու – թեան: 1937ին անցած է Պելճիա:

1937 – 1941 բարձրագոյն ուսումը կա – տարած է Պրիւսէլի Ազատ համալսարանը հետեւելով պատմութեան, փիլիսոփա – յութեան, գրականութեան, արուեստից գրութեան, լեզուագիտութեան, և մաս – նաւորի ռոման լեզուներու: Լիսանս եւ ակրեկասիոն ունէր փիլիսոփայութեան եւ գրականութեան: Տոքթորայի աւարտա – ճառին նիւթը եղած է Փանայիթ Իսթրա – թի:

Իր առաջին ասպարէզը եղած է ուսուց – չութիւն, դեռ չատ երիտասարդ, Պէյ – րութի Նշան Փալանճեան ճեմարանը ուր դասաւանդած է Եւրոպական Գրականու – թեանց Բազմատարած Պատմութիւն, Մանկավարժութիւն, Գեղարուեստից Պատմութիւն: 1947ին հրաւիրուած էր Պէյրութի Ֆրանսական համալսարանին կողմէ որպէս դասախօս Ֆրանսերէնի եւ գրականութեան: Ուսուցչական ասպարէ – զին զուգընթաց, Հուրի Իփէկեան ունե – ցած է հրապարակագրական գործունէու – թիւն, աշխատակցելով հայ թէ օտար մամուլին, գրական, մանկավարժական, գեղարուեստական յօդուածներով: Աչ – խատակցած է նաեւ « Յառաջ »ի արձակ թէ չափածոյ գրութիւններով: Լայն աս – պարէզ ունեցած է նաեւ հանրային կեան – քի մէջ, դասախօսութիւններով եւ բա – նախօսութիւններով Ֆրանսա թէ արտա – սահմանեան այլ երկիրներ: Գիտէր ապա – ւորել եւ խանդավառել իր ունկնդիրները: Ունի Ֆրանսերէն քերթուածներու երկու հատոր՝ Քուլէօր տիւ Թան, լոյս տեսած Պրիւսէլ 1944ին եւ Սոնաթ, ներշնչուած Շոփէնի « Մահերգ »էն լոյս տեսած նաեւ Պրիւսէլ, 1946ին:

Վերջին շրջանին առաւելաբար դասա –ւանդութեամբ կը զբաղէր, կը մասնակ – ցէր նաեւ ձայնասփիւռի մշակութային հայկ. յայտագրերու, բայց իր գլխաւոր աշխատանքն էր Գերմանիա լոյս տեսնող Էնտէրնասիոնալ Պիօ. — Պիպլիոկրաֆիքուս Նո – թորում Համիւմի (որ լոյս կը տեսնէ պրակով) բերած մասնակցութիւնը քանի պատասխանատուն էր այդ համայնապե – տարանին հայկ. բաժնին:

Դեռ կարելի է, անշուշտ, երկար ծան – րանալ կենսագրական գիծերու վրայ, ո – րոնք սակայն նոր բան մը պիտի չաւել – ցնեն իր վաստակին վրայ: Գրական եւ բանաստեղծական խառնուածքի տէր, զարգացած միտք, Հուրի Իփէկեան մը – տաւորական կնոջ տիպարն էր իսկ էր:

×

Սիրելի Հուրի, թող օրերն ու ժամերը անցնին ու յետագային աւելի մանրա – մասն անդրադարձումները ըլլան կեանքիդ ու գործիդ: Այսօր միայն այս քանի մը տողով յիշեցինք թուականներ ու ասպա – րէզի հակիրճ կէտեր: Կարեւոր ալ չեն: Այսօր, անակնկալ մահդ այնքան ցաւ պատճառեց, որ խօսելու կամ գրելու չատ փափաք ալ չկայ: Կը խորհիմ որ չէիր ալ ուզեր: Ընդհակառակն ուզեցիր որ մահդ ըլլայ լուռ, թաղումդ՝ պարզ ու մտերիմ, հեռու ժխորէն: Գուցէ անոր համար, որ ընթացիկ գործած ես մեր մէջ՝ « գնա՛ մեռիր, եկուր սիրեմ » լեզուի ա – սացուածքը ու չէիր ուզեր, որ վերջին առանձնութիւնդ խանգարուի:

«Ինձ թաղէք, երբ տխուր մթնշաղն է իջնում,
Երբ լռում են օրուայ աղմուկները զուարթ,
Երբ շողերն են մեռնում, ծաղիկները ննջում,
Երբ մթնում կորչում են լեռ ու արտ:
Իմ շիրիմին դալկացող ծաղիկներ ցանեցէք,
Որ խաղաղ ու հանդարտ մահանամ
Ինձ անլաց թաղեցէք, ինձ անխօս թաղեցէք,
Լռութի՛ւն, լռութի՛ւն, լռութի՛ւն անսահման:

×

Այդպէս ալ թաղեցինք, սիրելի Հուրի, անլաց ու անխօս! Գրեթէ: Հայ քահա – նային ազօթքը միայն: Այնքան ժժգոյն էր խաղաղ դէմքդ, եւ այնքան հեռու կը թուէիր յանկարծ եւ սակայն՝ այնքան մօտ: Ու մինչ կը հնչէր « Ի վերին երու – սաղէմ »ը, կարծես կ'ուզէիր ըսել մեզի բանաստեղծին հետ՝

«Թողէք, որ հանգչի իմ սիրտը յոգնած,
Թողէք, որ լինեմ հեռուստ, մենակ —
Ձըզգամ, որ կայ սէ՛ր, եւ ցնո՛րք եւ լաց»:

×

Սիրելի Հուրի, 24 ժամուան տարբերու – թեամբ, մահուան թուականդ պիտի զու – գադիպէր ծննդեան թուականիդ: Մեկնե – ցար յանկարծ, դառնութիւններդ չմոռցած ու չուզեցիր որ լացողները չատ ըլլան: Կամքդ կատարուեցաւ ու փարիզեան գե – րեզմանատան մը մէջ, թաղուցինք քեզ, քիչ մը աւելի առանձին ու հեռացանք, որպէսզի չզդաս թէ՝ « կայ սէ՛ր, եւ ցնո՛րք եւ լաց »...:

×

ԱՄԵՐԻԿԱ – ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԿՌՓԱՄԱՐՏԻ ՄԱՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻ ՆԱԵԻ ՀԱՑ ՄԸ

Մոսկուա գացած է Միացեալ Նահանգ – ներու կռիւ-մարտի խումբը, բաղկացած 15 մարզիկներէ: Ամերիկացի կռիւ-մար – տիկները մրցումներ կ'ունենան Մոսկուա, Թիֆլիս եւ Վիլնիւս: Խորհ. Միութեան խումբին մաս կը կազմէ նաեւ կիրովա – կանցի 20ամեայ կռիւ-մարտիկ Սամսոն Խաչատրեան (մինչեւ 54 քիլօ ծանրու – թեան դասակարգ):

×

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՃԱՐՏԱՐԱԳԻՏՆԵՐՈՒ ՆԿԱՐՉԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեւանի « Տեխնիկայի տուն »ին մէջ բացուած է նկարչական ցուցահանդէս մը, ուր ներկայացուած են զանազան կազմակերպութիւններու, գործատուներ – րու երիտասարդ ճարտարապետներու գործերը, զորս ստեղծած են իրենց ա – զատ ժամերուն: Ցուցադրուած են աւելի քան 60 աշխատանքներ:

ՅՈՒՆԻՍ ՏՈՒՐ ՆՈՒՅՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

«ՅՈՒՆԻՍ»Ի ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ

Հայ նախկին գիտնականների ճակատագրի մասին

«ՅՈՒՆԻՍ»Ի ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԸ

1930 – ՅՈՒՆԻՍ

Հրատարակչություն ՀԱՄՕ ՑԱՆԿԱՑԵՑԻՆ

Հեղինակ՝ Ս. Մաղալյան, Ա. Ղազարյան, Ա. Ալեքսանյան, Ա. Ղազարյան, Ա. Ալեքսանյան, Ա. Ղազարյան, Ա. Ալեքսան

ՊՈՎԻՍԿԱՅԻ ՀԱՐՍԸ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԶԱՒԱՑՈՒՄԸ

Հօրմէ մնացեալ հոսող ջուրերուն մէջ էր։ Մեր տունը հին էր։ Մեր պապերէն մնացած էր։ Ամէն տարի ձմրան, երբ ձիւնը կը հալէր, ջուրերը կ՚իջնային ու կը լեցնէին մեր նկուղը։ Ամէն տարի ստիպուած էինք նկուղէն ջուրը դուրս հանել։ Ես ալ, ինչպէս միւս տղաքը, ամէն տարի կ՚օգնէի հօրս։ Ան ջուրը կը հանէր, ես ալ կը տանէի հեռուները, ուր ջուրը չէր կրնար հասնիլ։

Մեր տունը հին էր, շատ հին։ Ան ատեն, երբ հայրս կ՚ապրէր հոն, ան ալ հինցած էր։ Ամէն տարի ձմրան ջուրերը կը քանդէին տունը։ Ամէն տարի հայրս կը նորոգէր զայն։ Ամէն տարի ես կ՚օգնէի հօրս։ Ամէն տարի ալ կ՚ըսէինք, որ այլեւս չենք նորոգեր տունը, որ ուրիշ տեղ մը պիտի երթանք։ Բայց ամէն տարի ալ կը մնայինք հոն։

– Նախ, նախ հոս ծնած ենք, հոս մեծցած ենք, հոս ամէն բան կը ճանչնանք, հոս ամէն բան կը սիրենք, ամէն տարի ալ կ՚ըսէր հայրս։ Ես ալ կ՚ըսէի, որ ինչպէ՞ս կրնանք հեռանալ հոսկէ։ Ինչպէ՞ս կրնանք ձգել այս ամէնը։ Ինչպէ՞ս կրնանք մոռնալ մեր ծնած տունը։ Ինչպէ՞ս կրնանք մոռնալ մեր ծնած տունը։

Ամէն տարի ձմրան, երբ ջուրերը կ՚իջնային, ես կ՚երթայի ափերը։ Ամէն տարի ափերուն կը գտնէի ինծի համար խաղալիքներ։ Ամէն տարի ափերուն կը գտնէի ինծի համար ուրիշ բաներ ալ

Տէր եւ Տիկին Նայիրի եւ Սաեֆըն Քովաքա եւ զաւակները, Օր. Տ. Խոսրովեան, ինչպէս նաեւ Յարութիւնեան, Յովակեան (Փարիզ), Տէր-Ղազարեան (Թեհրան), Աղասեաններ (Քալիֆորնիա եւ Գանատա), Յովակիմեանները (Գանատա), Հոտակովաքի (Տիթրոյթ), Խոսրովեան (Գանատա), Արմէնեան (Հայաստան), Խէրեան, Պուտաքեան, Տիրատուրեան (Ֆրանսա), Արթինեան, Սերպիսեան (Զուիցերիա) ընտանիքները և իրենց զաւակները խոր ցաւով կը գուժեն իրենց քրոջ եւ աղգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Փարիզ, Յուն-ուար 24ին:

Ողբացեալին ցանկութեամբ, յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ մտերիմ-ներու սեղմ շրջանակին մէջ: Թաղումը տեղի ունեցաւ Յունուար 29 ժամը 16·30-ին, Պանէօ – Փարիզիէն վերադարձան մէջ:

Ըստ ողբացեալին փափաքին՝ նուիրատուութիւնները ընել Լիբանահայ աղէտեալներուն, Վիէնի Գոսպար Իփէկեան ակումբին, Պէյրութի Գոսպար Իփէկեան թատերախումբին կամ Էմնըսթի-Ինթերնէշընըլին:

Une Date à ne pas manquer

Le Comité de Libération des Prisonniers politiques arméniens vous invite à vous rappeler l'assassinat de trois patriotes : ZADIKIAN, BAGDASSARIAN et STEPANIAN en venant déposer symboliquement des fleurs devant l'Aéroflot (33, Avenue des Champs-Elysées, Métro : F. Roosewelt), le Samedi 2 Février à partir de 15 heures.

(Pour les villes de province, nous invitons les Arméniens à faire de même devant les consulats ou autres représentations de l'URSS).

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽՄԱՐԲԵՐԴՅԱԿԱՆ Մխիթեան Սէնթ Անթոուանի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր անդամները ներկայ գտնուելու իր ընդհ. անդամական ժողովին, Շաբաթ (Փեար·2) ժամը 20·45ինՊատ. տը յա կառի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է այս կարեւոր ժողովին:

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Փեար· 2, Շաբաթ, Մշակոյթի Տունը ժամը 3·30ին: Կարեւոր օրակարգ եւ վարչական ընտրութիւն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկ· Կարապետ–Մարի Պաղտա – սարեան եւ զաւակները, այրի Տիկ· Անանա Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկ· Գասպար Պաղտասարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ· Պետրոս Պաղտասարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ· Հրանդ Թազէոսեան, այրի Տիկ· Մարգրիտ Տէր–Յակոբեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտանիքները՝ Ալեքսանեան, Տէտէեան (Ս·Շամոն), Մէքայէլեան (Մարսէյլ), Պօղոսեան (Մարսէյլ), Բարաղամեան (Մարսէյլ), Պապաճանեան (Ավինեոն) խորին չնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք իրենց ներկայութեամբ, ծաղկեպսակի, նուէրներով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, զաւկին, եղբօր, հօրեղբօր, հօրեղբօր որդւոյն եւ ազգականին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ:

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ՄՕՏ ՕՐԷՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՊԱՒԷՆ ՄԸ

ՍԱՍՈՒՆԻ ԶԱՒԱԿՆԵՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սուրիայէն Տիկին Վիքթորիա Տէմիր – ճեան կը փնտռէ իր եղբայրը եւ անոր զաւակները, որոնք Ֆրանսա եկած են 1925ին: Հօրը եւ մօրը անուններն են՝ Խաչիկ եւ Արուսեակ (Տէմիրճեան), եղբօրը Ժոզէֆ, կնոջը Ամալէ, զաւակները՝ Խաչիկ, Սիմոն եւ Ժոզէֆ:

Լուր ունեցողներէն տեղեկացնել՝
ANTAPILIAN
1, Bld. Garibaldi
92130 Issy les Moulineaux
Tél. : 645-71-47

Vienne - Lyon - Grenoble - Valence

L'Organisation Terre et Culture présente, au cours d'une série de réunions tenues dans la région Rhône-Alpes, le bilan de ses trois premières années d'activité en Iran du Nord — exploration des monuments et sites, contacts avec la population arménienne, travaux collectifs de mise en valeur des domaines arméniens — ainsi que les principales perspectives envisagées pour les années à venir.

Կեդրոնական Ֆրանսայի մէջ գումարուած շարք մը հաւաքոյթներու ընթացքին, երկիր եւ Մշակոյթ կազմակերպութիւնը կը ներկայացնէ Ատրպատա – կանի մէջ առաջին երեք տարիներու իր գործունէութիւնը — ճանաչում պատմական վայրերու եւ յուշարձաններու, շփումներ հայկական բնակչութեան հետ, հայ ազգային կալուածներու վրայ տարուած հաւաքական աշխատանքներ — ինչպէս նաեւ եկող տարիներու համար նկատի առնուած գլխաւոր հեռանկարները:

Conférence - Débat - Diapositives - Film

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ - ԼՈՒՍԱՐԶԱԿՈՒՄ - ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

VIENNE : Vendredi 1er Février, 21 h. Salle Ipékian, 34 rue Victor Faugier
LYON : Samedi 2 Février, 21 h. Salle de l'église arménienne, 40 rue d'Arménie.
GRENOBLE : Vendredi 8 Février, 21 h. Centre Social Paul Bert, 16 rue George Sand (*Saint-Martin d'Hères*)
VALENCE : Samedi 9 Février, 21 h., Salle Hussissian, 6 rue Faventine.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14, Rue St. Bazile

Organise :
Le Samedi 2 Février à partir de 21 h. 30

SOIREE CARNAVAL

Buffet — Cotillons —
Déguisements souhaités
Entrée 30 F.
Réservation : Tél. M. C. A. 50-15-09
(sauf le mardi)

EREVAN restaurant
ՀԱՅԱՍՏԱՆ **ԵՐԵՒԱՆ**
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՁԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԸ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ՈՒ ՋԻ – ՔԻՕՖԹԻ (Պատուէրի վրայ)
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՍՈՒ - ՊԻՕՐԻԿ

ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ Խ Ա Շ

ՈՒՐԲԱԹ ԵՒ ՇԱԲԱԹ՝
Duo Hartar
ՅԱՐՈՒԹ ԵՒ ՎԻՓԷՆ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՃԱՇ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻ ՆԱԵԻ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՑ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ կը նուիրեմ

Մեծ վարպետին (Շ·) յիշատակին, ննոր մահուան 23րդ տարելիցին առթիւ, Պ. Զաւէն Օհաննէսեան 100 Ֆր· կը նուիրէ:

×

Կրընոպլէն Պ· Շիրինեան 40 Ֆր·:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սիւիան – Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւնը կուզայ յայտնելու յարգոյ հասարակութեան թէ հակառակ իր զեկավարին ունեցած ինքնաչարժի արկածին, եւ որուն պատճառաւ ընթացք զրած են սխալ տարաձայնութիւնները, երգչախումբը պիտի յարգէ իր ստանձնած յանձնառութիւնը, համերգը տալով ինչպէս որ նախապէս յայտարարուած էր, այսինքն՝ Շաբաթ, Փեար· 16ին, Երեկոյեան ժամը 20·45ին եւ նուիրուած Կոմիտասի:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Բարեկենդանի Խրախճանք

Կապ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Բարեկենդանի խրախճանքը մասնակցութեամբ երբեմն հայ արուեստագէտներու:

Trio Arménien

երգ Այտա Յարութիւնեան
Քանոն Էլիա Փեհլիվանեան
Կիթառ եւ տավուլ Արթօ Փեհլիվանեան
Կիրակի, Փեար· 10, ժամը 13·30ին
HOTEL ARCADE
2, Rue Cambronne — Paris 15e
Սեղանները ապահովելու համար՝
հեռաձայնել 533·06·31 եւ 206·42·50
Մուտք եւ ճաշ ապին 100 Ֆ·

ԽՆՃՈՅՔ

Կապ· Խաչի Տէսթինի մասնաճիւղին խնջոյքը, Շաբաթ, Փեար· 9, ժամը 18ին սկսեալ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տիկին Փիլոր Եփրեմեանի մահուան առթիւ կեսարիոյ և Հոջանի Հայոց Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Եփրեմեան, Ճըրճըրեան, Պարթեւեան, Միւթվէլեան ազգակից ընտանիքներուն եւ բոլոր պարագաներու:

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Պանէօ – Քաշանի մասնաճիւղին կողմէ, Կիրակի, Փեար· 3 ժամը ճիշդ 15ին
Կը մասնակցի Իսիի Անի երգչախումբը զեկավարութեամբ
ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆԻ
Թատերական ներկայացում Ալֆորվիլի թատերախումբին կողմէ՝
ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԻ
ՀԻՒԱՆԴՏԵԼԸ

MATINEE CULTURELLE

Avec la participation de la chorale ANI et de la troupe théâtrale d'Alfortville
MAISON DES JEUNES DE CACHAN Ave. Louis Georgeon, Cachan

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԵԱՆ

ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Association pour le Maintien du Patrimoine Culturel Arménien
10, Rue de Miromesnil — 75008 Paris

Ամէն կէսօրէ վերջ կեդրոնատեղին բաց է ժամը 14–18, բացի Երկուշաբթի օրերէ:

Հայրենի դասաւանդութեանց արձանագրութեան համար ժամադրուիլ հեռաձայնով: Կրօնական դիտելիքները կը դասաւանդուին ամիսը մէկ անգամ Նորվան Վրդ· Զաքարեանի կողմէ: Իսկ մայրենի լեզուի ուսուցումը կը դասաւանդուի, Շաբաթ եւ Կիրակի կէսօրներէ վերջ Պ· Սահակ Զալըքեանի կողմէ:

Դասաւանդութիւնները ձրի են:

Քարտուղարութիւնը բոլոր ժամադրութիւնները կ'ընդունի հեռաձայնով:
Tél. : 265-79-05

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի Հոջանի Կեդր· Վարչութիւնը, իր բոլոր մասնաճիւղերով, խոր ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Պր· Լեւոն Ճէրրահեանի, Տէր եւ Տիկ· Տիգրան Ճէլրահեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ· Յովհ· Զաքրաքեանի եւ որդւոյն, Տէր եւ Տիկ· Յովհ· Ճէլրահեանի, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ճանտարմայեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ· Սարգիս Ճէրրահեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ· Նշան Ճէլրահեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ· Մուշեղ Ճէլրահեանի եւ զաւակներուն, Մինասեանեւ Քոչքարեան խնամիներուն, ինչպէս նաեւ իրենց բոլոր ազականներուն, հայրենակիցներուն եւ բարեկամներուն, Տիկ· Վերոն Ճէլրահեանի մահուան առթիւ (որ տեղի ունեցաւ Երկուշաբթի, Յուն· 21, 71 տարեկանին վարանի մէջ):

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935